ИСТОРИКО-ЮРИДИЧЕСКІЕ МАТЕРІАЛЫ,

ИЗВЛЕЧЕННЫЕ ИЗЪ АКТОВЫХЪ КНИГЪ ГУБЕРНІЙ ВИТЕБСКОЙ И МОГИЛЕВСКОЙ,

хранящихся въ центральномъ архивѣ въ Витебскѣ, и изданные подъ редакціею и. д. архиваріуса сего архива,

М. Веревкина.

ВЫПУСКЪ ДВАДЦАТЬ ВТОРОЙ.

ВИТЕБСКЪ.
Печатано въ Типо-Литографіи Г. А. Малкина.
1891.

ИСТОРИКО-ЮРИДИЧЕСКІЕ
МАТЕРІАЛЫ,
ИЗВЛЕЧЕННЫЕ ИЗЪ АКТОВЫХЪ КНИГЪ ГУБЕРНІЙ
ВИТЕБСКОЙ И МОГИЛЕВСКОЙ,

хранящихся въ центральномъ архивѣ въ Витебскѣ, и изданные подъ редакціею и. д. архиваріуса сего архива,

М. Воровкина.

ВЫПУСКЪ ДВАДЦАТЬ ВТОРОЙ.

ВИТЕБСКЪ.
Печатано въ Типо-Литографіи Г. А. Малкина.
1891.

Печатано по распоряженію Витебскаго Губернскаго Статистическаго Комитета.

Вошедшие въ настоящій XXII выпускъ „Историко-Юридическихъ матеріаловъ" акты распредѣлены на пять отдѣловъ, въ которыхъ и помѣщены: въ первомъ отдѣлѣ приходо-расходная книга города Могилева за 1711 годъ; во второмъ—акты гродскіе Витебскаго воеводства; въ третьемъ—акты земскіе Витебскаго воеводства; въ четвертомъ—акты земскіе Полоцкаго воеводства; въ пятомъ—одинъ изъ отдѣльныхъ документовъ и въ шестомъ—прибавленіе.

Изъ приходо-расходной книги г. Могилева въ **первомъ отдѣлѣ** помѣщены расходы за мѣсяцы Сентябрь, Октябрь, Ноябрь и Декабрь 1711 г. За эти мѣсяцы израсходовано свыше 3014 золот. 18 восм., да за послѣдніе дни Декабря 1710 г. и съ Февраля по Сентябрь 1711 г. 20,820 золот. 21 вос. и 2 шел., итого за весь 1711 г. показано въ расходѣ свыше 23,835 зол. 9 вос. 2 шел. (—Русск. ок. 5,362 руб. $6\frac{1}{4}$ коп. сер.) *). Предметы расхода были, какъ и за прежніе годы, большею частью ненормальные, какъ то: на угощенія, подарки и проч.

Отдѣлъ второй—акты гродскіе Витебскаго воеводства (числ. 78), всѣ 1714 года. Изъ нихъ помѣщенные: а) подъ №№ 2—3, 6—9. 11—22, 24—31, 34—38, 41—48, 50, 52, 53, 60—66, 68—70, 72, 78 касаются денежныхъ и натуральныхъ повинностей, какія несъ край во время Сѣверной войны, а также злоупотребленій, своеволія и насилія войскъ Рѣчи Посполитой во время той войны.

*) По нѣкоторымъ расходнымъ статьямъ не обозначены въ книгѣ цифры расхода, а потому опредѣлить расходъ во всей точности невозможно.

Войска эти дозволяли себѣ: брать съ населенія гораздо больше продовольствія, чѣмъ слѣдовало бы по гетманскимъ приказамъ, и притомъ на предметы, не относившіеся къ нормальному продовольствію войска (напр. на водку, пиво, на содержаніе праздной челяди и т. под.); насильно забирать и грабить у крестьянъ разное имущество ихъ, истязая ихъ даже до смерти, м. пр., *куря ихъ въ дыму, запрягая связанныхъ въ возы,* держа подолгу въ заключеніи, разгоняя изъ селеній, доводя скотъ ихъ голодомъ до падежа, употребляя крестьянскихъ лошадей для своихъ частныхъ разъѣздовъ въ рабочее время и загоняя тѣхъ лошадей до смерти, и, так. обр., опустошать и разорять цѣлыя староства, прикрываясь нерѣдко *вымышленнымъ предлогомъ, якобы, взиманія продовольствія для Русскихъ войскъ;* употреблять военную силу для насилій даже въ частныхъ своихъ интересахъ и проч. и проч. (№№ 22, 24, 25, 28, 36, 37, 41—44, 47, 48, 50, 52, 53, 57, 60—62, 64, 68—70, 72). Въ виду деморализаціи войска Рѣчи Посполитой, своевольничала такъ же и шляхта, дѣлая нападенія на мирныхъ жителей, разоряя ихъ домы, грабя ихъ движимость, захватывая имѣнія, собирая съ чужихъ имѣній повинности, выводя оттуда крестьянъ, употребляя *висѣлицы,* убивая и грабя другъ друга (№№ 5, 19, 58, 74). б) Въ №№ 8, 17, 31 говорится о льготахъ, которыми пользовались корчмы, мельницы, имѣнія шляхетскія и неправославнаго духовенства относительно воинскихъ повинностей. в) Изъ № 10 видно, что выморочныя имѣнія считались королевщинами, а № 56 касается правъ, коими пользовались временные содержатели королевскихъ имѣній. г) №№ 32, 33, 54, 55 указываютъ на коммерческія сношенія г. Витебска и воеводства съ Ригою и проч. и на тѣ стѣсненія, какимъ подвергалась торговля со стороны польскихъ властей. д) № 49 свидѣтельствуетъ о жалкомъ положеніи Витебскихъ мѣщанъ магдебургскаго ратушнаго вѣдомства, а, по № 4, Витебскіе евреи-кабатчики были вовсе изъяты изъ этого вѣдомства. е) № 40 положительно говоритъ, что Витебская Благовѣщенская церковь основана именно св. княгинею Ольгою. ж) №№ 23, 59, 67, 73, 75, 76 непривлекательно обрисовываютъ характеръ латинскаго и уніатскаго духовенства, а также отношеніе къ нему мѣстнаго населенія. Характеръ этотъ выразился здѣсь въ насильномъ захватѣ земель Велижскаго замка и староства, съ угрозою мѣстной администраціи и крестьянамъ убивать и грабить ихъ и съ лишеніемъ духовныхъ требъ; въ присвоеніи себѣ сиротскаго имущества путемъ насилія; въ немонашескомъ образѣ жизни уніатскихъ епископовъ. Все это вызывало въ мѣстномъ населеніи крайнее презрѣніе и ненависть нетолько къ самому духовенству, но и къ его костеламъ и проч. з) №№ 39 и 76 представляютъ факты безпрерывной борьбы православія съ римскимъ католицизмомъ,—борьбы, въ которой являются, съ одной стороны, высокіе примѣры, проникнутой глубокимъ сознаніемъ, твердости гонимыхъ исповѣдниковъ православной вѣры за свою православно-Русскую народность, съ другой—безпричинное ожесточеніе гонителей, выразившееся въ жестокомъ истязаніи и избитіи ни въ чемъ неповинной братіи Полоцкаго Богоявленскаго православнаго монастыря цѣлымъ полчищемъ административныхъ и военныхъ властей съ уніатскимъ архіепископомъ Гротузомъ во главѣ, которые угрожали, притомъ, *въ случаѣ жалобы на такое насиліе, самихъ монаховъ убить, а монастырь и церковь сжечь.* И это латино-польскіе золоты позволили себѣ творить даже во время пребыванія въ тогдашнихъ предѣлахъ Рѣчи Посполитой союзныхъ ей, побѣдоносныхъ войскъ Русскихъ! и) № 51, касаясь, гл. обр., Сѣверной войны,

затрогиваетъ, м. пр., вопросъ о правахъ евреевъ относительно содержанія у себя христіанской прислуги.

Отдѣлъ третій—акты Витебскаго земскаго суда (числ. 15) за 1626—1629 гг. Акты эти: подъ №№ 79, 84, 86, 91 свидѣтельствуютъ, что и послѣ извѣстной Іосафатовской катастрофы, вызвавшей со стороны латино-полонизма еще большую ненависть къ православной вѣрѣ, еще болѣе жестокое гоненіе на исповѣдниковъ ея, въ здѣшнемъ краѣ все еще крѣпилось православіе—одно изъ самыхъ существенныхъ условій Русской народности и жизненной силы ея. № 88 касается послѣдствій самаго убіенія ун. архіеп. Іосафата Кунцевича. №№ 82 и 92 касаются имущественнаго положенія уніатскаго духовенства и проявляютъ воспринятый тѣмъ духовенствомъ, особенно же монашествующимъ, отъ латинянъ столь сродный послѣднимъ духъ—завоевать для себя, во что бы то ни стало, прежде всего матеріальное обезпеченіе, чтобы имѣть достаточныя средства къ привлеченію въ свою среду и къ содержанію возможно большаго числа дѣятелей для проведенія и распространенія въ народѣ чуждой ему латино-польской пропаганды *). № 83 съ одной стороны свидѣтельствуетъ о край-

*) А ихъ-то, дѣятелей этихъ, требовалось много. Извѣстно, что латинскіе и уніатскіе монастыри, владѣя населенными имѣніями, всегда держали своихъ особыхъ монаховъ, подъ названіемъ *парохов* (т. е. приходскихъ священниковъ), для преподаванія всѣхъ духовныхъ требъ монастырскимъ крестьянамъ. Мало того,—какъ уніатскимъ, такъ и латинскимъ монахамъ поручалось нерѣдко завѣдованіе и посторонними приходами, даже цѣлыми деканатами (благочиніями), а также производство слѣдственныхъ дѣлъ по проступкамъ бѣлаго духовенства и проч. (См., м. пр., Витеб. Стар., изд. А. П. Сапуновымъ, T. V, ч. I, док. подъ №№ 192, 211, 228, 249, 269 и проч.). А для сплошнаго подклоненія народа подъ тяжкое иго римско-католичества устанавливались римскимъ папою, т. н., *юбилеи*, отбывавшіеся черезъ каждое 25-лѣтіе и приносившіе съ собою отъ папы *освпрощеніе грѣховъ* и разныя другія его индульгенціи (Kras. Zb. 1, 417). Отбывались же юбилеи эти такъ: въ главнѣйшіе центры древняго православія (города, мѣстечки и проч.), въ которыхъ успѣли уже было явиться латинскіе костелы и совращенныя въ унію церкви, съѣжалось множество ка-

немъ пренебреженіи Поляковъ даже къ своимъ правительственнымъ учрежденіямъ, съ другой—указываетъ на жалкое положеніе церквей гонимаго, въ то время, православія, нерѣдко терпѣвшихъ крайній недостатокъ въ самыхъ богослужебныхъ книгахъ. № 89 отчасти характеризуетъ польское уголовное законодательство и его практику. № 90 указываетъ на бытъ Витебскихъ бояръ. № 85 относится къ исторіи Велижскаго замка. Въ № 93 представляется одинъ изъ примѣровъ раздачи замковыхъ имѣній частнымъ лицамъ, обращавшимъ, впослѣдствіи, оныя въ свою полную собственность, и указывается на одну изъ цѣлей заселенія замковъ и не-военными людьми. По указанію № 80, Невельскій уѣздъ входилъ въ составъ Смоленскаго воеводства.

толическихъ патеровъ того и другого обряда (utriusque ritûs), а болѣе перваго, и сгонялся массами простой народъ. Тамъ, въ теченіе недѣли и дольше, отправлялись разныя набоженства съ пышными процессіями и другими церемоніями, говорились казанья, читались реколлекціи (польско-печатныя казанья разныхъ латинскихъ авторовъ и проч.), воспѣвались такіе же гимны, приводился народъ къ исповѣди и причастію, подъ печатныя квитанціи, и проч. Какое понятіе могъ составить себѣ объ этихъ юбилеяхъ и какое религіозно-нравственное просвѣщеніе и впечатлѣніе могъ вынести изъ нихъ народъ,—можно судить, отчасти по разсказамъ старожиловъ. Простолюдины произнося польское названіе юбилея *юбилеушъ* (jubileusz) просто *бялъушъ*; считали такими *бялъушами* бывшихъ тутъ-же на лицо ксендзовъ Доминиканцевъ (спеціальные проповѣдники, praedicatores) по ихъ *бѣлой* орденской одеждѣ, и, указывая на нихъ, говорили: *этотъ вотъ—самый старшій бялъушъ, а тѣ вонъ другіе бялъуши младшіе, меньшіе*. Подъ вліяніемъ же длинныхъ, монотонныхъ, непонятныхъ для народа чтеній, подъ названіемъ реколлекцій и проч., люди разнаго пола и возраста поваломъ дремали и спали, изъ чего нерѣдко возникали характерныя сцены, въ родѣ такого, напр., разговора, имѣвшаго мѣсто въ Кубличскомъ (Леп. у.) костелѣ, между закристіаномъ (служителемъ костельнымъ) и соннымъ мужикомъ. Закристіанъ, расталкивая мужика: „*Эй! ты, вставай, пора костелъ запирать!*"—Мужикъ впросонкахъ: *Не, не, боли ни хачу, ни да кумы* (нѣтъ, нѣтъ, больше не хочу, пей къ кумѣ)." Ясно, где виталъ въ то время духъ его и гдѣ согнанный людъ проводилъ все внѣ—костельное время такого юбилея, къ своему нравственному и матеріальному упадку.—Наподобіе юбилеевъ бывали также миссіи (простан. *мисы*), состоявшія изъ такихъ же патеровъ—миссіонеровъ, посылавшихся для обращенія православныхъ въ католичество, хотя миссіи вообще должны были назначаться для обращенія только *язычниковъ въ христіанство*. (Linde, T. II, Cz. I, str. 111).

№ 87 касается виноторговли. № 81-мъ подтверждается фактъ о существованіи тогда въ краѣ дремучихъ лѣсовъ, гдѣ находили пріютъ даже такіе звѣри, какъ рысь.

Отдѣлъ четвертый—акты Полоцкаго земскаго суда (числ. 30), обнимающіе періодъ времени 1599—1716 г. Изъ нихъ № 123 касается, гл. обр., Сѣверной войны. №№ 103, 105 содержатъ въ себѣ данныя для опредѣленія современнаго быта крестьянъ. №№ 97, 98, 99, 101, 102, 107, 115, 116, 118, 119 касаются имущественнаго положенія Полоцкаго Борисоглѣбскаго монастыря, Себежской городской Успенской и Прудинской (Дрис. у.) церквей, съ указаніемъ и на время самаго основанія послѣдней. № 92 свидѣтельствуетъ, что въ началѣ XVII стол. еще немало было въ здѣшнемъ краѣ, даже среди высшаго сословія, православныхъ, потомки коихъ уже впослѣдствіи окатоличились и ополячились. №№ 96, 100 104, 106, 108, 109, 111, 113, 114, 121 указываютъ на то, какими путями наплывало и вторгалось латинское духовенство въ здѣшній, искони православно-Русскій край,—путями нерѣдко самыми неправыми, какъ напр., тѣмъ или другимъ нелегальнымъ, несогласнымъ съ доброю совѣстью способомъ обращая въ свою пользу нетолько достояніе православныхъ церквей и монастырей,, но и частную чужую собственность. Такъ-то стремилось оно не въ какую-либо дикую глушь, не въ какую-либо варварскую, языческую страну, чтобы бросить тамъ первое сѣмя христіанской проповѣди, просвѣтить умы, смягчить сердца. Нѣтъ, оно, напротивъ, какъ видимъ, напирало на самые центры православнаго населенія съ многочисленными его церквами и монастырями, туда, гдѣ стояли на извѣстной высотѣ религіозно-нравственное просвѣщеніе и гражданственность, гдѣ былъ свой народный Русскій языкъ, по развитію своему едва-ли уступавшій польскому, какъ свидѣтельствуютъ и современные па-

мятники законодательства и церковнаго краснорѣчія (Литовскій Статутъ, творенія Мелетія Смотрицкаго и проч.),—и только постепенно повреждавшійся латинопольскими макаронизмами и тяжелыми латинскими формами, излишними повтореніями и многословными личными, столь свойственными польскому духу титуляціями (что можно легко усмотрѣть при сопоставленіи самыхъ печатаемыхъ въ настоящемъ изданіи актовъ на Русскомъ и на польскомъ языкахъ); разными новшествами и мудрованіями римскаго католицизма затемняло оно и искажало простыя евангельскія истины православной вѣры, нарушало чистоту совѣсти и, т. обр., похищало у мѣстнаго населенія все для него завѣтное, дорогое, священное,—все, что составляетъ православно-Русскую народность и гражданскую жизнь. Кромѣ того, какъ латинское, такъ и созданное имъ уніатское духовенство дозволяло себѣ,—какъ видимъ изъ актовъ подъ №№ 110, 112, 122,—весьма предосудительныя дѣйствія, каковы, напр., *употребленіе висѣлицъ для народа* (ун. архим. Ольшаница), *вооруженное самоуправіе* (Удѣльскій францисканскій гвардіанъ) и проч. А такія и подобныя дѣйствія католическаго духовенства не могли не вызвать къ нему крайняго негодованія въ народѣ, даже въ средѣ высшихъ сословій (которыя прежде всего и стали латино-полонизоваться),—какъ свидѣтельствуютъ акты подъ №№ 94, 117, 120.

Отдѣлъ пятый—инвентарь города Уллы (нынѣ мѣстечко Улла) и имѣнія Николаева, составленный на 1764-й годъ. Въ инвентарѣ этомъ описываются подробно современный составъ города и имѣнія, бытъ мѣщанъ и крестьянъ; указывается на существовавшія въ городѣ церкви и дается инструкція управляющему имѣніемъ.

Отдѣлъ шестой—прибавленіе. Содержитъ въ себѣ извлеченіе изъ 76 актовъ (съ 1541 по первую половину

1700-хъ гг. включительно), гдѣ находимъ, хотя отчасти, указанія на существовавшіе, въ данный періодъ времени, самые памятники или слѣды памятниковъ православно-Русской старины, историческихъ событій и народнаго быта, какъ-то: святые православные храмы и обители, святыя горы и проч. *), на стратегическіе пункты и слѣды бывшихъ войнъ или мѣста обычныхъ погребеній (въ видѣ городовъ, городищъ, валовъ, волотовокъ, кургановъ, могилъ и проч.); встрѣчаемъ также топографическія свѣдѣнія **) и проч.

Сверхъ того, приложены литографическіе снимки современной калиграфіи съ орнаментами.

---

*) Замѣчательно, что названія мѣстъ, гдѣ находятся церкви и монастыри, сохранились и до нынѣ, хотя отчасти въ измѣненномъ мѣстнымъ нарѣчіемъ видѣ.

**) Интересны, м. пр., своею оригинальностью нѣкоторые межевые знаки. Такъ въ нѣкоторые изъ межевыхъ насыпей клались вещи, какъ то: плотничій скобель, котельная бляха съ пистолетнымъ куркомъ, сковорода, или въ деревья ибивались: желѣзный пробой, желѣзный запоръ отъ дверей и проч.

ПРИХОДО-РАСХОДНЫЯ КНИГИ

ГОРОДА МОГИЛЕВА.

ПРИХОДО-РАСХОДНАЯ КНИГА

города Могилева за 1711 годъ.

(Окончаніе).

	Золот.	Осмак.
Мсца Септеврия а҃ дня. З росказання пана войта, для ксендза плебана Виленского купили: рыбы свежие за 1 золот. 6 восм., ситницъ три 9 вос., челядзи горелъки чвертку 4 вос., овса полъ мерки 1 зол 7 вос., итого за	к҃	к҃ѕ
Москалемъ енералскимъ Глебовымъ дали . .		к҃а
Михалъце и Доминику дали		г҃
Дня в҃. В домъ п. войта, на банкетъ для ксендза Виленского и для поруччика Пузыревского куп. мяса 3 золот. 20 вос., курей шестера 2 зол. 18 вос., глушца 1 зол., требуховъ 10 вос., шафрану 13 вос. 1 шел., ситъницъ три, пироговъ десять 19 вос., соли кварты две 13 вос.	ѳ҃	г҃ и а҃ шел.
Москалемъ енералскимъ Глебовымъ дали . .		к҃а
Михалце понеделщины	д҃	
Для коней месkихъ куп. шыдвасару на лекарство		г҃
Дня г҃. З роск. п. войта, куп. вина для п. Паца, каштеляна, гарца полътора 12 зол., цукъру головы две фунтовъ пять 11 зол. 20 вос. . .	к҃г	к҃
З роск. п. войта, Москалемъ енералскимъ дали, на страву		к҃а
З роск. п. войта, для п. Ляшневского куп.: мяса 1 зол., ситън. две 6 вос., пироги три 3 вос.. челяднику на горелку 3 вос.	а҃	в҃і
Дня д҃. З роск. п. войта, для п. Лешневского куп.: мяса 28 вос., ситн. три 9 вос., соли ½ кв. 3 вос.	а҃	і҃
Жолнеромъ меским, што носили жбожъа до гумна		є҃
Москалемъ енералскимъ на страву дали . . .		к҃а
Пахолъкомъ п. Несиловского, которые звоны провадзили, на хлѣбъ и на пиво дали		к҃а

	Золот.	Осмак.
Купили смолы до печентовання 3 вос., два листы з почты од п. Андзоровича 4 зол. 15 вос.	д҃	ні҃
Пива гарнецъ до ратуша		є҃ и а҃ шел.
Артему Бедышу, за работу колясы паратонной, до порахунку дали	і҃	
Дня з҃. 3 роск. п. войта, для п. Ламинского и п. Шукалского, егзекуторовъ, куп.: рыбы свеж. 1 зол. 25 вос., ситн. три 9 вос., соли ½ кв. и оцту кварту 7 вос., оливы и перцу 9 вос., дровъ вязку 3 вос., на вечоръ ситн. три и резового булку 14 вос., щупака вялого 18 вос.	г҃	ке҃
3 роск. п. войта, Четце, слузе хорому, дали	а҃	
Жолънеру, што пилнуетъ у гумне		ѕ҃
3 роск. п. войта, куп. дровъ возъ пять до п. поручника Пузыревского	г҃	
Для п. бурмистра Яна куп. горелъки		ві҃
Дня и҃. 3 роск. п. войта, для п. Ламинского и Шукалского куп.: рыбы свеж. и вял. 1 зол. 18 вос., ситн. три, резового булку 18 вос., соли ½ кв. и крупъ две кв. 5 вос., варива и цыбули 2 вос., оливы, перцу и оцту 13 вос., дровъ вязку 3 вос., обаранковъ 3 вос., овса 1½ мерки 3 зол. 6 вос., на вечерю рыбы 1 зол. и ситн. тры 15 вос.	з҃	кг҃
Празничного дали Сулиму и Михалце		є҃
Дня ѳ҃. 3 роск. п. войта, до п. Ламинского и Шукалского куп.: мяса 3 зол., ситн. шесть и резов. булку 24 вос., варива, цыбули, соли кв. и крупъ кв. 9 вос., перцу и постарнаку 10 вос., дровъ вязки две 6 вос.	д҃	ѳі҃
Дня і҃. В домъ п. войта, для п. Ламинского и Шукалского куп.: мяса 2 зол., куровъ двое 1 зол., гусь 2 зол., овса ½ для коней депутацкихъ 1 зол. 3 вос.	ѕ҃	г҃
Куп. овса на Луполове для коней меских мерки три 6 зол. 18 вос.; за ½ либры паперу до ратуша 19 вос., до концелярыи паперу либру 1 зол. 6 вос.	и҃	гі҃
Дня аі҃. 3 роск. п. войта, для п. коштеляно-		

	Золот.	Осмак.
вича куп.: вина кв. три на поклонъ 6 зол., голова цукъру фун. два и полъ 5 зол. 25 восм., ябълакъ ½ копы 2 зол.	гі҃	ке҃
Куп. овса для коней мескихъ мерки две . .	є҃	ѳ҃
Дня ві҃. За росказаннемъ п. войта, для п. Боратынского, мечъного, куп.: рыбы свеж. и вял. 2 зол., ситн. чотыри и резов. булку 20 вос., соли кв. и крупъ кв. две 9 вос., перцу, олею и цыбули 10 вос., для челядзи мяса 20 вос., овса ½ мерки 1 зол. 3 вос., еще мяса на вечоръ 1 зол. 4 вос., дровъ вязки две 5 вос., пироговъ четыри 4 вос., оливы ½ ф. 1 зол.	з҃	єі҃
В домъ п. войта куп. рыбы свеж.	а҃	в҃
За листъ з почты одъ п. Сапоцка	в҃	
Саржанту Тихону Карповичу, залозе ленничку, за две тыжъдни дали	и҃	ві҃
Андрею салъдату за неделю	в҃	ѕ҃
Дня гі҃. 3 роск. п. войта, для пп. поборцовъ Оршанскихъ, п. Петровского и п. Александровича и п. Остроуха, куп.: мяса 2 зол. 15 вос.. ситн. шесть и резоваго 1 зол., соли кв. и крупъ кв. две 8 вос., пастарнаку, варива и цыбули 8 вос., дровъ вязку 3 вос., горелъки челядзи 9 вос.; еще на вечерю куп. мяса 2 зол. 10 вос., ситн. шесть и резов. булки две 27 вос., соли кв. 6 вос., пива гарнецъ 5 вос. 1 шел., горелъки челядзи 6 вос., дровъ вязку 6 вос.	и҃	гі҃ и а҃ шел.
3 розк. п. войта, для п. Боратынского, мечъного куп.: мяса 27 вос., ситницъ и резового 10 вос., соли кв. и крупъ кв. 7 вос.	а҃	дг҃
Жолънорамъ меским дали на ситницу . . .		г҃
Дня ді҃. 3 роск. п. войта, для пп. поборцовъ повету Оршанского, стоятъ у жыда Лейзера, куп.: рыбы свеж. и вял. 3 зол. 10 вос., ситн. шесть и резового боханы два 1 зол. 3 вос., соли кв., крупъ кв. три и муки кв. две 11 вос., постарнаку, варива, цыбули и петрушки 10 вос., олею ½ кв. и оливы 12 вос., оцту кв. и перцу		

	Золот.	Осмак.
10 вос., горелъки челядзи 6 вос., дровъ возъ 18 вос., сена возъ 1 зол. 18 вос., овса мерку 2 зол. 1 вос.	і҃	ѳ҃
Дня еі. Пану Стефановичу и Саврыцкому, за писанне картокъ на сессыю	к҃	
Иванисе Канотчысе до рахунку дали	д҃	
За картою п. войта, што набралъ стоячы у господзе п. Боратынский, мечный Оршанский, у дому п. Кореневского, пива гар. десять и меду гарцыи десять, заплатили жыду Шмулю за все.	ді҃	к҃
Дня ѕі. В домъ п. Кореневского, ротмистра, або рачей п. войта, для вышепомененого пана на банкетъ ротмистра Оршанскаго, куп.: мяса 3 зол. 10 вос., куровъ семеро 3 зол. 12 вос., тетери две 1 зол. 10 вос., ситн. пять и пирог. пятнадцать 1 зол., соли кв. три 19 вос.	і҃	ка҃
Дня зі. 3 роск. п. войта, для п. Борташевича, писаря Оршанского, куп.: мяса 1 зол. 7 вос., ситн. три 9 вос. соли ½ кв. 3 вос.	а҃	ѳі҃
Михалце, дворнику, на сукно и на пошитте серой сукни, дали	і҃	
Дня иі. 3 роск. п. войта, для п. Василевского куп.: мяса 1 зол. 10 вос., ситн. три 9 вос., соли ½ кв. и крупъ кварту 4 вос., овъса ½ мерки 1 зол.	к҃	кг҃
Послали з листомъ одъ п. Бартошевича до Чаусъ и до Городка, якъ вернулся ходакъ з Чаусъ дали ему	к҃	
Купили галясу до концелярыи ½ ф. 1 зол. 15 вос., паперу на росходъ до скарбцу куп. либры две 2 зол. 12 вос.	г҃	кз҃
На банкетъ в домъ п. войта, для ихъ милостей пп. повятовыхъ Оршанскихъ, п. Лярского, полъковника, п. писаря Борташевича, п. чешника Кореневского, п. Роблевского, п. Сулевъского, п. Душевского, поручника, и п. Пузыревского, куп.: мяса 4 зол., ыыръки двое 27 вос., гусей двое у п. райцы Габриеля Королкевича 5 зол.,		

	Золот.	Осмак.
курей пятеро 3 зол. 9 вос., тетеръ чатыри 2 зол., ситн. пять и пирог. двадцать 1 зол. 5 вос., соли кв. двѣ 12 вос. 2 шел., перцу ½ ф. 1 зол. 10 вос., рыжу ф. 20 вос., розынекъ великихъ и малыхъ фунтъ 1 зол., мигдаловъ ½ ф. 1 зол. 10 вос., шафрану ½ лот. 1 зол. 5 вос., гвоздикъ ½ л. и цынамону ½ л. 20 вос., вина фляшы четыри гарцы три (цѣны нѣтъ), цукъру до вина 1½ ф. 4 зол., меду гар. чатарнадцать у жыда Шломы (цѣны нѣтъ), яблакъ дес. два 1 зол. 10 вос.; еще у вечоръ для тыхже пп. мяса 27 вос., курей четверо 2 зол., пирог. дванадцать 12 вос.	ла҃	зі҃ и в҃ шел.
Дня ѳі. 3 роск. п. войта, для п. Фронцкевича, судии Оршанского, куп.: рыбы свеж. и вял. 1 зол. 15 вос., ситн. пять и резов. булъку 25 вос., соли ½ кв. и крупъ кварту 4 вос., обаранковъ, варива, цыбули и петрушки 10 вос., оливы и перцу 10 вос., олею ½ кв. 3 вос. 2 шел., оцту 6 вос., пива гарнецъ 5 вос. 1 шел.	г҃	ѳі҃
3 роск. п. войта для п. Бартошевича, писаря, куп.: рыбы свеж. и мяса 1 зол. 20 восм., ситн. две и резов. булку 15 вос., соли ½ кв. и крупъ кв. 4 вос., варива, пастарнаку, цыбули и петрушки 7 вос., дровъ возъ 15 вос., овса ½ мерки 1 зол.	д҃	а҃
Андрею салъдату п. поручика Пузырэвского, леннику, дали за неделю	в҃	г҃
За гарнецъ пива, узятый до ратуша		е҃ и а҃ шел.
В домъ п. войта куп. рыбы	а҃	е҃
Дня к. 3 роск. п. войта, для п. Фронцкевича, судии Оршанского, куп.: мяса 3 зол., кура одно 18 вос., соли и крупъ по кварте 7 вос., пастарнаку, варива, цыбули, петрушки и мыла 12 вос., ситн. пять и резов. булку 20 вос., горелъки для челядзи 8 вос., дровъ 9 вос., овса ½ мерки 1 зол.	ѕ҃	ді҃
3 роск. п. войта, для п. Бартошевича куп.:		

	Золот.	Осмак.
мяса 2 зол. 7 вос., 1 шел., ситн. три и резов. булъку 15 вос., соли $\frac{1}{2}$ кв. и крупъ кв. 4 вос., постарнаку, варива, цыбули и петрушки 7 вос., пирог. три 3 вос., овса $\frac{1}{2}$ мерки 1 зол.	д҃	ѕ҃ и а҃ шел.
3 роск. п. войта, для п. Сакевича куп.: мяса 1 зол. 20 вос., ситн. три, соли $\frac{1}{2}$ кв. и крупъ кв. 13 вос., варива, цыбули и дровъ вязку 6 вос., овса $\frac{1}{2}$ мерки 1 зол.	г҃	ѳ҃
Ta karta dla p. Frąc. 50, f. 10, g. 3.		
За оправляние коня меского Раструхарови и за лекарство заплатили		ѳг҃
3 роск. п. войта, для ихъ милостей пп. поборцовъ повяту Оршанского куп.: ситн. пять 15 вос., овса мерку 2 зол., соли, крупъ и перцу 13 вос.	к҃	ки҃
Дня ка҃. 3 роск. п. войта, для п. Фронцкевича, судии Оршанского, и п. писаря Бартошевича куп.: рыбы свеж. 4 зол., селедцовъ пять 12 вос., соли кв. и крупъ кв. две 8 вос., ситн. пять и резов. булъку 24 вос., варива, посторнаку, цыбули, петрушки и хрену 7 вос., олею кв., оливы и перцу 19 вос., овса $1\frac{1}{2}$ мерки 3 зол., дровъ возъ 13 вос.	ѳ҃	кг҃
3 роск. п. войта, для ихъ милостей пп. поборцовъ повяту Оршанского, п. Остроуха, п. Александровича, п. Петровского, п. Фунцевича и п. Лыки, куп.: рыбы свеж. 4 зол., селедцовъ десятокъ 25 вос., ситн. шесть и резов. боханъ 1 зол., соли кв. и крупъ кв. две 8 вос. 1 шел., вар., цыб., петруш. и пастерн. 9 вос., олею кв., оливы и перцу 21 вос., овса $1\frac{1}{2}$ мерки 3 зол., сена возы два 2 зол. 20 вос., дровъ возъ 15 вос., челядзи меду гарнецъ 1 зол. 6 вос.	дг҃	дг҃ и а҃ шел.
Dla jmp. Frą 50, f. 6, gr. 23.		
3 роск. п. войта, для п. Саковича куп.: рыбы свеж. 1 зол. 15 вос., ситн. три 9 вос., соли $\frac{1}{2}$ кв. и крупъ кв. 4 вос., олею, оливы и перцу 14 вос., вар., цыб. и хрену 3 вос., овса $\frac{1}{2}$ мер-		

	Золот.	Осмак.
ки 1 зол., меду гар. три 3 зол. 18 вос., пива 10 гар. 1 зол. 23 вос. 1 шел.	н҃	кѕ҃ и а҃ шел.
Дня кв҃. 3 роск. п. войта, для п. Саковича куп.: рыбы свеж. 23 вос., ситн. две и пир. 9 вос., дровъ вязку 3 вос., цыбули 1 вос.	а҃	ѕ҃
3 роск. п. войта, для п. Фронцкевича, суд. Орш., куп. рыбы 2 зол. 10 вос., ситн. пять и резов. бохань 24 вос., оливы, перцу и олею 13 вос., вар., цыб. и петр. 5 вос., соли и крупъ по 1 кв. 7 вос., обаранковъ и оцту 9 вос.	д҃	н҃
3 роск. п. войта, слузе п. Лярского, полковника Оршанского, на лекарство и на страву дали .	є҃	
Дня кг҃. 3 роск. п. войта, для п. Фронцкевича куп.: мяса 2 зол. 20 вос., ситн. пять, резов. бохань и пир. три 27 вос., соли и крупъ по 1 кв. 7 вос., вар., цыб., петр. и пастарн. 9 вос., перцу и горелъки челядзи 16 вос., дровъ возъ 18 вос., овса 1 мер. 1 зол. 26 вос.	з҃	г҃
3 роск. п. войта, п. поручнику Пузыревскому куп. дровъ возы два	а҃	є҃
Для коней меских куп. овса мерку	а҃	кє҃
3 роск. п. войта, куп. дровъ до гумна Луполовского, до сушення збозжа, возы тры, запл. .	а҃	вг҃
Дня кд҃. 3 роск п. войта, для п. Фронцкевича куп.: мяса 3 зол., ситн. шесть 18 вос., соли и крупъ по 1 кв. 7 вос. 1 шел., вар., цыб., петр. и пастарн. 8 вос., овса $\frac{1}{2}$ мерки 1 зол.	є҃	г҃ и а҃ шел.
3 роск. п. войта, узели до ратуша меду гарнецъ подчасъ сессыи 1 зол. 6 вос., фляшу шкляную гарцовую 18 вос.	а҃	кд҃
3 роск. п. войта, для пп. комисаровъ, которые приехали для инквизыции стороны кунцовъ с трибуналу, куп.: мяса 2 зол., ситн. булакъ три 9 вос., овса мер. 2 зол., вина кв. пять 11 зол., голову цукъру 6 зол. 16 вос., фляшы две скляныхъ до вина 1 зол.	кв҃	кє҃
Ta karta dla jm pana Frą. 50, f. 16: $14\frac{1}{2}$.		
Дня кє҃. 3 роск. п. войта, для п. Фронцке-		

	Золот.	Осмак.
вича куп.: ситн. шесть 18 вос., постарн., вар., цыбули и петр. 9 вос., соли и круп҃ по 1 кв. 7 вос., дровъ возъ 15 восм., горелъки для челядзи 6 вос.	а҃	ке҃
З роск. п. войта, для п. Лешневского куп. мяса 1 зол. 10 восм., соли и крупъ по 1 кв., цыб. и петр. 6 вос.	а҃	ѕі҃
З роск. п. войта, для тѣхъ же пп. комисаровъ куп. мяса 2 зол. 10 вос., ситн. три 9 вос.	к҃	ѳі҃
Куп. овса мерку для коней меских	а҃	кѕ҃
Дня кѕ҃. З роск. п. войта, для тѣхъ же коммисаровъ куп.: рыбы свеж. 2 зол. 20 вос., ситн. чатыри 12 вос., овса мер. 2 зол.	є҃	к҃
З роск. п. войта, для п. судии Орш. куп. рыбы свеж. 2 зол., ситн., соли, оливы и перцу 1 зол. 6 вос., овса мерку 1 зол. 27 вос.	є҃	г҃
В домъ п. войта, куп. рыбы 1 зол. 3 вос., оливы ½ ф. 25 вос.	а҃	ки҃
З роск. п. войта куп. овса ½ мерки для коней п. Борка, стоитъ у ксенжы Езуитовъ	а҃	
З роск. п. войта, москалемъ енералскимъ дали .		ѕ҃
Дня кз҃. З роск п. войта, для тѣхъ же коммисаровъ куп.: мяса 2 зол. 15 вос., ситн. пять 15 вос., вар., постарн., цыб. и петр. 9 вос., перцу и соли кв. 12 вос., еще мяса 25 вос., ситн. две и варива 9 вос.	д҃	ке҃
С роск. п. войта, для хоронгви Татарской, што стоитъ на егзекуцыи у п. войта Лапицкого, в целомъ сонитъ Триспинскимъ (sic), куп.: чверть мяса 4 зол., пива бочъку 35 гарн. 6 зол.	і҃	
Dla jmp. Frąc. 50, f. 7., gr. 28.		
Куп. овса для коней меских ½ мерки 1 зол., бичы два 3 вос.	а҃	г҃
З роск. п. войта, слузе п. Лярского, полк. дали на лекарство	є҃	
З роск. п. войта, для п. Фронцкевича, суд. Орш., куп.: мяса 2 зол., ситн. шесть 18, соли и крупъ по 1 кв., вар., цыб. и петр. 11 вос., дровъ		

	Золот.	Осмак.
возъ 15 вос., овса мерку 1 зол. 25 вос. . . . . f. 5, gr. 9.	є҃	ѳ҃
Дня ки҃. З роск. п. войта, для тѣхъ же коммисаровъ куп.: рыбы свеж. 2 зол. 20 вос., ситн. чатыри 12 вос., соли кв. и крупъ кв. две 7 вос., перцу и оливы 12 вос., вар., цыб. и петр. 4 вос., овса мерку 2 зол.	є҃	ке҃
З роск. п. войта, узели меду до ратуша гарнецъ 1 зол. 6 вос., обаранковъ 3 вос.	а҃	ѳ҃
Выправа п. войта с п. Матвеемъ Шункевичомъ, лавникомъ, до п. Кицынского, до Дабужы. Куп.: рыбы свеж. и вял. 2 зол. 10 вос., мяса 1 зол., яблакъ ½ копы 2 зол., ситн. и пирог. 1 зол., меду гар. семъ 8 зол. 12 восм., пива гар. шесть 1 зол. 2 восм., куровъ двое 1 зол., еще яблокъ 1½ дес. 1 зол. 7 вос. 1 шел., еще ситн. две и пирог. десять 16 вос., соли кв. две и крупъ кв. чатыры 18 вос., цукъру голову фун. тры и четв. полторы 7 зол. 10 вос., вина гарнецъ и кв. тры 14 зол., овса мерку 1 зол. 25 вос., мази кв. чатыри 10 вос., п. войту готовыхъ грошей 20 зол. .	ѯк҃	кв҃ д҃ шел.
Дня кѳ҃. Выправа до Оршы на сеймъ п. Базылия Хомутовского, райцу. Куп.: ситн. пять и пирог. дес. 25 вос., крупъ, соли кв. и обаранковъ 16 вос., мяса на печеню 1 зол., пива гар. три 15 вос., перцу ½ чв. 10 вос., цыб. 3 вос., готовыхъ грошей дали п. Базылию Хомутовскому у дорогу 30 зол., няняли для него човенъ у вобедве стороны, запл. Петрашку 8 зол. . . .	ма҃	ѳ҃
З роск. п. войта, для пп. депутатовъ Оршанскихъ куп.: рыбы свеж. 2 зол., ситн. пять и соли ½ кв. 18 вос., перцу и оливы 12 вос., цыб. 3 вос., пива гар. три 16 вос.	г҃	ѳі҃
Дали ковалемъ Тышку и Васку Дондзе, на окованне колясы, зе скарбу железа горелого пуды два		
Дня л҃. З роск. п. войта, для пп. депутатовъ, которые приехали з повяту для концелярии ги-		

	Золот.	Осмак.
берна, куп.: мяса 3 зол., ситн. и резов. 18 вос., вар., цыб., постарн. и петр. 10 восм., соли кв., крупъ и дровъ 13 вос., овса мерку 1 зол. 25 вос.	ѕ	ѕ
3 роск. п. райцы, куп. овса мерку для коней меских	а	ке
Дровъ поручнику Пузыревскому воз. чатыри.	к	ѕі
Октовря а дня. 3 роск. п. бурмистра, для пп. депутатовъ куп.: мяса 1 зол. 27 вос., ситн. три 9 вос., овса мерку 1 зол. 25 вос.	д	а
Дня к. 3 роск. п. бурм., для пп. депутатовъ куп. овса мерку 1 зол. 27 вос., пива гарцы тры 16 вос.	к	гі
3 роск. п. войта, куп. скурку яловичу на котлы а) хоронгви Татарской, которая стояла на егзекуцыи одъ п. Кицынского	г	
П. Леоновичу, за выданне листовъ	к	ѕ
Почтаремъ, на пиво		ѕ
Дня г. За писанне картокъ на сессыю, концеляристомъ дали 2 зол., еще за давныхъ две сессыи имъ же 4 зол., куп. воску и паперы до печентованне коморъ, што не ходятъ панове поспольство до ратуша 3 вос. 1 шел.	ѕ	г и д шел.
Дня д. 3 росказ. п. войта, куп. скурки две юхтовые, на обитце колясы, 6 зол. 12 вос., барыша меду ½ гар. 18 вос., паски чатыри до той колясы 15 вос., цвековъ копъ девять 1 зол. 6 вос., за окованне Близнецу Васку Дондзе 16 зол., рымарю Ермоле за обитце 1 зол. 20 вос., пироги два тому жъ рымарю 2 вос.	кѕ	гі
Якъ успокоили п. Кицынского за хоронгви, которые стояли у месте на егзекуцыи, п. хоронжему и писаромъ штукъ две китаю, запл. 23 зол., ботовъ паръ две 8 зол. 15 вос., пороху 2½ ф. 5 зол., паперу либры две 2 зол. 12 вос. . . .	ли	кз
3 роск. п. войта, зыскали меду 2 гар. подъ ратушу	в	кі

а) *Котлы*, барабаны.

	Золот.	Осмак.
Куп. до концелярии паперу либру	а	ѕ
3 роск. п. войта подчасъ сессыи узели меду гарнецъ до ратуша 1 зол. 6 вос., пива 2 гар. 10 вос., 2 шел.	а	ѕі и в шел.
3 росказ. п. войта, челядзи п. Фронцкевича куп. ситн. две и селедцовъ пять		ні
Дня е. 3 роск. п. войта, для п. Сурожа куп.: рыбы свеж. 24 вос., ситн. две и соли ½ кв. 9 вос. 1 шел., перцу, оливы и дровъ 15 вос. . . .	а	ні и а шел.
Купили для меских коней мерку овса . . .	а	ке
За картою п. войта, жыду Зусю, што набрано меду для ихъ мил. пп., п. Лярского, полков., п. Фронцкевича, суд. Оршанского, в дому п. Кореневского, запл.	ѯк	ві
Куп. шоръ пару и кантари одъ Тимофея Шындеря, на потребу мескую 24 зол., имбарчикъ до ратуша одъ Андрея Зуба 22 зол. 15 вос. . .	мѕ	еі
За картою п. войта, жыдовце Ильлющысе, за набраный медъ в домъ п. войта 51 гар. 61 зол. 6 вос., жыдовце у Слибиновщыне за медъ 10 гар. и за полмерника пива 18 зол. 15 вос., жыду Лейзеру, за набраное пиво пп. поборцомъ 46 гар. 8 зол.	пз	ка
Жоне Ивана Канотки до порахунку дали . . .	г	
Тимофею, саржанту п. Пузыревскому, за неделъ три, заплатили леннику	ві	ѕі
Андрею сальдату, за недель две, ленику .	л	ѕ
П. поручнику Пузыревскому, за месяцъ . . .	м	
П. Афанасу Сенъковичу, за зберанне доли, до порахунку	к	
Доминику, до порахунку	лв	
3 роск. п. войта, жыду Шломе, у каменицы п. Шункевича, набраного меду и пива в домъ п. войта для розныхъ пп. на банкетъ	ни	к
За набраное пиво и медъ для пп. комисаровъ с трибуналу Радомского, з Вилни для инквизыцыи присланыхъ, п. Лукаша Чеховского, п. Корсака, жыду Зусю у дому п. Корневского запл.	кг	

	Золот.	Осмак.
Михалце, челяднику, что служитъ у ратушу, понеделъщины запл.	кт	
За роск. п. войта а п. бурмистра и за картками ихъ презъ п. райцу Габриеля Королкевича, принели у рахунку з важницы одъ п. Павла Лапицкого, войта, за оренде важницы и одъ п. Стефана Дзешковича, што нижей описано, якъ намъ п. райца в рахунку втенчасъ при сходе треттей чверти сего року (показалъ?):		
Февраля шестнадцатого дня, для его милости п. Ермоловича, презъ п. Стефана Дзешковича, посполитого, купили рыбы разные в домъ п. войта Лапицкого за	ѕ	
За картою п. бурмистра Кузевки, Февраля двадцать четвертого дня, презъ Стефана Дзешковича, за медъ набраный для инквизиторовъ в справе Пекарского, за гарцовъ 10, особливе для п. капитана гар. 3 меду, пива гар. 3, чынить все .	ѕт	ѕ
За картою п. бурм. Кузевки, Марта першого дня, презъ п. Стефана Дешковича, посп., за медъ, набраный в интересе меским $10^{1}/_{2}$ гар.	кт	ит
За картою п. войта Лапицкого, будучы на местцу войтовскимъ, Марта одинадцатого дня, за набраное пиво для п. Ермоловича презъ п. Стефана Дешковича 5 зол., рыбы розные 6 зол. 20 вос.	ат	к
За картою п. войта Лапицкого, Марта дванадцатого дня, заплат. презъ п. Стефана Дешковича, овса мерки две для пп. люстраторовъ . . .	ѕ	к
За роск. п. бурм. Кузевки, Марта транадцатого дня, для п. Ермоловича харчъ, презъ п. Стеф. Дешковича, 2 зол. 2 вос., овса 2 мерки 6 зол. 20 вос., оливы фунтъ, кмину ф. 3 зол. 10 вос.	кт	к
З росказ. п. бурм. Кузевки, презъ п. Стеф. Дешковича, дця коней п. Ермоловича овса 2 мер.	ѕ	к
З роск. п. войта Александра Молчанковича, в интересе меским, будучы у важницы, для п.		

	Золот.	Осмак.
Бутовича и иныхъ, за медъ, тамъ выпитый 4 гар.	д	кд
За картою, поданою одъ п. войта Лапицкого з важницы, а за росказ. п. войта рочного, што выдалъ своими грошми, стравуючы кони и челядь, п. войтъ Лапицки п. Ермоловича, подалъ на реестре п. райцы Королкевичу	лз	
Октовриа ѕ дня. За картою п. войта заплат. Константию, господарю дому Кравецкого, за медъ гар. $28^{1}/_{2}$ и пива гар. 28, што набрано для п. судии Орш.	лю	кд
За картою п. войта, тому же господарю за медъ гар. 8 и пива гар. 8, который напитокъ набрано для п. Борташевича, писаря Орш.	ат	ѕ
Дня з. За картою п. войта, жыдовце Илълющысе за медъ гар. 57	рн	
Дня ӻ. Куп. дровъ для господы п. поручника Пузыревского возы 4	к	ѕт
Куп. овса мерку для коней меских	а	ки
Дня т. Куп. овса мер. $1^{1}/_{2}$ для коней меских 3 зол. 18 вос., постронковъ пары 3 и леецъ 4 за 1 зол. 10 вос., Доминику за неделю дали 2 зол., для колясы меской дегътю 6 вос., за листъ съ почты одъ п. Мирона Андзоровича, лавн., запл. Леоновичу 2 зол. 20 вос.	ӻ	кд
Дня ат. З роск. п. войта, для пп. поборцовъ Орш., п. Остроуха, п. Александровича, куп.: мяса 1 зол. 27 вос., соли $^{1}/_{2}$ кв., крупъ, варива и цыбули 6 вос., 4 ситн. 12 вос., перцу 3 вос., сена и дровъ по возу 2 зол. 5 вос., овса мерку 1 зол. 24 вос.	ѕ	зт
Дня кт. З роск. п. войта, для п. Адынца, слуги п. Фронцкевича, куп. рыбы 25 вос., овса $^{1}/_{2}$ четвертки 23 вос., на оцетъ дали 3 вос. . . .	а	ка
З роск. п. войта, для п. Остроуха и Александровича, поборцовъ, куп.: рыбы свеж. 2 зол., 4 ситн. 12 вос., олею $^{1}/_{2}$ кв., варива и крупъ 9 вос., овса $^{1}/_{2}$ четвртки 13 вос., дровъ вязку 16		

	Золот.	Осмак.
вос., еще рыбы вял. 1 зол. 10 вос.	є҃	
Купили паперу либру на росходъ меский . . .	а҃	ѕ҃
Пива взяли до ратуша		є҃ и
За картою п. войта, концеляристомъ, за писання справъ меских	и҃	а҃ шел.
3 роск. п. войта, слузе п. Лярского, полковника Орш., посечоному, на неделю дали . . .	є҃	
Дня гі҃. 3 роск. п. войта, пп. Остроуху и Александровичу, поборцомъ, куп.: рыбы и селедцовъ 2 зол. 6 вос., 4 ситн. 12 вос., соли ½ кв., крупъ, варива и пастарнаку 12 вос., олею ½ кв. и цыбули 5 восм., горелъки для челядзи 6 вос., овса мерку 2 зол., дровъ вязки три 9 вос.	є҃	к҃
3 роск. п. войта, для слуги п. Фронцкевича куп.: рыбы свеж. 20 вос., ситн. две 6 вос. соли и олею 3 вос., овса ½ чвертки 13 вос., дровъ 4 вос.	а҃	ѕі҃
3 роск. п. войта, для ксендза преора Орш. куп, рыбы 26 вос., ситн. две и пироги два 8 вос., овса ½ мерки 27 вос.	в҃	а҃
Куп. паперу либру на росходъ меский 1 зол. 6 вос., овса мерки две для коней меских 3 зол. 15 вос.	д҃	ка҃
Дня ді҃. На обедъ до п. войта, для ксендза преора Орш., куп.: мяса 3 зол., курей трое и тетерю 1 зол. 27 вос., флякъ 11 вос., ситн. пять 15 вос., пироговъ пятнадцать 15 вос., соли кв. две 13 вос.	ѕ҃	ка҃
Михалце, дворнику, на остатнюю чверть дошло	д҃	
3 роск. п. войта, тому же преору куп.: мяса 20 вос., ситн. две и соли ½ кв. 9 вос., варива и крупъ 2 вос., овса ½ четвертки 14 вос.	а҃	єі҃
До концелярiи куп. паперу либру	а҃	ѕ҃
Выправа п. войта Жазановича и п. бурмистра Яна и п. Ерия Леошкевича, за шафаря, п. Стефана Дешковича, посполитого: купили: хлеба резового булъки три 1 зол., крупъ овся-		

	Золот.	Осмак.
ныхъ кв. десять и ячныхъ кв. шесть 18 вос. 1 шел., соли кв. шесть 2 зол., ситн. дванадцать 1 зол. 6 вос., обаранковъ 2 зол. 12 вос., рыбы щукъ десять, язевъ пять и лыкъ десять игольни а) (sic) 11 зол. 15 вос., мяса печени две 2 зол., курей трое 1 зол. 24 вос., масла гарцочекъ 2 зол., оливы ф. 1 зол. 25 вос., голову цукъру 3¼ ф. 7 зол. 3 вос., перцу ½ чвертки и имберу ½ чв. 15 вос., оцту 3½ гар. 3 зол. 15 вос., дегътю 27 кв. и дегтярку 2 зол. 7 вос., шворенъ до колясы 1 зол., вожакъ пятнадцатеро 1 зол., шафрану ½ лот. 1 зол. 7 вос. 1 шел., урванки (sic) три и подковъ две 2 зол. 7 вос., овса 2 мерки 5 зол. 9 вос., Михалце на ситницу 3 вос., Бедышу, што обиль келълю б) лутиками (sic) 4 вос., на гвоздя 3 вос.	и҃	кг҃ и в҃ шел.
Дня ѕі҃. 3 роская. п. войта, для п. Адынца, слуги п. Фронцкевича, куп.: рыбы 15 вос., ситн. две 6 вос., соли ½ кв. 3 вос., овса полъ четвертки 14 вос.	а҃	и҃
3 роск. п. войта, для ксендза преора Орш. куп.: рыбы 1 зол., ситн. две 6 вос., пироговъ шесть 6 вос., овса ½ четвертки 14 вос.	а҃	кѕ҃
Дня зі҃. 3 роск. п. войта, для слуги п. Фронцкевича куп. мяса 15 вос., ситн. две и соли ½ кв. 9 вос.		кд҃
f. 2 gr 2.		
В домъ п. войта куп. рыбы просолное и вялое 2 зол. 3 вос., имъберу ½ ф. 20 вос.	в҃	кг҃
За листъ на почту п. Леошковичу		єі҃
3 роск. п. войта, для ксендза преора Орш. куп. мяса 1 зол., ситн. три и овса ½ четв. 26 восм.	а҃	кѕ҃
Дня иі҃. 3 роск. п. войта, для слуги п. Фронцкевича куп. мяса 15 вос., ситн. две и соли ½ кв. 9 вос., овса ½ четв. 14 вос.	а҃	и҃

а) *Игольня*, пол. iglica, лат. anguilla, русск. угорь.
б) *Келья*, экипажный сундукъ.

	Золот.	Осмак.
3 роск. п. войта, для ксендза преора Орш. куп. мяса 24 вос., ситн. две, соли ½ кв. и пироги три 12 вос., овса ½ четв. 14 вос.	а҃	к҃
Дня ѳі҃. 3 роск. п. войта, для слуги п. Фронцкевича куп. рыбы 15 вос., ситн. две и соли ½ кв. 9 вос., овса ½ четвертки 14 вос.	а҃	и҃
Куп. дровъ возъ п. Пузыревскому		к҃
Рымарю Ермоле за направу шлеи дали 20 вос., Доминику за понеделъщыну 4 зол., Михалце, дворнику, понеддлъщины 2 зол., Иванисе Канотчысе за понеделъщыну 8 зол., Галецкой за понеделъщыну 9 зол., Михалъце, дворнику, на чабаты 4 зол.	кз҃	к҃
3 роск. п. войта, для п. Малаховича, Стародубца, куп. ситн. пять, пир. пятнадцать, обаранковъ вязакъ пять	а҃	еі҃
Куп. овса ½ мерки для коней меских . . .		іѕ҃
3 роск. п. войта, для слуги п. Фронцкевича куп. рыбы 15 восм., ситн. две, соли и олею 9 вос., овса ½ четв. 14 вос., дровъ вязку 4 вос. .	а҃	ві҃
Дня к҃. Слугамъ мескимъ у суботу поминалную, человѣкомъ пяти 2 зол. 15 вос., Ларку Сулиму 15 вос.	г҃	
3 роск. п. войта и за картою, господарю дому кравецкого за 2 гар. меду и 8 гар. пива, што набралъ п. Адынецъ, слуга п. Фронцкевича, суд. пов. Орш., заплатили	г҃	ѳі҃
Dla sługi jmci f. 7 gr. 17		
Куп. дровъ для п. Пузыревского воз. три . .	в҃	ві҃
3 роск. п. войта, для его милости ксенжця епископа, коли приехалъ з Волыня, куп. вина 1½ гар. 12 зол., голову цукъру 3¼ фун. 7 зол., 1 вос. 1 шел., фляшы до вина две 1 зол. 6 вос.	к҃	з҃
Дня кв҃. 3 роск. п. войта, куп. чесноку п. Ламинскому, одеслали до Бобра	а҃	кд҃
Куп. паперу либру до концелярии 1 зол. 6 вос., фляшу шкляную на потребу 18 вос. . . .	а҃	кд҃
3 роск. п. войта, Панфилю, слузе п. Фронц-		

	Золот.	Осмак.
кевича, который приехалъ в интересе мескомъ, дали на страву, 3 зол., куп. ½ четв. овса 14 вос.	г҃	ді҃
f. 3. gr. 14.		
Дня кг҃. 3 роск. п. войта, дали почтарю 15 вос., куп. овса мерку для коней меских 1 зол. 25 вос.	в҃	і҃
Дня кд҃. 3 роск. п. войта, жыдовце у Слабыновщыне за 25 гар. меду, набраного в домъ п. войта для розныхъ потребъ	ке҃	
Дня ке҃. 3 роск. п. войта, Бедышу за работу санокъ французкихъ на меcкую потребу, заплат. 12 зол., за окованя тыхъ санокъ Близнецу 3 зол., постронковъ двое 12 вос.	еі҃	ві҃
Дня кѕ҃. В домъ п. войта куп.: ½ ф. оливы 25 вос., еецъ 2½ дес. 21 вос.	а҃	ѕі҃
Куп. дровъ до концелярии		ѕ҃
До поручъника Пузыревского дровъ возъ . .		к҃
Дня ки҃. Куп. еще для поруч. Пузыревского 2 воз. дровъ	а҃	ѕ҃
3 роск. п. войта, куп. шлею и з рынгортемъ [a]) и з лейцами 11 зол. 9 вос., дровъ до кенцелярии 5 вос.	аі҃	ді҃
Дня кѳ҃. За картою п. войта, за медъ, што набрали пп. поборцы гиберные у жыда Зуся, запл.	і҃	
Ковалю Близнецу за подкованя коня меского, за чатыри подковы запл.	а҃	еі҃
Дня л҃. 3 роск. п. войта, да пановъ Суража, Панфиля Фронцкевича куп.: мяса 2 зол. 10 вос., ситн. три и резового булку 14 вос., соли кв., варива, цыб., петр. и крупъ 12 вос., перцу 6 вос., дровъ вяз. две 8 вос., овса мерку 1 зол. 25 вос., за другую мерку поеднали на ½ гар. меду 15 вос., свечъ дес. 10 вос., мяса 2 зол. 5 вос., ситн. две 6 вос.	и҃	кд҃
За поправу замка до стайни слесарю дали .		і҃

a) *Рынгортъ*, подпруга.

	Золот.	Осмак.
Дня л҃а. 3 роск. п. войта, для пп. Суража, Панфиля Фронцкевича, Адынца куп.: мяса 1 зол. 15 вос., рыбы свеж. 1 зол. 15 вос., ситн. три и резов. булку 15 восм., вар., цыб., петр., соли, крупъ, оцту и перцу 12 вос., горелъки для челядзи 6 вос., овса ½ мерки 27 вос., за вечерний овесъ поеднали за 1 зол., Константыю, господарю дому кравецкого, за медъ и за пиво, набрано презъ нихъ, 12 зол.	н҃г	
Куп. овса для коней меских 1½ чатвертки.	а҃	г҃
3 роск. п. войта, куп. опраку ½ ока для п. Фронцкевича, послали презъ слугу его Панфиля, запл.	е҃	
f. 31 gr. 21.		
Мсца Ноеврыя а҃ дня. 3 роск. п. войта, для пп. Ламинского, Савицкого и Загурского куп.: мяса 1 зол. 15 вос., ситн. три 9 вос., соли ½ кв., масла и дровъ 18 вос., овса ½ мерки 27 вос.	г҃	ѳ҃
Дня в҃. 3 роск. п. войта, для тѣхъ же пп. куп.: рыбы свеж. и вял. 4 зол., ситн. чатыри, резов. булку, соли кв., крупъ две, варива, цыб., оливы и перцу 27 вос., овса 2 мер. 3 зол. 20 вос., сена 2 воз. 2 зол. 20 вос., оцту и оливы 11 вос., меду 8 гар. 8 зол.	ѳ҃г	н҃г
Куп. 2 мерки овса для коней меских . . .	г҃	г҃
У хоронжиной набрали пива до ратуша 2½ гар.		г҃ и
П. Пузыревскому куп. дровъ 5 возъ	д҃	а҃ шел.
До ратуша свечъ десятокъ 10 вос., воску, паперы, нитокъ до печентованния каморъ пп. посполит. 7 вос., жолънеромъ за працу 3 вос. . . .		к҃
В домъ п. войта куп. вялыхъ щупаковъ пять.	а҃	к҃г
Дня г҃. 3 роск. п. войта, для п. Ламинскаго куп. рыбы свеж. и вял. 5 зол. 15 вос., ситн. чатыри и резов. булку 20 вос., еецъ дес., масла, молока и муки 27 вос., соли кв., олею и цыб. 15 вос., горелъки для челядзи 8 вос., овса 2 мерки 3 зол. 20 вос.	а҃	е҃
Дня д҃. 3 роск. п. войта, для п. Ламинскаго,		

	Золот.	Осмак.
Савицкого, Гурского куп.: мяса 4 зол., курей двое 1 зол. 10 вос., еецъ дес. два, масла и молока 1 зол. 3 вос., соли кв., муки пшен. и крупъ кв. три 14 вос., варива, постарн. цыб. и перцу 15 вос., ситн. чатыри и резов. булку 21 вос., горелки для челядзи 8 вос., овса мерки две 3 зол. 20 вос. дровъ возы два 1 зол. 10 вос., сторожу на хлебъ 3 вос., челяднику боты чырвоные 4 зол., фунтъ цукъру 2 зол. 5 вос., паперу аркушей дес. 14 вос.	к҃	г҃
Подчасъ сессыи узели пива гар. два		
Дня е҃. 3 роск. п. войта, для п. Ламинского и компанiи его, егзекутеровъ, куп.: мяса 4 зол., ситн. чатыри 12 вос., хлеба резов. булъку 8 вос., перцу 6 вос., овса мерки две 3 зол. 20 вос., варива, соли кв., крупъ кв. две, муки кв. две 16 вос., еецъ дес. и масла 15 вос., на дорогу п. Ламинскому меду узели у Якуба Безменова 5½ гар. (цѣны не означено), п. Савицкому, што былъ з п. Ламинскимъ, скурки две козловыхъ запл. Павлу Бачарову 14 зол., на вечеру куп. мяса 2 зол., ситн. три 9 вос.	к҃е	к҃ѕ
3 роск. п. войта, п. Богушевскому, который приехалъ у в интересе мескимъ, куп. ½ мерки овса 27 вос., для коней меских овса мерку 1 зол. 24 вос. 1 шел.	в҃	к҃а и а҃ шел.
Дня ѕ҃. 3 роск. п. войта, послали Доминика до Дубровны, строны злочынца, который сидитъ у замку, куп. ему для коня овса ½ мерки . . .		к҃и
3 роск. п. войта, для коня п. Саковича куп. овса ½ мерки, або рачей мяса, 15 вос., ситницу и пироги два 5 вос.		к҃
В домъ п. войта куп. свечъ ½ дес.		е҃
3 роск. п. войта, для п. Богушевского куп. овса ½ мерки		к҃з
За картою п. войта, Костантыю, господарю дому кравецкого, за медъ 26 гар., пива 17 гар., што набралъ п. Ламинский з компаниею своею .	к҃ѳ	

	Золот.	Оспак.
Дня з҃. 3 росказ. п. войта, для п. Саковича куп.: мяса 1 зол., ситн. три 9 вос., соли ½ кв. и крупъ кв. 6 вос., дровъ вязку 5 вос., овса ½ четвертки 13 вос.	в҃	г҃
За два листы с почты: одинъ одъ п. Мирона Анъдзоровича, а другий з Вилня одъ п. войта Казановича, дали	и҃	єі҃
В домъ п. войта, для п. Сакевича куп. рыбы свеж.	а҃	кє҃
Дня и҃. 3 роск. п. войта, для п. Саковича куп. мяса 1 зол., соли ½ кв. и крупъ кв. 5 вос., ситн. три 9 вос., дровъ вязку 4 вос., овса ½ мер. половица 13 вос.	в҃	а҃
Дня ѳ҃. Куп. дровъ до господы п. поручника Пузыревского возовъ десять	з҃	і҃
Слугамъ меским Асипу и Кондрату куп. по кожуху, по 12 зол.	кд҃	
Дня і҃. Куп. овса мерку для коней меских	а҃	кє҃
Подчасъ сессыи зыскали до ратуша пива гар. два 10 вос. 2 шел., меду гарн. для пановъ 1 зол.	а҃	і҃ и в҃ шел.
Слугамъ мескимъ Ерему и Автушку куп. по кажуху	кд҃	
Дня аі҃. 3 роск. п. войта, для п. Соколовского, который приехалъ строны длугу п. Желиславского, сталъ господою у Красовского, куп.: мяса 1 зол. 10 вос., ситн. три 9 вос., соли ½ кв. 4 вос. 1 шел., овса ½ мерки 27 вос., для челядника горелъки 6 вос.	в҃	кѕ҃ и а҃ шел.
В домъ п. войта куп. мяса 1 зол. 25 восм., тетеръ двое 22 вос.	в҃	зі҃
Куп. мерку овса для коней меских 1 зол. 25 вос., запл. Сулиму за 4 вязки дровъ, што онъ купивъ до концелярии, 18 вос.	в҃	гі҃
Дня ві҃. Выправа п. войта Александра Молчанковича, войта Лапицкого, а при нихъ Петра Ракусу, до Добужы (sic) до его милости п. Кицынского: куп.: вина 3½ гар. у п. Романа Аноски 28 зол., меду 7 гар. 7 зол. 15 вос., пива 5 гар.		

	Золот.	Оспак.
26 вос. 2 шел., ситн. осмъ и пир. пятн. 1 зол. 9 вос., цукъру голова фун. три и 1½ четв. 7 зол. 10 вос., перевозникомъ на Днепре дали на кв. горелъки 14 вос.	мє҃	ді҃ и в҃ шел.
3 роск. п. бурмистра Кузевки, законникомъ братскимъ, на молитву, дали	к҃	
Такъ тежъ и Спаскимъ дали	в҃	г҃
3 роск. п. бурм., для п. Соколовского куп.: мяса 1 зол. 20 вос., ситн. три, соли и цыб. 13 вос., овса ½ мерки 27 вос	г҃	
Жолънеромъ мескимъ за працу дали 3 вос., свечъ ½ дес. 5 вос., за писання картокъ на сессыю концеляристомъ дали 2 зол., куп. дровъ до концелярии 4 вос.	в҃	кг҃
Дня гі҃. 3 роск. п. войта, для п. Саколовского куп.: мяса 1 зол. 10 вос., ситн. три и соли ½ кв. 13 восм., дровъ вязки три, цыб., варива, крупъ и перцу 16 вос., овса ½ мерки 27 вос., горелъки для челядника 7 вос.	г҃	гі҃
Паперу либру до концелярии	а҃	
Дня ді҃. Выправа до Оршы п. Базылия Хомутовского. Куп.: рыбы вял. щупаковъ десять 3 зол. 10 вос., ситн. пять и пирог. пятнадцать 1 зол., обаранковъ 15 вос., соли кв. две 18 вос., крупъ ячн. и овс. кв. десять 15 вос., перцу ½ чвертки 10 вос., вина 1½ гар. 12 зол., цукъру головы две ф. шесть 14 зол. 2 вос. 1 шел., овса мерку 1 зол. 25 вос., мази до колосъ 1 зол., лейцовъ двое 4 вос., готовыхъ грошей дали ему на дорогу и на росходъ 100 зол., меду зыскали до ратуша гарн. 1 зол.	рлѕ҃	ю҃ и а҃ шел.
3 роск. п. войта, для п. Саколовского куп.: мяса 1 зол. 10 вос., ситн. три, соли и цыб. 13 вос., дровъ вязку 5 вос., горелъки для чедяди на 3 вос., овса мерку 1 зол. 25 вос.	г҃	кѕ҃
Дня єі҃. 3 роск. п. войта, дали слудзе п. Перы, п. Медушевскому, на справе на дорогу до Литвы, который прибылъ до места з обликомъ		

	Золот.	Осмак.
10 зол., куп. овса ½ четвертки 13 вос.	і	гі
3 роск. п. войта, для п. Соколовского куп.: рыбы росоловей а) 2 зол. 10 вос., ситн. три и ½ кв. соли 13 вос., крупъ и варива 4 вос., дровъ вязку 5 вос., овса ½ мерки 27 вос., оливы и перцу 9 вос.	д	и
В домъ п. войта куп. рыбы прасолной	а	
Послали Галецкого на потканне почты до Круглы, на страву дали 2 зол., овса ½ мерки 27 вос.	к	кз
Дня ѕі. 3 роск. п. войта, для п. Саколовского куп.: рыбы росоловей 1 зол. 8 вос., ситн. три 9 вос., соли, цыб. и дровъ 9 вос., горелъки для челядзи 6 вос., перцу и оливы 9 вос., овса ½ мерки 27 вос.	г	и
3 роск. п. войта и ведом. п. бурм., куп. меду гар. дес. для п. хоронжого Татарского и для товарышовъ, которые стоятъ на егзекуцыи у п. Базылия Дегтеревича одъ п. оконома Кицынского, заплатили 10 зол., бачурку до того меду 15 вос.	і	еі
Дня зі. 3 роск. п. войта, куп. мяса для п. Саколовского 1 зол. 20 вос., ситн. две и соли ½ кв. 10 вос., цыб., копусты и дровъ вязку 6 вос., овса ½ мерки 27 вос.	г	г
Дня иі. В домъ п. войта куп. рыбы просолной	а	к
Куп. овса ½ мерки для коней мескихъ . . .		кз
Дня ѳі. Выправа п. войта Александра Молчанковича до Ясного, до п. Кицынского и п. Лапицкого, войта, и п. Матвея Шункевича, лавника, и п. Петра Ракусы. Куп.: меду 10 гар. и 1 кв. 10 зол. 8 вос., пива 5 гар. 26 вос. 2 шел., рыбы вялой щупаки три 1 зол. 25 вос., ситн. пять и пирог. пятнадцать 1 зол., селедцовъ дес. 21 вос., овса мерку 1 зол. 25 вос., мази 4 кв.		

а) *Росоловей*, для супа.

	Золот.	Осмак.
10 вос., челядзи хлеба резов. булку 10 вос. . . .	ѕі	є и в шел.
Дня к. Знову тыежъ пп. магистратове послали до Ясного, до п. Кицынского, куп.: вина у п. Романа Оноски гар. три и подъ кварты 29 зол., цукру голову ф. три 6 зол., ситн. пятъ и резов. боханъ 25 вос., пироговъ десять 10 вос., овса ½ мерки 27 вос., рыбы просолные и свеж. 1 зол 17 вос.	ли	ѳі
Куп. до ратуша меду гарн. для п. Ламинского и пива гарн.	а	є и а шел.
В домъ п. войта узели пива презъ жолънера Петрашкевича 2½ гар.		кі и в шел.
3 роск. п. войта, для ихъ мил. пп. Ламинского, Савицкаго, Загуского куп.: мяса 2 зол., ситн. три и резов. булъку 15 вос., соли ½ кв. и перцу 7 вос., варива и крупъ 3 вос., овса ½ мерки 27 вос., горелъки для челядника 6 вос., еще на вечерю куп. мяса 1 зол. 5 вос., жовънеру мескому за послугу дали 3 вос., ситн. три 9 вос., свечъ дес. 10 вос.	є	кє
Дня ка. 3 роск. п. войта, для п. Ламинского куп.: рыбы свеж. и вял. 3 зол. 20 вос., дровъ возы три 2 зол. 12 вос., сена возы два 3 зол., ситн. три 9 вос., хлеба резов. булъку 8 вос., соли кв. и крупъ 11 вос., капусты и цыб. 5 вос., масла и еецъ дес. 15 вос., перцу и оливы 10 вос., оцту ½ гар. 15 вос., хрену 2 восм., овса мерку 1 зол. 27 вос., свечъ ½ дес. 5 вос., меду 5½ гар. 5 зол. 15 вос., жолънерамъ мескимъ за послуги 6 вос., на вечерю куп. рыбы вял. 1 зол., обаранковъ на мнихи а) и олею ½ кв. 12 вос., овса ½ мерки 27 вос., меду 4 гар. 4 зол. . . .	кє	ѳі
За листы два изъ Вильни, з почты одъ п. Казановича, войта, другий одъ п. Ерия Леошковича, райцы, запл. п. Леоновичу 3 зол.; еще		

а) *Мнихи* (соб. монахи) здѣсь означаютъ особое блюдо: обаранки кладутся въ какую либо посудину, ошпариваются кипяткомъ, вода сцѣживается, и въ обаранки кладется побольше масла,—и блюдо готово.

	Золот.	Осмак.
за листъ, посланный до Вильня презъ почту, дали тежъ п. Леоновичу 1 зол. 15 вос.	д҃	єі҃
В домъ п. войта узели пива презъ жолнера Петрашевича 2½ гар., запл. хорунжыной		кі҃ и в҃ шел.
Дня кк. 3 роск. п. войта, для п. Ламинского, который приехалъ на егзекуцыю одъ п. Линдорфа, куп.: мяса 3 зол., курей двое 1 зол. 10 восм., еецъ и масла 15 восм., ситн. 4 и резов. булъку 20 вос., соли кв. и крупъ две 11 вос., варива и оцту кв. 10 вос., обаранковъ, перцу и муки 10 вос., жолънеромъ мескимъ дали 4 вос., овса мерку 1 зол. 26 вос., меду 9 гар. 9 зол., свечъ ½ дес. 5 вос., у вечоръ овса ½ мерки 28 вос., мяса на печеню 1 зол., ситн. три 9 вос.	ѳі҃	ки҃
Взели до ратуша пива гарн.		є҃ и а҃ шел.
В домъ п. войта куп. рыбы просолные . . .	в҃	і҃
Куп. до ратуша папери аркушы два		г҃
Пива гарн. 5 вос. 1 шел., перепечакъ паномъ 5 вос.		і҃ и а҃ шел.
Галецкому до порахунку дали	ѳ҃	
Дня кг 3 роск. п. войта, для п. Ламинского куп.: рыбы просолное и вялей 3 зол., ситн. три и резов. булку 18 вос., соли кв. и крупъ две 11 1 шел., обаранковъ на мнихи 10 вос., оливы и перцу 9 вос., варива, цыб. и хрену 6 вос., овса ½ мерки 27 вос., оцту ½ гар. 15 вос., сена возы два 3 зол., дровъ возъ 20 вос., на вечарю рыбы вял. 1 зол., ситн. три и свечъ пять 14 вос., горшки три, миски две и латку 17 вос., еще овса 1½ мерки 2 зол. 10 вос., свечъ пять 5 вос., жолънеромъ мескимъ на гарнецъ пива 5 вос. 1 шел.	ді҃	зі҃ и в҃ шел.
3 роск. п. войта, слузе п. Велички, п. Бореишы, за викътъ за три дни	г҃	
Куп. дровъ у господу поручника Пузыревского возъ пять	г҃	

	Золот.	Осмак.
Куп. овса мерки две для коней мескихъ . .	г҃	кк҃
Выправа п. войта Александра Молчаковича, п. Матвея Шункевича, лавника, п. Мирона Андзоровича, лавн., до Ясного, до п. економа Кинынского: узели меду семъ гар. 7 зол., ситн. три и пирог. дес. 18 вос., пива гар. пять 26 вос. 2 шел., овса мерку 1 зол. 25 вос. . . .	кі҃	ѳ҃ и в҃ шел.
Дня кд. 3 роск. п. войта, для п. Ламинского куп.: рыбы свеж. и вял. 2 зол. 27 вос., боровиковъ 4 вос., пшена 4 вос., соли кв. и крупъ кв. 9 вос., ситн. булки три и резов. булку 17 вос., оливы и перцу 9 вос., оцту ½ гар. 13 вос., варива, хрену и цыб. 6 вос., горелъки для челядзи 7 вос., обаранковъ на мнихи и олею ½ кв. 10 вос., овса 1½ мерки 3 зол., меду гар. осмъ 8 зол., на вечерю рыбы просолн. 1 зол. 10 вем., ситн. три 9 вос.	иі҃	є҃
Куп. до ратуша свечъ дес.		і҃
В домъ п. войта куп. рыбы просолъное . . .	а҃	кк҃
До концелярии дровъ вязку		г҃
Дня ке. 3 роск. п. войта, для п. Ламинского куп.: мяса 3 зол., курей двое 1 зол. 15 вос., еецъ, масла и перцу 21 вос., соли кв., муки кв. две и крупъ кв. четыри 18 вос., варива, хрену, цыб. и пастарн. 10 вос., тетерюка 10 вос., ситн. три и резов. булъку 16 вос., баранковъ 6 вос., оцту кв. 9 вос., овса мерку 1 зол., 25 вос., сена и дровъ по возу 2 зол. 26 вос., на вечерю мяса 1 зол., тютюну 6 вос., овса мерку 1 зол. 26 вос.	єі҃	и҃
Ларку Сулиму куп. ситницу до млыну . . .		г҃
До ратуша для пановъ купили перепечакъ .		д҃
Дня кѕ. 3 роск. п. войта, для п. Ламинского куп.: мяса за 3 зол. 10 вос., курей двое 1 зол. 12 вос., еецъ, масла, муки и перцу 21 вос., соли кв. и крупъ грецъкихъ гарнецъ 13 вос., ситн. три и резов. булъку 18 вос., варива, цыб. и пастарн. 6 вос., оцту ½ гар. 13 вос., овса мерку 1 зол.		

	Золот.	Осмак.
25 вос., на вечерю мяса 1 зол. 10 вос., ситн. три и резов. булъку 18 вос., свечъ ½ дес. 5 вос., овса ½ мерки 1 зол., меду гарн. для челядзи 1 зол. 6 вос.	гі	з
За писанне картокъ на сессыю пп. концеляристомъ	к	
Дня кз. 3 роск. п. войта, для п. Ламинского куп.: мяса 3 зол., ситн. три и резов. булъку 17 вос., еецъ и масла 19 восм., перцу и оцту кв. 10 вос., дровъ вязку 4 вос., курей двое 1 зол. 9 вос., варива и цыбули 4 вос., готовыхъ грошей дали ему за медъ, што онъ набралъ у почахъ безъ бытности шафарской 16 зол. 20 вос.; Савицкому што онъ своихъ грошей выдалъ за медъ, 3 зол.; за пиво, што они набрали у господзе у жыда Лейзара гар. семъ десятъ 12 зол. 13 вос., соли кв. узели 8 вос.; жыду Якубу напасти а) заплатили за медъ, который якобы п. Ламинской набралъ, 8 зол.	мѕ	лі
Узели до ратуша 1½ гар. пива		и
З роск. п. войта, дали слузе п. Корсака на виктъ	ѕі	
Куп. паперу до концелярии либру 1 зол. 3 вос., до ратуша ½ либри паперу 17 вос.	а	к
З роск. п. войта Лапицъкого, на сессыи пива Оршанского гарнецъ		ѕі
Дня ки. 3 росказ. п. войта, куп. сена возъ шесть для хоронгви татарской, которые стоятъ на юрздыце, 8 зол. 15 вос., пива бочку гар. сорокъ 7 зол. 3 вос. 1 шел.	еі	иі и а шел.
Добышу куп. тютюну папушу и горелки . . .		ю
Еще для тыхже татаровъ куп. сена возовъ чатыри 6 зол. 10 вос., мяса 2 зол. 5 вос. . . .	и	еі
Куп. возъ дровъ до концелярiи		еі
Подчасъ сессыи, для пп. рад. набрано меду гар. три	г	

а) *Напасть*, претензiя.

	Золот.	Осмак.
Свечъ дес.		і
Обаранковъ		г
Овса мерку для коной меских 1 зол. 25 вос., за листъ з почты, п. Леоновичу, почтъмайстру, з Вилъни, одъ п. Казановича, запл. 2 зол. . . .	г	ке
Дня л. Выправа до Смоленска пана Матвея Шункевича, лавника, и п. Якуба Куцевича, посполитого, для одебрання гарматъ а). Куп.: рыбы вял. 2 зол., селедцовъ дес. 25 вос., ситн. пять и пирог. пятнадц. 1 зол., обаранковъ 10 вос., крупъ кв. чатыри и соли кв. 13 вос. 1 шел., перцу ½ чвертки 9 вос., овса мерку 1 зол. 25 вос.	ѕі	кв и а шел.
Куп. для коней меских 1½ мерки овса . .	к	к
Мсца Декаврыя а дня. 3 роск. п. войта, для п. Соколовского куп. рыбы свеж. 27 вос., ситн. две 6 вос., для челядзи его горелъки 7 вос. . .	а	і
В домъ п. войта куп. рыбы свеж.	а	з и а шел.
З роск. п. войта, Артушку, слузе, на похованя сына его дали		иі
Дня к Куп. паперу либру до концелярии, до протоколу	а	г
Дня г. Выправа п. Базылия Хомутовского до Оршы, на сеймикъ, куп.: рыбы вял. 2 зол., селедцовъ дес. 25 вос., ситн. пять и пирог. пятнадцать 1 зол., обаранковъ 10 вос., перцу ½ четвертки 9 вос., соли кв. и крупъ кв. шесть 19 вос., свечъ дес. 10 вос., овса мерку 1 зол. 25 вос., мази до колосъ 12 вос., пива гар. 5 вос. 1 шел., хлеба резов. 4 вос., готовыхъ грошей на розные експенса дали ему 150 зол.	рнз	іо и а шел.
Доминику, коменданту, за понедельщыну дали до порахунку	і	
З роск. п. войта, Константыю, господарю дому кравецкого, за напитокъ медъ и пиво, што набралъ п. Соколовскiй, заплатили	еі	ке

а) *Гармата*, пушка.

	Золот.	Осмак.
Дня д҃. 3 роск. п. войта, куп. дровъ у господу п. Пузыревского возъ три	а҃	к҃д
Михалце, дворнику, до порахунку, за понедельщыну 4 зол., Ивану Канотце тоже 2 зол., куп. паперу аркушовъ шесть в домъ п. войта 8 вос., Асипу, слузе, на воскъ коморы печатовать 2 вос., Галецкому, коменданту, поноделъщыны 14 зол., овса мерку для коней меских куп. 1 зол. 25 вос.	і҃к	є҃
3 роск. п. войта, для п. Петровского, который стоитъ у дому кравецкимъ господою, куп. овса мерку	а҃	і҃з
Дня ѕ҃. 3 роск. п. войта, для коней Петровского куп. овса мерку	а҃	к҃є
Дня з҃. 3 роск. п. войта, для п. Буялского и для иныхъ пановъ, стоячыхъ в дому кравецкимъ, куп.: рыбы вял. и селедцовъ 1 зол. 20 вос., ситн. три 9 вос., соли ½ кв. 4 вос., оливы и перцу 9 вос., обаранковъ 4 вос., овса ½ мерки 25 вос., дровъ вязки две 6 вос., у вечоръ ситн. три и крупъ кв. три 13 вос., овса ½ мерки 27 вос., свечъ ½ дес. 5 вос.	і҃	к҃
В домъ п. войта, куп. рыбы просолной и вял. 1 зол. 20 восм., селедцовъ дес. 15 восм., цукъру ф. 2 зол. 15 вос.	д҃	і҃
Дня и҃. 3 роск. п. войта, для п. Буялского, который приехалъ у в интересе мескимъ, куп.: рыбы свеж. и вял. 3 зол., селедцовъ дес. 15 вос., ситн. пять и резов. булъку 23 вос., крупъ кв. три 3 вос. 1 шел., оливы и перцу 9 вос., олею ½ кв. и оцту кв. 10 вос., овса мерку 1 зол. 25 вос., горолъки для челядзи 7 вос., капусты и цыб. 4 вос., дровъ возъ 20 вос., еще возъ дровъ (цѣны не означ.), на вечерю куп. рыбы вял. 1 зол. 10 вос., ситн. три 9 вос., овса ½ мерки 27 вос.	і҃	к҃і и а҃ шел.
3 роск. п. войта, для п. Соколовского куп.: мяса 1 зол., ситн. три 9 вос., соли ½ кв. и пи-		

	Золот.	Осмак.
роговъ три 7 вос., овса ½ мерки 26 вос.	к҃	к҃і
Куп. барылъки а) две		к҃д
Дня ѳ҃. 3 роск. п. войта, для пп. депутатовъ Буялского и Коцыца, которые приехали одъ п. гетмана з ордынансомъ, куп.: рыбы вял. и просоли 3 зол., селедцовъ дес. 15 вос., ситн. пять и резов. булъку 21 вос., соли кв. и крупъ кв. три 12 вос., варива и цыб. 6 вос., оливы, перцу и олею кв. 18 вос., обаранковъ 5 вос., горелъки челядзи 7 вос., на вечерю рыбы вял. 1 зол. 15 вос., ситн. четыри 12 вос., оливы и олею 7 вос., овса ½ мерки 26 вос., дровъ вязокъ пять 14 вос., челядзи меду гарн. 1 зол.	і҃	и҃
3 роск. п. войта, для п. Соколовского куп.: рыбы вял. 25 вос., ситн. две 6 вос., соли ½ кв. 4 вос., оливы, перцу и оцту 9 вос., овса ½ мерки 27 вос.	к҃	л҃і
3 роск. п. войта, для п. Лешневского куп. рыбы 15 вос., ситн. две и соли ½ кв. 10 вос. . .		к҃є
Куп. паперу аркушовъ десять пп. текаторомъ 14 вос., свечъ ½ дес. 5 вос.		ѳ҃і
За картою п. войта, жыду Ворону за мерникъ пива в домъ п. войта		л҃і
За картою п. войта за пиво, што пабралъ п. Саковичъ, гар. десять	а҃	і҃
В домъ п. войта куп. рыбы свеж. для п. Буялского и п. Кащыца 3 зол. 15 вос., ситн. две и пирог. десять 16 вос.	д҃	а҃
Дня і҃. 3 роск. п. войта, для п. Буялского и п. Кащыца куп.: рыбы свеж. и вял. 3 зол. 15 вос., селедцовъ дес. 15 вос., ситн. пять и резов. булъку 21 вос., перцу и оливы 12 вос., соли кв. и крупъ кв. три 12 вос., олею кв., варива и цыб. 13 вос., овса ½ мерки 2 зол. 22 вос., для челядзи горелъки 7 вос.	и҃	к҃з
3 роск. п. войта, Соколовскому куп.: рыбы		

а) *Барылка*, боченокъ.

	Золот.	Осмак.
свеж. и вял. 1 зол. 9 вос., ситн. три 9 восм., перцу, оливы, олею и ½ кв. соли 15 вос., крупъ кв. две, варива, оцту и цыб. 9 вос., овса ½ мерки 27 восм., вечерю рыбы вял. 20 восм., ситн. одну 3 вос.	д҃	к҃
3 росказ. пана войта, для пана поручника Щуки купили: рыбы свеж. и вял. 2 зол. 10 вос., ситн. пять 15 вос., соли кв. и крупъ кв. чатыри 15 вос., овса мерку 2 зол.	є҃	і҃
Дня аі҃. 3 роск. п. войта, для п. Буялского и Кацица куп. рыбы вял. и просолн. 2 зол. 25 вос., селедцовъ дес. 15 вос., ситн. пять и резов. булъку 21 вос., пироговъ дес. и обаранковъ 15 вос., перцу, оливы и олею кв. 19 вос., соли кв. и крупъ кв. три 12 вос., дровъ вязки чатыри 12 вос., овса 1½ мерки 2 зол. 22 вос.	и҃	ка҃
3 роск. п. войта, куп. боты челяднику Чеплинскому 3 зол., другому челяднику дали тынфа 1 зол. 10 вос	д҃	і҃
Запл. жыдовце Михалщысе, што они напили меду за три дни гар. 18	иі҃	єі҃
3 роск. п. войта, для п. Сакаловского куп.: рыбы 1 зол. 6 вос., ситн. три 9 вос., соли ½ кв. и крупъ кв. две 6 вос. 1 шел., перцу и оливы 6 вос., овса ½ мерки 27 вос., для слуги его куп. боты 2 зол. 15 вос.	є҃	ѳ҃ и а҃ шел.
3 роск. п. войта, п. Буялскому и Кацыцу куп. перцу ф. два 5 зол., имъберу ф. два 2 зол. 10 вос., рыжу ф. два 1 зол. 10 вос.	и҃	к҃
3 роск. п. войта, куп. мистру [a]) боты	к҃	кі҃
Куп. дегтю кв. четыри 1 зол. 3 вос., паперу либру до концелярии 1 зол. 3 вос.	к҃	ѕ҃
3 роск. п. войта, для п. Щуки, который приехалъ с повяту по гиберне з дымовъ меских, куп.: мяса, грибовъ и селедцовъ дес. 2 зол. 15 вос., ситн. пять и резов. булъку 20 вос., овса		

a) *Мистръ*, палачъ.

	Золот.	Осмак.
мерку 1 зол. 25 вос., челядзи рыбы 20 вос. . .	є҃	к҃
Дня кі҃. 3 роск. п. войта, для п. Соколовского куп.: рыбы свеж. 1 зол. 15 вос., ситн. три 9 вос., соли ½ кв. и крупъ кв. две 7 вос., перцу и оливы 9 вос., овса ½ мерки 27 вос.	г҃	з҃
3 роск. п. войта, для п. Щуки куп.: мяса 3 зол., ситн. семъ 21 вос., соли кв. и перцу 15 вос., капусты, пастарн. и цыбули 9 вос., дровъ вязки три 8 вос., для челядзи горелъки 7 вос., рыбы 1 зол. 15 вос., перцу и оливы 9 вос., крупъ кв. две и селедцовъ великихъ 27 вос., на горелъку 6 вос., въ домъ п. войта, для Щуки рыбы свеж. 3 зол. 10 вос.	аі҃	з҃
До конц. куп. дровъ вязки три		ѳ҃
Возъ сена для хоронжого татарского, што у Солодкого стоитъ	а҃	к҃
Дровъ возы три в господу п. поручника Пузыревского	а҃	кз҃
Для слуги п. Фронцкевича, судии Орш. Одынца куп. рыбы 15 вос., хлеба, оцту и оливы 9 вос.		кд҃

f. gr. 24.

	Золот.	Осмак.
Дня гі҃. 3 роск. п. войта, послали Гаврилу Ходака до Смоллянъ з листомъ до п. Станислава Петровича, дали ему	л҃	
Для п. поручника Щуки куп.: рыбы 2 зол., обаранковъ, крупъ и турковъ 11 вос., соли кв. и цыбули 11 вос., перцу, оливы и олею 10 вос., ситн. чатыри 12 вос., для челядзи горелъки 7 вос., ситн. три, рыбы, оливы и олею 1 зол. 16 вос., овса мерку 2 зол.	з҃	з҃
Паперу либру в домъ п. войта	а҃	г҃
Овса ½ мерки для коней меских		ки҃
Для п. Соколовского куп.: рыбы 1 зол. 10 вос., селедцевъ пару 5 вос., ситн. три 9 вос., соли ½ кв. и крупъ кв. 6 вос. 2 шел., перцу, оливы, и олею 10 вос., овса ½ мерку 28 вос., для челядзи 8 вос.	г҃	ѕі҃ и к҃ шел.

	Золот.	Осмак.
Для поручника, который приехалъ з Смоленска, строны гарматъ, куп. до коней овса мерку .	а҃	кѕ҃
Дня дї҃. 3 роск. п. войта, для п. Соколовского куп.: мяса 2 зол., свинного мяса 12 восм., ситн. чатыри и соли ½ кв. 16 вос., варива, цыб. и крупъ 7 вос., овса ½ мерки 27 вос.	д҃	к҃
Для п. поручника Щуки куп.: мяса 3 зол., еще свиннаго 15 вос., курча 25 вос., ситн. шесть и крупъ кв. 19 вос., соли кв., варива, цыб. и перцу и 18 вос., горелъки челядзи 7 вос., овса мерку 1 зол. 26 вос.	з҃	к҃
Поручнику, который приехалъ з Смоленска, строны гарматъ, куп. мяса 2 зол., ситн. три, соли ½ кв., цыб. и перцу 18 вос., дровъ возъ 20 вос., овса мерку 2 зол.	є҃	и҃
3 роск. п. бурмистра, запл. за ½ гар. пива меду, што казалъ дать для салъдатовъ у дому купецкимъ		иї҃
Дня єї҃. 3 роск. п. войта, для п. Щуки, поруч., куп.: рыбы вял. 1 зол. 10 вос., селедцовъ дес. 20 вос., ситн. три и резов. булъку 15 вос., соли ½ кв. и крупъ кв. три 8 вос., олею ½ кв. и оливы 10 вос., варива и цыб. 3 вос., горелъки челядзи 7 вос., овса мерку 2 зол., еще рыбы вял. и селедцевъ дес. 1 зол. 15 вос., ситн. две и пива гар. 11 вос.	з҃	ѳ҃
Для п. Соколовского куп.: мяса 1 зол. 15 вос., ситн. три 9 вос., соли ½ кв. 4 вос., крупъ, цыб., перцу, варива и пастарн. 8 вос., овса ½ мерки 1 зол.	г҃	ѕ҃
Жыдовце Воронисе за набраный медъ на месскую потребу 22 гар. и мерникъ пива в домъ п. войта	лд҃	
Для поручщыка, который приехалъ з Смоленска, куп. рыбы 1 зол. 20 вос., ситн. три 9 вос., соли кв. и крупъ кв. две 10 вос. 2 шел., перцу и олею ½ кв. 7 вос.	в҃	ѕі҃ и в҃ шел.

3 роск. п. войта, куп. кореня на два полъ-

	Золот.	Осмак.
миска, на поклонъ з волочобнымъ, на свято римское Рожество Хво, до п. Кицынского, економа, до замку: перцу ф. два 5 зол., имберю ф. два 2 зол. 15 вос., розынекъ ф. два 2 зол., мигдаловъ ф. два 4 зол. 20 вос., рыжу ф. чатыри 2 зол. 20 вос., гвоздикъ лоты чотыри 2 зол. 20 вос., цынамону л. чатыри 2 зол. 20 вос., шафрану лотъ 3 зол., цукъру головы две ф. пять и полъ 11 зол. 27 вос. 1 шел.	лз҃	в҃ и а҃ шел.
Жыду Шовелю за три гар. меду, узятыхъ для п. Ламинского	г҃	
За подкованя коней меских трехъ и за четыре подковы новыхъ	в҃	єі҃
Дня ѕі҃. 3 роск. п. войта, для п. поруч. Щуки куп.: мяса 2 зол. 20 вос., ситн. пять 15 вос., соли кв. и крупъ две 10 вос., варива, цыб. и перцу 15 вос., овса мерку 2 зол., горелъки челядзи 6 вос.	ѕ҃	ѕ҃
Куп. килимокъ [a]) на мескую потребу	г҃	
Для п. Соколовского мяса 1 зол. 20 восм., ситн. три, соли, крупъ, варива и перцу 19 вос., овса ½ мерки 1 зол.	г҃	ѳ҃
Для п. Крюковича, который приехалъ у в интересе мескимъ, сталъ у ксенжы Бернардыновъ, куп. мяса чвертъ	д҃	
Ведлугъ постановення п. войта, для челяди п. поруч., который з Смоленска приехалъ, строны гарматъ, стоитъ господою у дому кравецкимъ, дали на тыжденъ, на страву, 10 зол., куп. овса мерку 2 зол., еще на тойже тыжденъ овса мерку 2 зол.	дї҃	
Дня зі҃. 3 роск. п. войта, для п. Соколовского куп. мяса 1 зол. 10 вос., ситн. три 9 вос., соли ½ кв., цыб. и перцу 9 вос., овса ½ мерки 1 зол., челяднику на горелъку 3 вос.	г҃	а҃

Дня иі҃. 3 роск. п. войта, для п. Соколов-

a) *Килимъ, килимокъ*, коверъ, или сукно, которымъ покрывается сиденье въ телегѣ.

	Золот.	Осмак.
ского куп. мяса 1 зол. 10 вос., ситн. три 9 вос., соли ½ кв., крупъ, перцу и цыб. 9 вос., овса ½ мерки 1 зол.	в	ки
Куп. кореня на полмисокъ для п. Бекелъмана на свято рымское Рожество Хво, коледы, куп.: перцу ф. 2 зол. 15 вос., имъберу ф. 1 зол., 5 вос., розынекъ малыхъ ф. 1 зол. 3 вос., мигдаловъ ф. 2 зол. 10 вос., рыжу ф. два 1 зол. 10 вос., гвоздикъ лоты два 1 зол. 10 вос., цынамону л. два 1 зол. 10 вос., шафрану лотъ 3 зол., цукъру голова ф. два и полъ 5 зол.	ѳі	г
Жыду Зусю за медъ, што напилъ п. поруч. Щука, 25 гар., у дому п. Кореневского стоячы господою	ке	
Дня ѳі. 3 роск. п. войта, для п. Соколовского куп.: мяса 1 зол. 15 вос., ситн. три 9 вос., соли ½ кв., крупъ и копусты 6 вос., перцу и цыб. 4 вос.	в	л
Куп. дровъ до концелярии 6 вос., Ивану Канотце за понеделщыну дали 6 зол., п. почщыку Пузыревскому куп. дровъ возъ два 1 зол., слузе Автушку дали на ситницу и на воскъ коморы печатовать п. посполитыхъ 4 вос.	з	і
Дня к. 3 роск. п. войта, для п. Соколовского куп. мяса 1 зол. 15 вос., ситн. бул. три 9 вос., соли, перцу, цыб., варива и перцу 10 вос., овса ½ мерки 1 зол.	г	л
Выкупили шаблю Галецкого, которая „была у заставе у меду, у жыда Шевеля, у пяти гарцовъ, узятый на одезде п. Ламинского“. . .	ѕ	
Дня ка. 3 роск. п. войта, для п. Соколовского куп. мяса 1 зол. 10 вос., ситн. три 9 вос., соли ½ кв., крупъ, цыб. и перцу 9 вос., овса ½ мерки 1 зол.	в	ки
Запл. Сулиму за 34 мехи, которые онъ повыдовалъ розными часы презъ рокъ, на росходъ меский, 6 зол. 24 вос., за 30 фляшъ скляныхъ гарцовыхъ, которыхъ намъ повыдавалъ на рос-		

	Золот.	Осмак.
ходъ меский презъ рокъ, 15 зол.; куп. дровъ возъ чатыри до ратуша 2 зол.	кг	кд
В домъ п. войта куп. рыбы	а	
П. концеляристомъ за писанне картокъ на елекцыю пп. посполитымъ	д	
Куп. на елекцыю свечъ полъ ста	а	иі
Тоже ситн. дес. 1 зол., пива гар. семъ 1 зол., 5 вос.	в	є
Дня кв. 3 роск. п. войта, для п. Соколовского куп. мяса 1 зол. 9 вос., овса ½ мерки 1 зол. 5 вос.	в	ді
Куп. дровъ у господу п. Пузыревскому возы два	а	и
Галецкому, коменданту, с порахунку дошло решты понеделщыны 19 зол., Доминику с порахунку дошло 10 зол., Ивану Конотце дошло с порахунку 24 зол., Михалце дошло с порахунку 12 зол.	ѯє	
3 роск. п. войта, хоронжиной за пиво, што набрано в домъ п. войта, гарцый осмъ, меду гар. полътора	в	кє
Особливе до ратуша набрано пива гар. семъ 1 зол. 5 вос., тоже заплатили 4 зол.	є	є
За писанне реестру тего Афанасу Сенковичу дали 20 зол., паперу до тыхъ реестровъ либры чатыри 4 зол., галясу на атраментъ 12 вос. . .	кд	кг

Примѣчаніе. Это послѣдняя подробная приходо-расходная книга Могилевскаго Магистрата. За послѣдующіе годы таковыя книги представляютъ не болѣе, какъ только перечни доходовъ и расходовъ г. Могилева.

АКТЫ,

извлеченные изъ книгъ Витебскаго гродскаго суда.

(Продолженіе).

2

Произведенная слугою Козьянскаго старосты Пакоша, Иваномъ Кулешею, съ разрѣшенія вел. гетм. вел. княж. Лит., ревизія издержкамъ, понесеннымъ Козьянскимъ старостомъ на содержаніе Пятигорскаго полка чешника вел. княж. Лит., за время до 5 мѣс. и 3 нед. Издержано: рожью, овсомъ и ячменемъ 986 злот. 15 грош.; сѣномъ 543 злот.; наличными деньгами 3273 злот. 9 грош.; на содержаніе челяди товарищей полка съ лошадьми и самихъ товарищей 2300 злот., итого 7102 зл. 24 гр., независимо отъ употребленія тѣми товарищами крестьянскихъ лошадей для своихъ разъѣздовъ, съ отвлеченіемъ крестьянъ отъ работъ,—причемъ одна лошадь, ст. 80 злот., пала. Между тѣмъ какъ по приказу гетмана слѣдовало на 56 лошадей со всякимъ провіантомъ и сѣномъ употребить только 2800 злот.,—слѣд., расходъ превысилъ слѣдуемость на сумму свыше 4302 злот. 24 гр. [a]). 1774 г. Января 2.

Acticatio rewizy w Kozianach wo jm pana Jana Pakosza, stolnika Połockiego.

Roku tysiąc siedmset cztyrnastego, mca January wtórego dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim, przedemną etc., comparens personaliter, sługa wo jm pana Jana Pakosza, stolnika Połockiego, starosty Kozianskiego,, jm pan Jan Kulesza, tę rewizyą z rzeczą, w niey wyrażoną, ad acta xiąg grodu Witto podał, w te słowa pisaną: Ziachawszy do dzierżawy Kozian wielmo. jm pana Pakosza, stolnika Połockiego, z wiktu y w przebraniu chorągwi Petyhorskiey wo jm pana czesznika wo xa

---

а) Такова-то была военная дисциплина.

Litto, na koni, w prowiancie y gotowey summie, w strawunku, takową rewizyą czyniłem, z woli jaśnie wo jm pana hetmana wo wo xa Litto, w roku tysiąc siedmsetnym trzynastym, mca Junij pierszego dnia. Jm pan pułkownik koni dwanaście; jm pan chorąży koni cztyry; jm pan Szystowski koni dwa, będąc namieśnikiem, wszystkie na się brał, siana wozow sześćdziesiąt trzy, owsa solanek ośmnaście, jęczmienia solanek szesnaście, żyta solanek piętnaście, pieniędzy zło tysiąc, griki solanka jedna y zło trzy; jm pan Brynk koni dwa, tegoż jmci y za siano wzioł pacholek złotych piędziesiąt cztyry; ich mć panowie Jurewiczowie koni cztyry, owsa solanek sześć, jęczmienia solanek cztyry, żyta solanek cztyry, za siano wozow trzydzieście sześć zbożem brali, owsa solanek ośmnaście, jęczmienia solanek dziesięć, żyta solanek dziesięć, pieniędzy zło dwieście sześćdziesiąt, dwoie czeladzi y dwoch koni dwadzieścia trzy niedziele wiktowali; ich mć panowie Szołuchowie koni cztery, owsa solanek dwadzieścia cztyry, jęczmienia solanek szesnaście, żyta solanek szesnaście, pieniędzy zło sto cztyrdzieście cztyry, za siano pieniędzmi zło piędziesiąt cztyry, czeladnik z koniem niedziel dwadzieścia trzy wiktował się; jm pan Bogucki koni dwa, siana wozow dwadzieścia trzy, pieniędzy zło sto, zaś znow wzioł zło dziesięc, koni czworo z czeladnikiem niedziel dwadzieścia trzy z końmi wiktowali; jm pan Charkiewicz koni dwa, siana wozow dwadzieścia, owsa solanek dwanaście, jęczmienia solanek ośm, żyta solanek ośm, za siano gotowemi zło trzydzieście, za drobiazgi legomin złotych piędziesiąt dwa, za sol zło dziewiętnaście groszy dwadzieścia cztyry, czeladzi troie z troygiem koni niedziel dwadzieścia trzy wiktowali; jm pan Stephan Bobiatynski koni dwa, siana wozow jedynaście, owsa solanek trzy, pndzy zł. sto, czeladzi czworo, koni dwa-

naścioro niedziel dwadzieścia trzy strawowali; jm pan Piotr Bobiatynski koni dwa, siana wozow jedynaście, owsa solanek trzy, pndzy zło. sto, za siano y za urobienie wozu, za pszenicy czwiertkę, żyta pul ośminy zło trzydzieście trzy groszy piętnaście, czeladzi dwoie y koni dwoie strawowali przez niedziel dwadzieścia trzy; jm pan Gutowski koń jeden, siano wozow dziewięć, owsa solanek sześć, jeczmienia solanek cztyry, żyta solanek cztyry, pndzy zło dwadzieścia dziewięć; jm pan Reut koni dwa, siana wozow dziesięć, owsa solanek dwanaście, jęczmienia solanek ośm, żyta solanek ośm, pndzy zło piędziesiąt dwa, czeladnik z końmi czworga przez niedziel dwadzieścia wiktowali; jm pan Dzihelewicz koni dwa, siana wozow szesnaście, owsa solanek dwanaście, jęczmienia solanek trzy, żyta solanek trzy, pndzy zło. siedmdziesiąt dwa, czeladzi dwoch, koni troie wiktowali przez niedziel dwadzieścia trzy; jm pmn Wincza koni dwa, siana wozow trzy, owsa solanek sześć, jęczmienia solanek cztyry, żyta solanek cztyry, pndzy zło. sto trzydzieście sześć, pacholek z koniem jednym przez niedziel dwadzieścia trzy wiktowali; jm pan Jermont koni cztyry, owsa solanek pięć, pndzy złć. trzydzieśie, dwa czeladnika z końmi dwoyga wista dwadzieśie, dwa czeladnika z końmi dwoyga wiktowali przez niedziel dwadzieścia trzy; jm pan Wizgiert koni dwa, owsa solanek sześć, jęczmienia solanek cztyry . . . wiktowali niedziel dwadzieścia trzy; jm pan Bylynski koni dwa, owsa solanek dwanaście, jęczmienia solanek dziesięć, żyta solanek dziesięć, pndzy zło. sto trzydzieście, sam z czeladzią y z końmi wiktował się na przystawstwie niedziel dwadzieścia trzy; jm pan Haciski koni dwa, pndzy zło sto piędziesiąt cztyry, czeladnik z koniem jednym wiktował się niedziel piętnaście; jm pan Womperski koni dwa, pndzy zło. sto siedmdziesiąt dwa, czeladnik z koniem przez niedziel piętna-

ście wiktował się; Doboz koń jeden, siana wozow piętnaście, owsa solanek trzy, żyta solanka, pndzy zlło. pięđziesiąt, czeladnik z czworgiem koni przez niedziel dwadziescia trzy wiktował się. Co czyni: zboża: ogułem żyta solanek ośmdziesiąt siedm, solanka po zlło. cztyry, czyni zlło. trzysta czterdzieście ośm; jęczmienia solanek ośmdziesiąt siedm, solanka po zlło. trzy, czyni zlło dwieście sześćdzieciąt jeden; owsa solanek sto piędziesiątt jedna, solanka po zlło. dwa y groszy piętnaście, czyni zlło. trzysta siedmdziesiąt siedm groszy piętnaście,—co czyni we zbożu pndzy, ogułem zlło. dziewięć set ośmdziesiąt sześć groszy piętnaście; za siana wozow sto ośmdziesiąt jeden, po zlło. trzy brali, czyni zlło. pięćset cztyrdzieście trzy; gotową summę wzieli zlło. trzy tysiące dwieście siedmdziesiąt trzy groszy dziewięć. Wszystkiey summy ze zbożem y gotowemi, co wybrali, czyni zlło. cztyry tysiące ośmset dwa groszy dziewiętnaście. A przytym czeladż ichmm pp. towarzystwa z końmi y sami, na przystawach residuiąc, wiktowali, który wikt komputuiąc na dwa tysiące trzysta złotych; konie chłopskie, przez zimę ieżdżąc po przydatkach, pozaieżdżali, co klacz jedna y zdechła, kosztuiąca zlło. osmdziesiąt, przez jm pana Szystowskiego, y tak w czas roboczy mieli zatrudnienie, przez co ludzie paszni nie robili. Co ja, według woli dobrodzieia jm pana hetmana, rewizyą uczyniwszy, rę . . . Rewizy podpis ręki temi słowy: Leon Reut, skarbnik Starodubewski. Poniżey przypisek takowy: Według ustawy jm pa hetmana wydaney, należało na koni piędziesiąt sześć ze wszelkim prowiantem y sianem na gotowe zlło. dwa tysiące osimsett, a ich mm wybrali wszystkiey summy z wiktem złotych siedm tysięcy sto y dwa złote. Która to rewizya, za podaniem do act przez osobę, wysz wyrażoną,

iest do xiąg grodzkich Witebskich przyięta y wpisaną.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 8 и 9.

3.

Генеральная квитанція, данная вел. гетманомъ вел. княж. Лит. Лудвигомъ Поцѣемъ Витебской экономіи и Суражскому старостству въ полной уплатѣ ими гиберновой подати, за время съ 1701 по 1712 годъ включительно. 1714 г. Января 3.

Acticatio kwitu generalnego hibernowego ekonomiey Witebskiego y starostwa Surazkiego.

Roku 1714, mca Januarij d. 3.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. palam comparens coram actis grodu wdztwa Witto, jm pan Kazimierz Żuk, skarbnik Połocki, ekonom Witebski, ten kwit generalny hibernowy na rzecz, w nim wyrażoną, ad acta podałł, w te słowa pisany: Ludwik Konstanty na Włodawie y Rożance Pociey, kasztellan Wilenski, hetman wielki wo xa Litto, Borcianski, Ratynski, Punski, Szereszewski starosta. Poniewasz przez zaległą odemnie lustracyą patuit, że ekonomia Witebska y starostwo Surazkie, w wdztwie Wittbm leżące, jaśnie wielmożnego jm pana woiewody Witto, hiberne, annuatim na woysko wo xa Litto należącą, od roku tysiącznego siedmsetnego pierszego aż do roku tysiąc siedmsetnego dwunastego inclusive corocznie, tak za assignatiami xcia jmci Wisniewieckiego, hetmana na ten czas wo wo xa Litto, y jw jm pana Oginskiego, starosty Żmuydzkiego, na bulawę onegoż polną, jako też y moiemi, punctualnie wyplacały; przeto, iż jeśliby wdztwa Witto lustra-

cya, podług formowanych u siebie dekretow fiskalnych, chciala requirere lub z woysk wo xa Litto komu per errorem z kancellariey woyskowey mogła być wydana assignacya, iako onę kassuię y annihiluię, tak pomienioną ekonomią y starostwo Surazkie z wypłacenia hiberny actualnie kwituię, y mieć chcę, aby tam żadna o wysz rzeczoną hibernę ni od kogo nie była praetensia. Dan we Lwowie, dnia dziesiątego Septembris, tysiąc siedmset trzynastego. U tego kwitu generalnego, przy pieczęci, podpis ręki hetmanskiey temi słowy: Ludwik Pociey, hetman wielki wo xa Litto. Poniżey pieczęci connotatio cancellarij woyskowey wo xa Litto. Przypisek poniżey takowy: Instrument, qwituiący z zaległych hibern ekonomiey Witebskiey y starostwa Surazkiego wo jm pana woiewody Witebskiego. Który to ten kwit generalny, za podaniem do act przez osobę, wysz wyrażoną, iest do xiąg grodzkich Witebskich przyięty y wpisany.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 10.

4.

Свидѣтельство, данное Витебскимъ воеводою и войтомъ Иваномъ Храповицкимъ Витебскимъ жидамъ и содержателямъ Витебскаго кабака Шолому и Беру Гиршовичамъ, на освобожденіе земельнаго участка ихъ въ Витебскѣ, на рынкѣ, на правѣ шляхетскихъ имѣній, отъ ратушнаго магдебурскаго вѣдомства и отъ всякихъ городскихъ повинностей. 1714 г. Января 3.

Aktykacia listu jasnie wielmożnego, w Bogu zeszlego jmsci pana Chrapowickiego, woiewody Witebskiego.

Roku tysiąc siedmsetnego czternastego, msca Januarij 3 dnia.

Na urzendzie jo kwskiey mści grodzkim Wbskim, przedemną Samuelem Kazimierzem z Brusiłowa Dorohinickim Kisielem, chorążym y podwoiewodzym Witebskim, od jaśnie wielmożnego jmści pana Kazimierza Alexandra Pocieja, woiewody Witebskiego, Rohaczewskiego, Żyżmorskiego, Surazkiego, Olkinickiego starosty, pułkownika jo kr mści ustanowionym, comparens personaliter, Jakub Berowicz, żyd Witebski, ten listt ad akta grodu Witebskiego, w te słowa podał: Jan Antoni Chrapowicki, woiewoda y woitt Witebski, Pilurski, Oszucki, Markowecki, Ozierzecki dzierżawca, oznaymuię w sprawie Szołoma y Bera Hirszowiczow, żydow y arendarzow kabaku Witebskiego, ratione placu, w mieście Witebskim, w rynku leżącego, na którym przedtym y teraz po pogorzeniu miasta Witebska też żydzi mieszkaio, ponieważ dowiedli tego prawem, iż ten plac do juryzdyki mieskiey y prawu maideburgskiemu podlegać nie powinien, a te, jako dobra szlacheckie, nabytę, do tegoż należą prawa; zaczym, żydzi nie powinni być pociągani z tego placu do ratusza y do żadnych mieskich podatków. Dla pewności wydaię ten moy listt. Dan w Lukiszkach, dnia dwudziestego trzeciego Augusta, anno tysiąc sześćsett osimdziesiątego pierwszego. U tego listu podpis temi słowy: W grodzie żydki powinni odpowiadać według prawa. Jan Antoni Chrapowicki, woiewoda Witebski, manu propria. Na ttym że liscie pierwsza suscepta tymi słowy: Roku tysiąc sześćsett ośmdziesiąt ósmego, miesiąca Aprilla dwudziestego dnia, postanowiwszy się oczewisto, Ber Hirszowicz, żyd Witebski, ten list jaśnie wielmożnego jmści pana Chrapowickiego, woiewody Witebskiego, z tego świata śmiercią w Bogu zeszłego, z rzeczą, w nim wyrażoną, do actt grodu Witebskiego podał. Jakub Chaszkowski, namieśnik Witebski. Który to ten listt, wespoł z starodawną suscepto y rzeczą, w nim wy-

rażoną, za podaniem onego przez osobę, wyż wyrażoną, iestt do actt xiąg grodu Witebskiego przyięty y wpisany.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 11.

5.

Рѣшеніе Витебскаго фискальнаго суда по дѣлу о убійствѣ и ограбленіи Витеб. мечника Михаила Любащинскаго владѣльцемъ им. Саловичъ, Адамомъ Савицкимъ, при соучастіи брата его, Мартіана Савицкаго, и четырехъ крестьянъ ихъ. Адамъ Савицкій и трое соучастниковъ его—крестьянъ безъ вѣсти скрылись, а Мартіанъ Савицкій объяснилъ на судѣ, что онъ принужденъ былъ братомъ находиться при убійствѣ; одинъ же изъ соучастниковъ—крестьянъ, Яковъ Кузменокъ, будучи пойманъ и арестованъ, показалъ, что онъ хотя и былъ при совершеніи преступленія, но не убивалъ, сдѣлали же это Адамъ Савицкій съ тремя бѣжавшими и еще не пойманными крестьянами. Въ виду этого, фискальный судъ рѣшилъ: впредь до поимки скрывшихся преступниковъ, пойманнаго кр. Кузменко подвергнуть пыткѣ, казнить отсѣченіемъ головы и четвертовать, а за потерпѣвшимъ отъ преступленія семействомъ Любащинскаго оставить право дальнѣйшаго преслѣдованія скрывшихся преступниковъ и отысканія заграбленнаго имущества. [a])
1714 г. Января 5.

Roku tysiąc siedmset cztyrnastego, mca January piątego dnia.

Przed nami, urzędnikami ziemskiemi, grodzkiemi y commissarzami, na sądy fiskalne wdztwa Wittbo zgodnie na seymiku gromnicznym w roku przeszłym teraz obranemi compositoque judicio juxta novellam legem zasiadaiącemi, gdy s porządku regestrowego ku sądzeniu naszemu przypadła sprawa ad instantiam instigato-

a) См. Истор.—Юрид. Матер., вып. XXI, док. 64 и 66.

ris, a z delaty jm pani Marcyanny Boguszowny Micha-
łowey Luboszczynskiey, miecznikowey Witebskiey, y sy-
now jeymci, ichmw pp. Adama y Jana Luboszczynskich,
z poścignionym recenter pod sądami naszemi a do se-
questru grodowego oddanym od delatorow więzniem,
nazywaiącym Jakuszem Kuzmionkiem, za zakazem, mie-
niąc, onemu oczewisto w ręce w więzieniu podanym, o
to, iż co, za zabicie tyrańskie nieboszczyka jm pana Mi-
chała Luboszczynskiego, miecznika Witto, oraz za zra-
bowaną substancyą przez jm pana Adama Sawickiego y
poddanstwo ichmw maietności, spólney z bratem, Sało-
wicz, w Wittbm wdztwie leżącey, wypadły dwa dekre-
ta grodzkie Witebskie na roczkach Oktobrowych y De-
cembrowych w przeszłym roku tysiąc siedmsetnym trzy-
nastym, z wskazem samego jm pana Adama Sawickiego,
iako herszta, pryncypała na łapanie na garło, oraz z pod-
danstwa uczęstnikow spólnych zaboystwa y rabowania,
na poścignienie ścięciem y czwiertowaniem; gdzie w ob-
żałowaniu od delatorow za compryncypała zabicia, raptu
jm pan Marcyan Sawicki, od tego tedy wszytkiego y na
niewiadomości ni o czym, kędy zabóyca, jm pan Adam
Sawicki, bratt, y poddaństwo zbóycy uciekli, kriią, ob-
racaią y są, wykonał jurament y wyprzysiągł na tych
że roczkach tegoż przeszłego roku Decembrowych, a na
ten czas stanął pościgniony de recenti pod sądami skar-
bowemi wdztwa Witto poddany Sałowicki, spólny za-
bóyca, z panem swym, wspomnionym herszteın, Jakusz
Kuzmionek, iusz dekretowany na garło, z drugiemi, mia-
nowicie: z Jurkiem Kuzmionkem, Jakuszem Chodorowym
y Naumem Nowikiem; z salvą tedy, vigore dekretow,
poścignienia y convinkowania, exequowania wszytkich
zabóycow, do exequowania poścignionego, podlug dekre-
tow, na garle, a oraz do wzięcia wiadomości dalszey o
zabóycach, kędy obracaią, y o zrabowaney substancy

wysz pisani delatores poścignionego, już dekretowanego, przed nas, sąd, zapozwali. W którey sprawie, na terminie wyż pisanym, delatores, pokładaiąc dekreta grodzkie Witebskie, inquisitie y wszytkie dowody zabicia jm pana Michała Luboszczynskiego y zrabowaney substancy przez pana Adama Sawickiego y dekretowanych poddanych, superius in proposito wyrażonych, dowodzą, że iusz są dekretowani na łapanie na garło; zaczym, poścignionego nie mogąc bez warowaney turmy y warty w grodzie Witebskim więzić długo, exequować vigore dekretow grodzkich Witebskich na gardle uznania, ad interim investigaty o drugich zabóycach y rapcie, podług postępku prawnego, dopraszali. Dla czego, stawiony przed nas, sąd, pościgniony zabóyca Jakusz Kuzmionek, który, za ucieczeniem z gorącego prawa, po dwakroć w grodzie in contumatiam dekretowany, naprzod był ex personali in conclavi postawiony, verbalnie confessus, ieśli z panem swym, panem Adamem Sawickim, zabiiał nieboszczyka jm pana Michała Lubuszczynskiego y ieśli rabowałł y dokąd rapt obrócony. W czym nie inaczey znaiąc opowiedział, iż przy zabóystwie, naiezdzie, rabunku był przyniewolonym od pana Adama Sawickiego, iako pana swego, lecz siebie wymawiał, iż nie zabiiał, ani bił, lecz drudzy trzey poddani, w żałobie specifikowane, którzy nie są poścignieni, z panem Adamem Sawickim zabiiali; o rabunku namienił, iż pan Adam Sawicki na podwodach z sobą poprowadził nie wie dokąd; o kotle donosił, iż był w Sałowiczach, a gdzie obrócony, że nie wie, obmawiał się. Przeto my, sąd, stosuiąc się do prawa y sprawiedliwości świętey w tak iawnym tyrańskim criminale, a maiąc podane dowody z progressow inquisitij o zabóystwie, rabunku, poścignionego chłopa, naprzod ieszcze dla lepszey pewności, gdy nieprzytomnych wini, a siebie obmawia, zeznawaiąc się, iż był przytomny boju,

ale nie bił, tedy, ieśli zabiiał y ieśli rapt wszytek z Sałowicz wywieziony albo nie y dokąd powieziony, aby dał wiadomość; także kotły, alembik, cyna ieśli z Sałowicz zaraz pan Adam Sawicki wywiozł, abo w Sałowiczach u kogo zostawił, do wzięcia doskonałey o drugich zabóycach y o wszytkim wiadomości na corporalną confessatę przez mistrza, przy dozorze actoreae partis y ichmw pp. namiestnika, instygatora, sług grodowych, dla connotacy powieści, alias zeznania się tego chłopa, terminem na dniu jedynastym, mca roku tegoż uznawszy, gdzie lubo by zapirał bicia, jednak, że z drugidmi przytomnym być iuż znał zabóystwa ten chłop, a y daley by zeznał co,—po connotatij tego, aby zaraz eodem in termino, vigore stałych dowodow, dekretow, ścięciem, czwiertowaniem przez tegoż mistrza, bez żadnych odkladow exequowany był, judicamus. A o rapcie, jakowa z iego confessy constabit wiadomość, z tey certificatij iako będzie należało, o co jako y z kim postąpić prawem, ulterius jus integrum et salvum ad id subselium, ubi de foro competierit, delatorom, in proposito specifikowanym, zachowuiemy. Pisan ut supra.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 14 и 15.

6.

Квитанція, данная капитаномъ кавалерійскаго полка Витебскаго кастеляна Огинскаго, Михайломъ Василевскимъ, администратору питейныхъ сборовъ по г. Витебску и Вит. воеводству, Витеб. стражнику Вацлаву Шанкъ-Хотольскому, въ полной уплатѣ послѣднимъ таковыхъ сборовъ, по ассигнаціямъ в. гетмана в. княж. Лит., на означенный полкъ, за 1707 и 1708 гг., всего 12,000 злот. пол. 1714 г. Января 5.

Roku tysiąc siedmsetnego czternastego, miesiąca Januarij piątego dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim, przedemną, Samuelem Kazimierzem z Brusiłowa Dorohinickim Kisielem, chorążym y podwoiewodzim Witebskim, stanowszy oczewisto, jm pan Wacław Chotolski Szapka, strażnik Witebski, kwitacyą, oraz y kałkulatią na rzecz, w nim wyrażoną, ad acta xiąg grodu Witebskiego podał, w te słowa pisaną: Ja, Michał Wasilewski, podczaszy wdztwa Witebskiego, kapitan jkmci regimentu konnego od kawalerij jaśnie wielm. jm pana Oginskiego, kasztełana Wittbo, iawno znam tą moią skuteczną, wieczystą kwitacią; iż jm pan Wacław Szapka Chotolski, strażnik wdztwa Wittbo, administrator czopowego y szelężnego, 1707 y 1708 roku, tegoż wdztwa Wittbo, podatek tegoż skarbu, wyextendowany z wdztwa y miasta za obie wspomnione lecie, za assignaciami wyraznemi, awtentycznemi, z cancellarij hetmanskiey w. wo xa Litto do jmści praesse wypadłemi y ordynowanemi, de plano ad solidum podług postanowienia Olkinickiego, currentią złotych dwanaście tysięcy do rąk moich oddał y wypłacił. Z którego zupełnego wypłacenia wspomnionego skarbu na regiment też spomniony efficacissime et finaliter quietuię, żadney praetensij, naymnieyszey y niiakiey o co dalszey salwy do samego jmści, sukcessorow jmści, pogotowiu do sukcessorow jmści, nie zachowuię. Na co, meliorem in fidem, ręką moią własną podpisałem. Pisan w Witebsku, 1710, miesiąca Aprila 15 dnia. U tey kwitacij podpisy rąk tymi słowy: Michał Wasilewski, kapitan jkmci. Oczewisto proszony pieczętarz do tey kwitacy od jm pana Michała Wasilewskiego, kapitana jkmści, ręką moią podpisałem Samuel Kazimierz z Brusiłowa Kisiel, chorąży y podwoiewodzy wdztwa Wittbo. Proszony oczewiście podpisuię się pieczętarz Ignacy Nowacki, starosta Wyżgrodzki. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz od osoby, wyż mianowany, do tey kwitacy ręką

moią podpisuię Leon Bohomolec, stolnik wdztwa Wittbo.
Która to kwitacia, za podaniem oney przez osobę, wyż
wyrażoną, do act xiąg grodzkich Witebskich przyięta
y wpisana. Przy tey kwitacy y kalkulacia na sądach
fiskalnych uczyniona w wdztwie Witebskim tymi słowy:
Roku 1714, miesiąca January 5 dnia, na sądach skar-
bowych woiewodztwa Wittbo, juridice zaganionym (za-
gaionym?), comparens personaliter jm pan Wacław Szap-
ka Chotolski, administrator czopowego, szelężnego wo
xa Litto, annorum 1707 y 1708, jako z przerzeczoney
administracy pokładaiąc regestra perceptowe, plenissime
wylikwidował, tak takowa palpabilė dokumentum final-
ney kwietacy z wypłacenia czopowego, szelężnego, cur-
renty zwykłey, wspomnionych dwuch lat, 12000 złot.
polskich ad solidum, za assygnatiami, z kancellary het-
manskiey wielkiey wo xa Litto wydanemi, na zapłatę,
woysku wo xa Litto, przy pokładaniu tych wszytkich
dowodow y oglądaniu, czytaniu onych, iuste et aeque
domawiał z sądu generalnego, finalnego kwitowania.
Przeto, judicando omnem aequanimitatem et directam
administrationem lane (sic) jmści etiam juridica et ple-
na decisione nostra in perpetuum jmści quietuiemy y
sukcessorow jmści liberamus, oraz tylko salva remon-
stratione tych kwitow in altiori subselio skarbu wo xa
Litto ad confirmandum ab omni impetitione skarbu te-
goż wo xa Litto cavemus. Actum, ut supra. U tey kal-
kulaty podpisy rąk tymi słowy: Kazimierz Pociey, wo-
iewoda Witebski. Bohdan Starosielski, podsędek Witeb-
ski. Kazimierz Sakowicz, pisarz ziemski Witebski.
Stanisław Mikosza, strażnik, sędzia fiskalny wdztwa
Wittbo. Michal Antoni Białynicki Birula, łowczy, pisarz
grodzki y fiskalny Witebski. Kazimierz Jan Wasilewski.
krayczy W. y sędzia fiskalny. Jerzy Ostankiewicz sędzia
fiskalny wdztwa Wittbo. Daniel Woyciechowski, sędzia

fiskalny wdztwa Wittbo. Jan Dederko, sędzia fiskalny wdztwa Wittbo. Który to ten kwit, oraz y kalkulatia, za podaniem oney przez osobę, wyż wyrażoną, iest do akt xiąg grodzkich Witebskish przyięte y wpisane.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 16.

7.

Предложеніе вел. гетмана вел. княж. Лит. Лудвига Поцѣя администраторамъ гиберновой подати по Витеб. воеводству, избраннымъ на 1714 годъ, чтобы съ имѣній: Козьянъ, Мишневичъ, Городца, Степановщины, Выдреи, Орлеи, Рындина, Жерносѣкъ и Бублева гиберновой подати 1400 злот. и питейныхъ сборовъ съ воеводства 2500 злот., итого 3900 злот., въ самоскорѣйшемъ времени и внѣ очереди внести на Пятигорскій полкъ Огинскаго, за особыя заслуги этого полка. 1714 г. Января 10.

Acticatio assignacy jw im pana hetmana wo wo xa Litto do czopowego, szelężnego wdztwa Witto na rok 1714.

Tysiąc siedemset czternastego, mca January dnia dziesiątego.

Na urzędzie ikmci grodzkim Witebskim etc. comparens personaliter, ichmm panowie Mikołay Abramowicz, Bazyli Połupięnta, towarzystwo y deputaci chorągwie Petyhorskiey iaśnie wo im pana Marciana z Kozielska Oginskiego, kasztellana Witto, tę assignatią na rzecz, w niey wyrażoną, ad acta grodu Witto podali, w te słowa pisaną: Ludwik Konstanty na Włodawie y Rożance Pociey, kasztellan Wilenski, hetman wielki wo xa Litto, Borcianski, Ratynski, Punski, Szereszewski starosta, ichmciom panom administratorom hibernowym, czopo-

wego, szelężnego wdztwa Witto, in annum 1714 obranym, moim wielce m. panom y braci. Po zaleceniu powolności moich, wydaiąc tę moią do wm panow assignacyą, wielce upraszam, ażebyście na chorągiew Petyhorską jaśnie wo jm pana kasztellana Witto, in vim zasług, z hiberny z dobr nazwanych Koziany 924 złote, z Misniewicz, Horodca, Stephanowszczyzny y Wydrow 168 zł., z Worleiow 28 zł., z Ryndzyna 196 zł., z Żarnosiekow 56 zł., z Bublewa 28 zł., a z czopowego, szelężnego tegoż wdztwa Witto 2500 zł., jako nayprędzey między innemi assignaciami memi wypłacić raczyli. Ktura summa, za kwitem satisfactionis wypłacona, wm panom in calculo pro persoluto przyięta będzie. Dan w Terespolu, 6 Decembra, anno 1713. U tego ordynansu, przy pieczęci hetmanskiey ręki podpis temi słowy: Ludwik Pociey, hetman wielki wo xa Litto. Poniżey pieczęci connotatio cancellary woyskowey wo xa Litto takowa: S. K. S. T. pisarz woyskowy wo xa Litto. Który to ordynans, za podaniem do act przez osobę, wysz wyrażoną, iest do xiąg grodzkich Witt. przyięty y wpisany.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 28.

8.

Приказъ того же гетмана Поцѣя депутатамъ Пятигорскаго конного полка Огинскаго, о расположеніи этого полка, въ числѣ 100 лошадей, на зимнія квартиры въ имѣніяхъ: Козьянахъ, Мишневичахъ, Городцѣ, Степановичахъ, Выдрахъ, Орлеяхъ, Осмоловичахъ, Блечинѣ, Бабиновичахъ, Жерносѣкахъ, Бублевѣ, Рындинѣ, войтовствахъ Селецкомъ и Орминскомъ, Вит. воеводства, съ соблюденіемъ строгой военной дисциплины и съ тѣмъ, чтобы, въ виду опустошенія этихъ имѣній огнемъ, требовалось на каждаго коня не болѣе, какъ по: 1½ бочки ржи, 1 боч. ячменя, 2½ боч. овса, ½ боч. горо-

ху, полть солонины, 3 гарн. масла, 1/4 копы сыровъ и 5 гар.
соли, независимо отъ огородныхъ овощей и нужнаго количе-
ства сѣна и соломы для лошадей, не касаясь, однакожъ, кор-
чемъ, мельницъ и шляхетскихъ земскихъ имѣній. А высту-
пить въ походъ обязывается полкъ до Мая мѣсяца, за пер-
выми приказами гетмана. 1714 г. Января 10.

Acticatio assignacy jwjm pana hetmana wo wo xa
Litto na lokacyą zimową chorągwie Petyhorskiey jwo
jm pana kasztellana Witto do wdztwa Witto.

Roku 1714, mca January d. 10.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. compa-
rens personaliter ichm panowie Mikołay Abramowicz y
Bazyli Połupięta, towarzystwo y deputaci chorągwie
Petyhorskiey jwo jm pana Marcyana z Kazielska Ogin-
skiego, kasztellana Witto, ten ordynans, na consistentią
wydany, z rzeczą, w nim wyrazoną, ad acta grodu Wit-
to podali, w te słowa pisany: Ludwik Konstanty na Wło-
dawie y Rozynce Pociey, kasztellan Wilenski, hetman
w. wo xa Litto etc. Na lokacyą damową chorągwi Pe-
tyhorskey jwo jm pana kasztellana Witto naznaczaią się
dobra, niżey specifikowane w wdztwie Wittbm: Kozia-
ny, Miszniewicze, Horodec, Stephanowszczyzna, Wydry,
Worleie, Osmolowicze, Bliczyn, Babinowicze, Żarnosieki.
Bublewo, Ryndzyn, woytowstwo Sieleckie y Orminskie.
Które ichmm panowie deputaci chorągiewni na koni
sto exdywidować będą, cum omni modestia et discretio-
ne, conservuiąc sobie w przyszły czas też samą lokacyą.
Ażeby za tym omnis militaris disciplina ze wszelką
skromnością zachowaną była, naznacza się, ex ratione
deflagrowaney hiberny (sic) w tych że samych dobrach,
ustawa: na koń jeden Petyhorski żyta beczek pultory,
jeczmienia beczka iedna, owsa beczek pultrzeciey, gro-
chu czwierć beczki, a to wszystko miarą Wileńską, ra-

chuiąc w beczkę garcy ośmdziesiąt; przytym słoniny po-
łeć, masła garcy trzy, syrow pulkopy, soli garcy pięć.
Z którey ustawy ichm pp. towarzystwo sustentować się,
tymże samym y czeladź prowiadować tenebuntur, nie
praetenduiąc iuż żadnego od gospodarzow karmienia się,
oprocz iarzyny ogradowey, słomy y siana dla koni. A
że w tychże samych dobrach y hiberna na tę chorągiew,
za assignacyami memi, wydana być ma, zważaiąc oraz,
aby, chorągiew z szczupłych zapłat swoich mniey mia-
ła expens, tedy iedni ichm panowie deputaci, tak do
dachu, iako y do hiberny należeć powinni. Karczem
szynkowych pociągać do tey exdywizy nie maią, z któ-
rych seorsivè czopowego, szelężnego currit podatek do
skarbu. Młyny zaś należeć maią do generalney chorą-
giewney exdywizy, których ichm panowie deputaci na
konsolacye swoie zabierać nie maią, ani powinni. Jmć
pan porucznik tey chorągwi, do należytego kompletu
koni sta, tak ichm pp. towarzystwo, iako y pocztow
erigować chorągiew tenebitur y wszytkich na przyszłą
kampanią wcześnie stawić, gotuiąc się do ruszenia an-
te primam May, za naypierwszemi ordynansami memi.
Więc, ażeby tak na subsistency, iako y w marszu, wszel-
ka zachowała się modestia, a ukrzywdzonym aliquo ca-
su prętsza mogła być satisfactio, chorągiew pomieniona
należeć będzie do commendy regimentarskiey wo jm pa-
na kasztellana Witto, pułkownika swego, którego iako
moim własnym parierować będzie ordynansem immuni-
tatem dobr ziemskich y dworow szlacheckich, tak też
woynę służących ichmw in omni zachować integritate,
tak w marszu, iako y subsistency. Czego wszytkiego jm
pan porucznik, a w niebytności jm pan namiestnik po-
strzegać będzie, trzymaiąc in omni rigore kommendę
chorągiewną, aby z szarzy swey sam nie odpowiadał.
P . . . tow sowitych ichm panowie deputaci sobie wy-

myslać nie będą, pod ścislym sądem moim. Ichm zaś panowie towarzystwo, którzy na tey kampany nie byli, zniżyć w regestrze jm pan porucznik tenebitur. Dan we Lwowie, dnia 6 Nowembri, anno Dni 1713. U tego ordynansu, przy pieczęci, podpis ręki hetmanskiey temi słowy: Ludwik Pociey, hetman wielki wo xa Litto. Poniżey pieczęci connotatio kancellary woyskowdy wo xa Litto takowa: SKST pisarz woyskowy wo xa Litto. Który to ten ordynans, za podaniem do akt przez osob, wysz wyrażonych, iest do xiąg grodzkich Witebskich przyięty y wpisany.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 29 и 30.

9.

Объявленіе земянина Витеб. воев. и проч., Якова Буса, а пропажѣ у него разныхъ документовъ, которыхъ и копій нельзя было получить, за истребленіемъ г. Витебска, даже и церквей его, пожаромъ, причиненнымъ, 28 Сентября 1708 г., Соловьевымъ, *когда сгорѣли и Витебскія гродскія книги, хранившіяся въ склепу каменной Благовѣщенской церкви* а). 1714 г. Января 16.

Solenną donoszonc manifestatią swą, ziemianin jeo kro. mści woywodztwa Witebskiego y w innych różnych woiewodztwach osiadłości maioncy, jeomść pan Jakub Bus, żałował y protestował na nieszczesliwą nieszczesli-

а) О сожженіи г. Витебска капитаномъ Соловьевымъ (Salawow) съ 500 конныхъ казаковъ и калмыковъ, 28 Сентября 1708 г., упоминается и въ лѣтописи г. Витебска. Витебская Старина, изд. А. П. Сапуновымъ, Т. I, стр. 466. Въ числѣ гродскихъ же книгъ Витеб. воев. имѣется въ Центр. Архивѣ одна болѣе древняя, небольшая книга за 1896—1710 гг., содержащая въ себѣ нѣсколько актовъ того или другаго изъ этихъ гг. Если, по показанію г. Буса, въ данномъ случаѣ и дѣйствительно сгорѣли книги, то можно заключить, что акты хранились безпорядочно—не въ книгахъ, а отдѣльными листами, изъ коихъ нѣсколько актовъ могли быть и спасены отъ огня, слѣдовъ котораго на этихъ актахъ, впрочемъ, не видно.

wość swoią, o to y takowym sposobem, iż co, w roku terazniеyszym 1714, miesionca January 12 dnia, maionc niektòre długi, sobie nalezonce u różnych kredytorow tak w wielkim xiestwie Litt., iako y w zagranicznych panstwach, po w Bògu zeszłym sławetnym panu Andrzeiu Filipowym, mieszczaninie y kupcu miasta jeo kro. mości Witebskiego, sobie y małżonce swey, paniey Maryannie Bykownie Filipowey, a terazniеyszey Busowey, spadłe y nalezonce, iako possessorom wszelkich dobr po nieboszczyku, wysz rzeczonym panu Andrzeiu Filipowym; po które długi, pozyskuiąc one, a mianowicie za zapisem y obligiem, nieboszczykowi danym od Hryszka Szmata, mieszczanina Smolenskiego, na talarow bitych dwadzieścia pienć, przy którym obligu y testament w Bogu zeszłego antecessora żalobliwego, w którym także talarow 25, dostatecznie wszelka rzecz od różnych kredytorow winnych długow wyrażono było, ale że z woli Bożey, z nieopatrzności zanadrza, tak ten oblig, testament, iako y innych spraw, dokumentow różnych w fastykule zawinionych, wyśliznelo y poginelo. A co wieksza, że za spaleniem, przez Sołowiowa, miasta jeo kro. mści Witebska, gdzie natenczas świentnicom Bożym nie przepuszczono, podczas którego pożaru xiegi grodu Witebskiego w sklepię przy cerkwi murowaney Błohowieszczenia stego, w roku tysiąne siedmsetnym osmym, miesionca Septembra dwudziestego osmego dnia zgorzeli, że y widymusem niemasz skąd wyionć, lecz że zabiegaionc temu, ieżeliby się gdzie u kogo ten oblig, testament y iakie dokumenta pokazać mogly, do wrocenia, iako y za tą żałobą do dochodzenia winnych długow . . . kredytorom prawem u kożdego sondu, prawa, urzendu czynić . . . by sie przesondem pokazać miały. Takową swą żałobą . . . melioratię, ieżeliby tego potrzeba ukazowała, dali . . . grodu Witebskiego zapisać,

co iest zapisano.—Roku 1714, msca January 16 d. na urzędzie opowiadano. Jerzy Piotr Jaroszewicz, namiesnik grodu wa Witto mp.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 38.

10.

Грамата кор. Владислава IV, данная Витебскому хоружичу Михаилу Храповицкому на вотчинное право владѣнія всякимъ имѣніемъ недвижимымъ и движимымъ и денежными суммами, оставшимися послѣ смерти дворянки, жены Григорія Подвинской, не оставившей наслѣдниковъ. [a]) 1714 г. Января 18.

Acticatio dokumentu na Słobodkę w Witebsku, juris terrestris, służącego jm panu Michałowi Chrapowickiemu, chorążycowi Witebskiemu.

Roku 1714 m. Januarij d. 18.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. personaliter comparens, jm pan Michal Chrapowicki, chorązyc wdztwa Witto, ten ordynans na Słobodkę w Witebsku, juris terrestris, z rzeczą, w nim wyrażoną, ad acta grodu Witto podał, w te słowa pisaną: Władysław IV, z Bożey łaski krol Polski, wielkie xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Żmuydzkie, Mazowieckie, Jnflanskie, Smolenskie, Siewierskie, Czernihowskie, a Szwedzki, Gottski, Wandalski dziedziczny król. Oznaymuiemy tym listem naszym, komu to wiedzieć należy, iżeśmy, na przyczynę pp. rad y urzędnikow dworu naszego, tudziesz tesz ma-

a) *Подвинские*, см. Истор.-Юрид. Матер., вып. XXI, док. 134.

iąc miłościwy wzgląd y baczenie na zasługi urodzonego Krysztopha Chrapowickiego, stolnika Wittbo, które on nam y Rzptey, iako w publicznych occasiach, tak y w expediciach woiennych, osobliwie w teraznieyszey, blisko przeszłey Moskiewskiey, na zamku Witebskim przełożonym będąc, a mężnie y odważnie onego od incursij nieprzyiacielskich, z drugiemi obywatelami, broniąc, oddawał y dotąd oddawać nie przestawa, wszytkie dobra leżące y ruchome, także summy pieniężne gotowe y na obligach będące, po szlachetney Hrehorowey Podwinskiey, bezpotomnie zeszłey, do nas y dysposiciey naszey przypadłe, iure perpetuae et irrevocabilis donationis dali y conferowali, jakosz y ninieyszym listem naszym dajemy y conferuiemy. Ma pomieniony urodzony Krysztoph Chrapowicki, stolnik Witebski, zwysz rzeczonych dobr prawnie za dekretem doszedszy, trzymać, używać y według upodobania swego wiecznemi czasy dysponować, nie pełniąc nam y do skarbu naszego żadney powinności, oprocz służby ziemskiey, woienney, którą, zaruwną z drugiemi obywatełami, odprawować powinien będzie. Na co, dła lepszey wiary, ręką się podpisawszy, pieczęć wo xa Litto przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia dwudziestego pierszego, mca Lutego, roku Pańskiego tysiąc sześćset trzydziestego piątego, panowania naszego Polskiego, Szwedzkiego trzeciego roku. U tego dokumentu, przy pieczęci wo xa Litto, podpis ręki królewskiey temi słowy: Wladyslaus Rex. Po drugiey stronie przypisek takowy: Kaduk urodzonemu Chrapowickiemu, stolnikowi Witebskiemu posteritem (posteritatim?). Poniżey pieczęci, Marcyan Tryzna, referendarz wo xa Litto. Na złożeniu tego dokumentu napisek w te słowa: Cancellariatu Radziwil. Jsaykowski, secretarius serenissimae regiae maiestatis. Poniżey napis: Correctum cum actis. Który to ten dokument, za podaniem

do act, przez osobę, wysz wyrażoną, iest do xiąg grodzkich Witebskich przyięty y wpisany.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 13.

11.

Приказъ вел. гетмана вел. княж. Лит. Лудвига Поцѣя о расположенiи коннаго драгунскаго полка генералъ-лейтенанта Рыбинскаго, въ числѣ 557 лошадей, на зимнiя квартиры, на 6 мѣсяцевъ съ 1 Ноября 1713 по 30 Апрѣля 1714 г., въ староствѣ Усвятскомъ съ им. Коровайномъ, кромѣ им. Трубачей,— съ тѣмъ, чтобы нижнiе чины довольствовались тою же самою скромною пищею, какъ и хозяева, получая, сверхъ того, не болѣе двухъ грошей въ день, офицеры же получали бы порцiонныхъ не болѣе 2 злот. въ недѣлю, а на коня получилось бы всего по 2 боч. овса и сколько потребуется сѣна, и чтобы соблюдалась строго обычная военная дисциплина. 1714 г. Января 20.

Acticatio ordynansu jw jm pana hetmana wo wo xa Litto na lokatio zimową do Uswiat y Korowayna na regiment konny draganski wo jm pana Rybinskiego, łowczego koronnego, generała-leytnanta jko. mści.

Roku 1714, m. January d. 20.

Na urzędzie jkmci grodskim Witebskim etc. comparens personaliter, jm pan Marcin Hummel, regimenskwatermistrz regimentu konnego draganskiego wo jm pana Rybinskiego, generała-leytnanta jkmci, łowczego koronnego, ten ordynans na lokacyą zimową do starostwa Uswiackiego, z rzeczą, w nim wyrażoną, ad acta grodu Witto podał, w te słowa pisany: Ludwik Konstanty na Włodawię y Rożance Pociey, kasztellan Wilenski, hetman wielki wo xa Litto etc. Na lokacio zinową regimentowi draganskieum wo jm pana Rybinskiego, łow-

czego koronnego, generała-leytnanta jkm, naznaczaią się
dobra, niżey specifikowane, w wdztwie Wittbm: staro-
stwo Uswiatskie s Korowayno, excepto Trubacz. W któ-
rych dobrach stanąwszy, naypierwiey jm pan kommen-
dant regimentowy ludzi y unter-officierow, actualiter
praesentes, rozmiarkuie iak naydoskonaley pod dachem,
na samym tylko wikcie gospodarskim, iakim gospodarze
bez żadnych wymysłow żyć mogą. Żołnierz zaś kożdy,
actualiter znayduiący się, iako y unter-officier, actu bę-
dący, ma portią iedunę praetendować sobie, więcey niepo-
winien przy wikcie pomienionym nad groszy dwa na
dzień. Czego ichm panowie officierowie, ażeby wymyśl-
nych wiktow y przeborow żadnych nie było, serio do-
glądać y postrzegać z szarży swey tenebuntur. Na wakant
zaś porcye za wikt żadnego praetendować nie maią pła-
cenia, sub refusione de proprio. A na ichm panow sztab
y ober-officerow wszytkich sto dziewiędziesiąt y dwie
za wikt zimowy, a die prima Novembris ad ultimam
Aprilis kończący się, naznacza się na kożdą porcyą, na
kożdy tydzień po złł. dwa spolna (spełna?), które porcyę
summa cum modestia z tych że kwater, z pomiarkowa-
niem należytym, bez żadney exekucy, w tydzień sobie
wybierać maią, a to in vim gaż officyerskich rachować
się powinno. Na koni zaś pięćset pięćdziesiąt siedm, tak
officerskich, iako y regimentowych, naznacza się na każ-
dy koń owsa beczek dwie Wilenskich, miarą zwyczayną
w garcy ośmdziesiąt, a to na wszytkie miesięcy
sześć; siana zaś na tyleż koni pięćset pięćdziesiąt
siedm co potrzeba. Więc, ażeby na przyszłe miesięcy
sześć, które się zaczynać maią a prima Maj anni futuri,
na marż y kampanią lenungi na regiment zupełne wy-
gotowane być mogły na portij № sześćset trzydzieście
y trzy, z tychże kwater co tydzień sub tempus subsi-
stency swoiey na każdą portią po złotych dwa spełna

wybierać powinni będą. Summę zaś tą ad cassam składać y na lenungi przyszłe chować tak, ażeby z niey potym, sub juramento, mogli oddać rzetelną kalkulatią, tenebuntur. Co się starostwom y dzierżawom w hibernie akceptować będzie. Dla czego, wikt pomieniony dla ludu y porcye officerskie currere powinni tylko ad ultimam Aprilis anni futuri; a die zaś prima Maj lenungi z kasty (kassy?) wydane być powinne. Przed którym terminem jm pan kommendant regimentowy zawczasu się do marszu sposobić będzie, przysyłaiąc, anticipativè w niedziel cztyry ante primam Maj, po ordynanse moie do ruszenia, sprawiedliwość ukrzywdzonym czynić, ażeby mnie żadna ne dochodziła quaerimonia; ludzi do należytego kompletu werbować y do mnie reporta co miesięcznie przy werbowanych odsyłać, regiment należytym musztrem exercytować y we wszystkim według tego ordynansa mego jm pan kommendant regimentowy y ichm pp. officyerowie sprawowować się, tak sub amissione szarży, iak za naymnieyszy przebor sub refusione de proprio, tenebuntur; dwory interim szlacheckie in omni immunitate zachowywać będą,—co teraznieyszym ordynansem serio intimuię. W marszu zaś wszelką modestią zachowywać, obserwuiąc in omni integritate immunitem (immunitatem?) dobr szlacheckich, według uniwersałow moich ochronnych. Dat we Lwowie, dnia 19 Octobris, 1713. U tego ordynansu, przy pieczęci, podpis ręki hetmanskiey temi słowy: Ludwik Pociey, hetman wielki wo xa Litto. Poniżey pieczęci connotatio cancellary woyskowey wo xa Litto takowa: SKST pisarz woyskowy wo xa Litto. Który to ordynans, za podaniem do akt przez osobę, wysz wyrażoną, iest do xiąg grodzkich Witebskich przyięty y wpisany.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 40 и 41.

12.

Приказъ того же гетмана Поцѣя объ освобожденіи имѣній Витеб. хорунжаго и подвоеводы Кисєля: Велешковичъ, Вымна, Дречилукъ, Островна, Козловичъ, Дражна въ Витеб. у., населенныхъ участковъ въ г. Витебскѣ, а также им. Полонной, или Немойта, Витуничъ и Пустынекъ съ принадлежностями въ Орш. у., отъ воинскихъ повинностей. 1714 г. Января 25.

Acticatio ochrony jaśnie wielmożnego jmci pana hetmana wielkiego wo xa Litto.

Roku 1714, miesiąca Januarij dnia 25.

Na urzędzie jo kmci grodzkim Wittebskim etc. com-
parens personaliter, jmci pan Michał Dorohinicki Kisiel,
towarzysz chorągwi Petyhorskiey jwo jm pana kaszte-
laua Witto, tę ochroną na rzecz, w niey wyrażoną, ad
actta xiąg grodu Wittbo podał, his verbis wpisuiąc, która
tak się w sobie ma: Ludwik Konstanty na Włodawie y
Rożance Pociey, kasztelan Wilenski, hettman wielki wo
xa Litto etc., jmci panu Brantowi, brygadyerowi jco
kmci, maiącemu comende nad regimentem reytarskim, y
jw panu pułkownikowi dragonskiego regimentta jwo
jmci pana hettmana polnego, tudzież od nich comendy
maiącym, ludziom, idącym na kwatery w wdztwie Wit-
teb. Po zaleceniu chęci moich, donosze do wiadomosci
tym moim ochronnym ordynansem, abyście wmm pano-
wie dobra wo jm pana Kisiela, chorążego y podwoie-
wodzego Wittbo, nazwanę Wieleszkowicze, Wymno, Dre-
czyłuki, Ostrowno, Kozłowicze, Drazno, iuryzdyki, w
mieście Witebskim będące, także Polonnę, alias Niemoy-
ta, Wituniczy, Pustyńki cum omnibus attinenciis, w
Orszanskim powiecie będące, iak moie własnę conserwo-
wali et ab omni militarij onere, jako to: noclegow, po-
pasow, ugod, czatt, wymaganiem podwod et quocunque

titulo exaccij zołnierskich uwalniaiąc, in omni integritate mieli. Co pilno intymuiąc, contravenientes łapać ett ad poenas irremissibiles prowadzić pozwoliłem, pozwy z kancelaryi wydać rozkazawszy. Datt w Terespolu, dnia 14 Decembrjs anno 1713. U tego ordynansu ochronnego, przy pieczęci hetmanskiey, his verbis: Ludwik Pociey, hetman wielki wo xa Litto. Poniżey pieczęci connotatya kancellaryi his litteris: SPST p. w. wo xa Litto. Która to ta ochrona, za podaniem przez osobę, wyż wyrażoną, iest ad actta xiąg grodu Witebskiego przyięta y wpisana.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 43.

13.

Приказъ того же гетмана Поцѣя гусарскому полку подканцлера в. княж. Лит., чтобы полкъ, расположившись на квартиры въ г. Велижѣ, на продовольствіе свое ничего болѣе не требовалъ, какъ только: 200 боч. ржи, 100 боч. ячменя, 300 боч. овса, 25 боч. гороху, 100 полтей солонины, 300 гарн. масла, 50 копъ сыровъ, 600 гарн. соли, по числу лошадей 1000 воз. сѣна и 3000 злот. консоляціи депутатамъ. 1714 г. Января 26.

Acticatio assignacy jw jm pana hetmana wo wo xa Litto do starostwa Wielizkiego na chorągiew husarską jaśnie o. xcia jmci podkanclerzego wo xa Litto.

Roku 1714, mca January d. 26.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. comparens personaliter, jm pan Thobiasz Czerep, sługa jm pana Ludwika Rembinskiego, administratora Wielizkiego, tę assignatią na rzecz, w niey wyrażoną, ad acta xiąg grodu Witto podał, w te słowa pisaną: Ludwik Kon-

stanty na Włodawie y Rożance Pociey etc. wielmożnemu jm panu Szemiothowi, podkomorzemu Orszanskiemu, porucznikowi, a w niebytności jm panu chorążemu, lub namiestnikowi, tudziesz ichmm panom deputatom chorągwi usarskiey jaśnie oświeconego xiążęcia, jmp podkanclerzego wo xa Litto. Po zaleceniu chęci moich. Poniewasz ex moderamine praesento dispositio stetit na chorągiew gospodarstwa wm pana, aby ogułem ustawa doszła niżey specifikowana, iakoto: żyta beczek dwieście, ięczmiena beczek sto, owsa beczek trzysta, grochu beczek dwadzieścia pięć miary Wilenskiey, w beczkę garcy ośmdziesiąt, słoniny połci sto, masła garcy trzysta, syrow kop piędziesiąt, soli garcy sześćset, siana po iednym koniu tysiąc wozow; przytym na konsolacią ichmm panom deputatom złotych dwa tysiące currenti moneta; także hiberna, naznaczona zamku Wielizkiego, od jm pana gubernatora Wielizkiego wydana być ma; przeto, daię ten moy ordynans, za którego doyściem abyście, nie exdywiduiąc sobie włości, ani się tam do niey żadnym praetextem interessuiąc, a zsypek, żadnych trzydniowek, konsolacy deputackich y żadnych inszych exactij nie wymyślaiąc, ani praetenduiąc, w samym szczegulnie mieście Wielizu z chorągwią ulokował się y z tey, naznaczoney, z zamku wydaney ustawy alimentować się, ani żadnych exakcyi na włość nie posyłali; inquantum by na włość iusz rozłożyli, in instanti do miasta sprowadzili się, y co ieno wzieli, uczyniwszy rewizyą, przyięli w ustawie pomienioney; hibern. sobie sami nie wybierali, która od jm pana gubernatora tamecznego, praevio calculo, ieżeliby się iakie przebory pokazały, z potrąceniem y przyięciem w hibernie wydana będzie; czeladzi, koni, wozow u nikogo absolutè na włość nie wysyłali y strożow nie praetendowali. Dla czego, ażeby tym strictius ten ordynans moy

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim, przedemną Samuelem z Brusiłowa Kisielem, chorążym y podwoiewodzym Wittbm etc., comparens pałam, jm pan Piotr Hrehorowicz, namiesnik starostwa Uswiackiego, ten kwit na rzecz, w nim wyrażoną, ad acta grodu Witebskiego podałł, his verbis wpisuiąc: Ludwik Konstanty na Włodawie, Rożance Pociey etc. ichmm panom administratorom hibernowym wdztwa Wittbo, in annum 1714 obranym, moim wielce panom braci. Po zaleceniu powolności moich, oznaymuie, iż z dobr starostwa Uswiackiego cum attinentys na maderunki szwadronu dragonskiego jo xcia jmci padkanclerza w. x. Lo należącą hyberne na ten rok 1714, to iest summe osm tysięcy osm złotych, wypłacono in toto. Wmm panow tedy upraszam, abyście ten kwit moy akceptować raczyli, a swoy eo nomine wydali, co y wmm panom, za tym moym dokumentem, pro persoluto przyięto będzie. Datt w Terespolu, d. 6 January ao 1714. U tego kwitu podpis ręki, przy pieczęci, his verbis: Ludwik Pociey, h. w. wo xa Lo. Korrekta niżey pieczęci u tey kwitacy his litteris: S. K. S. T. p. w. w. x. Litto. Która to takowa kwitacya przez osobę, wysz wyrażoną, iest ad akta xiąg grodu Witebskiego inserowana y wpisana.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 48.

16.

Предложеніе того же гетмана Поцѣя администраторамъ питейныхъ сборовъ Оршанскаго повѣта о немедленной уплатѣ изъ этого сбора за 1714 годъ 10,000 злот. на драгунскій полкъ Витеб. каштеляна. 1714 г. Февраля 5.

Acticacia assygnaciey, wydaney od jwo jmp hetmana wo wo xa Litto do ichm pp. administratorow czo-

powego, szelężnego powiatu Orszanskiego na dziesięć tysięcy wyliczenia summy na szwadron dragonski jwo jmp kasztellana Wittbo.

Roku 1714, msca February 5 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Wittbm etc. palam comparens coram actis grodu wa Witebo, pan Andrzey Witakowski, dragon od szwadronu jwo jm p. kasztellana Wittebo, takową assygnacią z rzeczą, w niey wyrażoną, ad acta podał, w te słowa pisaną: Ludwik Konstanty na Włodawie y Rożance Pociey etc. ichmm panom administratorom czopowego, szelężnego powiatu Orszanskiego, na rok 1714 obranym, mwm pp. y braci. Po zaleceniu powolności moich braterskich, wydaiąc tę moią do wmm pp. assignacyą, wielce upraszam, ażebyście na szwadron dragonski jwo jm pana kasztellana Witebo, z currenty czopowego ao 1714, złotych 10,000 bez żadney odwłoki wypłacić raczyli. Która summa, czasu calculacy, za kwitom satisfactionis, wmm pp. pro persoluta przyięta będzie. Dan w Terespolu, d. 6-ta 10bris 1713. U tey assygnacy, przy pieczęci, podpis ręki takowy: Ludwik Pociey, hetman wielki wo xa Litto. A poniżey pieczęci konnotacia kancellaryey woyskowey temi słowy: Stanisław Kalinowski, starosta Telszewski, pisarz woyskowy wo xa Litto. Która ta assygnacia, za podaniem oney ad akta przez osobę, wysz mianowaną, iest przyięta y wpisana.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 54.

17.

Приказъ того же гетмана Поцѣя войскамъ —какъ польскимъ, такъ и иноземнымъ, чтобы, во время проходовъ сво-

ихъ, не привлекали къ исполненію какихъ бы то ни было воинскихъ повинностей имѣнія Бобръ, также плацовъ въ г. Витебскѣ, Витеб. регента Гослинскаго. 1714 г. Февраля 5.

Acticatio ordynansu jw jmp. kasztellana Wilenskiey hetmana wo wo xa Litto.

Roku 1714, msca February dnia 5.

Na urzędzie jkmci grodzkim Wittbm etc. postanowiwszy się oczewisto, p. Jan Rusiecki, służący jm p. Sylwestra Ferdynanda Goslinskiego, oboznego Wittbo y regenta, ten ordynans z rzeczą, w nim wyrażoną, ad acta grodu Wittbo podałł w tę słowa pisany: Ludwik Konstanty na Włodawie y Rożance Pociey etc. ichmm panom officyalistom utruisque authoramenti tak polskiego, iako y cudzoziemskiego zaciągu ludziom. Po zaleceniu chęci moich, oznaymuię, iż dobra jm pana Goslinskiego, regenta wa Wittbo, nazwanę Bobrow w tymże wdztwie, place w mieście omni in conservatione et integritate mieć chcę y, iako ziemskie dobra, aby żadnym exactiom żołnierskim nie podlegały, locatij, zabiegom, przechodom, noclegom, popasom, podwodom, furażom, portiom et in genus podobnym aggravatiom quocuque titulo przechodzącego tak z obozu, iako y do obozu żołnierza, serio z władze mey zalecam y intymuię. I lubo by per errorem z cancellarij mey do pomienionych dobr iaka miała wypaść assygnacia na subsistentią, tedy ią ninieyszym ordynansem moim kassuię y annihiluię, y cokolwiek ieno przed datą ordynansu mego mogli wziąć, aby to wszytko powrocono było, iniungo; renitentes zaś wyrazney woli mey irremissibiliter sądzić y karać, iako nieposłusznych ordynansom moim, deklaruię, na co y pozwy z cancellarij mey wydać rozkazałem. Dan we Lwowie, 1713 Obra d. 30. U tego ordynansu, przy pieczęci, podpis ręki temi slowy: Ludwik Pociey, hetman w. w. x. Litto. Poniżey pieczęci notatio cancellary takowa: Stanisław Kalinowski, starosta Telszewski, pisarz woyskowy wo xa Litto. Ktory to ordynans, za oczewistym podaniem do aktt przez osobę, wysz pisaną, iestt do xiąg grodzkich wa Wittbo wpisany.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 55.

18.

Предложеніе того же гетм. Поцѣя администраторамъ питейныхъ сборовъ воев. Витеб., чтобы изъ сборовъ этихъ за первые же сроки неотложено уплатили на обмундировку Пятигорскаго полка его, гетм., 5332 злот. 1714 г, Февраля 5.

Acticacia assygnacij, wydaney od jwo jm pana Ludwika Konstantego Pocieia, hetmana wo wo xa Litto in anno 1714 po czopowego y szelężnego odebranie przez jm p. Jana Łoykę, towarzysza chorągwie Petyhorskiey, na barwę regimentu, naypierwszych importancij.

Roku 1714, msca February dnia 5.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. stanowszy oczewisto, jm p. Jan Łoyko, towarzysz chorągwie Petyhorskiey jwo jm p. hetmana wo wo xa Litto, tę assignacią z rzeczą, w niey wyrażoną, ad acta podal, w te słowa pisano: Ludwik Konstanty na Włodawie y Rożance Pociey etc. ichm panom administratorom czopowego y szelężnego wdztwa Wittbo, in annum 1714 obranym, wmm pp. y braci. Po zaleceniu powolności moych, wydaiąc tę moią do wmm panow assignacią, wielce upraszam, ażebyście z kurrency czopowego, szelężnego naypierwszych importancij, pierwszych ratt, na barwę

regimentu mego pieszego, do rąk jm pana Jana Łoyki, towarzysza chorągwi moiey Petyhorskiey, summę 5332 złote wypłacić raczyli iako nayprędzey; co wm panu in calculo . . . . przyięto będzie. Dan w Szereszowie, dnia . . . ao Dni 1714. U tey assygnacij podpis ręki . . . słowy: Ludwik Pociey, hetman wielki wo xa Litto. A poniżey pieczęci connotatio cancellarij woyskowey wo xa Litto takowa: Stanisław Kalinowski, starosta Telszewski, pisarz woyskowy wo xa Litto. Ktora ta assygnacia, za podaniem oney ad acta przez osobę, wysz wyrażoną, iest przyięta y wpisana.

По опи. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 56.

19.

Вторичная жалоба (поданная въ гродскій судъ, за истребленіемъ книгъ и дѣлъ его пожаромъ) земянъ Витебскаго воев., Самуила и Елены Олехновичей, на Самуила Жидковскаго и Антона Цыбульскаго, за насильное нападеніе на просителей въ домѣ ихъ въ г. Витебскѣ, на Узгорскомъ валѣ и ограбленіе ихъ, во время стеченія сюда войскъ Польскихъ, Саксонскихъ, Шведскихъ и Русскихъ a) 1714 г. Февраля 8.

Żałowali y solennie protestowali ziemianie jkmci woywodztwa Witebskiego, ichm jm pan Samuel Olechnowicz, iedno względem starszenstwa małżenskiego, a sama aktorka, iako y possessorka po w Bogu zeszłey rodzicielce swoiey, jeymci paniey Maryannie Fiedorowiczownie Janowey Kotowiczowey, jeymć pani Helenna Kotowiczowa Samuelewa Olechonowiczowa, na ichmw jm pana Samuela Żydkowskiego y jm pana Antoniego

a) И въ этомъ документѣ указывается на истребленіе книгъ и дѣлъ гродскаго суда пожаромъ.

Dominika Cybulskiego, iako samych pryncypałow, y pomocnikow onych, samym ichm lepiey wiadomych, iako się ktory z nich zowie, pisze y mianuie, że ichm . . . osoba osobą swymi, zostawiwszy w pewney summie pieniędzy talarow bitych dziesięciu, ktory talar na tenczas po złotych ośmiu mieniony był, poczowszy ieszcze od roku 1702 aż do roku 1703, do dnia trzeciego msca January, święta rzymskiego, bez żadnego pisma, ale iednosłownie, przy daney zastawie dwie pary sukien błowatnych, iedno z węzła pokazanych, a potym w tymże węzle zawiązanych, obowiązuiąc się na tym terminie oddać y wyliczyć. Na ktorym to terminie, iako y po terminie, iuż przez następuiący lud rożnych narodow tak panstw naszych, Saksoni, Szwedow a osobliwie lud awxiliarny Cara Jmści, ktora w Bogu zeszła jeymć z żałobliwą corką, a teraznieyszą aktorką tey sprawy, złożywszy splendor swoy, tak sukien, kleynotow zastawnych, zastaw, iako y te dwie parze sukien, w teź iedną skrzynie, obawiaiąc się zachodzoncych nieszczęśliwości, inko uboga wdowa, z żałobliwą corką a actorką, powierzywszy sławetnemu mieszczaninowi miasta Witebska, panu Alexieiowi Szabuni oddali. Prendko w tym razie obżałowane osoby, przepomniawszy wprzod boiaźni Bożey w tym y prawa pospolitego, konstitucyi coaequationis jurium, surowie obostrzoną na wiolatorow prawa pospolitego, naprzod w wysz pomienionym roku, msca y dnia, śmieli y ważyli się na dom żałobliwych aktorow w mieście jeo kr. m. na zawalu Wzhorskim z niemnieyszą gromadą, armata manu, mocno, gwałtem naiachawszy, dobywszy się w dwor przez wrota zamknione, a potym y do izby mieszkalney, z ktorey niegdy żałobliwe aktorki . . . wdowim, a ta w panieńskim stanie . . : z niemnieyszego przestrachu wyszedszy, pokornie upraszali, coby . . . zyią takowego gwałtu, naiazdu dziać się miała; lecz

ichm obżałowane osoby prawie rabowniczym sposobem wszytek dwor prze . . . szy a nie znalazszy, iuż prawie ugadzaiąc ostatniey ruiny . . . wiadomość od ludzi, że skrzynia ze wszytkim splendorem ubostwa do Alexieia Szabuni zawieziona była. Powturny czyniąc gwałt y naiazd, znalazszy skurzynię y onę odbiwszy, te sukien par dwie, iako byli w węźle związane, y w tymże niemało rzeczy zastawnych, to iest: zausznice, kosztuiące talarow bitych dwadzieścia; pierścień szczerozłotny, ważący pułtora czerwonego złotego z trzema dyamentami, kosztuiący talarow bitych puł ósm; wstąg szerokich łokci cztyry po talaru bitym łokieć, talarow bitych cztyry; fartuch rombkowy z korunami, kosztuiący talalarow bitych pieńć; rękawiczki nowe, kosztuiące talar bity; . . . łokci trzy po tynfow cztyry; ponczonszki . . . szkarlatne, kosztuiący talar bity. O co wszytko, tako o dwukrotny gwałt, iako y o zabranie wysz pomienionych rzeczy, proces z relacyią do xiąg grodu Witebskiego doniesiono było; lecz, że, przez pożogę miasta, tak xięgi, iako y przy innych sprawach żałobliwych ichm ten proces zgorzał, ieno pro dokumento, iako pisma nie umieiętnym, od odżałowanego jm pana Cybulskiego ręką pisaną karta dana została. O co wszytko chcąc prawem czynić, poen, szkod, nakładow prawnych, nowiter w tey sprawie errogowanych na ichm dowodzić, takową żałobę swą, z wolną oney melioratią, dali do xiąg zapisać,—co iest zapisano.—Roku 1714, February 8 dnia na urzędzie opowiadano. Jerzy Piotr Jaroszewic K.. namiesnik g. wa Witto mp.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4. л. 57.

20.

Произведенная, какъ со стороны военнаго вѣдомства, такъ и мѣстной администраціи повѣрка расходовъ, употребленныхъ на продовольствіе драгунскаго полка польнаго гетмана вел. княж. Лит. во время расположенія этого полка на квартирахъ въ Усвятскомъ староствѣ, съ 22 Ноября 1713 г. по 30 Января 1714 г. Потреблено: 3676 злот. 7 грош. наличными деньгами, 152½ солянки ржи, 95 сол. ячменя, 1108½ сол. овса, 24½ сол. пшеницы, 626 гарн. крупы, 20¾ яловицъ, 42 борова, 32 барана, 428 куръ, 222 гусей, 117½ гарн. масла, 131 гарн. соли, 89 гарн. водки, 46 гарн. пива и 6½ гарн. копопл. масла. Сверхъ того, староство заявило къ полку претензію за взятые, при выходѣ полка, 67 злот. 15 грош. на водку и пиво. 1714 г. Февраля 10.

Aktykacya rewizy.

Roku 1714, msca February dnia 10.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim, przedemną, Samuelem z Brusiłowa Dorohinickim Kisielem, chorążym y podwdzim Wittbm etc. comparens personaliter, jm pan Piotr Hrehorowicz, nmśnik starostwa Uswiackiego, te rewizyą na rzecz, w niey wyrażoną, ad acta xiąg grodu Wittbo podał, w tę słowa pisaną: Rewizya z starostwa Uswiackiego, co w nim wybrał regiment dragonij jwo jm p. hetmana polnego wo xa Litto, tak pndzy gotowych, iako zboża rożnego y legum in inszych, a die 22 Nowembris ad diem trzydziestego January. Datum w zamku, anno 1714, dnia pierszego February. Miasto Uswiat dało naprzod na jm pana porucznika Bokuna chorągwie jm p. Krasinskiego złotych 42, żyta solanek 10, jenczmieniu soll. 2, owsa soll. 16, jałowica 1, wieprze 2, kur 6, gęsi 6, masła garcy 4, soli gar. 8, tenże pszenicy soll. 4, gorzałki gar. 15; tamże na jm p. chorążego Patkula złotych 28, żyta soll. 1, owsa soll. 23, pszenicy czwerci 3, masła gar. 2, soli gar . . . item

gotowemi za krupy, kury, gęsi ettc. ettc. zł. 10; na jm p. chorążego Krasinskiego zł. 28, żyta soll. 3, ienczmieniu soll. 3, owsa soll. 19, iałowica 1, wieprz 1, kur 17, gęsi 12; na wachmistrza y kaprala zł. 35, owsa soll. 25½; na wachmistrza Drozda zł. 21, jenczmieniu soll. 1, owsa soll. 2½; na podchorążego y kaprała zł. 28, owsa soll. 23; podchorążemu y kaprałowi zł. 28, owsa soll. 13½; kaprala Kuryusza zł. 14, owsa soll. 2; na ludzie y dabaszow zł. 453 y groszy 15 y wikt przytym; na ludzi komendorowanych zł. 71; na jm p. porucznika Skorczyckiego zł. 21, żyta soll. 1½, ienczmieniu soll. 3, owsa soll. 19, krup gar. 11, iałowica 1, wieprz 1, kur 10, gęsi 5, masła gar. 6, soli gar. 4; na jm p. porucznika Darpowskiego zł. 21, żyta soll. 2½, owsa soll. 12½ iałowicy ¼, wieprze 2; na jm p. adiutanta zł. 22 gr. 15, żyta soll. 1, owsa soll. 14, krup. gar. 8, iałowicy ½, wieprz 1, kur 6, gęsi 6, masła gar. 3, soli gar. 6; na regimens Telcz . . . zł. 29 gr. 15, żyta soll. 5, owsa soll. 17, iałowicy ¼, wieprze 2, kur 4, gęsi 6, masła gar. 1, soli gar. 6½; summa facitt złło. 652 gr. 15, żyta soll. 24, ienczmieniu soll. 9, owsa soll. 187, wieprzow 19, iałowic 4¾, wieprzow 2, kur 43, gęsi 35, masła gar. 16, soli gar. 27. Dziesiątki: Ciasto, Ponizowie y Stayki Małe wydali na jm p. kapitana Krasinskiego zł. 85, żyta soll. 6, iencz. soll. 3, owsa soll. 70, krup gar. 33, iałowicy 3, wieprz 1, baranow 10, kur 37, gęsi 14, masła gar. 8, soli gar. 12, pszenicy sol. 3; item z tych dziesiątkow na ludzi kommendarowanych złło. 91. Dsiesiątek Zadnie Stayki na porcye pułkownika y regimens-kwatermistrza złło. 316, gr. 12, żyta soll. 10, iencz. soll. 12, owsa soll. 32, krup gar. 25, iałowic 2, wieprzow 2, baranow 2, kur 23, gęsi 19, masła gar. 4, soli gar. 10; z tegoż dziesiątku na konie jm p. porucznika Skorczyckiego owsa soll. 22; na konie adiutanta y

regimens-felczera z tegoż owsa soll. 19. Dziesiątek Siennica Mala na porcye oberszt-leytnanskie złło. 196, żyta soll. 7, ienczm. soll. 8, owsa soll. 30, krup gar. 24, wieprze 2, baran 1, kur 20, gęsi 14, masła gar. 2, soli gar. 5. Sienica Wielka na porcy jm p. maiora złło. 196, żyta soll. 6, ienczm. soll. . . . , owsa soll. 64, krup gar. 20, iałowica 1, wieprze 2, barany 2, kur 20, gęsi 14, masła gar. 4, soli gar. 5. Dsiesiątek Sciepanowski na jm p. regimens-kwatermistrza zł. 56, żyta soll. 1, ienczm. soll. 3, owsa soll. 20, iałowica 1, baran 1, gęsi 10, soli gar. 5, pszenicy soll. 1; na regimens-felczera zł. 17, żyta soll. 3, owsa soll. 12, krup gar. 9, baranow 3, masła gar. 2, soli gar. 2; na jm p. adiutanta zł. 27 gr. 6, żyta soll. 2, ienczm soll. 4, owsa soll. 9, krup gar. 8, kur 2, gęsi 2, masła gar. 2; na jmp. Kalksztеyna zł. 10 gr. 15, owsa soll. 9, krup gar. 6, kur 3, gęś 1, masła gar. 1, soli gar. 1; na jm pana kapitana Zadolskiego ludzi, kommendorowanych od chorągwi, złło. 30, żyta soll. 4½ ienczm. soll. 4, owsa soll. 20, krup. gar. 50, wieprz 1, barany 4, kur 20, gęsi 10, masła gar. 2½, soli gar. 6; exekucya chorągwie jm p. kapitana Zadolskiego wyprała na porcye złło. 60, żyta soll. 6, ienczm. soll. 4, owsa soll. 21, krup gar. 50, masła gar. 2½, exekucyalnych pudzy wzieli żołnierze teyże chorągwie zł. 9, item taż exekucya u Kopyta chłopa wzieła zł. 50, gorzałki gar. 42, piwa wypali gar. 46, siermienga 1, rękawic 2, taż exekucya masła faskę 1, kur 5, gęś 1, kaczek 5, wieprza 1. Dziesiątek Żebięciayski na jm p. kapitana Zadolskiego zł. 136, żyta soll. 11, ienczm. soll. 12, owsa soll. 92, krup gar. 75, iałowica 1, wieprze 2, barany 2, kur 42, gęsi 20, masła gar. 16½, soli gar. 10, oleiu gar. 4½; exekucya jmp. kapitana Zadolskiego wzieła ienczm. soll. 1, owsa soll. 2½, wieprza 1, kur 9, gęsi 6 . . . y gorzałki dali na tę exekucyą zł. 20, gr. 15;

item ze wsi Zamosza na jm p. kapitana Zadolskiego zł. 45, iencz. soll. 3, owsa soll. 2, krup gar. 5, wieprzow 2; kwatermistrz Narkiewicz zł. 5 gr. 12, owsa soll. 4; żolnierzow trzech zł. 9, gr. 15, krup. gar. 10; podchorąży Pażrzyski zł. 8 gr. 12, żyta soll. 1, ieuczm. soll. 1, owsa soll. 6, wieprza 1; wachmistrz Woyciechowski zło. 21, żyta soll. 3, ieuczm. soll. 2, owsa soll. 20, krup gar. 30, gęś 1, masła gar. 2½, soli gar. 4. Ziemianie na jm p. kapitana Zadolskiego zł. 170 gr. 18, żyta soll. 11½, iencz. soll. 8, owsa soll. 46½, krup. gar. 50, iałowica 1, wieprz 1, kur 20, gęsi 25, masła gar. 18½, soli gar. 14, miodu pud 10, kosztuiący zło. 120, miedzwiednia kosztuiąca zło. 35, pszenicy soll. 4, oleiu gar. 2 . . . prostey gar. 35; kapral Kondratowicz zło. 7 gr. 6; żołnierz Smiałecki zło. 1 gr. 18; kapral Wichler zł. 5 gr. 18, żyta soll. 6½; podchorąży Niekraszewicz zł. 8 gr. 18, owsa soll. 6; na żołnierzy iedynastu wydali zł. 36 gr. 18. Dziesiętek Zakomelski na jm p. porucznika Ugla zł. 144, żyta soll. 12, ieuczm. soll. 3, owsa soll. 24, krup gar. 70, iałowicy 2, wieprze 2, baranow 6, kur 6, gęsi 6, masła gar. 9, soli gar. 8, miodu pud 1 zł. 12, pszenicy soll. 2½; z Łabynszczyzny tenże jm p. porucznik zł. 9; jm p. chorąży Hołynski zł. 60, żyta soll. 2, ieuczm. soll. 2, owsa soll. 32, krup gar. 28, iałowica 1, wieprzow 3, baranow 4, kur 14, gęsi 5, masła gar. 4 soli gar. 4, pszenicy soll. 3, na korzenie zło. 10; jm p., chorąży Herman zł. 51, żyta soll. 4½, ieuczm. soll. 2, owsa soll. 16, krup gar. 16, iałowica 1, wieprz 1, kur 8, gęsi 6, masła gar. 2, soli gar. 2, pszenicy soll. 2; kwatermistrz Narkiewicz zł. 28, owsa soll. 6½; kapral Kondratowicz zł. 9 gr. 24, owsa soll. 5½; kapral . . . zł. 8 gr. 12, owsa soll. 4½; na żołnierzow 19 zł. 108 gr. 6; na Zołobowa żolnierza zł. 8 gr. 21, owsa soll. 6; na doboszow dwoch zł. 26. Dziesiątek Sorocki wachmistrz

Knut zł. 19, gr. 27, owsa soll. 21; kapral Kałuski zł. 13 gr. 21, owsa soll. 9; jm p. kapitan Zadolski owsa soll. 5; jm p. porucznik Ugla zł. 10, iencz. soll. 5, owsa soll. 10; na żołnierzow dziewięć zł. 48 gr. 9. Dziesiątek Żerebcy, jm p. porucznik Kalkszteyn zł. 134, żyta soll. 3, owsa soll. 74, krup gar. 20, iałowica 1, wieprze 3, kur 54, gęsi 18, masła gar. 10, soli gar. 11, pszenicy soll. 2½; na podchorążego zł. 10, żyta soll. 1, owsa soll. 5, krup gar. 16, pszenicy soll. 1; na wachmistrza zł. 19, owsa soll. 15, kur 12, gęsi 2, masła gar. 4½, soli gar. 2; na kaprala Lewona zł. 14 gr. 15, owsa soll. 14½, krup gar. 2, wieprz 1, kur 3, gęsi 2, masła gar. 1, soli gar. 1; na żołnierzow ośmiu zł. 58; p. chorążemu dla komendorowanych ludzi zło. 5. Dziesiątek Sierwayski, jm p. porucznik Kalkszteyn na ludzie komendorowane zł. 46, temuż jmci żyta soll. ½, owsa soll. 8½, krup gar. 22, iałowica 1, kur 8, masła gar. 1, pszenicy ½ soll.; jm p. chorąży Sawgin zł. 28, żyta soll. 4, ieuczm. soll. 1, owsa soll. 25, krup. gar. 16, wieprzy 3, kur 24, gęsi 4, masła gar. 3, soli gar. 3; jm p. chorąży Pantynski zł. 24, żyta soll. 2, owsa soll. 22, krup gar. 6, wieprze 2, kur 20, gęsi 2, masła gar. 2, soli gar. 2; kwatermistrz Pietkowicz zł. 20, owsa soll. 11½; żołnierz Markuniec zł. 2 gr. 3, owsa soll. 1; na żołnierzy 14 zł. 91; na dobosza iednego zł. 10 gr. 6½. Dziesiątek Wirecki, jm p. porucznik Kalkszteyn zł. 69 gr. 17, żyta soll. 1½, owsa soll. 44, krup gar. 28, iałowica 1, wieprz 1, kur 26, gęsi 2, masła gar. 2, soli gar. 2, pud miodu dali chłopi zł. 12, przenici soll. 1; wachmistrz . . . dorf zł. 21, owsa soll. 15; kapral Orłowski zł. 14, owsa soll. 9; żołnierz Markuniec zł. 5 gr. 15, owsa soll. 3; na żołnierzow ośmnastu zł. 63 gr. 27; kapral Bohdanowicz zł. 14. Przytym tak under-officerowie, iako y żołnierze całego regimentu wik-

tem gospodarskim żyli. Summaryusz wszytkiego, co wybrano w całym starostwie, tak w mieście, iako y na włości, czyni naprzod pndzy złotych 3676 y groszy 7; żyta solanek 125½, ienczmieniu solanek 95, owsa solanek 95, owsa soll. 1108½ pszenicy soll. 24½, krup gar. cy 626, iałowic 20¾, wieprzow 42, baranow 32, kur 428, gęsi 222, masła garcy 117½, soli gar. 131, garzałki gar. 89, piwa gar. 46, oleiu gar. 6½. Do tegoż regimentu ma praetensya starostwo, który nocuiąc, przy wyściu z starostwa, wzioł pndzy gotowych na piwo y wodkę, przez żołnierzy, złot. 67 gr. 15. A że ta rewizya stanela po wyściu regimentowym, przy bytności całego miasto y włości starostwa Uswiackiego, gdzie każdy chłop poiedynczą zeznawał w zamku Uswiackim cokolwiek tak pndzy gotowych, iakoteż y zbożem, bydłem y innym wiktem wydał na ichmm pp. ober-officerow, under-officerow y wszytkich żołnierzy całego regimentu, więc z dyspozycy jwo jm pana kasztelana Witebskiego, regimentarza diwizy Biało-Ruskiey, w niebytności jm p. administratora Uswiackiego, przy jm panu namiesniku y przy zasłanym od jm pana kasztelana commissarzu, należycie weyrzawszy w te rewizyą, która, że zgodnie z obu stron, to iest, tak regimentu, iako y starostwa, stanela, dla lepszey wiary rękami się własnemi podpisuiemy. U tey rewizy podpis rąk temi słowy: Adam Krasinski, kapitan jkmci. Fr. Haak, regimens-kwatermistrz jkmci. Która ta rewizya, za podaniem oczewistym do akt przez osobę, wysz wyrażoną, iest do xiąg grodzkich Witebskich przyiętą y wpisaną.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 58—62.

21.

Присяжное показаніе войтовъ г. Усвята и волости, а также десятниковъ старосства Усвятскаго, о томъ, что на полкъ польнаго гетмана вел. княж. Лит., сост. подъ командою полковника Вапоцскаго, за постой онаго тамъ въ $^{1713}/_{1714}$ гг. въ теченіи десяти недѣль, израсходовано наличными деньгами и разными продуктами 14,977 злот. 7 грош. 1714 г. Февраля 10.

Aktykacya roty.

Roku 1714, mca February 10 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim, przedemną, Samuelem z Brusiłowa Dorohinickim Kisielem, chorążym y podwdzym Wittbm etc. osoby, w tey rocie wyrażone, oczewisto stanowszy, wszyscy wykonali jurament w te słowa: My, Hryszko Potocki, woyt mieski, Maxim Masmonow, woyt włoski, Kondrasz Pachomionek, Trachim Bardziło, dziesiątnicy starostwa Uswiackiego, przysięgamy Panu Bogu Wszechmogącomu w Troycy iedynemu, na tym, iakośmy w roku 1713 y w roku 1714 na regiment jwo jm pana hetmana polnego wo xa Lo, pułkownictwa jm paua Wapowskiego, u nas przez niedziel dziesięć stoiący, tak zbożem, leguminami y gotowemi pndzmi, iako w rewizy, przy ichmm pp. commissarzach, remissy specifikowanych pokazało y w summariuszu wyrażono, na złotych 14,977 y groszy 14 wydali. Na tym wszytkim iako sprawiedliwie przysięgamy, tak nam, Panie Boże, dopomoż, a ieżeli niesprawiedliwie, ubiy nas, Panie Boże, na duszach naszych y na ciałach. Która ta rota na rzecz, w niey wyrażoną, do akt xiąg grodu Witebskiego iest przyięta y wpisana.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 64.

22.

Общій счетъ означеннымъ въ двухъ предыдущихъ актахъ расходамъ: порціонныхъ 3676 злот. 7 грош, ржи на 1004 зл., ячменю—570 зл., овса—4434 зл., пшеницы—220 зл. 15 гр., крупъ—186 зл., яловицъ—415 зл., боровов—672 зл., барановъ—80 зл., гусей—222 зл., куръ—85 зл., 18 гр., масла—235 зл., соли—196 зл. 15 гр., водки—89 зл., пива—6 зл. 4 гр., конопляннаго масла—13 зл., при выходѣ полка, наличными деньгами 67 зл. 15 гр., на продовольствіе ста четырехъ рядовыхъ и унтеръ-офицеровъ 2260 зл., полковому квартирмистру Гаку консоляціи [а]) 545 зл. А всего 14,977 злот. 14 грош. 1714 г. Февраля 10.

Aktykacya summaryuszu.

Roku 1714, mca February dnia 10.

Jaroszewicz, namiesnik w. Witto.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim, przedemną, Samuelem z Brusiłowa Dorohinickim Kisielem, chorążym y podwoiewodzym Witebskim etc., comparens palam, jm pan Piotr Hrehorowicz, nmsnik starostwa Uswiackiego, ten summaryusz na rzecz, w nim wyrażoną, ad akta xiąg grodu Wittbo podał, his verbis wpisuiąc: Summariusz, co regiment jwo jm pana hetmana polnego wo xa Lo w starostwie Uswiackim wybrał karmieniem żołnierzy prostych y under-officerow, ode dnia 22 Novembra po dzień 30 January anno 1714: Gotowych pieniędzy na porcye złotych 3676 y groszy 7; żyta solanek $125\frac{1}{2}$, na beczki Wilenskie, beczek $62\frac{3}{4}$, po zł. 16, zł. 1004; ienczmieniu soll. 95, na beczki—beczek $47\frac{1}{2}$, po zł. 12, zł. 570; owsa soll. $1108\frac{1}{2}$, beczek $554\frac{1}{4}$, po zł. 8, zł. 4434; pszenicy soll. $24\frac{1}{2}$, beczek $12\frac{1}{4}$, po

а) Кватирмистръ таки получилъ консоляцію вопреки приказу вел. гетмана вел. кн. Лит.

zł. 18, zł. 220 y gr. 15; krup garcy 626, beczek $15\frac{1}{2}$, po zł. 12, zł. 186; iałowic $20\frac{3}{4}$, po zł. 20, zł. 415; wieprzow 42, po zł. 16, zł. 672; baranow 32, po zł. 2 y gr. 15, zł. 80; gęsi 222, po zł. 1, zł. 222; kur 428, po groszy 16, zł. 85 y gr. 18; masła garcy $117\frac{1}{2}$, po zł. 2, zł. 235; soli gar. 131, po zł. 1 gr. 15, zł. 196 y gr. 15; gorzałki gar. 89, po zł. 1, zł. 89; piwa gar. 46, po gr. 4, zł. 6 y gr. 4; oleiu gar. $6\frac{1}{2}$, po zł. 2, zł. 13; gotowych pndzy, wychodząc, na noclegach wzieli zł. 67 y gr. 15. Żołnierzy prostych y under-officerow, ktorych włość karmiła numero 104, kładzie się na tydzień po zł. 2, a niedziel stali dziesięć, zł. 2260. Jm panu Haakowi, regimens-kwatermistrzowi consolacy zł. 545. Summa facitt złotych 14977 y groszy 14. Ktory to takowy summariusz przez osobę, wysz mianowaną, iest ad akta xiąg grodu Wittbo inserowany y wpisany.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 65 и 66.

23.

Поданная въ Витебскій гродскій судъ, за непринатіемъ въ Полоцкомъ таковомъ же, жалоба консультора Базиліанскаго ордена, настоятеля Полоцкаго Баз. монастыря, Лаврентія Капарскаго, съ братіей, на Полоцкаго гродскаго писаря Степана Корсака, въ томъ, что онъ, питая какую-то безпричинную злобу къ нимъ, Базиліанамъ, не только причинялъ и причиняетъ имъ крайнія личныя оскорбленія и угрожаетъ даже убійствомъ, но, наконецъ, велѣлъ не принимать никакихъ актовъ того монастыря въ Полоц. гродскія книги, чрезъ что и причинилъ просителямъ убытковъ болѣе чѣмъ на десять тысячъ. 1714 г. Февраря 10.

Soleniter w cięzkiey a nieznosney krzywdzie y szkodzie swey żalowal y opowiadał w Bogu przywielebny iego m. xiądz Wawrzyniec Kaparski, consultor zakonu

s. Bazylego Wielkiego, starszy klasztoru Połockiego, że wszytką swą bracią zakonną tegoż klasztora Połockiego, na iego m. pana Stephana Korsaka, pisarza grodzkiego Połockiego, o to, iż obżałowany jego m., bez dania sobie żadney przyczyny do gniewu, niewinny rankor od niemałego czasu zawziowszy ku żałuiącym zakonnikom y zapamiętały umysł swoy, a chcąc cale na zdrowiu y fortunach ubogich klasztornych zruginować, różnę uciemiężenie, odpowiedzi biciem, zabiciem czynił y czynić nie przestaie, y byle ieno gdzie, na spodkaniu, stan zakonny łżył y sromocił. I będąc ubogie zakonnicy spokoynemi, cierpliwie to znaszali y do prawa się nie udawali. Ale że nadto, nie poprzestaiąc w swey zawziętości y szerzący się w swey woli, a cale usadziwszy się na zgubę y ruginę klasztorną, iako y w roku teraznieyszym 1714, różnych dni y miesiący, żadnych spraw klasztornych nie kazał przyimować do xiąg grodzkich Połockich y nie przymuią, przez co ubogie zakonnicy szkody na kilkanaście tysięcy ponosić muszą,—co czasu prawa dowiedzioą będzie. O co to wszystko, iako o zelżenie stanu kapłanskiego, iako o nieprzyięcie różnych spraw, klasztorowi potrzebnych, do xiąg grodzkich Połockich, zosobno o odpowiedź y pockwałkę zabiciem y zruginowaniem klasztoru Połockiego zakonu s. Bazylego Wielkiego, o poeny prawne, szkody y nakłady, chcąc żałuiące ubogie zakonnicy z obżałowanym jego m. in foro fori prawem czynić, dali te żałobę swą, z wolną meloratią oney, za nieprzyięciem grodu Połockiego, do xiąg grodzkich Witebskich zapisać; co iest zapisano.—Roku 1714, m. February d. 10, ta żałoba na urzędzie jo kmci grodzkim Witebskim iest opowiadana . . . Goslinski regent mp.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 67.

24.

Письмо Витеб. кастеляна Мартіана Огинскаго къ бригадиру (Брандту), въ которомъ, вслѣдствіе жалобъ на дѣлаемыя имъ въ Витебскѣ и воеводствѣ разныя притѣсненія жителямъ, даже въ имѣніяхъ Вит. воеводы, брата в. гетмана, Лужеснѣ и Стайкахъ, предупреждаетъ его, бригадира, чтобы прекратилъ такіе безпорядки, особенно въ имѣніяхъ воеводы, подъ опасеніемъ мести со стороны воеводы и строжайшаго взысканія его, кастеляна. 1714 г. Февраля 23.

Roku 1714, mca February dnia 23.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim, przedemną, Samuelem Kazimierzem z Brusiłowa Dorohinickim Kisielem, chorążym y podwoiewodzym Witebskim etc. comparens personaliter, jm pan Adam Hrebnicki, pokoiowy jw jm p. wdy Witeb., ten list intymuiący ad akta xiąg grodu wdztwa Wittbo podał, który, wpisuiąc ad verbum de verbo, tak się w sobie ma: Mości panie brygadyer, moy wielce m. panie. Niedawnoś wm pan tu stanoł z swoią brygadą w Witebsku, a wielkie quaerulacie na wm pana w mieście, że przechodów wolnych ludzie nie maią, dziedzicznych juryzdyczan do więzienia biorą; na wsi za miasto wyieżdżaiąc, furaże siana gwałtem, chłopów siekąc, iako to w Łużosnie, Staykach jm pa wdy Witebskiego, me. m. pana, pozabierano, y dispartimenta, sine ullo praetextu, do swey kwatery zimowey y letnie nie należących, tegoż jm pa wdy Staykczan, Łużosnian, gdzie samegoż jmci regiment ma swoią subsistencią, rospisać kazałeś. Co się dzieie przeciwko praw y samey słuszności. Praecaveo tedy wm pana, abyś się pomiarkował we wszelkiey moderacy, osobliwie z jm pm wdą Witebskim, iako bratem hetmanskim,—nie życzę,—u którego w ręku sposoby do rewanszu. I ia, byle za doniesieniem naymnieyszey skargi, sądzić strictissime będę. To wyraziwszy, ostawa . . . U tego listu pod-

pis ręki temi słowy: wmm pana życzliwym bratem y sługą Marcyan Michał Oginski, kasztelan Witebski. Data z Sidorowszczyzny, dnia 23 Februar. anno 1714. Który to list intimicyny, za podaniem przez osobę, wysz wyrażono . . . ad akta xiąg grodu wdztwa Witebskiego przyięty y wpisany.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 79.

25.

Приказъ того же кастеляна и регементара войскъ в. княж. Лит., Мартіана Огинскаго, тому же бригадиру Брандту, чтобы строго воспретилъ своей бригадѣ дѣлать разъѣзды по вотчиннымъ имѣніямъ, особенно же Витеб. воеводы, гдѣ расположенъ его полкъ, и тамъ насильно забирать провіантъ, фуражъ, причинять разныя притѣсненія и обиды,—съ тѣмъ, чтобы обиженные были немедленно удовлетворены, подъ опасеніемъ строгаго суда и отвѣтственности. 1714 г. Февраля 23.

Roku 1714, msca February 23 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim, przedemną, Samuelem Kazimierzem s Brusiłowa Dorohinickim Kisielem, chorążym y podwoiewodzym etc. comparens personaliter, jm pan Adam Hrebnicki, pokoiowy jaś. wiel. jm pana wdy Wittbo, tę intimacią ordynansową ad akta xiąg grodu wdztwa Wittbo podał, którą wpisuiąc ad verbum de verbo, tak się w sobie ma: Marcian Michał z Kozielska Oginski, kasztelan Witebski, Babinowicki, Przewalski starosta, reymentarz woysk wo xa Litto, jm panu Brantowi, brygadierowi, jm panu oberszter-leytmantowi, lub comende maiącemu w Witebsku na subsistenciey y w starostwie Jezierzyskim. Oznaymuie, iż poddanych jaśnie wielm. jm pana wdy Wittbo, maiętności

Pucilowa y do niey należących wsiow, nazwanych Dołża, Chrapowicz y Staiek y Łużosna . . . doniesiona mi querulatia, że ludzie brygady wmm pana, mimo wszelką słuszność, nocami, dniami przeieżdżaiąc się z Horodka do Witebska y nazad powracaiąc, wielkie gravamina, excessa, naiazdy, wiolencie, pod praetextem maszyrunku, po dziedzicznych dobrach z kretką ieżdżąc, gospody rospisuiąc, nieznośne krzywdy, kryminały y tym podobne extorsie czyniąc, licenciose furaży, wikta zabieraią; na wioski Łużosno, Stayki, gdzie jaśnie wielm. jm pa wdy Witebskiego regimentu kwatera, naieżdżaią, dyspartiment czynić ważą się. Co się wszystko dzieie contra legem. Zaczym, z władze mey reymentarskiey, serio wmm pana upominam, abyś in instanti poczynione szkody, kryminały nieodwłoczną satisfakcią pokrzywdzonych uspokoił, a więcey do wysz mianowanych dobr, wsiow Dołży, Chrapowicz, Staykow, Ostrowna, Łużosna y innych, popasami, noclegami, przeiazdami, a strzeż Boże naiazdami, pod żadnym praetextem żołnierskim czynić nie ważył y nie interessował się, ichm panom officialistom y wszelkim swey brygady nie dopuścił, pod ścisłym sądem y karaniem przeciwnych temu memu ordynansu, z tą praecautią, iż żadne, czasu sądu, by o naymnieyszą rzecz, excusacie nie uydą, intimuię. Dan w Sidorowszczyznie, dnia 23, anno 1714. U tey intimaciey ordynansowey, przy pieczęci, podpis ręki temi słowy: Marcian Michał Oginski, kasztelan Witebski, regimentarz woysk wo xa Litto. Który to ordynans intimacyny, za podaniem przez osobę, wyż mianowaną, iest ad akta xiąg grodu wdztwa Wittbo przyięty y wpisany.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 81 и 82.

26.

Предъявленная Великосельскимъ старостою Владиславомъ Здановичемъ Цосиковскимъ квитанція въ полученіи отъ него, на полкъ вел. гетмана коронпаго, гиберновой подати 100 злот. 1714 г. Февраля 24.

Acticatio kwitu na starostwo Wielkosielskie.

Roku 1714, mca February 24 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. comparens personaliter, jm pan Władysław Zdanowicz Posiakowski, starostą Wielkosielski, ten kwit na rzecz, w nim wyrażoną, ad acta xiąg grodu Wittbo podał, w te słowa pisaną: Anno 1713, dnia 28 Octobris. Za wyrażoną assignacyą jw jm pana hetmana wo wo xa Litto, odebrałem od jm pana Władysława Zdanowicza, starosty Wielkosielskiego, z tegosz pomienionego starostwa Wielkosielskiego, złotych piędziesiąt, na regiment jw jm pana kasztellana Krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, hyberny, a na drugie zaś piędziesiąt złotych wydziałem kwit, od jm pana Samuela Drawszwica dany na hibernę zwysz pomienionemu jm panu Władysławowi Zdanowiczowi, staroście Wielkosielskiemu. Gdzie więcey nie mogąc wziąć z tego pomienionego starostwa pustego, na co się podpisuię ręką własną. U tego kwitu podpis ręki temi słowy: P. Bromierski mp. Który ten kwit, za podaniem oczewistym do act przez osobę, wysz wprażoną, iest do xiąg grodzkich Witebskich przyięty y wpisany.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 83.

27.

Объявленіе полковника отряда генерала де-Браузе изъ Помераніи, Ганса Георга де-Цетена, о сдѣланномъ имъ распоряжении относительно расположенія того отряда на назначенныя ему зимнія квартиры въ Витебскомъ и Мстиславокомъ воеводствахъ и въ Оршанскомъ повѣтѣ. 1714 г. Февраля 28.

Quandoquidem s. regiae majestatis regimento Romani generalis de Brause ex Pomerania, post absolutum trium mensium, grave satis et laboriosum iter jam adventanti hiberna in palatinatibus Vitebscensi et Mscislaviensi, nec non powiatu Orsansensi assignatum sit. idemque illuc in fines praefatarum ditionum jam penetraverit, gratissimum mihi equidem fuisset, si cum magnificis dominis commissariis, quorum in mandatis superiorum meorum sit mentio, super stationibus vexillorum, eorum subsistentia alisque necessariis sermones conferre potuissem. Quoniam vero illorum copia mihi hactenus data non fuit, castrorum metatorem praemittendum duxi, ea quidem instructione, ut hospitationem vexillorum omni meliori modo praeveniret omniaque ad proscriptum et meliori modo praeveniret omniaque ad proscriptum et ordinantum superiorum expediat magnificis dominis commissariis, quibus haec legere contingerit, quam officiosissime rogans, quatenus cum specifice locorum atque fumalium consignatione ad me venire, aut ad minimum praedictum castrorum metatorem sufficienti notitia instituere dignentur, cum ex utriusque partis revideatur esse, ut milites quantotius quisvis in suum locum discendant atque ad perfectionem eorum, quae adtributa sunt, admittantur. Datum in Sechice, die 22 Februarii 1714.—Sacrae regiae majestatis praefati regimenti Brausiani colonellus Hans Georgius de Zehten (L. S.). Literiae hae patentes illis, quorum interest, communicari possunt.—Roku 1714, m. February d. 28.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 89.

28.

Сдѣланная нарядженною вел. гетманомъ вел. княж. Лит.
коммисiею повѣрка издержекъ, употребленныхъ на продоволь-
ствiе Пятигорской роты Смоленскаго кастеляна Христофора
Щита во время постоя оной на зимнихъ квартирахъ въ дер-
жавѣ Козьянахъ. Потреблено: ржи на 348 злот., ячменя—
261 зл., овса—377 зл. 15 грош., сѣна—643 зл., наличными
деньгами 3273 зл. 9 грош., итого 4902 зл. 24 гр.; кромѣ того,
на продовольствiе сверхъ положенiя 2300 зл., да еще товарищи
роты разъѣзжали во всю зиму на крестьянскихъ лошадяхъ,
съ отвлеченiемъ крестьянъ отъ работъ. Всего потреблено 7282 зл.;
между тѣмъ какъ по приказу вел. гетмана и по уставу слѣ-
довало издержать на 56 лошадей только 2800 злот.,—слѣд.,
передержано 4482 злот. 24 грош., не считая разгона кресть-
янскихъ лошадей и убытковъ въ работѣ. 1714 г. Марта 3.

Acticatio rewizy w Kozianach wm pana Jana Pako-
sza, stolnika Połockiego poczynionych szkod przez cho-
rągiew Petyhorską jwo jm pana Krzysztopha Szczyta,
kasztellana Smolenskiego, czynioney.

Roku 1714, mca Marca 3 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim, przedemną
etc. comparens personaliter, sługa wo jm pana Jana Pa-
kosza, stolnika wdztwa Połockiego, starosty Kozianskie-
go, jm pan Stephan Nowicki, tę rewizyą na rzecz, w
niey wyrażoną, ad acta xiąg grodu Wittbo podał, w te
słowa pisaną: Za dekretem jaśnie wo jm pana hetmana,
ziachawszy do dzierżawy Kozian wo jm pana Jana Pa-
kosza, stolnika Połockiego, dla wysłuchania rewizy po-
czynionych w szkodach y w przeborach od chorągwie Pety-
horskiey wo jm pana Krzysztopha Szczyta, kasztellana Smo-
lenskiego, gdzie niemały czas czekaliśmy y termin nie ie-
den składaliśmy, czekaiąc na przybycie ichmw na na-
znaczonych ichmw od pomienioney chorągwi, a że
ichmć nie ziechali, naznaczeni podług dekretu jm pana

hetmana, tokowey tedy rewizy wysłuchaliśmy, pod ju-
ramentem, wykonanym w grodzie Witebskim, y przy
jenerale wdztwa Wittbo, w roku 1714, mca February
26 dnia. Jm pan pułkownik koni 12; jm pan chorąży
koni 4; jmp. Szystowski koni 2, bendąc namiesnikiem
wszytkie na się brał, siana wozow 63, owsa solanek 18,
ięczmienia sol. 16, żyta sol. 15, pieniędzmi złł. 1000,
gryki sol. 1, pieniędzy złł. 3; jm p. Bryk koni 2, tegoż
jmści za siano wzioł pachołek złł. 54; ichme panowie
Szołuchowie koni 4, za siano wozow 36 zbożem brali,
owsa sol. 18, ięczmienia sol. 10, żyta sol. 10, pndzy złł.
260, dwoie czeladzi y dwoch koni dwadzieścia trzy nie-
dzieli wiktowali. Latus: koni 24, siana woz. 63, owsa
sol. 36, ięczmienia sol. 26, żyta sol. 25, pndzy złł. 1317.
Ichme panowie Jurewiczowie koni 4, owsa sol. 6, ięcz-
mienia sol. 4, żyta sol. 4, za siano wozow 36 zbożem
brali, owsa sol. 18, ięczmienia sol. 10, żyta sol. 10,
pndzy złł. 260, dwoie czeladzi y dwoch koni dwadzieścia
trzy niedzieli wiktowali; jm pan Bogucki koni 2, siana
wozow 23, pndzy złł. 100, za sznur wzioł złł. 10, koni
4 z czeladnikiem dwadzieścia trzy niedzieli wiktowali;
jm pan Charkiewicz koni 2, siana woz. 20, owsa sol. 12,
ięczmienia sol. 8, żyta sol. 8, za siano gotowemi złł. 30,
za drobiazgi lugomin złł. 52, za sol złł. 19 gr. 24, cze-
ladzi troie z troygiem koni dwadzieścia 3 niedzieli wi-
ktowali; jm pan Stephan Bobiatynski koni 2, siana woz.
11, owsa sol. 8, pndzy złł. 100, czeladzi czworo, koni
dwanaścioro dwadzieścia trzy niedzieli wiktowali; jm p.
Piotr Bobiatynski koni 2, siana woz. 11, owsa sol. 3,
pndzy złł. 100, za siano y za urobienie wozu, za psze-
nicy czwiertkę, żyta pul ośminy złł. 33 gr. 15, czeladzi
dwoie, koni dwoie, dwadzieścia trzy niedzieli wiktowali.
Latus: koni 12, siana woz. 65, owsa soll. 14, siana woz.
65, owsa sol. 47, ięczmienia sol. 22, żyta sol. 22, pndzy

złł. 75 gr. 9; jm p. Gutowski koń 1, siana woz. 2, ow-
sa sol. 6, ięczmienia sol. 4, żyta sol. 4, pndzy złł. 29;
jm p. Reut koni 2, siana woz. 10, owsa sol. 12, ięczmie-
nia sol. 8, żyta sol. 8, pndzy złł. 52, czeladnik z koń-
mi czworga przez dwadzieście niedziel wiktowali; jm p.
Dziahilewicz koni 2, siana woz. 16, owsa sol. 12, ięcz-
mienia sol. 3, żyta sol. 3, pndzy złł. 72, czeladzi dwoch,
koni troie dwadzieścia trzy niedzieli wiktowali; jm p.
Winczażyta sol 4, koni 2, siana woz. 3, owsa sol. 6, ięczm.
sol. 4, pndzy złł. 136, pachołek z koniem iednym dwadzieście
trzy niedzieli wiktowali; jm p. Jamont koni 4, owsa
sol. 5, pndzy złł. 322, czeladnik z końmi dwoyga dwa-
dzieścia trzy niedzieli wiktowali; jm p. Wizgirt ko-
ni 2, owsa sol. 6, ięczm. sol. 4, żyta sol. 4, pndzy złł.
106, czeladnik z końmi dwoyga dwadzieścia trzy nie-
dzieli wiktowali; jm p. Bylinski koni 2, owsa sol. 12,
ięczm. sol. 10, żyta sol. 10, pndzy złł. 130, sam z cze-
ladzią y z końmi dwadzieścia trzy niedzieli wiktował
się. Latus koni 15, siana woz. 38, owsa sol. 59, ięczm.
sol. 33, żyta sol. 33, pndzy złł. 847. Jm p. Hacinski
koni 2, pndzy złł. 154, sam z czeladzią y z końmi pięt-
naście niedziel wiktował się; jm pan Wąperski koni 2,
pndzy złł. 172, sam z czeladzią przez piętnaście niedziel
wiktował się y z końmi; Debosz koń 1, siana woz. 15,
owsa sol. 3, żyta sol. 1, pndzy złł. 50, czeladnik z czwor-
ga koni dwadzieście trzy niedzielę wiktował się. Latus
koni 5, siana woz. 15, owsa sol. 3, żyta sol. 1, pndzy
złł. 376. Co czyni: zboża ogułem: żyta soll. 87, solanka
po złł. 4, czyni złł. 348; ięczmienia soll. 87, sol. po złł.
3, czyni złł. 261; owsa soll. 151, sol. po złł. 2 gr. 15, czy-
ni złł. 377 gr. 15,—co czyni we zbożu pieniędzy ogu-
łem złł. 986 gr 15; za siano wozow 181, po złł. 3 za
woz siana brali, czyni złł. 643; gotową summą wzieli
złł. 3273 gr. 9. Wszystkiey summy tak za zboże, za

siano, gotowemi pndzmi brali, czyni złł. 4902 gr. 24.
A przytym czeladź y ichm panowie towarzystwo z koń-
mi y sami, na przystawstwach reziduiąc, wiktowali po
wybraniu ustawy y po przeborach nad ustawę hetmań-
ską, ktury kosztuie wikt przez niedziel dwadzieścia trzy
złł. 2300. Konie chłopskie, przez zimę ieżdżąc po przy-
datkach y do Połocka, pozaieżdżali, z czego klacz iedna
zdechła, kosztuiąca złł. 80, przez czeladź jm. p. Szystow-
skiego, y tak podczas roboczego czasu mieli zatrudnienie,
przez co ludzie paszni nie robili. Co my, według de-
kretu jaśnie wo jm pana hetmana, rewizyey wysłucha-
liśmy, kturą rękoma naszemi podpisaliśmy. Działo się
w Kozianach, ut supra. Według ustawy jm pana hetma-
na daney, należało na koni 56 ze wszelkim prowiantem
y sianem złł. 2800; ichmwe wybrali summy z wiktem
7282 złote 24 gr. Co się pokazało przeboru na ichmw
nad ordynans jm pana hetmana y nad ustawę złł. 4482
gr. 24. U tey rewizyey podpis rąk temi słowy: Michał
Kazimierz z Brusiłowa Dorohinicki Kisiel, starosta Si-
niecki. Michał Lipski. Która to rewizia, za podaniem
do act prze osobę, wysz wyrażoną, iest do xiąg grodz-
kich Witebskich przyięta y wpisana.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 90—92.

29.

Письмо вел. гетмана вел. княж. Лит., Лудвига Поцѣя,
къ администраторамъ питейныхъ сборовъ Витеб. воев. на
1714 годъ, о томъ, чтобы выдали товарищу Пятигорскаго
полка его, гетм., Лойкѣ, по данной ему ассигнаціи, на этотъ
полкъ, изъ самыхъ первыхъ вавосовъ этого сбора 5332 злот.
1714 г. Марта 10.

Acticatio listu od jwo jm pana Ludwika Konstantego

Pocieia, hetmana wo wo xa Litto, do ichm pp. administratorow czopowego y szelężnego in annum 1714.

Roku 1714, msca Marca 10 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim, etc. stanowszy oczewisto jm pan Jan Łoyko, towarzysz chorągwie Petyhorskiey jwo jm p. hetmana wo wo xa Litto, ten list, do ichmw pp. administratorow pisany, z rzeczą, w nim wyrażoną, ad acta podał, w te słowa pisaną; Mści panowie administratorowie czopowego, szelężnego w. Wittbo, moy wielce mości panowie y bracia! Do currenty czopowego, szelężnego prześwietnego wdztwa Witebskiego wydałem na ręce jm p. Jana Łoyki, towarzysza chorągwie mey Petyhorskiey, na złotych 5332 assygnacią, ktorą ante omnia obliguię y upraszam z nay-pierwszych ratt wypłacić. Uznaney łatwości winna będzie in similibus recompensy obligacio wm mw panow życzliwym bratem, uniżonym sługą. U tego listu podpis ręki temi słowy: Ludwik Pociey, hetman w. wo xa Litto. Data u tego listu temi słowy: Ao 1714, msca Marca dnia 1, z Lubca. Ktory to ten list, za podaniem onego ad acta, przez osobę, wyrażoną wysz, iest przyięty y wpisany.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 94.

30.

Квитанція, данная вел. гетм. вел. княж. Лит. Лудвигомъ Поцѣемъ администраторамъ гиберновой подати на 1707—1709 гг. въ полученіи сполна этой подати съ Усвятскаго староства какъ за эти, такъ и за прочіе годы, на обмундированіе драгунскаго эскадрона подканцлера вел. княж. Лит., кн. Черторыскаго. 1714 г. Марта 10.

Acticatio kwitu jwo jm p. hetmana w. wo xa Litto na starostwo Uswiatskie z wypłacenia hiberny.

Roku 1714, mca Marca 10 d.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. comparens personaliter, jm p. Piotr Hrehorowicz, namiestnik starostwa Uswiatskiego, ten kwit jwo jm p. hetmana w. wo xa Litto, na rzecz, w nim wyrażoną, ad acta xiąg grodu wdztwa Wittbo podałł, w te słowa pisany: Ludwik Konstanty na Włodawie y Rożance Pociey etc. wielmożnym ichm pp. administratorom hibernowym wdztwa Wittbo, tak in annum 1707, 1708, iako in annum 1709 obranym, mwm panom y braci. Po załeceniu powolności moich braterskich, oznaymuię, iż z starostwa Uswiatskiego, za pokalkulowaniem się teraznieyszym, residuitas hiberny za lata pomienione iest do mnie realiter wypłacona na zapłatę barwy y munderunkow szwadrona dragonskiego jo xcia jmci Czartoryskiego, podkanclerza wo xa Litto, y za insze lata totaliter przy kalkulowaniu iest uspokoino. Obliguię tedy, pro munere meo, wmm panow, abyście ani exekucye po te remanenta nie zsyłali, ani delaty nikomu nie wydawali, ale te moie kwity in suo valore zachowali, przy ktorych żadney salvy nie zostawiwszy, ręką moią podpisawszy, upewniam, że na trybunale skarbowym wo xa Litto, czasu kalkulacy, pro persoluto wm panom przyięto będzie. Datt w Terespolu, dnia 4 January 1714. U tego kwitu, przy pieczęci, podpis ręki hetmanskiey temi słowy: Ludwik Pociey, hetman wielki wo xa Litto. Poniżey pieczęci connotatio cancellary woyskowey wo xa

Litto takowa: Stanisław Kalinowski, starosta Telszewski, pisarz woyskowy wo xa Litto. Ktory to kwit. etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 100.

31.

Приказъ Витеб. кастеляна и региментара в. княж. Лит.,
Мартіана Огинскаго, коннаго полка в. гетмана маіору Поран-
домиру, о непривлеченіи къ воинской повинности земскихъ
имѣній Здановича, товарища Пятигорской роты подскарбія в.
княж. Лит. а) 1714 г. Марта 17.

Acticatio ordynansu jw jm pana kasztellana Wittbo, na ustąpienia z dobr ziemskich jm p. Zdanowicza towarzysza chor. Pety. jwo jm pa podskar. wo xa Litto.

Roku 1714, msca Marca 17 d.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. comparens personaliter, jm pan Władysław Zdanowicz starosta Wielkosielski, towarzysz chorągwie Usarskiey jw jm pana podskarbiego wo xa Litto, ten ordynans na rzecz, w nim wyrażoną, ad acta xiąg grodu Wittbo podał, w te słowa pisany: Marcyan Michał z Kozielska Oginski, kasztellan Wittki etc., pułkownik jkmci woysk wo xa Litto y regimentarz diwizy Białoruskiey, jm panu Porandomirowi, maiorowi jkmci regimenta reytarskiego

а) Отъ всякихъ воинскихъ повинностей были тоже освобождены: 1) Витеб.
кастеляномъ и региментаромъ Мартіаномъ Огинскимъ и Вит. воеводою Поцѣемъ насе-
ленный участокъ земли, въ Витеб. нижнемъ замкѣ, гродскаго намѣстника Егора
Ярошевича (л. 84); 2) тѣми же Огинскимъ и Поцѣемъ—нас. участокъ Вит. хор.
Самуила Кисела въ Витеб. слободкѣ (л. 85 и 86); 3) тѣмъ же Огинскимъ—нас.
вем. участокъ, на Задвиньѣ, Витеб. обознаго и регента Сильвестра Гослинскаго (л.
87 и 88). Зато, для воинскихъ платежей обременялись неоплатными долгами мѣ-
щане ратушнаго вѣдомства (л. 102).

jw jm pana hetmana. Po zaleceniu chęci moich. Doszla mię skarga, że wm panowie, minąwszy królewszczyznę, nazwaną Wielkie-Sioło, w dzierżawie jm pana Zdanowicza, towarzysza chorągwie Petyhorskiey jw jm pana podskarbiego wo xa Litto, będąco, kture macie wydane na porcye, w dobrach ziemskich czynicie exekucyą, co iest przeciwko prawu y wszelkiey słuszności. Daię moy ordynans, kturym serio zalecam, abyście wm panowie żadnym praetextem do dobr ziemskich jm p. Zdanowicza nie interessowali się, ale z krulewszczyzny naznaczone sobie porcye exeqwowali. Contravenientes woli moiey, sądzić stricte declaruię. Dan w Sidorowszczyznie, dnia 17 Martij anno 1714. U tego ordynansu, przy pieczęci podpis ręki temi słowy: Marcyan Michał Oginski, kasztellan Witebski, regimentarz mp. Ktory to ordynans etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 65 и 66.

32.

Письмо Рижскаго купца Арендта Беренса къ подканцлеру
в. княж. Лит., Велижскому и Усвятскому старостѣ Казиміру
Чарторыскому, въ Варшаву. Вслѣдствіе знакомства своего съ
Усвятскимъ администраторомъ Винклеромъ, адрессантъ проситъ
адрессата, чтобы вошелъ въ торговыя сношенія только съ нимъ
однимъ, по примѣру предмѣстниковъ своихъ—Паца и Огинскаго,
которые хотя и остались ему, Беренсу, въ долгу, но долгъ
этотъ не относитъ онъ къ Чарторыскому. Какъ о предметахъ
торговли, Беренсъ упоминаетъ особенно, съ своей стороны, о
желѣзѣ, стали и соли, а со стороны Чарторыскаго—о товарномъ
лѣсѣ. а) 1714 г. Марта 20.

Acticatio listu od p. Arenda Berensa do jo xięcia jmci Czartoryskiego, podkanclerzego wo xa Litto.

а) Отсюда видимъ, м. п., что гг. старосты казенныхъ имѣній вели съ Ригой
оптовую торговлю, даже и товарнымъ лѣсомъ, вопреки ограничительнымъ условіямъ

Roku 1714, m. Marca 20 d.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. comparens personaliter, jm pan Piotr Hrehorowicz, ten list z rzeczą, w nim wyrażoną, ad acta xiąg grodu Wittbo podał, w te słowa pisany: Jaśnie oświecony mście xiąże, podkanlerzy wo xa Litto, mnie wielce mści dobrodzieiu. Poniewasz w kraiu Białoruskim przyszedłem do znaiomości z jm panem Winklerem, administratorem Uswiatskim waszey xciey mści, iako wiadomo (mym?) handlu Ryskiego, kturego prosiłem, żeby te moie pisanie doszło rąk waszey xciey mści, naypierwiey moią usługę zasyłam waszey xciey mści, dobrodzieiowi, oraz upraszam o tę łaskę, żeby wasza xcia mć ni s kim inszym handel swoy prowadziłł, ieno ze mną, sługą swoim, z obudwu starostw, iako to z Wieliża y Uswiat, a ia w tym upewniam, że punctualnie będę płacił towary tą ceną, iako ludzie ludziom handłuiącym, bez żadney krzywdy xciey, mści dobrodz. Poniewasz z antecessorami waszey xciey mści starostwa Uswiatskiego handlowałem, iako to z nieboszczykiem jm panem Pacem, chorążym nadwornym, y jm panem Alexandrem Oginskim, iakom po dziś dzień mam długi, ale te długi poniesione na Woroniewicze y Rudnio, wieczyste dobra, a waszey xciey mci w tym długu nie mogę turbować y owszem, znoszszy się z jm panem Winklerem, chcę być wygodo, iako to żelaza, stali y soli, ku dalszemu handlowi, na przyszły rok y pieniędzy, ieżeliby była tego potrzeba, dodam w zimie, y sam na przyszłą, iecień ziadę dla lepszey informacy, na czym by wasza xcia mć miał pożytek, y ia y brakarza przyszle dla maksztow. Czekaiąc

---

кор. граматъ при пожалованіи старостъ. А личную характеристику г. администратора Винклера можно отчасти заимствовать, изъ 37 док. вып. XX Истор.-юрид. матер.

w tym woli waszey xciey mści, stopy ściskam y proszę o respons, oraz piszę się. U tego listu podpis ręki temi słowy: Waszey xciey mci, dobrodz., nayniszszym sługą Arend Berens. Data takowa: Z Witebska, dnia 19 Marca, roku 1714. A na złożeniu tego listu intitulatio na coopercie w te słowa: Jaśnie oświeconemu, na Klewaniu y Żukowie xciu jmci Kazimierzowi Czaroryskiemu, podkanclerzemu wo xa Litto, staroście Wielizkiemu y Uswiatskiemu, memu wielce dobrodzieiowi, Warszawie, należy. Który to ten list etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 103.

33.

Свидѣтельство, данное подскарбіемъ в. княж. Лит., Михайломъ Котломъ, Минскому чешнику Заранкѣ, на свободный пропускъ струга послѣдняго съ пенькою по Двинѣ въ Ригу, за уплатою уже имъ какъ казанныхъ таможенныхъ пошлинъ, такъ и *гонорара*. 1714 г. Марта 26.

Acticatio paszportu jm panu Andrzeiowi Zarance, czesznikowi Minskiemu służącego.

Roku 1714, m. Marca d. 26.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. comparens personaliter sługa jm p. Andrzeia Zaranka, czesznika Minskiego, p. Marcin Przesmycki, ten paszport z rzeczą, w nim wyrażoną, ad acta xiąg grodu Wittbo podał, w te słowa pisany: Michał Kazimierz Kocieł, podskarbi wielki y pisarz ziemski wo xa Litto, Markowski, Radunski, Płongianski etc. starostą, jmci panu superintendentowi, ichm. panom pisarzom, substytutom y ich strażnikom, na komorach y przykomorkach cła no-

wopodwyszszonego Rzptey wo xa Litto zostaiącym. Donoszę do wiadomości, iż jm pan Zaranek, cześnik Minski, spławia rzeką Dzwiną do Rygi, na strugu iednym, pięki buntow sześćdziesiąt; od czego że mi się dość stało od jmp tak za importancyą skarbową, iako też y za honorarium, więc ażeby ten strug, na doł idący y w gurę z solo y z żelazem powracaiący, bez żadnego zatrudnienia wolno był przepuszczony, upraszam wm panow. Dat w Hanucie, dnia 8 February, 1714 roku. U tego paszportu, przy pieczęci, podpis ręki temi słowy: Michał Kmrz Kocioł, podskarbi wielki wo xa Litto. Poniżey pieczęci connotatum w skarbie wo xa Litto. M. K. Kocieł, ps. w. x. L. Przy boku przypisek takowy: Proszę, aby wolno był przepuszczony ten strug. Który to paszport etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 105.

34.

Письмо ротмистра Волынскаго къ Езерищенскому старостѣ Казиміру Огинскому о выдачѣ крестьянами того староства порціоннаго продовольствія товарищамъ роты (какой—неизвѣстно) по сдѣланному ими росписанію, которое и проситъ старосту удвердить. 1714 г. Марта 27.

Acticatio listu jm p. Wołynskiego, rotmistrza jkmci, służącego wu jm panu Kmrzu Oginskiemu, staroście Jezierzyskiemu.

Roku 1714, mca Marca 27 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. comparens personaliter, sługa wo jm pana Kmrza z Kozielska Oginskiego, Jezierzyskiego, Mścibowskiego (sic) etc. starosty, jm. p. Mikołay Doboszynski, ten list z rzeczą, w

nim wyrażoną, ad acta xiąg grodu Wittbo podał, w te słowa pisany: Mnie wielce mści panie starosto, mnie wielce mści panie y bracie. Dosyć szczupła fatyg naszych rekompensa, że za pierwszą moią interposicyą recusantem wzięła u wmm pana eventum. Spodziewam się teraz po łatwości iego, że bez żadney kontradykcyi przystąpić wm pan zechcesz do naszey należytości, którą rozpisawszy na dziesiątki (in parte pieniedzmi, in parte zbożem), zlecilismy kaprałowi Rusteyce do wybrania. Upraszaiąc tedy solenissime wm pana, ażebyś władzą swoią to stwierdził y przykazać kazał chłopom wydawać, in vim tego obliguiemy się ieszcze porcy czterdzieście sześć odiąć z starostwa. W czym wyraziwszy naszą propensią, iestem in toto. U tego listu, przy pieczęci, podpis ręki temi słowy: wmm pana y brata nayniszszym sługą IS Wolinski rotmistrz jkmci. Przypisek takowy: Jmści dobrodzieyce nisko kłaniam; toż świadczę jm panu cześnikowi, mm panu. Data w te słowa: W Witebsku, dnia 18 January, 1714. A na złożeniu tego listu intitulatio w te słowa: Memu wielce mści panu y bratu, jm panu Stanisławowi Jablonskiemu, staroście Siemańskimu, mm panu. Który to list etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 106.

35.

Данная подполковникомъ Колачковскимъ Езерищенскому старостѣ Казим. Огинскому обезпечительная запись въ томъ, что, въ виду заключённаго между ними условія относительно выдачи на продовольствіе войска извѣстной суммы, войско будетъ довольствоваться, затѣмъ, только квартирами. 1714 г. Марта 27.

Acticatio assekuracy, daney od jm pana Kolaczkow-

skiego, obersztleytnanta jkmci, służącey wu jm panu Oginskiemu, staroście Jezierzyskiemu.

Roku 1714, mca Marca 27 d.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. comparens personaliter, sługa wo jm pana Kazimierza z Kozielska Oginskiego, Jezierzyskiego, Mścibowskiego etc. starosty, jm pan Mikołay Doboszynski, tę assekuracyą na rzecz, w niey wyrażoną, ad acta xiąg grodu Wittbo podał, w te słowa pisaną: Daię tę moią assekuracyą niżey na podpisie mianowany, iż, gdy z woli jwo jm pana hetmana w. wo xa Litto uczyniłem kontrakt z jm panem Kazimierzem Oginskim, starostą Jezierzyskim y Mscibowskim, za mund y ferd porcye, z starostwa Jezierzyskiego należące, więc nic nie powinniśmy z pomienionego starostwa Jezierzyskiego praetendować, ieno pod samym dachem mieć lokacyą, z własnego prowidując się grosza. Na co, dla lepszey wagi, podpisuię się. U tey assekuracy podpis ręki temi słowy: Kołaczkowski, obersztleytnant jkmci. Przy boku przypisek takowy: Kontrakty te in tantum ważą, inquantum się regimentowi zadosyć stanie w wypłaceniu summy od jm pana starosty według wypisania w liście jwo jm pana hetmana; ieżeliby zaś na terminie wypłacono nie było, to ta assekuracya annihilatur y wszytkie scripta, w tey zgodnie pisane. Która ta assygnacya etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 107.

36.

Приказъ Витеб. каст. и регментара Бѣлорусской дивизіи войскъ в. княж. Лит., Мартіана Огинскаго, маіору драгунскаго

полка Рыбинскаго, или заступающему его мѣсто, чтобы, согласно распоряженію вел. гетмана, сами ни подъ какимъ видомъ не выбывали въ волость къ крестьянамъ, а довольствовались бы хлѣбомъ, получаемымъ согласно приказу гетмана, отъ 4 Января 1714 г. 1714 г. Марта 29.

Acticacio ordynansu jwo jm pana z Kozielska Oginskiego.

Roku 1714, mca Marca 29 d.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. comparens pallam, jm pan Piotr Hrehorowicz, namiesnik Uswiatski, ten ordynans na rzecz, w nim wyrażoną, ad acta xiąg grodu Wittbo podał, w te słowa pisany: Marcyan Michał z Kozielska Oginski, kasztellan Witebski, Poduswiatski, Babinowiecki, Przewalski etc. starosta, regimentarz diwizy Białoruskiey woysk wo xa Litto, jm panu majorowi regimentu dragonskiego wo jm p. Rybinskiego, łowczego koronnego, a w niebytności komendę pod ten czas maiącemu. Po zaleceniu chęci moich, daię ten otdynans, za doyściem którego abyś wm pan, według dispozycy jm pana hetmana ostatniey, żadnym praetextem na włość do chłopów iść nie ważyli się, ale za wydaniem sobie zboża według assignacy jm p. hetmana, datowaney w Terespolu 4 January anni praesentis, kontentowali się. Co pilno y serio obliguię. Dat w Sidorowszczyznie, dnia 27 Marca, anno 1714. U tego ordynansu, przy pieczęci, podpis ręki temi słowy: Marcyan Michał Oginski, kasztellan Witebski, regimentarz. Który to ten ordynans etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 108.

37.

Дознаніе, произведенное, по распоряженію генеральнаго регментара Бѣлорусскихъ войскъ, товарищами Пятигорской его роты, Антономъ Жабою и Михайломъ Орѣховичемъ, о поборахъ и разныхъ насиліяхъ, учиненныхъ товарищемъ Пятигорской же роты короннаго гетмана, Львомъ Реутомъ, и его драгунами въ имѣніи Савинѣ Витеб. мечника Ивана Скопа. Взято съ крестьянъ наличными деньгами (отъ 5 до 150 злот. съ домохозяина) 1226 злот. 9 грош. Потомъ по экзекуціи вынуждено также наличными деньгами, овсомъ, хлѣбомъ, скотомъ, лошадьми, медомъ (даже выдраны самыя пчелы), водкой и проч. на 720 злот. 25 грош., въ томъ числѣ одной водки 29 вед. 4 гарн. на 149 злот. Взято въ Русскихъ предѣлахъ трое лошадей стоим. 270 злот. и ружье ст. 12 злот., и уплаты этихъ денегъ Русскіе потребовали отъ владѣльца, Скопа. Реутъ велѣлъ жестоко избить мужика и женщину и потомъ держалъ ихъ въ заключеніи. Другаго мужика драгуны загнали до смерти. Одного мужика велѣлъ жестоко бить, почти до смерти, отливая два раза водой, а потомъ держалъ въ оковахъ четыре ночи, пока онъ не выкупился. Изъ 16 деревень разогнаны крестьяне, скотъ отчасти погибъ съ голоду, а имущество крестьянъ ограблено, родъ и стоимость коего коммисія не могла привесть въ извѣстность за отсутствіемъ разогнанныхъ домохозяевъ, [a]) 1714 г. Марта 30.

Actt. rewizy przez jm pana Antoniego Żabę, Michała Orzechowicza, towarzystwa chorągwie Petyhorskiey jaśnie wiel. jm pana kasztellana Wo, w dobrach Sawinie jm p. Skopa czynioney.

Roku 1714, msca Marca 30 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. comparens personaliter, sługa jm pana Jana Skopa, miecznika wdztwa Wittbo, jm p. Franciszek Piotrowski, te rewizią na rzecz, w niey wyrażoną, ad akta xiąg grodu

a) Такія дѣйствія можно, пожалуй, допустить развѣ только въ землѣ непріятельской, да и то лишь войсками, не знающими никакой дисциплины.

Wittbo podał, w te słowa pisaną: Rewizią, przez nas, Antoniego Żabę, Michała Orzechowicza, towarzystwa chorągwie Petyhorskiey jwo jm p. kasztelana Wittbo, regimentarza generalnego woysk Biało-Ruskich, za ordynansem tegoż jwo jm p. regimentarza expediowana w dobrach Sawinie jmp. Jana Skopa, mieczn. Wittbo, wybranych pndzy gotowych, zboża y poczynionych exakcy przez jm pana Leona Reuta, towarzysza chorągwie Petyhorskiey jwo jmp. kasztelana Krakowskiego, hetmana koronnego, w roku teraznieyszym 1714, msca Marca 26 dnia. U woyta gotowych pndzy wzięto złotych 105, u Mikoły Michayckiego—złł. 99 groszy 9; Hryszko Pietuch dał złł. 45, Iwan Kalina złł. 89, Michał Blizniak złł. 30, Ihnat Mizuy z bratem złł. 150, Hryszko Ciulko złł. 36, Nikiper Masicionek złł. 92, Pauko z Horodca złł. 80, Nikon z Horodca złł. 50, Chwiedor Szawkun złł. 20, Hauryło Kosabutt złł. 40, Jakim Stosz złł. 10, Kaziuk Skok złł. 60, Roman złł. 20, Leon Huszcza złł. 30, Illa Parfienow złł. 20, Pankrat Kasciel złł. 5, Iwan Uszko złł. 10, Iwan Ostry złł 3, Matwiey Szołach złł. 100, Zayey z Łuhinowa złł. 100, Olexiey Łazarow złł. 10, Sciepan Zeba złł. 10, Podkopay złł. 12. Facit summa złł. 1226 groszy 9. Przez dragonią wiele przy exekucy brano piędzy, tak też gorzałki y innych rzeczy: procz summy, ze wsi Sachanowo dano złł. 7 gr. 12, gorzałki prostey wiadro, wiadro ma w sobie garcy 5, czyni złł. 5; Ihnat Mizuy gorzałki wioder sześć, wiadro po gar. 5, garnic po 1 złł. czyni złł. 30; Blizniak dał złł. 4 gr. 10; Kalinka złł. 4, gorzałki wiadro, czyni złł. 5; Jakim Słon złł. 2, gorzałki gar. 2, czyni złł. 2; Woytow złł. 1, gorzałki wiader 3, czyni złł. 15; Mikita Michakok złł. 2, gorzałki wiadro, czyni złł 5; u Mikity wzięto garnek miodu w garcy 3, garniec po 1 złotemu gr. 15, czyni złł. 7 gr. 15; świń zabito 2, kosztiących złł. 4. Latus.

Czyni złłot. 97 gr. 7. U Zayca pszczoły wydarto, kosztuiące złł. 9; Hryszko Pietuch oddał złł. 3, gorzałki wiadro, czyni złł. 5; Kosciuk Skok złł 2 gr. 21, tenze Kosciuk gorzałki kupił za złł. 3; Panko złł. 1 gr. 15, tenże Panko gorzałki dał wiadro, czyni złł. 5; Fiodor Szawkunionek dał gorzałki wiader 3, czyni złł. 15, u tegoż dragonia kulbake wzieła, kosztuiąca złł. 4; u Szołuha wzięto konia, kosztuiącego złł. 100; u Ihnata Mizuia wzięto konia, kosztuiącego złł. 60; u młynarza wzięto gorzałki garcy 14, czyni złł. 14, u tegoż wzięto miodu pud 1, kosztuiący złł. 12. Na Basztowie wypędzono z chat 5 siemiey, po których bydła pozostałego z głodu umorzono sztuk 2, kosztuiących złł. dziesięć; płótna wydano hrubego łokci 52, łokieć po groszy 6, czyni złł. 10 gr. 12; u karczmarza z kufy wzięto gorzałki garcy 50, czyni złł. 50; tegoż karczmarza czeladnika związano, w tym tytunu pudow 4 zgineło, pud po złł. 30, czyni złł. 120; rekuperuiąc gorzałke, dał jm panu Reutowi miodu pud, kosztuiący złł. 12. W teyże dzierżawie zboża zabrano przez jm p. Reuta: Kalinko oddał owsa solanek 4, solanka po złł. 3, czyni złł. 12; woyt oddał owsa soll. 3, czyni złł. 9; Mikita Michalicki owsa soll. 3, czyni złł. 9; tenże ięczmienia solanke 1, czyni złł. 5. Latus czyni złł. 470 gr. 18. Hzyszko Pietuch oddał owsa soll. 4, czyni złł. 12; Jakim Słon owsa soll. 2, czyni słł. 6; Blizniak owsa soll. 2, czyni złł. 6; Nikan owsa sol. 1, czyni złł. 3; Kosciuk Skok owsa soll. 3, czyni złł. 9; tenże słodu ięczmiennego soll. 3, solanka po złł. 5, czyni złł. 15; Ihnat Mizuy owsa soll. 9, czyni złł. 27; Chwiodor Szawkin owsa soll. 2, czyni złł. 6; Panko owsa soll. 2, czyni złł. 6; Szałasionek owsa soll. 8, czyni słł. 24; Hołodka owsa soll. 10, czyni złł. 30. W Sachonowie pszczoły iedne wydarto, kosztuiące złł. 9. 1 Latus czyni złł. 9 gr. 7, 2 latus czyni złł.

470 gr. 18, 3 latus czyni złł. 153; in summa czyni złł. 717 gr. 26. Za granicy wzioł jm p. Reut koni troie u Moskwy, za których Moskale sobie u jm pana Skopa takową pretenduią ceną: koń ieden gniady ceną złł. 80, klacz szkrowata iedna ceną złł. 100, także klacz z cisawo gniada ceną złł. 90. U tychże Moskalow wzięto ptaszyne ceną złł. 12. Exakcje różne, poczynione przez jm pana Leona Reuta w teyże dzierżawie Sawinskiey, które się tu niżey wyrażaią: Chłopa że wsi Sochonowa na imie Mizuia jm pan Reut przed sobą niemiłosiernie po stronkami zbić kazał, a potym w swirnie przez dzień y noc więził; w Sachanowie swiren odbito; Hryszko Ryty, uciekaiąc od żołnierzow y umarł, trupaśmy tego widzieli,—na czym chłopi się do przysięgi zabierali, że z ich okazy zmarł teyże nocy, bo ledwo co żywego nateuczas z pola przyniesiono; w Luhinowie wypędzono z dwuch chatt gospodarzow; po uciekaniu onych swirny poodbiano, quantitatem nie wiedzą wiele zboża wzięto, bo gospodarzow niemasz; na Iwahnowie także ludzie pouciekali, swiren odbito ieden, zboże wybrano, powiadaią, że ze wsi Hulacowa jm pana Lipskiego ludzie; ze wsi Perewozna wszyscy pouciekali y teraz pusto. Ze wsi Huzniszcza chłopi także od żołnierzow pouciekali y teraz pustki; z Kurkina ludzie pouciekali od żołnierzow, służący jm p. Reuta swiren ieden odbił, chłopa wziąwszy, na imie Garko, przyprowadził do pana swego, jm p. Reuta, którego jmp. Reut kazał bić niemiłosiernie, dwa razy na przemiany wodą odlewaiąc, a potym w kłodkach przez nocy cztyry trzymał poko się okupił, o którym wątpie, ieżeli żyw będzie. Z Boryskowa ludzie z boiazni od żołnierzow pouciekali y teraz pustki. W wiosce Wasiuciney białogłowe związaną przez noc całą w więzieniu trzymali y bito postronkami, teraz pustki. We wsi Michaliczynie także teraz

pustki. Na drugim Wasiucinie także pouciekali od żołnierzow, teraz pustki. Na wsi Lobce także pustki. Na wsi Makieicykowie także pustki. We wsi Szczamołach także pustki. We wsi Kaszelowie także pustki. We wsi Rodkinie także pustki. Na Zmurynce pustki. Z tych wszytkich wsi ludzie powychodzili z okazy żołnierskiey, dla zbyt cięszkięy exekucy. W tych wsiach, wyżey pomienionych, pustych, gdzie swirny podbiiano, nie specifikuie się, wiele zboża y inney zabrano ruchomości, ponieważ y podczas naszey rewizy pustkami stoią chałupy, nie mogliśmy mieć doskonałey relacy. U tey rewizy podpis rąk temi słowy: Antoni Mikołay Żaba do tey rewizy podpisuię się, iako rewizor. Michał Orzechowicz do tey rewizy podpisuię się, iako rewizor. Która to takowa rewizia, za podaniem przez osobe, zwysz namenioną, do aktt, iest do xiąg grodzkich Witebskich wpisana.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 109—112.

38.

Приказъ вел. гетмана вел. княж. Лит. Лудвига Поцѣя, о назначенiи конно-драгунскому полку де-Бовiе, въ составѣ 50 лошадей, зимнихъ квартиръ въ имѣнiяхъ Сорочьѣ и Савинѣ г. Скопа, съ правомъ полученiя порцiонныхъ денегъ не свыше 6 злот. въ недѣлю на каждаго солдата съ лошадью. 1714 г. Марта 31.

Acticacio assygacy jwo jmpa hetmana w. wo xa Litto.

Roku 1714, msca Marca 31 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. postanowiwszysie oczewisto, urodzony jm pan Leon Reutt, to-

warzysz chorągwi Petyhorskiey jas. o. jm pana Krakowskiego, hetmana wo kor., te assygnacyą jwo jm pa hetmana w. w. x. Litto z rzeczą, w niey wyrażono, ad akta podał, w te słowa: Ludwik Konstanty na Włodawie y Rożance Pociey etc. In supplementum kwatery reymentowi konnemu dragonskiemu pułkownictwa jm pana de Bovieu naznaczaią sie dobra, nazwane Sorocz, Sawin jm pa Skopa, w których dobrach porcyi piędziesiątt z końmi ulokowawszy, praetendować więcey nie maio na tydzien nad złotych sześć za każdo porcyą, ato iuż tak za wiktt zimowy żołnierza y konia, iakotez na porcye letnie. Porcye zaś te currere maią a die 1-o 9bris ad ultimam Aprylis. Nadto pretendować nie powinni. Datt we Lwowie, dnia 1 9bris 1713. U tego ordynansu podpis temi słowy: Ludwik Pociey, hetman w. w. x. Litto. Poniżey pieczęci podpis ręki pisarza woyskowego w. x. Litto takowy: Stanisław Kalinowski, starosta Telszewski, pisarz woyskowy w. x. L. Który ten ordynans etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 114.

36.

Два духовныя завѣщанія землевладѣльца Витеб. воев., Владислава (д. б. Владиміра) Зѣвревскаго. Прежде и главнѣе всего обязываетъ наслѣдниковъ своихъ, гг. Бирулей, похоронить тѣло его при церкви православной, сост. въ имѣніи его Зачерничьѣ, по православному обряду, „такъ какъ, говоритъ онъ и неразъ съ непоколебимымъ убѣжденіемъ утверждаетъ, жилъ я, умираю и съ полнѣйшимъ сердца моего упованіемъ желаю умереть въ святой, истинной вѣрѣ христіанской, Апостольской, сс. Апостоловъ Петра и Павла и многихъ учителей Церкви, какъ-то: св. Аѳанасія и другихъ, —какъ человѣкъ (по Апостолу) *не влающійся всякимъ вѣтромъ ученія* (т. е., неувлекаемый суемудріемъ противниковъ православія), но руководимый Писаніемъ и изложеніемъ христіанской вѣры св. Аѳанасія (Великимъ).

Посему-то, я, продолжаетъ онъ, съ твердымъ упованіемъ пре-
даю многогрѣшную душу мою въ руцѣ Тріединаго Бога,
твердо надѣясь, что предстательствомъ Пресвятой Богородицы
и присно Дѣвы Маріи, небесныхъ силъ, угодниковъ и угод-
ницъ Божіихъ душа моя сподобится быть причастницей бла-
гословенія Отца Небеснаго и уготованнаго Имъ Царства. За-
тѣмъ, для дальнѣйшаго примиренія моего съ Тріединымъ Бо-
гомъ за грѣхи мои и для удовлетворенія за искупленіе души
моей отъ власти ада честною Кровію Сына Божія, назначаю:
употребить изъ моего имѣнія Зачерничья на погребеніе моего
тѣла, на свѣчи и на заупокойныя литургіи 100 злот. пол., по
курсу; преп. оо. инокамъ Кутеинскимъ Оршанскимъ уплатить
100 злот. пол., на литургіи за мою душу; преп. оо. инокамъ
Марковскимъ Витебскимъ, также на заупокойныя литургіи, 100
злот. пол.; въ Любавичи священникамъ Ростовскимъ, брать-
ямъ, по 30 злот. пол., итого 60 злот. пол.; на Оршанскія бо-
гадѣльни 40 злот. пол. и на Витебскія 60 злот. пол." Даль-
нѣйшее поминовеніе души его и родныхъ его и проч. возла-
лагаетъ на заботы наслѣдниковъ своихъ, гг. Бирулей. „Нако-
нецъ, заключаетъ онъ, обусловливаю строго, чтобы моя бла-
гочестивая (православная) Зачерницкая церковь съ ея фунду-
шемъ не была совращена въ унію" и проч. а) 1714 г. Апрѣля 4.

Acticatio testamentu w Bogu zeszłego s. p. jm pana Władysława Zwierzowskiego.

Roku 1714, m. Aprila d. 4.

1) Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. comparens personaliter sługa jm pana Michała Antoniego Białynickiego Biruli, łowczego y pisarza grodzkiego wa Witto, pan Symon Dąbrowski, ten testament z rzeczą, w nim warażoną, ad acta xiąg grodu Witto podał w te słowa pisany: W Imie Oyca y Syna y Ducha Swiętego, Boga w Troycy iedynego, stań się ku wieczney

а) См. также Истор.-юрид. матер., вып. XIX, док. 109. Такое твердое, не-
устрашимое исповѣданіе православной вѣры представляетъ собою высокій примѣръ для
того времени, когда не смѣли здѣсь въ формальныхъ актахъ и касаться религіознаго
вопроса въ защиту православія.

pamięci. Amen. Poniewaź wyrok Boski każdego czło-
wieka na śmierć dekretował, a żaden zeyścia swoiego
determinowanym nie iest upewniony czasem, przeto y
ia, Władysław Zwierzowski, ziemianin jkmci wa Witto,
pod też nieuniknioną decisią Boską podlegaiąc, a widząc,
przy sędziwym wieku moim, słabe siły, wątłe zdrowie
maiąc, iednak na rozumie umysle mym dobrze zdrowym
zostaiąc, takową ostatniey woli moiey, za darem Ducha
So, czynię nieporuszoną, nieodmienną dispositią, to iest,
ciała moiego grzesznego, dusze mey grzeszney y sub-
stancyey, od Boga moiego mnie powierzoney do szafun-
ku, używania za życia moiego, pobłogosławionego od tey-
że iedynego Boga w Troycy S. wszechmocności. Jakoż
ciało moie grzesznę, iako z ziemi wziętę wszechmocno-
ścią Boską iest, tak Jego iedynowładney ziemię oddaię, y de-
posit lepianki moiey grzeszney, kiedy duch z ciała winidzie,
naznaczam w cerkwi maiętności Zaczernicza, tytułu So
Spasa. A duszę moią wielogrzeszną, supplikuiąc do Przena-
świętszey Panny Bogarodzice y wszyskich Swiętych Archa-
niołow, Aniołow y Aniołow stróżow, mnie od Boga poda-
nych, tudziesz do Patronow y Patronek ss., zeznawaiąc,
że w wierze swiętey prawdziwey chrześciańskiey, Apo-
stolskiey, Apostołow ss. Piotra y Pawła y wielu dokto-
row pisma so, w tey wierze umieram y innych, iako
człowiek, nie penetruiący dalszych wykładow wiary, lecz
reguluiący do Pisma y wykładow o wierze s. chrzesci-
anskiey Atanazego so, w tey wierze umieram y w niey
z serdeczną wszystkich sil mych dufnością umrzeć chcę.
Dla czego, mocno, poufale oddaię y polecam duszę moią
wielogrzeszną iedynemu w Troycy S. Bogu, spodziewa-
iąc stale, że, za wspomnioną przyczyną Bogarodzice Pan-
ny, Archaniołow, Aniołow y Aniołow Stróżow, także Pa-
tronow y Patronek ss., będzie dusza moia do cząstki
krolestwa y błogosławienstwa Boskiego przygarniona. Za-

tym, na dalsze przeiednanie za grzechy moie Boga w Troycy iedynego, za okup przenaydroszszy Krwią wylaną Syna Bożego dusze moiey z władze piekielney, naznaczam wyłożyć z maiętności mey Zaczernicza na pogrzeb przy depozycie ciała złło pol. sto, na świece y na liturgje ss. requialne osobliwie wyliczyć y wypłacić na oycow wielebnych czerncow Kuteyninskich Orszanskich złł. pol. sto currenti moneta, aby liturgie requialne za dusze moią odprawili; wielebnym oycom czerncom Markowskim Witebskim także na liturgie requialne złło pol. sto takowąż monetą; do Lubawicz wielebnym oycom prezbiterom Rostowskim braci po złło trzydziestu, złło pol. sześćdziesiąt; na szpitale Orszanskie złło czterdzieście; na szpitale Witebskie złł. pol. sześćdziesiąt; na podzwonienie y dalszą uczynnosć za duszę moią, iako o wypłatę y skutek pogrzebu wspomniony, nie zostawuiąc po sobie potomstwa, albowiem w młodzienczym (sic) wieku zchodzę z tego swiata, iedynie y stale upraszam bliskiego krewnego moiego, jm pana Michała Białynickiego Biruli, łowczego y pisarza grodzkiego wa Witto, samey jm paniey Anastazy z Krzeczetowskich Biruliney, małżonkow, aby ichmć iedynie, bez żadney ni od kogo interessacy, trudności dbali, y starali. Którym ichmm osobliwym zapisem wieczystym darownym maiętność Zaczerniczę y folwark Wieszniak, iako on zapis w sobie rzecz wyraża, wiecznie zapisałem. Dla czego, onych ichmw o spełnienie tey woli mey doskonale upraszam y dufam, że za dobrodzieiow rodzicow mych y bracią moią, zeszłą z tego swiata, nie przepomnią, według obrządkow wiary chrześcianskiey, błagać Maiestat Boski pobożnemi uczynkami z tey fortuny, odemnie zapisaney. Który zapis z listem na przyznanie, nie mogąc do przyznania, przed urzędem dla słabości mey stanowić, y ninieyszą ostatnią rozumną, zdrową wolą moią

stwierdzam y na wieczne, potomne czasy approbuię. Za successorow wszystkich dobr moich leżących, ruchomych, sum pieniężnych wspomnionych małżonkow, iakom utwierdził zapisem, y tą ostatnią wolą moią utwierdzam. Ruchomość wszelką a wszelką, zboże, w polu zasiane, w swirnach będące, oborę wszelką, bydło rogate, nie rogate, konie iezne, robocze, im samym małżonkom, tudziesz cynę, miedź, żelazo, sprzątt domowy wszelki na wieczność zapisuię; tylko suknie, rynsztunek woienny na przysługę drugim pokreweym moim excipuię. Ciężar zaś, który na folwarku Wieszniaku y na maiętności Zaczerniczu iest, warowałem zapisem, iako ma być zniesiony przez tychże małżonkow, y teraz do tego zapisu odzywam, aby posag należący siostrom mym podług zapisu był wypłacony. Jm pana Chominskiego, brata przyrodnego acquietowałem. Dalszych żadnych ciężarow niniejszym successorom mym nie zachowuię y nie zostawuię nad wyrazne zapisowe y niniejszey dyspozycy. Czeladź ieno domową, prostego stanu sierot, aby w tymże dworze Zaczerniczu na usługę niniejszym successorom mym chowani byli, upraszam. A tak konkluduiąc tę moią ostatnią dispositią, nieporuszną, nieodmienną wiecznie, wszytkich krewnych przyiacioł moich żegnam y ieśli w czym uraziłem y urażam, przez miłosierdzie Boże o wybaczenie upraszam; moie urazy wzaiemnie wszelkie zapominam y daruię. Zapisowi y tey woli mey sprzeciwienstwa nikomu nie zachowuię y bronię, pod surowym, strasznym sądem Bożym. Poddanstwo, naostatek, moie żegnam y w posłuszenstwo wspomnionym niniejszym successorom poddaię. Do którego testamentu finalnego, nie mogąc onego admienić vigore zapisu pierszego, przy pieczęciach mey y ichmw panów pieczętarzow, także z podpisem ręki mey y ichmw, odemnie ustnie, oczewisto proszonych, zeznawam, że za ro-

zumem doskonałym y dobrą wolą sprawiony y pisany w Zaczerniczu, tysiąc siedmset dwunastego roku, mca Februáry dwudziestego dziewiątego dnia. U tego testamentu, przy pieczęciach, podpisy rąk temi słowy: Władysław Zwierzowski ręką swą własną. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz od jmci pana Władysława Zwierzowskiego, do tego finalnego, nieporuszonego testamentu podpisuię się Symon Stachorski mp. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz od jm pana Władysława Zwierzowskiego, do tego testamentu nieodmiennego podpisuię się Samuel Białynicki Biruła renko swą. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz od jm pana Władysława Zwierzowskiego, do tego finalnego y nieporuszonego testomentu jmści podpisuię się Piotr Białynicki Biruła, leśniczy Witebski. Który to testament, za podaniem oczewistym do act przez osobę, wysz wyrażoną, iest do xiąg grodzkich Witebskich przyięty y wpisany.

2) Acticatio testamentu w Bogu zeszłego s. p. jm pana Władysława Zwierzowskiego. Roku 1714, mca Aprila d. 4. Na urzędzie etc. (явлено тѣмъ же оннымъ лицамъ). (Повторивъ тѣ же буквально выраженія о смертности человѣка и о своемъ, въ данный моментъ, здравомъ умѣ и твердой памяти, завѣщатель продолжаетъ:) Takową ostatniey woli moiey, compelluiąc do pierwszego testamentu moiego, czynionego w roku 1712, Februáry 29 dnia, w punkcie naypierwszym y naygłówniey-szym deponowania y pogrzebienia ciała moiego grzesznego podług pobożnych obrzędow chrześciańskich opisanych, utwierdzam y polecenie się moie z duszą y ciałem y skruchą serdeczną za grzechy moie Maiestatowi Boskiemu, Przeczystey Boga Rodzice Pannie Maryey, Archaniołom, Aniołom Strożom moim y wszytkim ss. Patronom y Patronkom moim, pilno y gorącą comprobuię wiarę świętą, w ktoreiem żył y w pierszym trstamen-

cie opisał, w niey umieram y umrzeć chcę, podług woli Boga w Troycy Swiętey iedynego, Twórcy moiego, pokornie supplikuiąc, aby dusza moia grzeszna, z łaski Tegoż Boga moiego, po wyiściu z ciała moiego grzesznego, cząstkę w krolewstwie wiekuistym niebieskim otrzymać mogła. Dlaczego, na modły y mszy święte legatią wszelką, w pierszym testamencie opisaną, ponawiam, a gruntownie y stale tegoż iednego samego jm pana Michała Białynickiego Birulę, łowczego y pisarza grodz. wa Witto, samey jeymci paniey Anastazy z Krzeczetowskich Birulincy, małżonkow, aby ichm iedynie, bez żadney ni od kogo interessaty, trudności, dbali y starali, uniżenie upraszam. Którym ichmm osobliwym zapisem wieczystym, darownym, jednostaynym, w potomne czasy nieporuszonym, maiętność moią dziedziczną Zaczernicze y folwark Wiszniak, iako zapis w sobie rzecz wszelką wyraża, wiecznie zapisałem, po życiu moim, albowiem tylko zupełną wieczność ichmm tym zapisem in instanti rekognowałem, a dozywotną więc possessią do życia warowałem sobie, iakoż spokoynym zaszczycaiąc dożywociem, gdy stale y iednostaynie tą powtorną a ostatnią wolą moią utwierdzam wspomniony wieczysty darowny list zapis z listem na przyznanie. A oraz gdy widzę koniec y kres życia moiego doczesnego, gdzie iuż y dożywotna possessio moia po życiu moim ustanie, ustępuiąc zupełną possesią wspomnionym wiecznikom, w łasce tedy y miłości wrodzoney wspomnionych ichmw dufam, że nie tylo legatio wypłacona będzie, ale y dalsza zelantia ichmw wrodzona ku chwale Bożey na poratunek duszy mey y wszytkich krewnych mych będzie szerzyła podług pierszego obowiązku moiego, w pierszym testamencie, w którym warunek ruchomości wszelkiey, crescenty, obory, iakom raz opisał, utwierdzam. A że, iako w zapisie wieczystym, darownym, tak w te-

stamencie pierszym, warowałem, aby posag należyty resztą siestrze mey, iuż nieboszczce, jm paniey Reginie Zwierzowskiey Zakrzewskiey, iey pozostałym dziatkom, był wypłacony currenti moneta zło pol. tysiąc trzysta, y teraz tesz samo, tylko waruię jm pana Jana Chominskiego, brata moiego przyrodnego, iusz nieboszczyka, lecz ieszcze in vivis będącego doskonale u wiecznie uspokoiłem, ustąpiwszy jeomci od maiętności mey Zaczernicza wieś z iey przynależnościami, nazwano Malkow, z poddanemi siedmiu, co y teraz utwierdzam, oddalaiąc ichmw potomstwo, mianowicie siostry mey Zakrzewskiey y brata moiego przyrodnego, jm pana Chominskiego, tak małżonkę, iako y potomstwo, na wieczne czasy od majetności Zaczernicza y folwarku Wieszniaku, excepto wsi ustąpioney Malkowa, należącey potomstwu jm pana Chominskiego. A potomstwu jeym pani Zakrzewskiey, excepto zapłacić należącey summy, wysz pisaney, bez żadney dalszey, naymnieyszey interessaty do Zaczernicza y Wieszniaku. Ad interim, gdy wyrok Boski przeznaczył siestrze mey drugiey, jm paniey Theophili Zwierzowskiey Buywidowey, śmierć pierwiey za mię, którey odemnie był posag poniewaz nie płacony, do wypłacenia tedy warowany na folwarku Wiszniaku przez warowanych, wysz pisanych wieczników, a że po śmierci iey bezpotomnie na mię, rodzonego brata, ta summa zło pol. pięć tysięcy spadła, iednostaynie ile gdy nikomu oney nie zapisała, którą nieboszczkę siostrę moią, według obrzędu pobożnego chrześciańskiego, w cerkwi mey Zaczernickiey pogrzebłem, za pomocą, kosztem y staraniem jm pana Biruli, łowczego y pisarza grodzkiego wa Witto, też samey jey mci, przeto y tę summę zło pol. pięć Tysięcy, na folwarku Wieszniaku będącą, a na mię po siestrze rodzoney legisime spadłą, nie komu innemu, iedno temusz samemu jm panu Biruli y samey jeymci

wiecznie zapisuię. Dlaczego, y folwark Wieszniak luboby spadł nie do wieczystey possessyey mey, lecz dożywotniey, iednak do żywocia moiego zaraz zrzekaiąc, tą dispositią moią, vigore zapisu wieczystego, darownego mego, jmp. Biruli, samey jeymci danego, imże samym, równą z datą tey dispozyty mey, względem rzeczonego dożywocia, względem zapisu wieczystego, równo z datą zapisu wieczystego, darownego, iakom raz uznal possessią wieczną, y teraz postępuię, affirmuię, a sam dażywocia zrzekam. Chcąc iednak y z tey summy spadkowey na mię, a zapisaney jmp. Biruli, samey jmci, krewnym mym niektórym oświadczyć łaskę, obowiązuię sumnieniem jmp. Birulę y samą jmć, aby, obiąwszy w possessią folwark Wieszniak, wypłacili jm pannie Katerzynie Chominskiey, gdy ią Bòg opatrzy wiekuistym przyiacielem złł Pol. pięć sett currenti moneta. Także synowi jm p. Goslinskiego, obożnego Witto, Piotrowi, który urodził z siostry mey, Zuzanny Birulanki, aby wypłacić raczyli zło pol. trzysta, na szkoły, upraszam y sumnieniem ichmw obowiązuię. Naostatek, fundusz mey cerkwie Zaczernickiey, błahoczestney, aby nie była w unią obracana, mocno waruię. Jednak, ieśliby w Lubawiczach y Rudni, Loznie cerkwie błahoczestne do unij przyłączonę stanęły, tedy y moy fundusz ma być do unij applikowany. Którą dispositią moią ostateczną kończąc, żegnam wszystkich moich bliskich y dalekich przyiacioł, upraszaiąc aby, urazy do mnie nie maiąc, za duszę moią Maiestat Boski błagali; żegnam y poddaństwo moie Zaczernickie, upominaiąc, aby, po życiu moim, za prawdziwych wieczystych panow wspomnionych jm p. Birulę, samą jeymć znali y mieli, a Wieszniaccy poddani aby zaraz posłuszni byli, przykazuiąc, dla nieporuszoney twierdze zapisow y testamentu moiego pierszego y teraznieyszego, przy pieczęci mey, ręką moią podpisałem y ichmw panow pie-

czętarzow o podpis ustnie, oczewisto uprosiłem. Pisan w Zaczerniczu, tysiąc siedmset czternastego roku, mca Marca dwudziestego szostego dnia. U tego testamentu, przy pieczęci, podpis rąk temi słowy: Władysław Zwierzowski ręko własną. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz od jmci pana Władysława Zwierzowskiego, do tego finalnego, nieporuszonego testamentu podpisuię się Stanisław Mikosza, straż. wa Witto. Ustnie, oczewisto proszony pieczętarz od jm pana Władysława Zwierzowskiego, do tego finalnego, nieporuszonego testamentu podpisuię się Marcyan Hurko, skarbnik wa Witto. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz od jm pana Władysława Zwierzowskiego, do tego finalnego, nieporusznego testamentu podpisuię się Dominik Franciszek Kaczanowski mp. Który to ten testament etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 117—119 и 124—126.

40.

Универсалъ, данный Витеб. воеводою и войтомъ Казиміромъ Александромъ Поцѣемъ братству Витебской Благовѣщенской каменной церкви, наход. въ Нижнемъ Замкѣ. Усматривая, что церковь эта, будучи основана славною княгинею Ольгою, упоминается съ особеннымъ уваженіемъ въ самыхъ первыхъ привилегіяхъ, дарованныхъ Витебску, и потому почитается первѣйшею отъ основанія этого города святынею [a]), а между тѣмъ, вслѣдствіе опустошеній и пожаровъ, нетолько лишилась своею благолѣпія, но, за обрушившимися ея стѣнами, приходитъ уже въ развалины,—Поцѣй, какъ войтъ г. Витебска, причислилъ къ ной всѣ мѣстные цехи и всѣхъ ремесленниковъ: золотыхъ дѣлъ мастеровъ, портныхъ, слесарей, кузнецовъ, мѣдниковъ, мясниковъ, солодовниковъ, шорниковъ,

a) Документъ этотъ можетъ быть отнесенъ къ числу несомнѣнныхъ фактовъ, что существующая и нынѣ въ б. Нижнемъ Замкѣ г. Витебска (нынѣ на Замковой

кожевниковъ, пекарей, красильщиковъ, горшечниковъ, сапожниковъ, шапочниковъ, плотниковъ и проч. и проч., съ тѣмъ, чтобы они, по обычаю, устроили въ ней алтари и, по состоянію своему, на исправленіе ея давали обычные взносы, а также не иначе, какъ только въ эту церковь собирались бы къ отправляемымъ нарочитымъ католическимъ богослуженіямъ. 1714 г. Апрѣля 4.

Actikacia uniwersalu, wydanago od jaśnie wielmożnego jm pana Kazimierza Alexandra Pocieia, woiewody Wittebo, bracstwu cerkwie murowaney zamkowey pod tytyłem Błahowieszczenia Przenayświęszey Panny Maryey Bogarodzice.

Roku tysiąc siedmsetnego czternastego, msca Aprila dnia czwartego.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. comparens sławetny pan Jan Kondratowicz, starosta bracstwa

улицѣ) основана, дѣйствительно, св. княгинею Ольгою, такъ какъ воевода и войтъ г. Витебска Поцѣй,—свидѣтельствуя, что о церкви этой въ самыхъ первыхъ привилегіяхъ, дарованныхъ г. Витебску, упоминалось какъ объ основанной именно сею княгинею и какъ о первѣйшемъ отъ основанія самаго Витебска храмѣ Божіемъ,—конечно, видѣлъ самъ тѣ привилегіи, въ то время еще существовавшія. Въ чемъ сомнѣваться—нѣтъ никакого основанія, тѣмъ болѣе, что рѣчь идетъ о древнѣйшемъ памятникѣ православія, столь ненавистнаго для католиковъ, къ числу которыхъ принадлежалъ и Поцѣй. Пожертвовать могъ онъ, въ крайнемъ случаѣ, религіознымъ увлеченіемъ только въ виду неоспоримой исторической истины. Но гдѣ же тѣ привилегіи теперь? Должно быть, утратились такъ же точно, какъ погибли и вообще древнѣйшіе акты Витебскаго магистрата. Указаніемъ на это можетъ служить отчасти слѣдующая современная замѣтка, сдѣланная вначалѣ актовой книги Витеб. магистрата, за 1742—1744 годы: Wiadomość uniwersalna o xięgach magdeburgskich Witebskich. Poniewaź dawnieysze, za dawnieyszych woytowstw y juryzdykacyi expedyowane akta w barzo małey pokazały się być liczbie, nie introligowane, bez porządku będące ac sparsim porozciągane, z tey tedy przyczyny j. w. jmć pan Marcyan Ogiński, wojewoda y woyt Witebski, opatrznie na przyszły czas zabiegaiąc temu, aby etiam poślednieysze, za jmciney władzy woytowskiey odprawowane, akta podobnemu nie podlegały detrimentowi, one od początku juryzdykcyi swey, to iest, ab anno 1731 aż do roku 1744, zebrać y wcześnie, stanta vita sua, w osobne tomy introligować rozkazał, a poznieysze, co iuż są (nim się, za powyimowaniem od stron) zgromadzone y co nastąpić ieszcze mogą, tak że introligować in posterum

cerkwi murowaney zamkowey pod tytułem Zwiastowania Przenayświętszey Panny Maryey Boga Rodzice, ten uniwersał ad acta podałł, który słowo w słowo tak się w sobie zawiera y zachowuie: Kazimierz Alexander Pociey, woiewoda Witebski, woyt miasta jkmci Wittebska, Rohaczewski, Żyżmorski, Olkienicki, Surazki starosta, pułkownik jkmci. Szlachetnym pp. burmistrzom, raycom, ławnikom, magistratowi miasta jkmci Witebska, a osobliwie sławetnym cechmistrzom wszytkich cechow y rzemiesnikom wszytkim, w Witebsku będącym, oznaymuię. Poniewaź nad inne świątnice Pańskie ta święta bazilika, cerkiew zamkowa Błahowieszczenska, sławna niegdy od sławney fundatorki swoiey, xiężny Olhy, osobliwszą w naypierwszych przewileiach, miastu nadanych, aestime maiąca, a dość na tym, iż od zaczęcia Witebska naypiersze sacrarium, teraz, przez davastatie, conflagratie, nietylko z ozdoby swoiey wyzuta, lecz nawet przez opadnienie muru cerkiewnego idzie w ruynę. Więc, naypierwey, dla pomnożenia chwały Bożey, przytym dla apparaciey y ozdoby tey cerkwi uprzywileiowaney Błahowieszczenskiey czyniąc, z władze urzędu moiego woytowskiego przydaię do tey cerkwi wszytkie Witebskie cechy y rzemiesnikow, mianowicie: złotnikow, krawcow, slosarzow, kowalow, kotlarzow, garbarzow, piekarzow, malarzow, garncarzow, szewcow, kusznierzow, cieślow y etc. etc., ażeby, iako zwyczay u nich niesie, ołtarze erygowali y podług przemożenia swoiego na reparacią

---

zalecił. Za którym rozkazem, pomienione lat czternastu akta są porządnie latami, miesiącami y dniami, consequenter iak po sobie idą, zebrane y na cztery osobne tomy podzielone и проч.

Что же касается исправленія Благовѣщенской церкви, то она—или, въ данное время, не была вполнѣ исправлена, или же потомъ опять была повреждена, такъ какъ чрезъ 45 послѣ того лѣтъ, именно въ 1759 г., жертвуетъ, м. проч., Волковыская подстольша Христина Глушинская на исправленіе этой церкви 500 злот.—Истор.-юрид. матер., вып. XXI, док. 111.

tey cerkwi zwykle contribucie pełnili. Przytym, także wszytkie te cechy, wysz pomienione, ażeby nie gdzie indziey zbierać się zbierali, tak podczas uroczystości s. Bożego Ciała, swięta rzymskiego, iakoteż y podczas solennizaciey błogosławionego Jezephata, które zwykły się odprawować podług obrzędu chrześciańskiego, ale tu przy teyże cerkwi Błahowieszczenskiey. W czym, vigore przywileiow, posłuszenstwo onych. A pp. magistratowych gorliwą animadversio obliguiąc, nadaię ten uniwersał, przy pieczęci, z podpisem ręki mey własney. Pisan w ratuszu, roku 1714, msca Januarij d. 19. U tego uniwersału, przy pieczęci jaśnie wielmożnego jm pana woiewody Witebskiego, podpis ręki temi słowy: Kazimierz Pociey, woiewoda Witebski y woyt Witebski mp. Który to ten uniwersał, za podaniem onego ad acta przez osobę, wysz pomienioną, do xiąg urzędowych iest przyięty y wpisany.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 134.

41.

Письмо капитана Еремѣя Валуева къ помѣщику Ивану Скопу, относительно возврата имущества, заграбленнаго офицеромъ польскихъ войскъ Роутомъ. 1714 г. Апрѣля 4.

Akt listu Moskiewskiego, do jm pana Jana Skopa, miecznika Witebskiego, pisanego.

Roku 1714, msca Aprila 4 dnia.

Na urzędzie jo kmści grodzkim Witebskim, przede mną, Samuelem Kazimierzem z Brusiłowa Dorohiniekim Kisielem, chorążym y podwoiewodzym Witebskim etc.

comparens personaliter, sługa jmp. Jana Skopa, miecznika wdztwa Wittbo, p. Konstanty Paprocki, list Moskiewskim pismem od kapitana Naiaśnieyszego Cara Jmści na rzecz, w tym liście wyrożoną, ad acta xiąg grodu Wittbo podał, w te słowa pisany: Благородный господине, mości panie Janie Juriewiczu, многолѣтно брату моему здравства. Слышалъ я, што ты изволишь ѣхать до князя, ради сыску лошадей, которыхъ забрали грабежемъ жалнеры; также, пріѣхавъ на нашу сторону, грабежемъ взяли онѣ, жалнеры, въ деревни моей Жуковѣ, прозвища въ Зеленкахъ, трехъ лошадей: конь рыжей цѣной восьми рублевъ, да кобыла рыжая бѣловата, грива бѣлая, цѣной десять рублевъ да кобыла зрыжегнѣда цѣною девять рублевъ. А именно, жалнера пріѣхалъ панъ Реутъ и лошадей пограбилъ, да крестіанина моего, Кондратія Микифорова, до полусмертвія прибили, што надобно (неподобно?) живу быти; да пищаль взяли цѣной сорокъ алтынъ, штаны синіе цѣной десять алтынъ, чулки взяли цѣной пять алтынъ, крестъ серебряной цѣной два алтыны, да порашпица цѣной двѣ гривне. Прошу твоей милости, пожалуй, какъ можно у князя своего будетъ, постарайся, штобъ лошадей сыскать и выше писанное пограбленное, а я на твою братнію къ себѣ любовію надеженъ какъ и самъ на себя. [a]) При семъ братъ твой капитанъ Еремій Валуевъ поклонъ отдаю (Русскій текстъ этотъ въ актѣ писанъ польскими литерами). Marta dwudziestego dnia. U tego listu, przy podpisię ręki kapitańskiey, tytuł w tę słowa pisano: Мости пану Юревичу, его милости Скопу. Ktory to list Moskiewski, za podaniem przez osobę etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 121.

---

a) Здѣсь невольно приходится сопоставить враждебное отношеніе Реута къ Русскому помѣщику съ дружескимъ отношеніемъ послѣдняго къ польскому сосѣду.

42.

Исполнительный листъ вознаго Витеб. воев., Владислава Бобашинскаго, о мѣстномъ осмотрѣ имъ послѣдствій грабежа и насилій, произведенныхъ товарищемъ Пятигорскаго полка короннаго гетмана Львомъ Реутомъ и его командою въ имѣніи Савинѣ Витеб. мечника Ивана Скопа,—о чемъ производилось помѣщенное выше дознаніе особою коммисіею. По осмотру вознаго, грабежъ и насилія эти слишкомъ подтвердились. Чтобы выпытать, напр., у крестьянки дер. Васютина, Аксиньи Мишковой, гдѣ скрыты деньги и куда разбѣжались домохозяева, г. Реутъ, съ своей командой ставили эту женщину босыми ногами на разведенномъ огнѣ, нѣсколько разъ били постромками и кнутомъ, вырвали волосы съ головы ея и самую голову пробили подкованными каблуками, наконецъ, связавъ ее, держали день и ночь въ заключеніи, и проч. и проч. Для столь ужасныхъ насилій Реутъ воспользовался приказомъ вел. гетмана вел. княж. Лит. о полученіи съ им. Савина порціонныхъ денегъ на 50-конный отрядъ свой, въ количествѣ 8000 злот., тогда какъ, по выше помѣщенному приказу гетмана, отъ 1 Ноября 1714 г., Реутъ могъ получить тамъ не болѣе 7,200 злот., а по указанію региментара Огинскаго, отъ 27 Марта 1714 г. (см. также выше), основанному на приказѣ того же гетмана, команды не смѣли выбывать въ деревни для взысканія, порціи непосредственно съ крестьянъ. 1714 г. Апрѣля 4.

Ja, jeneral jkmści, nizey na podpisię ręki mey mianowany, zeznawam tym moim relacinym kwitem o tym, iż, w roku teraznieyszym 1714, msca Marca 6 dnia, maiąc ja, jeneral, z sobą strone szlachte, pp. Jana y Władysława Janickich, z ktoremi belem użyty y wezwany od jm p. Jana Skopa, miecznika Wittbo, do dworu y maiętności jmści, nazwaney Sawin, w wdztwie Wittbm leżącey, z ktorey jachałem do wiosek, tey maiętności Sawina należących. Naypierwiey, będąc we wsi Suchanowie, gdzie, za presentowaniem, widziałem poddanego na imie Ihnata Mizuia, chorego, na pościeli leżącego, niemiłosiernie zbitego kiiami y postronkami: pleca sinie, ręce pobite, także po głowie guzy sinie, krwią ponacickałe, snać płazem szabli zbite, także po szyi dwa razy,

kanczukiem zadane, aż strupem naszłe; inszych razow, krwią ponaciekałych, trudno od gęstości wyliczyć. W teyże wsi ukazowano swiren odbity y wiele zboża, fant w tym swirnie, bez bytności gospodarskiey, pobrano, w niewiadomości wiedzieć sąsiedzi nie mogą. W teyże wsi Suchanowie ciało Hryszki Rytego widziałem, o ktorym trupie, iak powiadano, że z okazy jm pana Leona Reuta s tego musiał ustąpić swiatu; ktore to ciało do grodu Wittbo, dla presentowania, przy mnie, jenerale, przyprowadzono. Do wsi Kurkina zjachawszy, poddanego na imie Gurka widziałem na pościeli śmiertelnie leżącego, barzo chorego, wszytkiego zbitego: na plecach, po ręku, szyi razy sinie krwią ponaciekałe, głowa podkowkami od bótow we dwu mieyscach przebita, sam wszytek od szyie aż do stop kiiami, postronkami zbity, zkaleczony, że iuż y mowić nie mogł; po dwa razy na przemiane wodą odlewaiąc, niemiłosiernie był bity, a po takowym biciu przez nocy cztyry w kłodkach siedzieć musiał, aż poko się okupił y dał złotych sto; z ktorego to tak tyranskiego morderstwa, Bogu wiedzieć, ieżeli żyw zostanie. Zjechawszy do wsi Wasiucina, białogłowe na imie Axinie Miszkowe widziałem, na pościeli chorą obłoznie leżącą: podeszwy u nog o g n i e m p o p a ł o n e; gdym sie pytał, jakim sposobem to być mogło, powiadano, że na ogniu rozłożonym bosyma stawiali nogama, pytaiąc sie o pieniędzach y gospodarzach, kędy sie zadzieli; gdy się y tym sposobem nie mogli dopytać, tedy pokilkakroć razy postronkami, pokładaiąc, bili; razow sinich, krwią ponaciekałych, na plecach, ręku, szyi niemało pozadawali, znać kanczukiem sieczone; warkocze powytargane y włosow niemało z głowy wyrwanych; chusty skrwawione, głowa podkowkami przebita; a po takowym biciu ieszcze przez dzien y noc związana była. Drugą niewiaste Audoske Pietrakowe widziałem także

wszytką zbitą, zekrwawioną, ręce, pleca pobite. We wsi Łuhinowie presentowano pszczoły powydzierane, puste domy, z ktorych wypędzono dwóch gospodarzow; po uciekaniu onych, swirny poodbiiali, quantitatem nie wiedzo, wiele zboża wzięto y co przytym więcey nalezioно, bo gospodarzow nie było. Na Iwachnowie także ludzie pouciekali, swiren odbito y co w nim było zboża wzięto, powiadaią że ze wsi Hałaiowa jm pana Lipskiego, ludzie pobrali. We wsi Kurkinie, służący jm pana Reuta swiren odbił y co tam nalazł, żołnierzami pobrał, bez wiadomości gospodarzow, kturym niepodobno było usiedzieć, aż musieli pouciekać. Ze wsi Huzniszcza, z Kurkina, z Boryskowa, z wioski Wasiucina, ze wsi Moch . . . czyna, z drugiey wsi Wasiucina, ze wsi Łob . . ., ze wsi Makawieykowa, ze wsi Szczeciłowa, ze wsi . . . Rodkini,—s tych wszytkich namienionych wsi ludzie powychodzili z okazy żołnierskiey dla zbyt wielkiey exekucy; w tych wsiach, wyżey pomienionych . . . gdzie świrny podbiiane, nie specifikuie sie, wiele zboża y inney zabrano ruchomości, ponieważ puste te sioła . . . ko na tey wikt nie mogł ruinie relacy, wiele zboża . . . y co przytym więcey w swirnach naleść sie mogło; tylko . . . . wiadomo, że wszytko, co mogli s tych wiosek . . . zabrane chłopom y innym zagranicznym ludziom . . . zboże rożne, gorzałki, fanty y ruchomość do . . . Michała Lipskiego maiętności, nazwaney Budziaki . . . Witebska leżącey, sprowadzili iako do siostry y szwagra pana Reuta. Na Zmutynie pustkach świadczyli poddani pana Skopa, że chłopi jm pana Lipskiego ze wsi . . . lnu kop dziesięć, pięki niemientey kulow dwadzieścia . . . solanke iedną, owsa sol. dwie, niemiętego lnu kop dwie, reziec co koła toczą, kłembow sukiennych trzy, portniany klęb 1, konopi pul czwiernika, jęczmienia, w stogu złożonego, co sami chłopi jmp. Lipskiego

wymłocili, kop. 10; u drugiego chłopa na imie Towkacza pięki pudow 30, ięczmienia swirna sol. 2; u trzeciego Leona swirna owsa sol. 5, kurow 12, gryki sol. 1, prochu funt. 2, olowia f. 1, sukna na czapke. To wszytko zabrawszy, do swoich domow sprowadzili. A co bydla bez gospodarzow pozdychało, to sie tu nie specifikuie. A gdy za pytaniem moim, od kogo by sie to działo, tedy mienili ci poddani: gdy jm pan Leon Reut towarzysz chorągwi Petyhorskiey jwo jm p. kasztelana Krakowskiego, hetmana koronnego, w roku 1714, za assygnacyą, na porcy 50 wyprawioną, pretenduiąc 8000, ziechał tamże, wybieraiąc gotowe pndze y zboże różne, exactie, uciemiężaiąc nad słuszność ubogie ludzie, czynił, bił, hałosował, więził, z domow rozpędzał, koni chłopom y zagranicznym ludziom pobrawszy, nie wracał, jako iest obszerniey w rewizy y żałobie wyrażono. Co to wszytko mną, jenerałem, y stroną szlachty oswiadczyli. I na tom ja, jenerał, com widział y słyszał, wydałem ten moy relacyny kwit, przy pieczęci, s podpisem ręki mey własney, także s pieczęciami strony szlachty, na ten czas przy mnie byłey. Pisan roku, msca y dnia, zwysz pisanego. Władysław Bobaszynski, jenerał jkmci wa Witto.—Roku 1714, msca Aprila 4 dnia, stanowszy oczewisto jenerał jkmci, wysz pisany, kwit swoy relacyny, presentacyny z rzeczo, w nim wyrażoną, przyznałł na urzędzie grodzkim Wittbm. Jerzy Piotr Jaroszewic, namiesnik g. wa Witto.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 122—123.

43.

Жалоба мечника Витеб. воев., Ивана Скопа, на Михаила и жену его Іоганну урожд. Реутъ Липскихъ, а также на бра-

та Липской, товарища Пятигорскаго полка короннаго гетмана, Льва Реута, и пособниковъ ихъ, въ томъ, что Липскій, живя въ сосѣднемъ имѣніи своемъ Будякинѣ, дѣлаетъ постоянныя обиды просителю: захватываетъ его земли, дѣлаетъ наѣзды, бои, грабежи у его крестьянъ, вылавливаетъ озера и проч. Хотя главный трибунальный судъ в. княж. Лит. въ Новогородкѣ, гдѣ рѣшалось по этому предмету дѣло, и осудилъ Липскаго, какъ не явившагося на судъ, независимо отъ уплаты потерпѣвшему просителю 6000 злот. пол., еще на изгнаніе и безчестіе, но Липскій, сопротивляясь такому судебному рѣшенію, сталъ еще дерзостнѣе. Орудіемъ своей злобы и мести употребилъ шурина своего, помянутаго Реута, который съ своими солдатами, 4 Марта 1414 г., сдѣлалъ нападеніе на имѣніе Савино просителя и. подъ предлогомъ взысканія порціонныхъ денегъ, произвелъ тамъ крайнія насилія надъ крестьянами и ограбилъ ихъ, какъ сказано въ выше и ниже помѣщенныхъ документахъ [a]). 1714 г. Апрѣля 4.

Jm pan Jan Skop, miecznik wdztwa Wittbo, w wielkim bezprawiu y nieznosney krzywdzie, szkodzie y oppressy swey na jm pana Michała Gano-Lipskiego y panię małżonke jmści, jeym panię Johanne Reutowną Michałową Lipską, małżonkow, y na jm pana Leona Reuta, brata obżałowaney jeym pani małżonki jmp. Lipskiego, a towarzysza chorągwi Petyhorskiey jwo jmp. kasztelana Krakowskiego, hetmana koronnego, w spólney radzie y namowie z sobą będących, także na pomocnikow ichmw, do uczynku, niżey wyrażonego, przysposobionych, a imionami y nazwiskami, iako sie który zowie, samym obżałowanym ichmm lepiey wiadomych y znaiomych, żałośnie manifestuiąc, protestował o to, iż obżałowany jmp Lipski, maiąc fortune, nazwaną Budziakin w wdztwie Wittbm, graniczącą z fortuną żałuiącego, nazwaną Sawin, nie obchodząc się posąsiedzku, lecz czyniąc in postpositionem et convulsionem prawa pospolitego, a galąc na

---

a) Так. обр., Польскія войска дѣлались часто орудіемъ личной злобы и мести, —съ разореніемъ бѣдныхъ, ничѣмъ неповинныхъ, а между тѣмъ единственно производительныхъ крестьянъ дотла.

zgubę y wyniszczenie substancy załuiącego delatora, nietylko przeszłych lat różne załuiącemu krzywdy, szkody, violentie, naiadzy, boie, grabieże, poddanych, w sąsiedztwie bliskim z onymże mieszkaiących, ciemiężenie, także expulsye w zabieraniu nic sobe nie należących gruntow, łowienie iezior, y inne takowe czynił exakcye, w załobach do xiąg grodu Wittbo, w roku 1713 y w roku 1714 zaniesionych wszytka rzecz obszyrniey opisana iest. Za któremi to załobami, gdy dekret sądu głównego trybunalnego w. x. Lo, w Nowogrodku, roku ninieyszego 1714, o rzecz, w tymże dekrecie wyrażoną, stanął, gdzie sąd główny trybunalny, za niestaniem obżałowanego jm p. Lipskiego, iako prawu nieposłusznego, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdawszy summe pretensye, w dekrecie wyrażone, 6400 złot. pol., na wszelakich dobrach y maiętnościach leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdziekolwiek będących, a samego obżałowanego jm p. Lipskiego na banitią doczesną y infamią wskazał, y na exekucyą za summe, wyż wyrażoną, do urzędów ziemskich, grodzkich wdztwa Wittbo, Połockiego, powiatu Orszańskiego y innych w . . . kich wdztw y powiatow, pod któremi jakiekolwiek dobra okażą się, osobliwym listem swym odesłał. Którému to dekretowi y wyrokowi sądu głównego trybunalnego sprzeciwiaiąc się, co raz gorsze . . . chęci, wynayduie okazye, y w teraznieyszym roku 1714 w swym zawziętym umyśle nie ustaiąc, szwagra swoiego, zwysz namienionego jm p. Leona Reuta, wespoł z jeym panią małżonką, a siostrą obżałowanego, namówili, aby wynalazł sposob do zniszczenia załuiącego fortuny. Ktury m . . . zachowanie w cancelary jwo jm. p. hetmana w. x. Lo assygnacyą na porcy 50 wyprawiwszy, 8000 złł. pretendował; według którey do Sawina maiętności jmp. Skopa, miecznika Wittbo, gdzie tylko cztyry dymy zaprzysiężone, w niemałey gro-

madzie ludzi żołnierskich, na usługe Rzptey zaciągnionych, w roku teraznieyszym 1714, mca Marca 4 dnia ziechał . . . tedy czas niemały bawiąc sie, nad słuszność . . . yty zwyczay postępował, chłopow iako . . . exekucyą uciemiężał y nic nie folguiąc, pudzy gotowe y zboże różne wybierał, a ktury tak wiele pieniędzy nie miał, iako pretendował, y w prędkim czasie nie wypłacał, tedy onych, biorąc w prywatne więzienie swoie, okrutnie a niemiłosiernie, bez żadnego politowania, wodą odlewaiąc, bił, mordował, razy sinie, krwią zaciekłe, pozadawał. Od którego to takowego morderstwa, z okazy obżałowanego jmp. Reuta, ieden chło życiem zapieczętował, a drudzy obłożnie leżą; którego to trupa zesłane ichmowie pp. rewizorowie widzieli y w grodzie Wittbm prezentowano. Co iest obszyrniey w relacy ienerałskiey wyrażono. A niedość y na tym maiąc, ieszcze tymże chłopom y Moskiewskim ludziom konie pozabierał y z sobą sprowadził, same menszczyzny y niewiasty więził, w kłodki wsadzał y po kilka dni u siebie trzymał, aż okupować sie musieli. Axinie Miszkowe, poddanke żłgo, na rozpalonym ogniu bosemi nogamą stawił, pytaiąc sie pudzy y gospodarzow, co z iey chaty pouciekali, kędy sie zadzieli; gdy tym sposobem nie mogli sie dopytać, tedy okrutnie a niemiłosiernie, pokładaiąc, bili y związaną przez dzień y noc trzymali. Także y drugą niewiastę, Audotke Pietrakowo, niemiłosiernie bili. Insi poddani, kturzy na to patrzali, nie czekaiąc takowego morderstwa, a obawiaiąc sie, żeby sie w ręce jm p. Reutowi nie dostali, porzuciwszy domy, bydło y wszytkie ubostwo swoie, w swirnach pozamykane, precz poszły y nie wrocili sie z zagranicy. A tym czasem swirny, w niebytności samych gospodarzow odbiiaiąc, zboże bez liczby sypali y co więcey przytym należli, iako to fanty, brali y do maiętności jm p. Mi-

chała Lipskiego, nazwaney Budziakin, sprowadzali. O czym wszytkim rewizia jwo jm p. kasztellana Wittbo, regimentarza woysk Białoruskich w. x. Lo, w roku tymże 1714, Marca 26 dnia czyniona, świadczy. A na dowod tego iest y attestacya . . . . uczynioney relacy od tych ichmw pp. rewizorow . . . , od tegoż jwo jm p. regimentarza. W kturych tak wielkich exaktiach szk . . . sam przez sie y przez ludzi subordynowanych . . . plus minus, iako sie w rewizy pierszey y poslednieyszey pokazuie, na zł. 2953 gr. 17. A nie kontentuiąc sie y tym, że takowe exakcie poczynił, o które, gdy przyiacielsko żałuiący upominał, żeby nad słuszność nie poczynał, chłopow biiąc porozpędzał; ieszcze zato, samego żałuiącego słowami nieuczściwemi łżąc, łaiąc, odpowiedziami y pochwałkami, biciem y na śmierć zabiciem, maiętności ogniem spaleniem, a poddanych gorszym zniszczeniem groził. O co żałuiący w tak wielkiey swey oppressy chcąc z obżałowanemi ichmm prawem czynić . . . poczynionych, rozpędzenie chłopow, poddanych . . . gwałtow, naiazdow, grabieży, odpowiedzi y pochwałki, tudziesz poen prawnych, na ichmm dochodzić . . . tenczas tą swoią solenną żałobę z wolną oney melioratią, do xiąg grodzkich Wittbch zapisać. Co iest zapisano.—Roku 1714, msca Aprila 4 dnia te żalobe na urzędzie opowiadano. Suscepit Jerzy Piotr Jaroszewic, namieśnik grod. wa Witt.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 128 и 129.

44.

Дознаніе, произведенное, по порученію владѣльца им. Савина, мечника Ивана Скопа, завѣдывавшимъ имѣніемъ этимъ Францомъ Петровскимъ, объ убыткахъ, причиненныхъ мѣстнымъ крестьянамъ разныхъ деревень товарищемъ Пятигорскаго

полка короннаго гетмана Львомъ Реутомъ съ его солдатами и крестьянами сосѣдняго землевладѣльца, а его шурина, Липскаго, во время отсутствія разбѣжавшихся отъ жестокостей Реута домохозяевъ. Забрано разныхъ сельскихъ продуктовъ, а также погибло много разнаго крестьянскаго скота отъ голода, на сумму 727 злот. 13 грош.; въ томъ числѣ заграблено у заграничныхъ Русскихъ вещей на 17 алтынъ 2 гривны, считая по $3^1/_2$ алт. въ 1 злот., а 1 гривну по 1 злот. [a]). 1714 г. Апрѣля 4.

Actt. rewizy, przez p. Piotrowskiego w dzierżawie jm p. Jana Skopa, miecznika Witebskiego, nazwaney Sawin, czynioney.

Roku 1714, msca Aprila 4 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. comparens personaliter, sługa jmp. Jana Skopa, miecz. wdztwa Wittbo, p. Konstanty Paprocki, te rewisią na rzecz jey wyrażoną ad acta xiąg grodu Wittbo podał, w tę słowa pisaną: Rewisia piersza, przez jmp. Antoniego Mikołaia Żaby y jmp. Michała Orzechowicza, towarzystwa Petyhorskiey chorągwi jwo jmp. Oginskiego, kasztelana Wittbo, reymentarza woysk wo xa Litto Białoruskich, czyniona, od którego to jwo jmp. reymentarza zwysz namienieni ichmść będąc ordynowani do dobr jmp. Jana Skopa, mieczn. wdztwa Wittbo, nazwanych Sawin, dla spisania krzywd chłopskich, przez jmsci p. Leona Reuta, towarzysza chorągwi Petyhorskiey jwo jmp. hetmana koronnego, poczynionych, w ktorey to rewisy że się wszytkie pretensie pomieścić natenczas nie mogli, bo ludzi siła, dla ciężkiey exekucy, przuciwczy domy, bydło y wszytkie swoię ubostwo, pozamykanę w swirnach, przez poszły, a którzy poddani utrzymać się mogli, to

a) Здѣсь же, какъ и въ предыдущихъ документахъ, подробно обозначены цѣны всѣхъ упоминаемыхъ продуктовъ.

y ci, obawiaiąc się gorszego uciemiężenia, bicia y nieznosney kary, wszytkiego donaszać, co się z nimi działo, nie ważyli. Gdy tedy jm p. Reut, za doyściem ordynansu jwo jmp. reymentarza, z dobr namienionych ustompić musiał, tedy jmp. Skop do tych domow pustych, z ktorych, w niebytności gospodarzow, odbiiaiąc swirny, brano, zawiadowcę swego, p. Piotrowskiego, zesłał. Co się więcey natenczas pokazało, niżey się specifikuię. Mianowicie, w roku 1714, msca Marca 30 dnia ziachawszy inquirował: bydło, ktorę porzuconę w domach bez gospodarzow zostawało, gdy nie było komu dozierać, pozdychało z głodu. Za rozpędzeniem chłopow przez jmp. Reuta nieznosnę ubodzy ludzie ponoszą szkody: we wsi Basztowie u Susoia byk trzyletni, bez ludzi porzucony, zdech 1, ceną warty zł. 20; w teyże wsi chłopowi Zebię klacz zostawioną bez ludzi zdechła, kosztuiąca zł. 50; w teyże wsi Bilhauu Mikicie iagniąt zdechło czworo, każde po zł. 1, czyni zł. 4; w teyże wsi u Romana chłopa, bez ludzi porzucona, zdechła z głodu zdechła 1 (?), kosztuiąca zł. 40; w teyże wsi u Amieliana Mizuia zdechło iagniąt 3—zł. 3; we wsi Łuhwinię u Zayca Potapa, bez gospodarza, swiren odbiwszy, wzięto gryki solanek 2, każda sol. po zł. 3, czyni zł. 6; ciele temuż chłopowi zdechło 1, czyni zł. 4; temuż zdechło iagnię 1—zł. 1; w teyże wsi u Siemiona Zayca iagniąt zdechło 7—zł. 7; u tegoż wzięto gryki czwiernik zł. 1 grosz. 15; w wioscc Zmulinię u Iwana Tołkacza domu chłopi jmp Lipskiego wzieli lnu miętego pud—zł. 10; cisz chłopi w tymże domu pięki wzieli pękow 20—zł. 3; u tegoż chłopa cisz chłopi jmp. Lipskiego wzieli sol. 1 żyta—zł. 5; u tegosz chłopa owsa sol. dwie, każdo sol. po zł. 3, czyni zł. 6; tegoż chłopa kłębow sukiennych wielkich 3, kłąb po zł. 3, czyni zł. 9, portny kłąb 1, ceniono zł. 1 gr. 15, konopi czwiernik zł. 2, rzeziec żelazny co koły

toczą zł. 2; w teyże wsi Zmulinię u Skuia ięczmienia chłopi jmp Lipskiego wymłocili sobię kop 10, każda kopa namniey po solancę dawała, czyni sol. 10, każda sol. po zł. 4, czyni zł. 40; w teyże wsi wzieli pięki pękow 30, ktorą wytarszy był by pud cały, za to się kładzię zł. 7; w teyze wsi swiren odbito, wzięto ięczmienia sol., 2 każda po zł. 4, czyni zł. 8; w teyże wsi u Leona z swirna wzięto owsa sol. 5—zł. 15, gryki sol. 1—zł. 2 gr. 15, sukna granatowego tuzinku iak na czapkę zł. 3, prochu funtow 2, funt po zł. 2, czyni zł. 4, olowiu funt zł. 1 gr. 15; cisz chłopi jmp. Lipskiego wynosili kadź kapusty, za który cenioną zł. 6; w teyże wsi Zmulinię zdechło krów 2, każdą krowę po zł. 20, czyni zł. 40; byk trzecioletni 1 zł. 20; koza 1 stara zł. 3, iagniąt 12 zdechło—zł. 12; na Rodkinię wsi u Łukasza starych owiec zdechło 2, każda po zł. 3, czyni zł. 6; w teyże wsi u Sciepana zdechło iagniąt 2—zł. 2; we wsi Kaszelowię u Hanczaronka Chwiecka iagniąt 7 zdechło—zł. 7; w teyże wsi u Fiedosieia zdechło starych owiec 2—zł. 6, u tegoż zdechło koz 2—zł. 6; w teyże wsi u Iwana Dziamidowa zdech byk trzyletni—zł. 12, temusz zdechła koza 1—zł. 3, temusz zdechło iagniąt 10—zł. 10; we wsi Makowieykowie et Naszczanka krow zdechło 4, każda po zł. 20, czyni zł. 80; temusz podciolkow 4 zaprzeszłorocznych, każdy podciołek po zł. 5, czyni zł. 20; temusz zdechło swiń starych 4, każda po zł. 10, czyni zł. 40; temusz iagniąt 3—zł. 3; temusz cieląt tegorocznych 3, po zł. 5, czyni zł. 15; za żyto y owies sol. 2, co na całą brakę zmleto było, wzięto, ceniono zł. 10; żyta wzięto sol. 1—zł. 5; temusz wzięto owsa sol. 2—zł. 6; w wsi Dziamitkowie u Misznego chłopa, swiren odliwszy, żyta pusznego wzieli sol. 10, każdą sol. namniey cenią po zł. 3, czyni zł. 30; piniędzy gotowych w swirnię, w zbożu schowanych, wzięto

zł. 20; temusz ciele zdechło w cenie zł. 6; temusz zdechło iagniąt 3—zł. 3; we wsi Perewozney u Hałodki od niewodu chłopi p. Lipskiego, w Hałaiowie mieszkaiącę, karmę od wielkiego niewodu odpróli, w sobię maiącą sążni 24, każdy sążeń po zł. 1, czyni zł. 24; sieci nowych, nie osadzonych wzieli sążni 24, sążeń po zł. 1, czyni zł. 24; u tegosz chłopa wzieli żyta czwiernikow 2, każdy czwieru. po zł. 1 gr. 10, czyni zł. 2 gr. 20; u tegoż ięczmieniu czwierci 2, czwiernik po zł. 1, czyni zł. 2; u tegoż owsa czwierci 2, czwierc po gr. 25, czyni zł. 1 gr. 20; we wsi Aszczawułowie u Juszczenka chłopa owsa wzieli sol. 3—zł. 9; u tegosz gryki sol 2—zł. 6; u tegosz wzieli kulbakę z woyłokiem y potrzebami—zł. 10, kosarzow 2 żelaznych—zł. 4, kopyłow żelaznych co lado obiiaią wzięto 2—zł. 2. Co zaś przy Moskiewskich koniach więcey jmp. Reut wzioł, tego w rewizy nie dołożono, a iest na to dokument Ruski y cena tychże Moskalow położona: штаны синie цѣной десять алтынъ, czyni zł. 3; чулки взяли цѣной пять алтынъ, czyni zł. 1. gr. 15; крестъ серебряный цѣной два алтыны, czyni gr. 18; пороховницы—двѣ гривны, zł. 2. Summa czyni złotych siedmset dwadzieścia siedm groszy trzynaście. U tey rewisy podpis ręki tymi słowy: do tey rewisy destynowany podpisuię się Franciszek Piotrowski Która to rewisia, za podaniem przez osobę etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 130—133.

45.

Приказъ вел. гетмана вел. княж. Лит., Лудвига Поцѣя, коимъ, въ добавокъ къ квартирамъ конно-драгунскаго полка, подъ командою полк. де-Боже, назначаетъ имѣніе Савинъ—Сорочье г. Скопа, на 50 лошадей, срокомъ отъ 1 Ноябри 1713 г. по 31 Марта 1714 г., съ полученіемъ порціонныхъ

денегъ не болѣе 6 злот. въ недѣлю на каждаго коня съ всадникомъ. Здѣсь же удостовѣреніе региментара Огинскаго въ томъ, что такъ какъ Левъ Реутъ, согласно этому приказу гетмана, уже выбралъ означенныя порціонныя деньги въ колич. 1226 злот. 9 грош., и притомъ заграбилъ лошадей и проч. въ счетъ гиберны, то, затѣмъ, сборщики гиберновой подати не вправѣ уже взыскивать съ им. Савина этой подати [а]). 1714 г. Апрѣля 7.

Actt assygnacy jwo jmp. hetmana w. w. x. Lo na dobra Sawin jmp. Skopa, mieczn. Wittbo, regimentarza woysk Białorusskich w. x. Lo.

Roku 1714, msca Aprila 7 dnia.

Na urzędzie jkmci Witebskim etc. comparens personaliter, sługa jmp. Jana Skopa, miecz. wdztwa Wittbo, jmp. Franciszek Piotrowski, kopią z assygnacy jwo jmp. Oginskiego, kaszt. Wittbo, regimentarza woysk Biało-Ruskich w. x. Lo, na rzecz, w nich wyrażoną, ad acta xiąg grodu Wittbo podał, w te słowa pisane: Ludwik Konstanty na Włodawie y Rożance Pociey, kasztelan Wilenski, hetman w. w. x. L. In supplementum kwatery regimentowi konnemu dragonskiemu pułkownicstwa jmp. de Beauże naznaczaią się dodra, nazwane Sorocz, Sawin jmp. Skopa, w których dobrach porcy pięćdziesiąt z końmi ulokowawszy, praetendować więcey nie maią nad złotych sześć na tydzień za każdą portią; a to iuż tak za wikt zimowy żołnierza y konia, iakoteż za portie, które portie zaś te currere maią a die prima Novembris ad ultimam Aprilis, y nic nad to praetendować nie powinni. Dan we Lwowie, dnia pierszego Novembris roku 1713. U tey kopiy assignacy podpis ręki tymi

а) Замѣчательно, что региментаръ, относя грабежи г. Реута къ кругу обязанностей его, тѣмъ самымъ какъ-бы узаконяетъ извѣстныя жестокости Реута.

słowy: Ludwik Pociey, hetman wielki w. x. Lo. A atestacya na teyże assignacy ręką jwo jmp. kaszt. Wittbo, iako regimentarza woysk Białoruskich w. x. Lo, wydana w te słowa: Według tey assygnacy jmp. hetmana w. x. Lo, ziachawszy, jmp. Leon Reut, towarzysz chorągwi Petyhorskiey jwo jmp. hetmana koronnego, do Sawina maiętności jmp. Skopa, ju vim tych pięciudziesiąt porcy zimowych, tak letnich, kiedy się includuie iuż y hiberna, z Sawina należąca, iako z rewizy mi patuit, wybrał gotowych pieniędzy złotych tysiąc dwieście dwadzieścia sześć y groszy dziewięć, procz innych zabranych grabieży, koni etc., daię tedy moią te attestacyą, aby ichmm panowie poborcowie nie pretendowali już hiberny z Sawina za rok 1714, bo iuż dosyć się stało według tey assygnacy. Na co się podpisuię. Datt w Sidorowszczyznie, dnia 5 Aprila, anno 1714. U tey atestacy podpis ręki temi słowy: Marcian Oginski, kasztelan Witebski, regimentarz woyska Biało-Ruskiego. Która to assygnacya y atestacya, za podaniem etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 139 и 140.

46.

Приказъ регментара Огинскаго товарищу Пятигорскаго полка Василевскому и проч., чтобы, принимая отъ крестьянъ воинскую повинность хлѣбомъ, считали бочку его не свыше Виленской мѣры 80 гарнцевъ, такъ какъ крестьяне согласились продовольствовать полкъ хлѣбомъ въ натурѣ. 1714 г. Апрѣля 12.

Acticatio ordynansu jwo jmp. kasztelana Wittbo, regimentarza woysk wo xa Litto dywizy Białoruskiey.

Roku 1714, mca Aprila 12 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. comparens pallam, sługa jm pani Niemielkiey, podczaszyney Smoleńskiey, pan Jerzy Płonakiewicz, ten ordynans z rzeczą, w nim wyrażoną, ad acta grodu Witto podał, w te słowa pisany: Marcyan Michał z Kozielska Oginski, kasztelan Witebski, Poduswiatski, Babinowicki, Przewalski etc. starosta, regimentarz dywizy Białoruskiey woysk wo xa Litto, jm panu Bartłomieiowi Wasilewskiemu, towarzyszowi chorągwie Petyhorskiey, lub kommędę maiącemu pod ten czas. Po zaleceniu chęci moich, daię ten ordynans. Poniewasz zachodzą mię kwerele, iż wmm panowie nad ustawę, należącą sobie, wymagacie; zaczym, abyście wmm panowie insuper nad ustawę, w ordynansie jmp. hetmana w. x. Litto wyrażoną, brać nie ważyli się, serio y stricte zalecam, że chłopi sami zbożem chcą dać. Zaczym, według taxy y ordynacy jmp. hetmana, iakoto beczka Wilenska, garcy maiąca tylko 80 miarą Wilenską, chcieli wmm panowie brać; gdysz cokolwiek super przeborow z weryfikacy pokaże, to wszytko w hibernie potrącono będzie. Co pilno zalecam. Dat w Sidorowszczyznie, dnia 11 Aprilis, roku 1714. U tego dynansu, przy pieczęci, podpis ręki temi słowy: Marcyan Oginski, kasztelan Witebski, regimentarz. Przypisek takowy: Serio zalecam, abyście wm panowie nad ustawę żadney rzeczy nie pretendowali, bo wszytko potrącono będzie z hiberny. Który to ten ordynans etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 141.

47.

Приказъ вел. гетмана в. кн. Лит. Поцѣя полковнику гусарскаго полка подканцлера в. кн. Лит. Шемету и проч. Дошло до свѣдѣнія гетмана, что этотъ полкъ довольствуется че-

лядь свою не по установленію, а съ излишкомъ; расположился въ волости, а не въ г. Велижѣ; на трідневкахъ требуетъ мяса, масла, пивъ и водокъ; провіантъ выбираетъ тройною мѣрой; комплектъ въ 100 лошадей увеличилъ еще на 15. А потому, гетманъ поручаетъ региментару наслѣдовать все это и, если подтвердится, устранить, а излишне выбранное полкомъ возмѣстить кому слѣдуетъ на счетъ виновныхъ, подъ опасеніемъ, за неисполненіе вообще этого приказа, подверженія ихъ строгому суду его, гетмана и проч. 1714 г. Апрѣля 14.

Aktykacia ordynansu jw jm pana hetmana w. w. x. Litto.

Roku 1714, msca Apryla dnia 14.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. postanowiwszy się oczewisto w grodzie Witebskim, urodzony p. Bartłomiey Walecki, pisarz prowentowy starostwa Wieliskiego, ten ordynans jwo jm pana hetmana w. wo xa Litto z rzeczą, w nim wyrażoną, ad acta podał, w te słowa pisany: Ludwik Konstanty na Włodawie y Rożąnce Pociey etc., wmu jm panu Szemiotowi, podkomorzemu Orszanskiemu, pułkownikowi chorągwie husarskiey josw. xcia jm pana podkanclerzego w. x. Litto, a w niebytności jm pu namiesnikowi y ichmm pp. deputatom. Po zaleceniu chęci moych, oznaymuię, iż mię doszła horribilis relatio, że wmm pp. ni w czym pierszemu memu ordynansowi nie parierowali, owszem wszytko in contrarium poczyniliście. Jakoto: prócz ustawy karmienie czeladzi osobliwe wymyślacie; na włości, nad wyraźną wolą mą, rozlokowaliście się; w mieście trzyduiowek mięsa, masła, piw, wódek praetenduiecie; ustawę miarą wymyślną intriplico wybieracie; komput chorągiewny nad koni sto piętnaście podnosicie. Zaczym, ieżeli to tak iest, zleciłem jwmu jm p. kasztelanowi Wittbmu, iako regimentarzowi, lubo kommędę nad jmm maiącemu, aby od siebie in instanti na

rewizią posłał; coienokolwiek wybrali, zweriflkował y we wszytkim pierszy ordynans moy do executij przyprowadził, aby nic ipsuperfluum nie działo się. Iehmm. pp. deputaci hybernowi interesować sie do wybierania hyberny nie powinni, ale oną jm p. Rembinski, gubernator tameczny, wybierać ma y do deciziey moiey mieć u siebie. Dla czego, wcześnie na hybernę areszt z kancellaryey moiey wydać roskazałem. A ieśliby ichmm pp deputaci wybrali co hiberny, tedy oną do ręku jm p. Rembinskiego oddać powinni. Ze włości ustąpić, czeladź sprowadzić y nić do hiberny interessować się nie ważyli. Z włości abyś wm pan ex nunc do miasta wszytkie konie, ludzie sprowadził y więcey się nie ważył interessować, kontentuiąc się ustawą według przeszlego mego ordynansu, która ieśli się pokaże, że wybrana, z tey się w mieście sustentowali, żadney, naymnieyszey rzeczy nie pretenduiąc; z miasta ustawę miarą Wilenską, iaka się z znakiem grodowym posyła, wybierać, nie inaczey, injungo; komput tylko praecise koni sto konserwowany y alimentowany być powinien. Jeżeli zaś naywięcey exequowano ustawę, abyś wm pan refusionem uczynił. Daję tedy ten moy ordynans, abyś wm pan, trzymaiąc się pierszego pomiarkowania mego, nic sobie absulute więcey nie pozwalał; towarzystwo, poczty, czeladź ze włości sprowadził; trzydniowek żadnych, karmienia czeladzi, mięsa, masła, piw, gorzałek wybierać nie ważyli się, sub refusione de proprio. A ieżeliby jm p. namiesnik, lub ichmm pp. deputaci, czyli ichm pp. towarzystwo, albo czeladź chorągiewna exuberare nad dysposicią ważyli się, takowych jw jm p. kasztelan Witebski, iako regimentarz, albo kommędę regimentarską na mieyscu jmci maiący, zabierać y pod aresztem sądzić, bez żadney osob dystynkcij, obligatur. Co wszytko, pod surowym sądem moym, zlecam y serio inti-

muię. Dan w Wilnie, dnia 30 Marca, roku 1714. U tego ordynansu podpis ręki temi słowy: Ludwik Pociey, hetman wielki w. x. Litto. Serio intimuię. A poniżey pieczęci podpis ręki pisarza woyskowego w. x. Litto takowy: Stanisław Kalinowski, starosta Telszewski, pisarz woyskowy w. x. Litto. Ktory to ten etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 142 и 143.

48.

Предложеніе того же гетмана Поцѣя управляющему Велижскимъ старостномъ Ивану Рембинскому. Въ виду того, что квартирующій въ г. Велижѣ гусарскій полкъ подканцлера в. княж. Лит. непомѣрными поборами, вопреки гетманскимъ приказамъ, совсѣмъ разорилъ Велижское староство, гетманъ даетъ знать Рембинскому, что онъ, гетманъ, строго, подъ смертною казнію, приказалъ полку воздержаться отъ дальнѣйшихъ притѣсненій, заграбленное возвратить, а между тѣмъ не касаться гиберновой подати впредь до рѣшенія дѣла гетманскимъ военнымъ судомъ, 1714 г. Апрѣля 14.

Aktykacia aresztu, wydanego od jwo jmp. Ludwika konstantego Pocieia, hetmana w. w. x. Litto, do jmp. Ludwika Rębinskiego, gubernatora Wieliskiego.

Roku 1714, msca Apryla dnia 14.

Na urzędzie jkmci grodzkim Wittbm etc. postanowiwszy się oczewisto, urodzony Bartłomiey Wałecki, pisarz prowentowy starostwa Wieliskiego, ten areszt jwo jm. p. hetmana w. w. x. Litto z rzeczą, w nim wyrażoną ad acta podał, w te słowa pisany: Ludwik Konstanty na Włodawie y Rożance Pociey etc., jmp. Janowi Ludwikowi Rębinskiemu, gubernatorowi Wielskiemu y namiesnikowi jego wydaię ten areszt na to. Poniewaź

chorągiew usarska jwo xcia podkanclerzego w. x. Litto, maiąc subsistencią zimową ad prasens w mieście Wieliskim, nad assygnacią y ordynansy moie hetmanskie extorsive biorąc niezwyczyną ustawę, summopere te starostwo zdamnifikowali; dla czego, osobliwym ordynansem mym, do tey chorągwie wydanym, zaleciwszy modestioy sąd moy woyskowy surowy doniozszy, serio pod garłem intimowałem, aby hyberny scipli (simpli?), na ten rok należącey, sobie, vigore assygnacy pierwszey, ktora kassatur, do rozsądzenia się o przebory nie tykali, nie wybierali y nie ważyli exequować y co by wzieli, powrocili. Jakoż tym aresztem y samemu jm p. gubernatorowi donaszam, aby nie ważył tey hyberny do tey chorągwie wnosić, ani do poborcow wdztwa Wittbo, aż do rozprawy w sądzie mym. Dan w kancellaryey woyskowey w Wilnie, dnia 30 Marca, 1714 roku. Poniżey aresztu tego konnotacia takowa: Na własne roskazanie jwo jm p. Ludwika Kontstantego Pocieia, kasztelana Wilenskiego hetmana w. w. x. Litto, dobrodzieia moiego, do tego aresztu podpisuię się Stanisław Kalinowski, starosta Telszewski, pisarz woyskowy w. x. Litto. Ktory to ten etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 144—145.

49.

Листъ, данный Витеб. воеводою и войтомъ Казиміромъ Поцѣемъ Витеб. мѣщанину и купцу Өомѣ Остаховичу, или Астаховичу, на увольненіе его изъ Витеб. ратушнаго вѣдомства, такъ какъ онъ, избѣгая чрезмѣрныхъ городскихъ тягостей, воинскихъ порцій, гиберны, обременявшихъ городъ долговъ и разныхъ другихъ, въ тѣ смутныя времена, поборовъ, притѣсненій и вымогательствъ, продалъ воеводѣ свой домъ съ принадлежностями въ Витебскѣ, на Зарѣчьѣ, въ слободѣ, обра-

зовавшейся въ 1690 г., а также уступилъ свои пляцы въ городѣ мѣщ. Ивану и женѣ его урожд. Астаховичъ Азарковичамъ [1]). 1714 г. Апрѣля 16.

Actikatio listu uwolnionego od miasta, służącego sławetnemu Tomaszowi Ostahowiczowi.

Roku 1714, msca Aprila 16 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Wittbm etc. comparens palam, sławetny p. Thomasz Ostachowicz ten list uwolniony na rzecz, w nim wyrażoną, ad acta xiąg grodu Wittbo podał, w te słowa pisany: Kazimierz Alexander na Kadzinie y Rzeczycy Pociey, woiewoda y woyt Witebski, Żyżmorski, Olkienicki, Rohaczewski, Surazki starosta, jm pan lantwoytowi, sławetnym pp. burmistrzom, ławnikom, raycom y całemu pospolstwu miasta jkmci Witebska. Donoszę do wiadomości. Poniewasz sławetny p. Thomasz Astachowicz, mieszczanin y kupiec miasta Witebska, zważaiąc zachodzące ad praesens w mieście ciężary, portie żołnierskie, hiberny, zaciągnione in antecessum na ratusz (według dokumentow na to, do których nigdy nie podpisywał sie) długi y inne różne, pod te nieszczęśliwe zamieszane czasy, exactie, oppressie y extorsie, a barziey biorąc za cel y impet nadane miastu Witebskowi naiaśnieyszych królow ichm Polskich y wielkich xiążąt Litewskich o wolnym odchodzeniu y przychodzeniu przywileia, stosuiąc się do których, mnie Kazimierzowi Pociejowi, woiewodzie Witebskiemu, dom swóy własny, w mieście Witebsku, na Zarzeczu, w Ruskiey 1690 (sic) słobodzie, na grodzkim placu (gdzie w roku

[1]) Опять много говорящій фактъ о жалкомъ положеніи Витеб. мѣщанъ магдебургскаго права, помимо разныхъ корол. привилегій, которыя совершенно парализовались шляхетскими, ксендзовскими и жидовскими вольностями.—Ср. Истор.-Юрид. матер., вып. XXI, докум. 20, 30, 31, 33, 81 и проч.

1690 jm p. Czaplic dym ieden zaprzysiągł) będący, ze wszytkiemi budynkami, sklepami, puniami, ogrodami y wszelkiemi do niego, iak się w sobie ma, przynależnościami, wiecznemi czasy przedał, prawo, na moię osobę służące, dał y ono w grodzie przyznał. Nadto placow mieskich swoiey possessiey, z pewnego pomiarkowania się z sławetnym p. Janem Azarkowiczem, względem starszeństwa ieno małżenskiego, a z samą Praxedą Ostachowiczowną, Janową Azarkowiczową, iako aktorką, wszytkich, nic sobie, ani successorom swoim nie wyłączaiąc, nie wymuiąc, ani excepuiąc, ustąpił, zawiodł y w realną podał possessyą. Tedy, idąc drogą samey słuszności, sacrosanctè oraz zachowuiąc y obserwuiąc prawa y przywileia naiaśnieyszych królow ichm Polskich, przez constitutie seymowe utwierdzone, pomienionego sławetnego p. Astachowicza z juryzdyki mieskiey, iako już nie należącego, uwalniam, mieć chcąc, ażeby już odtąd iako z regestrow mieskich uchwalczych był (w które y ex antecesso niesłusznie był wpisany et per consequens do contrybucy mieskich pociągany) eliminowany, tak do żadnych podatkow, żołnierskich porcy, hibern, zaciągnionych długow y iakimkolwiek sposobem mienić się mogących pretenzy y executy mieskich ratusznych, ile żadney nie maiący w mieście possessiey . . . placenia nie należał, mieć chcę et praesentibus upewniam y uwalniam, tak samego p. Thomasza Ostachowicza, iako y successorow iego, przestrzegaiąc, ażeby miasto w schadzkach ratusznych y rospisach swoich w przyszły czas do żadnych respectu fundi nie pociągało extorsy, ani naymnieyszey iakowey praetensiey. A ieżeliby nad tę moią wolą, z samą słusznością zgadzaiącą się, ważyło się miasto wysz spomnionego p. Ostachowicza do uchwalczych wpisiwać regestrow y iakowe o podatki czynić, lub przez się samych, lub przez żołnierzow requisitie, tedy,

in casu contraventiae, in quantitate tysiąca talarow bitych zakłada się wina idque sub instantanea exolutione. In cuius fidem, ręką moią, przy pieczęci, podpisuię. Dan w Łukiszkach, anno 1714, mca Aprila 14 dnia. U tego listu uwolnionego, przy pieczęci, podpis ręki temi słowy: Kazimierz Pociey, woiewoda Witebski y woyt. Ktory to ten list etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 146—147.

50.

Жалоба Витеб. подсудка Богдана и жены его Катерины Старосельскихъ на Доминика Качановскаго въ томъ, что Качановскій, взявъ въ залогъ слободу просителей Волотовку, или Звѣринецъ, въ предмѣстѣ г. Витебска, за р. Двиною, *подъ предлогомъ продовольствія союзныхъ Русскихъ войскъ* [a]) крайне угнеталъ слобожанъ разными нарядами и тройными поборами; затѣмъ, пользуясь удаленіемъ слобожанъ изъ домовъ своихъ, отъ таного притѣсненія и отъ моровой язвы, на разные промыслы, дома ихъ опустошилъ, сломалъ, употребилъ на топливо, такъ что бѣднымъ не гдѣ уже было потомъ пріютиться, и проч.,—чрезъ что причинилъ просителямъ большіе убытки и прямое разореніе. 1714 г.

Jm pan Bohdan Starosielski, podsędek Witebski, y sama jeymć pani Katharzyna Kakowska, sędzianka grodzka Witebska, Starosielska, podsękowa Witebska, małżon-

---

a) Вотъ и еще своеволіе ложно прикрываетъ свои возмутительныя дѣла якобы исполненіемъ обязанностей въ отношеніи союзныхъ Русскихъ войскъ,—препятствуя притомъ, какъ и въ данномъ случаѣ, росту и развитію самого г. Витебска. Здѣсь идетъ дѣло о слободкѣ *Волотовка* или *Звѣринецъ* (ср. Истор.-юрид. матер., вып. XXI, стр. 497), которая, какъ видно, и есть тотъ самый участокъ, который лежитъ за р. Двиною въ 3-й ч. г. Витебска, по направленію отъ Симеоновской церкви вверхъ по рѣкѣ, называемый и нынѣ Слободкою. Почему онъ въ древнихъ документахъ названъ *Волотовками* и *Звѣринцемъ*—неизвѣстно.

kowie, reprotestowali y protestowali w obwinieniu w procesie niesłusznie y nienależnie w podanym pozwie na sądy głownie trybunalne, w roku ninieyszym 1714, w Wilnie odprawuiącym się, na jmp. Dominika Kaczanowskiego, iako samego aktora y pryncypała do tey sprawy, że lubo obżałny jmć, za prawem zastawnym, obiąwszy słobodkę Wołotowke, alias Zwierzeniec, na przedmieściu Witebskim za rzeką Dzwiną, w roku 1700, według inwentarza, sobie danego, ktorzy, podług tegoż inwentarza, dość woli obżałowanemu jmci czynili y pełnili, wszelkie prowianta na woyska auxiliarne Moskiewskie, tudziesz y na poczty y inne expensa całego wdswa, przez jm p. Hrehorego Worotynskiego, w tey słobodzie mieszkaiącego, iako zawiadowce, wydawali, a nadto jm p. Worotynski, za wiadomością obżałowanego jmci, rożnemi sposobami gnębiąc y niszcząc, iakoby przez lud auxiliarny, na poczty y inne prowenta wymyślaiąc, (słobożan)? ciemięzyłł, tudziesz, pędząc niesłusznie na stroże, w podwody, kopanie ogrodow y z onychże przybieranie; przez ktore tak cięszkie uciemiężenie domy swoie ze wszelką ruchomością (porzuciwszy?), iedni do handlow towarow, drudzy do rzemiosł rożnych, a insi czym sposobnieysi do strugow, y instrumenta na to maiąc, gdy nie mnieysze, ilękrotnie wzruszaiące jarzma na karki swe, ktorego znosić nie mogąc, a zwłaszcza, za Boską plagą, od powietrza na czas uniknowszy, do swych domow powrocić chcieli, w ktorych nie ielne spustoszenie, ale na opał przez zawiadowce swego, tam mieszkaiącego, pozabierane y spustoszone, znalaszszy; a tak ze wszytkiego ogołoceni zostawszy, po rożnych kątach y węgłach tulaiąc się, wyżywienia szukaiąc, porozchodzili się; brzegow zaś żadnych w prawie sobie podanym, ani inwentarzu, nie maiąc, o ktory brzeg niesłusznie pomowkę czyni; y nadto excypowanych mieszczan Jarmoszkę y Waśka

Białousikow, rodzonych braci, nie maiąc poddanych sobie w inwentarzu, pod siebie podgarnąwszy nienależycie domow dwa, z których sobie pożytkuiąc po dziśdzień, na talarow 300 szkody żałobliwi ichm ponoszą. Przez tychże ichmw, osobliwie pana Worotynskiego, zawiadowce, swego, y różnych ludzi, do ich zieżdżaiących, napędzaiąc końmi, bydłem na przyległych polach pod przedmieście Zarzecze Witebskie, przez wszytkie te lata od puszczenia tey zastawy obżałowanemu jmci przynaymniey, letko rachuiąc, na złł. 500 w tym szkody ponoszą. Jeszcze niedość y na tym maiąc, że mimo prawo, sobie dane, y inwentarz, przeciwo temu rewersał od siebie dany, używaiąc tych wszytkich dobr od tak dawnego czasu aż dotąd, iusz prawie zruynowawszy pędzeniem na posłuszenstwo sobie, ogrodow kopanie, z nich zbieranie różnego warzywa, nocą y dniem sieczenia, podwod nienależytych nie iedno sam sobie, ale y obcym ludziom koniecznie rozkazuiąc, do ubostwa przyprowadziwszy y prawie fundyter domy, mieszkanie onych przez różne czasy popaliwszy, drugie poprzedawawszy, poznosiwszy y gdzie któręgo zastawszy . . . podatki uchwalone troynasob wybieraiąc, exekutie zsyłaiąc, w tym y sam przez zawiadowce swego, w tey słobodzie mieszkaiącego, jm p. Hrehorego Worotynskiego, przywodząc, do wieczney ruiny przyprowadzili. A potym, po tak wielkim zruinowaniu y spusztoszeniu rzeczoney słobody y różne . . . w różnych zbożach, których rachuiąc w przeborach . . . y ruinowanie, budynkow zniszczenie, na roboty pendzenie, podwod rozkazywanie y owo zgoła iako naywiększe uciemiężenie czyniąc, zruinowawszy, przynaymniey na 10,000 złł. pol. w tey słobodzie uczyniwszy przez te wszytkie lata, a z roku ninieyszego niedaiąc żadnego obwieszczenia . . . splondrowaniu y zruinowanin poko mogli zniszczeć . . . kiey fortuny słobożan wyzuć, iuż sami widząc . . .

przez siebie, że niemasz na kim co wziąć, ieszcze szukaiąc sposobow szczegulnie do wexy niepotpzebney z napastnemi y nigdy w samey rzeczy niebyłemi kalumniami wzruszaiąc pokoy pospolity, uformo . . . bę niesłuszną pomawiaiąc napisawszy, przysłali, w k . . . niemasz sprawiedliwego, tylko napastne y w samey . . . nigdy nie byłe są wyrażone kontenta. Kiedy żałuiący . . . opisuiąc kalumniose obwinili y pomówili, zadaiąc . . . mieli załuiące kowala poddanego na imię Sciepana z tey słobody wyprowadzić, przeszkodę w dzierżeniu czynić, brzegi nieiakoweś (do kturych się nigdy nie zna) odebrać, pochwałki biciem, zabiciem, sług kiiami biiąc y inne krzywdy czynić, co się nigdy nie pokaże. W ktorey to takowey niesłuszney y napastney praetensy obwiniwszy, ieszcze załuiących jmm turbuią y do sądu głównego trybunału w. x. Litto pociągaią, do szkod y strat y nakładow prawnych przywodząc, y dalszemi odpowiedziami y pochwałkami grożą. O co tedy wszytko, iako o zruinowanie y zniszczenie słobody, spredania domow, o spasze (sic) poczynione, oraz do położenia inwentarzu, tudziesz o niesłuszną wexe y pomówkę y napastną kalumnią, o odpowiedzi y pochwałki, o szkody, nakłady y dalsze winy prawne, iako wszytka rzecz obszerniey przez patrona czasu prawa dowiedziona będzie, chcąc żałuiące ichmwie z obżałowanym jm prawem czynić y tego wszystkiego dochodzić, dali tę swoią solenną reprotestatią, oraz y protestatią, z wolną oney melioratią, gdy tego potrzeba pokaże, do xiąg grodu Wittbo zapisać,—co iest zapisano.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 152—153.

51.

Постановленіе Витеб. реляціоннаго сеймика, отъ 7 Апрѣля 1714 г. Постановлено: 1) Изъ опредѣленнаго Варшавскимъ кор. коммисаріатомъ, на Саксонское войско, оклада по 22 тынфа (Русск. 6 р. 27 к.) съ каждаго присяжнаго, по таксѣ 1690 г., дыма, къ произведеннымъ уже на этотъ предметъ платежамъ добавить по 7 тынф. съ дыма, а также назначить взыскателю оныхъ на содержаніе его по 1 коп. съ тынфа. 2) Съ недоимщиковъ взыскать слѣдуемость экзекуціоннымъ порядкомъ, а съ тѣхъ, которые изъ нихъ своею неисправностью послужили поводомъ къ ущербу исправныхъ плательщиковъ, понесенному послѣдними со стороны войскъ, предоставить обиженнымъ искать удовлетворенія. 3) Въ виду дѣлаемыхъ нат амошнихъ вымогательствъ, поручить кастеляну Огинскому, въ случаѣ, если вымогательства окажутся допущенными съ разрѣшенія подканцлера в. кн. Лит., взыскивать оныя непосредственно съ подскарбія судомъ, съ отнесеніемъ расходовъ на веденіе дѣла на счетъ торгующихъ съ Ригою и Королевцемъ. 4) Въ виду необходимости для жидовъ держать христіанскую прислугу, особенно въ ихъ шабаши и праздники, разрѣшить,— хотя и съ отступленімъ отъ закона,—всѣмъ жидамъ, проживающимъ въ городахъ, мѣстечкахъ, волостяхъ, селеніяхъ и корчмахъ Вит. воев., имѣть такую прислугу, но съ тѣмъ, чтобы въ вознагражденіе за это каждый жидъ тотчасъ уплатилъ за свою христ. прислугу мужскую и женскую,—независимо отъ того, есть ли она у него, или же утаена имъ, по 4 тынфа и на содержаніе взыскателю этихъ денегъ, обозному Гослинскому, по 3 гроша отъ злотаго, а взысканныя деньги обратить на удовлетвореніе долга воеводства воеводѣ и подвоеводѣ, въ колич. 400 злот. 5) Обязать Войну-Ясенецкаго не нарушать спокойнаго владѣнія подвоеводы заложенною послѣднему слободкою Дразневскою въ Витебскѣ, и 6) удовлетворить мѣщанина Петра Проскурня за его труды и издержки по поставкѣ струговъ какъ въ Витебскѣ, такъ и въ воеводствѣ, на военныя надобности Его Величества Русскаго Царя. 1714 г. Мая 7.

Actt. laudum seymiku relationis wa Wittbo.

Roku 1714, miesiąca Maia 7 dnia.

Na urzędzie jkmści grodzkim Witebskim etc. com-

parens pallam, sługa pokoiowy jwo jmp. Kmrzą Alexandra Pocieia, wdy Wittbo, jm p. Piotr Hrebnicki, te laudum z rzeczo, w nim wyrażoną, ad acta xiąg grodu Wittbo podał, w te słowa pisane: My, senatorowie, dygnitarze, urzędnicy ziemscy, godzcy, rycerstwo, szlachta, obywatele wa Witto, na seymik relacyny, pro die vigesima sexta Aprilis anni praesentis 1714, za wydaną innotescentio od powracaiącago posła naszego z commisariatu jkrmci Warszawskiego, jmp. Kmrza Paprockiego, na mieysce zwykłe seymikowania, do zamkow Witebskich zgromadzeni, po obraniu actowi dyrectora, jaśnie wielm. jm pana Kmrza Alexandra Pocieia, wwdy Witebskiego. Na ktorym terminie, odbieraiąc relationem od wspomnionego jmp. posla naszego z poleconey imci od całego wdztwa actij do commisariatu jkrmci ratione włożonego ciężatu na całą Rzpplito, iako y naszemu wwdztwu tenże sam ciężar iuż od woyska jkrmci Saskiego był proponowany, abyśmy z dobr swoich szlacheckich, dziedzicznych, ziemskich wypłacili po talarow pięciu z dymu abiuratowego kożdego anni 1690, mieniąc na sustament zimowy woysku jkrmci Saskiemu. W czym będąc instructus, jm pan poseł nasz pro posse effecit wwdztwu defalki w praeponowanych pięciu talarach tynfow ośmiu, a po dwudziestu dwa tynfy iniunctum stricte wypłacić ante ultimam Aprilis. Zaczym, eodem in termino, maiąc informationem od ichmw pp. komisarzow o expensach widocznych na wiatyk posłowi y na różne accomodatie w defalce y ratach, użyczonych ieszcze do pierwszey uchwały, in suplementum plenae exolutionis woysku jkrmci Saskiemu po tynfow siedmiu z dymu kożdego abiuratowego wypłacić zgodnie, iednomyślnie przy rzekamy, uchwalamy. Solarium także po kopieyce od tynfa postempuiemy. A co niektorzy raty nie wnieśli, przko takowych retentorow executionem instantaneam

pozwalamy. A ieślibyśmy teraz teraznieyszey uchwały po tynfow siedmiu ad ultimam Aprilis nie wnieśli, takoż executionem na sprzeciwnych y ociągaiących się do executiey pozwalamy, z warunkiem takowym, ieśliby kto z retentorow drugim, wypłacaiącym się y maiącym kwity od ichmw komisarzow naszych, swą niedbałością w płaceniu się, a przezto sprowadzoną executio, w przechodzię, noclegach damnifikował niewinnych, tedy hoc laudo statuimus, mota nobilitate, przy rotmistrzach wwdztwa naszego, u takowych ichmw szkod swych requirować. Ponaszaiąc też niezmierne extorsie na komorach skarbowych w. x. Litto od ichmw panow exactorow, non constat; ieśli permissive od jwo jm pa podskarbiego w. x. Litto, uprosiliśmy jwo jmp. Oginskiego, kasztelana Witebskiego, aby . . . doniosł takowe extorsie jwmu jm p. podskarbiemu w. x. Litto, expostuluiąc satisfacciey z exactorow; inquantum stabilis repositio na to będzie, tedy via juris z samym jm pm podskarbim daiemy moc, ad refusionem wszelkich szkod, laciori processu juris progredi; na co obowiązuiemy wszytkich ichmw, commertia maiących do Rygi y Krulewca, koszt zkładać. Ad interim, ad normam praxis w. x. Litto y vigore prawa plitego, że żydowstwu czeladzi chrześcian mieć vetat prawo pte, jednakże bez usługi y czeladzi chrześcian żaden żyd po miastach, miasteczkach, włościach, wioskach, karczmach obeyść (się?) nie może, mianowicie w szabasy y święta swe liczne; przeto, aby żyd każdy, w mieście jkrmci Wittm y po miasteczkach, włościach, wioskach, karczmach mieszkaiący, krom żadney od nas protekciey y folgi, wypłacił od czeladzi oboiey płci—męskiey y białogłowskiey, czyli one ma abo utail, bez żadney disquizycyey, po tynfow czyry. Do extendowania ktorego poboru od żydow, jm p... Ferdynanda Goslinskiego, oboznego wa Witto, uprosiliś-

my y naznaczyli, postmpuiąc solarium jmci od złotego po groszy trzy. Który pobor za dług rękodayny talerow bitych dwieście y za bierkowcow czterdzieście pięki, iako w laudum gromnicznym opisano, cedere ma jaśnie wielm. jm pu wwdzie Witeb., oraz wu jm pu Samuelowi Kmrzowi z Brusiłowa Kisielowi, chorążemu y podwwdzemu wa Witto; ieśli sufficiet, z tegoż poboru, zaległego długu rękodaynego na wwdztwie złotych czterysta ma być wypłacono. Ad interim, ponieważ jm p. Jan Woyna Jasieniecki ciężko praepeditio w possessiey zastawney czyni temuż wlmu jm. pu chorążemu y podwwodzemu wa Witto, mianowicie w słobodce Drazniewskiey, w Witebsku będącey, dalsze czyniąc odpowiedzi w expulsiach, tedy hoc laudo injungimus jm. p. Janowi Woynie, aby żadnych praepedycyey, expulsiey nie czynil w dobrach zastawnych od jwo jm p. Konstantego Woyny, podkomorzego Brasławskiego, sub abmissione activitatis; insuper in libero arbitrio delatora list zaręczny, prawny podać turbatorowi. In continenti, na delatio sławetnego p. Piotra Proskurni, który, podczas ciężkiey exactiey na wwdztwo, w wydawaniu strugow z wwdztwa y miasta Witebska na potrzebe woienno Jego Carskiey Mości, na tenczas auxiliarza Rzpplitey naszey, pracował y, zapożyczywszy niemało summe, za wwdztwo wyłożył; aby tedy ichm pp. poborcowie tey uchwały na strugi liquidatio na sądach fiskalnych, salva compellatione do productu calculatiey na seymiku którymkolwiek, post calculum diligentissime et recte czynili, hoc laudo cavemus et iniungimus ichmw. Do którey statujtiey naszey, imieniem całego wwdztwa, jwmu jm pu Kmrzowi Pocieiowi, wwdzie Wtttbmu, podpisać zupełną moc daliśmy. Actum ut supra. U tego laudum podpis jwo jm pa dyrectora tymi słowy: Kmrz Pociey, wwda Witebsky, dyrector seymiku relacyunego, imieniem całego

wwdztwa. Które to te laudum, za podaniem onego przez osobę etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 160—161.

52.

Приказъ регимeнтара Мартіана Огинскаго подполковнику лейбъ-полка в. гетмана в. княж. Лит. Колачковскому, въ которомъ,—вслѣдствіе жалобы администратора Езерищенскаго староства, Яблонскаго, и крестьянъ всей волости того староства, что люди означеннаго полка, неподлежаще привлекая корчмарей и рудниковъ, не пользующихся землями староства, къ поставкѣ продовольствія, съ крайнимъ насиліемъ, какъ-то: побоями, секвестромъ мѣстныхъ жителей, *куреніемъ ихъ въ дыму*, вязаньемъ, вынуждаютъ у нихъ деньги, лошадей, скотъ, хлѣбъ и разныя вещи,—подъ строгимъ взысканіемъ предписываетъ неотложно устранить такія, противныя военной дисциплинѣ дѣйствія, съ возвратомъ заграбленнаго по принадлежности. 1714 г. Мая 9.

Acticatio ordynansu jwo jmp. Oginskiego, regimentarza woysk w. x. Litto dywizy Białoruskiey.

Roku 1714, mca Maja 9 dnia.

Na urzędzie jkrmci grodzkim Witebskim etc. comparens personaliter, sługa jm. p. Stanisława Jabłonskiego, administratora starostwa Jezierzyskiego, jm p. Jan Pawłowski, ten ordynans na rzecz, w nim wyrażoną, ad acta xiąg grodu Witto podał, w te słowa pisany: Marcyan Michał z Kozielska Oginski, kasztelan Witebski, Poduświacki, Babinowiecki, Przewalski starosta, regimentarz dywizy Białoruskiey woysk wo xa Litto, jm p. Kołaczkowskiemu, obersztleytmantowi leyb—regimentu jw. jm p. hetmana wo wo xa Litto, a w niebytności jm pu Wołyńskiemu, rotmistrzowi, comędę maiącemu. Za doszłą

mnie conquerulatią jm p. Jabłonskiego, administratora Jezierzyskiego, y całey włości starostwa tego poddanych, iż ludzie regimentowi commendy wmm pana od karczmarzow y rudnikow, w starostwie pomienionym będących, za . . . . gruntow tego starostwa nie maiących, exequuią, mimo dispertiment y rozkład, porcye, nienależycie nad quantitatem postanowioną, niesłuszną y niezwyczayną exigencyą extorquendo, biciem, sequestrowaniem ludzi tamecznych, dymem kurzeniem, wiązaniem etc.; przeto, z władze mey regimentarskiey, daię ten ordynans, pilno przestrzegaiąc, abyście wmm pp., ab hinc ludziom commendy swoiey modestiam militarem przykazawszy, utrzymać te niesłuszne extorsie raczyli: od arędarzow y rudnikow starostwa Jezierzyskiego exigency poprzestali y co wzięto od nich, gotowemi, w grabieżach koni, bydła, zboża, fantow, instantanee powrocono im było. W exorbitancy także exigentiarum y exakcyach aby był methodus . . . sub rigore militari, w ordynansach hetmanskich expresso et in volumine legum, który by musiał in contravenientes extendi, iako napilniey polecam. Dat w Sidorowszczyznie, 8 Maj 1714. U tego ordynansu, przy pieczęci, podpis ręki temi słowy: Oginski, kasztellan Witebski, regimentarz. Który to ten ordynans etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 165.

53.

Приказъ, въ видѣ частнаго письма, Витебскаго кастеляна и регимeнтара Огинскаго ротмистру гетманскаго лейбъ-полка Волинскому, въ которомъ, давая знать о поступившихъ изъ Езерищенскаго староства жалобахъ, что полкъ этотъ, получивъ уже тамъ порціонное продовольствіе, все-таки вымогаетъ

оное и притомъ съ крайнею жестокостью у мѣстныхъ кресть-
янъ, даже *вьшаніемъ ихъ въ дыму, запряжкою ихъ связанныхъ въ возы* и проч., а также о томъ, что полкъ неподлежаще вымогаетъ продовольствіе отъ корчмарей и рудниковъ, строго предписы-
ваетъ насилія прекратить, взятое возвратить и больше не до-
пускать подобнаго своеволія. 1714 г. Мая 9.

Acticatio listu jw jm p. kasztellana Witto, do jm p. Wolinskiego, rotmistrza leyb-regimentu jw jm p. het. w. w. xa Litto, pisanego.

Roku 1714, mca Maja 9 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. comparens personaliter, sługa jm p. Stanisława Jabłonskiego administratora starostwa Jezierzyskiego, jm. pan Jan Pawłowski, ten ordynans, alias list prywatny, na rzecz, w nim wyrażoną, sub sigillo volanti, ad acta xiąg grodu Witto podał, w te słowa pisany: Mci panie rotmistrzu, leyb (regimętu?) jw jm pana hetmana w. x. Litto, mnie wielce mćpanie y bracie. Za doszłą conquerulatią jm p. Jabłonskiego, administratora Jezierzyskiego, y całey włości tego starostwa, iż ludzie commendy wmm pana regimentowi, nad rozłożone y iuż wybrane porcye bezkonieczne, bo iuż nad rozkład postanowiony, czynią exigencye, niezwyczayną exekucyą, wiązaniem, biciem, w dymie zawieszywaniem, w woz związanych zaprzęganiem ludzi pddanych Jezierzyskich, z ktorey exekucy, prawie, hostiliter, iuxta narrata, czynioney, fertur, człowiek poddany zamęczony umarł; od karczmarzow także y rudnikow że ludźmi regimentowemi comm. wmm. pa, lubo gruntow ciahłych nie maią, raczycie wmm panowie porcye wymagać, grabieży koni, bydła, fantow pozabierawszy, swirny pieczęciami sequestrowawszy, y lubom był wydał ordynans, aby grabieży arędarskie y rudnikowskie powrocone były y od nich żadna, iako nie

należą regimętowi, exakcya nie była, przecie iednak, persistendo w woli swoiey, nad rigor prawa pstgo y woli jw jm pa hetmana wo wo xa Litto, ktora wszelką licentiam praescribit militarem, nie raczycie w tym starostwie termino exigency czynić. Przeto, ieżeli nie było w tym poskromienia, ani też obserwy pierwszego y teraznieyszego ordynansu mego wydanego, musiałbym wmm pa, po uczynioney inquisicyi delatorum, z sobą do jw jm pa hetmana prosić, gdysz te exorbitantie nie powinny steriliter, ani impune cadere, gdzie jm pan starosta Jezierzyski zechce prosequi iniurias. Przestrzegam tedy jm pa y upraszam o obserwę ordynansow moich regimentarskich, do wyrazney woli hetmanskiey sciągaiących się; oraz abyś wmm pan rozkazał grabieży wszystkie karczmarzom y rudnikom powrocić, konie, fanty, bydło etc., co tylko niesłusznie, iako od niepodlegaiących tym exakciom ludzi, zabrano; to też do uwagi podaiąc, iż luboby dalekiemu od colligacy jw hetmana nie godziło by się praeiuditia czynić, tym barziey bliskiemu. Co pilno zaleciwszy, zostawam. U tego listu podpis ręki, przy pieczęci, temi słowy: mm pana bratem y sługą MM. Oginski, kasztellan Witebski mp. Data w te słowa: Z Sidorowszczyzny, 8 Maj 1714. A na złożeniu tego listu intitulatio w te słowa: Jmci panu Wolinskiemu rotmistrzowi leyb-regimentu jw jm pana hetmana wo wo xa Litto, mnie wielce mć panu y bratu. Który to list etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 164.

54.

Жалоба отъ имени Русскаго Дмитрія Минчукова изъ Смоленска, фактора его Якима Зимодры, на писаря Витеб. тамо-

женной заставы вновь подвышенныхъ тамож. пошлинъ в. княж. Лит., Андрея Заранка, въ томъ, что послѣдній, къ крайнему разоренію просителя, нѣсколько дней задерживалъ три струга послѣдняго на заставѣ, очевидно съ цѣлью обратить товаръ въ казну за неуплату, будтобы, пошлинъ, тогда какъ проситель уплатилъ таковыя, подъ квитанціи, на старой Витеб. тамож. заставѣ; а недоплаченныя представлялъ ему, писарю; вслѣдствіе чего причинено просителю убытка на 200 злот. Русск. 1714 г. Мая 12.

Imieniem p. Dmitra Minczukowa, Moskala z Smolenska, faktor onego, Jakim Zimodra, na trzech strugach będący, solenno protestował na jm p. Andrzeia Zaranka, czesznika Minskiego, pisarza komory Witebskiey cła nowopodwyszszonego wo xa Litto, o to y takowym sposobem, iż obżałowany jmć, czyniąc na zgubę y ruinę żałuiącego, a trzymaiąc przez dni kilka strugi na komorze, nie chcąc onych według instruktarza y kwitow, odprawionych na komorze jkrmci starey Witebskiey, odprawić y odmycić, gdzie żałuiący oddawaiąc należytość, upraszał obprawy y dania kwitu, obżałowany jm p. żadnym sposobem nie odmycił, znać usiluiąc za przemyte obrócić odprawiony towar, do niemałych szkod przez zatrzymanie, Ruskich na złł. 200 przywiodszy, y nie odmycił. W czym żałuiący, postrzegaiąc, aby przez to iakowey nie ponieśli szkody, w grodzie Witebskim protestowali y tę protestatią, z wolną oney melioratją, dał do xiąg grodu Witto zapisać,—co iest zapisano.

Roku 1714, msca Maia 12 dnia, te żałobe na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim opowiadano. Jerzy Piotr Jaroszewic, namiesnik wa Witto.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 166.

55.

Квитанція, данная писаромъ Витеб. тамож. заставы старыхъ пошлинъ, Казиміромъ Жукомъ, фактору Русскаго, Дмитрія Минчукова изъ Смоленска, Якиму Зимодрѣ, или Жимодрѣ, въ уплатѣ имъ тамож. старыхъ и старорусскихъ пошл. съ товаровъ на трехъ стругахъ, слѣдовавшихъ въ Ригу, а именно: ржи 500 бочекъ, льнянаго сѣмени 50 боч., овса 50 боч., водки 1250 гарн., меду 60 боч. Съ водки уступлено 10%, а добавочный товаръ, принадлежавшій фактору, кормщикамъ и рабочимъ, состоявшій въ 20 бочк. солоду, пропущенъ безпошлинно. 1714 г. Мая 12.

Actt. kwitu skarbowego komory Witebskiey starey jkmci.

Roku 1714, msca Maia 12 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. comparens personaliter, Jakim Żymodra, faktor Dmitra Minczukowego, Moskala z Smolenska, ten kwit skarbowy cła jkmci starego komory Witebskiey na rzecz, w nim wyrażoną, ad acta xiąg grodu Witto podal, w te słowa pisany: Ao 1714 msca Maia 9, pan Dmitr Minczukow, Moskal z Smolenska, posyłaiąc do Rygi, przez faktora swego, Jakima Zimodra, na trzech strugach żyta beczek 500, lnianego nasienia becz. 50, owsa becz. 50, gorzałki w beczkach małych y wielkich dwudziestu piąciu, rachowano za garcow 1250, miodu w kadkach, rachowaną za beczek 60, od tego za cło stare y staroruskie jkmci tu na komorze Witebskiey zapłacił, a z gorzałki y z miodu dziesiąto część defalkowaną. Przykładki faktorskiey y kornickiey y molodzieckiey słodu w kulach beczek 20, bez brania cła, wolno puszczoną. Actum ut supra. U tego kwitu, na komorze pisanego, przy pieczęci podpis ręki tymi słowy. Kmrz Żuk, strażnik wa

Połockiego, pisarz komory Witebskiey ceł starych. Który to ten kwit etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 167.

56.

Привилегія, данная кор. Августомъ II подканцлеру вел. княж. Лит. Казиміру Чарторижскому на трехлѣтнее право выдѣлки въ лѣсахъ держимаго имъ староства Велижскаго въ свою пользу всякихъ лѣсныхъ товаровъ, какъ-то: разнаго рода клепки, балокъ, мачтъ, шииръ (боковыя мачты), брусьевъ и проч. [a]) 1714 г. Мая 12.

Aktycacya konsensu naiaśnieyszego króla jmści Augusta Wtórego na robienie towarow lesnych w puszczy starostwa Wielizkiego, wdztwie Wittbskim leżącego.

Roku 1714, miesiąca 12.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim ettc. comparens personaliter, sługa jm pana Jana Ludwika Rembinskiego, administratora Wielizkiego, ten consens, od naiaśnieyszego króla jmci Augusta Wtórego wydany na rzecz, w nim wyrażoną, ad akta xiąg grodu Witebskiego, jm p. Tobiasz Czerep, podał, w tę słowa pisany: August Wtóry, z Bożey łaski król Polski, wielki xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Żmuydski, Mazowiecki, Kiiowski, Wołhinski, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smolenski, Siewierski, Czernihowski, a dziedziczny xże Saski y elektor. Oznaymuiemy tym listem przywileiem naszym wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy. Jako wielkie y całemu Polskiemu światu wiadome merita wielmożnego Kmrza na Klewaniu y Żukowie xię-

a) Велижскаго уѣзда Сертейскій товарный лѣсъ еще и теперь извѣстенъ своимъ высокимъ качествомъ.

cia Czartoryzkiego, podkanclerzego wo xa Litto, omnem nostrum regium merentur respectum, tak y teraz, bynamnicy na wniesioną jego do nas prożbę (abyśmy mu consens nasz na robienie towarow wszelkich lesnych w puszczach y lasach starostwa Wielizkiego, w wdztwie Witebskim leżącego, w posessiy y dzierżeniu tegoż wielmożnego xiążęcia Czartoryzkiego, podkanclerzego wo xa Litto, za przywileiami naiaśnieyszych antecessorow naszych, Jana Trzeciego, zostaiącego, dać y użyczyć raczyli) nie odmówiliśmy, y owszem ninieyszym listem consensem naszym pozwalamy, aby w pomienionym starostwie swym Wielizkim mogł y mocen był towary lesne omnis generis kazać robić, iako to: klepki wszelkiego rodzaiu, bale, maszty, szpiry, kłody, potasze, weydasze y którekolwiek tylko ad usum, fructum wynaleść się będą mogły, y te wszelkie towary lesne gdzie się podobać będzie przedawać y na swoy obracać pożytek do lat trzech, immediate et continuo po sobie idących. Na co się, dla lepszey wagi y wiary, ręko naszą podpisawszy, pieczęć wielkiego xięstwa Litewskiego przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia czwartego miesiąca Marca, roku Panskiego tysiąc siedmset trzynastego, panowania naszego szesnastego roku. U tego consensu, przy pieczęci, podpis ręki naiaśnieyszego króla jmci w te słowa: Augustus Rex. Na tymże consensie connotacya cancelaryska temi słowy: Consens, na wolne robienie towarow lesnychw puszczach starostwa Wielizkiego, w woiewodztwie Witebskim leżącego, wielmożnemu xiążęciu Czartoryzkiemu, podkanclerzemu wielkiego xięstwa Litewskiego, dany. Ktory to ten consens etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 168—169.

57.

Приказъ региментара Огинскаго поручику гусарскаго полка подканцлера в. княж. Лит., чтобы лошади были выведены изъ приставствъ Усмынскихъ и всей волости Велижской, съ отводомъ имъ пастбища близъ самаго г. Велижа, не дозволяя болѣе выѣзда въ волость; чтобы не допускалъ праздной челяди продовольствоваться тамъ; всякія нужды войска удовлетворялъ бы въ самомъ Велижѣ и ожидалъ бы дальнѣйшихъ гетманскихъ распоряженій. 1714 г. Мая 14.

Acticatio ordynansu jwo jm p. kasztellana Wittbo, regimentarza woysk wo xa Litto dywizy Białoruskiey.

Roku 1714, mca Maia dnia 14.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. comparens palam, urodzony p. Marcyan Sliwowski, sługa jm p. Rembinskiego, administratora Wieliskiego, ten ordynans z rzeczą, w nim wyrażoną, ad acta grodu Wittbo podał, w te słowa pisany: Marcyan Michał z Kozielska Oginski, kasztellan Witebski, Poduswiatski etc. starosta, regimentarz dywizyi Białoruskiey woysk wo xa Litto, jmsci p. porucznikowi chorągwi usarskiey jogo xięcia jmci podkanclerzego wo xa Litto, a w niebytności commędę maiącemu, daię ten ordynans, za odebraniem którego abyś wmm pan ex nunc z przystawstw Usmynskich y całey włości starostwa Wieliskiego poczty sprowadziwszy, paszą im blisko samego miasta Wieliża naznaczył, więcey na włość nie pozwalaiąc rekursu; lozna także czeladź aby żadney subsistency nie miała we włości y existencyi nie czyniła; stroże żadne z włosci aby nie były ab hinc pretendowane y żadna quocunque tytulo et nomine nazwana exigencya, ale w mieście samym Wieliżu; aby chorągiew wmm ppw. ordynacyi dalszey hetmanskiey oczekiwała. Co pilno z władze mey regimentarskiey poleciwszy, in contravenientes pozwy wydane. Dat w Sidorowszczyznie, 14 Maj 1714 roku. U tego ordynansu, przy pieczęci, podpis ręki temi słowy: Marcyan Oginski, kasztellan Witebski, regimentarz. Poniżey podpis takowy: Pilno zalecam wszelką modestią. Który to ordynans etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 175.

58.

Жалоба администратора Велижскаго староства, Лудвига Рембинскаго, поданная именемъ самого старосты, подканцлера в. княж. Лит., князя Чарторижскаго, на владѣльца корол. имѣній, расположенныхъ между староствами Велижскимъ и Усвятскимъ, называемыхъ Бѣганщина, Михаила Липскаго, за выловъ принадлежащихъ къ Усмынскому десятку Велижскаго староства озеръ Городно и Зароново, а также за изгнаніе крестьянъ изъ дер. Лопатиной того же десятка и за устройство на ея грунтахъ своей новой деревни; причемъ Липскій на тѣхъ грунтахъ *поставилъ висѣлицу и угрожалъ крестьянамъ повѣшеніемъ*, а администратору и всякому противнику своему убійствомъ. Липскій, для всякихъ насилій, воспользовался какимъ-то замѣшательствомъ, случившимся при переходѣ Велижск. староства отъ Поцѣя къ Чарторижскому, какъ „законному“ старостѣ. 1714 г. Мая 15.

Jm p. Ludwik Rembinski, administrator starostwa Wielizkiego, imieniem josw xcia jmci na Klewaniu y Żukowie Czartoryskiego, podkanclerzego wo xa Litto, Wieliskiego, Uswiatskiego etc starosty, żałował y solenniter protestował na jm p. Michała Gano-Lipskiego, possessora dobr krulewskich, między starostwami Wieliskim y Uswiatskim leżących, Bieganszczyzna nazwanych, tudziesz y poddanych jmci possessyey, o to, iż obżałowany jm p. Lipski z przerzeczonemi poddanemi naprzod, w przeszłym roku 1713, upatrzywszy czas zamieszany przy

rewolucyey starostwa Wieliskiego z possessyey jwo jm p. Ludwika Konstantego Pocieja, kasztelana Wilenskiego, hetmana wo wo xa Litto, w possessyą legitimi capitanei, jośwgo xcia jmci Czartoryskiego, podkanclerzego wo xa Litto, illicito modo, tacite et nomine sciente jeziora starostwa Wielizkiego, w dziesiątku Usmynskim leżące, Horodno y Zaronowo nazwane, złowił; naostatek, w ninieyszym roku 1714 iuż nie tacite, ale vi et videnter, nietylko pomienione jeziora sobie usurpavitt et usurpat, ale insuper na gruntach, do derewni, Łapaciny nazwaney, do dziesiątku Usmynskiego, a starostwa Wielizkiego należących, na postrach poddanym krolewskim przerzeczonego starostwa, a na postpositią prawa pospolitego, szubienice postawiłł, przerzeczonym chłopom wieszaniem grożąc, z pomienioney derewni Łopaciny wystraszył, połowę ich gruntu sobie privata authorytate przywłaszczył, na ktorym gruncie nową derewnią sobie eryguie; na ninieyszego protestanta y ktobykolwiek ex parte starostwa bronić się ważył tey bezprawney intromissy tak w ieziora, iako y w grunta, zabiciem, w łeb strzelaniem grozi, przechwałki czyni. W czym praecavendo indemnitati ta jośwgo xcia jmci podkanclerzego wo xa Litto, pryncypała swego, iako y starostwa Wielizkiego, ninieyszy protestant przeciw wysz wyrażonym obżałowanym iterum atque iterum solennie się protestuie y manifestuie, ofiaruiąc się y jośwgo xcia jmci, pryncypała swego, ratione permissorum, in foro competenti, lub przez plenipotentow swoich, jure acturum et vindicaturum, salva praesentis protestationis suae augendae, minuendae, meliorandae celcissimo principali suo et sibi pleno in robore reservata et praecustodita facultate et potestate, dał do xiąg grodu Witto zapisać,—co iest zapisano.—Roku 1714 m. Maja 15 d. ta żaloba

na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim iest opowiadana. St. Goslinski, ob. y regentt.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 177.

59.

Жалоба того же администратора Рембинскаго, именемъ того же старосты Казиміра Чарторискаго, на латинскихъ ксендзовъ—Виленскаго каноника Франца изъ Гечанъ Гецевича, Велижскаго плебана, какъ главнаго виновника, и Велижскаго комендарія Гирина, а также на завѣдывавшаго им. *Чепелемъ*, Флоріана Вроблевскаго, какъ главныхъ соучастниковъ преступленія, и на Чепельскихъ крестьянъ числомъ всѣхъ человѣкъ 300, въ томъ, что помянутый каноникъ, при пособничествѣ прочихъ обвиняемыхъ, пользуясь замѣшательствомъ, упомянутымъ въ предыдущемъ актѣ, прежде всего выстроилъ себѣ сарай надъ р. Двиною, на землѣ Велижскаго староства, Мышковскаго десятка, въ дер. подъ назв. Лонское, которая земля съ давняго времени принадлежала не плебаніи, а Велиж. замку, и о коей велось спорное дѣло между Мышковскимъ дес. и принадлежащими плебаніи Чеплями, и самую землю вспахалъ и засѣялъ; потомъ у той же деревни поставилъ другой сарай, а также строитъ тамъ и жилой домъ; насильно присваиваетъ себѣ грунты той деревни и велитъ крестьянамъ своимъ засѣвать оные, захватывая притомъ еще и дес. *Кривскій*; угрожаетъ просителю и старост. крестьянамъ сожженіемъ, убійствомъ и ограбленіемъ; замковыхъ крестьянъ лишаетъ духовныхъ требъ,—вслѣдствіе чего, многіе корол. крестьяне оставили, оставляютъ и будутъ оставлять свои дома; дѣлая Велиж. староству и замку и другія обиды и насилія и сваливая все это на замковую администрацію, вчинаетъ въ гродскихъ и трибунальныхъ судахъ процессы [a]). 1714 г. Мая 18.

Jm pan Jan Ludwik Rembinski, administrator starostwa Wieliskiego imieniem jośwgo xcia, jmci na Kle-

---

a) Все это яркими красками рисуетъ *духовное смиреніе и нестяжательность* лат. духовенства, не уступавшаго и силѣ пол. вельможъ.—Нужно замѣтить, при-

waniu y Żukowio Czartoryskiego, podkanclerzego wo xa Litto, Wieliskiego, Uswiatskiego etc. starosty, żałował y solenniter protestował na jmci xdza Franciszka z Gieczan-Giecewicza, kanonika Wilenskiego, plebana Wieliskiego, pryncypała, wielebnego w Bogu jmci xdza Girynа, commendarza Wieliskiego, y na jm p. Floryana Wroblewskiego, zawiadowce Czepelskiego, conpryncypałow, tudziesz poddanych Czepelskich, de nominibus et cognominibus samemu przyncypałowi y comprincypałom lepiey wiadomych y znaionych, których plus minus osob trzysta infra scriptarum, iniuriarum et violentiarum, o to: iż przerzeczony wzwysz jm xdz kanonik, cum adminiculo sibi przerzeczonych osob, naprzod, w roku przeszłym 1713 primis Januarij, upatrzywszy czas zamieszany pod rewolucią starostwa Wieliskiego z possessy jwo jmci p. Ludwika Konstantego Pocieja, kasztellana Wilenskiego, hetmana wo xa Litto, w possessyą legitimi capitanei, joświgo xcia jmci Kazimierza Czartoryskiego, Podkanclerzego wo xa Litto, wybudował sobie szpichlerz nad rzeką Dzwiną, w dziesiątku Myszkowskim, w derewni, Łonskoie nazwaney, na gruncie starościnskim Wielizkim leżącey y z dawnych czasow nie plebaniey, ale zamkowi Wielizkiemu podległey, pod ten że czas et fundos contraversos między dziesiątkiem Myszkowskim, do starostwa należącym, a Czeplami, do plebaniey należącymi, które grunta intacte aż do rozprawy prawney z obu stron, tak od Myszkowcow, iako y Czeplan, obserwowane być miały, zaorał y zasiał. Naostatek, y drugi szpichlerz, w tymże ut supra roku inter menses Apri-

томъ, что въ *Чепляхъ* и въ *Брискѣ* существовали издревле и существуютъ донынѣ *православныя церкви*, которыя отъ такого напора лат. духовенства явно страдали въ религіозномъ отношеніи, а вѣроятно и въ имущественномъ; защищать же ихъ было, конечно, не въ интересахъ Чарторижскихъ и Рембинскихъ —Ср. Истор.-юридич. матер., вып. XIX, стр. 338, вып. подъ буквою б).

lem et Maiem, u przerzeczoney derewni postawił, et insuper w roku ninieyszym 1714 budynek do mieszkania na pomienioney derewni usilnie stawi; grunta y derewnie, zdawna w possessyey do tych czas, nemine contradicente, zostaiące, gwałtem sobie przywłaszcza y poddanym swoim gwałtownie one zakrywać y zasiewać każe, y całe dziesiątki Myszkowski y Krzywski, których nigdy ani antecesorowie jmci nie byli in possessione, sobie takim wkroczaniem uzurpuie, ninieyszemu protestantowi y poddanym starościnskim klątwą, spaleniem, zabiciem y dobytkow grabieniem grożą y pochowalki czynią. Pomieniony jm xdz kommendarz zamkowym administrować sakramentow nie chce. Przez co poddanych królewskich, starościnskich z domow swoich niemało iusz ustąpiło, ustępuią y ustempować muszą. Wiele y innych krzywd y wiolency starostwu Wieliskiemu y urzędowi zamku Wieliskiego czyniąc, nad to per modum imputoris winę swoie wkładaiąc na przerzeczony urząd zamku Wieliskiego, niesłusznie processa y protestacye po grodach y trybunałach zanosi. W czym praecavendo indemnitati tak pryncypała swego, iako y starostwa Wielizkiego, ninieyszy protestant contra pp. inculpatos iterum atque iterum żali się, protestuie y manifestuie, offerens se et principalem suum ratione praemissorum ubi de iure competiet acturum et vindicaturum velle, salva eiusdem protestationis suae suo prinsipali et sibi corrigendae et meliorandae (si operis fuerit) pleno in robore reservata et praecustodita facultate et potestate, dał do xiąg grodu Witto zapisać,—co iest zapisano.—Roku 1714, m. Maja d. 10, ta żałoba na urzędzie jkrmci grodzkim Witebskim iest opowiadana. St. Goslinski, ob. y regentt.

По оп. кн. № об. 4. № ч. 4, л. 178.

60.

Напоминаніе вел. гетмана Поцѣя подполковнику конннаго полка его, гетм., Колачковскому, чтобы выступилъ изъ земскихъ имѣній товарища гусарской роты подскарбія, Здановича, съ возвратомъ ему всего забраннаго тамъ, а получилъ бы гиберну, по таксѣ, съ Великаго Села, такъ какъ самъ Здановичъ обязался внести повинность эту въ три срока. 1714 г. Мая 19.

Acticatio monitorium jwo jm p. hetmana wo wo xa Litto jm p. Kolaczkowskiemu, obersztleytnantowi regimentu raytarskago.

Roku 1714, mca Maja 19 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. comparens personaliter jm p. Władysław Zdanowicz, towarzysz chorągwi usarskiey jaśgo jm p. podskarbiego wo wo Litto, te monitorium na rzecz, w nim wyrażoną, ad acta xiąg grodu Witto podał, w te słowa pisane: Ludwik Konstanty na Włodawie y Rożance Pociey etc. jm. p. Kolaczkowskiemu, obersztleytnantowi regimentu mego raytarskiego, a w niebytności kommędę maiącemu. Po zaleceniu chęci moich. Doszła mię querimonia, iż wm pan do dobr ziemskich Siekirzyna y Zochowa, za Wielkie Sioło, sprowadzasz executio. Serio intimuię, abyś wm żadnego do dobr ziemskich jmp. Zdanowicza, towarzysza roty usarskiey jwo jm p. podskarbiego wo wo xa Litto, nie miał praetextu, a cobysiękolwiek przez ludzie kommenderowane pokazało szkody w Siekierzynie y Zochowie, to ad assem uspokoić. Hibernę, według taryffy z Wielkiego Sioła należącą, wybrać pozwalam, iakosz jm p. Zdanowicz zapłacić deklarował ratami trzema. Dan w Wilnie, dnia 31 (sic) Aprila, anno 1714. U tego monitorium, przy pieczęci, podpis ręki temi słowy: Ludwik Pociey, hetman w. wo xa Litto. Poniżey pie-

częci connotatio cancellary woyskowey wo xa Litto. Ktory to etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 179.

61.

Приказъ того же гетмана Поцѣя тому же подполковнику Колачковскому, чтобы, совмѣстно съ назначеннымъ со стороны его, гетм., коммисаромъ Яблонскимъ, произвелъ дознаніе о причиненныхъ въ Езерищенскомъ староствѣ переборахъ и затѣмъ обиженныхъ удовлетворилъ. 1714 г. Мая 21.

Acticatio ordynansu jwo jm p. hetmena wo xa Litto.

Roku 1714, mca Maja dnia 21.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. comparens personaliter, sługa jm pana Stanisława Jabłonskiego, administratora Jezierzyskiego, jm p. Jan Pawłowski, ten ordynans z rzeczą, w nim wyrażoną, ad acta xiąg grodu Witto podał, w te słowa pisany: Ludwik Konstanty na Włodawie y Rożance Pociey etc, jm p. Kulaczkowskiemu, obersztleytnantowi leyb-regimentu mego, lub też komukolwiek natenczas kommędę maiącemu, po zaleceniu chęci moich, daię ten moy ordynans, za którego doyściem abyś wm pan z commissarzem, odemnie naznaczonym, jm p. Michałem Jabłonskim (nic się nie interessuiąc więcey do starostwa Jezierzyskiego), uczynił słuszną rewizyą po poczynionych przeborach; gdzie abyś wmm pan ex nunc uczynił satisfactio krzywd, aby mnie dalsze nie dochodziły querimoniae. Co pilno zalecam, pod surowym moim sądem. Datt w Wilnie, ao 1714, mca Maja 14 dnia. U tego ordynansu, przy pieczęci, podpis ręki temi słowy: Ludwik Pociey, hetman

w. wo xa Litto. Poniżey pieczęci connotatio cancellary woyskowey wo xa Litto takowa: Folio 83, SKST pisarz woyskowy wo xa Litto. Który to etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 180.

62.

Строжайшій, подъ *смертною казнью*, приказъ того же гетмана тому же подполковнику, чтобы не претендовалъ къ плацамъ капитана Чарнявскаго въ г. Витебскѣ, а заграбленныхъ у него, наѣздомъ на дворъ его, лошадей и проч. все ему возвратилъ. 1714 г. Іюня 12.

Acticatio ordynansu jwo jm p. hetmana wo wo xa Litto.

Roku 1714, miesiąca Junij dnia 12.

Na urzędzie jo k. mci grodzkim Witteb. etc. comparens personaliter stanowszy, sługa jm p. Piotr Zaiezierski jm pa Włodymierza Czarniawskiego, kapitana jo k. mci, takowy ordynans z rzeczo. w nim wyrażono, ad acta xiąg grodu Wittebskiego podał, ktory eo tenore sonatt: Ludwik Konstanty na Włodawie y Rożance Pociey etc. jm p. Kołaczkowskiemu, obersztleytmantowi leybregimentu mego raytarskiego, a w niebytnosci jmci p. Bandomikowi, majorowi, jmci p. Wołkowi, rotmistrzowi, lub komędę regimentowo maiącemu. Po zaleceniu chęci mey. Doniosł mi wielkie querimoniae jm y. Czarniawski, kapitan jo k. mci, że wasz mm. ppwie, nad moią listowno intimacią, żebyscie do placow, w mieście Wittebsku będących, jmci p. Czerniowskiego, kapitana, ullo praetextu nie interessowali się, ważyliście się za pomienionę placy wielki czynić gravamen z naiazdem dworu

jm pa Czarniawskiego z zabraniem koni. Co iako niesłusznie wmci pwie przeciwko prawu pospolitemu uczyniliście, taki daię waszmcm ordynans, za którego odebraniem, serio, pod ostroscią artykułow woyskowych, initimuię, ażebyście waszmć panowie, winą w sądach moich będziecie odpowiadać, ex nunc zabrane konię wrocili y inne poczynionę exaccie uspokoili, y do tych placow nie interesowali się, nad to, żeby odtąd żadna na wmmcw pp. nie zachodziła querimonia. Co y powtórnie, pod gardłem, zaleciwszy, pozwy in contravenientes z kancelary moiey wydać rozkazełem. Dan w Wilnie, dnia 4 Junij 1714. U tego ordynansu, przy pieczęci, podpis ręki jwo jm p. hetmana temi słowy: Ludwik Pociey, hetman w. wo xa Litto. Poniżey pieczęci konotacja kancelary temi literami: SKST p. w. x. Ltto. Który to etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 184.

63.

Генеральная квитанція, выданная Саксонскимъ полкомъ Витебскому воеводству въ томъ, что этотъ полкъ генерала де-Браузе, съ назначенныхъ для продовольствія его въ зимніе мѣсяцы, 1806 дымовъ (дворовъ) [a], —за изъятіемъ освобожденныхъ отъ сего 818 дымовъ,—по 22 тимфа съ дыма, всего 21,736 тымф., или 3622 злот., независимо отъ уплаченныхъ ему въ разное время еще по 4 тымф. съ дыма, получилъ, подъ квитанціи генерала, и затѣмъ уже не можетъ имѣть къ воеводству никакой претензіи за тѣ мѣсяцы. 1814 г. Іюня 13.

Acticatio kwitu generalnego podatku na sustament zimowy woysku jo krmci Saskiemu.

---

a) Далѣе на 197—198 л. книги помѣщено письмо Вольницкаго старосты Антоневича къ обозному Гослинскому о томъ, что неправильно изъяты отъ означеннаго

Roku 1714, mca Junij dnia 13.

Na urzędzie jo krmci grodzkim Witebskim etc. etc. comparens palam w grodzie Wittbm, sługa jmp. Sylwestra Ferdynanda Goslinskiego, oboznego wa Wittbo y commissarza podatku na sustament zimowy woysku jo krmci Saskiemu, urodzony p. Franciszek Trzaskowski, ten kwit generalny eiusdem satisfactionis ad acta grodu wa Wittbo podał, w te słowa pisany: Quandoquidem palatinatus Vitebscensis pro 1806 fumalibus, s. r. m. regimento domini generalis de Brause pro mensibus hiemalibus anno 1714 assignatis, exclusis 818 fumalibus, quo libertationem impetraverunt, pro quolibet fumali 22 tynfones, adeoque tota summa computata 21,736 tymfones, seu 3,622 imperiales in specie, una cum quatuor tynfonibus diversis terminis persolverit, idcirca, redditis atque receptis specialibus quietationibus generalis, haec de super extraditur omnibusque ulterioribus praetensionibus adversis praedictum palatinatum, quod ad istos menses hiemales, solenniter et constantissime renunciatur. Actum Toloczini, 5 Junij anno 1714. U tego kwitu generalnego, przy pieczęci, podpis ręki jm pana pułkownika temi słowy: Georgius Zechoren. Przypisek po drugiey stronie takowy: S. regiae maiestatis penes regimentum excellentissimi domini generalis de Brause constitutus atque imperium tenens colonellus. Który to kwit etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 197.

платежа капитульныя и духовныя имѣнія, съ которыхъ генеральный коммисаріатъ требуетъ непремѣнной уплаты. Вслѣдствіе чего, требуемая уплата и сдѣлана, какъ удостовѣрилъ на письмѣ, присланный по этому предмету Антоневичомъ, Бучинскій.

64.

Приказъ того же гетмана Поцѣя подполковнику его коннаго полка Колачковскому. Вслѣдствіе жалобъ со стороны Езерищенскаго староства и г. Витебска на крайнія вымогательства провіанта, особенно же сѣномъ, овсомъ и прочими жизненными припасами, назначаетъ коммисію для произведенія дознанія по этому предмету,—съ обязательствомъ подполковника излишне взятое возвратить по принадлежности. Причемъ, въ виду жалобъ и со стороны нижнихъ воинскихъ чиновъ на неудовлетвореніе ихъ порціоннымъ продовольствіемъ, предписываетъ удовлетворить ихъ равномѣрно съ штабъ и оберъ-офицерами. 1714 г. Іюня 15.

Aktic̄atia ordynansu jw jm p. hetmana w. wo xa Litto

Roku 1714, mca Junij 15 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. etc. comparens personaliter, jp. Sciephan Domanski, pisarz miasta Witeb., takowy ordynans z rzeczą, w nim wyrażoną, ad acta xiąg grodu Wittbo podał, w te słowa pisany: Ludwik Konstanty na Włodawie y Rożance Pociey etc. jmp. Kołaczkowskiemu, obersztleytnantowi regimentu mego raytarskiego, a w niebytności commendę natenczas maiącemu. Po zaleceniu chęci moich, oznaymuię, iż mię doszły quaerimoniae tak od starostwa Jezierzyskiego cum attinencijs, iako y miasta jo kr. mci Witebska cum attinen., y z innych dobr, repartycyi wmp. podległych, że się tam wielkie stały exakcye w porcyach, osobliwie sianom, owsem y wiktem. Quo nomine, dałem na rewizyą jmpa Paprockiego, miecznika wa Witto, a wm panu daię optionem ex parte regimentu obrać dwoch ichmcw w pomoc teyże rewizyi y dla doskonalszego zrewidowania, które in spacio niedziel dwoch zakończyć accurate powinni y do mnie, dla spieszney decyzyi sądowey nadsyłać tenenbuntur. I że wspólnie zachodzą quaerimoniae

nmne regimentu na dyspozycyą porcyi, które tylko na iehmw pp. officierow są z wybraney summy rozdzielone, a na prostego, raytara y na under-officerow nec in parte dochodzą, daię ten moy ordynans, abyś wmm p. przed jmp. Załuskim, kuchmistrzem wo xa Litto, generał-majorem od kawalerij, pokalkował się ze wszytkich percept tak zimowemi, iako y letniemi porcyami exequowanych, tak z miasta jo krmci Witebska, iako y z starostwa Jezierzyskiego cum attinencijs, y z innych additamentow repartycyinych. A cokolwiek sie znaydzie przeborow, abyś wmmp. to ad assem powrócił y uspokoił. Tudziesz żeś wmp. z wielką krzywdą raytarow y under-officierow rozdzielił porcye letnie y zimowe, abyś wmp. eo instanti przy uczynieniu calculacyi umiarkował tą summę, aby równa proporcya doszła tak na sztab na ober-officierow, iako na prostych raytarow y na unter-officierow, to iest, ieżeliś na sztab y na officierow przez połowę umiarkował porcyi, aby y na prostego żołnierza przez połowę wydał. Tak mieć chcę y, pod sądem moim ścisłym, zalecam. Dan w Wilnie, dnia 5 Junia, 1714 roku. U tego ordynansu, przy pieczęci, hetmanski podpis temi słowy: Ludwik Pociey, hetman w. w. x. Lo. Poniżey pieczęci connotacya cancellary woyskowey w. x. L. takowa: SKSTP w. w. x. L. Który to etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 201.

65.

Присяжное показаніе, данное въ гродскомъ судѣ, Усвятскаго старосства городскимъ войтомъ, сельскимъ войтомъ и десятниками, о существовавшихъ въ 1713 и 1714 гг. цѣнахъ на жизненные припасы. Виленская бочка—ржи 16 злот., ячменя 12 зл., овса 8 зл., пшеницы 18 зл., крупъ 12 зл., яловица 20 зл., боровъ 16 зл., баранъ 2 зл. 15 грош., гусь 1 зл., курица 6 грош., масла гарнецъ 2 зл., водки гарн. 1 зл., соли гарн. 1 зл., пива гарн. 4 грош., постнаго масла 2 зл. 1714 г. Іюня 16.

Acticatio roty.

Roku 1714, mca Junij 16 dnia.

Na urzędzie jkrmci grodzkim Witebskim etc. osoby, w tey rocie wyrażone, oczewisto stanowszy, wszyscy wykonali jurament w te słowa: My, Hryszko Potocki, woyt mieski, Maxim Mamonow, woyt włoski, Kondrasz Pachomionek, Trachim Bardziło, dziesiątnicy starostwa Uswiatskiego, przysięgamy Panu Bogu wszechmogącemu w Troycy Swiętey Jedynemu, na tym, iako w roku 1713 y w roku 1714 zbożu cena takowa była: żyta beczka wilenka złotych 16, jęczmienia becz. wil. zł. 12, owsa becz. wil. zł. 8, pszenicy becz. wil. zł. 18, krup. becz. wil. zł. 12, jałowica zł. 20, wieprz zł. 16, baran zł. 2 groszy 15, gęs zł. 1, kura groszy 6, masła garniec zł. 2, gorzałki garn. zł. 1, soli garn. zł. 1, piwa garn. gr. 4, oleiu garn. zł. 2. Na tym wszystkim, iako ta cena natenczas była, iako sprawiedliwie przysięgami, tak nam, Panie Boże, dopomoż, a ieśli niesprawiedliwie, ubij nas, Panie Boże, na duszach naszych y na ciałach. Która ta rota na rzecz, w niey wyrażoną, iest do act xiąg grodu Wittbo przyięta y wpisana.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 204.

66.

Удостовѣреніе, выдавное Витебскимъ гродскимъ намѣстникомъ Егоромъ Ярошевичемъ администратору Усвятскаго староства Антону Винклеру, въ поставленныхъ на продовольствіе войскъ продуктахъ по означеннымъ въ предыдущемъ присяжномъ показаніи цѣнамъ, считавшимся на то время высокими. Поставлено продуктовъ всего на 8401 злот. 10 грош.; кромѣ того, выдано наличными деньгами, количество коихъ не показано. 1714 г. Іюня 16.

Acticatio attestacy.

Roku 1714, msca Junij 16 dnia.

Na urzędzie ikrmci grodzkim Witebskim etc. comparens personaliter, sługa jm p. Antoniego Winklera, administratora Uswiatskiego, jm p. Piotr Hrehorowicz, namiesnik Uswiatski, tę attestatią na rzecz, w niey wyrażoną, ad acta xiąg grodu Wittbo podał w te słowa pisaną: Ja, Jerzy Piotr Jaroszewicz, namiesnik grodu Wittbo, czynie wiadomo tą moią attestatią, iż co w roku 1713 odednia 22 Nowembra az do dnia 30 January 1714 cena zboża: zyta solanek $125\frac{1}{2}$, na beczki wileńskie—beczek $62\frac{3}{4}$, iako na tenczas beczka była po złotych 16, co czyni złł. 1004; jęczmienia sol. 95, co czyni na beczki $47\frac{1}{2}$ po złł. 12, złł. 570; owsa sol. $1108\frac{1}{2}$, a na beczki wil. $254\frac{1}{4}$ po złł. 8, złł. 4434; pszenicy sol. $24\frac{1}{2}$, beczek $12\frac{1}{4}$ po złł. 18, co czyni złł. 220 groszy 15; za krup gar. 626, co czyni beczek $15\frac{1}{2}$ po złot. 12, złł. 186; iałowic $20\frac{3}{4}$ po złł. 20, złł. 415; wieprzow 42 po złł. 16, złł. 672; baranow 32 po złł. 2 gr. 15, złł. 80; gęsi 222 po zł. 1, złł. 222; kurow 428 po gr. 6, złł. 85 gr. 18; masła gar. $170\frac{1}{2}$ po złł. 2, złł. 341; gorzałki gar. 89 po zł. 1, złł. 89; soli garcy 131 po zl. 1, złł. 131; piwa gar. 46 po gr. 4, złł. 6 gr. 4; oleiu gar. $6\frac{1}{2}$ po złł. 2, 13. Co czaś gotowych pieniędzy różnym ichm

panom ober y under-officyerom, w regestrze summa wyraża, jedno iako natenczas drogość była zboża y bydła, a nie inaczey, y iako jurament na tym wykonany w grodzie Wittbm na dniu 16 Junij anni praesentis przez woytow, dziesiątnikow starostwa Uswiackiego, w rocie wyrażonych. Na co, dla lepszey wiary, wydaię tę moią attestatią, przy pieczęci urzędowey wa Wittbo y podpisie ręki mey własney. Pisan w Witebsku, roku 1714, miesiąca Junij dnia 16. U tey attestacy, przy pieczęci urzędowey wa Wittbo, podpis ręki jm p. namiesnika temi słowy: Jerzy Piotr Jaroszewic, namiestnik grodu wdztwa Wittbo. Ktora to etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 205.

67.

Жалоба Витеб. мостовничаго (строитель мостовъ или надзиратель за ними) Осипа Креминскаго, или Кременскаго, и Орш. мостовничаго Станислава Лопаты, именемъ своимъ и какъ опекуновъ надъ сиротами умер. Вит. намѣстника Михаила Лопаты, Адамомъ, Марьею и Ѳеклою Лопатами, на Матвѣя Цыбульскаго, а также на Витеб. кляштора пріоровъ Аньола и Львовича, въ томъ, что Цыбульскій, совмѣстно съ этими ксендзами, безправно и съ крайнимъ насиліемъ захватилъ,—принадлежавшій покойной матери названныхъ сиротъ, по второму, тоже умершему, мужу ея, Цыбульской, какъ пріобрѣтенный сю совмѣстно съ этимъ мужемъ своимъ и какъ формально имъ ей отказанный,—дворъ въ Витеб. нижнемъ замкѣ и передалъ оный во владѣніе Доминиканцамъ; причемъ захвачено разной движимости и долговыхъ обязательствъ разныхъ лицъ на 300 талеровъ [a]). 1714 г. Іюня 16.

Żałowali y soleniter protestowali jm pan Jozeph Krzeminski, mostowniczy Witebski, y jm pan Stanisław Ła-

---

а) Новый фактъ водворенія лат. ксендзовъ въ здѣшнемъ краѣ путемъ насилія.

pata, mostowniczy powiatu Orszanskiego, tudziesz imieniem dzieci pozostałych nieboszczyka jm p. Michała Łopaty, namiestnika bywszego Witebskiego, Adama Łopaty, y corek Maryanny y Tekli Łopacianek, iako opiekunowie, na jm pana Matheusza Cebulskiego, tudziesz na w Bogu przewielebnego xdza Anyoła, przeora Witebskiego, y na teraznieyszego w Bogu przewielebnego jm xdza Michała Lwowicza, przeora tegoż zakonu, o to y w ten sposob: iż obżałowany jm p. Matheusz Cebulski, zniozszysie z ichmm xży Dominikanami, po śmierci brata swego, jmp. Antoniego Cebulskiego, w roku 1714, msca Juni 14 dnia, czyniąc na zgube y ruyne pozostałych sierot, Adama Lopaty, syna, y curek—Maryanny y Tekli Łopacianek, nie maiąc żadnego, namnieyszego przystępu, a ni prawa tak do dworu, w zamku niżnim Witebskim będącego, iako y do innych ruchomości, który dwor za spólną summę piniędzy nieboszce jeym pani Reginie Krzemienskiey, bywszey Łopaciney, powtornego małżenstwa Antoniney Cebulskiey, należący y osobliwemi od w Bogu zeszłego jm p. Antoniego Cebulskiego zapisami przyznany, w roku 1711 na roczkach Septembrowych grodzkich Wittbch, obżałowany jm p. Matheusz Cebulski, nie pamiętaiąc na prawo pospolite, constitucye seymowe, serio o violatorach y expulsorach opisane, nie maiąc żadney noty, ani wstępu do pomienionego dworu, nulliter z ichmm xży Dominikanami conwentu Witebskiego zaiachał y onym w possessyą podał, mimo przyznane zapisy, jeym pani Reginy Krzeminskiey, bywszey Łopaciney, powtornego małżenstwa Antoniney Cebulskiey, od w Bogu zeszłego małżonka swego, jm p. Antoniego Cebulskiego, służące, tudziesz różne rzeczy, fanty, nic sobie nie należące, gwałtownym sposobem, podług osobliwego regestru, pozabierał, na talarow bitych trzysta. A gdy żaluiące ichmm, iako opiekunowie niepoiednokrotnie upominaiąc sie u obżałowanego, aby pozostałym sierotom successive należące pomieniony dwor, splendor, fanty y inne, podlug regestru, przywrocić mogł y zapisy, obligi, cerografy na różnych kreditorow oddałł y przywrocił; ale obżałowany, tym barziey sroszsze odpowiedzi y pochwałki czyniąc y nulliter sie wdzieraiąc, biciem y na śmierć zabiciem grozi, ieśliby o to prawem mieli sie dopominać. O co tedy żaluiące ichmm z obżałowanym iako o niesłuszne podanie w possesyą dworu ichmem xży Dominikanom, tudziesz o zabranie fantow, splendoru, obligow, zapisow y innych rzeczy na talarow trzysta, zosobna o odpowiedzi y pochwałki, szkody, nakłady prawne, chcąc prawem czynić, win y poen prawnych dowodzić, iako wszelka rzecz obszyrniey przez patrona dowiedzona będzie, dali te swą protestacią salva oney melioratione, do xiąg grodu Wittbo zapisać, co iest zapisano.—Roku 1714, msca Junia 16 dnia, ta żałoba na urzędzie grodzkim Wittbm opowiadana.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 223.

68.

Два позыва вел. гетмана вел. княж. Лит., Лудвига Поцѣя, изъ гор. Вильны, отъ 9 Мая и отъ 2 Іюня 1714 г., врученные возныиъ Витеб. воеводства, въ г. Велижѣ, гусарскаго полка подканцлера в. княж. Лит., кн. Чарторыскаго, намѣстнику Доминику Кунішину, депутатамъ Антону Селицкому и Петру Збороміpскому и товарищамъ Казиміру и Михаилу Лущикамъ, каковыми позывами вызываются эти офицеры,—первымъ на судъ его, гетмана, въ Вильну, на 15 число Мая 1714 г., по обвиненію ихъ управляющимъ староства Велижскаго Иваномъ Рембинскимъ, отъ имени своего, кн. Чарторискаго и всего староства, въ разныхъ злоупотребленіяхъ и насиліяхъ, а вторымъ, на 28 ч. Іюня, для выслушанія гетманскаго суда по этому обвиненію, подтвердившемуся произ-

веденнымъ нарядженною гетманомъ коммисiею дознанiемъ, и для неотложнаго вознагражденiя въ тройномъ количествѣ, причиненныхъ обидъ, убытковъ и переборовъ. Осуждены гг. эти за такiя именно дѣла: непослушанiе гетманскимъ приказамъ и неисполненiе ихъ; переборъ продовольствiя противъ назначенiя; изобрѣтенiе для себя неправильной мѣры; продовольствiе лошадей и челяди въ большемъ противъ устава размѣрѣ; вымогательство благодарности полковымъ депутатамъ; ссыпки, тридневки, взиманiе гиберновой подати вопреки распоряженiй гетмана и наложеннаго имъ ареста; неправильное требованiе по два сторожа изъ каждаго приставства и подводъ; избитiе кiями войта Велиж. волости и Вяземенскаго корчмаря; приведенiе до нищеты и разогнанiе крестьянъ староства; нападенiе въ замкѣ на Велиж. управляющаго, поношенiе и задержанiе его въ разныхъ мѣстахъ, съ угрозами, даже въ глазахъ самого региментаря, съ обнаженiемъ сабель,—что было причиною смерти жены управляющаго; за препятствованiе въ хозяйственныхъ распоряженiяхъ, къ повиновенiю и исполненiю кѣмъ слѣдуетъ своихъ обязанностей по замку, и за другiя, выходящiя изъ предѣловъ, дѣйствiя и вымогательства [a]), 1714 г. Iюня 16.

Ja, jenerał jo kmci wdztwa Wittbo, niżey na podpisie reki moy mianowany, z stroną szlachty, pp. Tobiaszem Czeressem y Mikołaiem Swidzinskim, byłem użytym y wezwanym od jm p. Jana Ludwika Rembinskiego, gubernatora Wielizkiego, do podania chorągwi usarskiey jaśosgo xcia jmci Czartoryskiego, podkanclerzego, wo xa Litto, pozwow hetmanskich, z których pozwow pierszy tenoris sequentis: Ludwik Konstanty na Włodawie y Rożance Pociey, kasztellan Wileński, hetman wielki wo xa Litto, Borcianski, Ratynski, Szereszewski, Punski starosta, ich ppm Dominikowi Kukszynowi, namiestnikowi, Antoniemu Sielickiemu, Piotrowi Zboromirskiemu, deputatom, Kazimierzowi y Michałowi Łuszczykom, towarzystwu chorągwie Usarskiey jasnowgo xcia jmci podkanlerzego wo xa Litto, exorbitancyi, przez przerzeczoną chorągiew swoię poczynionych, niżey wyrażonych, pryncypalom, tudziesz y całey ich kompanyi. Daię ten moy pozew, pod surowością artykułow woyskowych, za którym abyście wm panowie stanęli przed sąd moy hetmanski do Wilna, na dzień 14 Maja w roku ninieyszym, y sprawili się na żałobę jm p. Jana Ludwika Rembinskiego, gubernatora Wielizkiego, który wmw, jo xcia jmci podkanclerzego wo xa Litto, swoim y całego starostwa imieniem, pozywa: o nieparierowanie y niedosyć uczynienie w żadnym punktie ordynansom moim; o przebranie nad assignacyą ustawy; oprocz tego, karmienie czeladzi y koni pocztow na włości Wielizkiey; o przyczynienie onych piętnaście y puł koni nad komput; o exequowanie, mimo wyrazną wolę moią y założony areszt, hiberny, trzpyniowek, zsypek, consolacy deputackich; o usurpowanie strożow, podwod; o zbicie kiimi woyta włości Wielizkiey y arędarza Wiazmionskiego; nachodzenie, w zamku, jm pana gubernatora Wielizkiego; o confundowanie nieuczściwemi słowy y samego jo xcia jmci podkomorzego, pułkownika swoiego, tykaiąc, odpowiedzi, przechwałki, zastempowanie na cmentarzu, porywanie się do szabel w oczach regimentarskich; o przyczynienie choroby, a potym y śmierci żonie iego; o przerozegnanie y zruinowanie poddanych Wielizkich; o przeszkodzenie posłuszenstwa y powiennosci zamkowych y o wiele innych wymyślnych exakcy y exerbitancyi przeciw woli moiey, które wmm u sądu obszerniey proponowane y dowiedzione będą. Bądźcież wm panowie tedy gotowi do odpowiedzenia na to sądownie. Dan w Wilnie dnia 9 Maj, ao 1714. Na własne rozkazanie jo jm p. Ludwika Konstantego Pocieja, kaszt. Wittbo, hetma-

[a]) Столько-то позволяли себѣ пол. войска въ староствѣ своего полковника и притомъ одного изъ влiятельнѣйшихъ лицъ Рѣчи Посполитой. Что же могло происходить въ другихъ мѣстахъ! Помѣщенныя въ актовой книгѣ жалобы далеко еще не разрѣшаютъ этого вопроса, тѣмъ болѣе, что данный случай представляетъ собою еще первый примѣръ суда въ этомъ отношенiи, хотя жалобъ встрѣтилось уже немало.

na wo wo xa Litto, dobrodzieia mego, do tego pozwu podpisnię się Stanisław Kalinowski, starosta Telszewski, pisarz woyskowy wo xa Litto. Który autentyk tey copij de verbo ad verbum podałem pierwszego pozwu dnia 13 Maia roku ninieyszego w mieście w Wieliżu, w gospodzie chorągwi, iehmm panom Dominikowi Kukszynowi (и пр. вышепоименованнымъ воинскимъ чинамъ).—Drugi pozew tenoris sequentis: Ludwik Konstanty na Włodawie y Rożance Pociey etc. (тѣмъ же воинскимъ чинамъ). Daię ten moy powtórny pozew, pod surowością artykułow woyskowych, za którym abyście wm panowie stanęli przed sąd moy, hetmana, na dzień 28 Czerwca roku ninieyszego, do widzenia y przesłuchania się dekretu, ad instantiam przerzeczonego wyżey jo xcia jmci podkanclerzego, starosty Wielizkiego etc., na wm pp. ferowanego, y win, w nim nakazanych za nieposłuszeństwo y niedosyć uczynienie ordynansom moim; za przebor nad assygnacyą ustawy; za ustanowienie sobie miary wymyślney, karmienie koni y czeladzi oprócz wziętey ustawy; za wymyślne exekucye consolacy deputackich, zsypek, trzydniowek, wzięcie, mimo wyrażoną wolę y areszt moy, hiberny, za uzurpowanie stróży dwoiakiey z każdego przystawstwa y podwod; za zbicie kiimi woyta włości Wielizkiey y arędarza Wiażmionskiego; za zniszczenie y rozegnannie poddanstwa, spustoszenie starostwa; za nachodzenie, w zamku, jm pana gubernatora Wielizkiego; za znieważenie, pochwałki, zastempowania na różnych mieyscach, nawet w oczach samego jm pana regimentarza, do szabel się porywania, co iest przyczyną śmierci żony jm p. gubernatora; za przeszkodzenie rządow gospodarskich, posłuszenstwa y powinności zamkowych y za inne exorbitancie y extorsye niesłuszne, o których rewizyą commissarzow moich sąd moy obszernicy informuię; tudziesz do nagrodzenia in

instanti cum triplici pensione wszelkich krzywd, szkod y przeborow, sitis parituri et ad praemissa judicialiter responsuri. Dat w Wilnie, dnia 2 Junij, anno 1714. Na własne rozkazanie и проч., какъ и въ первомъ позывѣ подпись войсковаго писаря Калиновскаго за гетмана Поцѣя.) Który autentik tey kopij drugiego pozwu podałem roku 1714, mca Junia dnia 7, w mieście Wielizu, w ręce memu panu Dominikowi Kukszynowi, namiesnikowi, y z kompanią, idącemu z kościoła. Która to relacia, za oczewistym przeznaniem jeneralskim, iest do xiąg grodu Wittbo wpisana. Kazimierz Sulewski, jenerał jo kmci wzwa Witebskiego. Roku 1714, mca Junia d. 16, stanowszy oczewisto Hrehory Kazimierz Sulewski, jenerał jokmci wdztwa Wittbo, takową relacyą podania pozwow hetmanskich przyznałł. Marcyan Ambrożewicz, vice-namiesnik grodzki wdztwa Wittbo.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 224—225.

69.

Два приказа вел. гетмана Поцѣя расположенному въ г. Велижѣ гусарскому полку подканцлера, врученные вознымъ ближайшей командѣ полка. Усматривая, что многократные гетманскіе приказы о соблюденіи военной дисциплины не только оставлены безъ всякаго вниманія, но полкъ еще болѣе и болѣе нарушаетъ оную, гетманъ строжайше, подъ смертною казнью, предписываетъ командѣ полка тотчасъ прекратить всякія вымогательства и взиманіе гиберны, взятое же возвратить до копѣйки мѣстному администратору Рембинскому, а полку неотложно выступить изъ Велижа на мѣсто сосредоточенія войскъ, подъ Борисовъ. Между тѣмъ, о злоупотребленіяхъ полка поручаетъ особому коммисару произвести дознаніе, при депутатѣ отъ полка, для сужденія виновныхъ. 1714 г. Іюня 17.

Oddania ordynansu hetmanskiego jm pu Szemiohowi.

Ja, jenerał jo krmci wdztwa Wittbo, niżey na podpisie ręki mey mianowany, z stroną szlachty, pp. Tobiaszem Czerepem y Mikołaiem Swidzinskim, byłem użytym y wezwanym od jm p. Jana Ludwika Rembinskiego, gubernatora Wielizkiego, do podania chorągwi usarskiey j. o. xcia Czartoryskiego, podkaclerzego wo xa Litto, ordynansow hetmanskich de verbo ad verbum tenoris sequentis. Inserantur ordynanse obadwa. Które to ordynanse wraz w Wieliżu, w gospodzie, gdzie chorągiew stała, jm p. Dominikowi Kukszynowi, namiesnikowi, y jm p. Piotrowi Zboromirskiemu, deputatowi, przy presency inney kompanij przerzeczoney chorągwie usarskiey j. o. xcia jmci podkanclerzego wo xa Litto, dnia 4 Czerwca roku ninieyszego 1714, w ręce podałem, w te słowa pisaną: Ludwik Konstanty na Włodawie y Rożance Pociey etc. wielm. jm panu Szemiothowi, podkomorzemu Orszanskiemu, porucznikowi chorągwi husarskiey j. o. xcia jmci podkaclerzego wo xa Litto, a w niebytności jm p. chorążemu, albo jm p. namiesnikowi. Po zaleceniu chęci moich. Kiedy tak wiele ordynansow moich ad observandam strictam modestiam w starostwie Wielizkim żadnego u wmm pw nie miały waloru, owszem, in contrarium, coraz nowe wymyślacie exakcye; zachowuiąc o to wszytko sąd moy z wm pany, teraznieyszym ordynansem, serio pod gardłem, intimuię, abyście, ab hinc żadney, naymnieyszey rzeczy sobie nie uzurpuiąc, ani hiberny nie wybieraiąc, in instanti zaraz za doyściem tego ordynansu ustempowali y szli na mieysce ściągnienia się naznaczone, pod Borysow, serio, pod gardłem, intimuię. A że dla zwerifikowania wielu poczynionych exakcy kommissyą tam naznaczyłem, wm panom intimuię, abyście od chorągwi, dla snadnieyszego zwerifikowania, towarzysza iednego, sami in instanti ustąpiwszy, deputowali; serio powtóre intimuię, pod

garłem. Dan w Wilnie, 1 Junij, roku 1714. U tego ordynansu podpis ręki temi słowy: Ludwik Pociey, hetman w. wo xa Litto.—Taktež drugi w te słowa: Ludwik Konssanty na Włodawie y Rożance Pociey etc. ichmm pp. deputatom hibernowym chorągwi usarskiey j. o. xcia jmci podkanclerzego wo xa Litto. Po zaleceniu chęci moich. Zeście wm pwie ważyli, mimo moie własne ordynanse y areszta, hibernowe w starostwie Wielizkim wybierać, o to serio z wm pany sądzić się deklaruię. Interim, poniewasz różne zachodzą mię quaerimonia o znaczne przez chorągiew przebory poczynione, iako fusius commissia, odemnie naznaczona, sąd moy informować będzie, daię ten ordynans wm panom, za którego doyściem abyście in instanti dalszey exakcy pomienioney hiberny zaniechali, a to, co dotąd wybraliście, ad assem do jm p. Rembinskiego, administratora Wielizkiego, powrocili. Co wm panom serio, pod garłem, intimuię. Dan w Wilnie, 1 Junij roku 1714. U tego ordynansu podpis ręki temi słowy: Ludwik Pociey etc. Która to relacya etc. Kazimierz Sulewski, jenerał jkrmci wa Witto. Roku 1714 m. Junij d. 15 jenerał wysz pisany te relacyą na urzędzie jkmci grodzkim Witt. przyznał.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 200.

70.

Приказъ гетмана Поцѣя подполковнику его коннаго лейбъ-полка Колачковскому. До свѣдѣнія гетмана отъ г. Витебска и Езерищенскаго староства дошло, что подполковникъ, послѣ региментарскаго дознанія и за послѣдовавшими гетманскими приказами о походѣ, вновь потребовалъ тамъ продовольствія, съ обремененіемъ самыхъ имѣній. Поэтому, гетманъ, назначивъ вторичное по сему предмету дознаніе, предписываетъ подполковнику, по окончаніи дознанія тотчасъ арестовать коман-

дира, ротмистра Волынскаго, и поручика Легацкаго и въ трехнедѣльный по окончаніи дознанія срокъ отправить ихъ къ нему, гетм,, въ Вильну, или же туда, гдѣ онъ будетъ въ то время находиться; самому же подполковнику двинуться изъ означенныхъ имѣній прямымъ трактомъ подъ Борисовъ, подъ начальство назначеннаго имъ, гетм., региментаря, Шемета, котораго распоряженія и исполнять—какъ волю самого гетмана. 1714 г. Іюня 17.

Aktykacya ordynansu jwo jmp. hetmana w. w. x Lo.

Roku 1714, msca Junii 17 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Wittbm etc. personaliter comparens, jmp. Stephan Domanski, pisarz miasta Witebska, takowy ordynans z rzeczą, w nim wyrażoną, ad acta xiąg grodu Wittbo podał, w te słowa pisany: Ludwik Konstanty na Włodawię y Rożance Pociey etc. jm pu Kołaczkowskiemu, obersztleytmantowi leyb—regimentu mego raytarskiego, a w niebytności commendę maiącemu. Po zaleceniu chęci moych oznaymuię, iż mi doniesiono z miasta jkrmci Wittbo cum atiinen. y z starostwa Jezierzyskiego cum attinen., że wmp. po zayściu rewizyi regimentarskiey jwo jm p. kasztellana Witeb. y po zaszłych do marszu ordynansach moich nowe nakazałeś porcye, cum gravamine tych dobr. Dałem tedy napowtórną moią rewizyą o te wszystkie exakcie, ktoresiekolwiek pokazać mogą. Wmmpu zaś injungo, abyś po skonczoney rewizyi wraz wziął w areszt jp. Wolynskiego, rotmistrza, komendę maiącego, y jmp. Legackiego, porucznika, y stawił tu domnie, do Wilna,albo gdzie natenczas od subsistencyą mieć będę, in spacio niedziel trzech skonczenia rewizyi. Sam zaś wmmpu, ruszywszy się z pomienionych dobr, masz iśprostym traktem pod Borysow, w commędę wielo jmpa Szemiotta, podkomorzego Orszanskiego, iako regimentarza, odemnie ustalowanego;

paryerint jmnym, jako własnym moim ordynansom. Co wmmpu serio y powtóre zalecam. Dnia 5 Junij 1714 roku. Wilna. U tego ordynansu, przy pieczęci hetmanskiey, podpis temi słowy: Ludwik Pociey, h. w. w. x. Lo. Niżey tego przypis ręki hetmanskiey: Porcyi żadnych więcey nie exequować ani w mieście, ani w starostwie. Poniżey tego konnotacya kancellary woyskowey w. x. Lo takowa: SKSTPW WX Lo. Który to etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 206.

71.

Письмо подскарбія в. княж. Лит., Михаила Котла, къ завѣдывавшему Витеб. таможенною заставою Антону Заранку. Вслѣдствіе личной жалобы повѣреннаго или прикащика Московскаго купца Строгонова, Василія Быкова, въ томъ что когда Быковъ ѣхалъ вольной дорогой на Полоцкую тамож. заставу, то Зарaнокъ неправильно привлекъ его на Витеб. там. заставу, чѣмъ причинилъ ему большіе убытки, да еще велѣлъ забрать у него 4 лошадей,—подскарбій Котелъ настоятельно предлагаетъ Заранку возвратить Быкову его лошадей и вообще по жалобѣ во всемъ удовлетворить его, подъ опасеніемъ привлеченія къ суду. Притомъ требуетъ, чтобы Заранокъ явился къ нему, Котлу, для взноса прошлогодней недоимки таможенныхъ сборовъ 70 слишкомъ тал. бит. и для дачи должнаго отчета. 1714 г. Іюля 18.

Aktykacya listu jwo jm p. podskarbiego w. w. x. Lit.

Roku 1714, msca Julij 18 d.

Na urzędzie jkm grodzkim Witebskim etc. comparens personaliter, Michał Ancip Fiedorow, sługa Wasila

a) Так. обр. Заранокъ непрерные уже стѣсняетъ коммерцію Русскихъ.—См. выше № 56.

Bykowego, list odpieczętowany kupca samey Moskwy, aktora, Stoganowego, sposobem przez jm pana Kosarzowskiego ad akta xiąg grodu Witebskiego, pro meliori fide, suscepit, w te słowa pisany: Mści panie czeszniku Minski, mnie wielce mści panie y bracie. Był u mnie pan Wasil Bykow, kupiec z Moskwy, załuiąc się na wmść, mego mści pana, żeś go, do komory Połockiey iadącego, wmść, mść pan, niesłusznie do komory Witebskiey z traktu prostego podciągnąłeś, a, do niemałey szkody przyprowadziwszy, ieszcze onemu kazałeś czworo koni zabrać, które aby ex nunc były wydane y we wszytkiey żałobie swey pomieniony kupiec należycie był akwietowany od wmm pana, proszę; inaczey, pozew z kancelary mey wydać po wmm pana rozkazałem. Co pilno zaleciwszy, zostaię wmści, mego mści pana, życzliwym bratem y sługą powolnym. Michał Kaz. Kocioł, podskarbi w. w. x. Lito. A data w Mołodecznij, dnia 7 Julyi, anno 1714. Verte folium: PS. Podług obligacy wmmsci, mego mści pana, że nie odbieram satysfakciey po expirowanym terminie Swięto-Janskim w zaprzeszłym roku reszty winnych talarow bitych siedmdziesiąt kilka, tudziesz ani reiestrow kwartałowych, ani importancyi nie odsyłasz wmm mści pan dotąd; zaczym, upraszam wmści pana, aby z tym wszytkim przyieżdżać raczył do mnie. A tytuł na tym liście w te słowa napisany: Jmści panu Andrzeiowi Zarankowi, cześnikowi wdztwa Minskiego, memu mści panu y bratu, oddać. Który to ten list etc.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 226.

72.

Жалоба Нивскаго старосты Валеріана Тальмунта на *Оршанскаго земскаго судью* Ивана Вонляръ-Лярскаго, за выловъ, принадлежащаго къ имѣнію просителя Седричину въ Орш. уѣздѣ, озера Великаго и захватъ онаго, съ употребленіемъ для сего *вооруженныхъ солдатъ своей роты*, а также за отнятіе у крестьянъ просителя пары лошадей, стоимостью 160 злот., и за угрозы ему смертью. Подана же самая жалоба въ Витебскій гродскій судъ за *непринятіемъ ея Оршанскимъ* грод. судомъ. 1714 г. Августа 27.

Żalował, opowiadał y soleniter w wielkiey swey krzywdzie protestował jm pan Waleryan Talmunt, starosta Niwski, na wo jm p. Jana Wonlara-Łarskiego, sędziego ziemskiego Orszanskiego, tudziesz sług y pomocnikow jmci, samemu obżałowanemu imionami y nazwiskami dobrze wiadomych y znaiomych, w iedney radzie y namowie z sobą będących, o to, iż co obżałowany jmć, przepomniawszy boiaźni Bożey, srogości prawa pospolitego, constytucyi seymowych, na takowych violatorow surowie opisanych, pierwiey w roku teraznieyszym 1714, mca Marca 7 dnia, zebrawszy niemałą gromadę ludzi żołnierskich y pachołkow chorągwi poruczenstwa swego, mocną, gwałtownym sposobem, trybem żołnierskim, na maiętność załuiącego aktora Siodryczyn nazwano, w powiecie Orszanskim leżącą, z końmi, wozami, z różnym orężem, do boiu należącym, ognistym y ręcznym naiachawszy, iezioro, nazwane Wielkie, do tey maiętności należące, złowił y z onego gwałtowną expulsyą uczynił. Niedość ieszcze y na tym maiąc, w tymże 1714 roku, mca Augusta 16 dnia, potrafiwszy we wsi, nazwaney Wielkie-Sioło jm p. Onackiewicza, w powiecie Orszanskim leżącey, poddanych dwoch, koni dwoie, sposobem rabowniczym, kosztuiących zł. sto sześćdziesiąt, wziąć kazał. Nie kontentuiąc się ieszcze tym wszystkim, y na zdrowie samego załuiącego srogą odpowiedź y pochwał-

kę uczynił. Maiąc tedy żaluiący aktor do obżałowanego jmci tak wielką krzywdę, a chcąc o to prawem czynić, ante omnia reindukcyą do pomienionego jeziora, z którego gwałtowna expulsya uczyniona iest, mieć y tego wszystkiego, co czasu prawa przez controwersyą patronow proponowaną żałobą, (z?) dokumentow dowiedzioną y prawa pospolitego, do osoby obżałowanego ściągać się będzie, dochodzić, reqwirować, zostawiwszy sobie wolną salwę do meliorowania tey lub drugiey zaniesienia żałoby, za nieprzyięciem oney u grodu powiatu Orszanskiego, dał oną do xiąg grodu woiewodztwa Witebskiego zapisać,—co iest zapisano.—Ao 1714, Augusta 27 d. żałoba opowiadana. Jerzy Piotr Jaroszewic, n. w. W.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 242.

73.

Письмо умершаго Полоцкаго и Витебскаго уніатскаго архіепископа Сильвестра Лада-Пѣшкевича, изъ Тетча (им. въ Леп. у.), отъ 15 Іюня 1714 г. a) къ завѣдывавшему его Витебскими имѣніями Андрею Вилимовичу. Извѣщая о своемъ намѣреніи прибыть, въ Петровъ день, въ Бѣшенковичи, на ярмарку, и остановиться квартирою у какого-то Лобача, на рынкѣ, противъ самой *схизматицкой* (православной) церкви, поручаетъ Вилимовичу: пріѣхать туда же; распорядиться, чтобы изъ Задвиньи прислано было туда 6 мужиковъ—сторожей для лошадей и для кухни; прислать войта Дубину къ разбору дѣла объ украденномъ падчерицею его у форрейтора кунтушѣ; доставить Юрковщинскаго мельника, для переговоровъ о Тетчанской мельницѣ, и Подгородскаго войта съ квартирными деньгами какъ съ Подгородья, такъ и съ Задвинья; привезти изъ Юрковщины живыхъ *поросятъ*, по крайней мѣрѣ, 5 или 6, и *куръ съ

a) Слѣд., Полоцк. ун. архіепископъ Сильвестръ умеръ въ 1714 году.

цыплятами* 10 б). Отзываясь, что ему, архіеп., извѣстно, что въ Витебскѣ былъ какой-то Козакевичъ и велѣлъ выдать войску квартирныхъ денегъ 65 тал. бит. съ цѣлой Юрковщинской волости, за изъятіемъ лишь Зюзей и Лятоховъ, въ которыхъ стояли солдаты неправильно и неподлежаще, такъ какъ тамошнее населеніе—не его, архіеп., *крѣпостные люди*, но *церквей Богоявленской и Благовѣщенской*, требуетъ, чтобы эти деньги непремѣнно были взнесены, во избѣжаніе вторичнаго постоя солдатъ, къ крайней погибели населенія. Завидуетъ Витебскому воеводству, гдѣ такіе платежи не повторяются, тогда какъ въ Полоцкомъ—платятъ Саксонцамъ и по два раза да еще съ подарками. Препровождаетъ письма свои къ священникамъ Рацкевичу и Тарновскому, для неотложной передачи имъ, съ присылкою и отвѣтовъ ихъ. 1714 г. Сентября 3.

Acticatio listu w Bogu zeszłego wo jm xdza Łada Sylwestra Pieszkiewicza, arcybiskupa Połockiego y Witto.

Roku 1714, mca Septembra dnia 3.

Na urzędzie jo kmci grodzkim Witebskim etc. postanowiwszy się oczewisto, wielebny ociec Raczkiewicz paroch cerkwi Bohoiawlenskiey, ten list na rzecz, w nim wyrażoną, ad acta xiąg grodu Wittbo podał, w te słowa pisany: Panie Wilimowicz. Poniewasz muszę być w Bieszenkowiczach na swięty Potr Ruski, na kiermaszu, zawczasu oznaymuię, aby z Zadzwinia było chłopow sześciu, stróże tak do koni, iako y do kuchni. I sam woyt Dubina niech będzie y kuntusz niechay przynosi forysia Sillci, który iego pasierzbica ukradła; inaczey, sam będzie musiał zapłacić kop dziesięć, to iest, złotych dwadzieścia pieńć. Wiem, że, będąc pan Kozakiewicz tam u was w Witebszczyznie, przykazał, aby kotnieczie z całey włości z jurusdytią, okrom Łatochow y Ziuziow, u których niesłusznie y nienależycie żołnierze stali, bo oni nie są moi poddani wieczyści, ale cerkwi Bohoiawlenskiey y Błahowieszczenskiey, tylko

б) Съ такими-то не монашескими аттрибутами порѣшилъ ун. бискупъ остановиться квартирой противъ самой *православной* церкви, чтобы распространить унію.

szczegulnie są w moiey protekcy, wydano stacy talarow bitych tylko sześćdziesiąt pięć, która nie doszła jm panu hetmanowi. Uchoway Boże, iak nie wydadzą prętko, to się znowu nie bawiąc niechay spodziewaią żołnierzow; to do ostatka sami siebie zgubią. Ja reszte choć moiemi założę pieniędzmi. U nas to teraz w wdztwie Połockim drugi musiemy po wypłaconym . . . szy oddanym pierwszym po cztyry y z gurą talarow bitych . . . owu po trzy talary bite, okrom przysług Sasom y executy . . . szkiey, a osobliwie konsolacy wypłacać. Szczęsliwsze daleko iest wdstwo Witebskie, że raz wypłaciwszy, drugi raz wolnymi . . . bieda wielka y utrapienie na ludzi. Sam wmć także w Bieszenkowiczach bądź, wespoł z młynarzem moim Jurkowskim y z woytem podhorodzkim Koronczykiem, y żeby mi koniecznie stacyne tak z Podhorodzia, iako z Zadzwinia pieniądze byli, pilno przykazuię. Młynarz koniecznie także żeby mi był; bo mi iest wielce potrzebny dla porady o młyn Ciotczanski. Niech wospoł z wmcią przyieżdża y pieniędzy, co ma, niech przywozi, iako . . . i z Ziuzi y Latochy pilno przykazuię. Ja będę wcześnie w Poniedziałek przed Swiętym Piotrem w Bieszenkowiczach, żeby y . . . wszytkie ludzie wcześnie przed obiadem byli, żebym ich nie czekał; dopilnuy wmć tego y sam przyieżdżay z nimi. Ja będę gospodą stał u pana Łobocza, w rynku, przeciwko samey cerkwie schysmatyckiey. Prosiąt, ieżeli będzie co godnych do kłócia w Jurkowszczyznie, kurcząt albo kurow do rznięcia, oznaymy mnie wmć y przywoź z sobą żywcem: prosiąt pięcioro albo sześcioro, a kurow z kurczętami choć zdziesięcioro przynamniey. Oycu Rackiewiczowi, parochowi Bohoiawlenskiemu Witebskiemu list ten zaraz wmć odday, y respons, tak swoy, iako y iego, zaiedno przez tegoż posłanca przysyłay. Wszytko tedy to pilno y serio przykazuię, a sam iestem. U tego listu

podpis ręki temi słowy: wmci wszego bobra życzliwym Sylwester Łada Pieszkiewicz, arcybiskup Połocki. Data z Ciotcza, dnia piętnastego Junia, tysiąc siedmset czternastego. Przypisek na boku tak do oyca Rackiewicza, iako y do oyca Tarnowskiego, listy pooddawaycie, y responsa przez tegoż posłanca przysyłaycie nie bawiąc. A na złożeniu tego listu intitulatio w te słowa: Jm panu Andrzeiowi Wilimowi . . . zawiadowcy dobr moich Witebskich do pilnego oddania w Jurkowszczyznie. Ktory to list, za podaniem do akt przez osobę, wysz wyrażoną, iest do xiąg grodzkich Witebskich wpisany.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 249—250.

—⊷⊶—

74.

Явленная, по той же причинѣ (№ 72) въ Вит. грод. судѣ жалоба канцлера Оршанскаго старосты, князя Менжика (Меншикова?) [а]), главнаго коммисара всѣхъ Бѣлорусскихъ имѣній графства Дубровнинскаго, Егора Дѣвича, отъ имени своего и князя, на Орш. зем. судью Ивана Вонляръ-Лярскаго, въ томъ, что послѣдній, будучи коммисаромъ въ графствахъ Дубровнинскомъ и Горецкомъ, налагая подати и разныя произвольныя вымогательства, насильно выбралъ съ цѣлой волости и обратилъ въ свою пользу до 100,000 (чего не—сказано), независимо отъ установленныхъ повѣтовымъ сеймикомъ платежей; вотчинныхъ крестьянъ Дубровнинской волости перевелъ въ свое имѣніе Боровщину Орш. уѣзда и осадилъ ихъ тамъ на земляхъ; причемъ, неплатежемъ чиншей, податей, наложенныхъ сеймикомъ повинностей, неисполненіемъ работъ для *Дубровнинскаго замка* [б]) причинилъ просителямъ ущерба, по меньшей мѣрѣ, на 5000 (чего—не сказано); Дубровнинскаго намѣстника, Михаила Петрашкевича, продержавъ нѣсколько дней въ частномъ заключеніи,

а) Въ современныхъ актахъ называется и фельдмаршалъ Меншиковъ *Менжикомъ*.—б) Слѣд. и въ м. Дубровнѣ Могил. губ. былъ замокъ.

съ позоромъ прогналъ изъ замка; дѣлалъ и разныя другія своеволія. 1714 г. Сентября 6.

Wielmożny jm pan Jerzy Kaspar Dewic, kanclerz jaśnie oświeconego xięcia jmci Meżyka, starosty Orszanskiego, commissarz jeneralny wszystkich dobr Białoruskich hrabstwa Dąbrowskiego, imieniem swoim y imieniem jaśnie oświeconego xięcia jmci, żalował y, solenno zanosząc manifestacyą, protestował w nieznąsney krzywdzie y oppressy na wielmożnego jm pana Jana Vonlar-Larskiego, sędziego ziemskiego Orszanskiego, o tto, iż obżałowany jmci, zawziąwszy sobie zły, zapamiętały umysł ku żałuiącemi delatorowi, lekce poważaiąc prawo pospolite, constitutie seymowe, na takowych violatorow opisane, pierwiey, roku 1711, miesiąca January 7 dnia, odprawuiąc, z woli jaśnie oświeconego xięcia jmci, w hrabstwię Dąbrowięskim y Horeckim commissiją, zaraz po zaczętey commissij swoiey dobr hrabstwa Dąbrowięskiego y Horeckiego, podatki, extorsiję rożne wymyślne nakładaiąc, gwałtem wymagaiąc, z włości na sto tysięcy y daley, oprocz uchwał powiatowych seymowych, na osobę swoią wybrał y na pożytek swoy obrocił; poddanych wieczystych z włości Dąbrowięskiey do maiętnosci swey Borowszczyzny, w powiecie Orszanskim leżącey, wyprowadziwszy, osiadłości ziemskie onym podawał y poosadzał, a żałuiącym ichmościom w nieplaceniu czynszow, podatkow uchwał powiatowych seymowych wo xa Litto należących, w niepełnieniu robocizny zamku Dąbrowięskiemu, szkody, letko kładąc, na pięć tysięcy uczynił. Przez co pomienione dobra fundytus zruinował. Tegoż roku y miesiąca, wyż pisanego, mimo wole jaśnie oświeconego xięcia jmci, przy obięciu swoiey comissij, jmci pana Michała Pietraszkiewicza, protunc namiesnika Dąbrowięskiego, sobie niewinnego, pod wartą prywatną dni kilka trzymaiąc, czyniąc na żelżywość

stanu szlacheckiego, głodem morzył, a potym z zamku Dąbrowięskiego stromotnie wypędzić kazał; y inne rożne, wymiślne exorbitantie w tych dobrach, przez lat według upodobania swego, czynił. Maiąc tedy żałuiący aktor od obżałowanego jmci tak wielką krzywdę, a chcąc o tto prawem czynić, pen, szkod, nakładow prawnych y tego wszytkiego, co czasu prawa przez controwersiją patronow proponowną żałobą dowiedzioną y prawa pospolitego do obżałowanego jmci ściągać się będzie, dochodzić y requirować, zostawiwszy sobie wolną salwę do meliorowania tey, lub drugiey zaniesieniem dołączenia oney, dali oną, za nieprzyięciem do xiąg grodzkich powiatu Orszanskiego, zapisać,—co iest zapisano.—Roku 1714, msca Septembra 6 d., te żałobę na urzędzie grodzkim Witebskim, za nieprzyięciem u grodu pttu Orszanskiego, opowiadaną.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 252.

75.

Жалоба Виленскаго каноника, Смоленскаго декана, Велижскаго плебана, кс. Франца Геневича, на подканцлера в. княж. Лит., Велижскаго и проч. старосту кн. Казиміра Чарторижскаго, а также на администратора Велиж. стар., Ивана Рембинскаго, и на намѣстника этого стар., Лудвига Яцкевича, равно какъ и на многихъ крестьянъ этого же стар., какъ соучастниковъ ихъ и исполнителей ихъ распоряженій, въ томъ, что они, желая совсѣмъ уничтожить костельное имущество, въ разное время до конца разорили костельныхъ, какъ говоритъ проситель, крестьянъ фольварка Чеплей и проч. Особенно рѣзко выражается здѣсь крайняя ненависть обжалованныхъ лицъ къ Велижскому коммендарію кс. Мартину Гирину до неоднократныхъ покушеній на самую жизнь его, да и вообще презрѣніе его къ Велиж. лат. плабаніи съ ея костеломъ. Такъ, когда ксендзъ этотъ явился въ Велижскій замокъ, для освобожденія

заключеннаго тамъ Чепельскаго крестьянина, то и самъ подвергся такому же заключенію. Въ другой разъ, ксендзъ, проѣзжая изъ Чеплей въ Велиж. костелъ, на набоженство, встрѣтилъ на пути устроенную противъ него засаду; тутъ хотя, какъ намѣчено было, его и не убили, но все-таки обезчестили и хорошенько потузили, такъ что съ трудомъ ушелъ онъ оттуда и отъ такой чести на долгое время слегъ больной въ постелю. Потомъ опять, когда ѣхалъ онъ съ урядникомъ Вроблевскимъ въ Велиж. костелъ, въ Успенію, то и тогда ожидала его новая засада, которой окольными дорогами хотя и избѣжалъ онъ, но были арестованы въ Велижѣ нѣсколько лошадей, на которыхъ онъ пріѣхалъ, а привезшіе люди посажены были въ тюрьму, гдѣ и сидѣли пока не выкупились. Наконецъ, сдѣлано было нападеніе на фольварокъ Чепли, гдѣ находился этотъ же ксендзъ; оттуда спасся онъ уже *бѣгствомъ за границу*. Было заготовлено на Велиж. *костелъ* копъ 6 лѣса и неизвѣстно какое количество драницъ изъ коихъ послѣднія сложены были въ костельной оградѣ; но администрація староства употребила матеріалы эти на постройку и покрытіе *корчмы*, [а]) и проч. 1714 г. Сентября 10.

Protestacya na jok. Czartoryskiego.

Roku 1714, msca Septembra 10 dnia.

Na urzędzie jkrmci grodzkim Witebskim, post fata wielmożnego jm pana Samuela Kazimierza z Brusilowa Dorohinickiego Kisiela, chorążego y podwoiewodzego Wittbo, przedemną, Mikołaiem Heronimem Żabą, sędzią grodzkim Wittbm etc., wielmożny, w Bogu przewielebny jmć xiądz Franciszek Gieczewicz, kanonik Wilenskj, dziekan Smolenskj, pleban Wielizki, ponowiaiąc pierwszą swoią protestacyą, powtórnie solennie protestował na

а) Документъ этотъ такъ же краснорѣчиво говоритъ, дочего непопулярны были здѣсь издавна латинскіе ксендзы. Если ужъ съ такимъ пренебреженіемъ и ненавистью относились къ нимъ и костеламъ ихъ *свои*, повидимому, *люди*, по кр. м., упоминаемыя въ данномъ случаѣ власти, то какъ могъ смотрѣть на нихъ, какъ могъ терпѣть ихъ народъ *православный*! — См. выше док. № 59, а также Истор.-Юрид. матер., вып. XX. док. 2 и проч.

jowo xięcia jmści Kazimierza Czertoryskiego na Białym, Kowlu y Klewaniu, podkanclerzego wo xa Litt., Wielizkiego, Uswiackiego ettc. staroste, iako w rozkazie, a na pana Jana Ludwika Rembinskiego, administratora Wielizkiego, iako samego prypcypała w uczynku, y na jm pana Ludwika Jackiewicza, namiestnika tegoż starostwa Wielizkiego, w spólney radzię y namowię z sobą będących, tudziesz na woytow y mużow włości Wielizkiey— Wasila Hładyszowego z derewni Zadoroża y dziesiątnika Myszkowskiego na imię Wołodzia z derewni Poustawa, też pryncypałow y przywodcow, y innych zaś mużow—Łukiana Sielezuia z derewni Illomna, Iwana Moskalonka z derewni Żołcina, na Kozlonka z derewni Myszkowa Mnieyszego, także na Borysionka, dziesiątnika Krzywskiego, Maysieja z synem jego, Osipa y zięcia onego, Leona, y Sciepana Koralowego, Iwana Polaczonka, ausiannika, Iwana Białousowego, auczynnikow, y innych pomocnikow y wiolatorow, spolney radzie y namowię z sobą będących do uczynku, niżey wyrażonego, pryncypałow y kompryncypałow, o to: iż jm p. Rembinski, iako administrator starostwa Wielizkiego, znioszszy się na zgubę y ruinę poddanych Czepelskich, plebanij wlmo jmci xiędza kanonika Wilenskiego, z woytami, diesiątnikami y innemi mużami, lepiey sobie wiadomymi y znaiomemi y wyż wyrażonemi, zaczowszy od roku 1713, rożne czyniąc przez się samego y włość Wielizką przykrości, naiazdy w zabieraniu gruntow, koni, bydła, w biciu violenter zboża rożnego y niepoiednokrotnie w pożęciu onego, zabieraiąc niesłusznie y nienależycie grunta mimo starowieczne ograniczenie,—o co iuż zaszły processa, relacye, listy zaręczne y monitorye,—nic na to nie respektuiąc y owszem daley sobie w swey zawziętości ku zgubie załuiącego y poddanstwa onego Czepelskiego postępuiąc, lubo deklarowawszy przyrodzonym

wielmożnym imć xiędzom kanonikom Wilenskim wszelkiey swey woli, gwałtow, zaboystwa, grabieży, rabunkow zabronić, iednakże nie przestaiąc swey zawziętości, nie pamiętaiąc na boiaźń y chwałę Bożą, prawo pospolite, constitucye seymowe, o takowych wiolatorach, gwałtownikach serio opisane, w roku teraznieyszym 1714 z wiosny, co miał wprzody weyrzeć w granice swey woli y aby nie gabalj gruntow Czepelskich aż do finalney rozprawy zakazać, a tego nie dotrzymawszy, gruntow własnych Czepelskich przez subordynowanego jm. pana namiesnika Wielizkiego y poddanych Wielizkich poddanym Czepelskim pachać y zasiewać nie dopuścił; konie, sochy, chomąty, siekiery gwałtownym sposobem pozabierawszy, do zamku Wielizkiego zaprowadzić kazał; Czepelskie własne grunta poorane swoim, alias Wielizkim, chłopom zasiewać, a zasiane poodorywać na zgubę ubogich ludzi rozkazał. Tegoż roku, miesiąca Augusta 4 dnia, poddanego Czepelskiego własnego, nazywaiącego się Jurka z Prokopowey derewni, nic sobie niewinnego, przeiowszy na dobrowolney drodze, związać, zbić, zmordować zkrwawionego y do zamku, do więzienia wrzucić kazał; którego przez dwa dni y dwie nocy w ciężkim więzieniu trzymał, y gdy jm xiądz kommendarz Wielizki, iako należący do rządow tey plebanij, szedł do zamku pomienionego, z więzienia wypraszać, aby go uwolniono, iako ni w czym niewinnego, tedy y samego jm xiędza Marcina Giryna, kommendarza Wielizkiego, przez czas niemały pod tąż wartą trzymać rozkazał; y zaledwo, reflektowawszy się, za wielkim uproszeniem się, jm xiądz kommendarz sam uwolnił się y tegoż chłopa eliberował. Tegoż roku y msća dnia 11, na własnym gruncie plebaniey Wielizkiey nazwanym Malkowie, poddanemu Czepelskiemu, na imie Fiedorowi, podsiewu na kop. 50, ięczmienia na kop. 30 niesłusznie y nienależycie, przez

tychże, wyż wyrażonych, poddanych, konpryncypałow swoich, pożąć rozkazał y do gumna zprowadził. Tegoż samego dnia 11 Augusta, maiąc nieiakiś rankor y złość do jm xiędza Marcina Girina, kommendarza Wielizkiego, usiłuiąc iego na śmierć przyprawić, rozkazał tymże, wyż wyrażonym kompryncypałom swoim, aby woli onego dosyć czynili y im xiędza kommendarza zabili. Którzy uczyniwszy zasadzkę jadącemu z Czepel do kościała, do Wieliżu, na ubożenstwo, przeieli, daiąc okazyę, z pod jmci konia odeymowali, samego zdespektowali y dobrze postursali, zaledwo o smierć nie przyprawili. Od którego tyranstwa zaledwo wyść mogł; jednak przez czas niemały, po takowey części, obłożnie leżać musiał. A gdy sprawiedliwości upraszał, ieszcze dalszą a srogą odpowiedź, w oczy y za oczy, na zdrowie zabiciem uczynił, maiąc sobie zanic stan duchowny. Tegoż roku y msca dnia 12, ciż chłopi, z rozkazania obżałowanego jmci, konia szerścią gniadego, rosłego, kosztuiącego tal. bit. 60 y daley, drugiego podiezdka, kosztuiącego tal. bit. 10, z pod posłanca, z rozkazania obżałowanego jmci, na dobrowolney drodze, z Czepel przez Wieliż do Sorzycy prowadzących, niewinnie, niesłusznie odebrali y do zamku Wielizkiego zaprowadzili; posłanego zaś na imię Waśka, zbiwszy, zmordowawszy, zaledwo żywego na drodze porzucili, iako szerzey y dostateczniey relacyia jeneralska w sobie obloquitur. Mało na tym maiąc a nie przestaiąc w swoiey zawziętości, tegoż roku y miesiąca dnia 14, obżałowany jm p. Rembinski, nasławszy jm p. namiesnika swego z tymiż chłopami y z innemi, z niemałą gromadą ludzi chłopstwa, na derewnią, nazwaną Malkow, na poddanego Chwiodora Malkowego, bez dania żadney przyczyny, nic niewinnego człowieka naiachawszy z wyż pomienioną gromadą y zwyż wyrażonemi compryncypałami, funditus zrabowali, iako to: zboże,

fanty y wszelki sprząt domowy, wszytko a wszytko, naymnieyszey rzeczy nie zostawiwszy, zabrali y do zamku Wielizkiego zaprowadzili; żyta solanek 8 po zł. 7 uczyni zł. 56, miodu pud ceną zł. 12, pszczoł dwoie wydarli ceną zł. 12, ięczmienia gwałtownym sposobem pożęto na kop 10 ceną kopa po zł. 3, czyni zł. 30, podsiewu żytnego wzięto kop ośm ceną po zł. 4—zł. 32, kopyłow trzy żelaznych do kopania ziemi ceną po zł. 3—zł. 9, pleć do pszczoł piękowa, kosztuiąca zł. 18, szuba, alias kożuch, podnoszony, kosztuiący zł. 6, obrus nowy, koszt. zł. 1 y gr. 15, piłkę, koszt. zł. 2, koszulę, koszt. zł. 1 y gr. 15, masła garnek w garcy trzy ceną zł. 6, chomąt, koszt. zł. 1½, siekier dwie, koszt. zł. 4, sierzp 1, koszt. gr. 15, chleba bochonow trzy, trzy miskj, łyszki etc., owo zgoła plus minus ze wszytkim rachuiąc na zł. 195 szkody uczynili. A nadto, tenże jm p. Rembinski, usiłuiąc cale na zdrowie jm xiędza kommendarza Wielizkiego o śmierć przyprawić, uczyniwszy zasadzki do przyięcia iadącego z Czepel do Wieliża, gdy tedy iechał w wilią Wniebowzięcia Nayswiętszey Panny, z jm p. Wroblewskim, urzędnikiem Czepelskim, dla nabożenstwa, będąc w drodze ostróżnym, musiał manowicami przebierać się y za łaską Bożą uiechał. Wziowszy o tym wiadomość, obżałowany, nie mogąc wypełnić nad samym jmścią xędzem kommendarzem swego umysłu, konie tę, na ktorych przyiechali, tymże poddanym, alias comprynсypałom swoim, na noclegu kazał pobrać; iakoż y napadszy nocnym sposobem na strożow, u tych koni będących, ze dnia 14 na dzień 15 koni siedmioro wzieli, iako to: klacz wilczatą, zrzebną, koszt. zł. 200, konia wronego, koszt. zł. 120, konia białego, koszt. zł. 130, podiezdka gniadego, koszt. zł. 60, klacz dwie gniadych, kost. zł. 120, klacz karą, koszt. zł. 60, potym muszkiet, koszt. talar. 5, do zamku Wielizkiego za-

prowadzili, y ludzi, przy tych koniach będących, nazywaiących się Maxima Popowicza, Siemiona, Chwiedora y Andrzeia, zbiwszy, zmordowawszy, iako złoczyncow iakjch, nic niewinnych, tyransko, niemiłosiernie powiązawszy, też do zamku zaprowadziwszy, do turmy wrzucić kazał. Ktore konie y do tychczas u siebie trzyma y nie oddaie. A ludzie wyż mianowani z więzienia aż się okupić musieli. I na tym mało maiąc, owo zgoła do wieczney ruiny kościelne dobra przywodząc, a swey ustawiczney, rozpasaney złości nie przestaiąc, tegoż roku, msca dnia 29, w Zalubiszczu derewni poddanym Czepelskjm na własnym gruncie onych zboże rożne—iedne potratował, drugie pożowszy, sianożęci pokosiwszy, wszytko pozabierał; naostatek, drzewa, na kościoł Wielizki nagotowanego na kop sześć y daley pobrał y z onego karczmę pobudował; tudzież dranicy z cmentarza Wielizkiego, do kościoła Wielizkiego należące, pobrawszy, też karczmę pokryć kazał. Tychże chłopow Zalubiskich, Kożynskich, Prokopowskich y w innych derewniach mieszkaiących, do plebanij Wielizkiey należących, wiecznie zruinowawszy, a drugich przyprowadziwszy zewszytkim do starostwa Wielizkiego, iako to: chłopa na imię Harasima z derewni Kożyna ninieyszego, y Jllusza . . . kow na imię Alexieja y Waśka, y kopce podług upodobania swego, bez sądu, bez prawa, bez strony przyiacioł, niesłusznie y nienależycie zakopał. A naostatek, aby wyniku poddanym Czepelskim nie było, rozkazawszy Wielizkim chłopom, aby Czepelskich, gdzie ieno poscignowszy, nie bili, abo nie grabili, winę po pięciu tal. bit. założył. Tegoż roku, msca y dnia 29, jm p. Jackiewicz, namiesnik Wielizki, będąc subordynowany od jm p. Rembinskiego, z wyż pomienioną gromadą naiachał na folwarek, nazwany Czeple, do plebanij Wielizkiey należący, chcąc y usiłuiąc jm xiędza commendarza, w tym folwar-

ku będącego, o śmierć przyprawić; od którego tyranstwa uchodząc, jm xiądz commendarz za granicę uieżdżać musiał, a folwark ten iednak funditur zrabowali. Chcąc tedy o to wszytko prawem czynić, krzywd, szkod na złł. 924 y gr. 15 dochodzić, gwałtow, boiow, wiołencyi, grabieżow, expulsyi dowodzić, te swoią sollenną protestacyą, dał do xiąg grodzkich Witebskich zapisaiać—co iest zapisano. [a])

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 254—258.

76.

Жалоба священника церкви Свв. Апостоловъ Петра и Павла, стоящей въ Задвинской слободѣ, Діонисія Ставицкаго, на Витебскаго бургомистра Ивана и сына его Петра Жилокъ, въ томъ, что, въ 1714 г. въ ночь съ 23 на 24 ч. Сентября, отодрали они отъ креста, стоявшаго на каменномъ столбѣ въ полѣ, фигуру Спасителя и, отдирая, у фигуры одного изъ разбойниковъ сломали руку, а змія просверлили буравомъ, и фигуру Спасителя неизвѣстно куда скрыли. Когда же на третій день, 25 ч., фигуру эту Петръ Жилка опять, публично, прибивалъ ко кресту, то оказалось, что въ фигурѣ Спасителя терновый вѣнецъ измятъ и сломанъ, обѣ руки и бока просверлены; кромѣ того, на мѣстѣ пробожденія ребра вырѣзаны щепки. На вопросъ людей: почему это сдѣлано? Жилка отвѣчалъ: „вѣдь это не вредитъ никому,—кровь изъ просверленныхъ дыръ не текла". [б]) 1714 г. Сентября 26.

W Bogu wielebny paroch Dionizy Stawicki cerkwie So Piotra y Pawła Apostołow, w słobodzie Zadzwinskiey

---

а) На 259 л. этой же актовой книги помѣщена реляція вознаго Осипа Шидловскаго о мѣстномъ осмотрѣ, по коему изложенное въ жалобѣ кс. Гочевича подтвердилось.

б) Подобный случай былъ, м. пр., за нѣсколько лѣтъ передъ тѣмъ и въ Полоцкѣ.—„Въ 1693 году, консульторъ базил. ордена и архим. Борисоглѣбскаго мон. Стефанъ Мартышкевичъ—Бусинскій жаловался на Полоцкихъ городскихъ властей и на всѣхъ полоцкихъ мѣщанъ, завладѣвшихъ мон. слободкою Кабаковъ, которая обме-

staiącey, solenną doniosł załobę do xiąg grodu wdztwa Witto na sławetnych pp. Jana Żyłkę, burmistrza Wittbo, y syna iego, Piotra Żyłkę, w iednostayney radzie będących, iż w roku teraznieyszym, wysz pisanym, mca tegosz dnia 23 7bris, z którego dnia nocą na dzień 24, w murowanym słupie, w polu, z krzyża figurę chrystusa Pana oddarli, gdzie, oddzieraiąc, figurom łotra rękę ułamano, smokowi dziurę świdrem uczynioną. A gdy na dzień trzeci znowu, niewiedzieć gdzie chowawszy figurę Chrystusa Pana, publicznie, dnia 25, tenże Piotr Żyłka przybiiał do krzyża, tamże w figurze Chrystusa Pana korona cierniowa potarta, złomana, ręce poswidrowanę obie, boki z obu stron poswidrowanę; nadto w boku, gdzie przebodzenie wyrażonę, trzaski wyrzynanę. O co gdy pospolstwo z gorliwości mówili temuż Żyłce, tedy odpowiedział, iż to nikomu uie szkodzi, gdy krew z tych

---

жевана еще Іосафатомъ Кунцевичемъ въ 1623 г., и тогда же поставленъ былъ на самой границѣ *крыжъ*. „Обвиняемые бургомистры, ратманы и лавники г. Полоцка, (сказано въ жалобѣ), собравшись, какъ враги, вооруженными, вышеупомянутый крыжъ, словно язычники какіе, а не христіане, срубили топорами и, разрубивъ потомъ на куски, титло Спасителя бросили въ грязь, а затѣмъ сожгли; причемъ угрожали жизни монаховъ и его, просителя".—Вып. 197. „Поступокъ православныхъ съ крестомъ можно объяснить тѣмъ, что они смотрѣли на него, какъ на межевой знакъ; кромѣ того, по всей вѣроятности крыжъ этотъ носилъ на себѣ латинскій отпечатокъ. Ср. поступокъ Полочанъ съ образами католическими, стр. CII."—Витеб. Стар., изд. А. П. Сапуновымъ, Т. V. ч. І-я, стр. CVI.—Вѣроятно, и упоминаемое въ настоящемъ документѣ распятіе было такого же рода.

Преданіе гласитъ, что въ данномъ Витебскомъ каменномъ столбѣ, стоявшемъ у
дороги, ведущей изъ города въ Марковъ монастырь, былъ якобы замурованъ какой-
то преступникъ, и что столбъ этотъ игралъ, нѣк. обр., роль позорнаго столба. Такъ
старожилы (умершіе уже лѣтъ 17—32 тому назадъ, изъ нихъ послѣдній, священникъ
С., имѣвшій наперсный крестъ, уст. въ память войны 1812 г.), разсказывали, что
сами они видѣли, какъ въ одинъ изъ храмовыхъ праздниковъ въ Марковомъ монастырѣ, была привязана къ этому столбу почти обнаженная блудница, на позоръ, въ
виду стекавшагося на праздникъ народа. Это и не можетъ представляться невѣроятнымъ,
если принять въ соображеніе, напр., приговоры Витебскаго магистрата, помѣщенные въ
XVII вып. Истор.-Юрид. матер. акты подъ №№ 86, 89, 90, 92, 94, 98, 101,
102, 105.

dziur swidrowanych nie ciekła. Zaczym, na iaki ewent y z których miar zła uczynność działa przez nich, chcąc o tym wziąć wiadomość wielebny paroch in foro fori, dał tę żałobę zapisać,—co iest zapisano. Roku 1714, mca 7bra d. 26, tę żałobę na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim opowiadano.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 266.

77.

Приказъ вел. Гетм. Поцѣя по войскамъ объ освобожденіи имѣній Полоцкаго и Витебскаго архіепископа Сильвестра Лада-Пѣшкевича отъ воинскихъ повинностей. 1714 г. Октября 5.

Acticatio ochrony jw jmp hetmana wo wo x. Litto.

Roku 1714, msca Oktobra 5 dnia.

Personaliter comparens przy xięgach grodu wa Wittbo, sługa y zawiadowca jeszcze w Bogu zeszłego jw w Bogu przewielebnego jmci xdza Sylwestra Łada-Pieszkiewicza, arcybiskupa Polo, Wittbo, takową ochronę, alias ordynans jwo jmpa hetmana wo wo xa Litto ad acta grodu Wittbo podał, przezywaiący pan Andrzey Wilimowicz, który ordynans, wpisuiąc ad acta, tak się w sobie ma. Ludwik Konstanty na Włodawie y Rożance Pociey etc. Dobra, nazwane Podhorodzie, Zadwinie y dobra jurzdyki, alias słobodki w Witebsku, cum omnibus attinentys, jasnie wielm. jmści xiędza Pieszkiewicza, Polockiego, Witebskiego arcybiskupa, w wdztwie Wittbm leżące, chcąc w iak naydoskonalszey mieć konserwacyi, dobra, wyż specifikowane, tak iako moie własne, intimuię, pod gardłem, ichmm panom officyalistom

woyskowym Polskiego y cudzoziemskiego zaciągu y całemu in genere rycerstwu woysk wo xa Litto, ażebyście, omnem indemnitatem postrzegaiąc, żadnemi noclegemi, popasami, furażami, czatami, zabiegami, koni, wołow, podwod zabieraniem, ugod y dyskrecyi wymaganiem et quocunque titulo aut praetextu millitari aggrawować y ociężać nie ważyliście. In casum renitencyi, pozwy z kancellaryi wydać rozkazałem. Dan w Wilnie, dnia 30 Septembrys, ao 1714. U tego ordynansu, przy pieczęciach, podpis renki temi słowy: Ludwik Pociey, hetman w. w. x. Lo. Poniżey podpisu przypisek takowy: Serio zalecam. Konnotacya cancelaryi woyskowy w. x. Lo w te słowa: SKST pisarz woyskowy w. x. Lo. Który to etc. а)

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 270.

78.

Приказъ вел. гетмана вел. княж. Лит., Поцѣя, коимъ на жалованье баталіону Витеб. воеводы, полковничества Цуткамера, назначаетъ съ разныхъ имѣній Трокскаго, Витебскаго и проч. воев. и старостиъ, въ счетъ гиберны и квартиръ, всего 38,420 злот., въ томъ числѣ съ г. Витебска къ Михайлову дню 3000 злот., а на питейные сборы, въ суммѣ 11,420 зл., предполагаетъ дать особыя ассигнаціи. 1714 г. Ноября 17.

Roku 1714, m. 9bra 17 dnia.

Na urzędzie jkmci grodzkim Witebskim etc. compa-

а) На 271 л. этой же актовой книги помѣщенъ такой же охранный листъ относительно имѣнія Полоцкаго архіепископа, наз. Юрковщиною въ Витеб. воеводствѣ, а на 280 л. такой же листъ относ. имѣній товарища Пятигорскаго полка самого гетмана в. княж. Лит., Казиміра Папроцкаго, подъ назв. Путилово, Щучино и Кидешино, также леж. въ Вит. воев.

rens personaliter jm pan Antoni Meluszycki, sierżant jkmci regimentu jwo jm pana Pocieia, woiewody Wittbo, ten ordynans dyspartymentu z rzeczą, w nim wyrażoną, ad acta grodu Wittbo podałł, w tę słowa pisany: Ludwik Konstanty na Włodawie y Rożance Pociey, kasztelan Wilenski, hetman wielki wo. xa Litto, etc. batalionu jw jm p. woiewody Wittbo, pułkownicstwa wo jm p. Putkamera, naznaczaią się dobra, tak za hiberne, iako y za dach, w wdztwie Trockim . . . Suraż dwie . . . Łużosno, Miakkie . . . sta zł., Trubacz, Stayki, Ostro . . . sto zło.; w Rzeczyckim staroztwo Rohaczewskie 1800 zło.; w Orszanskim Suchary 1000 zło., w Mścisławskim Rasno 50 zł., Żabowszczyzna 150 zło.; w Brzeskim Dymniki 200 zł.; z miasta Witebska na S. Michałł 3000 zł., z starostwa Szadowskiego na S. Filipa Jakuba 8000 zło. Na czopowe zaś należne osobliwę odbiorą assignacie na summę 11,420 zł. In summa 28,420 zł. Z których sum, pod dachem, osobliwemi ordynansami naznaczonemi (sic), lenungować się maią, na każdą under-officerską portią y żołnierską rachuiąc po zł. 80 na rok cały; na portią officerską, wytrąciwszy na kredens, jm panu strażnikowi podpisany, po zł. 10, odbiorą po zł. 70 kaź . . . U tego ordynansu . . . podpis ręki temi słowy: Ludwik Pociey, hetman w. w. xa Litto. Który to etc. a)

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 293—294.

а) На 300 л. этой же акт. книги помѣщенъ весьма уже поврежденный временемъ приказъ в. гетмана Поцѣя полковнику конно-драгунскаго полка корон. гетмана, отъ 15 Октября 1714 г., изъ коего можно видѣть только то, что полку этому назначаются квартиры въ Витебскомъ воеводствѣ, гдѣ полкъ на содержаніе свое вправѣ получить съ имѣній: Савина овса бочекъ Вилен. 240 и наличными деньгами 1560 злот., Рындина овса боч. Вил. 140, нал. деньг. 260 злот. и сѣна сколько потребуется, пользуясь, притомъ, готовыми квартирами.

79.

Поданная въ Витебскій гродскій судъ, за непринятіемъ въ—Полоцкомъ, жалоба фельдмаршала князя Меншикова и другихъ лицъ на Смоленскаго ун. архіепископа Гротуза и пособниковъ его—Полоцкаго кастеляна и ландвойта Рипинскаго и подполковника коннаго полка корон. гетмана, Осипа Галяновскаго, за безпричинное нападеніе съ множествомъ вооруженныхъ солдатъ на православный (несомн. Полоцкій Богоявленскій) а) монастырь, крайнее поруганіе, истязаніе и избитіе монаховъ, съ угрозами, въ случаѣ жалобы послѣднихъ на такое своеволіе и насиліе, самихъ монаховъ убить, а монастырь и церковь сжечь. 1714 г. Декабря 21.

Process jw Mężyka y innych na jw w Bogu przgo j xa Grotuza, archiepiskopa Smolenskiego, y na innych ichmew. . . .

. . . święconego . . . Mężyka na . . . sburku Rosyiskich . . . dziedzicznego xiążęcia . . . natora Jego Carskiego Wieliczestwa . . . naywyszego feltmarszałka, obcych or . . . Białego y Czarnego z ramieni swego kowalera . . . iąc juridykcyą wielmożnego jm pana . . . Rypinskiego, kasztelana y lantwoyta Połockiego . . . wiel. w Bogu przewielebnego jm xiędza Mich . . . Grotuza, archiepiskopa Smolenskiego, iako samego pryncypała, y na jm pana Jozepha Galanowskiego, obersztleynanta jo krmci regimentu konnego . . . wiel. jm pana kasztellana Krakowskago . . . pomocnika spolney rady y namowy uczynku, niżey wyrażonego, z sobą będą-

---

а) Документъ этотъ, по ветхости, представляетъ собою наклеенные лоскуты, на которыхъ и можно еще прочесть только напечатанные здѣсь отрывки. А что дѣло идетъ именно о Полоцкомъ православномъ Богоявленскомъ монастырѣ, то это видно изъ того, что жалоба подана православными на ун. архіепископа и проч., безъ сомнѣнія, неправославныхъ, и что подлежала она подачѣ въ Полоцкѣ (но не принята тамъ, по мнѣнію, очев., мѣстнаго кастеляна и ландвойта Рипинскаго, какъ одного изъ главныхъ соучастниковъ преступленія), гдѣ, да и въ цѣломъ Полоцк. воеводствѣ, въ то время, и былъ всего одинъ только *православный* монастырь Богоявленскій.

cych, o to, yż obżałowany jmć to sobie ważył, kary y peny prawne, konstytucye seymowe, na gwałtownikow klasztorow y domow Bożych . . . y kryminalistow srodze opisanę, że bez boiaźni Bożey, w roku teraznieyszym 1714, msca Decembra ze dnia na dzień, mocnym sposobem nieraz . . . rozłamawszy wrota . . . naszedszy na klasztor załuiących ichmcw oycow . . . pistoleta . . . arcybiskup Sm . . . żadney przyczyny . . . iących ichmcw, wprzody słowami uszczypliwemi, wszetecznymi wszytkich ichmcw oycow zakonnikow łżył, sromocił, a potym, będąc w celi ihumenskiey . . . w celi będącę jm xiędza pro tunc namiestnika, ktorego słowami wszetecznemi zelżył . . . famował, chcąc gabać, mordować y daley . . . y sługom bić, siecz . . . z głowy zerwał . . . szedszy stamtąd . . . gwałtownie doby . . . mordować y . . . chwalił się zostawszy . . . tegoż zakonu . . . y basztyk dobiwszy . . . w policzek uderzyć . . . żołnierzom obadwa . . . zakonnikow rozkazywali bić, mordować, zabiiać, y sam obżałowany jmć obersztleytnant iednego oyca zakonnika pięścio w policzek okrutnie uderzył y w bębny, aby więcey żołnierzow przyszło, bić . . . ktorzy wielkim hurmem na klasztor naszedszy, z rozkazania obżałowanych ichmcw okrutnie a niemiłosierdnie xieży kapłanow y oycow zakonnikow pięściami, kanczukami, szablami rapirami, szpadami płazowali, bili, tłukli, mordowali; ktore zbicie w relacy jeneralskiey fusius . . . I tak gwałt, boy y nayście, kryminał, popełniony . . . chodząc s klasztoru, wszystkich zabiciem na śmierć . . . y ieżeliby sie ważyli tego gwałtownego . . . y zbicia prawem czynić . . . . . klasztoru y cerkwi spaleniem, y pewno by to było, żeby ichmć p. oficerowie nie hamowali ichmcw . . . gdyby drudzy . . . wie nie odprosili, nie hamowali jmci pa . . . pewno by strasznie y o śmierć przyprawił . . . awa szerzey y dostateczniey

przez patrona . . . artykułow seymowych y konstytucy seymowych . . y przełożony będzie. O co chcąc prawem z obżałowanewi ichmcmi czynić za odpowiedzy, pochwalki, za gwałt y zbicie, na banicyą doczesną y wieczną, infamiią obżałowanych ichmcw wzdać, przytym vin, pen, nakładow prawnych dochodzić, to solenną manifestacyą, zachowuiąc wolną oney melioracyą, za nieprzyięciem grodu Polockiego, dali . . . do grodu Witebskiego. Co iest zapisano.—Roku 1714, msca Decembra (кажется 21) . . . na urzędzie jo krmci grodzkim Witebskim Witebskim iest opowiadana. Hrehory Franciszek Woratynskj, namiestnik grodu wdztwa Wittbo.

По оп. кн. № об. 4, № ч. 4, л. 297—298.

АКТЫ,

извлеченные изъ книгъ Витебскаго земскаго суда.

(Продолженiе).

79.

Духовное завѣщанiе Витебской мѣщанки Елены Громовой, *православной.* 1626 г. Октября 6.

(Русская помѣта года, мѣсяца и числа яоки документа осталась въ обрѣзъ книги).

1626 8bra 6. Testament pani Hromowey.

На рокохъ судовыхъ земскихъ Витебскихъ, о светомъ Михале, святе рымскомъ, прыпалыхъ и судовне в замку Витебскомъ отправуючыхъ, передъ нами, Самуелемъ Староселскимъ, судею, Яномъ Дырмонтомъ Сивицкимъ, подсудкомъ, а Львомъ Гуркомъ, писаромъ, врадниками судовыми земскими Витебскими, постановившысе очевисто, земенинъ гдрский Витебский, пнъ Янъ Котовичъ, оповедалъ и покладалъ тестаментъ небощыцы Галены Юревны Клыжанки Филоновое Громовое, водле права справленый, на речъ, в немъ меновите обясненую, даный Огафъи Омеляновне Юревой Клыжыной, матце своей, просилъ, абы тестаментъ до книгъ земскихъ былъ уписанъ. Который мы, судъ, оглядавшы и чытаного выслухавшы, казали есмо до книгъ уписать; который, уписуючы слова отъ слова, такъ се в собе маетъ. Во Имя Отца и Сына и Светого Духа. Аминъ. Я, много грешная раба Божя, на име Галена Юревна Клыжанка Филоновая Яковлевича Громовая, мещанка гдрская места Витебского, ознаймую и чыню явно симъ тестаментомъ остаточное воли моее всимъ вобецъ и кождому зособна, кому бы о немъ ведати прыналежало, ижъ, кромъ

вшелякого прымушеня и людское намовы, але з доброе воли своее, упатруючы то собе, еще за жывота моего, абы, по смерти моей, о убогую маетность мою, речы рухомые домовые, промежку маткою моею милою, Огафьею Омеляновою Юревою Клыжыною, и приятелми моими ниякого зайстя, ростырковъ не было, а што теперъ одноколвекъ в себе маю, то теперъ симъ тестаментомъ моимъ всю маетность мою, речы рухомые домовые, таковымъ способомъ росправую, росписую и розражаю; а такъ то ужо на прышлые и потомные часы мети хочу. Напредъ, душу мою много грешную в ласку и милосердье Господу Богу всемогущому в Троицы едыному поручаю и оддаю, а тела земли, одкуль взято есть, которое маттка моя милая, Огафья Юревая Клызиная, с приятелями моими, способомъ хрестянскимъ, *водлугъ звычаю старожытного веры нашое Руское закону Греческого*, учтиве, до земли поховати мають. А ижъ малжонокъ мой милый, Филонъ Яковлевичъ Громъ, райца, в року прошломъ тисеча шесть сотъ двадцать четвертомъ, мсца Октебра первого дня, малжонокъ мой небощыкъ, славное памети, Филонъ Яковлевичъ Громъ, сходечы, презъ смерть, з сего света, з милости, ласки своее, малжонка, хотяжъ з нимъ мешкаючы презъ часъ немалый у стане светомъ малженскомъ, потомства жадного не меда и не маю, паметаючы на послуги, учтивое захование мое, тестаментомъ остаточное воли своее, водле права справленымъ, домъ свой властный, отчызный, Громовский, никому ничымъ не пенный, с пляцомъ, з огородомъ зо всимъ будованемъ дворнымъ, стоячый у месте гдрскомъ Витебскомъ, в которомъ онъ самъ до жывота своего мешкалъ, з ыншыми дворами, пляцами и огородами, на розныхъ, многихъ местцахъ у месте гдрскомъ Витебскомъ, в замку Вышнемъ и Нижнемъ, лежачами, также краму свою властную, нижнюю, стоячую у месте гдр-

скомъ Витебскомъ, на пляцу мескомъ, подле крамы брата тежъ рожоного, Тимофея Яковлевича Грома, патамужъ маетность свою всякую, речы рухомые вшелякие, начыне, спратъ домовый, сребро, цынъ, медь и иншыхъ речей немало, яко о томъ всемъ шырей, меновите, подостатку на томъ тестаменте онаго небощыка малжонка моего, Филона Грома, описано и доложоно есть, што то все . . . а до сего часу и жывота своего маючы, и будучы еще на сесь часъ в добромъ, цаломъ, зуполномъ розуме и намети моей, тотъ, упродъ речоный . . . Громовский с пляцомъ, с огородомъ, зо всимъ будованемъ дворнымъ, стоячый у месте гдрскомъ Витебскомъ, в которомъ я сама ажъ до жывота своего мешкала, з ыншыми пляцами . . . дворами на розныхъ, многихъ местцахъ. огороды в месте Витебскомъ, также пляцы . . . мы, в замку Вышнемъ и Нижнемъ лежачые, окромъ толко крамы моее властное . . . товое, нижнее, стоячое у месте Витебскомъ, подле кромы Володкавы, внесеня . . . речей моихъ властныхъ, што одно колвекъ мне особливе на тестаменте малжонка моего, небощыка Филона Грома, а есть одписано и в волный шфунокъ мой подано, по моемъ жывоте, водле оного тестаменту небощыка малжонка моего, никому иному, одно брату его власному, рожоному, а деверу моему, Тимофею Яковлевичу Грому, правомъ прирожонымъ, близкостю и спадкомъ меть приналежитъ вечностю . . . А што есть властности моее, мне належачое, сребра, кубокъ сребраный, позлотистый, лыжки, чарка сребраная, цыну, мисъ великихъ и малыхъ, полмисковъ осмъ, талеровъ . . . надцать и иншыхъ речей не мало, што есть власного внесеня моиншыхъ речей не мало, што есть власного внесеня моего, до того жъ помененый деверъ мой, Тимофей Громъ самъ, малжонка, дети и потомки его жадное потребы мети не маютъ и мочы не будутъ вечными часы, але нехай на томъ, што ему, водлугъ тестаменту небож-

чыка брата его, а малжонка моего, Филона Грома, есть
одписано, досыть маючы, вечными часы переставаетъ. А
што одно колвекъ убогое маетности моее, речей рухо-
мыхъ, внесеня моего власного, маю то все, одъ
мала и до велика, симъ тестаментомъ остаточ-
ное воли моее варую и кому што прыналежитъ,
меновите назначывшы, а то есть, меновите, напродъ,
матце своей милой, на име Агафьи Юревой Клыжыной,
по смерти своей одписую: поесъ сребраный,назлоти-
стый (sic), шубу лисю, крытую сукномъ чырвонымъ,
фалендышомъ, сукманъ чорный фалендышовый; курту
аксамиту рытого; пасыне сребреное; до того еще постель
моя и взголови, также хусты мои властные, белоглов-
ские, кашули коленские и кужелные, чепцы, наме[illegible]
полотна, што одно колвекъ уберу моего есть, то все, отъ
мала и до велика, при матце моей, Агафьи Юревой
Клыжыной, зостати маетъ. Ганне Михаловой, Немцовой
дочце, одписую тканку перловую. Приятелце своей, По-
ли Андреевой, одписую сукманъ бурнатный, фаленды-
шовый, серги сребраные, позлотистые. Ивановой Клы-
жыной дочце, Катерине, отписую лавку свою властную,
нижнею, стоячую в месте Витебскомъ, на пляцу мескомъ,
водле крамы Володковы, на вечность. Сестре моей, Марьи
Яковлевне, сукманъ чорный, попошоный и шапку ста-
рую оксамитную. На церковъ Божю светого Иоанна Бо-
гослова, свещеннику, на ризы, одписую петнадцать копъ
грошей литовскихъ и особливе свещеннику Богослов-
скому, отцу своему духовному, Игнатею Чарку, свою
властную, серебраную зрычкою (или зрачкою), в кото-
рой може быть сребра грывна [a]), который повиненъ бу-
деть, тело мое грешное в земли поховавшы, завъжды,

а) Въ 1626 г. копа серебра=1 руб. 19,08 коп., а гривна серебра=95,26 коп. Русск.

пры службе Божой, за душу мою Господа Бога просить.
А што тежъ малжонокъ мой, небощикъ Филонъ Громъ,
продалъ домъ брата своего рожоного, Матфея Грома,
съ пляцомъ, окромъ огорода, стоячый надъ рекою Вид-
бою, за который взялъ у Михайла Ситка, пять копъ
грошей Литовскихъ, и тые пнзы на потребу свою влас-
ную обернулъ, теды, по моемъ жывоте, повиненъ бу-
детъ деверъ мой, а братъ малжонъка моего, Филона Гро-
ма, Тимофей Громъ, с тогожъ дому и маетности небо-
щика малжонка моего, пры немъ позосталое, братанке
своей, Овдоти Матфеевне Громовне Богдановой Полон-
ской, тую пять копъ грошей Литовскихъ вернуть и за-
платить, а тотъ огородъ ее властный, отчызный, кото-
рый лежитъ подле того дому Громовского, надъ рекою
Видбою, ни в чомъ никому не винный, хотяжъ я его
ажъ до жывота своего похала и вжывала, предсе пры
той братанъе его, Овдоти Громовне, яко властность и
отчызна ее, вечными часы зоставати маетъ. А што тежъ
зосталъ котелъ власный, с трубами, винный, мне отъ
небощика малжонка моего, Филона Грома, на тестамен-
те его вечностю одписаный, пры церкви Божой Свето-
го Иоана Богослова зоставую и одписую. А деверъ мой,
Тимофей Громъ, онъ самъ, жона, дети, потомки, близкие
кревные, прыятели мои, до матки моее, Агафьи Юревое
Клыжыное, самое, также тыхъ всихъ речей моихъ,
властного внесеня моего, рухомыхъ, што одноколвекъ
с прыятелъ моихъ и матце моей симъ тестаментомъ
моимъ з ласки моее отписано и варовано, также и до
того котла винного моего властного, ничого мети и ни-
которое трудности матце моей на семъ тестаменте оста-
точное воли моее задавати не маютъ и мочы не будутъ
вечными часы. А хто бы з нихъ тотъ тестаментъ оста-
точное воли моее в чомъ же одноколвекъ нарушыти
мелъ, таковый каждый маетъ со мною розсудитисе на

страшномъ суде передъ Небеснымъ Царемъ во веки. Аминъ. И на то все я, Галена Юревъна Филонова Громовая, дала и зоставила есми по собе матце своей, Огафъи Юревой Клызиной, сесь мой тестаментъ, подъ печатю своею; чого всего тежъ будучы добре сведоми, люди добрые, за очевистою и устною прозбою моею, мене, Галены Филоновое, земяне гдрские воеводства Витебского, пнъ Иванъ Жолнеровский, пнъ Иванъ Фалтыновичъ, пнъ Офанасъ Волкъ, пнъ Федоръ Букаръ, и слуги врадовые войтовские, Романъ Миколаевичъ, Олеща Бакуновичъ, а Данила Никифоровичъ Муха, печати прыложывшы, и руки свои властные до сего моего тестаменту подписали. Писанъ у Витебску, року ҂ахке, мсца Октебра шостого дня. У того тестаменту печатей приложоныхъ шесть, а подписъ рукъ подписано есть тыми словы: Очевисто прошоный печатаръ Иванъ Жолнеровский властною рукою. Proszony pieczętarz Jan Faltynowicz ręką swą. Прошоный печатаръ Офанасъ Волкъ. Прошоный печатаръ Федоръ Букаръ. Прошоный печатаръ Данило Никифоровичъ Муха. Который же тотъ тестаментъ, за прозбою пна Яна Котовича, до книгъ земскихъ Витебскихъ есть уписанъ. [a])

По оп. кн. № об. 44, № ч. 44, л. 434—435.

80.

Исполнительный листъ възнаго Яроша Машаровскаго Шапки о мѣстномъ осмотрѣ имъ полова рыбы въ озерѣ Часплѣ и побитія бобровъ на рѣкѣ Ловати владѣльца им. Комши Василія Шапки Хотольскаго, сост. въ Невельскомъ уѣздѣ, *Смоленскаго*, въ то время, воеводства,—учиненныхъ по распоряженію Усвятскаго подстаросты Александра Шарховскаго. 1627 г. Января 7.

a) Въ этой акт. кн. за 1625 и 1626 гг. подъ № 44, кромѣ помѣщенныхъ выше духовныхъ завѣщаній, есть еще два завѣщанія земянъ Витеб. воев.: одно, на стр. 122—123, зем. Галшки (Агафьи) урожд. Тугановской Мочульской, а другое на стр. 262—264 Егора Заранки, которые о вѣроисповѣданіи своемъ не упоминаютъ вовсе.

(Русская помѣта года, мѣсяца и числа, по ветхости док., заклеена).

1627 Januar 7. Zeznanie wizyi jener. łowionych ryb w jezierze Komszanskim przez podstar. Uswiackiego y bicia bobrow, w sprawie jp . . . czynioney.

Я, Янушъ Машаровскій Шапка . . . Витебского, сознаваю то симъ квитомъ моимъ . . . вписаню до книгъ земскихъ Витебскихъ . . . идучомъ тисеча шесть сотъ двадцать шостомъ, мсца . . . двадцать девятого дня, маючы при собе . . . шляхтичовъ, пна Балцера Шурца а пна Андрея . . . торою стороною шляхтою былъ есми у имению земенина гдрского воеводства Витебского и Смоленского, прозываемомъ Комшы, у *воеводстве Смоленскомъ, а уезде Невелскомъ* лежачомъ, его мсти пна Базылея Шапъки Хотолского, писара . . . ского Витебского: где, за оказанемъ старца его мсти Комъшанского, на име Степана Долгого, виделъ есми на озере Часпли и переличылъ есми тонъ, неводомъ вытегъненыхъ, и менилъ то передо мною помененый старецъ, ижъ въ томъ озере Часпъли, прыехавшы, пнъ подстаростий Усвяцкий, пнъ Алексанъдеръ Шарховский, з двема неводами изъ Волокранми волости . . . яцкое, Сеничанми и Стаянми, тые тони кгвалтомъ половилъ, пна моего з упокойного держанья выбилъ и до замку Увятского половину того озера привернулъ. В которомъ то озере, помененый старецъ менилъ, ижъ пнъ подстаростий Усвяцкий, уловившы у тыхъ тоняхъ пна моего, продалъ за семдесятъ копъ грошей Литовскихъ рыбъ розъныхъ. А потомъ, тогожъ року, мсца и дня, вышъ помененого, помененый старецъ водилъ мене надъ речку Ловоть, на берегъ свой власт-

цый, урочыщомъ вышелъ Красного берегу на стороне Компанской и оказалъ передо мною *усады бобровые* а) пороскопаные, знать бобры битые и гнаные, и менилъ передо мною, ижъ бобровники Усвяцкие, на име Семенъ Лысковъ а Василей Жу . . . за розъказанемъ пна старосты Усвяцкого, бобровъ двухъ, одного чорного, другого карого, у властномъ озере пна моего побили и в тотже часъ бючы тыхъ бобровъ . . . за копъ две и подвол . . . копъ осмъ и то все до зам . . . провадили. А такъ я, возный, шт . . . делъ есми, сесь квитъ созънаня моего . . . книгъ земскихъ Витебскихъ, с печатю и с подписомъ . . . печатми стороны, при мне будучое . . . мсца и дня, вышъ помененого . . . рошъ Машоровский . . . возный, рукою властною.—Року тисеча шесть сотъ двадцать семого, мсца Генвара . . . мого дня, возный сесь квитъ свой очевисто на уряде . . . призналъ. Гурко, писаръ . . . На рокохъ судовыхъ земскихъ, о Трехъ Кролехъ, святе рымскомъ, прыпалыхъ и судовне в замку Витебскомъ отправуючыхъ, передъ нами, Самуелемъ Староселскимъ, судею, Яномъ Дырмонтомъ Сивицкимъ, подсудкомъ, а Лвомъ Гуркомъ, писаромъ, врадниками судовыми земскими воеводства Витебского, постановившысе очевисто, возный воеводства Витебского, Ярошъ Машаровский Шапка, при устномъ . . . знаню своемъ, квитъ . . . ку записаню до книгъ земскихъ Витебскихъ . . . писаный в тые . . . У того квиту печатей прыложоныхъ тры, а подписъ руки возного . . . Ярошъ Машаровский Шапка, возный, рукою власною. Которое жъ то сознане вышъ речоного до книгъ земскихъ Витебскихъ есть записано.

По оп. кн. № об. 45, № ч. 45, л. 1.

а) См. Истор.-Юрид. матер., вып. XX, предисл. стр. XIII.

81.

Исполнительный листъ возного Луки Яковицкаго о мѣстномъ осмотрѣ крестьянами Захара Заруцкаго, въ имѣніи подсудка Ивана Дырмонта Сивицкаго, двухъ рысей, оц. *по 40 копъ грош. Лит.* а). **1627 г. Января 17.**

(Русская помѣта года, мсца и числа, за ветхостью док., уничтожилась).

1627 Januar. 9. Proces jp Siwickiego na jp Zaruckiego, o bicie rysiow w puszczy Pskowickiey zaniesiony.

На рокохъ судовыхъ земскихъ Трыкрольскихъ, в семъ году тисеча шесть сотъ двадцать семомъ у Витебску отправуючыхъ, передъ нами, Самуелемъ Староселскимъ, судею, а Лвомъ Гуркомъ, писаромъ, врадниками судовыми земскими воеводства Витебского, жаловалъ и оповедалъ намъ Янъ Дырмонтъ Сивицкий, подсудокъ Витебский, о томъ, ижъ дей далъ ему справу тивунъ именья и двора его, прозываемого Посковицкого, у воеводстве Витобскомъ лежачого, Васка Спитка, о томъ, ижъ в року минуломъ тисеча шесть сотъ двадцать шостомъ, мсца Декабра двадцать осмого дня, подданый землнъ гдрскихъ воеводства Витебского, пана Захарияша Заруцкого и малжонки его, пани Зузанъны Миколаевны Подберезское, именья ихъ Украинского, Грицко Савчонокъ, и старецъ Ониско Охремовъ, Микула Илиничъ и з иньшыми поддаными пановъ своихъ Украинскими, за волею и розказанемъ пановъ своихъ, яко тежъ тивунъ далъ справу, рисевъ двухъ, которые стояли по сороку копъ грошей, на властномъ кгрунте его мсти пана подсудковомъ, надъ рекою Лучосою, урочыщомъ у глыбокого рову и озерка, побили, отдали. В которой

а) Въ 1626 г. 40 копъ Лит. грош.=Русск. 50 руб. 80 к. сер.

справе, ставшы очевисто, возный Витебский, Лукашъ Яковицкий, квитъ свой ку записаню до книгъ земскихъ Витебскихъ далъ, написаный в тые слова: Я, Лукашъ Яковицкий, возный гдрский воеводства Витебского, сознаваю симъ моимъ квитомъ, ижъ, в року теперъ идучомъ тисеча шесть сотъ двадцать шостомъ, мсца Декабра тридцатого дня, маючы я три собе стороною людей добрыхъ, шляхтичовъ двухъ, пана Яна Ивановича и пана Станислава Веленовича, с которою тою стороною шляхтою былъ есми взятымъ до именя его мсти пана Яна Дырмонъта Сивицкого, подсудка Витебского, прозываемого Посковицкого, на урочыщу, у воеводстве Витебскомъ, тамъ, за оказанемъ тивуна его млсти пана подсудкового двора именья его мсти, вышей мененого, Васка Снитка, на кгрунте его млсти пана подсудковомъ, урочыщомъ надъ рекою Лучосою, у глыбокого рову и озерка, виделъ есми на колько местцахъ кровъ, знать, рысевъ побитыхъ двухъ. А яко меновалъ тивунъ его млсти пана подсудковъ, ижъ дей подданые пана Захарыяша Заруцкого и малжонки его, именья ихъ Украинского, Грышко Савчонокъ, старецъ Ониско Охремовъ, Микула Илиничъ, на власномъ кгрунте его мсти пана подсудковомъ, вышей менованымъ, свовольне побившы, и до пановъ своихъ оддали. Которое тое побите рисевъ одъ подданыхъ пана Заруцкого стало се в року тисеча шесть сотъ двадцать шостомъ, мсца Декабра двадцать девятого дня. А такъ я, возный, штошъ виделъ и слышалъ, далъ есми сесь мой квитъ з моею печатю и с подписомъ руки моее и с печатми стороны шляхты, при мне былое. Писанъ року, мсца и дня, звышъ писаного. Лукашъ Яковицкий, возный, рукою властною.— У того квиту печатей притисненыхъ тры, а подписъ руки тыми словы: Лукашъ Яковицкий властною рукою. Которое тое оповедане и устное и очевистое сознане до

книгъ земскихъ Витебскихъ есть записано.—Выписъ выданъ его мсти подсудку.

По оп. кн. № об. 45, № ч. 45, л. 16.

82.

Постановленіе земскаго суда, по дѣлу о грабежѣ, причиненномъ крестьянами имѣнія Папина Полоцкаго ун. архіепископа Антонія Селявы у Витебскаго воеводы Самуила Сангушки и земянина Василія Баки. 1627 г. Января 14.

Року тисеча шесть сотъ двадцать семого, мсца Генваря ді дня.

На рокохъ судовыхъ Трикролскихъ, о Трехъ Кролехъ, святе рымъскомъ, прыпалыхъ и судовне на местьцу звыкломъ, в замъку Витебскомъ, отправуючыхъ, передъ нами, Самуелемъ Староселскимъ, судею, Яномъ Дырмонтомъ Сивицкимъ, подсудъкомъ, а Лвомъ Гуркомъ, писаромъ, врадниками судовыми земъскими воеводства Витебского, кгды, водлугъ порадку реестрового, прыточыласе передъ насъ, судъ, справа за декретомъ земъскимъ Витебскимъ и декретомъ головънымъ трыбуналънымъ, в року прошломъ тисеча шесть сотъ двадцать шостомъ, мсца Июля двадцать первого дня, у Вилне уделанымъ, в справе в Бозе велебъного его милости отца Антония Селявы, архиепископа Полоцкого, Витебского и Мстиславского, з велъможнымъ его милостю княжатемъ Самуелемъ Санкгушъкомъ Ковелскимъ, воеводою Витебскимъ, старостою Суражскимъ, и земяны господарскими воеводства Витебского, паномъ Базылимъ Бакою, подстолимъ Северскимъ, и пани малжонъкою его милости, пани Кристыною Подберезскою, о присегу на

грабежохъ подданымъ архиепископъскимъ Панинскимъ, у воеводстве Витебъскомъ мешкаючымъ, Петраку, Ротке, Ониску, Кгапону Гриденкомъ, наказоваетъ; о чемъ шырей в помененыхъ декретахъ описано и доложоно есть. Якожъ до прислуханя поменепое присеги его милость архиепископъ Полоцкий его милость пана воеводу Витебъского, такъ же пана Базылего Баку и пани малжонку его милости, припозвалъ. Кгде, постановившисе передъ нами у суду, умоцованый одъ его милости отца архиепископа Полоцкаго, панъ Юрей Буевичъ, а одъ его милость пана воеводы Витебского, такъ же одъ пана Базылего Баки и пани малжонъки его мсти, панъ Ярошъ Зелетра, за моцами листовными, до тые справы собе даными, тую присегу, для угоды, одложыли до другихъ роковъ, напервей по сихъ у Витебъску сужоныхъ, с таковымъ докладомъ, еслибы се его милость архиепископъ Полоцкий з его милостью паномъ воеводою Витебъскимъ, паномъ Базылемъ Бакою и пани малжонкою его милости о всказъ сумы грошей не погодили, тогды помененые подданые архиепископъские на другихъ рокохъ, напередъ по сихъ сужоныхъ, вступившы в роки, по выйстю тройга воланя, четвертого дня присегу выконати маютъ, а его милость панъ воевода Витебский, панъ Базылей Бака и пани малжонка его милости безъ припозву одъ его милости архиепископа Полоцкого ку прислуханю помененое присеги становить маютъ. Которая справа, за згоднымъ постановенемъ умоцованыхъ, вышъ помененыхъ, до книгъ земъскихъ Витебъскихъ есть унисана. Самуелъ Староселский, судя. Ярошъ Дырмонтъ Савицкий, подсудокъ. Левъ Гурко, писаръ судовый.

По оп. кн. № об. 45, № ч. 45, л. 79.

83.

Духовное завѣщаніе, вышедшаго изъ Польши въ Бѣлорусскій край, землевлад. Витеб. воев., Петра Челинскаго, умершаго вслѣдствіе *ружейнаго выстрѣла въ него въ самой залѣ засѣданія земскаго суда въ Минскѣ*, **при возникшей ссорѣ по случаю разбирательства какого-то дѣла князя Семена Ковельскаго, кастеляна Витебскаго (у котораго Челинскій служилъ), съ Христофоромъ Завишею, въ моментъ, когда Челинскій заступилъ, бывшаго тутъ-же, кн. Ковельскаго своею грудью. Причемъ, Челинскій поручаетъ женѣ своей похоронить его по-католически въ имѣніи того же кн. Ковельскаго** *Смолянскомъ*, **въ каменномъ склепу, гдѣ князь** *предполагалъ построить костелъ*, **а еслибы князь этого не дозволилъ, то—въ имѣніи ея, жены,** *Кичинскомъ, при тамошней церкви*, **—съ тѣмъ, чтобы она, жена его, на счетъ им. Подсадья купила въ ту церковь, на поминовеніе его,** *ризы и книги*, **для всегдашняго въ оной богослуженія** [a]). **1627 г. Января 18.**

Року ҂ахкз, мсца Генвара иї дня.

оѳ. Тестаментъ Чалинского.

На рокохъ судовыхъ земскихъ, о Трехъ Кролахъ, святе Рымскомъ, прыпалыхъ и судовне в замку гдр-

a) Документъ этотъ свидѣтельствуетъ: 1) до какой степени не знала себѣ границъ шляхетская вольность; 2) что въ имѣніи *Смолянахъ* (тамъ же мѣстечко Смоляны) построить *костелъ въ то время еще только предполагалось*; 3) что въ им. жены завѣщателя, *Кичинскомъ*, существовала издревле *православная церковь*,—а церковь эта, при тогдашнемъ стѣснительномъ положеніи православія вообще въ этомъ краѣ, *была бѣдна ризницею и богослужебными книгами*; 4) что завѣщ. Челинскій, *католикъ*, былъ не здѣшній уроженецъ, а выходецъ изъ Польши; 5) что поручилъ онъ похоронить его (не говоря уже: *по-католически*) при Кичинской *православной церкви* въ имѣніи жены его, очев., по ея желанію, такъ какъ, *судя* по указанію въ самомъ этомъ док., была она первымъ бракомъ въ замужествѣ за *Дмитровичемъ*, а Дмитровичи были *православными* (Истор.-юрид. матер., вып. XXI, док. 131), слѣд., и сама она, вѣр., была *православною*; затѣмъ, была она урожд. *Чапличъ*, въ виду чего, и *Чапличи* были, вѣр., также *православными*, и 6) наконецъ, назначенныхъ опекуновъ, Василевскаго, Даневскаго и Комара, завѣщатель называетъ родственниками жены своей,—отсюда можно заключить, что и эти лица, а быть можетъ и свидѣтели завѣщанія, особенно, подписавшіеся по-Руски, Дережинскій и Осовскій, были тоже *православными*.

скомъ Витебскомъ отправуючыхъ, передъ нами, Самуе-
лемъ Староселскимъ, судею, Яномъ Дырмонтомъ Сивиц-
кимъ, подсудкомъ, Львомъ Гуркомъ, писаромъ, врадни-
ками судовыми земскими воеводства Витебъского, по-
становившысе очевисто у суду, земянка грская воевод-
ства Витебского, пани Раина Чапличовна Петровая Че-
линская, оповедала, ижъ дей, по смерти небощыка мал-
жонка моего, не могучы я тестаменту остатнее воли его
тутъ на враде Витебскомъ обявить и до книгъ дать
актыковать, для *повѣтрея морового, которое тутъ у Ви-
тебску пановало,* тогды есми, обявившы тотъ тестаментъ
на враде кгродскомъ Оршанскомъ, и до книгъ есми впи-
сать дала. А по вписаню до книгъ, не могучы сама его
такъ борздо взять, а маючы пилные потребы своее, до
дому есми отехала, поручывшы и упросившы его мсть
пна Юра Комара, яко приятеля своего и опекуна, в те-
стаменте небощыка малжонка моего назначоного, жебы
тотъ тестаментъ и выписъ того тестаменту отъ его мсти
пна писара кгродского Оршанского взялъ и мне отдалъ.
Где пнъ Юрей Комаръ, взявшы тотъ тестаментъ и вы-
писъ, ажъ до сего часу пры собе, на шкоду мою, за-
держалъ, а мне толко одинъ выписъ актыкованья того
тестаменту отдалъ. О што того пана Комара протестую
и волное мовене собе заховую. А тотъ выписъ кгрод-
ский Оршанский тестаменту небощыка малжонка моего
передъ вмостями оного обевъляю и покладаю, и прошу,
абы до книгъ земскихъ Витебскихъ былъ уписанъ. Ко-
торый мы, судъ, огледавшы и чытаного выслухавшы,
велели есмо его до книгъ уписать; который слово в
слово такъ се в собе маеть: Выписъ с книгъ справъ
кгродскихъ замку грского повету Оршанского. Лета отъ
Нарожения Сына Божего тисеча шесть сотъ двадцать пя-
того, мсца Августа двадцать третего дня. На враде
грскомъ кгродскомъ Оршанскомъ, передо мною, Иваномъ

Друцкимъ Любецкимъ, подстаростимъ, а Яномъ Кустин-
скимъ, писаромъ, врадниками судовыми кгродскими по-
вету Оршанского, постановивъшысе очевисто, земянка
его кр. мсти воеводства Витебского, пани Раина Чапли-
човна Петровая Челинская, покладала и ку актыкованю
до книгъ кгродскихъ Оршанскихъ подала тестаментъ
остатнее воли малжонка своего, годное памети, небощы-
ка пна Петра Челинского, часовъ недавныхъ, в семъ ро-
ку тисеча шесть сотъ двадцать пятомъ, мсца Августа
дня шестнадцатого на день семнадцатый въ почы з то-
го света смертю с подстралу, в тестаменте помененого,
зошлого, просечы, ижъ бы тотъ тестаментъ до книгъ
кгродскихъ Оршанскихъ уписанъ былъ. Которого того
тестаменту мы, врадъ, огледавшы и чытаного выслухав-
шы, велели есмо до книгъ кгродскихъ уписать. Якожъ,
уписуючи до книгъ слово до слова, такъ се въ собе
маеть: W Imię Pana Boga wszechmogącego w Troycy
Swiętey jedynego Oyca Syna y Ducha Swiętego, stań
się ku pamięci wola Pańska teraz y na wieki. Amen.
Ja, Piotr Czelinsky, ziemianin króla jeo mści s korony
Polskiey, powiatu Łukowskiego, a na ten czas w Wiel-
kim xięstwie Litewskim, woiewodstwie Witebskim osia-
dłością mieszkaiący, widząc ustawiczną odmienosć tego
mizernego świata y niepewnosć na nim wszytkich spraw
ludzkich, na ktorym kożdy człowiek niczego nie iest
pewnieyszym nad śmierć, a czasu y godziny dokonania
żywota naszego wiedzieć nie możemy, y pamiętaiąc na
one słowa Pana Zbawiciela naszego Christusa Jezusa,
gdzie nas napominać raczy w Ewangelii Swiętey: Czuy-
cie, bo nie wiecie czasu y godziny; ktemu, bacząc na
to, że wszytkie sprawy ludzkie y postanowienia słowne,
pismem nie obwarowane, za czasem swym w zapamię-
tanie y w wątpliwość wiekow ludzkich przychodzą; prze-
to tedy, ia, Piotr Czelinsky, to . . . . ko zważaiąc a ba-

cząc blizki kres y dokonczenie życia mego, żem iest od
niemałego czasu, od niedziel dwunastu, chorobą ciężką
utrapiony y nawiedzony, s postrzału pusżącznego, który
mię potkał na posłudze pana y dobrodzieia, jaśnie wiel-
możnego jeo mści xcia Symeona Samuella Kowelskiego,
kasztelana Witebskiego, przy bytności jeo mści samego
w Mińsku Litewskim, w roku teraznieyszym tysiąc sześć
set dwudziestym piątym, na rokoch ziemskich, niedaw-
no przeszłych Troieckich, w yzbie sądowey, gdy się spra-
wa jeo mści była zaczeła przed sądem ziemskim Miń-
skim z jeo mść panem Krysztofem Zawiszą, y za począt-
kiem zwady od sług jeo mści pana Zawiszynych, gdym
z zwykłey, urodzoney cnoty y powinności mey szlachec-
kiey, iako sługa przy panu, broniąc zdrowia jeo mści.
dobrodzieia mego, y przy joo mści stanął, tedy mię ten
postrzał w yzbie sądowey potkał . . . w procesie praw-
nym wyrażoney, y kula we mnie została, którey, za
pilnym staraniem, iż cyrulikowie dostać y wyleczyć nie
mogli, za czym puchlina y choroba sroga na mię napa-
dła, że od tego postrzału żyw być nie mogę, jednak zu-
pełny rozum y pamięć dobrą, za łaską Bożą, maiąc,
umyśliłem ten testament ostatniey woli mey uczynić.
A nie mogąc, przez odległość mieszkania mego od Wi-
tebska y za nastąpieniem powietrza w Witebsku, urzę-
du ziemskiego, ani grodzkiego Witebskiego, ku sprawo-
waniu tego testamentu mego w dom moy wezwać y
spo . . . bić, tedy, używszy ich mciow panow przyiaciol
y sąsiadow mych blizkich, imiony niżey wyrażonych,
y przy ich msciach ten testament, z dobrym rozmysłem
y zupełną pamięcią sprawiwszy, ostatnią wolą moię, na
tym testamencie moim, tym testamentem moim wyra-
żam. Naprzod, gdy mię Pan Bóg s tego świata do chwa-
ły swey świętey powołać będzie raczył, duszę moię po-
ruczam w miłosierne ręce y opatrzność Pana Boga wszech-

mogącego w Tróycy Swiętey iedynego, a ciało moie
grzeszne ziemi, skąd iest wzięto, oczekawaiąc w dzień
sądny, wedle obietnic Pańskich, wesołego zmartwych-
wstania, z którego gdy z duszą będzie rozłączone, ma
być oddane y pochowane, przez małżonkę moię miłą, pa-
nię Rainę Czapliczowne, sposobem chrześciańskim kato-
lickim. A o mieysce pogrzebowi ciała mego proszę xcia
jeo mści, pana y dobrodzieia mego, iżby kościom moim
nie bronił leżeć w maiętności Smolanskiey, w sklepie
murowanym, gdyż, za pomocą Bożą, domyślił xże jeo
mść kościoł budować. Lecz, gdzie by na to woli jeo mści
nie było, tedy małżonka moia miła ma ciało moie po-
chować w maiętności swey Kiczynskiey, w cerkwi, spo-
sobem chrześciańskim, według przemożenia swego, co
nayskromniey; do którey cerkwi Kiczynskiey, dla chwa-
ły Bożey, aby za duszę moię Pana Boga o odpuszczenie
grzechow moich proszono, ma małżonka moia, z Podsnd-
zkiey paszni, sprawić rizy, xięgi pokupiwszy, do cer-
kwie dać, tak, iako by chwała Boża nigdy nie ustawa-
ła. A na szpitale y na ubostwo odpisuię kop pięć. A iż
mi przyszło przy jeo mści panu y dobrodzieiu moim, na
posłudze jeo mści, zdrowie y żywot moy położyć, czem
się przez niedziel dziesięć w Minsku leżąc, a potym, do
domu mego przyiachawszy, wielkiego utrapienia y bo-
lu . . . y, koszt niemały podiąwszy, wyleczyć nie mogł,
tedy o to xcia jeo mści, pana mego mściwego, pilno
proszę, aby z jeo mść panem Zawiszą o głowę moię pra-
wem czynić roskazał, jakoby to zabicie, utrapienie moie
bez karania prawnego nie poszło. A opiekunow, niżey
w tym testamencie moim pomienionych, pilno proszę,
iżby o głowę moię prawem czynić nie zaniechali. A co
się dotycze maiętności mey leżącey y ruchomey, to iest,
naprzod, imienie me własne, oyczyste, w Coronie Pol-
skiey, w Maley Polscze, w powiecie Łukowskim, w pa-

rafii Trebiszewskiey leżące, nazwane Czeliny, które mi się po oycu mym, a z rozdziału równego od brata mego, Bartosza Czelinskiego, dostało, to synowi memu miłemu, Krzysztofowi Czelinskiemu, iako oyczyzną, według prawa zapisuię. Wolno mu będzie oney, iako własności swey, według praw koronnych, dochodzić. Temuż synowi memu, Krysztofowi Czelinskiemu, daninę, którą mam od króla jeo mści, pana mego mściwego, w ziemi Siewierskiey, w uiezdzie Bielskim, maiętność, nazwaną Bacharowa, zapisuię; na którą przywiley króla jeo mści y listy komisarskie przy małżonce mey miley, pani Rainie Czapliczownie, zostawuię. A co się dotycze maiętności mey, w woiewodztwie Witebskim leżącey, acz nie miałem wieczystey, tylko wysłużoną maiętność od xcia jeo mści, pana mego mściwego, prawem dożywotnym mnie samemu iednemu służącym, imienie, nazwane Podsadzie; tedy, xcia jeo mści, pana mego msciwego, uniżenie proszę, aby, pamiętaiąc na cnotliwe posługi moie, żem wszyszek wiek moy . . . przez lat trzydzieście jeo mści służąc, żadney okazyi do usługowania jeo mści nie opuszczał y iako w expedycyach woiennych, w Moskwie, tak komisyach y we wszelakich innych własnych potrzebach jeo mści, zdrowie moie na szanc przy jeo mści stawił y teraz, w ostatnich terminach życia mego, broniąc zdrowia jeo mści, swoim zdrowiem przypłacałem, aby jeo mść tey maiętności Podsadzia od małżonki mey, pani Rainy Czapliczowny Czelinskiey, y od syna mego, z nią spłodzonego, Krzysztofa Czelinskiego, nie oddalaiąc, ale onym, takowym że prawem dożywotnym, iako y ia trzymał, ustąpić y confirmować im raczył. A ieśliby w tym łaski jeo mści nie było, tedy, iżem w tey maiętności fundował, będąc ubespeczonym za łaską y prawem dożywotnym, od xcia jeo mści mnie służącym, abym wszytek koszt moy, bez wszelakiego zatrudnienia, małżonce

mey, y dziecięciu memu był wrocony, gdyż mi się od xięcia jeo mści goły grunt dostał, y ia z małżonką moią, buduiąc się w tey maiętności, na same budowanie dworne wydałem grosza gotowego kop. ośmdziesiąt. Do tego, poddanego osadzaiąc y podpomagaiąc, iusz wydałem kop piędziesiąt; na sadzawkę, grabarzmi wyrabiaiąc, wydałem kop. piędziesiąt Litewskich; czego wszytkiego uczyniło kop Litewskich sto ośmdziesiąt. W czym baczenia y miłościwey łaski xcia jeo mści, pana mego mścwego, potrzeba, aby ten wszytek wydatek moy, małżonce mey y przerzeczonemu synowi memu należący, w zawiadowanie, do lat iego, małżonce mey, pomienioney pani Rainie Czapliczownie, wrocić roskazać raczył. A strony ruchomey maiętności mey, w tym folwarku Podsadzie będącey, postrzegaiąc tego, aby małżonka moia miła, pani Czapliczowna, od braci, siostr, blizkich krewnych y powinnych mych y od przerzeczonego syna mego, za doyściem lat iego, y ni od kogo innego z ludzi, obcych nie ponosiła krzywdy ponieważ wszytkiey maiętności mey, a za własną pracą y staraniem iey, y na własney maiętności iey z nią, małżonką mą miłą mieszkaiąc . . . łem y wielkiey życzliwości, usługowania y miłości małżenskiey po niey, małżonce mey, doznawałem, którey nie mogąc niczym innym tey uprzeymości . . . zarównać, ale, postrzegaiąc tego, aby sie ona, małżonka ma miła, z własności nikomu nie wyliczała, oddalaiąc od braci moich, siostr, blizkich krewnych y powinnych, także y od syna mego, z nią spłodzonego, wszelką maiętność ruchomą, w tym folwarku Podsadziu y gdzie kolwiek będącą, to iest, zboże wszelakie, młocone y niemłocone, konie wszytkie, klaczy, zrzebięta, konie robocze, bydło rogate y nierogate y wszytek sprzęt domowy, od mała do wiela, co się ieno kolwiek rzeczą ruchomą nazwać y pomienić może, nic s tego ni na

kogo innego nie zostawuiąc, ani uymuiąc, iey, przerzeczoney małżonce mey miłey, zapisuię y daruię. Tak też cokolwiek gotowych pieniędzy, to iest, mienowicie, sto kop groszy Litewskich przy niey, małżonce mey, zostało, tedy y te sto kop groszy Litewskich małżonce mey miłey zapisuię, które ma mieć w szafunku swoim, rozumięiąc to po niey, że od syna mego, Krysztofa, z nią spłodzonego, tey sumy sta kop groszy, gdy lat swych dóydzie, oddalać nie będzie. A złota, srebra, cyny, miedzi nie mianuiąc, co kolwiek ieno po mnie przy niey, małżonce mey, omal zostaie, także szat mych: giermak moy zielony, falendyszowy, z sznurami złotemi, z strońka . . . tą adamaszkiem zielonym podszyty, iey, małżonce mey, odpisuię; szabla . . . prawna na uważeniu małżonki mey ostawuie. A inne szaty moie, to iest, mianowicie: deleią czerwoną, pulszkarłacia angielskiego, s petlicami czerwonemi, adamaszkiem łazurowym podszytą, dołoman zielony, adamaszkowy; ferezyą zieloną falendyszową, s petlicami iedwabnemi, złotem przetykanemi, admaszkiem zielonym podszytą; dołoman adamaszkowy, dzikawy; ferezyą czyrwoną falendyszową, szlamami podszytą, s kołnierzem wielkiem; szlyk marmurkowy; ruczniсę ptaszą, Wilenskiey roboty; kord móy wyszynski; skurę łosią, nową, nieszytą z guzikami y zaprażkami srebrnemi; to wszytko synowi memu, Krysztofowi Czelinskiemu, zapisuię y daruię. Które szaty wolna będzie małżonka ma sprzedać, a pieniądze, za to wzięte, synowi memu wcale zachować. Do tego, temuż synowi memu sumę pndzy, którą mam na wsi xcia jeo mści Niedzwiedkowie, w woiewodstwie Witebskim leżącey, trzysta złotych, odemnie samego y od małżonki mey xciu jeo mści pożyczoną; tedy połowicę s tey sumy pndzy, mnie należącą, to iest, pułtora sta złotych polskich, iemu, synowi memu, zapisuię; a druga połowica tey sumy pndzy, pułtora sta złotych polskich, przy małżonce mey, iako własność, według prawa zastawnego, nam oboygu służącego, ma zostawać y w szufunku swym mieć. Ktemu też zapisuię y na wieczność daruię temuż synowi memu dom s placem, w Witebsku, na Zaruczayskiey ulicy leżący, z małżonką moią spólnie nabyty y pobudowany, połowicę moię własną. Która ta pomieniona wszytka maiętność, temu synowi memu zapisana, do doyścia lat iego, przy małżonce moiey, matce iego, pani Rainie Czapliczownie Czelinskiey, w opiece y we władzy iey, ma ostawać. A ostatatek rzeczy mych ruchomych, to iest, kopieniak, nowo sprawiony, klacze wroną, młodą, pasierzbowi memu, panu Fiedorowi Dmitrowiczowi; a drugiemu też pasierzbowi memu, panu Janowi Dmitrowiczowi, ruсznicę ptaszą, zapisuię y daruię: A nadto, co by się iedno kolwiek z rzeczy mych ruchomych, w tym testamencie nie pomienionych, zostało, to wszytko przy małżonce mey miłey, pani Rainie Czapliczownie, ma ostawać wiecznymi czasy, waruiąc ieszcze y to, iż ieżeliby, czego Boże uchoway, syn moy miły, Krysztof Czelinski, w niedorosłości lat swych s tego świata śmiercią zszedł, tedy aby małżonka moia, pani Raina Czapliczowna Czelinska, ni od kogo z braci, z blizkich krewnych, siostr mych o pomienione maiętności, tym testamentem moim iemu zapisane, nie ponosiła; wszytkie te rzeczy ruchome, od mała do wiela, pieniądze gotowe, sumy pieniężne, cokowielwiek synowi memu Krzysztofowi Czelinskiemu tym testamentem moim opisuię, także na Miedzwiedkowie pułtorasta złotych polskich y dom, w mieście Witebskim leżący, przy niey, małżonce moiey, maią zostawać wiecznemi czasy, y nikt s powinnych moich y nikt z obczych ludzi o to iey samey y potomkow iey do prawa pozywać y żadney trudności zadawać nie maią, wiecznymi czasy. A iż syn moy miły, Krisztof Cze-

linski, w młodych leciech, niedorosłych zostaie, tedy uniżenie y pokornie xcia jeo mści, pana mego mściwgo, proszę, aby, onemu mścwym panem y dobrodzieiem będący y przy dziatkach swych onego maiąc, według obietnicy swey pańskiey, do nauk wyzwolonych onego dawać raczył. A iż żaden człowiek nie iest tak szczęśliwy, aby, po żywocie małżonka, y dziatki nie mieli kiedy iakowey trudności od kogo zażywać; zabiegaiąc temu, naznaczam obroncami y opiekunami małżonce y temu synowi memu, Krzysztofowi, ich mcw panow przyiacioł mych, a ich własnych krewnych, proszę, to iest, jeo mść pana Mikołaia Wasilewskiego, horodniczego Witebskiego, jeo mść pana Jarosza Łaniewskiego y pana Jerzego Komara, iż iako za żywota mego byli moimi łaskawymi pany y przyiacioły, iżby, też łaskę y miłość swą małżonce y synowi memu oświadczaiąc, od wszelkich krzywd onych bronić y opiekunami im być raczyli. Po łaskach ich mcw rozumiem, że chociaż mi samemu ustnie ich mcw, wszytkich prosić nie przyszło, że tę ostatnią prozbę moię uważaiąc, tę prace podiąć się będą raczyli. Co wszytko, iako się wzwysz w tym testamencie moim opisało y wyraziło, iżby na wszytkie, wieczne, potomne czasy ten testament móy przy mocy był zachowany, y tym iuż kończąc y zawieraiąc tę ostatnią wolą moię, pieczęć mą do tego testamentu mego przyłożyłem y ręką mą własną podpisawszy się, prosiłem o przyłożenie pieczęci y o podpisanie rąk jeo mści pana Heliasza Daganowskiego, jeo mści pana Wenclawa y jeo mści Piotra Dzieręzynskich y pana Jana Osowskiego, generała jeo kr. mści powiatu Orszanskiego, którzy przy sprawowaniu tego testamentu, wezwani odemnie, y tey ostatniey moiey woli obiawienia mego dobrze wiadomi będący, za ustną prozbą mą, pieczęci swe do tego testamentu mego przyłożywszy, rękoma swemi do niego się podpisać

raczyli. Y tak, ten testament według prawa sprawiwszy, pod pieczęcią y s podpisem ręki mey y pod pieczęciami y s podpisami rąk zwyż mianowanych osob, małżonce mey, pani Rainie Czapliczownie, dałem. Pisan w Podsadziu, roku tysiąc sześć setnego dwudziestego piątego, miesiąca Augusta szesnastego dnia. У того тестаменту печатей прытисненыхъ пять, а подписъ руки, писмомъ полскимъ и рускимъ, подписано тыми словы: Piotr Czelinsky ręką swą. Ustnie proszony pieczętarz do tego testamentu od jeo mść pana Piotra Czelinskiego, przy pieczęci, ręką swą podpisuię Heliasz Doganowsky własną ręką. Устне и очевисто прошоный печатаръ до того тестаменту одъ особы, вышъ помененое, иры печати, и руку свою подписалъ Венцлавъ Дережынский рукою властною. Устне прошоный печатар до того тестаменту Петръ Дережынский, рука властная. Янъ Осовский, енералъ, рукою властною. Который тотъ тестаментъ остатнее воли небощыка пна Челинского, за покладанемъ и прозбою пани Челинское, пани Раины Чапличовны, до книгъ кгродскихъ Оршанскихъ уписанъ есть, с которыхъ книгъ и сесь вынисъ, подъ нашыми врадовыми печатми, ее млсти пани Петровой Челинской Раине Чапличовне выданъ есть. Писанъ у Воршы. У того выпису печатей прытисненыхъ две, а подписы рукъ подписаны суть тыми словы: Янъ Друцкий Любецкий, подстаростий Оршанский. Янъ Кустинский, писаръ кгродский Оршанский. Который тотъ выписъ до книгъ земскихъ Витебскихъ есть уписанъ. Jey mści Czylinskiey wypis wydan.

По оп. кн. № об. 45, № ч. 45, л. 107—110.

84.

Исполнительный листъ вознаго о приведеніи трехъ крестьянъ имѣнія Тулова, *при Туловской церкви* [a]**), къ присягѣ, по дѣлу о спорной землѣ между владѣльцами—им. Тулова кн. Огинскимъ и им. Скуратова Василіемъ Хотимскимъ. 1627 г. Января 25.**

(Русской помѣты года, мѣсяца и числа надъ док. нѣтъ.

1627 Jan. 25. Relacya jener. wykonanego juramentu przez poddanych Tułowskich na granicy Skuratowskiey jp. Chocimskiego (Надпись, какъ и всѣ польскія надписи здѣсь надъ Русск. док., позднѣйшая).

Я, Станиславъ Костеневский, енералъ гдрский воеводства Витебского, сознаваю тымъ моимъ сознанемъ, ижъ в року теперъ идучомъ тисеча шесть сотъ двадцать семого, мсца Генвара деветнадцатого дня, маючы я пры собе стороною двухъ шляхтичовъ, пна Яна Барановского а пна Петра Ковалевского, с которою стороною былъ есми взятымъ на справу земенина гдрского воеводства Витебского, пна Василя Хотимского, до маетности и двора ихъ мстей князя Окгинъского и малжонъки его Тулова, стоячого у воеводстве Витебскомъ, для прыслуханя прысеги, за померкованемъ з выналезку, на кгрунте Скуратовскомъ тремъ подданымъ Туловскимъ прысегу наказано. А такъ, пнъ Хотимский, кончечы тую справу, в томъ именъю Тулове, со мною, енераломъ, и стороною, пилность тое прысеги чынилъ. А за выслатемъ и постановенемъ одъ ихъ мсть князя Окгинского и малжонки его подданыхъ трехъ Туловскихъ до *церкви Туловское*, которые подданые . . . передо мною, енераломъ, присегу выконали тыми словы: Я, Лаврынъ, а я,

a) Слѣд., въ им. Туловѣ была издревле православная церковь, которой нынѣ уже нѣтъ.

Иванъ, а я, Грыхно, Давыдовичи Потепайленки Чорные, прысегаемъ Пану Богу всемогущому в Троицы Светой единому, на томъ, ижъ которые есмо кгрунты завели, третего дня, одъ пна Василя Хотимского, Скуратове кграницу указали, тегды тые кгрунты, земля и сеножетка, по ручеыкъ Потуль есть властная тая земля Туловская з давныхъ часовъ, а не Скуратовская, и пну Хотимскому не належитъ. На чомъ, яко справедливе прысегаемъ, такъ намъ, Пане Боже, поможы, а естли несправедливе, Боже, насъ уби на душы и на теле нашомъ на семъ свете и на ономъ страшномъ суде. А по прысезе той и по немаломъ споре, тые, помененые, подданые Туловъские, Потепайленъки Чорные, поведили, же дей мы на той границы, покуль завели, справедливе присегънули, и тая земля есть властная Туловская, кгдыжъ дей до чого мы не маемъ прыступу, яко до сеножати вашое, пне Хотимский, до подтереба, которая з давныхъ часовъ была Олехновичова, межы кгрунтами нашыми Туловскими лежачая, а теперь дей твоя, до которое де мы не уступуемсе и жадное потребы до нее не маемъ. А такъ я, енералъ, и тою стороною шляхтою, штомъ виделъ и слышелъ, на томъ далъ сесь мой квитъ сознаня моего, ку уписаню до книгъ земъскихъ Витебскихъ, подъ печатю и с подписомъ руки моее, такъ тежъ подъ печатьми и с подписомъ рукъ стороны шляхты, который з нихъ писати . . . Писанъ року, мсца и дня, вышъ писаного. Станиславъ Костеневский, енералъ, власною рукою. Piotr Kowalewsky ręką. Iwan Baranowsky renką. —Року ҂ахкз, мсца Генвара к҃е дня. Енералъ Костеневский квитъ свой признаlъ. Л. Гурко, писаръ.—На рокохъ судовыхъ земскихъ о Трехъ Кролехъ, святе римскомъ, у Витебску отправуючыхъ, передъ нами, Самуелемъ Староселскимъ, судею, Яномъ Дырмонтомъ Сивицкимъ, подсудкомъ, а Лвомъ Гуркомъ, писаромъ, врад-

никами судовыми земскими Витебскими, постановивши-се очевисто, енералъ воеводства Витебского, Станиславъ Костеневский, при устпомъ сознаню своемъ, ку записаню до книгъ земскихъ Вит : . . подалъ, написаный в тые слова. У того квиту печатей приложоныхъ три, а подписъ рукъ, подписано есть тыми словы: Станиславъ Костеневский, енералъ, власною рукою. Piotr Kowalewsky ręką. Iwan Baranowsky ręką. Который же тотъ квитъ, за устнымъ признанемъ енераловымъ, до книгъ земскихъ Витебскихъ есть записано. Выписъ выданъ.

По оп. кн. № об. 45, № ч. 45, л 169.

85.

Исполнительный листъ вознаго Христофора Буевича, о передачѣ имъ Велижскаго старостива, съ замкомъ, вооруженіемъ и гарнизономъ, вновь назначенному туда старостѣ Христофору Корвину-Госѣвскому. 1627 г. Января 27.

Я, Крыштофъ Буевичъ, енералъ его кр. милости воеводства Витебского, сознаваю тымъ моимъ квитомъ, ижъ въ року теперешнемъ отъ Нароженья Сына Божого тисеча шесть сотъ двадцать шостомъ, месеца Декабра двадцать осмого дня, маючы мне, енералу, при собе и сторону трохъ шляхтичовъ, пна Томаша Стеревъского, пна Каспора Машкевича и пна Яна Станиславовича, слугу скарбу его кор. милости великого князства Литовского, его милости пана Крыштофа Нарушевича, подскарбего земского и писара великого князства Литовского, тивуна Вешвяньского, старосты Новодворского, зъехавшы до староства Велизского, которое староство Велизское велможны панъ, его милость, панъ Александеръ Корвинъ Кгосевский, воевода Смоленьский, уступилъ сыну своему, воеводичу Смоленскому, его милости пну Криштофу Корвину Кгосевскому, писару великого князства Литовского, и его королевская милость, привилеемъ своимъ господарскимъ, потвердити рачылъ. Водлугъ которого привилию и росказанья его милости пана подскарбего земского великого князства Литовъскаго, помененый его милость панъ Самуелъ Петрусевичъ въ моцъ, в держенье и въ спокойное ужыванье тое все староство Велизское, то есть, замокъ с цекевзомъ, з арматою зо въсякою, место Велизское и волость Велизскую, села, подданые, пустошы, реки, озера и все, што одно колвекъ до того староства Велизского належало и належытъ, все на инъвентару списавшы, велможному, его милости, пану Криштофу Кгосевскому, писару его королевское милости великого князства Литовского, старосте Велизскому, подалъ, поступилъ и в то его милость увезалъ, и казаломъ людемъ служебнымъ, в томъ замку будучымъ, такъ же мещаномъ, войтомъ, лавникомъ и всимъ подданымъ короля его милости, волости Велизское, одъ малого до великого, его милости пана воеводича Смоленского за старосту и за пана мети и во всемъ послушными быти, цынъшы, збожа и всякие повинности его милости оддавати и послушными быти приказалъ и листъ свой увящый далъ. Которое войсте въ держанье в тое староство, за привилъемъ его королевъское мсти и за поданьемъ его милости пна Петрусевича, слуги скарбового, его милость панъ воеводичъ Смоленьский, черезъ слугъ своихъ, мне, енералу, и стороне, вышей описаной, осветчылъ и то староство в моцъ свою взялъ. И на то я, енералъ, далъ есми его милости тотъ мой квитъ, для сознанья до книгъ, подъ печатю моею власною и с подписомъ руки моее, такъ же подъ печатми стороны, вышей описаное, при слузе скарбовымъ, и при мне быломъ. Писанъ у Велижу, року, мсца и дня звышъ

описаного. Криштофъ Буевичъ, енералъ рукою своею. —Року ҂аѕ҃кз, мсца Генвара к҃з дня, енералъ Буевичъ сесь квитъ свой призналъ. Гурко, писаръ. На рокохъ судовыхъ земскихъ Витебскихъ, о трехъ кролехъ, святе рымскомъ припалыхъ и судовне в замку грскомъ Витебскомъ отправуючыхъ, нередъ нами, Самуелемъ Староселскимъ, судею, Яномъ Дырмонтомъ Сивицкимъ, подсудкомъ, а Лвомъ Гуркомъ, писаромъ, врадниками судовыми земскими Витебскими, постановившысе очевисто, енералъ воеводства Витебского, Крыштофъ Буевичъ, при устномъ сознаню своемъ, квитъ свой покладалъ ку записаню до книгъ земскихъ Витебскихъ, засъ писаный в тые слова. У того квиту печатей приложоныхъ чотыри, а подписъ руки енераловы тыми словы: Криштофъ Буевичъ, енералъ, рукою своею. Которое тое сознане енерала вышъ реченого до книгъ земскихъ Витебскихъ есть записано.

По оп. кн. № об. 45, № ч. 45, л. 184.

86.

Духовное завѣщаніе земянина Ивана Харковскаго, въ которомъ, м. проч., поручаетъ женѣ своей и друзьямъ своимъ похоронить его по *православному* [a]) обряду. 1627 г. Іюня 1.

Лета отъ Нароженя Сына Божого ҂аѕ҃кз, мсца Июня перъвого дня.

а) Очевидно, поэтому, что и упоминаемые въ завѣщаніи Харковскаго друзья его были также *православной* вѣры.—Ср. Истор.—юрид. матер., вып. XXI, стр. 460 и проч.—Замѣчательно, что Харковскій завѣщалъ похоронить его „на *кгрунте* Мишковскомъ.“ Безъ сомнѣнія, священникъ Вышевской православной церкви, Андрей Есиповичъ, повидимому, духовникъ покойнаго, въ виду тогдашнихъ усиленныхъ гоненій, воздвигнутыхъ на православную вѣру, не рѣшился тѣло усопшаго, твердаго исповѣдника ея, предать землѣ на приходскомъ кладбищѣ.

На рокохъ судовыхъ земскихъ, о Светой Троицы, святе рымскомъ, припалыхъ и порадкомъ права посполитого судовне в замку Витебскомъ отправуючыхъ, передъ нами, Самуелемъ Староселскимъ, судею, Яномъ Дырмонтомъ Сивицкимъ, подсудкомъ, а Лвомъ Гуркомъ, писаромъ, врадниками судовыми земскими Витебскими, постановившысе очевисто у суду, земянка грская воеводства Витебского, пни Ивановая Харковская, покладала тестаментъ небощыка пна Ивана Исаковича Харковского. Которого того тестаменту мы, судъ, огледавшы и чытаного выслухавшы, казали есмо его до книгъ земскихъ Витебскихъ уписать. Который, унисуючы спочатку до конца, такъ се въ собе маетъ: Я, Иванъ Исаковичъ Харковский, земенинъ грский воеводства Витебского, чыню ведомо и ознаймую симъ моимъ тестаментомъ остатнее воли моее, ижъ, будучы я отъ Пана Бога обложною хоробою навежоный, а далей не сподеваючысе ничого, одно, яко здоровый, хоробы, а хорый, смерти, и маючы еще наметь и зуполный свой розумъ, видечы то, ижъ вшелякие речы на семъ свете, которые писмомъ обявлены не бываютъ, теды и с паметы людское сплываютъ, а такъ напродъ если придетъ година и часъ смерти моей, духа моего Пану Богу оддавшы, и в опеку поручаю, просечы Его светое милости, абы до кролевства Своего небесного припять рачылъ. А тело мое грешное малжонъка моя, пни Марина Данилевна, з детми моими и з ншы приятелми моими, водлугъ преможенья своего, яко научетивей, *на кгрунте ншомъ Мишковскомъ, водлугъ релеи Греческое* поховати маютъ. А потомъ, хотечы по собе я мети, жебы по моемъ жывоте помененая малжонка моя и з детми моими якое кривды, яко одъ приятелъ моихъ, также и обчыхъ людей не мела, варую то симъ моимъ тестаментомъ, ижъ маетность моя отчызная, имене Харковщына, у воевод-

стве Витебскомъ лежачая, которое межы нами с пномъ Богданомъ Харковскимъ, братомъ моимъ рожонымъ, отделена и отграничена есть, на которое поделене и листы есмо вечыстые межы собою дали, теды, то стверъжаючы остатнею сею волею моею, водлугъ тыхъ листовъ иныхъ тотъ делъ зоставать вечне маетъ, подлегаючы подъ вси обовязки и заруку о нарушенье того делу на сопротивного, в тыхъ листехъ шырей описаныхъ. На которой маетности моей Харковской она, малжонка моя, пни Марина Данилевна, держачы в своей моцы и владзы, яко листы и справы, которые на тую маетность мою Харковскую детемъ моимъ належать, и мемрамъ, который маю на пна Богдана Харковского, брата моего, на копъ семъ грошей, теды половицою его дарую, а другую половицу детемъ моимъ заплатить маетъ; также вшелякую маетность мою рухомую, кони, быдло рогатое и нерогатое и весь спратъ домовый, фанты, цынъ, медь и што одноколвекъ в дому есть и будеть, шафуючы тымъ симъ водлугъ слушное потребы своей, маетъ спокойне ажъ до жывота своего в ней мешкать, маючы в опеце своей дети мои, то есть, сыновъ моихъ, Мартына, Федора Харковскихъ, даючы ихъ на науку, учыть писать, чытать, накладаючы на нихъ водлугъ преможеня своего, и на твиченье до людей. А кгды тые сынове мои летъ зуполныхъ дойдуть, теды поровно всякою маетностю моею, лежачою и рухомую, за позволеньемъ матки своее, вышъ мененое малжоньки моее, опатрывшы ее, добродителки своее. Такъ же и дочки мои, пнъны Федору и Богдану, маючы ихъ, малжонъка моя и з сынами моими, если летъ доростуть, в твиченю и дозоре своемъ, выдаючы замужъ за людей учстивыхъ и водлугъ преможенья своего даючы за кождою во всемъ, у выправе, по десети копъ грошей Литовскихъ. А для лепшого опатреня и обороны, помененую малжонку мою, пни Марину Данилевну, и з тыми поменеными детми моими, до възросту сыновъ моихъ, со всею маетностю моею Харковскою, въ опеку поручаю пномъ приятелемъ моимъ, земяномъ грскимъ воеводства Витебского, пну Богдану Харковскому, брату моему, пну . . . пну Буевичу а пну Яну Лозицкому Малковскому, которые мають ей, малъжонъце моей, и тымъ детемъ моимъ во всемъ быть помочными, ни в чомъ се сами не кривдечы, але еще боронечы ее отъ вшелякихъ кривдъ одъ приятелъ и объчыхъ людей. Который сесь тестаментъ, мой, вси параграфы, в немъ описаные, вечне трвать маетъ и в кождого суду и права приймованъ вцале быти маетъ, ни в чомъ его не нарушаючы. И на томъ я Иванъ Харковский, далъ есми ей, малжонъце моей, пни Марине Данилевие Харковской, сесь мой тестаментъ, с печатю моею, также с печатми и с подписами рукъ земянъ грскихъ воеводства Витебского, пна Михала Жолнеровского, пна Сасина Харковского а пна Григоря Подвинского, которые ихъ мл., будучы добре сведоми, за очевистою прозбою моею печати свои приложывшы, и руки подписать рачыли. Писанъ в Харковщыне, року тисеча шесть сотъ двадцать семого, мсца Марца десятого дня. У того тестаменту печатей притисненыхъ чотыри, а подписъ рукъ подписано есть тыми словы: Michał Żolnierowski ręką swą. Прошоный печатаръ до тестаменъту Сасинъ Харковский, єнералъ, рукою власною. Григорей Подвинский рукою власною. Очевисто прошоный печатаръ одъ пна Ивана Харковского до сего тестаменту пачать приложылъ и руку подписалъ Андрей Есиповичъ, священникъ Вымеский, рукою. Который же тотъ тестаментъ за покъладанемъ и прозбою, до книгъ земскихъ Витебскихъ есть записано.

По оп. кн. № об. 45, № ч. 45, л. 195 и 196.

87.

Жалоба содержателей Витебскихъ корчемъ, жыдовъ Александра Хаимовича и Юды Якубовича, на пана Яна Петровскаго, за торговлю виномъ а). 1627 г. Іюня 7.

Року тисеча шесть сотъ двадцать семого, мсца Июня семого дня.

На рокохъ судовыхъ земскихъ Троецкихъ, у Витебску отправуючыхъ, передъ нами, Самуелемъ Староселскимъ, судею, Яномъ Дырмонтомъ Сивицкимъ, подсудкомъ, а Львомъ Гуркомъ, писаромъ, врадниками судовыми земскими, жаловали и оповедали арендары корчомъ Витебскихъ, Александеръ Хаимовичъ а Юда Якубовичъ, жыдове, писары мыта старого и новоподвышоного у Витебску, на пна Яна Петровского о томъ, ижъ што, в року тисеча шесть сотъ двадцать самого, не поодинкротъ дей тотъ пнъ Петровский потайне горелку с Полоцка тутъ до Витебска привозечы, а на мытахъ грескихъ такъ старого, яко и новоподвышоного, не оповедаючы и жадное повинъности до скарбу его кр. мл. не полнечы, а надто дей еще, ку великой шкоде и перекaзе, тымъ арендаторомъ чынечы, тые горелъки потаемне шынкуючы, не помнечы на вины, въ фундацыяхъ и привилияхъ костелныхъ описаныхъ, якожъ и теперь недавно, того мсца Июня третего дня, привезшы горелки чолномъ с Полоцка до Витебска бочокъ сколко потаемне в ночы с Четверга на Пятницу, никому той горелки не оповедавшы, крияикою на колко господъ розвезшы, потаемне вышынковалъ и выпредалъ. А кгды дей тые жыдове о томъ ведомость взяли, послали дей з вижами замковыми искать горелки до господы его, того

а) Ср. Истор.-юрид. матер., вып. XXI, стр. 426.

Петровского, на посаде Заручаевъскомъ, в дому пна Хашковского. Тамъ, кгды его, Петровского, запытали, естлибы онъ якую горелку привезъ, теды се онъ не признавалъ. А кгды пошукано, тогды зношли борылку горелки, могло в ней быть квартъ сколконадцать, за дровами, гноемъ и сметемъ прикритая. А потомъ дей, тогожъ мсца Июня шостого дня, взявшы ведомость, же тотъ Петровский еще горелкою потаемне шынъкуеть вжо в дому меском, у господзе своей другой, у Хомы Божня, за ручаемъ тутъ у Витебску, и взявшы дей слугъ врядовыхъ меских для забиранья тое горелки; а такъ кгды дей слуги арендарские, жыдове, при слугахъ и вижахъ врадовыхъ, пришли до господы того Петровского, в домъ Божня, тамъ же дей такъ же в подизбицы горелки знашли, могло в ней быть квартъ подъ сто. До которой горелки господыня того дому, Хомина Божнява, отперласе и выреклаcе. И коли тую горелку на врадъ понесли, тогды тотъ пнъ Петровский, препомневшы боязни Божое и срокгости права посполитого, а звлаща подъ суженьемъ роковъ земскихъ Троецкихъ, смелъ такий екъсесъ учинити: нагнавшы тыхъ слугъ арендарскихъ на доброволней улицы Заручаевской, з улочъки на Великую улицу идучы, з добытою бронею, хотечы бочъку з горелкою посечъ и тыхъ жыдовъ поранить; нижли дей тые слуги врядовые той горелки отборонили, але дей тыхъ жыдовъ, слугъ арендарскихъ, окрунте побилъ, змордовалъ и ранилъ, и мало еще штыхомъ до смерти не пробилъ. О што тое все тые жыдове с тымъ помененымъ пномъ Петровскимъ хочутъ правне чынить и просили, абы такое ихъ оповеданье до книгъ врадовыхъ было записано. Што есть записано. В которой справе ставшы очевисто на враде, енералъ греский дворный, Сасинъ Харковский, квитъ свой до къннгъ призналъ, в тые словы: Я, Сасинъ Харковский, енералъ греский, воз-

ный воеводства Витебского, сознаваю то симъ моимъ квитомъ, ижъ, в року теперешънемъ тисеча шесть сотъ двадцать семомъ, мца Июня семого дня, брали мне, енерала, арендары корчомъ Витебскихъ, Александеръ и Юда, жыдове, для огледанья изранеия слугъ ихъ. А такъ, маючы я при собе стороною двухъ шляхтичовъ, пна Яна Волка а пна Тимаша Зарембу, видялемъ на жыду Мошею Илиничу раны две кривавые на руце левой, снадь шаблею подтятую и подрезаную; также надъ поесомъ жупанъ пробитый штихомъ, але тела не рушоно. Также и на другомъ жыду видялемъ ранъ две кривавыхъ, которые оны меновали собе сталыхъ отъ пна Яна Петровского. А такъ, я, енералъ, штомъ виделъ и слышалъ, далъ сесь мой квитъ до книгъ врадовыхъ, с подписомъ руки моей и с печатю, также с печатми и с подписомъ рукъ стороны шляхты, которые з нихъ писать умели. Писанъ у Витебску, року тисеча шесть сотъ двадцать семого, мца Июня семого дня. У тое протестацыи печатей притисненыхъ три, а подписъ руки енералское подписано есть тыми словы: Сасинъ Харковский, енералъ, рукою власною. Которая жъ тая протестацыя до книгъ земскихъ Витебскихъ есть записано.

По оп. кн. № об. 45, № ч. 45, л. 233—234.

88.

Уступочная запись, по коей вдова Витебскаго мѣщанина Семена Нешп, казненнаго, вмѣстѣ съ другими, за убійство Полоцкаго ун. архіепископа Іосафата Кунцевича, и сыновья ихъ отдали, за 220 копъ грош. Лит., во владѣніе комендарія Витеб. костела, ксендза Козировскаго, земли подъ названіемъ Дюндино и Андроновичи, на которыхъ покойнымъ Нешею обезпечено было въ такой же суммѣ приданое означенной жены его, каковое обезпеченіе признано было впослѣдствіи судившими

убійцъ Кунцевича комисарами и утверждено королемъ. Въ актѣ этомъ сыновья Нешп называются уже не по фамиліи отца, но Андроновскими. 1627 г. Іюня 11.

Лета отъ Нарожения Сына Божего тисеча шесть сотъ двадцать семого, мсца Марца пятого дня.

На рокохъ судовыхъ кгродскихъ Марцовыхъ, мсца Марца первого дня припалыхъ и судовне в замку гдрскомъ Витебскомъ отправуючыхъ, передъ нами, Матеемъ Веселовскимъ, подвоеводимъ, Михаломъ Миколаемъ Гуркомъ, судею, а Базылимъ Шапкою Хотолскимъ, писаромъ, врадниками судовыми кгродскими Воеводства Витебского, постановившысе очевисто, мещане гдрские места Витебского, Арына Петровна Семеновая Нешыная и Грегорей, Маркиянъ, Петръ Семеновичы Андроновские, оповедали и покладали листъ свой, доброволный описъ, водлугъ права справленый, на речъ, в нимъ описаный, отъ нихъ даный его милости ксендзу Войтеху Козировскому, комендару Витебскому; который тотъ листъ свой передъ нами у суду положывшы и его признавшы, просили, абы до книгъ кгродскихъ Витебскихъ былъ уписанъ. Который, уписуючы слово отъ слова, такъ се в собе маетъ: Я, Арына Петровна Семеновая Нешыная, я, Григорій, я, Маркиянъ, и я, Петръ, Семеновичи Андроновские, мещане его кр. милости места Витебского, сознаваемъ то симъ нашымъ листомъ, доброволнымъ описомъ кожъдому таковому, кому бы о томъ ведати належало, ижъ што, в року прошломъ тисеча шесть сотномъ, мсца Декабра одинадцатото дня, мещанька места Витебского, Агрена Шантовна Максимовая Дюндиная, и унукъ ее, Данила Матвеевичъ, зоставили малжонкови моему, а отцови нашому, небощыку пну Семену Андроновскому, сельцо, называемое Дюндинское, на поляхъ Задунайскихъ, за местомъ Витебскимъ лежачомъ

зо всимъ кгрунтомъ и лесами, яко само в собе, в границахъ мевало, у девятидесятъ копахъ грошей Литовскихъ. А потомъ, той же Данило Матвеевичъ, в року прошломъ тисеча шесть сотъ шестнадцатомъ, мсца Генваря осмнадцатого дня, давщы на собе листъ, водлугъ права справленый, небощыку малжонку моему, а отцу нашому, на копъ двесте тры личбы Литовское даный, и за неотданьемъ тыхъ грошей на рокъ врадъ меский Витебский, в року прошломъ тисеча шесть сотъ осмнадцатомъ, мсца Августа девятого дня, за тымъ листомъ вказалъ и прысудилъ истизны з совитостями и заруками шесть сотъ копъ грошей Литовскихъ; за которымъ вказомъ, на той же маетности, селе Дюндине, за посадомъ Витебскимъ Задунайскимъ лежачомъ, отправу учынилъ. В которой то суме пнзей, в шестисотъ и деветидесятъ копахъ грошей Литовскихъ небощыкъ Семенъ Нестеровичъ, малжонокъ мой, а отецъ нашъ, тые кгрунты Дюндино презъ колко летъ в моцы, в держанью своемъ спокойне держечы, пожытки вшелякие на себе выбиралъ; о чомъ шырей на тыхъ листехъ и декретахъ врадовыхъ описано и доложоно есть. А потомъ онъ, небожчыкъ Семенъ Нестеровичъ, малжонокъ мой, мене, Арыны Петровны, за внесенье мое . . . на той маетности Дюндине и на власной отчызны своей селе Андроновичахъ копъ двесте двадцать грошей Литовскихъ, на тыхъ помененыхъ маетностяхъ Дюндине и Андровичахъ описалъ и тотъ листъ свой на враде признавшы, в моцъ, держанье подалъ зо вшелякими пожытками, оттуль приходячыми. Которые то кгрунты и пожытки презъ колько годъ спокойне держечы, пожытки вшелякие на себе выберала, а потомъ, в року прошломъ тисеча шесть сотъ двадцать четвертого, месяца Генваря двадцать четвертаго дня, кгды ихъ милости панове комисары, зосланые будучы до места Витеб-

ского о забитье небощыка, отца архиепископа Полоцкого, на покоранье людей своволныхъ, тамже, при томъ покаранью, малжонка моего, а отца нашого, небощыка Семена Нестеровича, покорано есть. А заховуючы вдале на той маетности Дюндине и Андроновичахъ ихъ млсть панове комисары суму, мне, Арыне Петровне Семеновой Нешыной, копъ двесте двадцать грошей Литовскихъ, отъ небощыка моего, Семена Нестеровича, мне записаную, которые то маетности Дюндино и Андроновичы презъ колко годъ зо всякими пожытками я сама и з ними, детми своими, держали есмо, а не маючы мы ниоткуль пожывенья собе и с тое земли выховатисе не могучы, сами з доброе воли своее взявшы есми готовыхъ, руколанныхъ пенезей у его млсти ксендза Войтеха Козировского, комендара Витебского, певную суму пенезей, двесте двадцать копъ грошей Литовскихъ, мне, Нешыной, отъ небощыка малжонька моего записаныхъ и отъ млсть пановъ комисаровъ и отъ его кор. милости, нашого милостивого пна, стверженыхъ, тые кгрунты, вышъ менованые, село Дюндино и Анъдроновичы, и при ней мы, дети его рожоные, вышъ менованые, з вечности и с презысковъ, еслибы намъ якоколвекъ належали, со всего права своего, такъ в суме пнзей записаного, яко намъ самимъ, малжонкомъ, детемъ и потомкомъ нашымъ належачого, вечными часы зрекаемсе и жадного вступу мети не маемъ. И вжо тое все право вечыстое и презыски, штоколвекъ намъ и мне, Нешыной, у которого кольвекъ суду присужоно и вказано, его млсти ксендзу комендару Витебскому служыти маетъ вечными часы. И онъ, ксендзъ Войтехъ Козировский, командаръ Витебский, тую землю Дюндинскую и землю Анъдроновскую зо всякими пожытками, с поддаными оселыми, з сеножатьми и со всимъ на все, яко се тые земли сами в собе, в границахъ, обыходехъ своихъ маютъ и пер-

во мели, на себе держати и ужывати вочными часы, воленъ будучы кому хотя отдать, продать, даровать, записать и водлугъ воли и уподобанья своего шафовать; якожъ и все справы отъ мала и до велика, на тые кгрунты належачые, его млсти ксендзу комендару отдали и воротили есмо. А мы сами, особы вышъ меновые, сами черезъ себе, жонъ и детей и потомковъ нашихъ ниякое перешкоды и переказы его мсти чынити не маемъ и мочы не будемъ вечными часы, подъ зарукою двема сты копъ грошей Литовскихъ. О которую перешкоду и заруку даемъ моцъ позвать себе до суду земского и кгродского воеводства Витебского рокомъ правнымъ статутовымъ. А мы, за таковыми позвы, у кождого таковего суду, до которого позвани будемъ, становити и на жалобу его млсти ксендза комендара Витебского справедливитисе маемъ и повинни будемъ, подъ зарукою, вышей описаную. И на то дали есмо его млсти ксендзу Войтеху Козеровскому, комендару Витебскому, сесь нашъ листъ, подъ печатьми нашыми и с подъписомъ рукъ нащыхъ, насъ, мене, Григоря, Маркияна и Петра Андроновскихъ, и подъ печатьми и с подписами рукъ земянъ гдрскихъ воеводства Витебского, ихъ млсти пна Григорья Мазоловского, пна Юрья Янушковского и пна Сосина Харъковского. Писанъ у Витебску, року тисеча шесть сотъ двадцать семого, мсца Генваря пятого дня. У того листу печатей приложоныхъ семъ, а подписъ рукъ подписано естъ тыми словы: Григорей Семеновачъ Андроновский власною рукою. Маркиянъ Семеновичъ Андроновский рукою. Петръ Семеновичъ Андроновский рукою. Печатаръ, очывисто прошоный, Григорей Мазоловский рукою. Proszony pieczętarz od osob, w tym liście mianowanych, Jerzy Januszkowsky ręką. Прошоный печатаръ Сасинъ Харковский рукою власною. Которое тое сознанье того листу и прозбы ихъ, особъ

вышъ реченыхъ, естъ до книгъ кгродскихъ Витебскихъ вписанъ, с которыхъ и сесь выписъ, подъ печатми нашыми врадовыми и с подписомъ руки моее, писарское, его млсти ксендзу комендару костелу Витебского естъ выданъ. Писанъ у Витебску. Року ҂ахкз, мсца Июня аі дня. На рокохъ судовыхъ земскихъ, о Светой Троицы, святе римскомъ, водлугъ порадку статутового, у Витебску отправуючыхъ, передъ нами, Самуелемъ Староселскимъ, судею, Яномъ Дырмонтомъ Сивицкимъ, подсудкомъ, а Львомъ Гуркомъ, писаромъ, врадниками земскими Витебскими, постановившысе очевисто, ксендзъ Войтехъ Козыровский, комендаръ Витебский, перенось чынечы с книгъ кгродскихъ Витебскихъ ку вписаню до книгъ земскихъ Витебскихъ, в речы своей покладалъ выписъ с книгъ кгродскихъ Витебскихъ, писаный тыми словы. У того выпису печатей притисненыхъ две, а подписъ руки тыми словы: Базылий Шапка Хотолский, писаръ кгродский Витебский. Который жъ то выписъ, за прозбою менованого ксендза комендара Витебского, естъ до книгъ земскихъ Витебскихъ записанъ.

По оп. кн. № об. 45, № ч. 45, л. 258 и 259.

89.

Сдѣлка земянъ Осиповскаго съ Дмитровичами объ улаженіи спорнаго дѣла ихъ о недвижимой собственности. 1628 г. Января 11.

Року тисеча шесть сотъ двадцать осмого, мсца Генвара одиннадцатого дня.

Листъ пна Филипа Осиповского, даный пни Михаловой Дмитровичовой и сыну ее, пну Яну Дмитровичу.

На рокохъ судовыхъ земскихъ Витебскихъ, о трехъ кролехъ, святе римскомъ, припалыхъ и судовне на месяцу звыклымъ в замку Витебскомъ отправуючыхъ, передъ нами, Самуелемъ Староселскимъ, судею, Яномъ Дырмонтомъ Сивицкимъ, подсудкомъ, а Лвомъ Гуркомъ, писаромъ, врадниками судовыми земскими Витебскими, постановившисе очевисто, его мл. пнъ Филипъ Осиповский оповедалъ и покладалъ листъ свой, доброволный записъ, отъ него даный пни Михаловой Дмитровичовой и сыну ее, пну Яну Дмитровичу, который листъ свой передъ нами у суду положившы и его признавшы, просилъ, абы до книгъ земскихъ Витебскихъ былъ уписанъ, который такъ се в собе маетъ: Я, Филипъ Осиповский, земенинъ едрекий воеводства Витебского, ознаймую симъ моимъ доброволнымъ записомъ, ижъ што се ее мл. пни Михаловая Дмитровичова, пни Катерина Папроцкая, земянка воеводства Витебского, з сыномъ своимъ, его млсти пномъ Яномъ Дмитровичомъ, о забите небощика пна Михала Дмитровича, малжонка ее мл., чрезъ служебника моего, Яна Полонского, зъ узнанья и померкованья прителского [a]) осадили теперъ мене, водлугъ за-

а) Замѣчательно, что Осиповскій подвергнутъ былъ тюремному заключенію не по формальному судебному приговору, а по частной совершенно сдѣлкѣ. Видно, судъ несовсѣмъ безпристрастно отнесся къ интересамъ *православнаго* семейства Дмитровича.—См. Истор.-юрид. матер., вып. XXI, стр. 443.

На 210—211 л. этой акт. книги помѣщена сост. 8 Апрѣля 1627 и явл. 15 Іюня 1629 квитанціонная запись, данная вдовою Катериною и совершеннолѣтнимъ сыномъ ея Иваномъ Дмитровичами Филиппу и женѣ его Христинѣ ур. Лясковской Осиповскимъ, въ томъ, что за голову Михаила Дмитровича, убитаго слугою Осиповскихъ, а также за понесенный еще покойнымъ по спорному съ Осиповскими дѣлу о землѣ ущербъ, вдова и сынъ Дмитровичи получили отъ Осиповскихъ удовлетвореніе наличными деньгами 400 копъ и, кромѣ того, еще за убытки и судебныя издержки, понесенные самою вдовою и сыномъ ея по этому дѣлу, 200 копъ грош. Лит. А на 212—214 л. кн. записана сост. 2 Іюля 1627 г., а явл. 15 Іюня 1629 г., купчая крѣпость, по коей, для избѣжанія дальнѣйшихъ поземельныхъ споровъ, по взаимному соглашенію Осиповскіе продали Дмитровичамъ упоминаемыя въ настоящемъ документѣ

пису моего, на той угоде учыненого, на седенье на Круглику вежу замку Витебского двадцать недель, с прозбою, якожъ, кгды в року теперешнемъ тисеча шесть сотъ двадцать осмомъ, мца Генвара шостого дня на той вежы, водлугъ тое угоды, на Круглику заселъ и колко дней выседелъ, тогды помененая пни Дмитровичовая и с пномъ сыномъ своимъ, потребуючы того, абымъ я отъ именъя своего Середкоротненского кгрунту моего межы рекою Песочною и Середкоротницею, менуючы собе прылеглого, до кгрунту моего, имъ продажного, еще што уступилъ, обецуючы мене с того седенья вызволить; тогды я, Филипъ Осиповский, не ведаючы, якъ веле и на которомъ месцу помененого кгрунту за то отъ мене потребують зъ обудву сторонъ, способомъ прыятелскимъ, на выеханье на тотъ кгрунтъ ихъ мл. пновъ прыятелъ иныхъ зъобополныхъ, его млсти пна Крыштофа Храповицкого, столника Витебского, и его мл. пна Яна Ужепецкого [a]), ужыли есмо. Которые кгды, в року теперешнемъ тисеча шесть сотъ двадцать осмомъ, мца Июля тридцать первого дня, на тотъ кгрунтъ выедуть и што ихъ мл. в той мере межы нами узнають и што слушного будеть, на томъ перестати зъ обу сторонъ маемъ. Але еслибымъ, што видечы зъ шкодою великою, на узнанью ихъ мл. перестати не могу, тогды маю и повиненъ буду знову на Крулику в томъ же замку Витебскомъ, в року теперешнемъ тисеча шесть сотъ двадцать окмомъ, мца Августа шостого дня, подъ зарукою тисячою копами грошей Литовскихъ, засесть и недель одинадцать с прозбою (sic) выседеть. А еслибымъ на тотъ

спорныя части имѣнія Середкоротна, подъ названіемъ Савино и Власово, м. пр., съ *бобровыми гонами*, рѣками, рѣчищами и проч.

а) Янъ Ужепецкій былъ *лютеранскаго* исповѣданія. Эта же самая акт. книга, л. 348—351, духовное завѣщаніе, сост. 17 Января и явл. 23 Іюня 1629 г.

рокъ и день, вышъ мемованый, на томъ Круглику не заселъ, тогды маю и повиненъ буду тую заруку, в семъ листе моимъ описаную, ей мсти пней Дмитровичовой и пну сыну ее мл. заплатить. О которую заруку даю вольность себе позвать и заказать ихъ мл. до суду земского, кгродского и головного трыбуналъного, албо до которыхъ ихъ мл. сами похочутъ, в который колвекъ поветъ и терминъ хотечы, а я, будучы запозваный албо заказаный, у кождого таковогo суду маю и повиненъ буду стать, а ставшы, не буречы року, позву и заказу, не сходечы з ураду, усправедливитисе во всемъ и розсудку врадовому подлечы маю и повиненъ буду. А врадъ и судъ тотъ, предъ которымъ се тая справа выточыть, такъ за станъемъ, яко и нестанъемъ моимъ, помененую заруку, на мне самомъ и на маетностяхъ моихъ вскazавшы, моцную отправу, безъ складанья ратъ статутовыхъ, учынити маеть; о што враду таковогo о злый всказъ и стороны о злый переводъ права ни до которого суду позывати не маю, подъ таковою жъ сумою, в декрете на немъ вскaзаную. Чому всему учынившы досыть, предсе тому седенъю недель одинадцать с прозбою досыть учынити маю и повиненъ буду, подъ зарукою, в семъ листе моимъ описаною. И на тое даю сесь мой листъ ихъ мстямъ пни Михаловой Дмитровичовой, пни Катерине Папроцкой и сыну ее мл. пну Яну Дмитровичу, с печатю и с подписомъ руки моее и с печатьми ихъ мл. пновъ прыятелъ моихъ, его млсти пна Юра Храповицького а его мл. пна Миколая Киселя и его мл. пна Яна Тыпъку, которые ихъ мл., за очевистою прозбою моею, до сего моего листу, печати свои прыложившы, и руки подписати рачыли. Писанъ у Витебску, року тисеча шесть сотъ двадцать осмого, мца Генвара одинадцатого дня. У того листу печатей прыложоныхъ чотыры, а подписъ рукъ подписано есть тыми словы: Philip Osipowsky ręką swą

własną Jerzy Chrapowicky ręką swą. Mikołay Kisiel Dorohinicky ręką swą. Jan Pypka ręką swą. Который же тотъ листъ, за прозбою особы, вышъ речоное, до книгъ земъскихъ Витебскихъ есть записано. Выписъ выданъ.

По оп. кн. № об. 46, № ч. 46, л. 30—31.

90.

Грамата кор. Сигизмунда III, подтверждающая привилегіи предмѣстниковъ его о личной и имущественной свободѣ Витебскихъ боярь, наравнѣ со шляхтою. 1628 г. Января 19.

Листъ его кр. мл., Татарскимъ належачый.

1628, Januar. 19. Aktt przywileiu króla Zygmunta, nadaiąc wolności do zbycia dobr y na inne prerogatywy, miasta Witebskiemu służącego.

На рокохъ судовыхъ земскихъ, о Трехъ Королехъ, святе римскомъ припалыхъ и судовне на месцу звыкломъ, в замку Витебскомъ отправуючыхъ, передъ нами, Самуелемъ Староселскимъ, судею, Яномъ Дырмонтомъ Сивицкимъ, подсудкомъ, а Лвомъ Гуркомъ, писаромъ, врадниками судовыми земскими воеводства Витебского, постановившисе очевисто, бояре Витебские Татарские, оповедали и покладали ку акътыкованъю листъ его кор. мл., имъ, на речъ, в томъ листе его кор. мл. помененую, даный, и просили, абысмо его до книгъ земскихъ Витебскихъ уписати велели. Которого листу мы, судъ, огледавшы и чытаного выслухавшы, велели есмо его до книгъ уписать; который, уписуючы спочатку и до конца, такъ се в собе маетъ: Жыкгимонтъ Треттий, Божю млстю король

Полский, великий князь Литовский, Руский, Пруский, Мазовецкий, Жомоитский, а Шведский и Кгодский, Вандалский дедичный король. Ознаймуемъ симъ нашымъ листомъ, кому то ведати належить, ижъ были есмо прошени, абыхмо справу, нижей вписаную, которая се в книгахъ канъцелярыи нщое болщое великого князства Литовского, за панованъня светое памети короля его млсти Августа, нализла, выдать выписомъ позволили; которая слово отъ слова такъ се в собе маетъ: Жыкгимонтъ Августъ. Ознаймуемъ тымъ нщымъ листомъ. Жаловали намъ бояре нщы Витебские, на имя Захаря Татарский з братью, Оникей Станкевичъ з братею, а Силивонъ Сидоровичъ з братею, ижъ дей воевода Витебский, пнъ Станиславъ Николаевичъ Пацъ, отдалъ насъ былъ, в року прошломъ семдесятомъ, ротмистру короля его млсти Валенътому Каменскому, а земяне шляхта и бояре и вси мещане Витебские маемъ прывилеи и волности, отъ короля его мсти и одъ продковъ его кр. млсти надаными, же воеводы Витебские, ани его кр. мл. самъ, насъ и з землями нщыми никому отдавати и ними се дарити не маетъ. Якожъ тыхъ часовъ, у Варшаве будучы при гдри, далъ намъ около того справу воевода Витебский, панъ Станиславъ Пацъ, ижъ дей ротмистръ нщъ, Валентый Каменскій, земли тыхъ бояръ нщыхъ, вышей помененыхъ, за пустоттинь (пустоши?) упросилъ, а онъ тежъ в неведомости тыхъ прывилевъ, волностей ихъ, ему былъ далъ, на што и потверженъе нщо гдрское одержалъ. То пакъ дей потомъ хоружый повету Витебского з шляхтою и бояры и мещаны Витебскими прышедшы до него, и показали ему прывиля и волности свои, имъ даные, же воеводы нщы и мы сами никому бояръ нщыхъ отдавати, ними се дарити не маютъ, але волни они именъями, оселостьми своими шафовати такъ, яко иная шляхта Витебская. Ино дей

онъ, обачывшы волности ихъ а видечы, ижъ то ротмистръ нщъ запусто, неслушне въ него упросилъ тотъ листъ, дату свою и потверженъе наше отъ него взялъ и тыхъ бояръ з моцы его вынялъ и зася до замку нщого прывернулъ. И били намъ чоломъ тые бояре нашы, вышей помененые, абыхмо тымъ листомъ нщымъ имъ подтвердили и умоцънили, абы напотомъ воеводы будучые Витебские никому ихъ не отдавали и волъностей ихъ не нарушали. Што мы на чоломбите ихъ вчынили и пры прывилю и волностяхъ ихъ стародавныхъ зоставуемъ, и симъ листомъ ихъ упевняемъ, же воеводы нщи Витебские ихъ напотомъ никому отдавать не маютъ, але во всемъ подле волности ихъ старовечныхъ и того потверженья нщого ку нимъ се заховати маютъ и повинни будутъ вечными чсы. Писанъ Варшаве, лета Божого Нароженя тисеча пять сотъ семдесятъ первого, мца Марца двадцатого дня. Которую прозбу мы, гдръ, видечы быть слушную, вышей выражоную справу с книгъ канцляреи нщое стороне потребуючой, в року теперешнемъ тисеча шесть сотъ двадцать семомъ, мца Генвара второго дня, выдать и на болшую вагу и вечность печать нщу великого князства Литовского прытиснути росказали. Писанъ у Варшаве. У того листу его кр. млсти печать великого князства Литовского мастатова прытиснена есть, а подписъ руки подписано есть тыми словы: Альбрыхтъ Станиславъ Радивилъ, канцлеръ вел. княз. Лит. Который тотъ листъ его кр. мл., за покладанемъ и прозбою бояръ Витебскихъ Татарскихъ, до книгъ земскихъ Витебскихъ есть уписанъ.—Выписъ выданъ того жъ дня деветнадцатого.

По оп. кн. № об. 46, № ч. 46, л. 111—112.

91.

Купчая крѣпость, по коей Полоцкій ун. архіепископъ Антоній Селява продалъ Витеб. подсудку Ивану Дырмонту Сивицкому въ 1625 г. во время эпидеміи завѣщанный мѣщ. Трафимомъ Суботою участокъ земли съ постройками въ Витеб. Нижнемъ замкѣ, подъ башнею Кругликомъ, при болотцѣ, за 40 коп. грош. Лит., для обращенія этихъ денегъ, согласно волѣ завѣщателя, на исправленіе церкви Св. Духа. [a]) 1628 г. Января 24.

Року тисеча шесть сотъ двадцать осмого, Генвара двадцать четвертого дня.

На рокохъ судовыхъ земскихъ трыкролскихъ, о Трехъ Кролехъ, святе римъскомъ припалыхъ и судовне на местъцу звыкъломъ в замъку Витебскомъ отправуючыхъ, передъ нами, Самуелемъ Староселскимъ, судьею, Яномъ Староселскимъ, на местъцу его милости пана Яна Дырмонъта Сивицкого, подсудъка Витебского, засажонымъ, и передо мъною, Львомъ Гуръкомъ, писаромъ, врадниками судовыми земъскими воеводства Витебъского, ставшы очевисто у суду, в Бозе велебъный его милость отецъ Антоний Селява, архиепископъ Полоцкий, Витебский и Мъстиславский, оповедалъ и покладалъ листъ свой доброволный, вечистый записъ, одъ его милости пану Яну Дырмонту Сивицкому, подсудъку Витебскому, на речъ, в томъ листе описаную, даный; который листъ свой передъ нами у суду положивъшы и его признавшы, просилъ, абы до кънигъ земъскихъ Витебскихъ былъ уписанъ; якожъ, уписуючы до книгъ слово одъ слова, такъ се в собе маетъ: Antoni Sielawa, z łaski Bożey archiepiskop Połocki, Witebski y Mscislawski, czynie wiadomo tym moym przedażnym listem, yż ia, maiąc czasu powietrza w roku przeszlym tysiąc sześćset dwudziestym piątym, w Witebsku, duchownica mieszczanina jego kro. mści Witebskiego, na imie Otrochima Suboty, plac z budowaniem, w zamku Nižnim Witebskim, pod wieżą Kruhlikiem y nad błotkiem leżący, sobie na poprawe cerkwi So Ducha legowany; ktory to pomieniony plac y z budowaniem ia, Antoni Sielawa, przedalem jo mści panu Janowi Siwickiemu, podsędkowi Witebskiemu, za kop czytrdzieście Litewskich, y w moc, dzierżenie y używanie wiecznie ustąpiłem urzędownie; ktore to pieniądze, według woli zapisu pomienionego mieszczanina Witebskiego, Suboty, mam obrocić na oprawe cerkwi swiętego Ducha. Z tego placu z budowaniem na czasy wiecznie zrzekam sie. Ma jeo mść pan podsędek żona y potomkowie onego używać, dać, darować, przedać y według woli y upodobania swego szafować, a ia sam, Antoni Sielawa, tak też y successorowie moi, nie maią sie wstempować, y żadney przekazy w dzierżeniu czynić nie maią. I na tom dał ten moy list pod pieczencio y z podpisem ręki mey y pod pieczenciami liudzi zacnych, jeo mści pana Michała Roczchowskiego, chorążego Witebskiego, jego mści pana Łukasza Sielawy y pana Emanuela Kantakuzina, ktorychem za prożbą moią pieczęci swe do tego listu mego przycisnowszy, y rękoma swemi podpisali. Data w Papinie (ни числа, ни подписей нѣтъ).

По оп. кн. № об. 46, № ч. 46, л. 176.

a) См. Истор.-Юрид. матер., вып. XXI, стр. 278.

92.

Купчая крѣпость, по коей земяне Витебскаго воеводства Иванъ и жена его Томила Киселя продали Полоцкому ун. архіепископу Антонію Селявѣ, за 700 коп. грош. Лит., имѣніе

свое Подберезье-Гуторовщину, лежащее близъ г. Витебска, а также землю свою съ поселенными на ней мѣщанами на Заручайскомъ посадѣ. 1629 г. Iюня 16. [a])

Лета отъ Нароженья Сына Божего тисеча шестьсотъ двадцать девятого, мсца Июня шестнадцатого дня.

На рокохъ судовыхъ земскихъ Троецкихъ припалыхъ и порадкомъ права посполитого судовне у Витебску отправуючыхъ, передъ нами, Самуелемъ Старосельскимъ, судъею, Яномъ Дырмунътомъ Сивицъкимъ, подсудъкомъ, а Львомъ Гуркомъ, писаромъ, врадниками судовыми земскими воеводства Витебского, постановившысе очевисто у суду, земяне гдрские воеводства Витебского, его мсть панъ Янъ Кисель Дорогиницкий и пни малжонка его мсти, пни Томила Гурковъна пни Яновая Кисельова Дорогиницкая, покладали листъ свой, водлугъ права справленый, его мсти в Бозе велебному отцу Антонию Селяве, архиепископу Полоцкому, Витебскому и Мстиславкому, на речъ, в томъ листе помененую, даный; который листъ свой устне прызнавшы, просили, абы былъ до книгъ земскихъ Витебскихъ уписанъ. Который, уписючы у къниги слово отъ слова, такъ се в собе маетъ: Я, Янъ Яновичъ Кисель Дорогиницкий, а я, Томила Анъдреевъна Гурковна, малжонка предреченого пна Яна Киселя, земянинъ и земянка греская воеводства Витебского, чынимъ явно и вызнаваемъ сами на себе симъ нашымъ вызнанымъ листомъ, добровольное, вечы-

a) Несмотря на всякія увѣренія и обезпеченія, продавцы Кисели, по неизвѣстной причинѣ, уклонились, однакожъ, явить свою купчую крѣпость въ земскомъ судѣ, въ установленный срокъ, за вводомъ даже Селявы во владѣніе; о чемъ и подана была архіеп. Селявою, 18 Iюня 1629 г., въ Витеб. зем. судъ жалоба, въ которой, м. проч., сказано, что, кромѣ им. Подберезья-Гуторовщины, продали Кисели Селявѣ именно семь дворовъ мѣщанъ съ ихъ землями въ Витеб. Заручевскомъ посадѣ, а возный Өедоръ Хашковскій подалъ въ тотъ же судъ, того же числа, свой листъ о настояніи за Киселями въ явкѣ той крѣпости. Л. 295 и 296.

продажы записомъ, нинешнимъ и напотомъ будущого веку людемъ, кожъдому (кому?) о томъ ведати належати будеть, ижъ, ужываючы мы вольности, в праве посполитомъ земскомъ описаное, же кождому шляхтичу есть вольно добрами своими лежачыми и рухомыми, отчыстыми, материстыми и якимкольвекъ правомъ набытыми, яко хочечы бы шафовати; а такъ, будучи мы потребны сумы пенезей, сами, по доброй воли нашой, продали есьмо на вечъность неотъзовнымъ правомъ именье наше власное, никому ничымъ не пенное иниякимъ правомъ незаведеное, Подберезе Гуторовщызну, у воеводстве Витебскомъ, неподалеку места Витебского посаду Задунайского лежачое, зо въсими кгрунътами, до тое маетъности належачыми и в певныхъ границахъ будучыми, з будованьемъ дворнымъ и гуменънымъ, з людьми оселыми на тыхъ кгрунътехъ, двема человеки; къ тому, з земли дворовъ мещанъ, в месте Витебскомъ, на посаде Заручайскомъ жывучыми (sic), меновите: такъ людьми оселыми въ Подъберезью, яко иншыми мещаны, у вынеси интромисыи сознанья возного описаными, и збожемъ озимымъ, на тыхъ кгрунътехъ Подберезскихъ Гуторовскихъ засееным, с пашнею дворною, с польми, сеножатьми, проробъками и заросьлями, а згола зо въсимъ и со въсякими пожытками, якимъ колвекъ именемъ назваными, которые на сесь часъ суть и которые бы . . . потомъ зъ воли Божое и помыслу людского вынайти могли, такъ ижъ спомененое непомененому, а непомененое помененому ни в чомъ на перешкоде быти не маеть, и згола все тое именье Подберезье Гуторовщыну с поддаными и мещаны в месте огуломъ, ничого в немъ на себе сами, на дети, потомки, близкихъ, кровъныхъ и повинныхъ нашыхъ не зоставуючы, яко се вышей поменило, продали есьмо на вечъность его мсти в Бозе велебному отцу

Томила Гурковъна, занедъбавшы сего листу запису нашого и зарукъ, в немъ описаныхъ. в которомъкольвекъ паракграфе сего листу оному досыть не учынили, то естъ, гдебыхъмо сами черезъ себе его милости отцу архиепископу и кожъдому держачому тую продажу нашу трудъность и перешкоду в держанью якую чынили, альбо одъ чынечого имъ затрудьненье заступовати у права и очыщати тое продажы нашое не хотели и не очыщали, наиболей гдебы, за неочыщеньемъ нашымъ и за одыстьемъ з держанья держачого того именья Подберезья Гуторовщызъны все альбо почасти и мещанъ Заручайскихъ, черезъ право увазанья и вымеривъщы именья нашого Вымъна поступить и дать не хотели укрывжоному, за то въсе, яко се вышей поменило, боронили (sic), тогъды даемъ моцъ и волно будеть его млсти отцу архиепископу и кожъдому, одъ его млсти сесь записъ нашъ у себе маючому, прыпозвать насъ позвомъ до которого сами похочуть суду и права земъского, кгродского Витебского, або Полоцкого и до суду головного трыбунального, в которыйкольвекъ терминъ, где на тотъ часъ судъ головъный судити будеть, и позвомъ, с которогокольвекъ повету взятымъ, кладучы тотъ позовъ на именью нашомъ Вымъне и даючы его намъ очывисто, будь обудвумъ особомъ, або и которомукольвекъ зъ насъ, такъ очывистого, яко и заочъного позванья не на дальшый рокъ, одно за чотыри недели; а мы, не вымовляючысе одзинъ другимъ и никоторыми прычынами, в праве посполитомъ ку . . . чы позъваному описаными передъ тымъ судомъ, где позваны будемъ, сами особами своими, а не черезъ умоцованого, становитисе маемъ и повинъны будемъ, а ставшы передъ судомъ, не буречы позъву, року и не мовечы ничого до умоцованого стороны жалобливое, которого хотя и неоселого, противъ насъ

послать вольно будеть, тымъ способомъ усправедъливитисе повинъны будемъ ижъ (ажъ?) судъ, передъ который справа прыточыть, не допущаючы намъ никоторыхъ оборонъ, але по вычытанью жалобы с позву и по вычытанью сего листу запису нашого, такъ за станьемъ, яко и за нестаньемъ нашымъ на року, суму пенезей, черезъ насъ за тое именье Подберезье Гуторовъщызну и мещане Заручайские семъ сотъ копъ грошей узятую, зъ зарукою такъ великою, яко сама истизна выносить, шкоды и наклады голымъ словомъ речонымъ на насъ . . . зать и отпра . . . именью нашомъ Вымъне и на иншыхъ маетъностяхъ нашыхъ всякихъ, лежачыхъ и рухомыхъ, а в недостатъку маетъностей, и на самыхъ особахъ нашыхъ . . . роне жалобливой удела . . . моцонъ будеть; о што мы потомъ стороны о . . . переводъ права, а суду о зтый вскавъ позывати не маемъ и мочы не будемъ, подъ таковымижъ заруками, вышей в листе нашомъ непоодинокроть описаными, и подъ нагороженьемъ шкодъ и накладовъ, голымъ словомъ речонымъ . . . ныхъ. То тежъ симъ листомъ нашымъ варуемъ, еслибы . . . шы в томъ часе не росправивъшысе намъ з укрывжоною стороною в той справе, на насъ которого кольвекъ, любъ . . . то и на ободвухъ Панъ Богъ, зъ воли Своее светое, смерть допустити рачылъ, тогъды который зъ насъ жывъ зостанеть, або дети, потомъки нашы и хтожъ кольвекъ з блискихъ нашыхъ маетность нашу осягнеть, сему листу нашому, зарукамъ и обовязкомъ, в немъ описанымъ, подълегати маемъ и мають. Што во въсемъ мы особы вышмененые, яко очыщене евикцыи заступовать, подълегаючы подъ вси тые обовязъки, отъ даты сего листу нашого до выйстья давностти земъское, чынити и выполнити маемъ, и на то я, Янъ Кисель, а я, Томила Гурковъна, малжонъка его, дали есьмо его млсти отцу Анъ-

тонию Селяве, архиепископу Полоцкому, сесь нашъ вызнанъный листь, добровольный, вечыстый, продажъный записъ, подъ нашыми печатьми и с подъписами власныхъ рукъ нашыхъ, а дъля лепъшого умоцънепья сего листу нашого, подъ печатьми и с подписами рукъ пановъ прыятелъ нашыхъ, печатаровъ ихъ млсти, людей зацъныхъ, земянъ гдрскихъ воеводъства Витебского, меновите, пана Миколая Гурка, судьи кгродского, пна Базылего Летецкого, а пна Андрея Гурка, одъ насъ на то устъне и очывисто упрошоныхъ. Писанъ у Витебску, лета отъ Нароженья Сына Божъего тисеча шесть сотъ двадцать девятого, мсца Июня пятого дня. У того листу печатей прытисьненыхъ пять, а потънисъ рукъ тыми словы: Jan Kisiel Dorohinicki ręką swą. Tomila Hurkowna Janowa Kisielowa ręką swą. Pieczętar proszony Mikolay Hurko, sędzia grodzky. Bazyli Letecky ręką swą. Andrzey Hurko własną ręką. Который тотъ . . .

По оп. кн. № об. 46, № ч. 46, л. 281—282.

93.

(Грамата кор. Сигизмунда Августа, утверждающая за Витеб. хорунжимъ Өедоромъ Храповицкимъ участки земли въ *волости Витеб. замка Лужесненской*, съ *бобровыми гонами* и проч., а также плацъ въ самомъ г. Витебскѣ, *„для убежыща подданыхъ его часу небезпечности отъ неприятеля“*, —которые земли и плацъ предварительно наданы были Храповицкому Витеб. воеводою кн. Збаражскимъ. Времени явки не видно, за поврежденіемъ документа отъ времени).

. . . Троицы, святе рымскомъ, прыпалыхъ и порадкомъ права поспол . . . отправуючыхъ, передъ нами, Самуелемъ Староселскимъ, судею, Яномъ Д . . . а Лвомъ

Гуркомъ, писаромъ, врадниками гдрскими судовыми зем . . . постановившысе очевисто у суду, земецинъ гдрьский . . . его меть панъ Крыштофъ Храповицкий оповедалъ и пок . . . листъ прывилей его кр. мсти славное намети короля Ж . . . передъ нами положывшы у суду, просилъ насъ, абы . . . уписать велели. Мы, судъ огледавшы и чыт . . . казали . . . земскихъ Ви . . . вписуючы слово отъ слова, такъ се в собе маетъ: Жыкги . . . король Полский, великий князь Литовский, Руский, Пруски . . . Жомои . . . и иныхъ. Ознаймуемъ симъ нпымъ листомъ нинешнимъ и напотомъ буд . . . ведати. Билъ намъ чоломъ хоружый Витебский Федоръ Дани . . . воевода Витебский, князь Стефанъ Андреевичъ Збар . . . годнымъ и охотнымъ ку служъбе ншой, далъ ему дово . . . ку именью его Храповичомъ, у волости замку ншого Витебского лежач . . . ставную именемъ Гниздовщыну, прылеглую ку . . . земли . . . а на другомъ местцу такъ же землю пустовскую несуполную межы земль Подберезское, Влановское и Сидоровское, надъ рекою Двиною, которую подданый нашъ волости Лужесенское Блажко (или Елажко) з ынщыми потужниками своими Лужесняны з оныхъ земль своихъ пахалъ, а с того никоторыхъ платовъ, ани службъ ку замку ншому Витебскому не было, и подалъ онъ ему то зъ землями пашными, з лядами, дубровы, з лесы и з сеножатми и со всими пожытками, яко се оные земли у обыходехъ и границахъ своихъ здавна и теперъ сами в собе маютъ; ку тому, которые *гоны бобровые* по реце Лужосне, подъ Соколниками, по обеюмъ сторонамъ тое речки Лужосенское до речки Вепражы, воевода Витебский зошлый, панъ Станиславъ Петровичъ Кишъка, далъ ему былъ, такъ же до воли и ласки ншое; якожъ и князь Збаражский, воевода Витебский, с тыхъ бобровыхъ гоновъ его не рушилъ; а еще далъ ему князь воевода Витебский, тежъ

до воли и ласки нпое, пляцъ на забудованне дому у месте Витебскомъ, *для убежыща подданымъ его часу небезпечности отъ непрыятеля ншого, за посадомъ Витебнымъ, у вострозе* . . . новъ пустыхъ, которое селищо лежыть подле дворыща его, купленого у боярына Витебского Гришка Шыпъ . . . где онъ . . . листы князя воеводы Витебского передъ нами вказывалъ, за которыми ажъ . . . по сесь часъ в спокойномъ держаню того будучы, билъ намъ чоломъ, абыхмо пры томъ его зоставили и листомъ ншымъ утвердили то ему на вечность. А такъ, кгды князь воевода Витебский, розумеючы то быти безъ шкоды нашое и бачечы его охотную поспешность ку службе ншой гдрьской . . . земли помененые, бобровые гоны и селищо на поселене дому в месте Витебскимъ ему далъ и завелъ, што онъ и теперъ за листы его на себе держыть, мы, з ласки нпое гдрьское, на прозбу его чынечы, тые земли пустовские, у волости замку Витебского Лужесенской Гниздовщыну, а на другомъ местцу такъ же землю пустовскую надъ рекою Двиною, ку его землямъ, вышей помененымъ прылеглую, и бобровые гоны по реце Лужосне и тежъ пляцъ в месте Витебскомъ на поселене дому ему есмо дали и симъ листомъ нашымъ пры томъ его зоставуемъ. Маеть онъ самъ, его жона и ихъ дети и потомъки ихъ мужчизного рожаю тые земли, вышей помененые, и бобровые гоны ку тому именю своему Храповичомъ и селищо в месте Витебскомъ на себе держати и того ужывати вечными часы . . . службу земскую военную служыти и заступовати повинны будуть по тому, яко иншые бояре, шляхта замку Витебского намъ служать. И на то дали есмо ему сесь нашъ листъ з нашою печатю. Писанъ у Вилни, лета Божего Нароженя тисеча пять сотъ шестьдесятъ второго, мсца Марца треттегонадцать дня. У того листу прывилею его кр. мсти печать прытисненая одна, а подписъ руки его кр. млсти подписано есть тыми словы: Sigismundus Augustus Rex. А подписъ руки маршалка надворного, Остафия Воловича, подписано тыми словы: Остафей Воловичъ, маршалокъ дворный, подскарбий земский. Который же тотъ прывилей, за покладанемъ и прозбою его мсти пна Позниковою, есть до книгъ земскихъ Витебскихъ вписанъ. Прывилей его кр. мсти, даный Федору Даниловичу Храповицкому, хоружому Витебскому.

По оп. кн. № об. 46, № ч. 46, л. 360.

АКТЫ,

извлеченные изъ книгъ Полоцкаго земскаго суда.

94.

Объявленіе вознаго Степана Телицы землевладѣльцамъ Войнамъ, Неберицкому, Рипинскому, Баханскому, Валентиновичамъ и (по польской заголовкѣ) еще Рыжему и Реуту о назначеніи Сигизмундомъ III коммисіи для разбора на мѣстѣ дѣла о недозволеніи этими лицами Полоцкимъ Іезуитамъ ловить рыбу въ озерахъ Уличѣ и Поддубьѣ [a]). 1599 г.

. . . гдрский воеводства Полоцкого, сознаваю то тымъ написомъ . . . написанымъ, ижъ, року теперь идучомъ тисеча пятсотъ деветдесятъ . . . осмого дня, маючы я при собе стороною людей добрыхъ, двухъ . . . Станислава Ясеньского, положилъ есми листъ . . . комисаровъ его королевское мсти, пна Яна Бартошевича Рокгу . . . оцкого, пна Мартина Кгимбута а пна Стефана Голубицкого . . . а Подборского, подъ печатми и с подписы рукъ ихъ власныхъ, на имеию земе . . . лоцкого пна Григоря Войны, у дворе его, прозываемомъ на Крупницы . . . лежачомъ и при немъ положылъ есми копею з листу его крское млсти . . . пановъ комисаровъ, подъ печатю моею и с подписомъ руки моее власное . . . и при мне на тотъ часъ будучое, вышей помененое, в которомъ листе его . . . пановъ комисаровъ веи чотыри до . . . воеводстве Полоцкомъ на часъ в листе его крское млсти и в копеи . . . хавшы, доводовъ и одводовъ з обу сторонъ выслухали и доста . . . шы, тую справу скончыли. Которую то копею слово . . . въезные того двора Крупницы и листъ комисарский объвещо . . . двор-

---

а) Въ этомъ актѣ сказывается, опять весьма неблагопріятное отношеніе мѣстнаго даже интеллигентнаго, населенія къ нежеланному появленію латинскихъ ксендзовъ въ здѣшнемъ искони Русскомъ краѣ.

ной оповедалъ и объволалъ. В которомъ то листе своемъ ихъ мсть на . . . мененые, до пна Григоря Войны пишуть, ознаймуючы . . . листу его крское млсти, до нихъ писаного, для выслуханя . . . тое справы до того озера Улича, в року теперь иду . . . етдесять девятомъ, мсца Ноября двадцать третего дня, при . . . ырей и достаточней в томъ листе пановъ комисаровъ и в копеи писано и доложоно естъ. А тотъ листъ комисарский и копия . . . не скробаные, немазаные, во всемъ зголдливые, присто . . . прочытаные. Писанъ на Крупницы, року мсца и дня вы . . . Стефанъ Телица, возный воеводства Полоцкого, рукою своею власною подписалъ.

Зацне урожонымъ ихъ мсть пну Григорю и Федору Войнамъ, пну Кост . . . Охромеевичу Неберъвицкому, пну Есифу Рипинскому . . . Боханскому и пну Лаврину и Матысу Валентыповичомъ . . . . Полоцкимъ, я, Мартинъ Кгимбутъ, Стефанъ Голубицкий Корсакъ . . . ижъ его кр. млсть Жыкгимонтъ Третий, нашъ млстивый панъ . . . деветдесятъ девятомъ, мсца Марца осмнадцатого дня . . . насъ комисаръми выслати, абысмы водлугъ декре . . . отцомъ Езуитомъ колеиумъ Полоцкого ловеня рыбъ . . . сетями по озеру Уличу и на Поддубъю при сен . . . чыщомъ Дуброве наростовъ колеияцкихъ власныхъ, в . . . Полоцъкомъ, при селе колеияцкомъ Уличахъ лежачомъ, учы . . . в року теперь идучомъ тисеча пятсотъ деветдесятъ девятомъ . . . зъехавшы, доводовъ и одводовъ з обу сторонъ выслухали . . . о томъ учинившы, тую справу скончили. Што ваша . . . до насъ писаного вырозумети будете рачили . . . с которого того листу его кр. мсти и копия при томъ . . . на будеть. А такъ мы, заховуючысе в томъ водлугъ . . . в мсти и тому зъеханю нашому до того озера Ули . . . в мстями и отцы Езуиты колеиумъ Полоцъкого ден . . . тисеча пятсотъ деветдесятъ девятомъ,

мсца Ноября дв . . . ведаючы, рачъте на тотъ часъ, водлугъ розказанья . . . нашого тамъ до того озера Улича, для еконъ . . . и з отцами Езуитами колеиумъ Полоцъкого роеп . . . ласце в мсти залецаемъ. Писанъ у Полоцъку, року . . . девятого мсца Июля (м. п. трехъ); Янъ Рокгулский, писаръ кгродский Полоцкий, рукою власною. Marcin Gimbut ręką własną. Стефанъ Корсакъ власною рукою . . .

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 100.

95.

Духовное завѣщаніе Ѳедора Александровича Селяны, *православной* вѣры [a]). 1602 г. Февраля 13.

Выписъ съ книгъ справъ кгродскихъ воеводства Полоцкого.

Лета отъ Нароженья Сына Божого 1602, месеца Февраля 13 дня.

На враде господарскомъ кгродскомъ воеводства Полоцкого, передо мною, Федоромъ . . . звицкомъ, на местцу урядовомъ будучымъ одъ его мости пана Остафия Корсака Голубицкого, наместника Полоцкого, в одеханью

a) Так. обр., родъ *Селяновъ*, изъ крупнѣйшихъ помѣщиковъ здѣшняго края, равно какъ и родъ *Василевскихъ*, положительно были *православные*. Родъ *Селицкихъ*, какъ извѣстно изъ прежнихъ док., а также упоминаемые здѣсь свидѣтели *Реуты*, опекуны *Корсаки* и *Немира*, были несомнѣнно *православной* же вѣры. Въ имѣніяхъ завѣщателя Селяны: *Мѣницъ* (Леп. у.) и *Горсялъ* (Пол. у.) существуютъ и понынѣ *православныя* церкви. А Иванъ Корсакъ Голубицкій, въ 1622 г., на *православную* церковь Голубицкую (въ вер. 12 отъ м. Глубокаго въ Дисн. у.) вндалъ им. Карачаново и фольварокъ Вороново, м. пр., съ бобровыми гонами, съ крестьянами, боярами и проч. (Витеб. Стар., Т. V, ч. I, стр. 123).

его милости на тотъ часъ съ Полоцка, становившисе очевисто, земенинъ господарский воеводства Полоцкого, его милость панъ . . . Селицкий, покладалъ тестаментъ земенина господарского воев. Полоцкого остаточное воли небощыка пана Федора Александровича *Селявы*, подъ печатю и подписомъ руки его а подъ печатми и подписами рукъ людей зацныхъ, при чиненю того тестамента будучихъ, одъ него, небощыка, упрошоныхъ, и, покладаючи тотъ тестаментъ, просилъ, абы до книгъ кгродскихъ Полоцкихъ былъ вписанъ; которой слово до слова такъ въ собе маетъ: Во Име Пана Бога Всемогущого въ Троицы Единого Отца и Сына и Светого Духа, станьсе. Я, Федоръ Александровичъ Селява, земенинъ господарскій воевод. Полоцкого, чиню явно и ознаймую тымъ моимъ тестаментомъ остаточное воли моее всимъ вобецъ и кождому зособна, хтобы о томъ ведати хотелъ, ижъ я, будучи одъ Пана Бога хоробою обложною зложоный, которую на мене Панъ Богъ зъ воли Своее светое допустити рачилъ, хотяшъ есмы на тело хорый, але на дозуме здоровый и при доброй памети, за которою хоробою моею, ижъ въ праткомъ часе на мене припала, не могучи ураду такъ земского, яко и кгродского на тотъ часъ досегнуть и его мети, звлаща обачаючы блиский часъ живота моего, однакъ же, везвавшы до того людей зацныхъ, трохъ шляхтичовъ, земянъ господарскихъ воев. Полоцкого, ихъ милостей, пана Миколая, пана Андрея, пана Федора *Реутовъ*, чиню тотъ мой тестаментъ остаточное воли моее, зъ добрымъ розмысломъ на то се розмысливши, тымъ способомъ. Напродъ, кгды Панъ Богъ Всемогущий духа моего взяти будетъ рачылъ, которого Его светой Боской милости въ опатрность поручаю, просечи Его Боской милости, абы Онъ, зъ милосердя Своего светого, одпустивши злости мои, духа моего до фалы Своее светое приняти рачылъ; а тело мое

грешное, яко земля, земли нехай оддано и поховано будетъ, черезъ малжонку мою, въ именю моемъ Видиницкимъ, при теле першое малжонки моее, *обычаемъ закону Греческого*. А жену мою милою пани Гальшку Василевну *Василевскою*, подсудковну Витебскою, которая на сесь часъ беременна есть, также и дети мои, которые есми въ стане светомъ малженскомъ зъ нею учтиве сплодилъ, сына Михайла, которому годъ третий, а другого сына Томаша, которому годъ другий, яко и тые дети, съ першою малжонкою моею въ стане светомъ малженскомъ учтиве спложоные, сына Оникея, которому годъ осемъ, и дочку панну Марину, которой годъ семъ, и всю маетность мою, по мне зосталую, лежачую, то есть *Меница* и село *Ропно*, именье Видиничи, поручаю въ опеку и въ оборону ихъ милостямъ подаю его милости пану Роману Федоровичу *Корсаку*, пану отцу першое малжонки моее, а его милости пану Марку *Корсаку*, пану шваргови своему, и его милости пану Андрею *Немире*, которые ихъ милость паны, приятели мои, маючи въ милостивой ласце, опеце и въ обороне своей, съ тымъ се всимъ опекати и отъ всякихъ кривдъ боронити мають. А жона моя маетъ зостати на той маетности, которая ей есть заведена въ пети сотъ копахъ грошей, на што особливое право одъ мене маетъ; дотого позволяю пани малжонце своей въ томъ именью Видиничахъ мешкать до выстя жалобы, то есть, до року и шести недель. Въ томъ часе, поки жалобы моее выседитъ, панове опекунове не мають ее съ того именья Видиничъ рушати, иниякое переказы ни въ чомъ чинити не мають. А по выстю року и шести недель, тое именье Видиничи маетъ малжонка моя ихъ милостямъ паномъ опекуномъ мо . . . поступити, безъ всякого чиненя личбы имъ самымъ, яко и детемъ моимъ, по мне зосталымъ. Дотого тежъ, то варую и симъ тестаментомъ

моимъ записую, што есми арендовалъ у брати своее стриечное, у пановъ Термогеновичовъ *Селявъ*, именье Меницу, на три годы, по собе идучыхъ, яко есть на листе арендовномъ одъ нихъ описано, за . . . есми грошы всю сполна оддалъ, которое аренды еще есми не одержалъ; тогды при той маетности арендовной маетъ малжонка моя зостати ажъ до выдерженья тое аренды. Дети мое, которые есми съ теперешною малжонкою моею сплодилъ, съ пани Альшкою, маетъ она, яко матка, при собе ихъ ховати и въ опатрности своей мети потуль, поки часъ на науку давати будетъ, а тые дети, съ першою малжонкою моею спложоные, маютъ ихъ милость паны опекунове до себе по . . . (зъ?) маетности, которая по мне зостанетъ, тымъ обоимъ детемъ моимъ зо . . . належить, панове опекунове накладать на науку и на твиченье з . . . а тотъ долгъ, который я заплатилъ за пановъ Термогеновичовъ, якосьмы . . . хоронжему Полоцкому, выкупивши села часть *Горсплл*, тогды . . . той зостава, до оддания грошей, пани Альшка Василевская, малжонка моя, маетъ . . . и тые грошы ей приходили и належали. Долгъ, который есми виненъ, то есть, его милости пану Якубу Семашку, копъ 50, а пану Андрею Выцкому копъ 8, тые долги маетъ жона моя съ тое Меницы именья арендовного заплатити, а надъ тое жадныхъ долговъ нетъ и никому есмы не виненъ. А речы рухомые одъ мала до велика, при малжонце моей, пани Альшце Василевской, маютъ вечне зостати: што есть ей первей одъ мене особливымъ записомъ записано. И на томъ я зоставилъ сесь мой тестаментъ остатечное воли моее, подъ печатю моею и подписомъ власное руки моее, а для лепшое твердости и певности сего тестаменту моего просилъ есми о приложенье печатей и о подписанье рукъ тыхъ же особъ, вышей описаныхъ, ихъ милости, пана Миколая, пана Андрея а

пана Федора Богдановичовъ Реутовъ; якожъ ихмость, будучы речи добре сведоми, за очевистою прозбою моею, печати свое до того моего тестаменту приложили и руками своими подписати рачили. Писанъ у Видиничахъ, лета Божого Нароженья 1601, мсца Ноебра 11 дня. У того тестаменту подписано Рускимъ писмомъ тыми словы: Федоръ Александровичъ Селява, рука власная. Устне прошоный печатаръ, при печати своей, рукою власною подписалъ Миколай Реуттъ, рукою власною подписалъ. Очевисто прошоный печатаръ печать приложилъ и руку подписалъ Андрей Реуттъ, рукою власною. Устне и очевисто прошоный печатаръ печать приложилъ и руку подписалъ Федоръ Реутъ, рукою власною. Которое тое очевисто и устное покладанье того тестамента, за прозбою его мости пана Селицкого, до книгъ кгродскихъ Полл. въ вписанъ, съ чого и сесь выписъ съ книгъ, подъ печатю самого пана наместника Полло, малжонце небощика пана Федора Селявы, пани Гальшце Василиевне Василевской, подсудковне Витебской, есть выданъ. Писанъ въ Полоцку. Скорыкговалъ Скнишаницъ (М. П). (Док. этотъ писанъ польскими литерами).

По оп. кн. об. № 152, № ч. 1, л. 476.

96.

Фундушевая запись, по коей Мстиславскій воевода и староста, основатель Карменитскаго кляштора въ мѣстечкѣ Глубокомъ, Осипъ Львовичъ Корсакъ, надалъ на основанный имъ въ Глубокомъ же (Дисненскаго уѣзда) латинскій костелъ съ плебаніей и на ксендза ея изъ имѣнія своего Залѣсья (верст. въ 20 отъ м. Глубокаго) 21 уволоку земли съ крѣпостными людьми, съ тѣмъ, чтобы остальными угодьями того имѣнія ксендзъ пользовался пополамъ съ монахами-Базиліанами Березвецкаго (въ 3 вер. отъ Глубокаго) монастыря, якобы, имъ

же, Корсакомъ, фундованнаго. А на самый Кармелитскій клашторъ надалъ имѣнія: Ластовицу, *Свилу*, Передолы. *) 1602 г. Іюня 20.

Видимусъ з книгъ земскихъ воеводства Полоцкаго.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божаго тысяча шестьсотъ второго, мѣсяца Іюня двадцатаго дня.

На рокохъ судовыхъ земскихъ Троецкихъ, порядкомъ права посполитаго припалыхъ и судовне въ Полоцку отправованыхъ, а за потребованьемъ и везваньемъ намъ, суду, одъ ясне вельможнаго пана его милости пана Езефа Львовича Корсака, воеводы и старосты Метиславскаго и Дисенскаго, яко хоробою одъ Пана Бога навѣженаго, а за зъѣханьемъ до его милости врядовымъ нашимъ, передъ нами, Александромъ Тышкевичемъ, судьею, Михаломъ Тышкевичемъ, подсудкомъ, а Яномъ Подбипентою, писаромъ, врадниками господарскими судовыми земскими воеводства Полоцкаго, постановившисе очевисто, помененый ясне вельможный панъ его милость панъ Езефъ Львовичъ Корсакъ, воевода и староста Метиславскій, оповѣдалъ и покладалъ листъ свой добровольный, вѣчистый фундушъ, подъ печатью и з подписомъ руки его милости, также подъ печатьми и съ подписами рукъ людей зацныхъ, печаторовъ, до того листу отъ его ми-

а) Березвецкій монастырь существовалъ издревле и былъ *православнымъ*. Левъ Корсакъ, тоже *православный*, надѣлилъ оный богатымъ фундушемъ и самъ погребенъ въ этомъ монастырѣ; а названный здѣсь сынъ его, Осипъ Львовичъ Корсакъ, успѣвшій затѣмъ совратиться въ латинство, только преобразовалъ отцовскій фундушъ съ совращеніемъ притомъ и самыхъ монаховъ въ унію,—что можно видѣть, м. пр., изъ реформаціонной фундушевой записи его, Осипа Корсака, хранящейся въ архивѣ Полоцкой Духовной Консисторіи. Въ самомъ же Глубокомъ и въ *Свилѣ* издревле существуютъ и понынѣ православныя церкви. Свила въ 15 вер. отъ Глубокаго.—Значитъ, совратившійся въ латинство Осипъ Корсакъ дѣйствовалъ явно противъ исконныхъ правъ и самаго существованія здѣсь православія.

лости упрошеныхъ, даный и належачій на фундацію плебаніи и велебнаго отца плебана, въ мѣсточку менованаго ясне вельможнаго его милости пана воеводы Метиславскаго, названымъ Глыбокимъ, въ воеводствѣ Полоцкомъ лежачимъ, фундованаго, и покладаючи его милость тотъ свой фундаційный листъ, устне а добровольне его признавши и на все то, што въ немъ описано, добровольне зезволивши, просилъ, абы тотъ листъ, фундаційный записъ со всею рѣчью, въ немъ описаною, до книгъ земскихъ Полоцкихъ актикованъ и вписанъ былъ. Котораго листу мы, судъ, огледавши и устнаго признанья его милости выслухавши, велѣли есьмо его до книгъ уписать; который, вписуючи слово до слова, такъ се в собѣ маетъ: б) Ja Jozeph Lwowicz Korsak, woiewoda y starosta Mscisławski, Dzisieński, Kuryłowski y Rodomski dzierżawca, czynię wiadomo y zeznawam tym moim listem, dobrowolnym, wieczystym fundacyinym zapisem, iż com ia, woiewoda y starosta Mscisławski, życząc sobie łaski Pana Boga Wszechmogącego y zasługuiąc na dusze moiey zbawienie, na rozszerzenie chwały Pana maiestatu nieogarnionego, prawem wiecznym, nieodzownym nadałem y, z dobrey woley moiey, de nova radice na wiecznosć fundowałem maiętności moie, w woiewodztwie Połockim leżące, nazwane Łastowica, Swiło, Peredoły, na kościoł y klasztor zakonnikow w Bogu wielebnych oycow Karmelitow Bosych w miasteczku moim, nazwanym Glembokim, w woiewodztwie Połockim leżącym, dokładaiąc w tymże funduszu y pragnąc tego, aby też przy tymże kościele moim Glembockim y pleban osobliwy

б) Процедура эта въ актовой книгѣ писана польскими буквами, что замѣчается также и въ весьма многихъ актахъ, помѣщенныхъ въ этой книгѣ, въ видѣ копій. Въ современныхъ же актовыхъ книгахъ Витебскаго воеводства встрѣчается это рѣдко. Не слѣдуетъ ли видѣть въ такомъ явленіи признакъ, что полонизмъ напиралъ прежде всего на Полоцкъ, по его близости, стратегическому значенію и проч.?

świecki zawsze dla administrowania świętych sakra-
mentow y inszych obrzędow duchownych obecnie mie-
szkał y pod władzą y podawaniem tych wielebnych
oycow Karmelitow Bosych był, a oycowie Karmelici Bo-
si aby temu xiędzu plebenowi, przy kościele moim, ode-
mnie w Glembokim fundowanym, obecnie mieszkaiącemu,
qwotę z tychże pomienionych maiętności moich, w wo-
iewodztwie Połockim leżących, tak groszem gotowym,
zbożem y inszemi leguminami dawali dostatecznie, na-
znaczyłem był, jako to w tym mianowanym funduszu
moim, prawnie przed sądem ziemskim Połockim przy-
znanym y publica authoritate conventus na seymie ap-
probowanym, opisano y po dostatku wyrażono iest. Ktu-
rą fundacyą przewielebny jaśnie wielmożny jmć xiądz
Abraham Woyna, biskup Wilenski, pomienionym oycom
Karmelitom Bosym uczynioną, dekretem swym przysą-
dziwszy, potwierdził. Gdzie temusz przewielebnemu jaśnie
wielmożnemu jmci xiędzu biskupowi Wilenskiemu nie
zdało się to, aby oycowie plebani, przy kościele moim
Głembockim mieszkaiący, pod władzą oycow Karmelitow
być y z rąk ich victum et amictum y insze necessaria
patrzać mieli; przeto, ia, Jozeph Korsak, woiewoda y
starosta Mscisławski, nie życząc tego, aby kiedy iaki
spor pomiędzy wielebnemi zakonnikami oicow Karmeli-
tow Bosych y xiędzem plebanem, odemnie w miasteczku
moim Głembokim fundowanych, miał (być?), y czyniąc
daley zbawieniu duszy moiey dobrze, na rozszyrzenie
chwały Bożey, a nadto stosuiąc się do przeważney woli
przewielebnego jaśnie wielmożnego jmci xiędza biskupa
Wilenskiego, takim sposobem plebanią w miasteczku
moim Głembokim de nova radice funduię. Naprzod, na
mieyscu, iako przystoynieyszym w tymże miasteczku
moim Głembokim, na kościoł y na plabanią place poro-
wne y dostateczne wymierzyłem y iako sam kościoł na

cześć y chwałę Panu Bogu Wszechmogącemu, tak y
plebanią na obecne mieszkanie xiędza plebana nadaley
za pułtora lata zewszytkim statecznie wystawić obowią-
zuię się. Na ktury to kościoł y na plebana, przy nim
mieszkaiącego, leguię y funduię de nova radice na wszyt-
kie, wieczne, potomne czasy imienie moie własne, w wo-
iewodztwie Połockim leżące, nazwane Zalesie, to iest,
dwor z budowaniem dwornym y gumiennym, ze wszyt-
ką pasznią dworną, ogrody, sianożęciami, to iest, wy-
mierzywszy sprawiedliwie włok dwadzieścia y iedne ze
wszytkiemi poddanemi, w tym imieniu Zalesiu, na tych
wymierzonych włokach mieszkaiącemu, z ich gruntami,
powinnościami y wszelakim budowaniem, maiętnością,
ogrody y sianożęciami ich, także z ieziory, rzekami,
rzeczkami, z łowieniem w nich ryb y wszelkiemi po-
żytkami, iakimsiękolwiek sposobem wynaleść w maięt-
ności mogą, owa zgoła ze wszytkim a wszytkim, nay-
mnieyszey rzeczy sobie, ani żadnemu z bliskich krew-
nych y przyiacioł moich nie zostawuiąc, iako się to
imienie pomienione Zalesie zdawna w miedzach, w grun-
tach y obychodziech swoich miało y teraz ma. Ktore
to poddani wszytkie y tych dwudziestu y iedney włoki
granica na osobliwym inwentarzu, odemnie przyznanym,
opisano iest. A cokolwiek się lasow y gruntow przy tym
imieniu Zalesiu nad te dwadzieścia y iednę włok, w tey
maiętności Zaleskiey wymierzonych, znaydzie, tedy tych
lasow wszytkich ociec pleban kościoła moiego Glemboc-
kiego z wielebnymi oycami zakonnikami swiętego Bazy-
lego, w unij swiętey będącymi, z imieniem Berezweczem,
im odemnie fundowanym, spolnie na obedwe strony uży-
wane być maią wiecznemi czasy. Ktury to kościoł, ple-
banią, na osobliwym mieyscu, w Glembokim miasteczku
moim zbudowane, także y to imienie moie Zalesie,
odemnie na to fundowane, pod jurysdykcyą y władzą

przewielebnego jaśnie wielmożnego jmci xiędza biskupa Wilenskiego podaie, ktury jmć xiądz biskup Wilenski, te fundacyą, na plebanią moią Głembocką odemnie zapisaną, we władzy swoiey mieć y oyca plebana według woley y upodobania swego podawać wolen y mocen będzie na wszytkie, wieczne, potomne czasy. Kturey fundacy moiey ociec pleban mieszkaiący powinien będzie, ex obligatione, w każdy tydzień za duszę moię, perpetuis temporibus, nie w święty, ale w kturykolwiek powszedni dzień, mszą świętą odprawić y według tey fundacy moiey wieczystey tego imienia pomienionego Zalesia ze wszytkimi w spokoynym dzierżeniu y używaniu być ma wiecznymi czasy. A ia, Jozeph Korsak, woiewoda y starosta Mscisławski, z tey fundacy moiey y z tegoż imienia Zalesia zrzekam, oddalaiąc od wszytkich braci, siostr y iakimkolwiek nazwiskiem mianowanych pokrewnych moich y żadnego przystępu ani sobie samemu, żadnemu innemu pokrewnemu moiemu, a daleko więcey nikomu obcemu nie zostawuiąc na wszytkie, wieczne, potomne czasy. A poniewasz ta, iako się wyżey pomieniło, na kościoł y plebanią moią Głembocką odemnie fundacya de nova radice zapisana iest, przeto też tym zapisem moim tamten ciężar, w pierwszym funduszu y w testamencie moim na oycow Karmelitow Bosych strony dawania xiędzu plebanowi prowizyi wyniesiony, znosze y wiecznemi czasy oycow Karmelitow Bosych uwalniam, y tym listem zapisem moim tę prowizią, xiędzu plebanowi wpisaną, kasuię y umarzam tak, że od daty tego listu mego już wielebni oycowie Karmelici Bosi, odemnie w miasteczku moim Głembokim fundowani, nie powinni będą xiędzu plebanowi, teraz odemnie fundowanemu, żadney prowizyi, tak grosza gotowego, iako zboża y żadnych legumin y zgoła nic nie dawać, y xiądz pleban teraz będący y napotym na-

stępey iego nic u wielebnych oycow Karmelitow już nigdy upominać się nie maią y turbować mocy nie będą mogli (mieli?), ale na tey fundacyi moiey, na kościoł y na plebanią moią Głembocką zapisaney, przestawać ma y maią y powinni będą wiecznemi czasy, gdyżem ia, Jozeph Korsak, woiewoda Mscisławski, ten ciężar z wielebnych oycow Karmelitow wnosząc (znosząc?), tę fundacyą moię, nową, dla xiędza plebana dostateczną, de nova radice zapisał. I na to ia, Jozeph Korsak, woiewoda y starosta Mscisławski, dałem przewielebnemu jaśnie wielmożnemu jmci panu xiędzu Abrahamowi Woynie, biskupowi Wilenskiemu, ten moy list, wieczystego funduszu zapis pod pieczęcią moią y z podpisem własney ręki moiey, także z pieczęciami y podpisami rąk ludzi zacnych, ichmościow panow pieczętarzow, odemnie, za ustną y oczewistą prozbą, uproszonych, kturzy ichmść, na prozbę moię, niżey przy podpisie rąk swoich imiona swe wyrazili. Pisan w Łastowicy, roku tysiąc sześćset czterdziestego wtórego, mca Junij trzeciego dnia. У того листу печатей притисненыхъ чотыри, а подписъ руки тыми словы: Jozeph Korsak, woiewoda Mscisławski y starosta, do tego funduszu moiego ręką podpisał, manu propria. Jako pieczętarz, oczewisto proszony, Jan Padbipięta, pisarz ziemski Połocki, ręką swą. Ustnie proszony do tego funduszu pieczętarz od jmci pana woiewody Mscisławskiego, przy zupełnym zmyśle będącego, Kazimierz Korsak manu propria. Ustnie proszony pieczętarz do tego funduszu Jan Wincenty Kisarewski manu propria. Который тотъ листъ, у суду покладаный и очевисто признаный, есть до книгъ земскихъ Полоцкихъ вписанъ, съ которыхъ и сесь видимусъ, подъ печатьми нашими, мене, Михала Тышкевича, судьи, а мене, Яна Подбипенты, подсудка, также съ подписомъ руки мене, Габриеля Корсака, писаря земскаго Полоцкаго, за вряду

всихъ трохъ насъ, урядниковъ, в року теперешнимъ тысеча шестьсотъ сорокъ шестомъ, Генваря шестнадцатого дня, на рокохъ Трикрольскихъ, сторонѣ потребуючей есть выданъ. Писанъ въ Полоцку. (М. П). Габріель Корсакъ, писарь земскій Полоцкій. (На документѣ этомъ надписи): Fundusz xiędza plebana Glembockiego, podług którego y oo. Bazilianie Berezweccy należą do Dzmitrowszczyny, roku 1642, mca Junij 20 dnia aktykowany w ziemstwie woiewodstwa Pollo. Protestacya na PP. Zienowicza, podkomorzego, o popsowanie kopcow 1725, d. 25 7bris.

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 17—18.

97.

Отрывокъ вводнаго листа, по коему Полоцкій подсудокъ Данило Щитъ-Забѣльскій, согласно корол. декретамъ, вводилъ Полоцкій Борисоглѣбскій монастырь во владѣніе имѣніями послѣднято,—которыя были неправильно захвачены Корсаками, Немировичами-Щитами и Станиславомъ Жукомъ,—въ томъ числѣ имѣніемъ Туровлею, которое г. Жукъ успѣлъ-было уже отчуждить Iезуитамъ Полоцкой коллегіи. 1620 г. Января 30.

. . . . Szczyta Zabielskiego, podsędka wdztwa Połockiego, z samego oryginału, należytey archimandryey Połockiey Boryso-Hlebskiey, ktory w sobie tak się ma:

Na roczkach etc., Даниелъ Щитъ Забелский, подъсудокъ воеводства Полоцкого, ознаймую тымъ моимъ листомъ ижъ, за листами и розказанемъ его королевское млсти, пана моего милостивого, до насъ, врадниковъ земъскихъ воеводства Полоцкого, писаными, водлугъ декретовъ его королевское млсти в справе в Бозе велебного его млсти отца Иосафа Кунъцевича, архиеппа Полоцъкого, Витебского и Метиславского, которая се точила, за позвы, мандаты короля его млсти, передъ судомъ его короловское млсти у Варшаве, в жалобе отца архиеппа вынесеными, з земяны господарскими воеводства Полоцъкого, паны Корсаками, всимъ домовствомъ ихъ млсти, в року прошълом тисеча шестсотъ деветнадцатомъ, мсца Ноябра деветнадцатого дня, а ихъ млстю паны Фридърихомъ а Кришътофомъ Немировичами Щитами, и зъ его млстю паномъ Станиславомъ Жукомъ, городъничимъ Полоцъкимъ, в томъ же року шесть сотъ девятнадцатомъ тогожъ мсца Ноября двацадцатого дня, о добра, именъя церковные, на монастырь Святыхъ Мученикъ Бориса и Глеба, подъ Полоцъкомъ стоячый, належачие, через продковъ пановъ Корсаковъ и черезъ продковъ помененыхъ пановъ Щитовъ, и пана Станислава Жука безправне забраные, меновите в декретахъ короля его млсти описаные. Где его Королевская млсть, в нестаню на року сторонъ позваныхъ, декретами суду своего господарского тые именя монастырские отцу архиеппу, ку монастыру Борисо Глебскому присудивши, на поданъе ихъ до насъ, суду земского . . . я, подъсудокъ, маючи при собе, водлугъ науки права посполитого, двухъ енераловъ, то есть, одного воеводъства Полоцъкого Матвея . . . ня, а другого енерала его Королевское млсти дворного, возного воеводства Полоцъкого, Ивана Скирмонта, и нети шляхтичовъ, отъ стороны поводовое спообленныхъ, у великомъ князтве Литовескомъ оселыхъ, меновите: пана Ивана Садовского, пана Кришътофа Конъвицъкого, пана Захариаша Возщвила, пана Федора Борейка а пана Лаврина Дворецкого, на рокъ по обвещеню черезъ листъ мой в чотырохъ неделяхъ, особомъ позванымъ, ихъ млсти паномъ Корсакомъ и его милости пану Жуку, в року теперешнемъ тисеча шесть сотъ двадъцатомъ, мсца

Генвара тридцатаго дня, с тыми енералами и паны шляхътою, на подане тыхъ именей церковныхъ кгдымъ зехалъ, тамже напервей приехавшы до села, названого Туровли, в домъ подъданого того села, именемъ Омелъяна, зостали есмо тамъ рекътора отцовъ Езуитовъ колеиумъ Полоцъкого, его млсти ксенъдза Адама Якубовича, и его млсти пана Станислава Жука, городъничого Полоцъкого; где сполне з нами приехалъ в тотъ дворъ игуменъ Борисо-Глебский, отецъ Геннадий Хмелницъкий, и при немъ умоцованый его млсти отца архиеппа, земянинъ господарский воеводства Полоцкого, панъ Илъя Туковичъ; который, показавши моцъ листовную, отъ его млсти ему даную, домовялсе у мене, подъсудъка, абыхъ я тое село Туровлю с поддаными, з кгрунъты и пожитками, отцу архиеппу и отцу игумену декретомъ его королевское млсти присужоное, до монастыра Борисо-Глебского, з рамени его королевское млсти, в моцъ и въ держане подалъ. Также напервей, ксенъдзъ ректоръ мовилъ: тое дей село было куплено на колеиумъ Полоцкое у пана Станислава Жука, за ти . . .

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 309.

98.

Вводный листъ, по коему Полоцкій подсудокъ (Даніилъ Щитъ Забѣльскій) ввелъ Полоцкій Борисоглѣбскій монастырь во владѣніе имѣніями Турцомъ и Туровлемъ (Полоцк. у.) съ принадлежностями ихъ, которыя неправильно захвачены были Жуками и проч. [a]). 1620 г. Января 31.

. . . (начала нѣтъ) з одъное стороны отъ Би . . . а з другое стороны отъ Гомъля, одъ устя реки, где у

a) Здѣсь упоминаются, кромѣ *Туровля* и *Турца*, еще им. *Поулье*, *Гомель*, *Усвятица* (д. б. нынѣшняя Усвица), гдѣ и донынѣ существуютъ *православныя* церкви, также *Витовтова* дорога и пр. небезъинтересныя для исторіи мѣстныя названія.

Гомле озеро упадаетъ, з его млстю паномъ Жукомъ, городъничимъ Полоцкимъ, по *Витовтову* дорогу, отъ кгрунъту потомковъ небощика пана Олехъна Рагозы и отъ именя Лутова, отъ именъя, озера и отъ кгрунъту манастырского Пустинского; с третее стороны отъ *Туровъли, Спаского* кгрунъту езуитского, а з стороны четвертое отъ пана Жабиное именъя *Повулъя*, черезъ озеро Кисло (sic) Повуля; ку томужъ селу *Турцу* кгрунътъ за Шатомъ озеромъ, перешодъши прудъ пана Жуковъ отъ именъя его млсти *Гомъля*, по той стороне реки Щатицы, граница: дорогою *Зуевою* зимникомъ у тоежъ озеро *Суе*, уступъ у в озера; с тыхъ маетностей у Павуле озеро; с Пауля озера у Турцы реце на устю два язы манастырскихъ бываютъ, у Суе озеро Вовъче, у в озеро Плусо, у в озеро *Белое*, у в озеро Туровлю; тамже у устю, где река Суица уходитъ у в озеро Туровле, езъ одинъ манастырский бываетъ; з Старынокъ уступъ у в озеро *Солотеро;* з служъбы тое, што отъ пана подъкоморого на вечъность уступлено, уступъ у в озеро Гомъле, у в озеро у Росно. То все, водлугъ повести подданыхъ тыхъ селъ, я, подъсудокъ, при тыхъ енералахъ и шляхте, отцу архиеппу и отцу игумену, ку манастыру Борисоглебскому, в моцъ, в держане на вечъность подалъ и поступилъ. А того всего, яко се вышей поменило, его млсть панъ Станиславъ Жукъ и нихъто инъшый не боронилъ. Потомъ, домавялсе умоцованый его млсти отца архиеппа, абыхъ я, подъсудокъ, на поданъе кгрунътовъ тогожъ села Турца и в тыхъ границахъ, верхо помененыхъ, лежачихъ, ехалъ и оные отцу архиеппу и отцу игумену, до манастыра, подалъ; на которыхъ дей кгрунътахъ его млсть панъ Станиславъ Жукъ *месътечко Слободу* собе заложилъ и *рудъницу* на власномъ бер . . . Гомъля озера идетъ на кгрунъте манастыръскомъ Борисоглебскомъ, ку тому селу Турцу на-

лежачомъ, збудовалъ. На то . . . мовене того умоцованого, его млсть панъ Станиславъ Жукъ, от . . . шися, поведилъ: тамъ дей ваша мость, пане подъсудокъ, до . . . тое Слободы и до рудъницы моее не едь, бо того подавать отцу архиеппу и отцу игумену вашей млсти не допущу, бороню и моц . . . боронити буду, кгдыжъ дей тую слободу и рудъницу побудоваломъ на кгрунъте моемъ власномъ Гомелъскомъ, а не на церковномъ. А умоцованый архиеппа поведилъ: тамъ дей на томъ мейсцу Слободы и рудъницы не было, дечъ его млсть панъ Станиславъ Жукъ, кгды былъ держачимъ в забраню безправномъ черезъ пана Корсака части села Турца, в онъ часъ, уподобавъши собе мейсце в тыхъ кгрунътехъ церковныхъ, тую Слободу и рудъницу заложилъ; которое село Турецъ зо всими кгрунътами и принадлежностями до него ижъ декретомъ его королевское млсти отцу архиеппу, до манастыра Борисоглебского, есть присужоно, теды дей его млсть панъ Станиславъ Жукъ и в томъ декретови короля его млсти спротивился и в заруки троякие, его млсти отцу архиепископу платити, попалъ, кгдыжъ дей ихъ млсть отецъ архиеппъ и отецъ игуменъ Борисоглебский толко кгрунъту церковъного, до села Турца належачого, в границахъ, вышей описаныхъ, лежачого, абы ваша млсть подалъ, потребують, а Слободу и рудъницу нехай его млсть панъ Жукъ на свою власность собе зноситъ. А потомъ (на?) завътрие, в року теперешнемъ шесть сотъ двадцатомъ, тогожъ мсца Генъвара тридцать первого дня, я, подъсудокъ, с тымижъ енералами и петма шляхтами, вышей поменеными, на рокъ по обвещеню . . . стерегаючи на себе зарукъ, в декрете его королевское милости описаныхъ, оного села не бороню и ув . . . за . . . поступую. Затымъ, его млсть панъ Станиславъ Жукъ поведилъ: мне дей тое село панове Корсакове продали за отчизну свою, але

же се показало быть церковъное, и я оного не бороню и поступую. По которомъ мовеню тыхъ особъ, я, подъсудокъ, заховуючися водлугъ науки, в праве посполитомъ описаное, и водлугъ декрету и листу его королевское млсти, до себе писаного, тое село *Туровлю* с поддаными, з кгрунтами и пожитками, яко се передтымъ мело и теперъ маетъ, его млсти отцу архиеппу и отцу игумену, до манастыра Борисоглебского, на вечъность в держане подалъ и в то ихъ млсти увязалъ. В которомъ селе люде оселые, меновите: Омелянъ з братею своею, Мартиномъ а Иваномъ Матеевичи, в особливыхъ дворехъ мешкають; мяновали, служба одна. И водлугъ повести тыхъ подъданыхъ, в границахъ тое село: з одъное стороны одъ кгрунъту отцовъ Езуитовъ коленумъ Полоцъкого, названого *Спаского,* речкою *Матрунъкою* у Дубовое, у Межну речку, *дорогою великою,* ку *Сую* едучи, у в озерко *Супорное;* зъ Супорного у в озерко Белое; черезъ грибелъ у во мшарину; зо мшарины у тожъ озерко Белое; з Белого дорогою зимникомъ *старовечнымъ* у Плусо озеро; с Плуса озера у речъку Колпеницу, на которой устю отъ Плуса озера два язы манастырскихъ бывали; на той же речце Колпеницы, на устю, где в Суе озеро уходитъ, два язы манастырскихъ бывали; озеромъ Суемъ ажъ до устя реки Суицы, на которой перевозъ и корчъма надъ рекой стоитъ; тое корчъмы и перевозу панъ Станиславъ Жукъ боронилъ и не поступилъ, менечи то быть власностъю своею, ку имению и двору его млсти Гомелскому прислухаючое; и мовилъ притомъ его млсть панъ городъничий: то дей и я признаваю, же по левой стороне дороги надъ тымъ перевозомъ была карчъма на кгрунъте . . . его млсти отца архиеппа поведили: пообаполъ дей тое дороги . . . кгрунтъ и тотъ перевозъ власный церковный Борисоглебский; и то . . . подсудъкомъ, енералами и шляхъ-

тою оповедали и осведчили, ижъ дей его млсть панъ городъничий в томъ декретови короля его млсти спротивился, тогды в троякие заруки, водлугъ оного декрету, платить отцу архиеппу, попалъ. Тамъ же надъ озеромъ Суемъ полслужъбы кгрунъту его млсть панъ городъничий менилъ быть церковную Борисоглебскую, на которой живетъ подданый Никипоръ Киселенокъ. Ограничене тое земъли: одъ кгрунъту его милости пана Жуковаго Гомелъского ручъемъ, болотомъ у в озеро Суе. Того кгрунъту и подданого панъ городъничий не боронилъ, и я то у моцъ его млсти отцу архиеппу и отцу игумену подалъ. Затымъ, ехали есмо до села Турца и приехавши у дворъ . . . старца того села, Васка Павъленъка; где тежъ приехалъ з нами и его млсть панъ Жукъ,который некоторое части того села, за правомъ купънымъ одъ пановъ Корсаковъ, держачимъ былъ. Тамъ, собравши подданыхъ того села и з села *Усвятицы*, напервей подданыхъ списалемъ, то есть: помененый старецъ Васко Павъленокъ з Иваномъ служъба; Матвей Яшъко с поплечъниками, з Иваномъ Дашъкомъ, Родъкомъ служъба; Лавринъ Дрождэка з Сопрономъ, Анъдреемъ, Иваномъ служъба; Зеновий, Дрождинъ пасынокъ; дотого три пустоши: *Миколаевщина* и Лещино, Комачино, служба; пани Криштофова Корсакова на целой служъбе живетъ, названой *Ериловщина;* Зябъчикъ, Кукъшинъ с Козяникомъ служба; на *Усвятицы* Щасный Собаченокъ з Огинникомъ и з Горбаровомъ служъба; Костюковщизна пустошъ, служъба; Жорносеково и *Судъниково* пустоши, служъба; Игнатъ Жукъ, служъба; у Старинкахъ Гришъко и Васко, служъба. Ограничене того села Турца, *Усвятцы* и Старинокъ . . . . (конца нѣтъ).

По оп. кн. об. № 152, № ч. 1, л. 188—189.

99.

Вводный листъ, по коему Полоцкій подсудокъ Даніилъ Щить-Забѣльскій съ двумя возными и восемью понятыми передавалъ во владѣніе Полоцкаго Борисоглѣбскаго монастыря 16 дворовъ крестьянъ въ имѣніи Уродѣ, которыми неправильно завладѣли-было Немировичи-Щиты. 1620 г. Февраля. 4.

. . . . (безъ начала) неделяхъ припалыхъ, за декретомъ и листомъ его королевское милости до насъ, врадъниковъ земъскихъ воеводъства Полоцъкого, писанымъ, ездилъ есми до земянъ господарскихъ воеводства Полоцъкого, ихъ милости пановъ Фридъриха и Кришътофа Немировичовъ-Щитовъ, на подане и увязане шестнадцати дымовъ людей в селе *Уроде,* у воеводстве Полоцъкомъ лежачомъ, отцу архиепископу и отцу игумену, ку монастыру Борисоглебскому прислухаючихъ, на помененыхъ особахъ, панохъ Щитохъ, декретомъ короля его милости присужоныхъ, где тежъ при мне были, ко отобраню тыхъ шестнадцати дымовъ людей, особы, вышей помененые, отецъ Геннадий Хмелницъкий, игуменъ Борисоглебский, а умоцованый его милости отца архиепископа, панъ Илья Туковичъ. Ино, кгды есмо приехали, напервей, того дня, до двора пана Фридриха Немировича Щита, до именя Урода, у воеводзтве Полоцъкомъ лежачого, где манъдатъ его королевское милости, за розказанемъ и листомъ короля его милости, до мене писанымъ, водлугъ декрету его королевское милости и водлугъ повинности моее врадовое, дня сегодънешнего, на рокъ, по положеню отъ мене обвещеня, въ чотырохъ неделяхъ припалыхъ, зехалемъ подати в моцъ в держане его милости отцу архиепископу и отцу игумену Борисоглебскому тутъ в селе Уроде шестнадцать дымовъ людей, декретомъ его королевское милости до манастыра Борисоглебского на вашей млсти и на Брате вашей млсти, пану Крышътофу Немировичу-Щиту, при-

сужоныхъ, прото, абы ваша млсть тые люди *церковные*, помененому манастыру належачие, мне указалъ. Я тамъ ехать и ихъ отцу архиепископу и отцу игумену в держане подать готовъ. На тое мовенъе мое, при енералахъ и стороне шляхте, пану Фридрифу . . . дей и братъ мой, панъ Криштофъ Щитъ, церковныхъ Борисоглебскихъ подданыхъ *тутъ на Уроде не держимъ и о нихъ не ведаемъ,* а тое дей именъе Уродо есть мое власное, а не церковное, которогомъ я набылъ собе правомъ вечистымъ, купънымъ; тутъ увязаня вашей млсти, пане подъсудъку, чинити отцу архиепископу и отцу игумену не поступую и бороню; нехай дей собе едутъ до подъданыхъ церковъныхъ где ведаютъ и тамъ увязываются. На которые слова пана Фридъриха Щита, умоцованый его млсти отца архиепископа мовилъ, яко дей продъкове ихъ млсти пановъ Щитовъ тые люди церковные Борисоглебские зъдавна, *скоро по взятю Полоцъка зъ рукъ Московскихъ,* безправне забравши, до именъя своего *Белого,* у воеводстве Полоцъкомъ лежачого, *привернули,* и кгрунты и подъданые церковъные з кгрунътами своими *помешали* и за власную отчизну свою то собе быть розумели; теды дей его млсть отецъ архиепископъ и отецъ игуменъ, неведаючи, где тые подъданые церковъные тутъ на Уроде живутъ, не могутъ вашей млсти, пане подъсудъку, на поданъе ихъ тамъ вести, але дей ихъ млсть панове Фридърихъ и Кришътофъ Щитове нехай тые добра укажутъ; жодати вашей млсти будемъ, абы тамъ ваша млсть ехати рачылъ и то в держане до манастыра подалъ, кгдыжъ ихъ млсть, по зестю с того света продъковъ своихъ, то, межи себе розобравши, держатъ собе и о нихъ ведаютъ; може дей то быть, же и тотъ дворъ его млсти на кгрунъте церковъномъ естъ збудованъ. А панъ Фридрихъ Щитъ, первъшихъ словъ своихъ не отступуючи, поведилъ, же о тыхъ подданыхъ

церковъныхъ Борисоглебскихъ не ведаетъ. Потомъ заразъ тогожъ . . . бра, пана Криштофа Немировича-Щита до именя его млсти, названого Белого, у воеводстве Полоцкомъ лежачого. Тамъ в томъ дворе самого пана Кришътофа Щита не зостали есмо, толко знашъли есмо в томъ дворе неякого Петра Вороновича и (зъ?) врадъникомъ того двора его, пана Щитовомъ. Тому кгдымъ зъеханя моего причину тымижъ словы, яко и пану Фридриху Щиту, ознаймилъ и преложилъ, тогды и тотъ Петръ Вороновичъ, именемъ пана своего, пана Кришътофа-Щита, поведилъ: о церковъныхъ дей Борисоглебскихъ подъданыхъ на Уроде панъ мой не ведаетъ и оныхъ не держить, а тутъ дей в тое имене пана моего Белое, хотяжъ в томъ дворе манъдатъ его королевъское милости в жалобе отца архиепископа о люди церковъные Борисоглебские на Уроде и обвещене о декрете короля его млсти покладано, именемъ пана моего увезаня чинить не допущаю и бороню. А отецъ игуменъ Борисоглебский и умоцованый отца архиепископа Полоцъкого мовили, ижъ дей ихъ млсть панове Фридърихъ а Кришътофъ Немировичи-Щиты в непоступленю тыхъ шестнадцати дымовъ людей на Уроде манастырскихъ Борисоглебъскихъ декретомъ его королевъское млсти спротивилися, зачимъ, в троякие заруки, водълугъ декрету короля его млсти, отцу архиепископу платить попали; и то все (передо?) мною, подъсудъкомъ, енералами и шляхътою оповедали и оствегъчили. На што я, подъсудокъ, далъ есми его млсти архиепископу . . . сти отцу Генънадию Хмелъницкому, игумену Борисоглебскому самому сесь мой увяжчий листъ, подъ моею печатъю и с подписомъ власное руки моее а подъ печатъми и с подъписами рукъ енераловъ и пановъ шляхъты осемъ, вышей помененыхъ, при мъне на той справе былыхъ. Писанъ у Полоцъку, лета отъ Нароженя Сына Божого тисеча

шесть сотъ двадцатого, мсца Февъраля четвертого дня. (М. семи печатей). ✝ Данiелъ Щитъ Забелский, подъсудокъ Полоцкий. Матфей Скоренъ, енералъ воевод. Полоцк. рукою власною. Иванъ Садовский рукою власною. Иванъ Скиръмонътъ, енералъ и возный его корол. млсти, власъною рукою. Krzysztoph Konwicki ręką swą. Zacharyasz Woyszwiło ręką swą. Федоръ Борейко рукою власною. Лавринъ Дворецъкий писалъ, рука власъная.

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 487 и 490.

100.

Уступочная запись земянина Давида Юрьевскаго, данная Полоцкимъ Iезуитамъ на имѣнiе. Iезуиты, неизвѣстно на какомъ основанiи, стремились завладѣть 5 службами земли церкви Св. Георгiя на Братошинѣ, [a]) въ Полоцкомъ уѣздѣ. Защищая церковную землю отъ такого насилiя, мѣстные владѣльцы имѣнiя Юрьевичъ, Юрьевскiе, очев. *православные*, вели съ Iезуитами многолѣтнюю тяжбу. Впослѣдствiи, декретомъ королевскихъ коммисаровъ, 26 Октября 1620 г., хотя и предоставлено было Давиду Юрьевскому право апелляцiи къ королю, но онъ, Юрьевскiй, утомленный уже безплодною тяжбою, въ замѣнъ означенной церковной земли, уступаетъ навсегда Iезуитамъ 4 службы собственной своей земли съ крестьянами и всякими другими принадлежностями, въ указанныхъ здѣсь же границахъ, на линiи которыхъ упоминается, м. пр, *великiй курганъ* и проч. 1622 г. Мая 31.

Ja, Dawid Jurjewski, ziemianin jkmci wa Połło, zeznawam to tym mojm wyznanym listem, dobrowolnym,

a) Вотъ и еще свидѣтельство исторiи, съ какимъ насилiемъ водворилось въ здѣшнемъ краѣ латинство чисто на счетъ православiя; вотъ почему древнiя православныя церкви, во времена латино-польскаго владычества, дошли до крайней нищеты. Служба земли—единица не опредѣленная; но если судить по тому, что къ уступленнымъ землевл. Юрьевскимъ Iезуитамъ 4 службамъ земли принадлежали также крестьяне и разныя угодья—пашни, лѣса, воды и проч., то должно заключить, что данныя 5 службъ церковной земли составляли цѣлое имѣнiе. Имѣнiе это за древнею православною приходскою церковью, и нынѣ существующею въ с. Юревичахъ Полоцк. у., все-таки, очев., не осталось, такъ какъ фундушъ ея скудный.

wieczystym zapisem, iż co przez czas niemały oycowie Jezuitowie collm Połło tak z bracią moią, jako y ze mną samym, wiedli prawo o dobra c e r k i e w n e So J u r i a na B r a t o s z y n i e, w woiewodztwie Połłm leżące, 5 s ł u ż b, na kościoł Rzymski y collm Połockie, od sławney pamięci k. jmci Stefana Batorego fundowano. Gdy iuż, za dekretem panow komisarzow, od jkmci na to wysłanych, w roku przeszłym 1620 8bra 26 uczynionym, appellacia była urosła do k. jmci, tedy ja, Dawid Jurjewski, miłuiąc pokoy s. y zgodę sąsiedzką, nie chcąc się daley prawnie z oycami Jezuitami udawać y o nakłady się wzaiemne już więcey nie przywodząc, za włożeniem się w to pilnym panow przyjacioł zobopolnych, pogodziłem się z x. Symonem z Błonia, rectorem collm Połło, roku 1622 d. 19 Maja, takim sposobem: Dałem w zamiane pomienionych 5 służb cerkiewnych oycom Jezuitom na wieczność 4 służby w Jurewiczach, maiętności moiey własney, w woiewodztwie Połłm, nad rzeczką Połotą leżącey, z gruntami wszelakiemi pasznemi y niepasznemi, z poddanemi y ze wszelakim prawem do puszczy y wstępem wolnym do jezior, mianowicie do jeziora Skobra, Posuta, Berezenca, ku tamtey maiętności Jurewskiey z dawnych czasow należących, y ze wszytkiemi pożytkami nic na siebie, małżonkę, dzieci y potomki moje, na blzkich krewnych y powinowatych mojch krewnych y ni na kogo z obcych nie zostawuiąc. Maią oycowie Jezuici collm Połło te przerzeczone cztyry służ-

На 32—33 л. той же акт. книги помѣщенъ и вводный листъ о вводѣ Iезуитовъ во владѣнiе сказанными 4 службами земли, уступленными имъ Давидомъ Юрьевскимъ.

by, odemnie sobie w zamiane puszczone, wiecznemi czasy dzierżeć, pożytkow wszelakich używać y według woli y upodobania swego przymnażać. A ja, Dawid Jurjewski, sam przez się, ani przez kogo innego, nie mam się bynamniey już wstępować w pomienione grunty y żadney przeszkody w dzierżeniu oycom Jezuitom czynić nie będę mogl; także malżonka moja, dzieci y potomkowie moj, bliscy krewni y powinni y ni kto inszy przeszkody nijakiey czynić nie maią y nie będą mogli. A gdzieby ja sam przez się, bądź przez małżonkę moią, dzieci, bliskich krewnych z powinowatemi, albo przez slug, bojar y poddanych moich, lub też przez kogokolwiek inszego w te 4 służby, bądź to we wszytko ogułem, bądź też w ktorąkolwiek cząstkę tych gruntow y wstępow wszelakich zwierzynych, ptaszych wstępował się, przeszkodę jaką w dzierżeniu czynił, tedy ja, Dawid Jurjewski, za oznamieniem mnie, by w naykrótszym roku, listem otworzystym od x. rektora collm Połło, mam y powinien będę, według prawa, sam, a po mnie potomkowie moj, do wyiścia dawności 10 lat oczyszczać. A ieślibym sam albo potomkowie moj, za oznaymieniem mnie x. rektora, oczyszczać nie chcieli y nie oczyścili, tedy ja, a pomienione (po mnie?) potomkowie moj, mam y maią zaręki 400 kop Litt. oycom Jezuitom collm Połło zapłacić, a szkodę y nakłady, na rzeczenje tylko słowa x. rektora, nagrodzić y we wszytkim dość uczynić. O co wolno będzie xiędzu rektorowj y po nim będącemu każdemu mnie, Dawida Juriewskiego, a po mnie y potomkow moich, w tych 10 lat do którego kolwiek sądu y urzędu, bądź to do sądu gllo trybun, bądź do ziem., bądź do grod., rokiem zawitym, statutowym pozwać, kladąc pozwy na imieniu mojm, gdziekolwiek będącym, lub też oczewisto mnie one podaiąc; za którym pozwaniem, nie wymawiaiąc się, ja sam y potomkowie moj,

żadnemi przyczynami, w prawie posptym opisanemi, mamy się stawić, a stanowszy, roku u pozwu nie zbieżaiąc (nie zburzaiąc?), usprawiedliwić się powinien będę, y będą, a sąd albo urząd, do którego pozwany będę, bądź to za staniem, albo y w niestaniu mojm, na mnie tę zarękę 400 kop. Litt., za pokazaniem prawnym przeszkody y nieoczyszczenia, ma wskazać y odprawę na maiętności mey urzędownie uczynić.—czemu ja przeciwnym być nie mam, małżonka moja y potomkowie moj y nikt jnszy, po mnie będący, pod winami, w prawie pstym opisanemi; a po zapłaceniu zaręki, przecię ten list moy z obowiązkami, w nim opisanemi, przy zupełney mocy zostać ma wiecznemi czasy. Z których to pomienionych 4 służb, odemnie, Dawida Jurjewskiego, oycom Jezuitom puszczonych, znoszę tym listem mojm wszelkie ciężary prawa ziem., stanowj szlacheckiemu pełnić należące, a wszytkie wolności kościelne collm Połłu, według funduszu y przywileju y praw nadanych, na też 4 służby wlewam. Którego to wszytkiego gruntu, wyżey namienionego, obodnicą taką a prawną kładę: Począć od samey rzeki Połoty, w którym mieyscu niedalako tey Połoty iest kurhan wielki, skąd y to mieysce Wirem Kurhanskim zowią; tamże bliżey samey rzeki, u Wiru Kurhanskiego stoj lipa wielka, w której naypierwsze rubieży są nowo nałożone; od tey lipy, puszczaiąc po prawey stronie grunty j. kniazia Marciana Gedroyca, podstolego Połło. a po lewey stronie te grunty, którem ja, Jurjewski, puścił oycom Jezuitom collm Połło, do brzozy, na samym kurhanie stoiącey; w tey brzozie po obie stronje położone rubieże; od tey brzozy ydąc przez drogę wielką, idącą z s Połocka na Porubieże, w sosnę, w której także rubieże, po obie stronie położone, y takież rubieże wszytko nowe są kładzione; od pomienioney sosny w brzozę; z brzozy w sosnę; z sosny w

iel; z ieli w brzozę; z brzozy po kray niwkj w olchę; z olchy na kray niwy, w błocie, w sosnę; z sosny, wyszedszy z błota, w iel; z ieli w brzoze; z brzozy w sosne; z s tey sosny znowu w sosnę; z sosny w brzoze na błocie; z brzozy w sosnę wielką; z sosny znowu w sosnę; z s tey sosny we dwuch ielach nad błotem; z s tych ieli na błocie w jeljnę; z jeli znowu w iel; z tey jeli w sosnę na borze w dolinie, znowu w sosnę; z sosny na mchu w jel; ze mchu wychodząc, w olchę; z olchi na drugą olchę; z olchy w jel; z jeli na kray parasnika w drugę olchę; z olchy w jel; z jeli na kray parasnika w błoto w jel; z jeli w brzoze; z brzozy w sosnę, z sosny do mchu wielkiego Łoniewskiego, w którego początku, w jeli y w sosnie rubieży położono; tym mchem już obiema stronom spólnym na obmyślenie pożytkow wszelakich y łowienia zwierza y ptastwa, że aż do puszczy jkmci granica Stradomskiey, tak, jako się zdawna ta maiętność Jurewicze graniczyła, do puszczy Stradomskiey. Z drugiey zaś strony, od gruntow Zacharenjckich maiętności oycow Jezuitow, taką obodnicę ukazałem y podał: wziowszy od pomienioney pierwszey pięty, z Wiru Kurhanskiego, od lipy nad samą rzeką Połotą stoiącey, w którey y rubieże z drugiey strony, wedle potrzeby, są położone, iść wszytko wniz wody tą rzeką Połotą aż do rzeczki, Zadonką nazwaney, w tąż Połotę wpadaiącą; tą rzekę Zadunką, żywą wodą wwierzch wody jść aż do gruntow nieboszczyka pana Streza, Usnicą nazwanych; z stamtąd zaś tąż rzeczą Zadunką, puszczaiąc po lewey stronie grunta pana Streża, a po prawey stronie grunty te, którem ja, Jurjewski, oycom Jezuitom puścił, jść także wwierzch wody żywey, aż znowu do przerzeczonych mchow Łaniewskich spólnych, a mchami aż do puszczy Stradynskiey. Tu koniec obodnic gruntow pomienionych. I na tom ja, Dawid Jurjewski, dał ten moy list, dobrowolny zapis z podpisem ręki mey y

z pieczęcią moią. y z podpisem rąk y przyłożeniem pieczęci ludzi zacnych ichmew pp. przyjaciol, odemnie o podpis rąk y przyłożeniem (nie?) pieczęci do tego listu oczewisto proszonych, jmp. Stanisława Czaplickiego, pana Jana Ruckiego, pana Mikołaja Sakowskiego; którzy ichmć, za oczewistą y ustną prożbą moią, ręki swe podpisać y pieczęci przyłożyć raczyli. Pisan w Połocku, d. 30 Maja 1622. Давидъ Юрьевскій рукою власною подписалъ. Proszony pieczętarz Stanisław Czaplicki ręką swą. Jan Rudzki ręką swą. Mikołay Sakowski reką swą. —Року 1622, меца Мая 31 дня, на рокахъ Троецкихъ, сесь листъ его мсть панъ Давидъ Юрьевскій очевисто у суду призналъ. Michał Tyszkiewicz, pisarz ziem. Połłki.

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 30—31.

101.

Обмежеванiе Слободки Полоцкаго Борисоглѣбскаго монастыря, произведенное королевскимъ дворяниномъ Иваномъ Румеченскимъ совмѣстно съ возными Матвѣемъ Скорнемъ, при понятыхъ. 1624 г. Сентября 20.

. . . . (начала нѣтъ) монастырь Борисо-Глебскій Полоцъкий поносилъ и поноситъ. Прето, я (съ?) генераломъ воеводъства Полоцъкого Матвеемъ Скорнемъ и зъ стороною шляхътичовъ двохъ, паномъ Грегоримъ Станъкевичомъ а паномъ Анъдреемъ Кгедройцемъ, Вехавъши до Слободъки Борисоглебское черънецъкое, зволали есмо такъ слобожанъ воеводъскихъ, яко и подъданыхъ черънецъкихъ, и тежъ чужопанъцовъ, людей старыхъ и ведомыхъ тыхъ кгрунтовъ Борисо-Глебскихъ черънецъкихъ, и пытали есмо ихъ, яко идутъ кгрунъты и граница земъли Борисо-Глебъское и королевъское; кото-

рыхъ и сумъненомъ обовязали есмо, абы истотъную правъду намъ, сосланымъ, оповедали. Которые, по розъныхъ зъ собою умовахъ, едъностайне (о?) тую границу черънецъкую такъ донесли: Напередъ, почавъши одъ криницы при концъу улицы Пробойное черънецъкое ажъ до Двины; Двиною вгору ажъ до Белъчицы речъки; Бѣлъчицею вгору до дороги Витебское; дорогою з речки вгору *стеною* за Белъчицею у межу; межою в каменъ Белый; потомъ у другий каменъ, дорошъкою в конецъ; с того конъца дорогою Плеванъкою, якъ сама в собе лежитъ, в глинище, а с того глинища дорогого тоеюжъ въ мохъ, въ ручай, который прозывается Плевака, а с того ручая мъху Плеваки живою водою в ручай Межъникъ; тымъ Межъникомъ живою водою, якъ сама въ собе лежитъ, по дорогу Шолъковъскую ажъ въ озеръко Тросъно; с того озерка Тросъна живою водою в речъку Левъковицу, а с тоея речъки Левъковицы в речъку Белъчицу, а з Белъчицы речъки дорогою Полоцъкою, яко сама в собе лежитъ; с тое дороги вправо презъ ручай въ конецъ; с того конъца дорошкою въ улицу до самое криницы, названая Пробойная, и тамъ граница конъчиться, где ся и почала. А такъ, я, Янъ Румечевъский, тую ободъницу выведши и описавъши з енераломъ его королевъское милости, вышъ помененымъ, приказалъ есми, именемъ его королевъское милости, слобожаномъ воеводъскимъ, абы одътуль жадъныхъ кривъдъ монастырови, такъ в границахъ, яко и в инъшихъ перекавахъ, не чинили, подъ виною до скаръбу его королевъское милости копъ сто Литовъскихъ. И на то выдалъ есъми тотъ листъ мой дворанъский, с подъписомъ моея руки и печати власъное, и тежъ с подъписомъ руки енералъское и печатъю, и печатъми стороны шляхъты, при насъ на тотъ часъ будучое. Писанъ въ монастыри Борисо-Глебъскомъ Полоцъкомъ, року тисеча шестъ сотъ

двадъцать четъверътого, Семътебра двадъцатого дня. U tey obodnicy, alias ohraniczenia gruntow podpisy rąk, przy pieczęciach przyciśnionych, w te słowa: Jan Rumieczewski ręką swą. Матъфей Скоренъ, енералъ воеводъства Полоцкого, рукою власъною. Ktora ta obodnica ograniczenia gruntow przez wysz mianowaną osobę iest do akt xiąg grodzkich Połłockich wpisana. Pisan w Połłocku.

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 407—408.

102.

Полюбовный разборъ спора между Полоцкимъ Борисоглѣбскимъ монастыремъ и землевлад. Францомъ съ сыномъ его Станиславомъ Жуками о границѣ, отдѣляющей монастырское имѣніе Турецъ отъ имѣнія Гомля гг. Жуковъ, съ проведеніемъ и самой межи. Причемъ, присуждено монастырю: въ собственность его озеро Щато, какъ бывшее всегда въ единственномъ владѣніи Полоцкой архіепископіи, и бывшій истари изъ ея на р. Быстрицѣ, а рыбная ловля въ озерѣ *Плусъ* и рѣчкѣ *Колменицъ*, по старому обычаю, предоставлена крестьянамъ Турецкимъ и Гомельскимъ совмѣстно. Полюбовный судъ состоялъ изъ свѣтскихъ и духовныхъ посредниковъ, въ числѣ коихъ, м. пр., были: Полоцкій ун. архіепископъ Антоній Селява, игуменъ названнаго монастыря Геннадій Хмѣльницкій и два Іезуита [a]). 1631 г. Іюня 4.

. . . . z dobrowolnym puszczeniem . . . anych c e r k i e w n y c h T u r e c k i c h na tymże gruncie piennym mają dnia trzeciego, to iest, czwartego dnia Junij, przysięgę wykonać na tym, iako własnie s d a w n y c h c z a s o w y l a t, według tych granic y zawodow ych, ich msć pan Fronc

a) Здѣсь видимъ также, что православная церковь въ им. *Турецъ* (Пол. у.) существовала издревле. Въ м. *Гомль* (Леп. у.) есть также отъ древнихъ временъ правосл. церковь.

Żuk y syn jego mści, pan Stanisław Żuk, s poddanymi swymi Homelskimi w spokoynym używaniu byli, a cerkiewnymi Borysohlebskimi, Tureckimi, iako do wzięcia Połocka w ręce Moskiewskie, tak y po wzięciu Połocka z ręku Moskiewskich, nigdy nie byli. Po którym wykonaniu takowey ych przysięgi, one wszytkie grunty, według ograniczenia ych. z puszczą Kisielowską aż do jeziora Płusa przy ymieniu Homlu wiecznie zostawać maią. A gdy dzień trzeci nastąpił, tedy ci ziemcy y poddani Homelscy na tym wszystkim, iak dekret nasz podał, jurament wykonali. Po którym wykonaniu przysięgi ych, na czasy przyszłe roskazaliśmy usypać kopiec ieden na tym mieyscu, od którego między nimi spor był; podle miedzy starey y podle pnia pod osinnikiem drugi kopiec; nad błotkiem trzeci kopiec; z błotka wyszedłszy, podle dębu czwarty kopiec; nad samym jeziorem Płusem już ostatni piąty kopiec. A iż granica Homelska teraz się nowo zaczeła od wyścia rzeczki Bystrzycy z jeziora Szczata, na którey rzece jaz starodawny archiepiskopiey Połockiey, także y w Szczato jezioro właśnie iest teyże archiepiskopiey Połockiey, do którego żaden ynszy wstępu nie miał nigdy, tedy y teraz, iako w tym jeziorze Szczacie, tak y w jazie na rzece Bysrtzycy, jego mść teraznieyszy y po jego mści następ . . . kody wiecznie mu . . . Dotego y ociec ihumen Borysohlebski teraznieyszy y po nim następuiący w jezierze Płusię y w uściu do łowienia ryb spólnie z Homlany używanie mieć maią. A na rzece Kolpienicy, według starego zwyczaiu, przy samym uściu Homelanie y Turzeczane od tego czasu spólny jaz mieć maią. Które takowe, ze wszystkim zgodne y iednostayne, uznanie y rozsądek nasz uczyniwszy, daiemy ichmościom obudwum stronom, pod pieczęciami y s podpisem rąk

naszych, ten nasz sąd . . . y list. Pisan w Homlu, roku tysiąc sześćset trzydziestego pierszego, miesiąca Junij czwartego dnia. U tey obodnicy, alias ograniczenia, gruntow podpis rąk, przy pieczęciach przyciśnionych, w te słowa: Daniel Szczyt Zabilski, podsędek Połocki, ręką swą własną. Bieniasz Jozephowicz ręką swą. Antoni Sielawa, archiepiskop Połocki, własną ręką. Henady Chmielnicki, ihumen Borysohlebski Połocki, ręką swą. Paweł Pączycki ręką swą. Andrzey Helikowski ręką swą. Valentianus Skrobaczewski Societatis Jesu. Zamuel Kienczawski Societatis Jesu mp. Oczewisto proszony pieczętarz do tego listu Franciszek Pielsa. Михайло Петрушче, енералъ его королевское милости, возный воеводства Полоцкого, рукою власною. Która ta obdukcia ograniczenia gruntow przez wysz mianowaną osobę iest do akt xiąg grodzkich Połockich wpisana, z których y ten wypis, pod pieczęcią urzędową a s podpisem ręki pisarskiey, w Bogu wielebnemu jego mści xiędzu Jozephowi Babinskiemu, archimandrycie Borysohlebskiemu Połockiemu, iest wydan. Pisan w Połocku.

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 379.

103.

Инвентарь, принадлежавшаго къ Полоцкой экономіи, имѣнія Черницы, пожалованнаго кор. привилегіею въ пожизненное владѣніе Адаму Кухарскому. Въ имѣніи этомъ было 6 селъ: Черница, Сидоровщина, Иваново, Есенское, Мосаръ и Зачерничье. Въ нихъ земли всего службъ 73 крестьянскихъ и 1/2 службы для священника, свободная. Крестьянъ-домохозяевъ 23. Повинности ихъ, согласно прежнему инвентарю: всѣмъ вообще платить 90 копъ грош. Лит. въ годъ въ дворецъ Бѣльчицкаго фольварка, стражу отбывать поочередно, поставлять подводы,

производить рыбную и звѣриную ловлю и отбывать экстренную работу [а]). 1634 г. Сентября 24.

Inwentarz zpisania poddanych y powinności ich Czernice od ekonomij Polockiey, za konsensem jaśnie wielmożnego je. pana Janusza s Ciechanowa, woiewody Połło, a za przywileiem jkrmci danego jeć panu Adamowi Kucharskiemu, przez mie, Piotra Żołędzia, sługe skarbowego, na podanie prawem dożywotnym, zasłaniem jaśnie wielmożnego je. pana Stefana Paca, potskarbiego ziemskiego w. x. L., przy jenerale woiewodstwa Połło Janie Oskirce, w roku teraznieyszym 1634, msca (не означено) 24 dnia.

Sioło Czernice: Służeb osiadłych puł-ośmy, to iest, z tymi wioskami, które niżey się pomieniaią. W samey Czernicy służby puł-czwarty, na którey mieszkaią: Siemion Borodina, starzec, trzyma służby 3, Nikiper Jarmałowicz służ. 3, Wasil Jakimowicz służ. 3, Cimoszka Lukianowicz służ. 3, Olexiey Wieszniak służ. 3, Chodor Nadoszonek sł. 3; Onoszko Bliźniakowicz, Hauryło Zamczonek, Jasko Domoronek, ci trzey trzymaią puł-służby; Apanas Daczonek sł. 4, Chodor Dudzionok sł, 4. Sioło Sidorowszczyzna, ½ służby, mieszka na niey Waśka Ciałysz. Sioło Iwanową, ½ służby, na niey mieszkaią: Cimoszka Borodula sł. 4, Iwan Skok sł. 4. Sioło Jesięskie, służba, na niey mieszkaią: Sawa Akimowicz sł. 2, Tymochiey Jurkowicz sł. 2. Sioło Mosarz, służb 2, na nich mieszkaią: Mosiey Tropa sł. 3, Maciusz Trypionek sł. 3, Parfien Ziemiek

а) На 48—49 л. кн. помѣщенъ другой подобный инвентарь, сост. 6 Ноября 1623 г. Иваномъ Буйновскимъ, по распоряженію Полоц. воеводы, старосты Парновскаго и Бобуцкаго, Лазаря Цѣхановца старосты, князя Христофора Друцкаго-Соколинскаго, при передачѣ ему всего воеводства, замка и экономіи, очев., Полоцкихъ.

sł. 3, Andrzey Ziemczonek sł. 3, Michał Ziemczonek sł. 3, Alexiey Ziemczonek sł. 3. Sioło Zaczernicze, ½ sł., na niey mieszkaią: Marcin Siemionowicz sł. 4, Osip Kierlaczonek sł. 4, wszytkich służeb 8. Osobna popowskiey puł-służby wolna. — Powinność tych poddanych według dawnych inwentarzow: ogułem kop 90 y dawać 10 pudow miodu, a nadto co odprawowali robote 6 niedziel w rok do dworca Bielczyckiego folwarku, do woiewodstwa Połło należącego; do tego straż koleyną y podwody, łowy, gwałty tedy teraz odprawować maią z maiętności własney j. pana Kucharskiego. I na tom ia, Piotr Żołądź, dałem ten inwentarz, słową w słową, do skarbu jego k. m., a drugi taki jego m. panu Adamowi Kucharskiemu, dożywotny, pod pieczęcią mą y s podpisem ręki mey y s podpisami rąk jeneralskich y strony szlachty, przy mnie będącey. Pisan w Czernicy, anno 1634, 7bris 24 dnia. Takowy inwentarz w skarbie został. Do tego wypisu, przy pieczęci, ręką moią podpisuię. Działo się w Wilnie, dnia wtórego Julij, roku 1639. Stanisław Beynard, skarbny wo xa Litto. Zkorrygował Zawacki.

По оп. кн. об. № 152, № ч. 1, л. 48.

104.

Выпись изъ актовъ королевской канцеляріи вел. княж. Лит. грамоты Сигизмунда III, отъ 20 Марта 1625 г., объ основаніи въ г. Себежѣ латинскаго костела. Исходя изъ общаго положенія, что царства утверждаются и зиждутъ могущество свое только на истинной вѣрѣ и благочестіи, Сигизмундъ III указываетъ на тѣ побужденія, какія подали ему мысль основать въ г. Себежѣ латинскій костелъ. „При помощи Божіей,—говоритъ онъ,—благополучно возвративъ и присоединивъ опять къ вел. княж. Литовскому нашъ (т. е. польскій?!) замокъ Смоленскій

и другія наши (?) провинціи, *недостойнѣйше (?!) отторгнутые врагомъ нашимъ Москвитиномъ*, устремили мы всѣ наши мысли къ тому, чтобы, вопервыхъ, возстановить и, на сколько хватитъ у насъ силъ, украсить славу Божію и культъ *истиннаго христіанскаго благочестія* (?), *запятнанный суевѣрными заблужденіями* (?) *Москвитянъ*; затѣмъ, предположили—со всякимъ стараніемъ, съ одной стороны, *возстановить старые мол. домы* (oratoria) *святой римской ортодоксальной религіи, павшіе отъ злобы Москвитянъ* (?), съ другой—воздвигнуть новые храмы и тѣмъ самымъ поставить памятники Божія благоволенія, а нашего Ему угожденія и благодаренія." Въ этихъ-то видахъ, Сигизмундъ основалъ и построилъ въ первый разъ лат. костелъ и въ г. Себежѣ, съ настоятелемъ ксендзомъ и двумя викаріями, *для попеченія о душахъ* (?); подъ костелъ, дома и огороды для ксендзовъ надалъ земельные участки въ городѣ, а для вполнѣ обезпеченнаго содержанія ихъ и на нужды костела назначилъ въ Себежскомъ староствѣ 100 уволокъ земли съ принадлежностями близъ озера Вититерево, съ рыбною ловлею въ озерахъ—какъ въ этомъ самомъ, такъ и въ Себежскомъ, и со всякими льготами и преимуществами, присвоенными латинской церкви въ княж. Лит.; ктиторство же и патронатство надъ этимъ лат. учрежденіемъ оставилъ за собою и преемниками своими, королями; наконецъ, обязалъ ксендзовъ вѣчно молиться за него и преемниковъ его и, особенно, не о спасеніи душъ, а о томъ, *чтобы Богъ сохранилъ навсегда за Польшею отнятыя опять у Россіи ея княжества Смоленское, Сѣверское и Черниговское* (!). 1638 г. Апрѣля 9. a)

Status causae fundationis ecclesiae Siebiesiensis.

Vladislaus IV, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Litvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Lyvoniae, Smolensiae, Czernihoviae, nec non Svecorum, Gothorum, Vandalorum haereditarius rex.

a) Читая эту грамату Сигизмунда III, не знаешь, чему болѣе удивляться: крайней-ли ея невѣрности исторической истинѣ, или же безмѣрному самообольщенію и ослѣпленію неправымъ вѣроученіемъ Рима? Исторически, вѣдь, всѣмъ и каждому извѣстно, что и Бѣлая, и Малая Русь—земли искони Русскія, а никакъ не польскія. Извѣстно также, что жители областей этихъ были издревле православными и сіяли многочисленными православными же храмами, какъ звѣздами, а латинскихъ костеловъ, появившихся уже впослѣдствіи, было въ данное время лишь нѣсколько и изъ нихъ самый старый—Оболецкій основанъ измѣнившимъ православію Яковомъ—Владиславомъ Ягайлою не раньше конца XIV в., къ величайшему, притомъ, негодованію мѣстнаго православнаго, даже высшихъ сословій, населенія (м. пр., см. Истор.-юрид. матер.,

Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, universis et singulis. Repertas esse in actis cancellariae nostrae m. d. Litt. minoris literas fundationis ecclesiae Siebiesiensis divae memoriae Sigizmundi Tertij regis, domini parentis nostri desideratissimi, supplicatumque nobis fuisse, ut easdem ex actis, autenticè rescriptis, authoritate nostra regia extradi mandare dignaremur. Quarum quidem litterarum tenor, qui sequitur, talis est. Sigizmundus Tertius etc. Significamus praesentibus literis nris. Perpetuò et in aevum longa docuit experientia et diuturna orbis christiani praxis, ea potissimum floruisse regna, ea juguisse imperia, quae cultum divinum firmiter tenuerant, eas fuisse validas et fortunatas provincias, quas religio et pietas stabilivit.

вып. XXI, док. 2); потомъ, Полоцкій Іезуитскій костелъ основанъ въ концѣ XVI в. Стефаномъ Баторіемъ положительно и всецѣло на счетъ и съ уничтоженіемъ древнѣйшихъ православныхъ церквей и монастырей (См. Витеб. Стар., Т. V, ч. I, док. № 49); если къ этому прибавить еще фарный (приходскій безъ прихода, впрочемъ, сначала) костелъ въ Витебскѣ, основ. также не ранѣе XVI в., да Францисканскій кост. въ Витебскѣ (Витеб. Стар. Т. I, стр. 601 и 602); то число лат. костеловъ, собственно въ Бѣлоруссіи, этимъ и исчерпывается. Так. обр., *Москвитянамъ* ни Польскаго брать, ни латинскаго разорить тутъ было не чего; между тѣмъ какъ, напротивъ, присвоеніе и разореніе латинцами древнихъ православныхъ церквей и обителей мы видимъ на каждомъ почти шагу и въ самыхъ, печатаемыхъ въ настоящемъ изданіи, истор.-юрид. матеріалахъ. Въ самомъ г. Себежѣ, какъ извѣстно, существовали издревле даже три православныя церкви со сплошною массою православныхъ же прихожанъ (изъ нихъ осталась только одна): для какого же такого еще *попеченія о душахъ* понадобился тамъ латинскій костелъ? Православная, насажденная Самимъ Господомъ Іисусомъ Христомъ, вѣра поносится въ данной кор. грамматѣ именемъ какихъ-то *суевѣрныхъ заблужденій Москвитянъ*; но лукавое око Рима не способно видѣть простыя евангельскія истины православія. Наконецъ, въ Себежскомъ костелѣ велѣно ксендзамъ его всегда молиться о томъ, чтобы этотъ искони Русскій край навсегда оставался за Польшею. Возможно-ли было, по чистой совѣсти, приносить Богу такія противныя самой правдѣ молитвы? Если же онѣ приносились, а тѣмъ болѣе если и теперь, сохрани Богъ, приносятся, то и самое существованіе основаннаго на подобныхъ началахъ костела представляется болѣе нежели страннымъ.

Nos itaque, cum divina miseratione et singulari beneficio arcem nostram Smolenskum caeterasque provincias nostras, iniquissime ab hoste nostro Mosco sub tempus pactorum perpetui foederis raptas, primum quidem nostrum sub Smolenscum, deinde veró serenissimi principis Vladislai, filij nostri charissimi, sub metropolim Moscoviae expeditione et felici utriusque nostrûm periculo recuperavimus magnoque ducatui Littvaniae, a quo avulsae erant, restituimus, eo inprimis cogitationes nostras convertimus, ut honorem quoque divinum et verae christianae pietatis cultum, superstitiosis Moschorum erroribus respersum, ibidem restitueremus, et quantum in nobis est exornaremus; deinde tum vetera sanctae Romanae orthodoxaeque religionis oratoria, Moschorum malignitate collapsa, omni conatu restauranda, tum nova erigenda, et nostri quidem obsequij ac gratificationis testimonia, divini autem beneficij monimenta collocanda existimavimus; uti quidem in civitate nostra Siebiesiensi praeposituram, curâ animarum oneratam, a sancta sede apostolica approbandam, ab episcopo autem Smolenscensi ritûs Romani juxta jura canonica et consvetudines sanctae Romanae ecclesiae regendam, instituimus, erigimus et fundamus, eidemque locum pro templo tituli Sanctissimae Trinitatis, areas quoque pro domibus et hortis praepositi et vicariorum ejus in eadem civitate Siebiesiensi, a revisore nostro designandas, appropriamus, atque ut praepositus Siebiesiensis eiusque vicarij, quos successu temporis duos, quando subditorum praeposituralium numerus et reditus creverint, in ecclesia Siebiesiensi a quovis praeposito haberi volumus, et in eo praepositos obligamus, tum in sacrorum concinendo socij, quisque in suo statu honeste vivere et sustentari, templique necessaria faciliter expediri et procurari possint. Eidem

prepositurae Siebiesiensi ad usum, fructum praepositorum Siebiesiensium fundos, sive agros certos, in capitanatu Siebiesiensi sitos, lacui, Vincicier nuncupato, adjacentes, aliosque agros, eidem loco propiores, per geometram nostrum juratum, scitu tamen et designatione praefecti nostri palatinatûs Smolenscensis, in centum laneos, alias wloki, redigendos et aggeribus juxta morem et praescriptum juris Litvanici circum reperiendos et limitandos, in perpetuum applicamus et irrevocabiliter appropriamus. Piscationem omnem liberam in praedicto lacu Vincicier omnibus praepositis Siebiesiensibus pro tempore futuri reservata. Nihilominus praefectis quoque, sive capitanejs Siebiesiensibus in eodem lacu omnimodo libertatem concedimus; piscationem veró in lacu nostro Siebież tum praepositis omnibus Siebiesiensibus, quam etiam eorum vicarijs, sed non nisi hamorum captu aut retiaculis minoribus et solum pro domestico eorum usu, permittimus. Bonaque supra scripta praepositoralia omnia libertatibus et immunitatibus sanctae Romanae ecclesiae anjungimus, ita tamen, ut bona fundique praedicti praepositorum Siebiesiensium juri quoque communi magni ducatûs Litvaniae judicijsque ordinarijs, in tribunali autem judicio composito subsint, prout aliarium quoque ecclesiarum, in magno ducatu Litvano existentium, subsunt, juribus tamen sanctae Romanae ecclesiae salvis. Collationem porro et jus patronatûs praeposituræ Siebiesiensis nobis et successoribus nostris, ssmis regibus Poloniae et magnis ducibus Litvaniae, reservamus. Quae quidem bona, praepositurae Siebiesiensi a nobis in perpetuum donata et incorporata, homos (domos?) et hortes fundosque supra scriptos omnes praepositi Siebiesienses cum omnibus subditis praesentibus et in posterum futuris eorumque censibus et regimine, cum agris, pratis, sylvis, nemoribus, fluvijs, lacubus,

piscationibus, venationibus, melificijs ceterisque omnibus usibus, fructibus et quibuscunque reditibus, intra limites centum lanearum praepositoralium contentis, et in posterum adinveniendis, pacifice tenebunt, possidebunt, et juxta praescriptum sanctae Romanae ecclesiae perpetuis temporibus uti fruentur. Insuper piscationis quoque in lacubus nostris Wiciciero et Siebieżo, modo tamen supra scripto, exercebunt et perreniter potientur. Omnibus praerogativis et praeeminentijs, officio suo de jure et consvetudine competentibus, gaudebunt. Pro nobis autem et successoribus nostris ac tota republica nostra Deum optimum, maximum exorabunt. Obligati praeterea in aeternum, ex vi hujusce privilegij, nostri quivis praepositorum Siebiesiensium per se sive per vicarium suum in perennem gratiarum actionem et vivam divini beneficij memoriam, quod nobis et reibublicae in recuperationem per nos ducatum nostrum Smolenscensium, Sievieriensium Czernihoviensiumque collatum, submisse profitemur. Semel et minimum quovis anni mense gratissimo missae sacrificio sacro sanctam et vivificam hostiam Supremo Trinoque Numini litare ac precari, ut eas provincias, quas nobis et reipublicae nostrae restituit, clementer tueri et manu Sua potenti dignetur ab hoste defendere verumque et inviolatum Suum in eis cultum quám diutissime conservare. Quae quidem omnia supra scripta perpetuae firmitatis robur obtinere volentes, praesentes manu nostra subscripsimus sygilloque nostro magni ducatus Litvaniae communiri jussimus. Dattum Varsaviae, anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo quinto, mensis Martij in vigesima die, regnorum nostrorum Poloniae trigesimo octavo, Sveciae vero trigesimo secundo. Sigizmundus Rex. Alexander Corvinus Gosiewski, refferendarius et notarius magni ducatûs Litvaniae. Cuj quidem supplicationi, uti justae, benignè annuentes, praesentes li-

teras fundationis, authenticè ex actis rescriptas, extradi jussimus inque omnium majorem fidem et evidens testimonium sygillo nostro magni ducatûs Litvaniae communiri mandavimus. Datum Varsaviae, die IX mensis Aprilis anno Dni MDCXXXVIII. Stephanus Pac, m. d. Litt. procancellarius mp. (L. S.). Relatio magnifici d. Stephani Pac, vice—cancellarij m. d. Litt., oeconomi Brestensi . . . Vladislaus Hierdey s. r. . . Correxit Niekruszewicz.

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 58.

105.

Инвентарь, составленный Осипомъ Корсакомъ Удѣльскимъ для основаннаго имъ въ имѣніи своемъ Удѣлѣ, расположенномъ въ б. Полоцкомъ воеводствѣ (нынѣ Дисн. у.) Францисканскаго кляштора, на половину этого имѣнія, отписанную имъ же, Корсакомъ, этому кляштору въ видѣ фундуша и имѣвшую поступить въ вотчинное владѣніе кляштора послѣ смерти его, Корсака. Отписалъ онъ: Удѣльскій дворъ, фольварокъ Дворецъ и гумно со всѣми хозяйственными принадлежностями, за исключеніемъ лишь того, что завѣщано кому-либо другому. Повинности крестьянъ строго опредѣлилъ онъ такъ именно: барщины три дня въ недѣлю съ полной службы земли, а съ 1/2 службы на одной недѣлѣ одинъ день, а на другой два; сторожъ для кляштора ежедневный со службы одинъ, поочередно; для вспашки полей два сгона, на каждый изъ нихъ съ двора по одному человѣку на озимь, тоже и на ярь, а съ цѣлой службы по двѣ сохи и по двѣ бороны; сѣно косить въ дни барщины, а убирать въ свои дни; на жатву идутъ всѣ женщины и мужчины, оставивъ во дворѣ своемъ только сторожа, пока все сожнутъ; меду давать по 1/2 пуда со службы, болѣе кляшторъ отнюдь не вправѣ требовать, не взирая ни на какое количество пчелъ у крестьянина; на рыбную ловлю неводами по первому льду ходить на озеро Удѣлъ и на другія ближайшія озера три дня на крестьянскихъ дняхъ, а если потребуется времени больше, то во дни барщины; осенью, послѣ уборки съ полей, до Рожд. Хр. отдѣляются для крестьянъ дни на приманку и убитіе тетеревей, на какой предметъ хлѣбъ

въ снопахъ и сѣти должны быть кляшторные; звѣриная лов-
ля должна производиться хотябы и ежедневно, но только въ
самомъ им. Удѣлѣ, для чего крестьяне обязаны имѣть свои сѣ-
ти по 10 саж. со службы; дань: наличными деньгами не пла-
тятъ, а только со ржи, пшеницы, ячменя, овса, ярицы, ко-
нопли, посконья, пеньки, льна даютъ четвертый снопъ, въ
томъ числѣ конопляное и льняное сѣмя; орѣховъ и ягодъ, въ
случаѣ урожая на нихъ, давать по $1/2$ пуда со службы, а гри-
бовъ не давать; женщины, кромѣ жатвы, ни на какія работы
не ходятъ, а только зимой, въ два срока, должны быть по двѣ
пряхи со службы, которыя каждый разъ обязаны выпрясть не
болѣе одной тальки (мотка), а ткать не обязаны; съ каждый
службы четыре раза въ годъ ставить по одной подводѣ въ
Вильну, но не дальше, а еслибы столько подводъ не потре-
бовалось, то за остальныя, не поставленныя, никакой платы
не полагается; подати со старыхъ службъ платить въ томъ
же количествѣ, въ какомъ платились до размежеванія службъ;
скотъ продавать на сторону только съ дозволенія кляштора;
на Пасху со службы по 20 яицъ, а не то—по рябчику или по
курицѣ; на Рожд. Хр. по 2 каплуна со службы, а кляшторъ
обязанъ дать крестьянамъ бочку пива и угостить ихъ, какъ води-
лось прежде только на Пасху. По смерти Корсака, кляшторъ
можетъ получить въ пущѣ только половину бортей съ пчела-
ми; бортникъ, котораго назначитъ кляшторъ, не привлекается
ни къ какимъ болѣе работамъ, какъ только къ прямой обязан-
ности его—смотрѣть за цѣлостью пущи, ежегодно приготовлять
по пяти новыхъ бортевыхъ деревъ, осаживать пчелъ въ бор-
тяхъ и подбирать медъ, ставить ульи, давать короба для своз-
ки хлѣба изъ гумна, лубье, кору для неводовъ, слѣдить за
звѣремъ, наравнѣ съ другими ставить подводу въ Вильну, уча-
ствововать въ сгонахъ, посылать пряхъ, убирать сѣно, давать
орѣхи и ягоды подъ урожай, исполнять, словомъ, все, что и
прочіе крестьяне, за исключеніемъ лишь барщины да сторо-
жи. За убитаго крестьянамъ звѣря платитъ кляшторъ мѣнѣе
стоимости звѣря, а за утайку его крестьянинъ платитъ штрафъ
по цѣнѣ звѣря. Выслѣдитъ и убьетъ крестьянинъ звѣря,—по-
лучаетъ отъ кляштора по гривенкѣ (16 лот.) соли, а бортникъ
этимъ правомъ не пользуется, въ виду его прямой обязанности.
Кромѣ самаго двора Удѣльскаго да фольварка Дворца, отка-
заны на кляшторъ деревни: Шоти съ Русаками, Загородники
съ Ковалями, Сопѣлино, Зенковщина и Заозерье. Въ нихъ

службъ земли $31^{1}/_{2}$, въ томъ числѣ 4 службы пустыхъ, а хо-
зяевъ всего 28, изъ нихъ 2 вольные [a]). 1642 г. Іюля 3.

Inwentarz, odemnie, Jozefa Korsaka Udzielskiego, da-
ny, roku 1642 mca Julij dnia 3, imcm oycom Francisz-
kanom, zakonnikom zakonu so Franciszka, majętności
mey Udzielskiey, w woiewodztwie Połockim leżącey,
którom fundował na klasztor Udzielski wiecznemi cza-
sy, połowicę tey maiętności mey oyczystey. Którą ta
majętność moją Udział, po śmierci mey, oycowie objąć
mają według tego inwentarza; a chociaż ten inwentarz
teraz przyznawam, jednakże w possessyą z rąk moich
nie daję zaraz, ale aż po śmierci mey, mnię, Jozefa Kor-
saka Udzielskiego, ten inwentarz będzie miał moc y
służyć oycom y do pessessyi mają przychodzić. Nayprzod,
powinnosć poddanych y wiele wsi daię do tego klaszto-
ru Udzielskiego, odemnie, Jozefa Korsaka Udzielskiego,
fundowanego: Dwor Udzialski ze wszystkim budo-
waniem, jako się sam w sobie ma, nic nikomu nie zo-
stawując, y cokolwiek jeno we dworze będzie, jeślibym
komu czego nie zapisał za żywota, abo testamentem nie
legował. Do tego dworu Dworzec, to jest, folwark ze
wszystkim budowaniem od mała do wiela, z oborami y
bydłem, co jeno będzie w oborze, oprocz jeślibym co ko-
mu testamentem legowal. Gumno ze wszystkim budo-
waniem, jako się samo w sobie ma, y z tym, co będzie
w gumnie, ze wszystkim zbożem, oprocz tego, jeślibym
co komu legował. Powinność poddanych taka ma być, a nie
inaksza: z służby całey trzy dni na robotę w tydzień,
z czym każą; z pul-służby—jedney niedziele dzień, a dru-
giego tygodnia dwa dni; straż do klasztoru przez cały

а) Инвентарь съ подробными ограниченіями будущихъ вотчинныхъ владѣльцевъ
представляетъ собою рѣдкость. Видно, г. Корсакъ неслишкомъ-то довѣрялъ гуман-
ности и монашескому воздержанію Францисканцевъ.

tydzień koleyno z służby po jednemu; skoro się uyma
za sochę, z kozdego dymu na gwałt po jednemu orać
na jarzynę, y oboronować także gwałt jeden, a jeśli któ-
ry jeden będzie trzymał całą służbę, tedy dwie sochy y
dwie brony ma posłać na gwałt z całey służby; drugi
gwałt także na oranie y na bronowanie na żyto takim
sposobem, jako na jarzyne; siano kosić z roboty, a
sprzątywać na swoich dniach chłopi maią; na żniwo
mają iść niewiasty y chłopi wszyscy, co jeno ich w do-
mu będzie, aż pozną, a tylko mają dom strażą obwarować;
miodu mają dawać z kozdey służby po puł-puda, a do chłop-
skich pszczoł nie mają należeć, by y dwieście rojow chłop
miał; na jeziora, na Udział y na ktorekolwiek bliższe
jeziora, na Udział y na ktorekolwiek bliższe jeziora, z
pierwszego lodu na niewod chłopi na swych dniach trzy
dni iść mają, a niewięcey, a potym z roboty iść mają,
jeśli zachcą oycowie; w jesieni, gdy z pola zniydą, mają
odłączyć dnie chłopom dla przynęt cietrzewi aż do Bo-
żego Narodzenia; zboże mają oycowie w snopach dawać
swoje y sieć ma być klasztorna, a oni na inszą robotę
nie puydą, jeno ptastwa pilnować y bić mają do tego
czasu; łowy na zwierza, gdy rozkażą, by codzień, nie in-
dziey, tylko w Udziele, to powinni chłopi sieci mieć
zwierzynney po dziesięć sążni z służby. Dan ich taka:
Grosza gotowego niemasz; dola z żyta, z pszenicy, z jęcz-
mienia, z owsa, z jarki snop czwarty, y siemienie lni-
ane z tego snopu czwartego; gdy rodzą w ktorym roku
orzechy y jagody wszelakie, wtenczas tylko powinni
poddani dawać do klasztoru po puł-puda z służby całey;
grzybow dawać niepowinni. Białogłowy na żadną robo-
tę nie chodzą, oprocz żniwa, a zimą mają y powinni cztery
poprzęduchy odprawić, po dwie z służby, to iest, z dy-
mu po jedney, a ta poprzęducha kożda tak się ma ro-
zumieć: za każdą razą z służby całey tylko talkę mają

uprząść, a tkać niepowinni; podwoda do Wilna cztery
razy przez rok ze służby całey, indziey niepowinni w
podwodę dalszą jeździć, a jeśliby podwod nie było tak
wiele potrzeba, tedy za to niepowinni nic dawać, ani
opłacać; pobory z starych służeb brać mają jako gdy
nie byli w pomierze, wiedzą chłopi porządek swoy jako
byli stare służby; bydła poddani nie mają przedawać
kupcom, aż oycowie pozwolą, jeśli na klasztor nie ku-
pią; na Wielkanoc z służby jajec dwadzieścia y jarząbka
albo kokosz za jarząbka; na Boże Narodzenie z służby
kapłuny dwa, a oycowie mają im dać piwa beczkę y
częstować, bo taki zwyczay zdawna tylko na Wielkanoc.
Po śmierci mojey mają oycowie w puszczy objąć połowi-
cę barci z pszczołami na część soją a połowicę barci
wyrobionych, a druga połowica przy wolney części mey
Udzielskiey zostaje. Bartnik, ktorego oycowie klasztoru
Udzielskiego mieć będą dla oglądania puszczy y pożyt-
kow tylko, na robotę chodzić niepowinien, a powinność
jego puszcze doglądać, aby szkody nie było; bartnego drze-
wa co rok po pięciorga przyrabiać, pszczoły w barciach
osadzać y podbierać, korzenniki stawiać w paszni klasz-
torney, by y w puszczy kiedy zechcą; krobie dla wo-
żenia zboża z gumna dawać, gdy będzie potrzeba, któ-
rego roku łubie dawać, korę do niewodu; zwierza
soczyć, podwodę z drugimi do Wilna odprawować, y na
oranie y na bronowanie gwałty odprowować, y na żni-
wo, na poprzęduchy posyłać, siano sprzątywać z chłopy,
orzechy, jagody, gdy zrodzą, w ten czas dawać; owo
rowno wszystko z chłopy dawać, procz tego, że nie cho-
dzić na robotę y na straż, ato z chłopy wszystko peł-
nić. Chłop jeśliby zwierza jakiego zabił, tedy powinni
płacić oycowie ceną mnieyszą, niżeli stoi, a jeśliby za-
biwszy zatail, winy ma zapłacić ceną zwierza. Chłop
jeśliby jakiego zwierza osoczył, a ubito w ostępie, za tę

ochotę chłopską mają mu dać oycowie z klasztoru soli grzywiękę, a jeśli nie ubiją, nic nie dać; a bartnik gdy osoczy, nic nie dać, by y ubito, bo to jego powinność. Ta ich powinność wszystka, a nie insza y niewiększa, proszę y upominam, y sumnieniem kapłańskim ichmciow oycow klasztoru Udzielskiego obowiązuję, aby więcey na nich nie wymagali y robot nie przyczyniali, y aby na mnię nie narzekali, ale aby za duszę moią y za duszę małżonki mey pana Boga prosili. Wieś Szocie z Rusakami, służby pulsiódmey: Nayprzod, Siemion Marcinowicz Maysiuta, Piotr Jurklewicz służba; Filip Marcinowicz Maysiuta, Jakusz y Kuźma Maysiuty służba; Alexiey Socz służba; Miszko Owsianik z synem Michałkiem, Roman Owsianik służba; Hryszko Storona puł-służby; Ilia y Wasil z bracią młodszą Maysiuty trzecią zęśc dwie służeb; Mikuła, Chwiodor Rusaki trzecią część dwie służeb; Iwan Maysiuta trzecią część dwie służeb. Wieś Zagrodniki z Kowalami, dziesięć służeb: Michałko Łopocin z bracią, Siemion Juchnowicz służba; Hawryło Piwowar z synami z Chrołem y Alexiejem służba; Andrzey Piwowaronek puł-służby; pusta puł-służby; Piotrok Juchnowicz y Daniłowa wdowa z synami służba; Waśko Prykocin puł-służby; pusta puł-służby; Piotrok, Michałko Karoli służba; Piotrok, Andrzey Dziemiszkiewiczy służba; Jan Kucharz, ten ma list wolny odemnię; Piotrok Rusaczonek służba; pusta służba; pusta druga służba. Wieś Sapielino, służeb pięć: Andrzey Malejonek, Sciepan służba; Fiedor z Szymową Łosi, Prokop Szysz, Fiedor służba; Hauwryło Preja, Jakub Kuxa służba; Michałko Kuxa, Hryszko Kuxa z synami, Marcin Kuxa służba; pusta służba. Wieś Zienkowszczyzna, służeb cztery: Protas Humiennikowicz z synami służba; Siemion Tierkiewiczowicz, Andrzey, Arciom, Iwan służba; Filip Owsianik, Jurko Owsianik służba; Marcin Pa-

uluczonek, Waśko Maysiuta służba. Wieś Zajezierze za jeziorem Udzielskim, nad puszczą Udzielską, służeb pięć: Andrzey Raczek, bojarzyn, ten ma list wolny, służba; Sciepan Ananicz, Roman Sopkowicz służba; Alexiey, Iwan, Ławryn Sopkowiczy służba; Hawryło Łoś niewodniczy, z synem, Maciey Łoś służbą; Kaszura Iwan z synem Mikitą, Lewon Szymowłos służba. Ktory to inwentarz moy, ręką moią pisany, maiętności mey Udziała daję wiecznemi czasy ichmościom oycom Franciszkanom zakonnikom zakonu swiętego Franciszka, na klasztor Udzielski, w woiewodztwie Połockim leżący, do ktoregom ręką swą podpisał y pieczęć przyłożył, tak też z podpisami rąk y przyłożeniem pieczęci ludzi zacnych, ichmościow panow przyiacioł moich, odemnie uproszonych, ktorzy się ichmość do tego inwentarza rękoma swemi podpisali y pieczęci swe przyłożyli. Pisano w Udziale, roku tysiąc sześćset czterdziestego wtorego Julij trzeciego dnia. (L. S.) (L. S.) (L. S.) (L. S.). Josef Korsak Udzielski ręką swą. Dawid Szwykowski ręką swą. Do tego inwentarza Antoni Jan Tyszkiewicz, podskarbi nadworny wo xa Lo. Do tego inwentarza pieczętarz Michał Tyszkiewicz, podsędek wa Połło, ręką swą.

По оп. кн. об. № 152, № ч. 1, л. 71—73.

106.

Фундушевая запись зем. Полоц. воев., Осипа Корсака Удѣльскаго, на основанные имъ костелъ и кляшторъ Францисканцевъ въ имѣніи Удѣлѣ (Дисн. у.), съ двумя каплицами при самомъ костелѣ и со склепомъ въ оном для погребенія тѣлъ какъ его, фундатора, послѣ его смерти, такъ и, умершихъ уже, жены его Марины ур. Швыйковской и дитяти ихъ. Кляшторъ основанъ, по крайней мѣрѣ, на 4 ксендзовъ и 4 братишковъ (послушниковъ). Въ фундушѣ надаются: доставшаяся фундатору по

раздѣлу съ родными его часть им. Удѣлъ со всѣми принад-
лежностями и съ населенными деревнями: Шоти, Русаки, За-
городники, *Ковали*, Сопелино, Зенковщина и Заозерье (Дисн. у.),
въ которыхъ всего $30^{1}/_{2}$ службъ земли, и имѣніе Залядье въ Ош-
мянскомъ уѣздѣ,—съ правомъ вступа въ Удѣльскую пущу, со-
гласно тому же раздѣлу, а также во всѣ озера Удѣльскія, *За-
лѣсскія*, *Березвецкія*, *Заборскія*, *Плисскія*, Мнюцкія, *Псуйскія*, Шан-
скія, Долганскія (Дисн. у.) и вообще во всѣ озера Корсаковъ
Залѣсскихъ; кромѣ того, всякій домашній скотъ, хлѣбъ, зо-
лото, серебро, драгоцѣнные камни, одежды, ковры, обои, во-
енныя вооруженія, мѣдь, олово, всякое желѣзо и вообще вся-
кая движимость; независимо отъ сего, собственно на украше-
ніе и *оборону* костела, два большіе, гусарскій и казацкій, бара-
бана, нѣсколько гаковницъ (ружья) и болѣе десятка мушкетовъ.
Обязываются Францисканцы фундуша этого ни въ какомъ слу-
чаѣ не отчуждать къ другому какому-либо кляштору, подъ опа-
сеніемъ лишенія фундуша вмѣстѣ съ костеломъ въ пользу дру-
гаго латинскаго монашескаго ордена. [a]) 1642 г. Іюля 30.

Roku 1642, Julij 30 dnia. Fundusz klasztoru Udzi-
elskiego, w województwie Połockim leżącego, przez jp.
Jozefa Korsaka Udzielskiego czyniony, tali methodo: Ja,

---

[a]) Какъ самое основаніе кляштора, такъ и право вступа Удѣльскихъ Фран-
цисканцевъ въ озера *Залѣсскія*, *Березвецкія*, *Заборскія*, *Плисскія*, *Псуйскія*,—это
сѣть, закинутая для уловленія, гл. обр., въ латинство *издревле православнаго* мѣст-
наго населенія, составлявшаго приходы и донынѣ существующихъ церквей въ *Залѣсьѣ*,
Заборьѣ, *Плиссѣ*, *Псуѣ*, *Ковалях* и во многихъ другихъ мѣстахъ, а также въ имѣ-
ніяхъ бывшаго и при фундаторѣ своемъ, Львѣ Корсакѣ, еще *православнымъ*, но
сыномъ его, воеводою и старостою Мстиславскимъ и пр., Осипомъ Львовичемъ Кор-
сакомъ, перефундованнаго и совращеннаго въ унію, Березвецкаго монастыря.—
Сравн. выше, фундушъ Глубоцкихъ кармелитовъ.—Для опредѣленія, болѣе или ме-
нѣе, правъ Осипа Корсака Удѣльскаго на записанныя имъ въ пользу Франци-
сканцевъ имѣнія, нужнымъ считаемъ помѣстить здѣсь краткія указанія на бывшія
между нимъ и родными братьями его раздѣлы, записанные въ этой же акт. книгѣ:
1) На 504 л. раздѣльный актъ Петра и Степана Григорьевичей Корсаковъ Удѣль-
скихъ, отъ 10 Апрѣля / 14 Іюля 1620 г., по коему, съ согласія старшаго брата своего, Осипа
Корсака Удѣльскаго, въ подтвержденіе своихъ раздѣльныхъ записей, отъ 5 Октября
1619 г., раздѣлили они между собою общую пущу Удѣльскую, а равно пашни, при-
межки—какъ дворовые, такъ и крестьянскіе, на три части.—2) На л. 26 сдѣлка
между Петромъ, Степаномъ и Осипомъ Григорьевичами Корсаками Удѣльскими, отъ
20 Іюня 1620 г. Первые два, прекращая начатое ими съ третьимъ въ Полоцкомъ зем-
скомъ судѣ дѣло о раздѣлѣ имѣній Псуя и Свидон, сост. въ Полоц. воев., предо-

Jozef Korsak Udzielski, ziemianin jkmci wa Pollo, czy-
nię wiadomo y zeznawam tym moim dobrowolnym fun-
dacyinym listem, wieczystym zapisem, komuby o tym
wiedzieć należało, teraźnieyszym y napotym będącego

ставляютъ избраннымъ ими посредникамъ рѣшить, чтобы изъ нихъ, братьевъ, Осипъ
раздѣлилъ между ними им. *Псую* на три равныя части. А что касается им. Свидон,
которое тотъ же Осипъ Корсакъ держитъ въ залогѣ отъ Гребницкаго въ 200 ко-
пахъ грошей, принадлежащихъ также матери и покойному брату ихъ, Корсаковъ,
Ивану Корсаку, а послѣ нихъ въ $^{2}/_{3}$ этой суммы и имъ, Петру и Степану Корсакамъ,
то, послѣ зачета симъ послѣднимъ этой слѣдуемости имъ и по уплатѣ, взаимно, Оси-
пу Корсаку причитающихся съ нихъ на имѣніи Псуѣ 200 злотыхъ, имѣнія Псуя и
Свидоя должны быть раздѣлены между всѣми ими, братьями, согласно раздѣльнымъ
записямъ ихъ на им. Удѣлъ и Вербилово, на три равныя части, съ тѣмъ, что, въ
случаѣ неуплаты тѣхъ 200 злот. на срокъ 20 Октября 1620 г., Осипъ Корсакъ
оставляетъ им. Свидою за собою, а им. Псуя все-таки должна быть раздѣлена, какъ
выше сказано.—3) На 34—36 л. раздѣльная запись между Осипомъ и Петромъ
Григорьевичами Корсаками Удѣльскими, на оставшуюся имъ по наслѣдству послѣ род-
наго брата ихъ, Степана Корсака Удѣльскаго, принадлежавшую послѣднему, по пер-
вому между ними, братьями, раздѣлу часть имѣнія, подъ названіемъ Старый Удѣлъ
съ крестьянами. Теперь Осипъ и Петръ Корсаки дѣлятся такъ именно. На долю
Осипа Корсака достаются: $9^{1}/_{2}$ службъ съ 1 пустошью земли, населенной крестьяна-
ми въ числѣ 10 домохозяевъ съ 67 душами муж. пола, въ томъ числѣ служба подъ
назв. Романковщина на *Литовщинѣ* (?). А на долю Петра Корсака: бояринъ Ѳе-
доръ Молецкій—служба, Ермакъ—$^{1}/_{2}$ службы, Хромой на Сброяянахъ служба,
Оземша—служба, Кривой—служба, на Нюжилычахъ—служба, на Скуковью—служба,
Матюшъ—служба, Лысыхъ два на Нарушевѣ—служба, на Сорочинѣ—служба, Ба-
ранъ—служба, итого $10^{1}/_{2}$ службъ земли. Кромѣ того, дѣлятъ они между собою вновь
дворовую пашню, постройки, грунты съ крестьянами, прилегавшіе къ двору (Удѣль-
скому?), по каковому новому раздѣлу на часть Петра Корсака досталась, м. пр.,
служба земли на *Поречьѣ* (есть с. Порѣчье вблизи м. Глубокаго при почтовой до-
рогѣ, съ православною церковью), а Осипу Корсаку,—м. пр., служба *Микулино*
(есть также недалекѣ оттуда с. Микулино, или Микуличи, а фольваркъ Мику-
личи входилъ въ составъ фундуша Березвецкаго монастыря). Рыбная ловля *въ
озерахъ* должна производиться согласно прежнему раздѣльному акту (котораго, къ со-
жалѣнію, въ акт. кн. нѣтъ). Независимо отъ того, между ними, Осипомъ и Петромъ
Корсаками, еще и имѣніе, *лежащее у границы* (т. е., у тогдашней границы Русской),
доставшееся имъ по смерти того брата, Степана, а сему послѣднему отъ нихъ
же самихъ, дѣлится такъ: Осипу Корсаку достается: на *Ясѣ* (оч., не Дисн., а Нев. у. съ
православною церковью издревле) Прошко съ братомъ Тишкомъ и Захарки съ сыновь-
ями—служба; Трофимъ и Микита Уляшинъ Хондикомазы, Матюшко и Денисъ съ сы-
новьями—$^{1}/_{2}$ службы; на Пандыкутѣ $^{1}/_{2}$ службы, на которой живетъ Родивошко По-

wieku ludziom, iż ja, uważając to u siebie, że na świecie nic niemasz pewnieyszego nad śmierć, a czasu y godziny nikt wiedzieć nie może, kiedy, jako y gdzie te życie doczesne skączyć przyidzie; zaczym, niemasz nic lepszego każdemu człowikowi chrześciańskiemu, jako sta-

дубѣсъ съ сыновьями; Быково $1/2$ службы совмѣстно съ Пандыкиномъ (sic); на *Ладыщкинѣ* (отъ бояръ Лодыжинскихъ?) служба; Алексѣй Антющевичъ съ сыновьями, Ярмошко Мышелаевъ, Исакъ Дѣдовичъ, Степанъ Свищолъ съ сыновьями Иваномъ и Захаркомъ, Первуша и Максимецъ, родные братья, на Мойсеевѣ—служба. Итого $3^1/_2$ службы. А на часть Петра Корсака достаются: (не названъ) съ сыновьями—служба; *Гаевецъ* (Гаево им. въ Себ. у.)—служба; въ локтѣ (т. е. въ углу) на Гавриловѣ Никитка съ братомъ Томиломъ, Никита Хариланогь и Мишка—служба; на *Цоддубъѣ* (им. въ Себ. у.) Тишка Кравецъ съ тремя сыновьями, Ждановъ, Скоморохъ, Володько съ братомъ—служба; Богомолова служба; итого 6 службъ земли.— Изъ этихъ краткихъ указаній уже явствуетъ, м. пр., что далеко не всѣми, поименованными въ фундушѣ, предоставленными Осипомъ Корсакомъ Удѣльскимъ въ пользованіе своихъ Францисканцевъ озерами могъ располагать онъ на правѣ полной собственности, какъ напр., *Псуйскими* (такъ видимъ, что Псуя принадлежала еще и братьямъ его, Петру и Степану, а по смерти послѣдняго, все-таки еще и Петру), не говоря уже объ озерахъ *Березвецкихъ* (назыв., какъ извѣстно, Подлазное, Мускатное, Забѣльское и Березвецкое прибрежье оз. Глубоцкаго), которые, по фундушамъ другихъ лицъ, именно Льва и Осипа Львовича Корсаковъ, принадлежатъ всецѣло древлеправославному Березвецкому монастырю, и *Залѣсскихъ*, которыя, по фундушу того же Осипа Львовича Корсака, должны были составлять принадлежность имѣнія Залѣсья, паданнаго тому же Березвецкому мон. и Глубоцкому ксендзу. Такому вольному или невольному присвоенію чужой собственности нельзя и удивляться, если принять въ соображеніе, что въ тѣ времена достаточно было только фундовать что либо на ксендзовъ,—и уже противъ такого фундуша не принимались въ уваженіе никакія, хотабы и самыя правильныя, возраженія. Примѣръ на лицо: помѣщенное въ этомъ же выпускѣ рѣшеніе суда по дѣлу вдовы брата фундаторева, Петра Корсака Удѣльскаго, сына и опекуновъ ея съ Удѣльскими Францисканцами, гдѣ отказъ истцамъ мотивированъ, безъ дальнѣйшаго, *однимъ лишь фундушемъ* Осипа Корсака Удѣльскаго. Тамъ идетъ дѣло о частяхъ им. Старый Удѣлъ, которое въ части принадлежало вѣдь и Петру Корсаку, а по смерти его, слѣд., и наслѣдникамъ его. И проч.—Изъ Березвецкихъ озеръ особенно замѣчательно *Мускатное* не по величинѣ, но по чрезвычайной глубинѣ (въ 30—40-хъ годахъ нын. стол. въ нѣкоторыхъ мѣстахъ этого озера лотомъ не доставали дна); въ немъ ловились, м. пр., угри и даже сомы. Послѣдніе попадались также въ недалекомъ оттуда, тоже весьма глубокомъ озерѣ Язнѣ (Дисн. у., гдѣ м. Язно съ православною церковью). Присутствіе въ этихъ озерахъ сомовъ объясняли предположеніемъ, что самыя озера имѣютъ подземное сообщеніе съ какою-то большою рѣкою, б. м., съ недальнею р. Дисною, впадающею въ Зап. Двину.

rać się o pomnożenie chwały Bożey y zbawienie swoje, y aby po śmierci offiary święte przez kapłany odprawowane były. Przeto, ja, Jozef Korsak Udzielski, umyśliłem y postanowilem był, zgodnie z miłą małżonką moją, z tego świata zeszłą, panią Maryną Szwyikowską, fundować w majętności naszey, nazwaney Udziele, w województwie Połockim leżącey, klasztor na zakonniki s-o Franciszka, aby wiecznemi czasy, tak za żywota, jako y po żywocie naszym, za nas Pana Boga prosili y za grzechy nasze błagali. Którey to fundacyi miła małżonka moja będąc pewna, to imienie Udział, którem ja oney, względem wniesienia jey w dom moy gotowych pieniędzy y w rzeczach ruchomych na dwadzieścia tysięcy złotych Polskich, wiecznym prawem zapisał był, y wniesienie swoje znowu mnię, Jozefowi Korsakowi, na wieczność, po śmierci swey, zapisała y darowała, y summę, za majętność macierzystą, nazwaną Swir, wziętą, mnię dała; za którą ja imienie Zaladzie, w powiecie Oszmian. leżące, kupił. A iż dotąd nie przyszło małżące mey miłey, zmarłey, za żywota, ze mną spólnie, to świątobliwe przedsięwzięcie samym wykonać skutkiem, tedy ja, Jozef Korsak Udzielski, czyniąc dosyć tak swojey, jako y małżonki mey miłey woli y obietnicy, mając, prawem pospolitym warowaną, wolność dobrami mojemi oyczystemi, wieczystemi y kupnemi majętnościami leżącemi y ruchomemi jako chcąc szafować, dać, darować, na kościoł y komu chcąc wiecznemi czsy, według upodobania swego, zapisać, nie z żadnego przymusu, ale z dobrey woli y chęci mojey, na pomnożenie chwały Bożey, a nie odstępując w niwczym woli zeszłey miłey małżonki mojey y obietnicy Panu Bogu oboyga nas spólnie uczynioney, stosując się do konstytucyi seymowey, roku przeszłego 1635 postanowioney, przyznawam to tacto pectore y sub fide, honore et con-

scientia, Deum testor przed Sądem, że tę
fundacyą czynię de nova radice z dobr moich własnych,
żadnych pieniędzy za nie niewziowszy, si-
ne ullo condictamine, sed ex puro zelo et mea propria li-
beralitate, nie czyniąc in fraudem konstytucyi y prawa
pospolitego, zapisuję y wiecznym a nieodzownym pra-
wem na klasztor s-o Franciszka funduję dwor imienia
mego Udziała, w województwie Połockim leżącego, oy-
czysty, dziedziczny, nikomu żadnym prawem pierwszym
nie zapisany y żadną summą y przewodami prawnemi
nie obciążony, z budowaniem dwornym, folwarkowym
y gumiennym, z ogrodami owocowemi y chmielowymi
sadami, sianożęciami murożnemi y błotnemi, z łasami,
puszczami, barciami, stawy, młyny y z ich wymlotkami,
sadzawkami, rzekami, rzeczkami, z wstępami wolnemi
do wszytkich jezior, z wolnym w nich łowieniem ryb
niewodami y wszelkiemi sieciami y przyprawami, wed-
ług działu przodkow naszych, panow Korsakow, y nas
samych, to iest: do jezior Udzielskich, Zaleskich, Berez-
weckich, Zaborskich, Pliskich, Mniuckich, Psuyskich,
Szańskich y Dołhańskich, owo zgoła do wszytkich jezior
panow Korsakow Zaleskich, mianowanych y niemiano-
wanych; których jeśliby kto jmciom, oycom Franciszka-
nom klasztoru Udzielskiego bronił, pod zaręki przodkow
naszych założone podpadać ma. Jednakże, jako dworu,
tak y wszystkich przynależności jego, sobie spokoyne
dzierżenie do żywota mego zachowuję y do rąk ich nie
daię. Do czego oycowie Franciszkanie po śmierci mojey
do possessyi przychodzić mają. Funduię też y na wiecz-
ne czasy nigdy nieodzownym prawem daię, daruję y za-
pisuję na tenże klasztor Udzielski s-o Franciszka pewne
wsi, do tegoż dworu Udziała należące, w województwie
Połockim leżące, po żywocie moim, to iest: wieś Szocie
z Rusakami służeb puł-siódmy; wieś Zagrodniki z Ko-

wałami służb dziesięć; wieś Sapielino służeb pięć; wi-
eś Zieńkowszczyzna służeb cztery; wieś Zajezierze, za
jeziorem Udzielskim, służeb pięć. Których wsi spisawszy
poddanych, ich powinność, inwentarz porządny, przy-
znany, ichmościom Franciszkanom dałem, z wolnym ody-
skaniem poddanych, s tych wsi zbiegłych, gdziebysię-
kolwiek y u kogo okazali; z gruntami wszelakiemi pod-
danych, w tych wsiach, wyżey pomienionych, mieszka-
kających, z ich żonami, dziećmi, maiętnościami y ze
wszelakiemi ich powinnościami. A insze wsi wszytkie,
do tegoż imienia Udziała należące, które się w tym fun-
duszu mianowicie nie pomienili y nie wyrazili, wiecz-
nie do wolnego swojego szafunku zostawuję. Do tego,
cobykolwiek zasiewku zboża w polach, złożonego wsze-
łakiego w gumnach y zsypanego w świrnach, w obo-
rach bydła rogatego y nierogatego, po śmierci mey w
tym dworze Udziele zostało, także konie, klacze stadnę
y zrzebista, złoto, srebro, kamienie drogie,
szaty, kobierce, obicia, rynsztunki wojenne, miedź, cy-
nę, żelazy wszelkie y co się jenokolwiek majętnością y
rzeczą ruchomą nazwać może, to wszystko a wszystko
ichmem oycom Franciszkanom do klasztoru Udzielskiego,
po żywocie moim, daję, daruję y zapisuję, warując
to jednak, iż to wszystko do żywota mego w
wolnym szafunku moim ma być tak, iż jeśli-
bym cokolwiek komu z krewnych, powinnych y obcych
abo czeładzi swey z tych rzeczy moich ruchomych, wy-
żey pomienionych, ostatniey woli mojey testa-
mentem zapisał, to każdemu oycowie zakonnicy, bez
zatrudnienia, oddać mają y powinni będą. A co się kol-
wiek w testamencie nie pomieni, to wszystko zakonni-
kom do klasztoru Udzielskiego należeć ma wiecznemi
czasy. Osobliwie, dla ozdoby kościoła podczas processyi,
jako na Boże Narodzenie, na Wielkanoc, na Boże Ciało,

odprawujących się, zapisuję bębny moje dwoje usarskie y kozackie, także hakownic kilka, muszkietow kilkanaście wielkich na ozdobę y obronę kościoła Udzielskiego. Majętność moją, leżącą w powiecie Oszmiańskim, nazwaną Zaladzie, kupną, jeślibym się nie ożenił y żadnych zapisow wieczystych, tak przyznanych, jako y testamentem małżące y nikomu inszemu na tę majętność nie dał y nie zapisał za żywota mego y oney nie przedał, tedy y ta majętność moja Zaladzie wiecznemi czasy do tegoż klasztoru Udzielskiego, a nie do inszego, należeć ma, pod tąż, niżey opisaną, obligacyą, że jey oycowie zakonnicy nie będą mogli do inszego klasztoru od Udzielskiego kościoła oddalać y odłączać; jednakże sobie teraz, za żywota, wolną dyspozycyą zostawuję, wolen będąc jako chcąc, za żywota swego, tym imieniem Zaladziem szafować, dać, darować, przedać, zapisać y według woli obrocić. A chociażbym y przedał, a ta summa gotowa została, nie oddana y nie zapisana nikomu, cokolwiek jey będzie, to nie komu inszemu, jeno zakonnikom do tegoż klasztoru Udzielskiego należeć ma wiecznemi czasy. Ustęp do puszczy Udzielskiey, według działu mojego z pany bracią rodzoną, z łowieniem zwierza y z wszelakiemi z oney pożytkami, z robieniem barci y pszczoł osadzeniem, y jakie sobie wymyślić y wynaleść mogą pożytki, drzewa wszelkiego na budowanie y na opał, owo zgoła co zechcą, według działow naszych, to im, zakonnikom, przy tym klasztorze Udzielskim mieszkającym, wolno będzie wiecznemi czasy. Mają tedy y wolni będą imć oycowie Franciszkanie zaraz skoro po śmierci mojey, wziąwszy jenerała y szlachtę, według prawa, za tym zapisem funduszem moim to imienie Udział, dwor ze wszystkiemi przynależnościami y wsiami, wyżey mianowicie opisanemi y wyrażonemi, jaką swoią własność,

objąć y na wieczne, potomne czasy trzymać na mieysću, na to naznaczonym, jeślibym sam klasztoru, za żywota mego, wystawić nie mogł, kościoł założenia Nayświetszey Panny mają z dwiema kaplicami, zbudować: jedna, wchodząc do kościoła, po prawey stronie ma być Świętego Michała Archanioła y ołtarz, a po lewey ręce ma być kaplica s-o Franciszka; w teyże kaplicy ma być ołtarz S-o Jozefa, stroża Nayświętszey Panny. A przy kościele zbudować mają klasztor, dla mieszkania swego przystoyny; sklep też w kościele dla ciał naszych jako nayprędzey zmurowany ma być, po prawey ręce, u ołtarza wielkiego, w ktorym, a nie gdzie indziey, ciała nas oboyga, moje y małżąki mojey zmarłey, y ciało dziecięcia naszego położone być mają, na wieczne czasy. A jeślibym z tego świata zszedł nie mając drugiey małżąki, tedy nikt inszy nie ma ciała mego grześć, jeno x. gwardyan kościoła Udzielskiego z zakonnikami, y co po mnie zostanie, według testamentu, jeżeli przezemnie sprawiony będzie, lub też y bez testamentu, to wszystko w moc y w dyspozycyą swoją wziąć, y pogrzeb mi sprawić mają z dobr moich, po mnie pozostałych, nie tykając się ani żadney rzeczy, biorąc na pogrzeb u poddanych y naymnieyszey rzeczy; o co proszę y kapłańskie sumienie obowiązuję, aby od chłopow na pogrzeb moy nic nie brali. Dlaczego, zaraz po śmierci mojey y tę część wolną imienia mego Udziała, wsi, ktorychem tu w tym liście, funduszu moim do klasztoru nie odpisał, ale do wolney dyspozycyi mojey sobie zostawił, wolni będą oniż, oycowie Franciszkanie klasztoru Udzielskiego, wziąć y trzymać oną od objęcia zupełnie lat trzy, a po wytrzymaniu w pokoju lat trzech, komu będzie należało, wrocić. liczby z tego nikomu nie czyniąc y nie sprawując się z tego, chociażby się w tym imieniu Udziele y spustoszenie jakie stało za ich

przez te lata trzy dzierżenia. A jeślibym się ożenił, a po śmierci mey małżąka została, tedy już nie zakonnicy, ale ona pogrzeb mi sprawić ma w tym kościele Udzielskim, odemnię fundowanym, a zakonnicy już przystępu mieć nie mają do pogrzebu, który odprawić się ma bez wszelakiey pompy tego świata, tylko z ceremoniami kościelnemi, jako nayprzystoyniey, wezwawszy jako naywięcey pokrewnych moich y zmarłey, miley małżąki mojey. A iż ten zakon nie dla czego innego, funduję, jeno żeby Pan Naywyższy przez kapłany offiarami świętemi za grzechy nasze był błagany, powinność tą na zakonniki kładę y onych sumieniem kapłańskim obowiązuję, aby wiecznemi czasy za duszę moją y małżąki mey miley, zmarłey, jako fundatorow, Pana Boga prosili y błagali, miewając mszą świętą śpiewaną z requiem dwa razy na każdy tydzień, to jest, w dzień wtorkowy, a drugi piątkowy, u ołtarza wielkiego, przy którym ciała nasze leżeć mają. I o to na Imie Pana Jezusa proszę oycow zakonnikow y obliguję, aby na każdą niedzielę imiona nasze byli wspominane wiecznemi czasy, przez kaznodzieje na katederze, aby Pana Boga za dusze nasze prosili y nie przepominali; w czym sumnienie zakonnikow obowiązuję. A tę fundacyą czynię na sześciu kapłanow y na czterech braci, których tak w tym klasztorze ma być przynaymniey; o co proszę y obowiązuię, jakoż mają mi oycowie Franciszkanie dać kapłana, który by przy mnię obecnie do żywota mego mieszkał y budynku kościoła y klasztoru doglądał; którego ja powinien będę wszystkim opatrować. A jeślibym ja z tego świata zszedł śmiercią, kościoła nie zbudowawszy y sklepu nie zmurowawszy dla odpoczynku wiecznego ciału małżąki mey y memu, tedy oycowie Franciszkanie z tych dobr moich, fundowanych na klasztor Udzielski, mają kościoł co nayprędzey budować y

sklep dla ciał naszych murować, y tam ciała nasze przenieść, a mnię jednak zaraz chować poprostu z nieboszczyką małżąką moją. A ukaże li tego potrzeba, aby na budynek kościoła, sklepu y na ozdobę y apparamenta kościelne imienie Załadzie oycowie Franciszkanie wiecznością komu przedać chcieli, to im wolno będzie uczynić, jeżeli odemnię komu, za żywota mego, nie będzie to imienie Załadzie puszczone y zapisane, jako się wyżey pomieniło. Jednakże, jeśliby się bez przedania obeyść mogli, aby to imienie wiecznemi czasy przy tey fundacyi Udzielskiey zostawało, o co pilnie żądam y proszę; a chociażby przedali, tedy z czynszu kościelnego, z tych pieniędzy intratę biorąc, mają kościoł budować y opatrować powoli, według intraty czynszu, summy tey ogułem nie tracąc. Ten też obowiązek y warunek na ichmcow oycow Franciszkanow wkładam, pod straceniem tey fundacyi mojey y tego wszystkiego, co się daje tym funduszem moim, że nie mają mocy, ani wolno im będzie tego mieysca żadnym sposobem do żadnego inszego konwentu przywracać; których sumieniem kapłańskim y sądem Bożym obowiązuję; bo jeśliby to uczynili przeciwko tey woli mojey fundacyi y zapisowi, tedy tymże moim zapisem, oycom danym, daję moc wszystkim panom Korsakom domowstwa mego, którzyby jeno tego postrzec chciał, dowiodszy tego samą rzeczą, jeśli to nad moją wolą stanie, objąć prawnie ten kościoł y ze wszytkiemi dobrami, odemnię danemi, a inszemu dać zakonowi, zaraz z temi powinnościami, wyżey pomienionemi, według tey fundacyi mojey, aby za dusze nasze Pana Boga prosili. I na tom ja, Jozef Korsak Udzielski, dał ten moy list, zapis fundacyiny, z podpisem ręki mey własney, pod pieczęcią moją y z podpisami rąk ludzi zacnych, ichmść panow przyjacioł moich, odemnię ustnie y oczewisto proszonych, którzy się ichmść

rękami swemi podpisać raczyli y pieczęci swe przyłożyli. Pisan w Wilnie, roku tysiąc sześćset czterdziestego wtorego, miesiąca Julij trzydziestego dnia. Jozef Korsak Udzielski ręką swą. Antoni Jan Tyszkiewicz podskarbi nadworny wo xa Litto. Michał Tyszkiewicz, podsedek wa Pollo, ręką swą.

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 500—503.

107.

Отрывокъ произведеннаго полюбовнымъ судомъ разграниченія земель гг. Роговъ и Богущевича съ землями Полоцкаго Борисоглебскаго монастыря а). 1642 г.

Судъи полюбовные, земяне его королевское млсти воеводства Полоцъкого, Янъ Самуелъ Селицъкий, подъстолий Полоцъкий, Абърамъ Рипинъский, стороны ихъ милостей пана Миколая и Даниеля Рогозовъ и его млсти пана Кришътофа Богушевича, а я, Степанъ Храпъковичъ, и я, Лукашъ Ососка, стороны велебъного его млсти отца Теофиля Олшеницы, архиманъдриты икгумена Борисоглебъского Полоцъкого, на справу, нижей мянованую, высажоные, озънаймуемъ тымъ нашымъ, полюбовъно судовымъ листомъ, ижъ што его млсть отецъ архимандрита Борисоглѣбъский и ихъ млсть панове Рагозове и его милость панъ Кришътофъ Богушевичъ, не придечи зъ собою до росправы правное, за позвомъ о кгвалтовъное черезъ его млсти отца архи-

а) Здѣсь видимъ: часть владѣній Полоцкаго Борисоглѣбскаго монастыря, также новое своеволіе извѣстнаго уп. архимандрита *Ольшаницы*, древность названій имѣній *Турця* (Пол. у.), *Мнинцы*, *Черствятъ* (Леп. у.), въ которыхъ существуютъ и понынѣ православныя церкви, и, наконецъ, древность *Зашчельской* православной церкви (Леп. у.).

мандриту пожатье жита на кгрунътахъ пановъ Рогозовъ и пана Богушевича, названыхъ Углахъ Станюлевскихъ, за речкою за Поленицею, у воеводстве Полоцъкомъ лежачихъ, за вложенемъ се межи ихъ млстями пановъ приятіолъ зубополныхъ, дали межи себе инътерцызы на успокоене и ограничене кгрунътовъ ихъ млстей пановъ Рагозовъ и пана Богушевича, вышъменованыхъ Угловъ, прозываемыхъ Станюлевскихъ, за речкою за Поленицею, до именя ихъ млстей Заполенича и Лутова зъдавна припадежачихъ, указанъя слушъное границы зъ обудвухъ сторонъ и розсужене кривдъ и шкодъ, (въ?) пожатю жита и въ пущи учиненыхъ, терминъ певный, въ року теперешънемъ тисеча шестъ сотъ сорокъ второмъ, мсца Ноябра третего дня, зложили. И на томъ термине передъ нами, высажоными полюбовъными судьями, въ Бозе велебный его млсть отецъ архиманъдрита Борисоглебский подданыхъ своихъ Пустынскихъ и Турецъкихъ зъ шкоды, въ пожатю жита починеные, если болъшъ не заберали, до присеги ставити мелъ; о чемъ ширей и достатечне все пунъкта, паракграфы, обовязки и заруки въ тыхъ интерцизахъ, межи ихъ млстями даныхъ и писаныхъ, доложоны суть. А такъ, того року, вышъменованого, мсца Ноябра третьтего дня, чинечи ихъ млсть инътерцизамъ своимъ досыть, на тотъ терминъ зложоный, на вышъ помененые кгрунъты Углы, прозываемо Станюлевские, за речъкою за Поленицею, за дистомъ обедъве стороны зъехали; на приятелей своихъ, судей полюбовъныхъ, на обсуженъе кривдъ и узнане шкодъ тамътыхъ, на узнаня межи ихъ млстями слушъное границы высадили. Потомъ, его млсть отецъ архимандрита, тамъ очевисто самъ будучи, панове Рагозове, такъ тежъ и панъ Богушевичъ, насъ, судей полюбовъныхъ, жодали, абысмы узнали, хто упередъ дуктъ границы указовати маетъ. Мы, судъи полюбовные, намо-

вившися зъ собою, узнали есмо, абы панове Рагозове и панъ Богушевичъ, яко укривжоные, первей указавъши право свое, потомъ дуктъ и границу свою показовали. Где ихъ млсть панове Рагозове и панъ Богушевичъ къ его млсти отцу архиманъдрите позваляли, абы его млсть, указавши право и писмо слушъное, правное, дуктъ и границу свою, откуль зачинаючи, провадилъ. Тогды его млсть отецъ архиманъдрита поведилъ, ижъ я жадъного писъма и права не маю: зачимъ, и показывать не могу; а поневажъ вашъмость право маете и зъ онымъ . . . . ваете, рачте вмсть первей, ведлугъ наказу ихъ млстей пановъ судей полюбовныхъ . . . право, а потомъ и границу указывать, а потомъ я поддаными моими свою границу укажу. За наказомъ теды нашимъ и за потребованемъ самого его милости отца архимандриты, ихъ млсть панове Рагозове и панъ Богушевичъ, поступаючы правне а выводечы тую справу зъ фундаменту, панъ Криштофъ Богушевичъ поведилъ, ижъ дей тое имене Заполеничe и Обуховчизна, которые передъ тымъ *Меницою* прозывано, за *давныхъ вековъ* было путъницкое, до двора его королевское млсти *Черствятского* належачие, на которомъ томъ имению, Заполеничу и Обуховчизне прозываемо, передътымъ путъники, меновите Артемъ а Федоръ Шедько а Омелъянъ зъ братею своею мешъкаючи, яко братя, не маючися сами межи собою поделить, удалися зъ скаргою и прозбою до понаместника Полоцъкого, до пана Лукаша Федоровича Белского, абы кого на розделокъ того имени межи нихъ зослалъ. Тогды понамесникъ Полоцъкий до тыхъ путъниковъ, (на?) Заполеничахъ и на Меницы мешкаючихъ, дворанина его мсти пана воеводы Полоцкого, пана Ивана Усатого, и при немъ (?) зослалъ. И передъ тымъ дворяниномъ пана воеводинымъ и при велю людей суседей посторонних межи тыми и подданый церковный

Завечельский, Аверко Куриловичъ, былъ, и вперодъ именъемъ Заполеничемъ поделившися, а потомъ Углами, которые се теперъ называются Станюлевскими, за речкою за Поленицею, на чотыри части розделили, а пятую частку, Поддубъемъ (званую?), тую придали Похому Клугу Менъскому часть. Чого доводячи, покладалъ тотъ делъ путъницъкий, въ дате року тисеча пятсот сорокъ осмого дня, инъдикта чотырънадцатого. Потомъ тое имене Заполеничи, на которомъ путъники мешъкали и што се делили, зо всимъ на всимъ, ничого не уймуючи а ни зоставуючи, светобливое памети король его милость Жикгъмунътъ продъку ихъ, небощику пану Олехну Рагозе, за заслуги его, вечъными часы дать рачилъ; на што и привилей его королевское милости былъ. Лечъ, при взятю черезъ неприятеля Московского, места Полоцъкого и добръ шляхецъкихъ, дотого тежъ и продъ(ка?) ихъ, небощика Олехъна Рагозу, зо всими привилями, справами на рожныя именъя и на тое имения . . . . . (конца нѣтъ).

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 367.

108.

Вводный листъ, по коему два возные, Полоцкаго воевод. Ильинъ Орѣховскій и Ошмянскаго у. Иванъ Козаревскій, при пяти понятыхъ, ввели Францисканцевъ въ лицѣ, провинціала ихъ, Іезуита Кволка, во владѣніе имѣніемъ Удѣлъ съ принадлежностями, по приглашенію Осипа Корсака Удѣльскаго, который прежде сего хотя и обусловилъ вступленіе Францисканцевъ во владѣніе этимъ имѣніемъ не раньше смерти его самого, но въ данномъ случаѣ измѣнилъ такое условіе, опа-

саясь, впослѣдствіи, препятствія со стороны людей, *непріязненнымъ* сему костельно-кляшторному фундушу. *) 1643 года Августа 23.

Ja, Jan Orzechowski, wozny wa Połło y jenerał nadworny jkmci, także ja, Jan Kozarzewski, wozny pttu Oszm., jenerał nadworny jkmci, czyniemy wiadomo tą naszą wieczystą intromissyą, iż, roku teraznieyszego tysiąc sześć set czterdziestego trzeciego, dnia dwudziestego pierwszego Augusta, będąc my wzięci od jmci pana Jozefa Korsaka Udzielskiego, ziemianina jkmci wa Połło y powiatu Oszmian., do imienia y dworu jego mci Udziała, w wojewodztwie Połockim leżącego, na sprawę, niżey opisaną, mieliśmy przy sobie stronę szlachtę, pana Alexandra Sierkowskiego, pana Jerzego Poniatowskiego, pana Grzegorza Stropowicza, pana Władysława Oświęcima, tamże, tego roku, msca, wyżey opisanego, jmć pan Jozef Korsak Udzielski, w tym dworze swoim Udziele będący, opowiedział to nam, iż, za spólną zgodą y in-

---

*) Недаромъ Францисканцы, притомъ во главѣ своего провинціала-Іезуита, поспѣшили заблаговременно обезпечить за собою фундушъ вводомъ себя во владѣніе имъ. Дѣло ихъ, какъ видимъ изъ вводнаго листа, могли, въ концѣ концовъ, уничтожить *непріязненные* имъ люди,—очев., законные наслѣдники фундатора—слишкомъ недавняго, относительно къ данному времени, прозелита римскаго католицизма, въ числѣ коихъ были, безъ сомнѣнія, и *православные*. Поспѣшность эта дотого ужъ рѣзко бросается въ глаза, что вводъ Францисканцевъ во владѣніе фундушемъ, совершившійся еще при жизни фундатора, явно противорѣчитъ не только фундушевой записи, составленной прежде ввода, но и духовному завѣщанію фундатора, послѣдовавшему уже послѣ ввода, въ которыхъ обусловлено именно, что такой вводъ могъ быть совершенъ не прежде, какъ только по смерти фундатора. Так. обр., и вводъ, и фундушевая запись, и завѣщаніе, благодаря этому казусу, представляются de jure сомнительными, хотя de facto Францисканцы, впослѣдствіи, и владѣли имѣніемъ Удѣлъ и имѣли тамъ свой костелъ съ кляшторомъ. Если же и подлинно допустилъ противорѣчіе въ своихъ дѣйствіяхъ самъ г. Корсакъ, то изъ сего можно вывести прямое заключеніе: значитъ, ксендзы, злоупотребивъ ослабѣвшими уже силами тѣла и души его, дѣлали что хотѣли. Изъ многихъ подобныхъ примѣровъ, достаточно вспомнить и одинъ случай съ Кречетовскимъ (Истор.-юрид. матер., вып. XX, док. 32). Такъ-то водворялось здѣсь латинство.

tencyą nieboszczki pani małżąki swojey, jeymci pani Maryny Szwykoskiey, fundował kościoł założenia Panny Panny Nayświętszey Maryi w tey maiętności swojey Udziale w wojewodztwie Połockim leżącey, zakonnikow reguły świętego Franciszka konwentuałow. Na ktory to kościoł y zakonniki nadał, zapisał и fundował pomieniony dwor swoy Udzielski ze wszytkim budowaniem dwornym y gumiennym, ze zbożem młoconym y w gumnie złożonym, z dworną paszнią, y z zasiewkiem żytnim y jarzynnym, z lasami, puszczą, z robieniem towarow, z barciami, jeziorami, z łowy zwierzynnemi y rybnemi. A do tego dworu przyłączył y zapisał na tenże kościoł y klasztor w tymże imieniu swoim Udziale, w wojewodztwie Połockim leżącym, pewną liczbę poddanych, to jest: wieś Szocie y Rusaki służeb puł-siódmy, wieś Zagrodniki z Kowalami służeb dziewięć; wieś Sapielino służeb pięć; wieś Zienkowszczyzna służeb cztery; wieś Zajezierze, za jeziorem Udziałem, służeb pięć z powinnością wszelką z tych poddanych przychodzącą, jako to w funduszu jego mci y w inwentarzu, oycom Franciszkanom danym, u sądu głownego trybunalskiego przyznanym, szerzey opisano y dołożoną jest. Ktora to majętność aż po żywocie jmci pana Korsakowym do possessyi pomienionych oycow Franciszkanow przychodzić miała. Tedy jego mość pan Jozef Korsak, stwierdzając ten fundusz y też pobożną intencyą swoją, nie czekając śmierci swojey, aby się ten fundusz od ludzi nieprzyjaznych (?) y łakomych czym nie naruszył, za żywota swego, z dobrey woli swojey y zdrowego umysłu swego, tę majętność swoję Udział, dwor z budowaniem dwornym y gumiennym, ze zbożem, w gumnie złożonym, w kleciach zsypanym, z ogrodami, z paszнią dworną, z zasiewkiem żytnym y jarzynnym, z lasami y puszczą, z jeziorami

y z robieniem towarow y z bronieniem pustoszenia puszczy, z łowy zwierzynnemi y rybnemi, ze wsiami, wyżey wyrażonemi, w funduszu y inwentarzu opisanemi, wedle tego funduszu y inwentarza, u sądu głuwnego trybunalnego przyznanych, sam oczewisto y dobrowolnie kosciołowi tamecznemu, klasztorowi y zakonnikom reguły s. Franciszka konwentuałow na wieczne czasy, nieodzowne, przez nas, jenerałow, y stronę szlachtę, ex nunc ustąpił, w possessyą wieczystą podał oycom Franciszkanom konwentuałom ten dwor Udzielski y wsi, pomienione w funduszu y inwentarzu opisane, wwiązał, zostawiwszy sobie do ostatku maiętności, w funduszu na klasztor nie opisaney, wolną dyspozycią testamentem albo zapisem. Ktorąto majętnosc, dwor Udzielski z budowaniem dwornym y z gumiennym ze zbożem wszelakiem, młoconym y nie młoconym, w gumnie złożonym, w klećiach zsypanym, ze wsiami y z poddanemi, w funduszu y inwentarzu opisanemi, z ich gruntami y z powinnością wszelaką, z puszczą, lasami, jeziorami, z łowieniem zwierza y ryb y wstępami w jeziora rożne, według działu domowstwa panow Korsakow, oyciec Sebestyan Kwolek, Societatis Jesu doktor, w Zamoyskiey akademiy publiczny theolog, prowincyał Ruski y Litewski braciey mnieyszey swiętego Franciszka konwentuałow, przy bytności sekretarza prowincyi, xiędza Thomasza Choynackiego, imieniem swym y imieniem wszystkiey braci zakonu swego, w possessyą koscielną y klasztorną, wieczystą y w dzierżenie wziół, wszystkie kondycye, w funduszu opisane y te, ktore by jego mosc pan Korsak w dyspozycyi drugiey, zapisem albo testamentem oznaczył, wypełnić obiecując, y to (przed?) nami, jenerałami, y stroną szlachtą, przy nas będącą, oswiadczył. I na to my, jenerałowie, dajemy tę naszą wieczystą intromissyą ku zapisaniu do ksiąg, pod naszemi pieczęciami y z

podpisami rąk naszych, także pod pieczęciami strony shlachty, przy nas będącey. Pisan w Udziele, dnia dwudziestego pierwszego miesiąca Augusta, roku tysiąc sześćset czterdziestego trzeciego. Jan Orzechowski, jenerał jkmci nadworny y wozny wojewodztwa Połockiego, ręką swą. Jan Kozarzewski, jenerał y wozny jkmci powiatu Oszmian., ręką swą.

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 498—499.

109.

Духовное завѣщаніе Осипа Корсака Удѣльскаго, коимъ, главн. обр., завѣщалъ, въ видѣ фундуша, на основанный имъ и женою его, Мариною ур. Швыковскою, и въ то время, *еще строющійся* Францисканскій костелъ половину имѣнія своего Удѣлъ, сост. въ Полоцкомъ воев. (нынѣ въ Диснен. у. Вил. губ.), и имѣніе Залядье въ Ошмянскомъ у., также разную движимость. Причемъ записалъ въ пользу тѣхъ же ксендзовъ Францисканцевъ 3000 злот. польск. на имѣніяхъ *Вербиловѣ* и *Яссахъ*, сост. въ Полоцк. воев. (нынѣ Себеж. у.) и предоставилъ въ собственность ихъ деревню *Ковали* а), сост. въ Полоц. воев. (нынѣ Дисн. у.). Опекунами и душеприкащиками своими назначивъ Опейскаго старосту Егора Зеновича, Полоцкаго скарбника Андрея Коминскаго и тестя своего Давида Швыковскаго, онъ, Корсакъ, выражаетъ крайнее опасеніе, чтобы въ распоряженіяхъ по имуществу его не приняла участіе жена роднаго брата его (оч. въ то время уже покойнаго) Петра Корсака, Софья ур. Селицкая (оба православные, см. ниже), и обязываетъ Францисканцевъ—не препятствовать, чтобы тѣло его, какъ фундатора, до погребенія находилось въ его имѣніи, гдѣ должны были ксендзы эти отправлять мессы, а друзья—править тризны, и проч. 1645 г. Іюня 16.

Roku 1643, mca 7bra 9 dnia czyniony, w tymże roku, tego mca d. 22 w grodzie Połockim aktykowany

а) Имѣніе *Вербилово* принадлежало, какъ извѣстно, Березвецкому, издревле православному, монастырю (Дисн. у.); въ им. *Яссахъ* и донынѣ существуютъ тоже

ac tandem w roku 1645, Junij dnia 16 w ziemstwie Połockim, w sposób przenosu, przy samym oryginale, ad acta podany, testament jmci pana Józefa Korsaka Udzielskiego, fundatora konwentu ichmcw xx. Franciszkanow Udzielskich, tymi wyrażający się słowy: W imię przenayświętszey y nierozdzielney Troycy Boga Oyca y Syna y Ducha Świętego stań się wola ku wypełnieniu. Amen. Patrząc na ustawiczną świata tego odmianę y niepewny termin życia każdego człowieka, który między inszemi własnościami w przyrodzeniu swym niczego nie iest pewnieyszym nad śmierć, a czas y dokonczenia żywota iego od wiadomości iest zakryty, w czym nas wszytkich upomina przedwieczna prawda Chrystus, gdyż każdemu gotowym być na śmierć rozkazuie, mówiąc: Nie wiemy dnia ani godziny, bądźmy gotowemi. A tak ia, Józef Korsak Udzielski, ziemianin jo kmci województwa Połockiego y pttu Oszmianskiego, pomniąc y uważając niepewność czasu w życiu ludzkim na tym świecie, umyśliłem za dobrego zdrowia mego y zupełnego rozumu, zażywając w tym wolności szlacheckiey, maiętności moie leżące y ruchome, które mi Pan Bóg do rąk moich dać raczył, y to, co mam z łaski y miłości małżąki mey, z tego świata zeszłey, jeymści pani Maryny Szwykowskiey, mnie zapisane, rozporządzam y tak, za pomocą Bożą, tym moim testamentem y tą ostatnią wolą moią rozprawuię: A iesliby mnia Pan Bóg z wyroku Swego świętego, w prętkim czasie, chorobą nawiedziwszy, śmiercią z tego świata zebrać raczył, tedy, naprzód, duszę moją grzeszną w ręce y opatrzność Jego Boską (oddaję?), mając w Nim pewną nadzieję, że On, z miłosierdzia Swego Panskiego, dla niewinney męki Syna Swego, w którym ja naypewnieyszą pokładam nadzieję, (iż?) w poczet ludzi wiernych y wybranych Swoich przyiąć będzie raczył, a ciało moie grzeszne w kościele Udzielskim, w wttwie Połockim leżącym, odemnie y od małżąki mey miłey fundowanym, u oycow Franciszkanow tego klasztoru Udzielskiego pochowane ma być, w sklepie, u ołtarza wielkiego, podle ciała małżąki mey miłey, w tym mieyscu, według funduszu naznaczonego, przy obecności ichmcw panow przyiacioł moich, krewnych ma gyć pogrzebione takim porządkiem y sposobem, jakim w funduszu mym danym, odemnie fundowanym, zapisał. A iżem był oddalił ichmcw panow przyiacioł moich, krewnych od sprawowania y sporządzenia pogrzebu ciała mego grzesznego, włożywszy to funduszem na gwardyana y zakonniki kościoła mego Udzielskiego, odemnie z małżąką moją fundowanego, tedy, obaczywszy to, ten ciężar że niepotrzebny włożyłem, co nie zakonnikom, ale świeckim przynależy y przystoi, tedy czynię melioracyą pogrzebu ciała mego tym testamentem ostatniey woli moiey, gdyż mi to wolno odmienić, czegom się nie zrzekł funduszem, prosząc, aby byli opiekunami y exekutorami chudoby mey wolney y (w?) pozostałym moim szafunku leżącey ichc w panow przyiacioł moich, mych mcw panow, aby się tey pracy podieli, a tę chudobę moią wolną w moc do rąk swych wzieli y opiekunami czeladzi mey byli y onych rozporządzili y pogrzeb mi sprawili według tey ostatniey woli testamentu mego, to iest, uniżenie proszę jmci pana Jerzego Zienowicza, starosty Opeyskiego, jmci pana Andrzeja Kominskiego, skarbnika Połockiego, prosząc uniżenie mych mościwych panow, aby się tey pracy, na ichmcw odemnie włożoney, podieli a według testamentu ostatniey woli mey wszytko sprawowali. Którym ichmcm podaię wszytko chudobę moją, aby, wzią-

издревле православная церковь; въ селѣ *Ковалях* (Дисн. у.) тоже.—Такъ-то безцеремонно фундовались латинскіе клашторы и костелы на счетъ собственности православныхъ церквей и монастырей, или же къ стѣсненію и уничтоженію ихъ.

wszy do rąk swych pozostałą po mnie do possess i swey, tym dysponowali, a nie kto inszy, takim sposobem, jakom podostatku tym testamentem moim opisał; żeby pogrzeb ciału memu sprawili y panom przyiaciołom moim, com ktoremu zapisał, spełna wszystko oddali, czeladkę według woli mey rozporządzili, długi opłacili y zastawy wykupili, a proszę, aby nikomu tego sporządzenia do rąk nie dawali y niech mnie nicht nie chowa inszy. A gdyby się ichmsci tego podjąć nie chcieli, inaczey już zakonnici ten ciężar mają na się przyiąć, gdy się obawiam, aby ta dyspozycya moja na bratową moją nie przyszła; na sąd Boży pozywam, żeby sami tym dysponowali y podieli tey prace, odemnie włożoney. A mianowicie j. pana Dawida Szwykowskiego, pana oyca żony mey y mego pana oyca y dobrodzieja, proszę, aby podczas pogrzebu mego grzesznego przytomnie, z łaski swey, być raczył; ktorego ja tym testamentem moim ostatnie żegnając, jeślibym w czym kiedykolwiek do niełaski dał jaką przyczynę, uniżenie jmci teraz przepraszam. Tak też y naszych wielce panow przyiacioł po małżące mey miłey, aby ichmść panowie opiekunowie prosili y moich krewnych iako naywięcey mieli przy pogrzebie moim. O to też ichmcw panow exekutorow tego testamentu mego proszę y sumnieniem ichmcw obowiązuię, aby ciało moie bez wielkiego kosztu y pompy żadney, tylko z ceremoniami zwykłemi w kościele świętym katolickim Udzielskim grzebione było. A truną zewnątrz medelanem szarym ma być obita, a deska zwierzchnia zewnątrz niczym nie będzie obita, a zwierzchu suknem czarnym głogonskim, a nie falendyszem, ani żadnym lepszym; o co, na żywy Bog, proszę y sumnienie panow opiekunow obowiązuię, aby inaczey nie czynili; gdyż to koszt z grzechem y niepotrzebny; lepiey to ubogim dać, niżeli do ziemi włożyć. Czwieczki też czarne, proszę, do obijania truny

być mają, a nie insze. Truna ma być dębowa, okowana dobrze wszytka, a wierzch truny na zawięsach, y antabki czarne szmalcowane z bokow truny, a deska z jednego (sic) na trunie mać być płaska, nie sklepista. A ciało moie grzeszne ma być ubrane w długiey koszuli, a czamara szarego medelonu y ponczochy płocienne, w ręku paciorki moie, a pas ma być nicianny, mniski, czapka ma być z medalanu szarego zrobiona. A pogrzeb moy ma być odprawowany bez żadnego datku poddanych; o co ichmcw panow opiekunow proszę y obowiązuię, żeby naymnieyszey rzeczy nie dawali poddani. A sukno mają wziąć u oycow z kościoła Udzielskiego, z ktorym żonę moją chowałem; ktore mają dać oycowie, a ichmść panowie opiekunowie tylko płotno mają kupić, ktore ma zostać przy xięży, a sukna nie sprawować. A iżem ja niedosyć uczynił według testamentu małżąki mey miłey za duszę oney, ktora legowała do skrzynki bractwa świętego szkaplerza do kościoła wszytkich świętych złotych piędziesiąt, a drugie złotych piędziesiąt do kościoła Jana świętego, do kaplicy y do skrzynki bractwa miłosierdzia Bożego, ma być oddano przez ichmcw panow opiekunow z dobr y intrat moich pozostałych, leżących. A oycowie Franciszkanie tego mieysca odemnie połowicę majętności mojey Udziała, w woiewództwie Połockim leżącey, fundowaney, nie mają nocy komu inszemu ustępować, ani odmieniać, ani do inszego konwentu przywracać, pod straceniem fundacyi wszytkiey na kościoł moy Udzielski, według funduszu mego; bo iesliby to chcieli oycowie Franciszkanie nad wolą moją czynić, tedy daie moc tym testamentem moim ostatniey woli moiey,—iakom y w funduszu moim pomienił,—ktobykolwiek z domowstwa mego o to mowić chciał, to mu wolno będzie, ale się tak mają y powinni będą sprawować, iako się w funduszu moim pomie-

niło. Majętność moią, w powiecie Oszmianskim leżącą, nazwaną Zaledzie, com miał z małżąką moią nabytą kupnem, wieczystem prawem, którąmem funduszem moim zapisał do kościoła Udzielskiego, odemnie fundowanego, takim sposobem, żem sobie moc-ną, gruntowną dyspozycyą zostawił był, maiąc oddalić y komu inszemu według woli moiey zapisać, aby z tych prowentow, Zaladzia przychodzących, przy części Udziel-skiey wolney, pogrzeb ciała mego dostatnie odprawiony był; a że się pogrzeb ciała mego odprawowania kładzie z majętności części moiey wolney Udzielskiey, na ko-ściół nie zapisaney y zapisaney, to iest, że wszytkiego gumna y obory Udzielskiey, tedy względem tego ma-jętność moią Zaladzie od podatkow pogrzebowych ciała moiego należących uwalniam y zaraz w moc y w pos-sessyą po żywocie moim oycom Franciszkanom ustępuiȩ y podaię. A oycowie Franciszkanie, objąwszy y posses-syą swą tą majętność Zaladzie, mają y powinni będą po mnie długi pozostałe, na tę maietność testamentem wniesione, pomienionym niżey osobom płacić. y srebro, odemnie zastawione u pana Łukasza Buyny, wykupić na terminie pewnym, w majętności iego zastawney Merec-kowszczyznie: lichtarzow srebrnych dwa ze szczypcem srebrnym, czarek srebrnych puklastych cztery, puhar srebrny ieden wielki, rynka srebrna. Te mianowane srebro w stu sześciudziesiąt y piąciu kopach liczby Li-tewskiey zastawione iest; rok okupna tego srebra w ro-ku tysiąc sześćset czterydziestym czwartym, w dzień niedziele Kwietney, według nowego kalędarza, bo tę srebro na zostawione (sic). Jmci panu Burzynskiemu, na oblig, według zatyłku, na kościoł Swirski złłch dwie-ście; panu Dawidowi Sawickiemu, na oblig, kop sto y dziesięć; słudze memu, Janowi Piotrowiczowi, złłch sto dwadzieścia. A to wszytko mają oddać y zapła-

cić oycowie Franciszkanie tym osobom wyż mianowa-nym. Tak też poddane rozeszłe z tey majętności Zaladzkiey daię moc dochodzić, jako swych włas-nych; o których processa są poczynione. Do tego też o poddanego Zaladzkiego Mikołaja Tołaja, ciwuna me-go, który iest zabity od poddanych xiędza plebana Swirskiego, o którego zabicie iż mi nie przyszło prawem czynić, tedy oycom Franciszkanom fundacyi moiey Udzielskiey wolne dochodzenie, jako swe-go własnego, daię moc, aby ta krew niewinna na du-szy nie padła. Także ci oycowie Franciszkanie klasztora mego Udzielskiego y mają y wolni będą działu o wsi Omuciany y Kowale, według dekretu sądu głło try-bunalnego, kończyć; o grunty, lasy Zaladzkie dworne, które są w pewnych kopcach y miedzach, obrębach, też od działu należącę, gdyż to kupia pana Brostowskiego. A pogrzeb ciała mego ma być odprawowany przez ichmcw panow opiekunow, odemnie naznaczonych, z dobr y pro-wentow moich pozostałych, to iest, gumna Udzielskiego y z obory Udzielskiey, gdyż to ieszcze z pracy moiey zostaię. A cokolwiek z części moiey wolney przyszło doli od poddanych moich do gumna Udzielskiego, tedy oy-cowie do tego nie należą y nic nie mają bronić ichmcm panom opiekunom na sprawowanie pogrzebu y do za-płacenia niktórych długow moich pozostałych. A tę ma-jętność moją leżącą, drugą część wolno pozostałą Udziel-ską, funduszem na kościoł nie zapisaną, tak też y Jaso, Wierzbiłowo ze wszytkiemi przynależnościami, w wttie Połockim leżącą, mają wraz po żywocie moim ichmść panowie opiekunowie, odemnie naznaczeni, do rąk y possessyi swey na lat pięć objąć, y długi, pozo-stałe po mnie, z tych pomienionych dobr moich, z Udzia-ła wolney części, funduszem nie zapisaney, y z Jasa, Wierzbiłowa, mają wypłacać. A za sumpta pogrzebowe

liczby nikomu panowie opiekunowie czynić nie mają. A Jasa, Wierzbiłowo majętność, na pograniczu w wdztwie Połockim leżącą, ze wszytkiemi wsiami y przynależnościami y pożytkami wszelakiemi, nic nie wyimując, ani zostawując ni na kogo, tymże oycom do kościoła Udzielskiego, w pewney summie pieniędzy, niżey położoney, ichmć panowie opiekunowie po wyściu lat pięciu, do posseszyi osobom, wyżey pomienionym podać mają. (Далѣе, прекращаетъ нѣкоторыя спорныя дѣла, въ томъ числѣ съ роднымъ братомъ своимъ Петромъ о вырубкѣ части Удѣльской пущи, увольняетъ нѣкоторыхъ слугъ своихъ изъ крѣпостной зависимости и, распредѣляя прочее недвижимое и движимое имущество свое между родственниками своими, кредиторами, прислугою и проч., не оставившій послѣ себя наслѣдниковъ въ линіи нисходящей Осипъ Корсакъ Удѣльскій, м. пр., пишетъ): na kościoł Udzielski, to iest, na oltarze do kościoła y do kaplicy, na sprawowanie ornatow, kap y na wszelakie apperamenta kościelne, zapisuie trzy tysiące złotych polskich na majętności Jasie, Wierzbiłowie, w wdztwie Połockim leżącey, które wsi, iako same w sobie są, wszytkie maią ichmść panowie opiekunowie oycom Franciszkanom kościoła Udzielskiego ze wszytkiemi pożytkami y dochodami, przychodzącemi od nich, do rąk w possessyą oddać; co oycowie mają trzymać y pożytki wszelakie brać dotąd, aż im zapłacona będzie spełna summa trzy tysięce złlch polskich od tego, komu wieczność będzie należała; którey summy po części brać niepowinni, ale ogułem wszytką zaraz; a poki tę majętność okupią, powinni będą oycowie z tych intrat z majętności Jasa, Wierzbiłowa na kościol nakładać Udzielski, organy, apparamenta y insze ozdoby, kościołowi należące, sprawować, a iednakże tę summę trzy tysięce złłych polskich mają na okupie spełna ogułem

wziąćśy na ozdobę kościoła, jako się wyżey pomieniło, obrocić; a by też y naydłużey do okupna tych wsi nie przyszło, tedy się nikomu z tego dzierżenia y prowentow wybierania u żadnego sądu sprawować y wyliczać nie będą powinni, choćby się y poddani rozeszli, spustoszenie jakokolwiek stało. . . . A drugą takową część trzecią tey wolney moiey Udzielskiey części drugiemu siestrzankowi memu, panu Mikołajowi Kominskiemu, tym moim testamentem zapisuię y takowąż summę sześć tysięcy złlch polskich wnoszę y do wolnego szafunku wiecznie daruię. A po wyściu lat piąciu, gdy panowie opiekunowie okupią folwark Mikulin (завѣщанный другому племяннику, Александру Гуйскому, тоже въ 6000 зл. польск.), iemu ten folwark należeć będzie, który z tą trzecią częścią (свободною отъ легаціи части им. Удѣла), odemnie zapisaną, ma trzymać dotąd w possessyi swoiey, aż mu tę sześć tysięcy złlch, odemnie darowane, spełna zapłacono będzie od tego, komu wieczność należyć ma. A ten siestrzanek moy, pan Kominski, po objęciu w possessyą tego folwarku, w rok ma y powinien będzie oycom do kościoła Udzielskiego z tey summy sześciu tysięcy złlch tysiąc złlch polskich zapłacić, których złlch tysiąc na dzwony ma być obrocony, a dzwony mają być dwa, ieden za złlch tysiąc, a drugi dzwon ma być kupiony za złlch czterysta (?); czego pan Kominski, siestrzanek moy, ma dopatrzyć, aby tę pieniądze na dzwony, a nie na co inszego były obrocone . . . Adamaszek moy czerwony, który był pod deką, którego łokci iest dwanaście, zapisuię na ornaty, z którego adamaszku oycowie mają zrobić ornaty dwa do kościoła Udzielskiego; guzy moie złote z turkusami od tey deki na kolumne y na potrzeby do tych dwuch ornatów zapisuię; z deki zaś moiey drugiey, jedwadney, tabinowey, wiszniowey, która wszytka podszyta atłasem pomarań-

czowym, drugie dwa ornaty mają zrobić z niey oycowie do kościoła Udzielskiego; z deki moiey drugiey tabinowey, fijałkowey mają kapę urobić oycowie z niey, a guzy od tych obudwuch szat moich y rysie z pod deki fijałkowey mają oycowie przedać y na potrzeby do tych ornatow y do kapy pieniądze obrocić. Srebro moie: puhary dwa, czarek cztery, łyżek srebrnych tuzinow dwa y nowa łyżka zosobna, rząd usarski, to wszytko do kościoła Udzielskiego na kielichi do ołtarzow, na krzyż y lampę oddaię y na wieczność zapisuię; która lampa, prosze oycow, aby obecnie nad grobem nas oboyga gorzała w kościele wiecznemi czasy. Lichtarze też moie dwa srebrne y szczypce srebrne do kościoła Udzielskiego na wielki ołtarz zapisuię. . . . Którę są w Zaledziu, w kuchni roszty dwa, ieden pannie Annie siestrze mey zapisuię, a drugi xięży; tarki dwie do tarcia syra, iedna w Zaledziu, a druga w Udziele, iedna xięży, a druga ma być oddana pannie Annie Korsakownie, siestrze mey. Janduła miedziana w piwnicy, łancuchi dwa żelazne wielkie na złoczyncę, który ieden w Zaledziu, a drugi w Udziele, wozy w wozowni, żelaza wszelkie y cokolwiek się tu mianuię a iest we dworze Udzielskim, to wszytko do klasztoru Udzielskiego ma należeć, y strzelba moja wszytka, jako się w funduszu opisało, która iest w Udziele, do tegoż klasztoru Udzielskiego należy. Obicie moie, kilimy tureckie trzy nowe, czwarty stary turecki, co na stole, kilimy proste domowey roboty, czwarty kilim domowey roboty, którego łokci dwadzieścia y ieden, to wszytko do kościoła Udzielskiego zapisuię. Sprzęt moy domowy, jak w Udziele, tak y w Zaledziu; krzesła, axamitem kryte, y suknem, y skurą, stoły stołki, zedle, zedliczki, których iest niemało; szafy, szafeczki,— do tego nikt nie należy, iedno oycowie Udzielscy zakon-

nicy. Stado, klacz siwa, stara, źrebna, kłacz gniada źrebna, co w Zaledziu, płowa klacz z tegorocznym źrebięciem, klacz biała ze źrebięciem, źrebie od tey klaczy, com Janusowi zapisał, to do klasztoru zakonnikom Udzielskim zapisuię y daruię . . . . A obora Udzielska, z łaski Bożey iest niemała: bydło rogate y nierogate, to wszytko do klasztoru Udzielskiego należyć ma, oddawszy to, cokolwiek się komu zapisało. Do tego, z teyże obory bydła na pogrzeb moy mają wziąć panowie opiekunowie, a ni skąd inąd. A żem wzioł po Piotru Ziałkowskim, jenerale, nieco rzeczy ruchomych y miałem był wolą dać do klasztoru którego, aby za duszę trzydzieście mszy odprawioną, a że u mnie klasztor stanie w Udziele, a to wszytko w oborze moiey zostało, którę się oycom dostanie, koni, stado, to iest, wszytko zakonnikom do klasztoru Udzielskiego. Obowiązuię tedy zakonnikow, Udzielskich, aby trzydzieście mszy za tego jenerała Piotra Ziałkowskiego odprawili . . . (Долгъ покойному *Ивану Гавриловичу Корсаку* 200 злот. польск.) mają oddać (душеприкащики) siestre rodzoney nieboszczykowskiey, pannie Maryannie Hauryłowiczownie Korsakownie, która mieszka przy klasztorze Ostrowieckim, u oycow Dominikanow, przy fundacyi Korsakowskiey . . . Oycow ichmościow zakonnikow prosze y sądem Bożym napominam, aby ciału memu, jako fundatora swego, we dworze moim Udzielskim stać nie bronili y żeby przy ciele msze miewali y odprawowali, także psałterz aż do pogrzebu spiewali, przyiaciołom moim y stypy przy dworze odprawować nie bronili; także potrzeby wszytkie na adprawowanie stypy jako z gumna, tak z obory Udzielskiey y, według potrzeby, wszytkiego dodawali . . . proszę wielce ichmcw panow exekutorow tey ostatniey woli moiey, aby tego doyrzeli, żeby oycowie Franciszkanie aby jako nayprędzey kościoł

w Udziele konczyli y tak nas z małżonką moją y z dziecięciem naszym chowali na tym mieyscu, jako w funduszu y testamencie iest opisano, ni w czym woli naszey nie przecząc, y to wszytko w nabożenstwo aby za dusze nas oboyga odprawowane było wiecznymi czasy. A kościoł ma być założenia Nayświętszey Panny matki Boskiey y jako w funduszu iest napisano y fundowano, także w kaplicach ołtarze tych świętych mają być według funduszu wystawione . . . o to też ichmcw (душеприкащиковъ) na żywy Bóg, proszę, aby poddani nad powinność w podatkach y robotach do opłacenia długow obciążeni nie byli y na pogrzeb moy nic nie dawali, okrom ich posługi, ażeby za dusze moją Pana Boga prosili . . . . A sprawy, na Jaso, Wierzbiłowo należące, mają przy siestrzankach moich zostać; którę, gdy y ta majętność Jasso, Wierzbiłow od oycow okupione będzie, mają siestrzankowie moi oddać one komu wieczność ma należeć . . . I na tom ja, Iozef Korsak Udzielski, ten moy testament ostatniey woli mey ichmcm panom exekutorom tego testamentu mego, tak też ichmcm oycom Franciszkanom y przyiaciołom moim, pokrewnym dał y zostawił z podpisem ręki mey własney y z pieczęcio moją własną. A nie mogąc po ten czas sposobić panow urzędnikow ziemskich, ani też grodzkich do podpisu tego testamentu mego, użyłem ludzi zacnych, ichmcw panow przyiacioł moich, mych mściwych panow, aby się do tego testamentu mego rękoma podpisali y pieczęci swe przyłożyli. Którzy do tego testamentu mego podpisali y pieczęci swe przyłożyć raczyli, za ustną pożbą moją. Pisan w Udziele, roku Pańskiego tysiąc sześćset cztyrdziestego trzeciego, mca Septembra dziewiątego dnia. Jozef Korsak Udzielski (do?) testamentu mego ręko swą podpisałem y pieczęć przyłożyłem. Ustnie proszony pieczętarz od jmci pana Jozefa

Korsaka Udzielskiego do tego testamentu Władysław Korsak, podkomorzy Połocki, ręko swą podpisał y pieczęć swą przyłożył. Ustnie proszony pieczętarz od jmci pana Jozefa Korsaka Udzielskiego do tego testamentu Stefan Wuciecki ręką swą podpisał y pieczęć przyłożył. Ustnie proszony pieczętarz od j pana Jozefa Korsaka Udzielskiego do tego testamentu Hieronim Karol Korsak, podkomorzy Połocki, ręką swą przyłożył. Ustnie proszony pieczętarz od jmci pana Jozefa Korsaka Udzielskiego do tego testamentu rękom podpisał y pieczęć przyłożył Łukasz Buyno ręką swą. (L. S.) (L. S.) Gabryel Korsak, pisarz ziemski Połocki mp.

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 74—82.

110.

Исполнительный листъ вознаго Григорія Гавриловича о мѣстномъ осмотрѣ послѣдствій произведеннаго уніатскимъ Борисоглѣбскимъ архимандритомъ Θеофиломъ Прусомъ-Ольшеницею самоуправія и крайняго насилія, съ употребленіемъ даже *виселицы*, изложеннаго въ жалобѣ Полоцкаго чешника Христофора Жуки и жены его, каковая жалоба помѣщена ниже. 1646 г. Іюня 24.

Выписъ зъ книгъ справъ кгродскихъ воеводства Полоцкого.

Лета отъ Нароженья Сына Божого тисеча шесть сотъ сорокъ шостого, мсца Іюня двадцать четвертого дня.

На урядѣ господарскомъ кгродскомъ Полоцкомъ, передо мною, Яномъ Лисовскимъ, мечнымъ Упитскимъ и подвоеводымъ Полоцкимъ, отъ ясне велможного пана его милости, пана Януша Кишки, воеводы Полоцкого, гет-

мана польного великого князства Литовского, старосты Парнавского, будучимъ, ставшы очевисто, енералъ его кролевской мости воеводства Полоцкого, Григорій Гаврилковичъ, квитъ свой реляцыйный ку вписанью до книгъ кгродскихъ Полоцкихъ призналъ тыми словы: Я, Григорій Гаврилковичъ, енералъ его кролевское мости воеводства Полоцкого, сознаваю то симъ моимъ реляцыинымъ квитомъ сознанья моего на письмѣ, ижъ, въ року теперешнимъ тысеча шестьсотъ сорокъ шостомъ, Іюня десятого дня, маючи я, енералъ, на тотъ часъ при собѣ стороною двухъ шляхтичовъ, пана Яна Желяновского а пана Самуеля Ивановского, съ которою былъ есми ужитымъ и везванымъ одъ земянъ господарскихъ воеводства Полоцкого, его мости пана Крыштофа Жабы, чешника Полоцкого, и пани малжонки его, ей мости пани Ганны Униховское Крыштофовое Жабиное, чешниковое Полоцкое, тутъ въ мѣстѣ гдрскомъ Полоцкомъ, до господы ихъ мости, а до дому его мости пана Миколая Кунцевича, подкоморого Пинского, и пани малжонки его мости, на Великой улицы стоячого. Въ которой то господѣ его мость панъ чешникъ Полоцкій оказовалъ мнѣ, енералови, и той сторонѣ шляхтѣ пани малжонку свою съ двоима детьми малыми, то есть, панною Констанціею и панною Кристиною Жабянкою, вельми хорыхъ, на постелй лежачихъ. Въ которой той же господѣ видалъ есми челядь ихъ мости побитыхъ и помордованыхъ, а мяновите: на пану Якубу Турчину у руки лѣвой, вышей локтя рану кіевую, синявую, спухлую, кровью натеклую, снать, што кіемъ удароно; на пану Богдану Ульскомъ у руки правой пальцы два большіе снать кіемъ перебиты; на Каспру Мозолевскомъ, гайдуку, рана въ головѣ, въ боку правомъ, снать, што кіемъ ударано; на Стефану Заенчковскомъ, возницы, на плечи левомъ рана, снать, што кіемъ ударана. Которое тое

збитье тые слуги его мости пана чешника Полоцкого а ей мости пани чешниковая Полоцкая менили собѣ збитье тымъ слугамъ, вышеномененымъ, а собѣ перестрашенье и въ хоробу зъ того впаденье, на добровольной дорозѣ, котораа изъ Поулья до Полоцка, на врочищу, неподалеку отъ ручья Чорного, одъ подданыхъ въ Бозѣ велебного его мости отца Теофила Пруса-Ольшаницы, архимандриты Борисоглѣбского Полоцкого, на имя Савастья Павлинка, старца, и Даніка Кононовича Рыбака, и иншихъ многихъ подданыхъ маетности его мости Турецкое, въ року теперешнимъ тысеча шестьсотъ шостомъ, мѣсеца Іюня осмого дня сталое. Где, тогожъ року, вышъ помененого и тогожъ мѣсеца Іюня десятого дня, за ужитьемъ его мости пана чешника Полоцкого ѣздилисьмы на урочище названого ручья Зимника, гдѣ граница стародавная кгрунтовъ его мости пана чешника Полоцкаго Поульскихъ зъ кгрунтами его мости отца Теофила Пруса-Ольшаницы, архимандриты Борисоглѣбского Полоцкого церковными, назваными Турецъкими, рубежи въ розныхъ деревахъ повысѣканы, попалены и вниввечъ тые дерева, въ которыхъ рубежи старые были, пообрачены, а въ иншихъ мѣйсцахъ, въ кгрунтѣ его мости пана чешника Полоцкого, въ соснахъ и въ разнымъ деревѣ новые рубежи понасѣканы, покладены и огнемъ снать свѣжо подпалены. На которымъ тамъ же кгрунтѣ Поульскимъ, неподалеку ручья Чорного, въ бору, видѣломъ и съ тою стороною шляхтою на дорозѣ добровольной стародавной, которая ядеть зъ гостинца Полоцкого вправо до Гомля и до Турца, *шубеницу* поставлену, которую меновали подданые его мости пана чешника Полоцкого Поульскіе, на имя Стаська Онухъ, старецъ, а другій Янъ Гайко и иншые тое маетности Поульское, ижъ, *за власнымъ росказаньемъ и посланьемъ его мости отца Теофила Ольшаницы,* подда-

ные его мости Турецкіе, меновите Совоша Павленокъ, старецъ, и Дашко Кононовичъ Рыбакъ тую шубеницу на той дорозѣ поставили и колодами завалили, и тую границу, вышей помененую, повысѣкали, а новую заходечи, кгрунтъ его мости пана чешника Полоцкого, розныхъ лѣтъ, месецы и дней, поклали и немало кгрунту Поульского до маетности Турецкое, яко меновали, зашли и забрали; што все ширѣй на оповеданью врадовомъ, въ той справѣ, донесено, описано и доложоно есть. И на томъ, я, енералъ, што видалъ и слышалъ, далъ есмы сесь мой реляцыйный квитъ, съ печатью и подписомъ руки свое, такъ тежъ подъ печатьми тое стороны шляхты, при мнѣ на тотъ часъ будучихъ, ку записанью до книгъ кгродскихъ Полоцкихъ. Писанъ року, мѣсеца и дня вышей писаного. У того квиту печатей притисненыхъ три а подписъ руки енеральской. И тотъ квитъ его есть до книгъ кгродскихъ Полоцкихъ записано, зъ которыхъ книгъ выписъ, подъ печатью моею, подвоеводскою, его мости пану Крыштофу Жабѣ, чешнику Полоцкому, и пани малжонцѣ его мости есть выданъ. Писанъ у Полоцку. (М. П.). (Документъ этотъ писанъ польскими литерами).

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 93—94.

111.

Вводный листъ, по коему Полоцкій подсудокъ Иванъ Пдбипѣнта ввелъ Францисканцевъ, основаннаго Осипомъ Корсакомъ Удѣльскимъ, Удѣльскаго клиштора во владѣніе четырьмя службами населенной земли и одною пустошью, присужденными въ пользу Францисканцевъ изъ потомственнаго владѣнія вдовы Петра Корсака, Софіи ур. Селицкой, сперва рѣшеніемъ Полоцкаго земскаго, а потомъ Виленскаго трибунальнаго *смѣшаннаго* (т. е. при участіи членовъ свѣтскихъ и духовныхъ

латинскихъ) судовъ. Причемъ, суды, отклонивъ всякую защиту со стороны г-жи Корсаковой, утвердились на фундушевой записи и на присяжномъ показаніи одного францисканца [a]). 1646 года Сентября 20.

Jan Podbipięta, podsędek wa Połło, oznamuię tym moim podawczym, uwiązczym listem, iż co u sądu głło trybunalnego c o m p o s i t i j u d i c i j, w Wilnie, w teraznieyszym 1646 roku, mca Maja 29 dnia, tozcyła się sprawa jp. Zofij S i e l i c k i e y Piotrowey Korsakowey U d z i e l s k i e y, potomstwa y opiekunow jmci z wielebnym w Bodze jx. Franciszkiem Promińskim, starszym y przyłożonym klasztoru Udzielskiego reguły so Franciszka, za apellacyą od dekretu sądu ziemskiego Połockiego, w tym, że urząd, obrony jmci n a s t r o n e o d ł o ż y w s z y, za p r z y s i ę g ą z a k o n n i k a, dozorcy majętności ichmcj xx. Franciszkanow Udziala, cztery służby osiadłych, a piątą pustosz z poddanemi y ze wszytkiemi do nich przynależnościami, których ichmć oycowie Franciszkanie, miaując być gwałtownie od tego imienia Udzialskiego odjęte, dochodzili, wedle fundacyi godney pamięci nieboszczyka jp. Jozefa Korsaka Udzielskiego wiecznie przysądził, a o zbicie czeladzi, grabież, szkody, po odjęciu tych służb stały, wolne mowienie zachował. W ktorey sprawie, z oczewistey kontrowersyi stron, de-

---

a) Настоящій актъ пополняетъ собою длинный рядъ фактическихъ данныхъ, свидѣтельствующихъ о безцеремонномъ водвореніи латинскихъ ксендзовъ, съ вопіющимъ нарушеніемъ частныхъ гражданскихъ правъ, въ здѣшнемъ, искони Русскомъ, православномъ краѣ. Самыхъ фундаторовъ и другихъ благотворителей своихъ заставляли они волей-неволей жертвовать въ пользу ихъ, ксендзовъ, интересами ближняго. Но такими жертвами *не благоугождается Богъ*. Нужно замѣтить, что *Селицкіе*, равно какъ и самъ Петръ Корсакъ, родной братъ фундатора францисканцевъ, Осипа Корсака, были православными (Витеб. Стар., изд. А. П. Сапуновымъ, Т. V, ч. I, стр. 124 и приложеніе). Этимъ, б. м., объясняются и мотивы даннаго рѣшенія.—Ср., наприм., Истор.-юрид. матер., вып. XX, стр. 61—102, 184—187, 194—207; вып. XXI, стр. 289—291, 330—338, 349—350 и проч. и проч.

kret sądu ziemskiego Połockiego w przysądzeniu ixx. Franciszkanom, wedle fundacyi godney pamięci nieboszczyka jp. Jozefa Korsaka . . . poddanymi y wszytkiemi do nich przynależnościami, jako za słusznemi dokumentami uczyniony, y w zachowaniu o boje, grabieże, szkody salwy utwierdzenia, z takowym jednak dokładem, że nie zakonnik jakowy, ale sam jx. Prominski, starszy klasztoru Udzielskiego, ktoremu y sama strona odwod uczynić pozwoliła, przysięgę na punktach, w tym dekrecie ziemskim Połockim wyrażonych, uznał. Zaczym za uroszczoną apellacyą od tego dekretu, winy sobie y stronie po sześciu kop groszy na jp. Korsakowey y potomstwu jmci wskazał; ktore sześć kop z kopą pamiętnego ichmć oycowie Franciszkanie zapłacili, a imciom, jako na odprawę za wszystkie trzynaście kop groszy na majętnościach jmść pani Korsakowey wszelakich, tak na podanie do dzierżenia imściom czterech służeb ziemi osiadłych, a piątą pustoszy, z poddanymi y wszystkiemi przynależnościami, do nas, urzędnikow, odesłał, jako o tym szerzey w dekrecie sądu głownego opisano y dołożono jest. W ktorey sprawie ja, podsędek, czyniąc dekretowi trybunalskiemu dosyć, za potrzebowaniem jx. Promińskiego, starszego klasztoru tego Udzielskiego, a z powinności urzędu mojego, mając przy sobie dwoch jeneralow wa Połockiego, pana Jana Orzechowskiego y pana Bartłomieja Prząłkowskiego, przytym pięciu szlachcicow, ktorych sobie strona przysposobiła, Jana Lachowskiego, Piotra Drozdowskiego, Matheusza Wągłowskiego, p. Cypryana Jankowskiego y p. Franciszka Okuszka, gdym, w teraznieyszym 1646 roku, mca7bra 20 dnia, do imienia y dworu rzeczonego Starego Udziału, po obwieszczeniu moim we czterech niedzielach, zjechał, a zostawszy u wrot stoiącego jp. Korsakowey czeladnika, na imie p. Hrehorego Korzuna, ktoremu przyiaciel y umocowany tegoż

jx. Franciszka Promińskiego p. Stanisław Zielazowski, przyczynę zjechania mego oznaymiwszy, pytał: jeśli j. pani Korsakowa trybunalskiemu dekretowi dosyć czyni y jeśli tak winę appellacyiną zapłacić, jako y cztery służby, ludźmi osiadłe, a piątą pustosz do dzierżenia ichmościom oycom Franciszkanom Udzielskim . . . wiamości potrzebował. Na co ten p. Hrehory Korzun odpowiedział: iż jp. moja, jp Korsakowa, ni w czym się temu dekretowi trybunalskiemu nie sprzeciwia; te cztery służby, ludźmi osiadłe, a piątą pustosz, nazwaną Kuksy y Owsianiki, o ktore dotąd spor szedł, ze wszytkiemi przynależnościami ichmcm oycom Franciszkanom do dzierżenia y fundacyi nieboszczyka p. Jozefa Korsaka Udzialskiego postępuie y winę apelacyinę zapłacić gotowa. Jakoż jp. Korsakowa, przez p. syna swego, p. Michała Korsaka, prosiwszy mnię, podsędka, do dworu, skutecznie tych służeb pięciu, imieniem swoim y imieniem wszystkich ucześnikow swoich, ustąpiła y do dzierżenia ichmciom oo. Franciszkanom podać nie broniła. Gdzie zarazem y winą apelacyiną wszystkiego trzynaście kop groszy, zapłacić rozkazała y zapłacono. Zaczym, ja, podsędek, bacząc, że jp. Korsakowa dekretowi sądu głownego trybunalnego dobrowolnie we wszystkim dosyć czyni y ni w czym się nie przeciwi, jechałem do tych poddanych Kuksow y Owsianikow ktorych w gromadę zebrawszy, przy bytności urzędnika jp. Korsakowey, Krzysztofa Koncewicza, ktory, za posłaniem od jeymości, tym poddanym posłuszeństwo, ktore do dworu Starego Udziała jeymości odprawowali, wypowiedział, a ja, podsędek, z władze urzędu mego, we wszystkim według dekretu trybunalskiego postempując, upomniawszy, aby od tego dnia y czasu nikomu inszemu, ale tylko oycom Franciszkanom do klasztoru Udzielskiego fundacyi nieboszczyka p. Jozefa Korsaka Udzielskiego, wedle zwykley powinności, wsze-

Iakie posłuszeństwo odprawowali. Naostatek, w moc, w dzierżenie tak samych poddanych, na tych czterech służbach mieszkających, a piątą pustosz, z ich żonami, dziećmi, powinnościami wszelakiemi, jegomość x. Franciszkowi Promińskiemu, starszemu, przełożonemu klasztoru Udzielskiego, y wszystkim zakonnikom tegoż klasztoru reguły s. Franciszka podałem. I na tom ja, Podbipięta, podsędek wojewodztwa Połockiego, dałem ten moy list uwiązczy z podpisem ręki mojey y pieczęcią moją, także z podpisami rąk jenerałow y pod ich pieczęciami, tudziesz z podpisami rąk strony szlachty, ktorzy pisać umieli, y pod ich pieczęciami. Pisan . . . Jan Podbipięta, podsędek Połocki, ręką swą.

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 95—96.

112.

Повѣстка о вызовѣ уніатскаго архимандрита Полоцкаго Борисоглѣбскаго монастыря, Өеофила Пруса-Ольшаницы въ Полоцкій земскій судъ, по жалобѣ гг. Жабъ на его самоуправныя и крайне насильныя дѣйствія [a]). 1647 г. Апрѣля 12/30.

Въ Бозе велебному отцу Теофилу Прусе Ольшаницы, архимандрите Бориса-Глѣба Полоцкого, и инщой капитулѣ, при церкви Святой Софіи будучей. Жаловали у суду земского Полоцкого земяне наши воеводства Полоцкого, урожоный Крыштофъ Жаба, чешникъ Полоцкій, и братя, урожоные Константы и Янъ Жабове, и урожоная пани Анна Униховская, хоронжанка Минская

a) Къ характеристикѣ уніата Өеодора Ольшаницы, одного изъ самыхъ ярыхъ гонителей православія.—См. Витеб. Стар., изд. А. П. Сапуновымъ, Т. V, ч. I, стр. 181—187.

Крыштофовая Жабиная, за даньемъ собе справы и певной вѣдомости отъ поданыхъ своихъ именья своего вѣчистого, а на сесь часъ въ арендѣ у урожоного Яна Ивашкевича будучого, названого Паулье, тежъ въ воеводствѣ Полоцкомъ лежачомъ, на имя Осташка Онуя, старца, а другого Яна Гайка, и инишихъ поданыхъ тое маетности Поулья, о томъ, ижъ велебность ваша, отче Ольшаница, недосыть на томъ маючи, же, въ року прошломъ 1645 и въ року прошломъ 1646, разныхъ мѣсяцы, дней и часовъ, хотечи привлащити грунту его, жалуючого Жабы, одъ тое маетности Поулья, немало грунтовъ своихъ церковныхъ, названыхъ Турецкихъ, Сугровъ, зъ собою будучихъ, казавши поданымъ своимъ Турецкимъ, меновите: Савостѣю, Павлюку, старцу, и Дашку Кононовичу Рыбаку, старые дворные рубежи и знаки, границу, зъ деревъ повысѣкать, попалить, межи пороскопывать, меновите: на урочищу у ручья Зимника, а казавши зайти грунту розного одъ тое маетности Паулья, одъ грунтовъ своихъ церковныхъ Турецкихъ, немало, и новые рубежи ведлугъ мысли и воли своей на деревѣ тымъ поданымъ покласти и оные, менуючи старыми и давными рубежами, огнемъ подпалитъ розказалъ. На которомъ томъ грунтѣ въ одномъ месцу, въ року 1645, житомъ дворнымъ засѣять розказалъ еси и немалую шкоду въ захоженью тыхъ грунтовъ учинилъ. О чемъ, вельми (большомъ?) попсованѣ тое границы, на реляцыи генеральской, у той справѣ учиненой, описано и доложено есть. А недосыть на томъ, велебность ваша, отче Ольшаница, маючи и не переставаючи большихъ кривдъ чинить, не помнечи на боязнь Божую, на право посполитое, также въ статутѣ великого князства Литовского, яко и въ розныхъ констытуціяхъ сеймовыхъ описаного, не поглядаючи на станъ свой капланскій, а поступуючи собѣ гардо и зуфале, а

зневажаючи станъ шляхецкій, чинечи на великій жаль и на обельгу его, урожоного чешника Полоцкого, и малжонки его, вѣдаючи о томъ добре, ижъ, въ року прошломъ 1646, дня 8 мѣсеца Іюня, она, урожоная Анна Униховская, хорожанка Минская Крыштофовая Жабиная, чешниковая Полоцкая, мѣла съ тое маетности Паулья до Полоцка ѣхати, тамъ же казавши тымъ подданымъ, вышей помененым, и иншимъ своимъ подданымъ тое маетности, которыхъ было сколько десятъ чоловека, которымъ именя и прозвища самъ, велебность ваша отче Ольшаница, лѣпѣй вѣдаешь и назвисками ихъ называть умѣешь, зъ рознымъ оружіемъ, войнѣ належачимъ, зъ бардышами, кіями, зъ ощепами и зъ рогатинами, на тотъ злый учинокъ приспособлеными, тамъ же, на томъ урочищу надъ ручьемъ Зимникомъ, заходечи еще болѣй тыхъ грунтовъ одъ маетности Поулья, неподалеко Чорного ручья, на добровольной дорозѣ, которая до Полоцка зъ Поулья идетъ, одъ которое дороги поворочаючи въ бору улѣво, до Гомля ѣдучи зъ Полоцка, на той же меневой дорозѣ, а хотечи оную забить и грунтъ тотъ до маетности Турецкое привлащить, розказавши тую дорогу великими колодами завалить, ровы по ней покопать, а што большая, на зневагу его, урожоного чешника Полоцкого, и *шубеницу* тымъ же подданымъ на грунтѣ его, жалуючого, поставить розказалъ, на которымъ (рой?) подданымъ своимъ велебность ваша, отче Ольшаница, приказавши то имъ, еслибы хто, а меновите съ подданыхъ его, жалуючого чешника Полоцкого, съ тоя маетности Поулья важилъ тою дорогою ѣхать, (абы?) оныхъ, поймавши, вѣшали и забіяли и о смерть якимжекольвекъ способомъ приправили. А гды, того вышей помененого, 1646 року, мѣсеца Іюня осмого дня, яко се вышей помѣнило, оная урожоная чешниковая Полоцкая съ тоя маетности Поулья до Полоцка, зъ малыми дѣтьми и че-

лядью своею, ѣхала и, не вѣдаючи о таковой оныхъ злой работѣ, послала впередъ, для господы, слугу своего, который на тотъ часъ при пани своей ѣхалъ, Якуба Турчина, до Полоцка; который-то слуга, гды до Полоцка, для господы, ѣхалъ, а пріѣзджаючи до мѣстца того, вышей помененого, въ которомъ они тую работу робили, увидѣчи таковый тумульть, гвалтъ и великое зуфальство на томъ грунтѣ его, урожоного чешника Полоцкого, пана своего, одъ тыхъ подданыхъ чинячихъ, (ругающихъ?) словы брыткими, абы того не чинили, дороги звыклое, старовѣчное не засѣкали, ровоъ на ней не копали, шубеницу съ того грунту его, урожоного чешника, знесли и болѣй грунтовъ не забирали, напоминати почелъ. Которые-то подданые и гвалтовники, одъ велебности вашей, отче Ольшаница, на то будучи посланые, заразомъ того слугу его, урожоного чешника Полоцкого, Турчина, напередъ почавши словы неучцивыми лжить и сромотить, а потомъ до него, зъ розною арматою, хотечи оного на смерть забить, кинулися. Который таковый гвалтъ и насильство на себѣ онъ, Турчинъ, видѣчи, а обаваючися, абы оного не поймали и на той шубеницы не обвѣсили, почалъ назадъ, на коню, здоровье свое одъ тыхъ злыхъ людей, подданыхъ Турецкихъ, уносить, кгдѣ зъ урожоною пани чешниковою Полоцкою, панею своею, у Черного ручья поткалъ, которая, не сподѣваючисе на собе жадного перестраху, тою дорогою ѣхала, а гды се до нихъ приближила, тамъ же знову, за тымъ же челядникомъ его, урожоного чешника Полоцкого, зъ розною стрѣльбою и кіями тыежъ подданые Турецкіе угоняючисе, мимо возъ урожоной пани чешниковой зъ великимъ крикомъ и голосомъ ѣхали, мовючи: „*Бій Жабы, такого овакого сына*“. А нетолько одного его, але иншихъ слугъ, челядь, возницы, которые одного товарища своего одъ нихъ люцки ратовать

хотѣли, били и нелютостиве кіями помордовали и еемость урожоную чешниковую зъ малыми дѣтьми вельми перестрашили. Гдѣ вжо слугъ его, жалуючого, побивши и порозгонявши и возницу зъ кони збивши съ того мѣйсца, учинивши именемъ велебности вашее, отче Ольшаница, пана своего, похвалки якъ и на здоровье самого его, чешника, и на челядь и подданыхъ его Паульскихъ, прочъ отышли. А меновите Якубу Турчину, шляхцицу подцивому, въ руку лѣвую рану кіевую задали вышей локтя, синію, спухлую, на коню сѣдячого догоняючи, задали; Богдану Ульшкому, также шляхцицу учцивому, у руцѣ правой пальцы два большіе кіемъ окрутне порубили; Каспру Модзолевскому, гайдуку, у голову, въ бокъ правый ажъ до крви порубили кіими; Стефану Заечковскому, возницы, плецы всѣ кіими збили и окрутне змордовали. Гдѣ она, пани чешниковая, зъ дѣтьми своими, будучи вельми перестрашоная, а тые слуги, гайдукъ и возница, нѣтъ вѣдома, если зъ того бою и ранъ битыхъ живы зостали. А еслибы се тамтой сторонѣ, подданымъ, велеб. (вашей?), яки бой, або раны одъ тыхъ сталисе, тогды то въ оборонѣ здоровья своего а за початкомъ и найстемъ гвалтованымъ на тотъ грунтъ его, жалуючого, сталсе in mutuo. О што все, такъ о перестрашенье малжонки, дѣтей малыхъ, якъ и о побитье и помордованье слугъ и иншое челяди своей, и не мнѣй о нахоженье и забранье грунтовъ и попсованье старое и давное границы, яко и обельгу, постановенье шубеницы на грунтѣ Поульскимъ, хотечи онъ, урожоный чешникъ Полоцкій, самъ и именемъ братьи своихъ, имены вышей помененыхъ, яко еще лѣтъ зуполныхъ не маючихъ, зъ велебностью твоею, отче Ольшаница, у того суду, гдѣ о то дорогу право укажеть, правне чинити и того всего на велебности твоей доходить, симъ позвомъ нашимъ земскимъ Полоцкимъ позываетъ. Прото, приказуемъ велебности твоей, Ольшаницу, штобы еси за симъ позвомъ передъ судомъ нашимъ земскимъ Полоцкимъ, на рокахъ пришлыхъ Троецкихъ, въ року теперешнемъ 1647, въ Полоцку судить припадаючихъ, самъ, велебность твоя, Ольшаница, особою своею ку праву, яко на року завитымъ, сталъ и на всю жалобу его, урожоного Жабы, чешника, въ семъ позвѣ описаную и которая вамъ часу права ширѣй преложона будетъ, наконецъ, усправедливилъ конечно. Писанъ у Полоцку, лѣта отъ Нароженья Сына Божего 1647, мсца Априля 12 дня.

(Этотъ актъ писанъ польскими буквами).

Ja, Daniel Rohotynski, (generał?) jkrmšci wdztwa Połło, zeznawam tym moim przypisem, iż w roku teraznieyszym 1647, mca Aprylа 30 dnia, przy stronie dwuch szlachty, p. Jana Olszewskiego y p. Stanisława Nurskiego, ten pozew ziemski Połłki, sądowi temu ziemskiemu Połłmu sądzić należący, podałem y położyłem w imieniu y dworze, nazwanym Turcu, w w. Połłm leżącym, y we wrota tego dworu wielkie, wieżne wetknąwszy, czeladzi dworney y kogom natenczas obaczyć mogl opowiedział y obwołał. Pisany ten pozew po wieleb. w Bodze jmci oyca Teofila Prusa Olszanice, archimandryte Borys-Chłebskiego, pani małżonki jmci y pp. braci, o rzecz, wesrzedzinie tego pozwu opisano iest. Za którym tym pozwem, maią się ichmść obie strony do prawa stanowić się przed sądem ziemskim Połockim, na rokach przyszlych Troieckich, w roku teraznieyszym 1647, w Połocku sądzić przypadaiących, złożyłem y oznaymiłem. Pisan roku, mca y dnia, wysz pisanego. Daniel Rohatynski, general jkmsci dworny y wozny wtwa Połłogo.

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 36—37.

113.

Фундушевая запись, данная Троцкимъ воеводою, Кричевскимъ и проч. старостою, графомъ Николаемъ Степаномъ Пацомъ ксендзамъ Доминиканамъ. Графъ Пацъ въ вотчинномъ имѣніи своемъ Хорошкѣ, или Хорощѣ, сост. въ Троцкомъ воеводствѣ, Гродненскомъ уѣздѣ, полагаетъ основаніе Доминиканскому костелу и кляштору на 12 ксендзовъ, въ замѣнъ построеннаго тамъ родителями его приходскаго костела. На содержаніе этого новаго своего учрежденія падаетъ: 1) оставшееся послѣ родной сестры его, Мстиславской воеводши, Анны Катерины Сапѣга, а ей заложенное покойнымъ же мужемъ ея, Фридрихомъ Пацомъ, вмѣстѣ съ имѣніемъ *Островно* [а]), въ 100,000 злот., но еще не выкупленное имѣніе *Быстрею*, сост. въ Полоцкомъ воев., въ такомъ именно составѣ: мѣстечко Быстрею, леж. надъ рѣкою Двиною, съ тамошнею *церковью* [б]), села Быстрею, *Порѣчье*, Дудалово и *Застарынье* съ населенными тамъ *крестьянами* и со всякими другими принадлежностями, обезпечивая имѣніе это Доминиканамъ изъ вышесказанной залоговой суммы въ 23,000 злот.; 2) въ самомъ им. Хорошкѣ бывшій дотолѣ въ пользованіи у мѣстнаго ксендза фольварокъ, 4 уволоки земли и 3 деревни Нержики, Сѣнкевичи и Водники тоже со всѣми *крестьянами* и прочими принадлежностями, съ правомъ, притомъ, за неимѣніемъ при фольваркѣ мельницы, молоть кляшторный хлѣбъ безплатно на всѣхъ господскихъ мельницахъ; 3) на свѣчи и вино, двѣсти злот. въ годъ съ арендатора корчемъ и мельницъ, а на неугасаемую лампу въ костелѣ съ Хорошковскихъ мясниковъ ежегодно по 1 камню (=Русск. 36 ф. 17½ лот.) свѣчнаго сала. Въ случаѣ, еслибы имѣніе Быстрея отторгнуто было изъ владѣнія Доминиканъ силою войны, или же еслибы наслѣдники Сапѣги выкупили оное, то Пацъ обязывается уплатить Доминиканцамъ тѣмъ

а) Въ м. *Островнѣ*, Мог. губ., вер. въ 25 отъ Витебска, существуетъ издревле православная церковь, а въ ок. 1658 г. появился было и кляшторъ Доминиканскій.

б) Так. обр., Пацъ отдалъ въ руки Доминиканцевъ и Быстрейскую издревле православную церковь вмѣстѣ съ ея прихожанами, которые, очев., для православія и погибли—было; извѣстно, по кр. м., что даже въ числѣ возвращенныхъ въ православіе б. уніатскихъ церквей *Быстрейской* церкви не значится. *Порѣчьевскія* же древле—православныя церкви—одна въ Невельскомъ у., другая въ Дисненскомъ у. бывшаго Полоцкаго воеводства состоятъ и нынѣ на лицо. (Не говоримъ вообще о б. временномъ пребываніи ихъ въ рукахъ уніатовъ—какъ переходномъ къ латинству,—ради избѣжанія повтореній).

вышеуказанные 23,000 злот.; а еслибы и самая Литовская провинція, какимъ-либо случаемъ, отошла къ которой нибудь провинціи польской или Русской, тогда, за упраздненіемъ, само-собою, фундуша, Виленскій бискупъ, передавая оный въ руки свѣтскихъ людей, обязывается, однакожъ, въ замѣнъ фундуша, обезпечить Доминиканцевъ инымъ путемъ. Цѣль этого учрежденія—молитвы ксендзовъ какъ за самого фундатора, такъ и за души помянутой сестры его, родителей и другихъ родственниковъ, за души *чистилищныя*, и привлеченіе *крестьянъ* [в]) къ костелу, чтобы они, какъ выражается фундаторъ, *по своей грубой простотѣ, имѣя костелъ и набоженство подъ носомъ, не потерпѣли ущерба (?) на душахъ своихъ*. Потому-то, въ заключеніе, обращается онъ, прежде всего, къ римскому папѣ, какъ *викарію* [г]) Христову, чтобы фундацію эту ратификовалъ, утвердилъ, благословилъ и надѣлилъ *разными церковными привилеіями, индулгенціями и буллами своими*, съ тѣмъ, чтобы она ни подъ какимъ условіемъ, ни по какой причинѣ не уничтожилась; потомъ—къ королю, прося защищать оную; далѣе—къ Виленскому бискупу Георгію Тышкевичу, *дядѣ своему*, чтобы имѣлъ объ ней особое попеченіе и, какъ мѣстный, притомъ всегда усердный блюститель католичества, утвердилъ бы ее; наконецъ,—къ Пресвятой Дѣвѣ, моля ее не допускать фундаціи до паденія, дать ей побѣду надъ врагами и, т. обр., *сдѣлаться Маріей побѣдительницей* [д]), а также—къ патронамъ (неизвѣстно

в) Крестьяне эти, конечно, были *православные*, такъ какъ крестьянъ иной какой-либо вѣры тогда еще не было; слѣд., фундація бьетъ и здѣсь прямо на совращеніе православнаго народа въ латинство.

г) Это—викаріатъ (замѣстительство) самопроизвольный и мнимый: никогда не установлялъ его Христосъ и, напротивъ, обѣщалъ быть съ нами Самъ во всѣ дни до скончанія вѣка. Папскимъ же индульгенціямъ, дѣйствующимъ въ разрѣзъ съ совѣстью и здравымъ смысломъ, можетъ повѣрить развѣ только простой, не просвѣщенный людъ, на который собственно, какъ и въ данномъ случаѣ, онѣ и расчитаны.

д) Призывать Пресвятую Дѣву—ратовать за какую-либо фундацію да еще направленную противъ истинной, православной вѣры, и притомъ непристойно сулить Божіей Матери титулъ *Маріи побѣдительницы*—это болѣе чѣмъ дерзновенно. Наконецъ, относительно Святыхъ,—какъ Іоаннъ Креститель, первомученикъ Стефанъ,—за спасительныя молитвы ихъ не благодарить и чтить ихъ словомъ и дѣломъ, а слать имъ учтивости въ родѣ пожеланія имъ умноженія вѣчной славы ихъ, которая сама по себѣ уже вѣчна (по слову Божію: *въ память вѣчную будетъ праведникъ*) и, потому, никакъ отъ человѣческихъ пожеланій не зависитъ,—это похоже на взаимное житейское одолженіе. Подобныя притязанія совершенно въ духѣ гордыни римскаго-католичества,—и онъ то—духъ гордыни человѣческой вступилъ въ брань съ евангельскими, вѣчными, божественными истинами православія! Не остановились бы мы здѣсь на этихъ,

почему) той же фундаціи: свв. Іоанну Крестителю и первомученнику Стефану, прося ихъ молитвъ объ ней и, взаимно, *желая имъ умноженія вѣчной славы.* 1651 г. Октября 4. н. ст.

W Imie Oyca, Syna y Ducha Swiętego, Amen.

Jest to, iako iedyna kożdemu człowiekowi, na tym świecie żyiącemu, pociecha, nietylo upatrować, iako wiek swoy ma teraznieyszy przepędzić, ale też o tym myslić, iako ma na wieczną one zarabiać chwałę, y iakiemi srzodkami one osiągnąć. Samą bowiem tego dochodzim experiencyą, gdy tych przyszłych a wiecznych nie upatruiemy eventus, sami się zdradzamy, a mogę rzec, w wieczną, strzeż Boże, zaprzedaiem niewolą. Ktorey my chcąc, przy łasce Bożey, za przyczyną Panny Przenaświeętszey, Pani y Dobrodzieyki naszey, tak też ss. patronow naszych, cale uyść niewoli, za żywota, gdy nas Pan Bóg zdrowo chować ieszcze, z przedwiecznego a nieskonczonego miłosierdzia Swego, raczy, tak około dusze naszey obmysliwać chcemy, iakobysmy oney tak za żywota mieysce w łasce Panskiey ugruntować mogli, iako y po zeysciu z tego swiata, przy teyże Boskiey łasce, tam ją osadzić, gdzie iest mieysce, wybranym Bożym naznaczone. Do czego gdy całym chcemy przystępować sercem, dawne nasze przedsiewzięcie w fundowaniu wielebnych ichmci oycow Dominikanow zakonu kaznodzieyskiego do skutku teraz przywieść umyslilismy. Ktorych my, Mikołay Stephan Pac, hrabia z Rozanki, woiewoda Trocki, Krzyczowski, Ołuczycki starosta, w maiętności naszey dziedziczney, nazwaney Choroscza, w woiewodztwie Trockim, w powiecie Grod-

---

далеко, впрочемъ, не исключительныхъ, особенностяхъ, еслибы данный Доминиканскій фундушъ г. Паца этими соблазнительными для простолюдья особенностями не расчитывалъ на соблазнъ и совращеніе искони Русскаго православнаго народа въ латинство въ разныхъ притомъ отдаленныхъ одна отъ другой мѣстностяхъ Быстрѣи Порѣчье Полоцкаго, а Хорошка Троцкаго воеводствъ.).

zinskim leżącey, y na chwałe Bogu w Troycy Swiętey iedynemu, na rozszyrzenie honoru Panny Przenaswiętszey, pod Ktorey obrone tak kosciół, iako y conwent y wszytke fundacyą oddaiemy, tudziesz na cześć Dominika s., patrona naszego, S. Jana Krzciciela y S. Stephana męczennika pierwszego, patronow naszych, funduiemy takim obyczaiem. Naprzod zapisuiemy wiecznemi czasy na fundacyą Choroską dwunastu oycow Dominikanow dwadziescia trzy tysiące złotych z summy sto tysięcy, ktora na część naszą z podziału z wielmożnym jego msć panem Krzystophem Pacem, chorążym w. x. Litt., rodzonym naszym, na nas przypadła prawem przyrodzonym, spadkowym, po śmierci godney pamięci jasnie wielmożney jey msci paniey Anny Katarzyny Pacowny Sapiezyney, woiewodziney Mscisławskiey, siostry rodzoney naszey; ktorą summę zapisał iey był małżonek prawem zastawnym, godney pamięci iasnie wielmożny pan Frydrych Sapieha, woiewoda Mscisławski. W ktorych to stu tysięcy złotych z podziału przypadła na nas maiętność, w woiewodztwie Witepskim leżąca, Ostrowno, iakotez w woiewodztwie Połockim Bistreia, ze wszystkiemi zdawna do tych maiętności przynależnościami. Zaczym, my, iako tey summy pewni zostaiemy, tak też y possesorami tych maiętności będąc, iako się wyżey namieniło, dwadziescia trzy tysiące z tey summy na fundacyą wielebnym ichmciom oycom Dominikanom wyłączamy y w tey summie, zaraz, realiter et in effectu uczyniwszy intromissyą przez generała, maiętność naszą spadkową, w powiecie Połockim leżącą, Bistreia, ze wszistkimi do niey przynależnosciami, tak, iako godney pamięci iey mość pani siostra nasza y my trzymamy, puszczamy, to iest: miasteczka Bystreia, nad Dzwiną rzeką leżące, z cerkwią tameczną, sioło Bystreia, sioło Porzecze, sioło Dudałoio-

we y sioło Zastarzynie, ze wszytkimi, do tey maiętności pożytkami, z ieziorami, stawami, młynami, sadzawkami, z iazami, z przewozem na rzece Dzwinie, z ludzmi, boiary, poddanemi z ich żonami, dziećmi y maiętnością ich, także z czynszami, działkami, danią miodową, robotami y wszelką powinnością ich; z gruntami pognoynemi y prostemi, pusczami, lasami, zaroślami, sianożęciami y ze wszytkiemi przynależnościami, do tey maiętności należącemi, y wszelkiemi, z tey maiętności y poddanych przychodzącemi, tę pomienioną maiętność Bystreią, w powiecie Połockim leżącą, iako się zdawna w granicach, miedzach y wchodach swoich miała y teraz, nic z niey nie wyimuiąc, ani wyłączaiąc, tak, iż rzecz pomieniona nie pomienioney, a nie pomieniona pomienioney nic na przeszkodzie być y władzy wymować nie ma ichmościom Dominikanom prowincyi w. x. Litto. In casum zaś (strzeż Boże), żeby ta maiętność przez woyne miała odeyść od ichmci, tedy się ichmci obliguiemy poty, pokiby do possessyey tey maiętności przyść nie mogli, pożytek od tych dwudziestu trzech tysięcy złotych, ośmnaście set złotych, corok płacić dwiema ratami mamy, to iest, pierwszą ratą na Trzy Króle złotych dziewięć set, a drugą na S. Jan Krzciciel także złotych dziewięć set, poddaiąc pod ten ciężar wszelakie maiętności nasze ruchome y leżące, waruiąc to iednak, iż skoroby ichmści oycowie Dominikani do possessyey maiętności Bystrey przyszli, wolni mamy od płacenia tego wyderkafu zostawać. Jeżeliby nam zaś pp. successorowie jaśnie wielmożnego jego mci pana Frydrycha Sapiehy, woiewody Mścisławskiego, summę tę zastawną z tych maiętności oddać chcieli, co zawsze ichmciom wolno uczynić, tedy niedrzewiey my tę summę od ichmciow odbierać mamy, aż naprzód wielebnym oycom Dominikanom z Bystrey dwadzieście trzy

tysiące oddadzą; którą summe ichmść odebrawszy, lubo ią maią obrocić na wyderkaf, lubo też maiętność kupić do fundacyey naszey Choroskiey, na żadną insze potrzebe tey summy obracaiąc, iedną na fundusz Choroski, w czym sumnienie oycow Dominikanow obowiązuiemy. A że przyciężeyby ichmciom oycom Dominikanom musiało być, gdyby przy konwencie folwarku zaraz nie mieli, tedy folwark ten, który dotąd trzymał xdz komendarz Choroski z szczegulney łaski naszey, gdyż Choroski ten kościoł żadney nigdy nie miał fundacyi, ani ma, ale tylko ex sola pietate rodzicow naszych był wystawiony y ordynaryą pewną gwoli kapłanowi opatrzony, czegośmy nigdy znosić nie chcieli y teraz nie znosimy; ten tedy folwark ichmciom oycom Dominikanom conferuiemy, z temi dwiema włokami, które w Rusczanach wsi naszey xdz comendarz trzymał, do których dwu włok w teyże wsi naszey Rusczach drugie dwie włoce na dworną pasznią ichmciom przyłączamy ..., . też na zarobienie tego folwarku trzy wioski, oderwawszy ie od główney maiętności naszey Chroskiey, wielebnym ichmciom oycom Dominikanom wiecznemi czasy nadaiemy y funduiemy, to iest, Neroniki, Sienkowicze, Wodniki ze wszytkiemi w tych wsiach poddanemi, ich żonami, dziećmi y maiętnością, także czynszami, działkami, danią miodową, wszelką ich powinnością, także z gruntami, owo zgoła ze wszelkiemi w tych wsiach prowentami, tak pomienionemi, iako y nie pomienionemi. Więc że żadnego młynu oycom nie puszczamy, ani stawu, tedy we wszystkich młynach naszych Choroskich wolne mliwo oycom na potrzeby klasztorne pozwolamy, tak też wolne łowienie ryb na rzece Narwi y Supprosli. Przytym na świece y na wino dwieście złotych corok od arędarza mego z karczem y młynow dochodzić ma. Ażeby dzień y noc lampa przed na-

świętszym sakramentem gorzała, tedy rzeznicy nasi Choroscy corok kamień łoiu oycom dawać powinni. A iako ten kamień łoiu, tak y te dwieście złotych na dzień Trzech Królow swięta rzymskiego do rąk przewielebnego oyca przeora albo wikarego oddawane być maią; czego urząd nasz Choroski tameczny doglądać powinien. A że z dawnych czasow z włok mieyskich, iakoteż y ze wsi naszey, do Choroscy przynależącey, r o g o w a d z i e s i ę c i n a żytna y gryczana na kościoł Choroski dochodziła, tak y teraz oddawana być ma, bez żadney przeszkody, ichmcm oycom Dominikanom, tak iako ią przedtym xdz komendarz wybierał. Takową tedy my uczyniwszy fundacyą, pro modulo nro, za grzechy nasze Maiestat Pański błagaiąc, obiecuiemy przy kościele Choroskim, ktory w moc y possessyą ichmciom oycom Dominikanom, ze wszytkiemi apparatami, podaiemy, conwent ze wszytkiemi do niego przynależnościami wystawić, w ktorym ma mieszkać dwanaście oycow ludzi pobożnych y u c z o n y c h, z ktorych żeby się pomnażała chwała Boska, a my, niegodny fundator, consolationem animae nostrae otrzymać mogli. Ktory to tedy conwent ma być pod posłuszeństwem wielebnego oyca prowincyała Litewskiego, legitime według constitucyi zakonu Dominika s. obranego, y zawsze ma zostawać w prowincyey Litt. s. anioła stroża. A ieżeliby, strzeż Boże, miała sie stać iaka kiedy mutacya, żeby ta prowincya Litewska miała być albo do Polskiey, albo d o R u s k i e y incorporowana prowincyi, tedy ipso facto ruinatur et annihilatur fundacya; ale jaśnie wielmożny y przewielebny jemość xiądz biskup Wilenski ma te fundacyą obrocić w rękę świeckich, iako się jemci, m. m. panu, naylepiey będzie zdało, byle obligacyom, niżey mianowanym, dosyć się działo. O to iako jemci uniżenie upraszam, taktęż w tym punkcie, co się tycze obligacyi,

sumnienie jemci, m. m. pana, obowiązać śmiem. Nie inszy też iest wszytkich fundacyi scopus, iedno ubłaganie Maiestatu Boskiego za grzechy animarum, w czyscu zostaiącym refrigerium, błogosławienstwo y żyiącym ludziom od P. Boga, a zatym otrzymanie wieczney oney chwały umieraiącym. Nie insze y nasze motivum było, ieno żebyśmy, za tych wielebnych oycow gorącemi prożbami, y tu na tym świecie łaskę Bożą, y na owym miłosierdzie otrzymali. Poki tedy będziem, z woli Jego świętey na tym świecie żyć, codzień oycowie mszą świętą za nas grzesznych odprawować będą, aby z nami nie wstępował Bóg in iudicium, gdyż nemo in conspectu Eius justificabitur; żebyśmy z tego świata bez sakramentow świętych nie schodzili, ale, onemi uzbroieni, przed Sędzią sprawiedliwym nietrwożliwie stawali. Po zeyściu zaś z tego świata naszym, za duszę naszą msza się iedna requialna codzień odprawować ma. A że maior pars fundationis idzie z dobr, godney pamięci, jaśnie wielmożney jeymci pani Anny Katarzyny Pacowny Sapieżyney, woiewodziney Mscisławskiey, rodzoney siostry moiey, tedy za iey duszę cotydzień requialna msza powinna być czytana, w każdy Poniedziałek. Wielka by to też była nasza przeciwko rodzicom naszym impietas, gdybyśmy onych w własnych dobrach przepomnieć mieli, ktorzy y kościoł na tym mieyscu zbudowali y ony słuszną opatrzyli sustentacyą, a nie miałaby się za onych służba Boża odprawować. Zaczym, w każdy Piątek msza requialna spiewana z wigiliami odprawować się powinna. Przytym też upraszam oycow Dominikanow y obliguię, aby rożaniec święty, ieśli nie codzień, tedy we dni swięte, y subotni, odprawowany był, z inną bracią, applikuiąc to za dusze rodzicow y krewnych naszych, tak też, poki będziem żyć, błagaiąc Maiestat Pański zagrzechy nasze, a po śmier-

ci ratuiąc dusze nasze. Upraszam y o to, przez miłosiedzie Boskie, aby pośmierci naszey iako naywięcey mogło być, boć ich natenczas iako naypilniey potrzeba. Przytym, aby w powinności swey czułemi zostawali, a około ubogich poddanych naszych maiętności Choroskiey y nieozięble chodząc, onych nauczali, żeby oni, per crassam simplicitatem, maiąc kościoł y nabożenstwo pod gębą, na duszach swoich uszczerbku iakiego nie odnieśli. Ta tedy iest nasza fundacya, ta wielebnych oycow Dominikanow obligatio; czego wszytkiego potomkowie albo successorowie nasi serio y czule dogląd prowinni, żadnego punktu w tey fundacy naszey nie odmieniaiąc; w czym nietylo onych na straszny sąd Boży powoływamy, ale też y sto tysięcy złotych zarękę na nich wnosimy, o które wolne daiemy pozwanie wielebnym ichmciom oycom Dominikanom do wszelakiego sądu, seymowego, zadwornego, trybunalskiego, ziemskiego, grodskiego, a po zapłaceniu tey zaręki by niepoiednokroć, przecie in omni robore ta fundacya nasza zostawać ma. Upraszaiąc przytym za patronow, obroncow y protectorow fundacyey tey naszey, upadaiąc naprzod ad pedes sedis apostolicae, humiliter one deosculantes, aby ociec święty teraznieyszy Innocentius X, iako vikarius Christi, fundacyą te naszą chciał ratificare, confirmare et benedicere, przywileiami kościelnemi y łaskami świętemi opatrzyć, bullis munire, aby ta fundacya nasza nullo pacto nec ratione znięsiona była. Upraszam przytym iak naypokorniey naiaśnieyszego króla jemci Polskiego, Jana Kazimierza, nam szczęśliwie panuiącego, pana a dobrodzieia mego miłościwego, a post sera fata króla jemci, inszych naiaśnieyszych kró-

low Polskich, aby oni, wziąwszy ten konvent nasz Choroski wielebnych ichmciow oycow Dominikanow pod protekcyą swoie, nikomu do opprimować nigdy nie dali. Oddaiemy tudziesz jaśnie wielmożnemu y przewielebnemu jemci xdzu Jerzemu Tyszkiewiczowi, biskupowi Wilenskiemu, m. m. panu wuiowi, tę fundacyą nasze sub tytelam, upraszaiąc jemci, aby one confirmare, iako loci ordinarius, raczył, ten, który zwykł zawsze modos ad augendum honorem Divinum adinvenire. A post sera fata jemci, m. m. pana, successorowie jemci, ichmść xża biskupi Wilenscy, aby osobliwie o tym kościele y fundacyi naszey wiedzieć chcieli, unizenie prosze. Naostatek, in subsidium tym wszytkim opiekaniom, upraszamy Panny Przenaswiętszey, Dobrodzieyki naszey, aby Ona intencyi tey nigdy nie dawała upadać, ktora nic inszego pred się nie bierze, iedno pomnozenie chwały, Twoiey świętey y Syna Twego, upadaiąc przytym do nog przenaświętszych Twoich, aby iako pozwoliła godnie Siebie chwalić, tak też dała virtutem contra hostes Tuos, iż który by śmiał one ruinare albo annihilare, czyniąc iey iaką prepedycyą, stań sie mu Maryą de viktoria. Wzywamy y was ss. patronowie tey fundacyi, S. Janie Krzcicielu, Stephanie pierwszy męczenniku, aby sie wy w świętych prożbach swoich y przyczynach naygodnieyszych przed Maiestatem Boskim nie ustawali, iakoby ta intencya nasza nigdy ustawać nie miała; o co gdy my pokornym sercem nisko się kłaniamy, samym sobie odpuszczenie grzechow pokornie prosimy, a wam pomnożenia chwały świętey nawieki życzemy. Pisan w Choroscy, dnia czwartego Octobra, roku Panskiego tysiąc sześćset piędziesiąt pierwszego, według kalendarza nowego rzymskiego. Mikolay Stephan Pac, hrabia z Rozanki, woiewoda Trocki,

Krzyczowski, Oluczycki starosta, ręką się swą do tey fundacyey oycow Dominikanow podpisuię.

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 109—111.

114.

Рѣшеніе Полоцкаго земскаго суда по жалобѣ ун. архіепископа Антонія Селявы на землевладѣльца Юрія и жену его Θеодору ур. княжну Гедройцъ Стабровскихъ, что урядникъ ихъ съ крестьянами сдѣлали нападеніе на пашни крестьянъ Бѣльской церкви и, истребивъ засѣянный тамъ хлѣбъ и проч., повредили межевые знаки. По выслушаніи сторонъ, судъ, находя, что существо дѣла заключается въ вопросѣ: кому именно принадлежитъ означенная земля—церкви, или же Стабровскимъ?—предоставилъ архіеп. Селявѣ обратиться къ суду коммисарскому, гдѣ и вести дѣло на свой счетъ, съ тѣмъ, что сторона, которую коммисары признаютъ вотчинницею земли, будетъ имѣть право и на удовлетвореніе своихъ убытковъ по этому дѣлу [a]). 1652 г. Января 13.

Выписъ къ книгъ справъ земскихъ воеводства Полоцкаго.

a) Стабровскіе, какъ извѣстно, оставались твердо въ православной вѣрѣ, такъ что, за отнятіемъ всѣхъ Полоцкихъ церквей на унію, Иванъ Стабровскій предоставилъ даже свой собственный домъ въ Полоцкѣ на устроеніе въ немъ временной православной церкви (Витеб. Стар., Т. V, ч. I, стр. 124). Поэтому, немыслимо, чтобы, въ данномъ случаѣ, Юрій Стабровскій изъ корыстныхъ видовъ посягалъ на угодья Бѣльской церкви, которая, какъ и изъ настоящаго акта видно, была издревле православною и находилась, притомъ, въ его же собственномъ имѣніи Бѣломъ. Вѣроятнѣе всего то, что спорная здѣсь земля съ крестьянами надана была имъ самимъ, или же его предками, какъ мѣстными владѣльцами и ктиторами, Бѣльской православной церкви (кромѣ Бѣльской, существуютъ донынѣ, несомнѣнно также издревле православныя церкви въ упоминаемыхъ здѣсь имѣніяхъ Стабровскихъ Оболецъ, д. б. Оболь, Юрьевичи и Доминики); но когда церковь эта отнята была на унію то Стабровскій, не желая уже оставить этого дара за уніатами, возвращалъ его въ свое владѣніе. А подобныхъ примѣровъ можно встрѣтить, за тогдашнее печальное положеніе здѣшней церкви, немало.

Лѣта отъ Нарожэнья Сына Божого 1652, мсца Генвара 13 дня.

На рокохъ судовыхъ земскихъ Трикрольскихъ, порадкомъ права посполитого одправованыхъ, передъ нами, Михаиломъ Тышкевичомъ, судьею, Яномъ Подбипентымъ, подсудкомъ, а Кгабрыелемъ Корсакомъ, писаромъ, врадниками судовыми земскими втта Полоцкого, кгды съ порадку реестрового ку разсудку нашому притовчиласе справа въ Бозѣ перевелебного в. его мсти ксендза Антонія Селявы, метрополиты Кіевского, Галицкого и всея Руси, архіепископа Полоцкого, Витебского и Мстиславского, зъ его мсть паномъ Юріемъ Стабровскимъ и пани малжонкою его мсти, ее милостію княжною Федороюю Кгедройтіевною, судьянкою земскою Виленскою, Юріевою Стабровскою, за позвомъ, менечи о неналежное и кгвалтовное (найстье?) на *кгрунтъ церковный* села Бѣлого, о побитье на нивахъ збожа розного, кграбежъ, при томъ кгвалтѣ сталымъ, о попсованье и высѣченье рубежовъ граничныхъ на деревахъ въ имѣнью и и дворѣ мсти пана Юрія Стабровского и пани малжонки его мсти, названымъ Бѣлымъ, у втвѣ Полоцкомъ лежачомъ, черезъ енерала втва Полоцкого, Войтеха Милевского, положного; ино, за приволаньемъ отъ енерала земского сторонъ до права, отъ стороны поводовое, его мсти ксендза метрополиты, за моцью листовною, собѣ въ той справѣ даною, панъ Миколай Жоховскій, а одъ позваныхъ, его мсти пана Юрія Стабровского и пани малжонки его мсти, также за моцью листовною, панъ Крыштофъ Козаринъ, умоцованые, очевисто до права становили. Затымъ, умоцованый поводовый, доведши впередъ слушне и правне положоного позву, написомъ того енерала, днемъ предъ роками очевисто признанымъ, и оказавши на позвѣ трое воланье, рукою моею писар-

скою назначоное, позовъ ку читанью поднеслъ и жаловалъ зъ него о томъ, ижъ дей, въ року теперешнимъ 1651, мца Іюля 17 дня, за волею, вѣдомостью и власнымъ росказаньемъ вашое мсти, пане Стабровскій, самого и пани малжонки вашое мсти, слуга и урядникъ вашой мсти имѣнья тежъ Бѣлого, въ томъ втвѣ Полоцкомъ лежачого, Стефанъ Кгелвановскій, зъ многими поддаными вашей мсти того имѣнья Бѣлого, на име зъ Ананію Ротковичомъ, Матѣемъ Литвиномъ, Гришкомъ Суховерскимъ, Иваномъ Ошиткомъ, зо Званого (т. е. грунтъ) Васильемъ и Мойсеемъ Васковичами, Опансомъ Шулжонкомъ, до того маючи собѣ приспособленыхъ и иншихъ подданыхъ зъ иншихъ селъ и мтетей вашое мсти, розныхъ подданыхъ, то есть, зъ села Дохнара, изъ села Оболецъ, зъ села Просименецъ, также и зъ мтети Юрьевское, въ томъ же втвѣ Полоцкомъ лежачое, зъ села Домникъ и зъ иншихъ селъ, маючи приспособленыхъ и приготованыхъ многихъ помочниковъ, которыхъ всихъ могло быть чоловѣковъ большъ, нижъ на два ста, съ коньми, съ колясами, съ цѣпами, съ кіями, съ серпами и розными бронями, до бою належачими, зъ великимъ гурмомъ, зъ окрикомъ, легце поважаючи зверхность его к. мсти, взрушаючи покой посполитый, попелняючи ексцесъ подчасъ теперешнего посполитого рушенья, за вынесеньемъ вжо одъ его к. мсти третихъ вицый, *кгды вжо трибуналъ в—о княжества Литто, всѣ права во всихъ воеводствахъ устали*, тотъ врадникъ вашое мсти, пане Стабровскій, и пани малжонки вашое мсти, Кгелвановскій, съ тыми всими поддаными, того року, мца и дня, вышъ помененого, наѣхавши моцно и кгвалтомъ на властный кгрунтъ, *зъ давныхъ часовъ и вѣковъ до того села церковного Бѣлого належачій* и въ уживанью подданыхъ церковныхъ Бѣльскихъ (находящійся?), много жита и ерины розное засѣеное

и вжо самого жита и ячменю до жатья поспѣлого косами покосили и серпами нѣкоторое пожали, а иншое все збоже, ругаючися и чинечи на великую шкоду тымъ подданымъ, кіями, цѣпами побили, коньми, колесами потолочили, ногами подоптали и вниве͡чъ все до кгрунту обернули, а меновите: напродъ подданому Бѣльскому, церковному, Ивану Устиновичу, жита засѣеного ниву осминокъ 8 врочищомъ за мхомъ около великое дороги пообаполъ побили, съ которого жита, яко се было добро уродило, могло се узять копъ 10, а вымолотитьсе могло бочекъ 8; другому подданому церковному Бѣльскому Омельяну Комцѣ на нивѣ врочищомъ за болотомъ на Стокучищи ерины полбочки засѣеное побили, которое могло се узять копъ 3 и вымолотитьсе могло бочки полтрети, гороху полторы осминки побили, которого моглосе набрать возовъ 6, а вымолитить бы се могло бочка гороху; у тогожъ Омильяна Комка на ниве, прозываемой на Гусенцы, ерины засѣеное осминку побили, которое могло се ужать копа, а вымолотитьсе могло полбочки; у тогожъ Омельки двѣ (?) овса посѣеного побили, которого ужатьсе могло копъ 3, а вымолотитьсе могло бочки 2; у тогожъ Комка и тамъ же жита засѣеного бочекъ 2 на нивѣ побили, которого бы се певне узяло копъ 15, а вымолотить бы се бочекъ 12, которое за ласкою Божою добро уродило; третьему подданому Бѣльскому, церковному, Ивану Степановичу Плѣшковичу, тамъ же на врочищу у Гусинцы ниву, житомъ засѣеную, бочекъ полтори побили, зъ которого жита ужатисе могло копъ 10, а вымолотить бы се бочекъ 8; у тогожъ ярицы нивку тамъ же на Гусинцу осминку засѣеную пожали, съ которого ужатьсе могло копы полтори, а вымолотитьсе бочка; у четвертого подданого церковного Бѣльского, Артема Степановича Устыновича, тамъ же на Гусинцы ниву жита засѣеную пол-

шосты осминки побили, которого се могло ужать копъ 8, а вымолотитьсе бы бочекъ 7; тому подданому другую ниву, житомъ засѣеную бочки полъ, гдѣ се могло ужать копъ 4, а вымолотитьсе бы зъ него бочки 3; томужъ подданому гороху ниву засѣеную полтори осминки побили, которого могло се набрать возовъ 5 и вымолотить бы се певне бочка; томужъ подданому ниву, пшеницою засѣеную, полтори осминки побили, которое могло се ужать копъ 3, а вымолотить бы се бочекъ 2; томужъ подданому ечменя ниву засѣеную осминки полъ, которого побили, гдѣ се могло ужать копъ 5, а вымолотить бы се могло бочки 4; пятому подданому Антону Устиновичу у врочищи у . . . Боры, пообаполъ великое дороги, ниву, ериною засѣеную, осминокъ 3, побили, которое могло се ужать копъ 16, а вымолотить бы се зъ той ерины копъ 8; шостому подданому Кузьмѣ и Павлу Максимовичомъ ниву, засѣеную житомъ, врочищомъ за будною печью, бочокъ полтори побили, зъ чого се ужать могло копъ 10, а вымолотить бы се могло бочекъ 7; у тыхъ же подданыхъ ечменю ниву, осминки 2 засѣеныхъ побили, гдѣ се могло ужать копъ 5, а вымолотить бы се бочки 3; и семого подданого церковного Бѣльского, Логвина Токаровича, тамъ же за будною печью, ниву, ечменемъ засѣеную, побили, съ которого могло се ужать копъ 10, а вымолотить бы се бочекъ 5; тому жъ подданому Логвину Токоровичу врадникъ вашей мсти, пане Стабровскій, и пани малжонки вашей мсти, Кгелвановскій, съ поддаными вашое мсти, тамъ же за будною печью взяли и побрали попелу будного бочекъ 5, кождая бочка по 2 злот. польс; у Астапа Степановича Устиновича, тамъ же при пашни его взяли и побрали хомуты 2, купленыхъ по 6 грошей; томужъ Астапу, тамъ же и тогожъ часу смыки 2 моцно, кгвалтомъ посѣкли, которые стояли по 4 гроши

Литовскихъ; осмого подданого Бѣльского, церковного, Якуша и Селивона Семеновичовъ Особковъ, на Дзяковщизны мешкаючихъ, тотъ же врадникъ вашое милости и пани малжонки вашое мсти, Кгелвановскій, съ поддаными вашое мсти, паповъ своихъ, взялъ, вымоглъ и побралъ безвинне таляра левкового, за гроши 6, яецъ за гроши 2 Которые таковые, увесь взятокъ, шкоду въ побитью збожа сѣеного тотъ урадникъ и подданые вашое мсти моцно, кгвалтомъ учинивши, одповѣдь и похвалки на здоровье тыхъ подданыхъ церковныхъ Бѣльскихъ и иншихъ всихъ, тамъ мешкаючихъ, учинили, обѣцуючисе ихъ бить, забивать и остатокъ еще збожа, тамъ же на грунтѣ церковномъ Бѣльскомъ засѣеное, такимъ же способомъ побить и вниве чъ обернуть, неслушне чинили. А цѣна тому збожу пожатому и внивечъ оберненому, яко на сесъ часъ у Полоцку, на торгу купують, жита за бочку по 4 (копы?) гроши, пшеницы бочка по 5 копъ гроши, гороху бочка по 4 копъ гроши, ечменю бочка по 3 копы гроши, овса бочка по шести злот. польс. Тотъ же врадникъ и подданые вашое мсти, пане Стабровскій, тогожъ дня, выжей помененого, учинивши такъ великій збытокъ, кгвалтъ и ексцесъ, пѣть вѣдома для чого на грунтѣ церковномъ Бѣльскимъ, Дяковщинѣ отъ грунту Званого, знаки, рубежи граничные по розному деревью повысѣкали, знать хотечи границу старовѣчную зепсовать и грунты собѣ привлащить неслушне и неналежне, чиничи значную кривду и шкоду добромъ церковнымъ, зъ *давныхъ часовъ на церковъ Божію належачимъ*. О што все хотечи его мсть ксендзъ метрополита зъ в. мстью, пане Стабровскій, и пани малжонкою в. мсти правомъ чинить, симъ позвомъ позываютъ. По прочитаню позву, умоцованый со стороны поводовое, на доводъ жалобы своее, покладалъ протестацію, выписомъ зъ книгъ кгродскихъ Покоцкихъ, въ

Богу превелебного в. его мсти отца Антонія Селявы, метрополиты Кіевского, Галицкого и всея Руси, на вашу мсть, пане Юрій Стабровскій, и на паню малжонку его мсти, до уряду донесеную, о насланье гвалтовное одъ его мсти врадника Кгелвоповского и подданыхъ зъ именія ихъ мсти Бѣлого на грунтъ церковный, до села Бѣлого належачій, гдѣ збожа розного немало кгвалтовне подданымъ церковнымъ побили и вниверъ обернули; при которомъ кгвалтѣ на Дьяковщинѣ подданымъ, Якову и Селивону Оробкомъ грабежъ, притомъ похвалку на здоровье всихъ подданыхъ церковныхъ учинили, также знаки, рубежи по деревью граничномъ на грунтѣ Бѣльскомъ и зъ грунту Званого повысѣкли, тотъ выписъ, подъ датою року 1651, мца Іюля 18 дня, покладалъ, реляцыю Михаила Тлущовского выписомъ зъ тѣхъ же книгъ гродскихъ Полоцкихъ, огледанье на грунтѣ церковномъ села Бѣлого розного збожа, на розныхъ нивахъ немало побитого и вниверъ оберненого тотъ выписъ подъ датою року 1651, мца Іюля 25 дня, при которой протестацыи и реляцыи подавщи артикулъ 22 и 23 роздѣлу 9, подданыхъ укрывжоныхъ церковныхъ зъ села Бѣлого до присеги всихъ ставилъ на томъ гвалтѣ, на томъ, ижъ тамтого збожа побито, грабежъ учинено, и на тымъ, ижъ въ деревахъ рубежи повысѣканы, а за доводомъ гвалту копъ 20 грошей Литовскихъ плаченья, збожа водлугъ процессу, грабежу совито зъ виною грабежною на его милость пану Юрію Стабровскимъ и пани малжонцѣ его милости просилъ и домавялсе. На то умоцованый его милости пана Юрія Стабровского и пани малжонки его милости, панъ Крыштофъ Козаринъ, повѣдалъ, ижъ врадникъ и подданые стороны моее жадного гвалту въ Бозѣ превелебному его милости отцу метрополитѣ не чинили и на грунтъ церковный не находили, а ежели збоже жали, тогды,

на власнымъ грунтѣ его милости пана Стабровского и пани малжонки его милости, а поневажъ въ захоженью грунтовъ его милость отецъ метрополита быть менилъ, тое право на его милость пана подкоморого отосланья и абы сторона поводовая своимъ коштомъ выводила, у вашой милости, суду, домавялсе. А умоцованый поводовый, репликуючи на то, повѣдилъ, ижъ того права боронилъ, абы на его милость пана подкоморого тая справа одослана быть мѣла, гдыжъ подданые его милости отца метрополиты збоже побитое сѣели, а его милость панъ Стабровскій и пани Стабровская урядовне заповѣданья не чинили, абы на томъ грунтѣ не сѣено; затымъ, повтораючи, яко первѣй вказу домавялсе, и теперь домавялсе. А такъ мы, судъ, въ той справѣ въ Бозѣ превелебного, вельможного, его милости ксендза Антонія Селявы, метрополиты Кіевского, Галицкого и всее Руси, архіепископа Полоцкого, Витебского и Мстиславского, зъ его милостію паномъ Юріемъ Стабровскимъ и пани малжонкою его милости, княжною Федорою Гедройцовною Юріевною Стабровскою, менючи о наѣханье и гвалтовное на грунты церковныи села Бѣлого, въ вдствѣ Полоцкомъ лежачыи, о побитье на оныхъ збожа розного, грабежъ при томъ гвалтѣ и также о попсованье и высѣченье рубежовъ граничныхъ въ деревахъ, за позвомъ, по ихъ милость вынесенымъ; въ которой справѣ и умоцованый стороны поводовое, доводечи жалобы своее позовное, напродъ покладалъ протестацыю въ Бозѣ превелебного его милости отца метрополиты на его милость пана Юрія Стабровского и пани малжонку его милости до вряду о тое наѣханье гвалтовное на грунтъ церковный, о побитье на нивахъ збожа, грабежъ и о попсованье рубежовъ граничныхъ въ деревахъ, выписомъ зъ книгъ гродскихъ Полоцкихъ, покладалъ въ той же справѣ реляцыю генерала, также выписомъ зъ книгъ гродскихъ

Полоцкихъ, которыхъ даты въ контроверсыи суть описаны; при которомъ поступку правномъ, подавши артыкулъ 22 и 23 Роздѣлу 9, подданыхъ укрывжоныхъ всихъ церковныхъ зъ села Бѣлого на томъ всимъ, о што жалоба позовная идетъ, то есть, на гвалтовномъ найстью и наѣханью на грунтъ власный церковный, на побитье розного збожа на нивахъ, на гребежу, сталомъ подданымъ, и на томъ яко власне на грунтѣ церковномъ, въ деревахъ рубежи граничные повысѣкано, а за доводомъ гвалту, збожа побитого, грабежу зъ винною грабежною, подлугъ права, плаченья всказу на его милость пану Юрію Стабровскимъ и пани малжонцѣ его милости домавялсе; а умоцованый позваное стороны на то повѣдилъ, ижъ урядникъ и подданые его милости пана Юрія Стабровского и пани малжонки его милости жадного гвалту его милости отцу метрополитѣ не чинилъ и на грунтъ церковный не находилъ и ежели збоже жали, тогды на своимъ грунтѣ, а не на церковнымъ, а поневажъ о захоженье грунтовъ идетъ, отосланья на розправу до его милости пана подкоморого и абы его милость метрополита зъ особы своей выводилъ, домовялсе; на то зась умоцованый поводовый, реплікуючи, повѣдилъ, ижъ того права боронилъ, абы на его мсть подкоморого тая справа одослана быть мѣла, гдыжъ тое збоже побитое подданые его мсти отца метрополиты ... яко на власномъ своемъ грунту, сѣели, а яко его мсть панъ Стабровскій и пани малжонка его мсти урядовне оповѣданье не чинили, листу упоминального не давали, абы на томъ грунту не сѣено, абы сѣеного не звожоно, повторе яко первѣй, и теперь знову всказу на его мсть пану Стабровскомъ и пани малжонце его мсти домавялсе; мы, судъ, стосуючисе до права посполитого, а видѣчи то, ижъ межи сторонами о грунты идетъ . . . причинъ тое справы не розсуживаючи и не

одсылаючи на розсудокъ до его мсти пана подкоморого, взглядомъ того, ижъ зъ обудвухъ сторонъ о добра земскіе . . . стороны о добра церковные идетъ, до ихъ мсти пановъ коммиссаровъ на . . . тую справу одсылаемъ. Маетъ его мсть отецъ метрополита своимъ коштомъ . . . на сесь грунтъ пенный вывесть, а при комъ грунтъ останетъ, тому и шкоды нагорожоны быть маютъ. Которая справа, яко се у суду точила, есть до книгъ земскихъ Полоцкихъ записана, съ которыхъ и сесь выписъ, подъ нашими, судьиною и подсудковою, печатьми, а съ подписомъ руки моее, въ Бозѣ прев. его мсти ксендзу Антонію Селявѣ, метрополитѣ Кіевскому, Галицкому и всея Руси, архіепископу Полоцкому, Витебскому и Мстиславскому, есть выданъ. Писанъ у Полоцку . . . (М. П.) (М. П.) Кгабріелъ Корсакъ, писарь земскій Полоцкій. (Этотъ актъ писанъ польскими литерами).

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 119—121.

115.

Исполнительный листъ вознаго Николая Залуцкаго объ осмотрѣ имъ, при понятыхъ, мѣста захвата и проч., учиненнаго крестьянами землевладѣлицы Шоловской въ имѣніи Себежской Успенской церкви, Заворонье (т. е. расположенномъ за озеромъ Вороном, омывающимъ Себежскіе берега съ Ю З. стороны). [а]) 1653 г. Августа 21.

Выписъ зъ книгъ гродскихъ воеводства Полоцкого.

а) Слѣд., Себежская Успенская издревле православная церковь владѣла нѣкогда населеннымъ имѣніемъ Заворонье.

Лѣта отъ Нарожденія Сына Божого тысеча шесть сотъ пятьдесятъ третіяго, мсца Августа двадцать первшого дня.

На урядѣ королевскомъ кгродскомъ в—а Полло, передо мною, Геронимомъ Корсакомъ, подвоеводимъ Полоцкимъ, одъ ясне в. его мсти пана Януша Кишки, воеводы Полло, гетмана в. в. кн. Литовского, старосты Пернавского, будучимъ. ставши очевисто, енералъ, в—а Полоцкого, Миколай Залуцкій, квитъ свой реляцыйный, зъ подписомъ руки своей, ку вписанью до книгъ кгродскихъ Полоцкихъ, призналъ, писаный тыми словы: Я, Миколай Залуцкій, енералъ его к. мсти и возный вдства Полло, сознаваю то тымъ моимъ писанымъ, реляцыйнымъ квитомъ, ижъ, въ року теперешнимъ 1653, мца Августа 6 дня, маючи я на той часъ при собѣ сторону двухъ шляхтичовъ, пана Яна Григорьевича и пана Александра Яновича, быломъ ужиты одъ отца Василя Ольшевича, протопопа Себеского, до маетности, належачой церкви Божой Успенія П. Б., въ Себежу стоячой, прозываемое Заворонье, въ вдствѣ Поллмъ, въ трак. Себес. лежачое, на огледанье забранья грунта церковного, дерева бортного, зъ лѣсами и сѣножатями. Гдѣ оказывали подданые церковные разроблено ново лядо на засѣенье жита, на полбочки, менили до деревни Попелково належачой, гдѣ живетъ Демидъ Истоменокъ; на другимъ мѣйсцу оказовали свѣжо посѣчоно лядо за межою, которая межа и теперь знать, а того ляда на двѣ части осминки ечменю. Менили подданые церковные, яко розробокъ, такъ и посѣченье ляда презъ подданого пани Шоловское, Семена Олековича, забраное; посѣченое лядо менили належачое до деревни Левошково, гдѣ живетъ Лукіанъ. Тамъ же оказовали борти зъ клейнами старожитными . . . а новое клейно . . . двѣ борти зъ пчолами, а двѣ безъ

пчолъ, належачіе до церкви Божой Успенія Пресветой Богородицы, забраные презъ Семена Олековича. Тамъ же оказавали попаленье сена возы на два, менили сталое быть одъ Ивана Струпиша, подданого пани Шоловской, межи грунтами деревни Баталова, гдѣ живутъ подданые церковные, Соболи, а тая деревня обрубомъ въ границахъ одтяла одъ пани Шоловской, гдѣ показовалъ отецъ протопопа передо мною и шляхтою право на тое село Баталово. (Актъ этотъ писанъ польскими литерами).

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 139.

116.

Фундушевая запись землевладѣльца Ивана Глушанина на Успенскую церковь въ имѣніи его Лѣщиловичахъ, селѣ Прудинахъ. 1660 г. Января 16.

Я, Янъ Глушанинъ, землянинъ господарскій вдва Полло, чиню явно и сознаваю то симъ моимъ доброволнымъ листомъ, вѣчистымъ записомъ, кому бы о томъ вѣдать належало, нынѣшнимъ и напотомъ будучимъ вѣку людемъ, ижъ я, зъ доброе воли и уподобанья своего, не будучи ни одъ кого на то намовленымъ и примушонымъ, только зъ доброе воли своее и упреймого уподобанья моего, збудоваломъ церковь на хвалу святую Божую заложенья Успенія Пречистыя Богородицы, зо всими операты, до нее належачыми, въ убогой маетности моей, названой Лѣщиловичахъ, лежачихъ въ воеводствѣ Поллкомъ, надъ рѣкою Дрисою, въ селѣ Прудинахъ, прислухаючихъ до двора Лѣщилов-

ского Петрашковского, на шнурѣ селибномъ подданого моего, небощика Данилы Хветковича. Которую волоку и тотъ шнуръ селибный того Хведковича зъ дѣтьми его на вѣчность пустиломъ сыну моему старшому, Самуелю Глушанину. За которое тое мѣйсце того шнура, гдѣ церковь съ свинтаромъ, стодола зъ огородомъ и зъ рынкомъ стоитъ, тому подданому Хведковичу такъ много грунту въ одмѣну дано на выгонѣ подле гумна ихъ и въ огородѣ съ твинтаромъ, зъ братомъ Федковичомъ, дзякомъ (дзядкомъ?) ихъ, Даниловичомъ. До которого мѣйсца у (и?) того пляцу тотъ подданый Семенъ Даниловичъ Хведковичъ и панъ его, Смуель Глушанинъ, сынъ мой, жадного вступу и права вѣчными часы не маетъ и мети не будетъ. Только тотъ, хто по мнѣ зостанетъ, въ завѣдованью и владзы своей тую церковь съ твинтаромъ и зо всими оператами, до нее приналежачими, и зъ волокою земли тою, которую на церковь мою вѣчными часы легую и записую въ селѣ Прудинахъ, (будетъ имѣть?); хто въ дворѣ моимъ Лѣщиловичахъ мѣшкать будетъ и держать по мнѣ, тотъ о ней повиненъ будетъ старанье и печу свою чинить и прикладать и одъ всихъ тижаровъ и припадковъ боронить, на вси потомные часы, ховаючи обецного при ней попа *старое Руссы* (Русское вѣры? [a]), или (а не?) унитта. А стороны стодолы зъ огородомъ и рынкомъ, которая до двора моего Лѣщиловичъ зо всими приналежностями и пожитками належитъ и держана быти маетъ вѣчными часы; до которое и ин-

[a]) Отсюда ясно, что основатель церкви и прихожане ея были *православными*. А если не ошибка, что допускался, въ крайнемъ случаѣ, и попъ *уніатскій*, то это, конечно, въ невольномъ ожиданіи, что, при тогдашнемъ крайнемъ насиліи латино-полониама, направленномъ противъ православія, и этой церкви угрожало совращеніе въ унію. Да безъ такого условія г. Глушанинъ, пожалуй, даже и не могъ основать и построить православную церковь, въ виду враждебныхъ православію польскихъ уставовъ.

шихъ грунтовъ и пожитковъ вшелякихъ жаденъ попъ и сынъ мой старшій, Самуель Глушанинъ, жадного вступу и права мѣти не будетъ мочи и не маетъ. До которое церкви, выжъ мянованое, особливые (особливую?) межи шнуровъ, пашенъ и волокъ подданыхъ моихъ Лѣщиновскихъ, въ селѣ Прудинахъ мешкаючихъ, одлучивши волоку земли, названую Мантушовскою, съ трема шнурами, въ кождой змѣнѣ по одному шнуру волочномъ, въ которыхъ шнурахъ, во всихъ трохъ, маетъ быть одмѣрено вдлужъ тыхъ шнуровъ длужины шнуровъ 20 и полъ-осма шнура, а поперокъ шнуръ одинъ волочный въ кождомъ шнурѣ, зъ огороды овощовыми, съ полями пашными и непашными, оромыми и неоромыми, зарослями, лядами, лядинцами, сѣножатами мурожными и болотными, зъ лугами, до той волоки приналежачыми, и зо всими пожитками, ничого не вымаючи на себе, жону, дѣтей, кревныхъ, повиноватыхъ и обчихъ людей, которые бы (держалъ?) на той волоцѣ земли кождый попъ мѣшкаючій и маетъ собѣ вынайти и привлащить на вси потомные часы въ той, вымѣреной волоцѣ на церковь мою Лѣщиловскую, звѣру вшелякого въ пущи Лѣщиловской, а на рѣцѣ Дрисѣ и въ затокахъ ловить попу не вольно, яко и напитковъ вшелякихъ, горѣлки, пива, меду на шинкъ не вольно робить и въ селѣ Прудинахъ, на рынку, при церкви не вольно шинковать и продавать на лозку (боку?) и въ дому его. На которой той волоцѣ земли церковной, за позволеньемъ моимъ и каждого державчого тотъ дворъ мой по мнѣ, маетъ мешкать, на сесь часъ, Самуель Кудрицкій и по нимъ каждый попъ, который захочитъ въ томъ дворѣ на волоцѣ мешкать, и хлѣбъ на себе пахать и всихъ пожитковъ уживать воленъ будетъ безъ вшелякое перешкоды одъ мене самого, жоны, дѣтей, кревныхъ, повиноватыхъ блискихъ и далекихъ и обчихъ людей,

кождый (дого?) державчій (жачого?) по мнѣ дворъ Лѣщиновскій. Которое тое волоки шнуръ земли посеродъ того села Прудинъ лежитъ зъ одной стороны подле межи, одъ церкви, Семена Даниловича Хведковича, а зъ другое стороны подле межи селибного шнура Якова Тошликовича, на сесь часъ мешкаючого на той волоцѣ земли Романа Миколаевича Мантушковича; на которомъ шнурѣ селибной (номъ?) дворъ на мешканье и хлѣбокорменье попу зо всимъ будованьемъ, до него належачимъ, забудованомъ (ломъ?) и на церковь мою Лѣщиловскую вѣчными часы поступую. Зъ которое волоки земли кождый попъ, который на ней мешкать и пожитковъ изъ нее уживать будетъ, повиненъ завше службу Божую и иншіе вшелякіе церемоніи, обрады, до церкви приналежачіе, въ той церкви моей одправовать и служить повиненъ будетъ. И на томъ далъ сесь мой доброволный, вѣчистый записъ, подъ зарукою, еслибы хто хотѣлъ якую перешкоду въ церкви и въ тое волоцѣ земли чинить и чинилъ, сто копъ грошей Литов. на кождого такового, перешкоду чинячого, зъ подписомъ руки моее власное и притисненьемъ печати, такъ тежъ зъ подписами рукъ людей зацныхъ и зъ притисненьемъ печатей, одъ мене устне упрошоныхъ, на семъ листѣ нижей выражоныхъ. Писанъ въ Лѣщиловичахъ, року теперешнаго 1659, мца Ноября 25 дня. (М. П.) Jan Hluszanin ręką swą własną do tego listu, na cerkiew danego. Очевисто прошоны печатарь, до того листу одъ пана Яна Глушанина, яко печатарь, подписалъ Спарскій Стефанъ. Самуель Глушанинъ. Oczewisto proszony pieczętarz do tego listu Kazimierz Zawadzki. Ustnie, oczewisto proszony pieczętarz od jmci pana Jana Hluszanina do tego listu Michał Kazimierz Swołynski.—Року 1660, мца Генвара 16 дня, ставши очевисто, его милость панъ Янъ Глушанинъ тотъ листъ свой покладалъ и ку вписанью до книгъ мѣскихъ Дисненскихъ подалъ. Сымонъ Тышковичъ, писарь мѣста Дисенского. (Актъ этотъ писанъ польскими литерами).

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 141.

117.

Жалоба войта Езерищенской волости, поданная имъ отъ себя самого и отъ всѣхъ панцырныхъ бояръ, подвѣдомственныхъ Полоцкому замку, на крестьянъ им. Могильна и Колшина и на самого владѣльца ихъ, Богдана Огинскаго, въ томъ именно: Въ 1662 году, во время войны Россіи съ Польшею, когда означенные панцырные бояре *скрывались въ лѣсахъ*, то крестьяне им. Могильна и Колшина, по прозванію Даріоховы, съ другими, нападая на многихъ изъ тѣхъ бояръ какъ въ жилищахъ ихъ, такъ и въ самыхъ лѣсахъ, грабили у нихъ хлѣбъ въ снопахъ и въ зернѣ, наличныя деньги и прочее имущество въ весьма значительномъ количествѣ; причемъ мучили бояръ, держа ихъ въ заключеніи, подвергая разнымъ пыткамъ до смерти, такъ что *въ одномъ только дворѣ замучили до смерти 20 человѣкъ*—хозяевъ, ихъ женъ и сыновей. Когда же, по заключеніи воевавшими государствами мира, Огинскій возвратился въ свое имѣніе и пострадавшіе требовали отъ него удовлетворенія, то Огинскій не только отказалъ имъ, но еще угрожалъ новымъ такимъ же погромомъ[a]). 1668 г.

Żałosną swoią protestacyą zanosił woyt włości Jezi-

a) Этотъ эпизодъ, касающійся войны изъ царствованія Алексѣя Михайловича говоритъ многое. Если обратить вниманіе на обстоятельство, что крестьяне им. Могильно и Колшино (Соб. у.) нападали на панцырныхъ бояръ, *скрывавшихся въ лѣсахъ*, и на *необыкновенное убійство* ихъ, то нападеніе это едва-ли можно принять за обыкновенный грабежъ. Это скорѣе похоже на преслѣдованіе и наказаніе измѣнниковъ своему Русскому отечеству. Бояре эти, пользуясь извѣстными льготами отъ польскихъ властей, въ злополучную для Польши годину въ крайности хотя ужъ *скрыва-*

erzyskiey, Klimiata Zuy, sam od siebie y imieniem wszytkich boiar pancernych, do zamku jeo kro. mści Połockiego przysłuchaiących, na poddanych ziemianina jeo kro. mści woiewodstwa Połockiego, jmć pana Bohdana Oginskiego, maiętności jmci Mohilna y Kołpina, leżącey w woiewodstwie Połockim, na samych pryncypałow, mianowicie: Spirka, Isaka, Jarmosza Łaryochow, Iwana Bałbik, y na sąsiad onych w iedney radzie y namowie zley, niemiłoserdney będących, o to, iż, w roku przeszłym tysiąc sześć set sześćdziesiąt wtórym, roznych miesięcy, dni, nie pamiętaiąc, ci poddani jmci pana Oginskiego, na boiazń Bożą y srogość prawa pospolitego, gdy boiarowie żałuiące, pod czas woienny z Moskwą, po puszczach tulali, tamże oni, Łariochowie, s poddanymi jmci pana Oginskiego, a sąsiady swemi, namowiwszy się, napadywaiąc szyszowskim, nieprzyiacielskim sposobem y napadywaiąc na domy onych żałuiących y na stanowiska w lasach, męczyli ludziey. A naprzod, napadszy na dom Iwana y Łukiana Panfiłowiczow, żyta pomłocili kop sto, s ktorey (rego?) wymłocili ośmin dwieście, a ośmina po kop dwie płacono; pszenicy kop pięḋziesiąt, wymłócili ośmin sześćdziesiąt, ośmina po kop pułtrzeci. Sieliwona Karniszkowicza zmęczyli, y wymęczyli u niego gotowych pieniędzy kop pięḋziesiąt. U Dziemky Karniszkowicza pszenicy zmłocili kop pięḋziesiąt, wymłocili ośmin sześćdziesiąt, a ośmine przedawano po kop pultrzeci; żyta zmłocili kop dziesięć,

———

лись въ лѣсахъ, тогда какъ, по свидѣтельству самыхъ польскихъ источниковъ „мужики молили Бога, чтобы пришла Москва," а въ Могильнѣ и Колпинѣ существуютъ еще издревле *православныя церкви*.—См. вып. къ 106 док. XXI вып. Истор.—Юрид. матер.—Здѣсь же видимъ современныя цѣны жизненнымъ продуктамъ и проч.; являются также, рѣдко встрѣчающіяся въ древнихъ док. *серебряныя копѣйки*.—Повидимому, и Богданъ Огинскій еще не былъ совращенъ въ латинополонизмъ.

wymłocili ośmin piętnascie, ośmina po kop dwie. U Makara y Sipki Skoworodow wymęczyli zboża rożnego, z iam, beczek trzydzieście, ceną za wszytkie zboże kop sto dwadzieścia; gotowych pieniędzy wy . . . kop pięḋziesiąt. U Chodora . . . młocili ośmin pułtorasta, ośmina . . . dwadzieścia wymło . . . pieniędzy kop siedmdziesiąt; samego Saprona na śmierć zamęczyli. U Jwana Sienkowa wymęczyli pieniędzy kop dwadzieścia. U Marcina Skoworody wymęczyli miodu pudow dziesięć, każdy pud po kop cztyry. U Michała Skoworody wymęczyli pieniędzy kop trzydzieście, klacz wzieli—kop szesnaście; samego przez dwa dni, zawiesiwszy, męczyli. U Sawy, Trochima y Ulana Owsianek węmęczyli pieniędzy kop sto, konia—kop dwadzieścia; samych ż żonami y z synami, dusz dwadzieścia, na śmierć zamęczyli. U Chodora y Jwana Skorobohatych wymęczyli rożnego zboża beczek szećdziesiąt, cena temu zbożu kop dwieście pięćdziesiąt. U Piotra Michałowicza zmłocili pszeniey kop dziesięć, wymłotu ośmin piętnaście, ośmina po kop pultreci; żyta kop ośm, wymłotu ośmin dwanaście, ośmina po kop dwie. U Filimona Batyzkina wymęczyłi pieniędzy kop sto. U Chroła Amosowicza wymęczyli fant rożnych na kop pięćdziesiąt, pieniędzy gotowych kop sto; a męczyli paląc, (w?) len nogi uwinowszy. Mikita Kisiela y synow trzech zamęczyli; u ktorego sprawy rożne, przywileie, boiarom służące, między ktoremi y obodnica Jezierzyska była, ktorą . . . czyli y do siebie wzieli. U Stephana Kisce wymęczyli kop pięćdziesiąt. U Ostasza Skow . . . wzieli miodu pudow pięć, pud po kop cztyry . . . dwie—kop dwanaście, konia ceną kop trzy . . . ście. U Stephana Jhnatowicza Biełoziera wzieli gotowych pieniędzy białemi kopieykami . . . fant rożnych . . . kożuchi dwa y płótna rożnego łokci siedmdziesiąt y inszych rożnych rzeczy,

kosztowało kop dwadzieścia, miodu pudow cztyry—kop szesnaście; samego y żone zmęczyli. A gdy, w roku przeszłym tysiąc sześć set sześćdziesiąt siódmym, po zawartych paktach z Carem Jmści Moskiewskim, ten woyt y ze wszytkimi boiarami Jezierzyskimi, za przybyciem jmci pana Ogińskiego do majętności Mohilna y Kołpina, żądali sprawiedliwości z tych Łaryochow y ze wszytkich poddanych Mohilenskich y Kolpinskich o te męczęstwo y zabranie zboża y różnych rzeczy, tedy jmć pan Oginski, miasto uczynienia sprawiedliwości, ieszcze w oczy przed swoimi poddanymi odpowiedź y pochwałkę uczynił, obiecuiąc, sam przez się (y?) poddanych swoich, onych boiar bić, zabierać, grunty zabiiać. A że o takowe nieznosne krzywdy pod czas woienny nie mogli ci boiarowie żałoby swey zanosić do xiąg, bo urzędu ziemskiego, ani grodzkiego w tym woiewodstwie Połockim nie było, a teraz, za uspokoieniem króla jmci z Carem Moskiewskim, za odwarciem xiąg, tedy te żałobę swoią daią, (na?) naypierszych rokoch, do xiąg ziemskich zapisać, zachowuiąc, tak jaśnie wielmożnemu jmci panu woiewodzie Połockiemu, jako swemu obroncy, y sobie samym, wolne mówienie y prawo, i z samym jmć panem Bohdanem Oginskim, poniewaź sprawiedliwosci z tych obwinionych poddanych swoich nie uczynił, u każdego sądu, gdzie ta sprawa forum mieć może. Która ta żałoba . . . . . y boiar do xiąg ziemskich Połockich . . . .

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 162.

118.

Рѣшеніе (безъ начала процедуры) [a]) Полоцкаго земскаго суда, коимъ безапелляціонно отсуждено въ обратное владѣніе Полоцкаго Богоявленскаго монастыря имѣніе Тресковичи, наданное монастырю игуменомъ его, о. Пахоміемъ Лукичомъ Юревичемъ, въ видѣ фундуша, но впослѣдствіи неправильно захваченное племянникомъ его, о. Пахомія, Михаиломъ Абрамовичемъ Юревичемъ [б]). 1668 г.

. . . А по прочитаню позву, умоцованый отцовъ законниковъ церкви Богоявленское Полоцкое, доводечы жалобы, въ позве описаное, покладалъ протестацыю, подъ датою року тисеча шесть сотъ шестьдесятъ семого, мсца Апрыля дванадцатого дня, о кгвалътовное выбите съ тое маетности Тресковичъ, на пана Юревича учынилъ, доводечы посесыи и держаня тое маетности, за правомъ и фундушомъ слушнымъ отъ отца Пахомия Лукашевича Юревича; покладалъ инътромисыю въ дати року тисеча шесть сотъ сорокъ шостого мсца Дакабра двадцатого дня, доводечи и далей посесыи, яко отъ тамтого часу въ посесыю объняли и державшими зоставали; покладалъ другую интромисыю, въ дате року тисеча шесть сотъ сорокъ осмого, мсца Февраля четвертого дня, которою интромисьею пры прызнаню листу запису фундацыного, черезъ велебъного отца Пахомия Юревича даного, доводечы самимъ листомъ записомъ, у суду земскомъ Полоцкомъ признанымъ, на вечыстую посесыю, въ дате року тисеча шесть сотъ сорокъ осмого, мсца

а) Вообще, Полоцкая актовая земская книга, подъ надписью за 1560—1652 г. подъ № 1, представляетъ собою, большею частью, сборъ крайне обветшавшихъ и грязныхъ отрывковъ актовъ за разные, даже и позднѣйшіе противъ вышеозначенныхъ годы. б) Т. обр., выходитъ, что надавшій имѣніе Тресковичи Полоцкому издревле православному Богоявленскому монастырю б. игуменъ этого монастыря, о. Пахомій Юрьевичъ (Юревичъ тоже), какъ и прочіе его родичи, были помѣщиками Полоцкаго уѣзда, и притомъ православной вѣры. Слѣдов., уже впослѣдствіи этотъ родъ Юревичей подобно другимъ совратился въ латинство.

Февреля четвертого дня; до того покъладалъ и чыталъ интромисыю въ дате року тисеча шесть сотъ сорокъ семого, мсца Февраля шостого дня, яко отецъ Пахомий Юревичъ, по поделе зъ братомъ своимъ, паномъ Абърамомъ Лукашевичомъ Юревичомъ, бурмистромъ Полоцкимъ, пакъ же и сестрою, розделившы на тры части, былъ державчымъ; пры которой интромисыи на дальшій доводъ покладалъ и листъ розабраня и поделеня маетностями межы онами, съ подписомъ руки пана Абрама Юревича и отца Пахомия Юревича и его мсти пана Рафала Юревича, который сестру рожоную ихъ за собою мелъ и былъ посесоромъ третее части, въ дате року тисеча шесть сотъ сорокъ семомъ, мсца Лютого петнадцатого дня. А шчто наболшого, Полоцкое Богоявления покъладалъ роту о дерефикацыю тоежъ маетности Тресковичъ; на чомъ и юраментъ выконано въ дате року тисеча шестьсотъ шестьдесятъ семого, мсца Июля тринадцатого дня, а за таковою посесыею ихъ державчыми слушне и правне отцове церкви Богоявъленское Полоцкое зоставали. А же черезъ теперешнего пана Михала Юревича екъсторсыя и выбите съ покойного держаня, съ тое маетности Тресковичъ стала, подавшы артыкулъ деветдесятъ вторый, Розделу четвертого, просилъ и домавялсе заразъ подаля въ посесыю тое маетности Тресковичъ, яко належнымъ акъторомъ, и абы черезъ енерала подана была, указуючы и читаючи тотъ артыкулъ, где идетъ о екъспульсыю, выбите зъ маетности, абы подана была, цытуючи притомъ и констытуцыю 1453 и тисеча пять сотъ осмдесятъ осмого году, где идеть о выбите съ покойного держеня, абы до держеня подана и присужона была, просилъ. На того умоцованый пана Михаила Юревича поведилъ, ижъ сторона моя, панъ Юревичъ, яко вечыстый и належытый акъторъ и дедичъ, тую маетность Тресковичы державъ и теперъ держить и екъспульсыи ихъ мстямъ отцомъ чернцомъ Богоявленьскимъниякое не чынилъ; и на доводъ того держаня тое маетности Тресковичъ, ижъ теперъ справъ не маеть, на которое показане справъ прошу на мунименъта, и цытовалъ артыкулъ двадцать семой, Розделу четвертою. Противо которому артыкуловы, отъ стороны поводовое умоцованый поведилъ, ижъ любо естъ правный терминъ на мунимента, потребовать перше, нехай менитъ, якие тунимента и што показать хочетъ; чого же не декляровалъ, то неслушна и не водлугъ права справуется, але, яко право хочетъ метъ, наперодъ нехай маетность подана будетъ, а напотомъ будетъ ли метъ якій прысупъ въ нее, мовене нехай зостанетъ; водлугъ которого цытованого права, и повторе просилъ и домавялсе прысуженя и подаля тое маетности Тресковичъ до посесыи отцомъ Богоявленскимъ. А такъ мы врадъ, въ той справе въ Богу велебъного отца Гедыона Дронича, наместника манастыра брацъкого Полоцкого церкви Богоявления светого, и всихъ законниковъ, въ томъ монастыру будучихъ, зъ паномъ Михаломъ Абрамовичомъ Юръевичомъ, за позвомъ, очевисто въ руки ему поданымъ, менечы о кгвалътовъное презъ пана Михала Юревича, въ року прошломъ тисеча, шестьсотъ шестьдесятъ семомъ, мсца Апреля первого дня, наехане на именье, названое Тресковичи, у воеводстве Полоцкомъ лежачое, и о выбите зъ спокойного держаня зъ того именья Тресковичъ отца наместника монастыра брацъкого, за правомъ вечыстымъ, отъ летъ осмнадцати прызнанымъ, державчого, и о бране и ужыване съ того именья пожытковъ, а прытомъ о отповедь и похъвалъку, на здоровъе отца наместника и всихъ законниковъ черезъ пана Михала Юревича учыненую, яко то шырей въ жалобе в томъ позъве описана естъ; въ которой справе панъ Михалъ

Юрьевичъ, черезъ умоцованого своего, поведилъ, ижъ онъ отца наместника кляштору Богоявленского зъ того именья Тресковичъ не выбиялъ, але ижъ тое именье его естъ властное, отъ давныхъ часовъ продкове его держали и онъ по нихъ держачымъ былъ и естъ, и на доводъ того, на показане справъ, моцю артыкулу двадцать четвертого, Розделу четвертого, на мунимента до прышлыхъ роковъ бралъ. А умоцованый стороны жалобливое поведилъ, ижъ то стороне отпорной ити не может, где идетъ о выбите, и доводилъ право своее посесыи отъ року тисеча шестьсотъ сорокъ семого, мсца Февраля пятого дня, яко отецъ Пахомій Юревичъ первей по смерти отца своего тое именье Тресковичи водлугъ распоряженія, потомъ зъ ровного поделу межы братею своею въ посесыю свою взялъ, а потомъ, въ року тисеча шестьсотъ сорокъ осьмомъ, мсца Февраля четвертого дня, листомъ записомъ своимъ, у суду земского Полоцкого прызнанымъ, тую маетность Тресковичы на монастыръ брацъкий Полоцкий фундовалъ и въ томъ же року и тогожъ мсца и дня въ интромисыю, черезъ енерала, подалъ; а потомъ, за щесливымъ его кр. мсти, пана нашого милостивого, рекуперованемъ зъ рукъ неприятелскихъ Московскихъ замъку и места Полоцкого, тотъ же отецъ наместникъ церкви брацкое, въ року прошломъ тисеча шесть сотъ шестьдесятъ семомъ, мсца Марца двадцать четвертого дня, пры обънятю иншыхъ маетностей, и тую маетность Тресковичи до посесыи своее, черезъ енерала, обънялъ; по которомъ обънятю въ интромисыю, панъ Михалъ Юревичъ, наехавшы кгвалтомъ на тое именье Тресковичи, жалуючого отца наместника церкви брацкое и всихъ законъниковъ съ того именъя Тресковичъ, зъ спокойного держаня выбилъ и отнялъ; чого доводечы, выписъ съ книгъ лянтвойтовскихъ, въ дате року тисеча шесть сотъ шестьдесятъ семого, мсца Апреля двананцатого дня, покладалъ; а затымъ, доведъшы посесыи своее того именья Тресковичъ и выбитя, подавъшы артыкулъ деветдесятъ вторый, Розделу четвертого, абыхмо, водлугъ того права, тое именье Тресковичы отцу игумену церкви брацкой вечъне присудили, до держаня и вечыстое посесыи подали, домовялсе. Мы, врадъ, прыхыляючысе до права посполитого и справедливости светое, поневажъ се то показало зъ справъ, передъ нами покладаныхъ, же велебный отецъ наместникъ церкви брацкое отъ року тисеча шесть сотъ сорокъ семого въ спокойномъ держаню былъ и по рекуперованю Полоцка до посесыи своее тое именье Тресковичы былъ обънялъ и держачымъ зоставалъ, а юраментъ пры отдаваню подымного съ того именья выконалъ, а потомъ панъ Юревичъ зъ держаня и посесыи выбилъ, отнялъ. Прото, не допускаючы брать не мунимента, але водлугъ артыкулу деветдесять второго, Розделу четвертого, тое именье Тресковичы, водлугъ того права вечыстого, фундацыного и посесыи, знову велебному отцу наместнику церкви брацкое Полоцкое и всимъ законникомъ того кляштора зо всимъ до держаня прысуждаемъ и на подане того именья Тресковичъ возъного зъ стороною шлахтою, по положеню о семъ декрете нашомъ въ четырохъ неделяхъ обвещенья зъсылаемъ, въ чомъ на спротивного вину такъ великую, яко важъность речы . . . закладаемъ. А по уступеню того именья Тресковичъ, еслибы якое право и прыступъ панъ Михалъ Юревичъ мелъ, волное мовене до всякого отца игумена и всихъ законниковъ ему зоставуемъ. А стороны похвалъки, поневажъ сторона жалобливая не доводила, и мы, врадъ, пана Юревича въ томъ пункте отъ тое жалобы волного чынимъ. На которомъ декрете нашомъ панъ Юревичъ не переставаючы, жехмо ему взятя на мунимента до прышълыхъ роковъ не допустили, апелевалъ до суду головного трыбуналного; которое

апеляцыи, ижъ сторона жалобливая артыкуломъ осмъдесятъ осмымъ, Розделу четвертого, ижъ о выбите идетъ, боронила, и мы, врадъ, тое апеляцыи не допустили,—о што на насъ, врадъ, протестовалъ.

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 264 и 343.

119.

Отрывокъ закладной и инвентарь на село Долгое, или Церковное, заложенное Полоцкаго Борисоглѣбскаго монастыря Базиліанскимъ архимандритомъ Іосифомъ Гродицкимъ Полоцкому подчашію и гродскому судьѣ Мартіану Корсаку. Въ томъ селѣ было 10 службъ населенной крестьянами земли, которые обязаны были владѣльцу служить въ недѣлю мужчины 2 дня и женщины 2 дня, а долю отъ урожая всякаго хлѣба, льна и пеньки, по принятому съ давнихъ временъ обычаю, давать по одному снопу [a]). 1669 г.

. . . kich przez mie, albo successorow, rozszerzenia, spustoszenia, rozcyścia poddanych realną, jako poda, otrzyma kwitacyą, ktorą taki a, iako y successorowie moy, pod tąż zaręką, wysz mianowaną, podpisać mamy y kwitować bez dylacy. A ieśliby mnie, xdzu Grodzickiemu, archimandrycie Borysohlebskiemu, po wyściu trzech lat nie zdało daley jmci pozwolić trzymać, mam tedy dać obwieszczenie nie prawnym terminem, za niedziel dwanaście do rumacy, lub insze postanowienie uczynić na te wieś Dolhę, Cerkiewne. J na tom dał ja, xdz archimandryta Borysohlębski, ten moy zapis, pod pieczęcią y s podpisem ręki mey, także pod pieczęciami y s podpisami ichmcw pp. przyiacioł, odemnie ustnie y oczewisto za pieczętarzow do tego zapisu uproszonych. Pisan w Połocku, roku tysiąc sześć set sześćdziesiąt dziewiątego, msca Marca dziewiątego dnia. У того листу,

при печатехъ, подписъ рукъ тыми словы: Iozeph Grodzicki, archimandryta Borysohlebski Polocki mp. Ustnie proszony pieczętarz od jmci xdza archimandryty Borysohlebskiego do tego listu Jakub Korsak ręką własną. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz do tego listu Jan Josephat Olechnowicz ręką. Который тотъ листъ записъ, за поданемъ черезъ особу, верху помененую, есть до книгъ каптуровыхъ Полоцкихъ актыкованъ, уписанъ.—Выписъ выданъ. Видимусъ выданъ ксіондзу архимандрите Кгродзицкому.—Тогожъ дня инвентаръ списаня села Долного (sic) и подданыхъ, належачый его мсти пану Марцияну Корсаку, подчашому и суди кгродскому Полоцкому, отъ его мсти ксендза Кгродзицкого, архимандриты Полоцкого. Передъ нами, судями каптуровыми, отъ всихъ ихъ мсти пановъ обывателей воеводства Полоцкого, за листомъ княжати, его мсти ксендза арцыбискупа арцыбискупа Кгнезненского, по абдикацыи его кр. мсти, подчасъ интерегнумъ обраными, постановившисе очевисто, его мсть панъ ксдзъ Іозефъ Кгродзицкій, архимандрыта Полоцкий, сесь инвентаръ устне признавшы, просилъ, абы до книгъ каптуровыхъ Полоцкихъ вписанъ былъ. Который мы, судъ, огледавшы и квиту прызнаня выслушавшы, велели есмо его до книгъ вписать. Который, вписуючи слово до слова, такъ се въ собе маетъ: Jnwentarz spisania wsi Dołhego, alias Cerkownego, służeb, niżey opisanych, odemnie, xdza Jozepha Grodzickiego, archimandryty Połockiego, dany jmci panu Marcyanowi Zbigniewowi Korsakowi, podczaszemu y sędziemu grodzkiemu Połockiemu, za consensem od jaśnie wielmożnego jmci xdza Gabryela Collędy, metropolity Kiiowskiego y wszystkiey Rusi, w roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt dziewiątym, msca Marca dziewiątego dnia. Naprod, wieś Dolhe, alias Cerkowne, y s przynależnościami: służba Skrypinkowa, na

połowicy tey służby Hryszko Żuczonek; służba Żukowa, na połowicy tey służby Michałko Żuczonek; służba Żuczonkowa, na połowicy tey służbu Mikita Kolmaka z bratem; służba Antonowa, na połowicy tey służby Jan Troiatynski; służba Harasimowa pusta; służba Sciepana Stukana, pusta; służba Waśki Stukana, na połowicy tey służby Iwan Stukanionek z bratem; służba Stukana Horbatoho, na połowicy tey służby Andrey Stukanionek z synem; służba Łaryona Pieczura, na tey połowicy sam z zynem. Powinność tych poddanych: w tydzień kożdy chłop dwa dni, niewiasta dwa dni z czym każą do dworu robić. Dola z osiadłego gruntu: z pszenicy, z żyta jęczmieniu, owsa snop, według d a w n e g o z w y c z a i u, a s pustoszy wszystkich kożdego zboża snop . . . lnu y, konopi według d a w n y c h z w y c z a i o w. J na tom dał ja, Jozeph Grodzicki, xiądz zakonu s. Bazylego, archimandryta Borysohlebski, dałem ten inwentarz, pod pieczęcią y s podpisem ręki mey, także pod pieczęciami y s podpisami rąk ichmw pp. przyiacioł, do tego inwentarzu ustnie uproszonych. Pisan w Połocku, roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt dziewiątego, msca Marca dziewiątego dnia. У того инвентару, при печатехъ, подписъ рукъ тыми словы: Jozeph Grodzicki, archimandryta Połocki. Ustnie proszony pieczętarz do tego inwentarzu Jakub Korsak ręką własną. Ustnie proszony pieczętarz do tego inwentarza Jan Jozaphat Olechnowicz. Который тотъ инъвенътаръ поклад . . .

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 286.

120.

Жалоба ректора Полоцкой Іезуитской коллегіи, Стефана Дыжевскаго, на товарища панцырной роты Полоцкаго воеводы

Казиміра Сапѣги, Андрея Голимонта, за нападеніе съ вооруженною силою на имѣніе Косарево, состоявшее въ залогѣ у Якимовскихъ Іезуитскихъ мѣщанъ; причемъ захвачено какъ самое имѣніе, такъ и посѣянная тамъ рожь мѣщанская и Іезуитская, и взятъ чиншъ на значительную сумму [a]). 1678 г. Февраля 5.

Выписъ съ книгъ кгродскихъ воеводства Полоцкого. Лета отъ Нароженья Сына Божого тысеча шесть сотъ семдесятъ осмого, мсца Февраля пятого дня.

На врадe гдарскомъ кгродскомъ воеводства Полоцкого, (передо мною?) Яномъ Владиславомъ Тгалимскимъ, войскимъ Оршанскимъ, подвоеводммъ Полоцкимъ, одъ ясне велможъного пана его милости пана Казимера Яна Сапеги, грабиго на Быхове, Шкудахъ и Кретонзе, воеводы Полоцкого, Борысовского, Волпенъского, Ялонского, Лаваришовского, Раканътиского старосты, будучымъ, żalował y opowiadał w Bogu wielebny jmć xdz Dyżewski, regestr (rector?) collegium Połockiego societatis Jesu, za wzięciem sprawy y pewney wiadomości od mieszczanina swego J a k i m a n s k i e g o, Hrehorego, Hironka, na jmci pana Andrzeja Golimonta, towarzysza chorągwie pancerney jaśnie wielmożnego jmci pana woiewody Połockiego, o to y takowym sposobem, iż obżałowany jmć pan Golimont, czy z swego domyslu, czy też z instyktu czyiego, w roku przeszłym tysiąc sześć set siedmdziesiąt siódmym, msca Apryla dwudziestego pierwszego dnia, przysposobiwszy sobie niemało gromade ludzi z rożnym orężem, do boiu należącym, imiona (mi?) y nazwiska (mi?) sobie dobrze wiadomymi, naiachawszy mocną, gwałtem, querico (sic) modo, na maiętność Kossarzewo, w wdztwie Połockim leżącą, ktora to maiętność w pewney summie pieniędzy y do pewnego terminu zastowiona mieszcza-

---

a) Еще примѣръ нерасположенія и неуваженія, какое возбуждали къ себѣ Іезуиты.

nom też ichmcw oycow Jezuitow kollegium Połockiego, zeszłego (łemu?) z tego świata Atrachimowi Hirze y żenie iego, zeszłey z tego świata, Wierze Wasilownie Hiryney, a rodzicom pozostałego, w górze pomienionego, Hrehorego Hironka, niesłusznie, nienależnie, per vim, gwałtownie zaiachał y żyta zasianego dwornego na kop sto y daley wymłociwszy, także, własnego żyta za gumnem zaszedszy ichmcw oycow Jezuitow kop czterdziście, gwałtownie pożowszy, (poczyniwszy) szkody także na złotych sto, obżałowany jmć pan Golimont na swoy pożytek obrocił; (u) poddanego, tam mieszkaiącego, czynsz wybrał y szkody, letko kładąc, na złotych trzysta y więcey uczynił. A za częstokrotnym poprzyiacielsku (upominkiem) nietylko żeby miał obżałowany jmć pan Golimont s tey maiętności ustąpić a nagrodzić poczynione szkody, ale jeszcze, na większy żal ichmcw oycow Jezuitow collegium Połockiego, na różnych mieyscach na sług, ziemian, poddanych, jako y tego Hironka, mieszczanina żałuiących, zabiciem na śmierć sam przez sie y przez subordynowanych ludzi czynić nie przestaie (pochwałki?). Chcąc o to wszysto żałuiący jmć xdz rector z obżałowanym jmcią prawem czynić, tey maiętności, gwałtu, szkod poczynionych dochodzić, zdrowie sług, ziemian y poddanych, jako y tego mieszczanina swego Jakimanskiego, Hironka, warować, dał te protestacyą do xiąg urzędowych zapisać,—co iest zapisano,— съ которыхъ и сесь выписъ, подъ печатью врадовою а съ подписомъ руки писарское, въ Бозе велебъному его милости ксендзу Стефану Деижевъскому ректору колеюмъ Полоцкого, естъ выданъ. Писанъ у Полоцку. (Locus sigillij). Wniebytności pana pisarza, Marcyan Zbygw. Korsak, sędzia grodzki Połocki. Скорыкговалъ Олехновичъ.

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 151.

121.

Жалоба Смоленскаго мечника, Невельскаго администратора, Христофора Мацкевича, отъ имени своего и вотчинной владѣлицы замковъ Невеля и Себежа съ принадлежностями ихъ, княгини Лудовики Каролины ур. Радивилъ, пфальцъ-графини Реинской, на захватъ, принадлежавшей къ Невельскому замку, деревни Пловея командированнымъ Смоленскимъ бискупомъ Котовичемъ, для ревизіи Невельскаго костела, ксендзомъ Гецевичемъ и мѣстнымъ комендаріемъ кс. Домбровскимъ, при содѣйствіи, неправильно назвавшагося королевскимъ дворяниномъ, Михайла Лускины, не взирая, притомъ, на воспрещеніе имъ этого дѣйствія Невельскимъ королевскимъ генераломъ (вознымъ) Самуиломъ Чубинскимъ и съ угрозою Лускины такою: „*Нетолько эту деревню Пловею, но и Невель съ принадлежностями его, нападомъ захватимъ, да и васъ перебьемъ* а). 1690 г.

Żałował y solenną zanosił manifestacyą jm pan Krzysztof Mackiewicz, miecznik Smolenski, a natenczas administrator Newelski, imieniem j. o. xiężny jmci pa-

а) На 346 л. этой же актов. кн.—жалоба землевл. Рыпинскаго на ректора Іакова Уксоскаго и всѣхъ Іезуитовъ Полоцкой коллегіи о троекратномъ нападеніи вооруженныхъ крестьянъ іезуитскихъ имѣній Утужицы и Усвечи на имѣніе просителя *Усвечъ* (нынѣ Свѣча, или же Усвица,—въ обоихъ и понынѣ сущ. православныя церкви), повреждепіи ими межевыхъ знаковъ, захватѣ лѣса и сѣножати и пр., въ 1648 г.

На 363 л. этой же акт. кн. помѣщена повѣстка Полоцкаго воеводы Казиміра Яна Сапѣги разнымъ лицамъ, въ томъ числѣ *ксендзу* Яну Бенедикту Жухорскому, кустошу канонику прелату, Жмудской суфрагапіи номинату, чтобы явились на судъ, по дѣлу о сдѣланномъ ими съ вооруженною толпою нападеніи на имѣніе *Дубровки* (тамъ издревле православная церковь существуетъ и понынѣ) Рафаила Саковскаго и жены его Маріанны ур. Невельской, ограбленіи имущества и побитіи крестьянъ и вытѣсненіи владѣльцевъ, сопровождавшимися угрозами убить послѣднихъ,—на Сентябрскій срокъ 1680 г. (док. крайне ветхій).

На 365—366 л. этой же акт. кн.—отрывокъ процедуры съ рѣшеніемъ Полоцкаго гродскаго суда, послѣд. въ 1678 г., по жалобѣ землевл. Чаплица о какомъ-то своеволіи и насиліи Полоцкихъ Іезуитовъ съ своимъ ректоромъ Стефаномъ Дижевскимъ, допущенномъ послѣдними въ отношеніи его, Чаплица. Каковая жалоба принята судомъ въ уваженіе; но Іезуиты подали апелляцію въ трибуналъ.

Все это указываетъ опять на ксендзовскія насилія. Дѣло становится понятнымъ, если вспомнить, м. пр., что владѣлицы Невля и Себежа, пфальцъ-графини Реинскія покровительствовали въ своихъ владѣніяхъ православнымъ.—См. Витебск. Стар., изд. А. П. Сапуновымъ, Т. V, Ч. I, стр. 326—333.

niey Ludwiki Karoliny Radziwiłowey, koniuszanki wo xa Litto, falcgraffowey Renskiey, na w Bodu przewielebnych ichmcw xiężą Franciszka Giecewicza y Bogusława Stephana Dąbrowskiego, kommendarza Newelskiego, także y na jm p. Michała Łuskine, łowczego Wilkomirskiego, y innych pomocnikow, obżałowanym ichmcm nomine et cognonime wiadomych y znaiomych, o to y w ten sposob: iż co xężna jmć, maiąc sobie przyrodzonym y dziedzicznym prawem od przodkow swoich dobra należące, Newel y Siebież, w woiewodztwie Połockim leżące, y do tych (czasow?) w spokoynym dzierżeniu y possesy trzymaiąc, bez żadney przeszkody y upominania sie żadnego ni od kogo; gdzie aż dopioro, w roku przeszłym 1689, msca Xbra 13 dnia, nie wiem quo jure et praetextu, mimo wiadomość ziemską, jmć xiądz Franciszek Giecewicz, gdy był zesłany od jaśnie wielmożnego, w Bogu przewielebnego jmci xdza Kotowicza biskupa Smolenskiego, tylko na wisitacyą kościoła Newelskiego y werificacią plebanij, z spólną radą y pomocą z jmć panem Michałem Łuskiną, gwałtownym sposobem, bez żadnego zapozwu y dekretu, y bez żadnego obwieszczenia, violenter, armata manu, zebrawszy na to niemałą gromadę ludzi, na wieś, nazwaną Płowieią, naiachawszy, ktora od obięcia y dostania sie w dom Radziwiłowski Newla przy zamku Newelskim zotśawała, gwałtownie z spokoynego expulsią uczynili dzierżenia. A potym, pomieniony jm p. Łuskino, mimo prawo statutowe y constitucyi seymowych, udaiąc sie bydź dworzaninem jkmci, bez dworzanskiego listu, iakoteż y swey innotescency, tudziesz y bez żadnego dekretu, zmównie z sobą, na szkode dobr j. o. xiężny idąc, podał obżałowanym ichmcm te derewnią do dzierżenia. O ktorym hałłasie, niedaleko mieszkaiąc, Samuel Czubinski, generał jkmci y zamku Newelskiego, usłyszawszy, przybiegł tam sam ieden y te podawanie,

zrozumiawszy, bronił ustnemi słowy, pytaiąc sie, zaczym wieś zaieżdżacie; a jm p. Łuskiny, jako mniemanego dworzanina, upraszał aby porządek prawny ukazałł, za iakim prawem tę derewnią, do zamku należącą, podaie. Gdzie jmć nietylko (ut moris est dworzaninowi kożdem, aby miał dać sprawę), ale, ieszcze samego generała udespektowawszy, dał takową odpowiedź, że nietylko tę iedną derewnie Płowieią, ale y Newel z przynależnościami onego zaieżdżać y brać będziemy y was pozabiiamy. Co widząc, ienerał, że bezprawnie, violenti modo, nie przyiowszy, według prawa, bronienia, te pomienioną wieś zaiachano, dał wiedzieć do zamku Newelskiego, jm panu administratorowi. O czym jmć dowiedziawszy sie, sam iachał do wysz pomienioney derewni, chąc sie dostatecznie wywiedzieć okazy tego gwałtownego zaiazdu. Gdzie, tam przyiachawszy, nie zastał już ani jmci xdza Giecewicza, ani jm. p. Łuskiny, tylko że iednego jmć xiędza Dąbrowskiego, commendarza naówczas Newelskiego kościoła; a ichmwie wszyscy ziechali do jm. p. Łuskiny. Zatym, żaluiący jm. p. administrator pytał się jmci xdza commendarza, za iakim prawem jmć tam siedział. Replicował tedy . . . (конца нѣтъ).

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 327.

122.

Отрывокъ какого-то акта, касающагося убійства гвардіана (настоятеля) Удѣльскаго Францисканскаго кляштора, кс. Бабинскаго. На сколько можно видѣть изъ этого отрывка, гвардіанъ Бобинскій, съ вооруженною, какъ и самъ онъ, толпою, состоявшею изъ Францисканцевъ же—частію въ орденской своей, частію въ свѣтской одеждѣ, а также изъ посторонпихъ людей, всего въ числѣ человѣкъ 60, розыскивалъ по шляхтѣ своихъ бѣглыхъ крестьянъ. На пути пристали къ не-

му паны Петръ и Егоръ Чапинскіе, также съ большою толпою. И всѣ они напали на деревню Полоцкаго подчашія Явгела, за крестьяниномъ Матвѣемъ Володько, якобы тоже бѣглымъ Удѣльскимъ крѣпостнымъ человѣкомъ. Не найдя послѣдняго дома, кс. Бабинскій велѣлъ взять насильно его жену съ дѣтьми, перевязать, посадить на возъ и увозилъ ихъ изъ деревни. Явгелова урядника Колышку, спрашивавшаго о причинѣ такого нападенія, толкалъ и билъ рапирой; челядника того же владѣльца, Чернявскаго, просившаго, до прибытія самого владѣльца, отдать спорнаго крестьянина на поруки господской челяди, велѣлъ своей толпѣ бить и стрѣлять, подавъ и самъ къ тому примѣръ, выстрѣливъ въ Чернявскаго изъ ружья; наконецъ, собравшихся на этотъ шумъ, крестьянъ сосѣднихъ владѣльцевъ,—среди которыхъ былъ и спорный человѣкъ,—нападая на нихъ съ своей толпой, билъ, стрѣлялъ; а въ этой свалкѣ убитъ и самъ [а]). 1699 г.

. . . . zabiiać roskazywać mieli, albo, w odległości mieysca zostaiąc, w consilia jakie z sobą w tak nagłey y niespodziewaney rzeczy wchodzić mieli. A luboby poddani, lub boiarowie jm pana mostowniczego na hałas przybiegli byli, tedy nie dla żadnego bicia, ale chcąc wiedzieć y widzieć okazią tego hałasu. Co się

а) Въ этомъ актѣ ярко отражаются и характеръ латинскихъ ксендзовъ, и то чуждое Русской народности религіозно-нравственное воспитаніе, какое они, какъ орудія гордости и властолюбія Рима, только и могли давать мѣстному, испоконь—вѣковъ Русскому, православному, незлобивому населенію. Подобныхъ примѣровъ встрѣчается въ актахъ не мало, хотя, конечно, они далеко не всѣ еще попали въ актовыя книги, при крайне небрежномъ храненіи актовъ въ судахъ. Такъ, напр., на 321—322 л. этой же акт. кн. помѣщенъ отрывокъ судебнаго производства о нападеніи крестьянъ села Бортницкихъ владѣнія *Ульскихъ Доминиканцевъ*, по приказанію которыхъ, тѣ крестьяне напавъ на крестьянъ с. Слощеницы сосѣдняго помѣщика, заграбили у нихъ сермяги, топоры, сѣно, избили ихъ, порубили Слощеницкую пущу; кромѣ того задержали на дней нѣсколько крестьянъ им. *Губина* (тамъ правосл. церковь), плывшихъ на стругѣ въ Ригу, вслѣдствіе чего стругъ опоздалъ и разбитъ. Мало того, Доминиканцы дѣлали пострадавшимъ еще и дальнѣйшія угрозы; даже и на судъ не явились. А потому присуждено взыскать съ нихъ всѣ, понесенные обиженною стороною, убытки, съ лишеніемъ ихъ, обвиненныхъ, права на продолженіе дѣла. Упоминаются въ этомъ рѣшеніи и другіе такіе же подвиги Доминиканцевъ. Это все было въ 1700-хъ годахъ. Встрѣтимся съ подобными фактами и дальше.

działo nie za roskazem y posłaniem pańskim, jakoż żaden z boiarow jm pana mostowniczego ani się ręką pomienionego zeszłego xdza gwardyana nie tknoł się. Ale pomieniony zeszły jmść xiądz Babinski, gwardyan Udzielski, jako był przez wszystek czas życia swego niespokoynym, lekce sobie poważaiącym srogość prawa pospolitego, w statucie y constituciach seymowych na gwałtownikow opisanego, przepomniawszy wprzod boiazni Bożey, powołania zakonnego, a tym barziey charakteru kapłańskiego, zebrawszy niemałą gromadę, tak z klasztoru nabrawszy zakonnikow, ktorzy iedni w zakonnych habitach, drugie w świeckie poprzebierawszy się suknie, konno, z orężem, do boiu należącym, z szablami y strzelbą, prynсypała swego assistowali, także ludzi świeckich, mianowicie jm pana Zebrowskiego, jm pana Czechowicza, w pomoc sobie wziowszy, y innych ichmościow, boiar y poddanych swoich Udzielskich, samymże obżałowanym ichmm xięży Franciszkanom imionami y nazwiskami lepiey wiadomych, człowieka do sześćdziesiąt, mocno y orężno wyprawił się gwałtownie poddanych swoich, z maiętności swey Udziału rozeszłych, po szlachcie odbierać. Gdzie, naypierwiey, z tą gromadą do ichmciow panow Piotra y Jerzego Czapinskich po kilku chłopow, u ichmсіow będących, jechał. Maiąc zaś ichmść przestrogę o naieździe xięży Franciszkanow, zebrali się z niekturemi ich mściami panami obywatelami tameсznemi, orężno, ze strzelbą, czekaiąc tey kupy. Gdzie, doczekawszy jm xiędza gwardyana y z tą gromadą do siebie, nie wydawaiąc tych poddanych, jm xiędzu gwardyanowi należących, ale idąc in condicto, uczynili z sobą namowę do załuiącego jm pana Jawgieła. Tamże przybrawszy więcey w pomoc sobie tychże ichmściow panow Czapinskich ludzi gromadę, na wioskę jm

pana podczaszego Połockiego, nazwaną Łukaszunkową, tamże zaraz pode dworem będącą, w roku teraznieyszym 1699, msca Julij 13 dnia, mocno y gwałtownie, mieniąc sobie tam jakiegoś poddanego, (gwardyan?) naiachał, którego nigdy zeszly jm xiądz gwardyan ani przez przyiaciela nie upraszał, y żadney nie miał wiadomości, czyyby to poddany być miał. Tamże, nie nalazlszy samych gospodarzow, białogłowę y z dziećmi (gdyż chłopi wszyscy na robocie byli) zaraz probrawszy gwałtownie, powiązać y na woz swoy posadzić kazał y precz z owey wioski prowadził. Gdy tedy w tym czasie będącemu przy robotnikach urzędnikowi załuiącego jm pana Jawgieła, Władysławowi Kołyszce znać dano, który, dopadszy konia, prętko nie mogąc ni od kogo się informować, ani wiedząc, ktoby ten gwałt y o co uczynił, sam ieden tylko, pomienionego zeszłego jmści xiędza gwardyana dogoniwszy, okazij gwałtu y ktoby był, poczoł sie pytać. Pomieniony zeszły jm xiądz gwardyan, nie daiąc żadney o sobie sprawy, wprzod samego jm pana Waleryana Jawgieła słowami uszczypliwemi y honorowi szlacheckiemu dotkliwemi poczoł łaiać y łżyć, a potym pomienionego załuiącego urzędnika, pana Kołyszkę, dobywszy rapiera, tłuc, bić płazem poczoł; który gdy, uciekaiąc, gwałtu wołać poczoł, na które wołanie druga czeladż dworna, mianowicie pan Kazimierz Czerniawski, przybiegłszy, poczoł prosić zeszłego xdza gwardyana, aby, w niebytności pańskiey, gwałtownie sobie nie poczynaiąc, do przyiazdu pańskiego, lubo by w iakiey, by naywiekszey summie, chłopa tego, kturego swoim bydż pomieniony zeszły jmść xiądz gwardyan mienił, pomienioney czeladzi jmści pana Jawgieła przyparęczył. Ktury (gwardyan?), iako człowiek zawzięty ynieużyły będąc, nic nie mówiąc, zaraz gromadzie swoiey pomienioną czeladź załuiącego

jmści pana Jaugeła, podczaszego Połockiego, bić y strzelać kazał. Jakoż sam naypierwiey z muszkieta na czeladnika załuiącego, do pana Czerniawskiego, wystrzelił, a potym, połapawszy, sam bić poczoł y gromadzie swey roskazywał, że aż gwałtu, na Bóg żywy, wołać musieli. Tamże niepodaleko chłopi sąsiedzkie rożnych ichmościow, iako to: jm pana starosty Dzisienskiego, jm pana Fronckiewicza, jm pana Miłoszewicza, jm pana Szczyta, tłoką lado rombali y rożno sobie po stronach robiąc, na którey tłoce y ten chłop, nazwany Maciey Wolećko, którego zeszły jm xiądz gwardyn mienił być swoim wieczystym Udzielskim poddanym, pospołu z drugiemi sąsiadami lado rombał y ten hałas, strzelanie usłyszawszy, chcąc wiedzieć, co by to było, także y drugich niemało z obcych ludzi nadbiegli. Zeszły xiądz gwardyan, tym barziey większą coraz widząc na ten hałas zbiegaiącą się ludzi gromadę, ludzi niewinnych napastować, bić, strzelać, rzucać się obses z gromadą swoią poczoł; tamże jako gwałtownik, w owym tumulcie, rożnych ludzi, na to dziwowisko zbiegłych, został zabitym . . . .

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 298—299.

123.

Инструкція, данная Полоцкимъ воеводствомъ посламъ своимъ къ вел. гетману вел. княж. Литовскаго, для ходатайства объ устраненіи злоупотребленій войска и проч. Послы эти обязываются просить гетмана: 1) чтобы облегчить отъ несоразмѣрнаго постоя войскъ имѣнія Черницы и Крапуты Януша Корсака по причинѣ крайняго опустошенія оныхъ, а также имѣніе Снарскаго (имѣніе не названо), гдѣ показанъ одинъ только присяжный дымъ, а требуется содержанія 30 слишкомъ лошадей; 2) чтобы расположенный въ Полоцкѣ эскадронъ до-

вольствовался, согласно гетм. приказу, одною только гиберной, а не вымогалъ бы для себя и для челяди своей еще особаго содержанія отъ жителей; 3) чтобы Дисненское староство и г. Полоцкъ, крайне уже опустошенные, не допускались до окончательнаго опустошенія; съ возмѣщеніемъ имъ неправильныхъ поборовъ войска; 4) чтобы устранено было злоупотребленіе гетманской канцеляріи, позволявшей себѣ, изъ корыстныхъ видовъ, выдавать произвольные ординансы на постой войскъ въ имѣніяхъ вотчинныхъ, земскихъ, шляхетскихъ, къ дальнѣйшему разоренію оныхъ, какъ это случилось съ имѣніями Полоцкаго писаревича Карла Рыпинскаго Езерищемъ, Турмою и Нарамовщиною и съ имѣніями другихъ помѣщиковъ, и чтобы неправильные поборы были имъ возмѣщены; причемъ были бы особенно охраняемы подобнаго рода имѣнія, какъ свѣтскія, такъ и *духовныя* (разум. латинскія), равно какъ и дворы Полоцк. скарбн. Доминика Рыпинскаго въ Полоцкѣ; 5) чтобы сборщики питейныхъ сборовъ уплачивали таковые на войска непосредственно сами, по приказамъ гетмана, не допуская взысканія оныхъ посредствомъ экзекуціи; 6) чтобы устранены были притѣсненія и насилія Дисненскаго эскадрона, выражавшіяся наѣздами на шляхетскія имѣнія и вымогательствами; 7) чтобы отмѣненъ былъ въ канцеляріи гетмана, якобы, его собственный, вторичный приказъ о новомъ продовольствіи эскадрона его въ королевскихъ имѣніяхъ, которыя и безъ того уже были опустошены, и 8) чтобы изданъ былъ гетманомъ строгій приказъ къ устраненію обремененія шляхетскихъ имѣній проходящими войсками, въ видѣ насилій и вымогательствъ. Остальное поручается вѣрности и смѣтливости самихъ пословъ. (Повидимому) 1716 г.

. . . . (начала нѣтъ) przez zesłanych commissarzow od jaśnie wielmożnego jmci pana hetmana odprawiono, w którey się ledwie tylo ośmiu pokazało chłopow w dzierżawach pomienionego jmci pana Korsaka, a przez exdiwizyią tak ciężko chorągowi imponowanych ośmnastu koni płacić każą. Ustawy tak ciężkie y hibernę, przy wszelkiey wiwendzie na czeladź y konie tudzież y w dzierżawie jmci pana S n a r s k i e g o, gdzie rewizya pulabiurata ieden tylko dym pokazuię, a na trzydzieścia y kilka koni tymże ustawom y hibernom podlegać muszą: którym ciężarom (przez iedną szczuplość subsistencyi

dwuch chorągwi w wdztwie naszym, nad postanowienie na przeszłey komissyi Wilenskiey, gravaminissime postawiąnych) ullatenus correspondować nie mogą, bo ledwo na cztyry konie ieden dostać się może chłop. O czym fusyus deferent ichmść posłowie nasi, a oraz, imieniem całego wdztwa, instabunt do j. w. jmci p. hetmana za tymi dobrami. Było iednak zbudwanę wdztwo z assygnacyi, daney od j. w. jmci p. hetmana, że chorągiew, w Połocku lokacyą maiąca, miała się kontentować hiberną. Teraz zaś przeciwną rzecz uznawa wdztwo, kiedy nietylko według assygnacy chorągiew exequuie, ale insuper alimentacyią czeladzi zakazuią, sobie extorquet (extorquens?). Co się, widziemy, dzieie wszytko przez szczupłość consistencyi. Na ten znak poważny, upraszać tedy będą ichmść panowie posłowie, aby j. w. jmć p. hetman według declaracyi swey (swych?), autentice naszym ichmm panom komissarzom danych, iedną te swoią chorągiew w wdztwie naszym, sine ullo gravamine dobr królewskich, lokował ordynansem swoim, bez excepcyi żadnych dobr w tym wdztwie, in ordine, na żołnerza będących. Jużto tak wiele razy legacyami j. w. jmci p. hetmana w, w. x. Litto, naszego wielce mści pana, expostulowało wdztwo nasze za starostwem Dzisienskim y miastem Połockim. Które to królewszczyzny, disponente Deo, per juriam (injuriam?) temporum, przez powietrze morowe y incessanter łokacyą woyskową y z dyspozycyi j. w. jmć p. hetmana są zdezelowane, incumbitur woiewodztwo provideri u jmć pana hetmana, n. w. m. p., ichm panom ablegatom naszym, aby j. w. jmć p. hetman tym dobrom, tak znacznie spustoszałym, że rara domus custode (dem?) tenet, mogł przez osobliwszy ordynans do ichmw panow woyskowych wydawszy, autoritate sua od ostatniey iuż dezolacyi utrzymał, procz iedney tylo hiberny należącey, (y?) aby refusionem tym dobrom czynić, bez żadnych

ustaw formalnych. Żywy żal perstrigit serca nasze, ki-
edy kancelarya j. w. jmci p. hetmana wo wo Litto,
mimo wolą y dyspozacyą pryncypała swoiego postepu-
iąc, licenciose wydaie (ordynansy?) in detrimentum dal-
szey ruiny dobr dziedzicznych, ziemskich, szlacheckich,
in proprium usum sobie przywłaszczaiąc, jako y nie-
dawnemi czasy dobra Jezierzyszcze, Turma y Naramow-
szczyzna jm pana Karola Rypinskiego, pisarzewicza
ziemskiego Połło, y innych różnych obywatelow
wdztwa naszego ucierpiały wielkie uciemienżenie ulo-
kowania żołnierza w dobrach onych. Injungitur tedy
ichmm panom posłom naszym, aby takowe abusus z
kancelaryi j. w. jmci p. hetmana skasowane były, pra-
cyia jednak refusione injurialis (injuriarum?). Juryz-
dyki dziedziczne y domy libertowane szlacheckie y du-
chowne osobliwey conserwacyi j. w. jmci p. hetmana
ichmść posłowie nasi zaleco. Czopowe, szeleżne wdztwa
naszego, jako (ad?) publicum errarium (aerarium?), na
zapłatę woyska wo xa Litto, podług prawa coaequati-
quis y postanowienia Olkienickiego, należące, zna się
być woiewodztwo do exolutij assygnacyami j. w. jmci
p. hetmana. Jakoż injunguie się ichmm panom able-
gatom naszym, aby raczyli j. w. jmć p. hetmana expos-
tulować, żeby ichmć panowie administratorowie sa-
mi czopowego, szeleżnego, od wdztwa wybrani na
rok 1716, et per consequens za wypadłemi assygna-
cyami od jaśnie wielmożnego jmci pana hetmana do
ichmcw panow deputatow, od chorągwi ordynowanych,
sine ullo praejudicio et non derogando wdztwa dyspo-
zycyi y bez zsyłania żadnych exekucyi, wypłacali. Że
licenciosa chorągwi Dzisien kiey pressura i w naiazdach
gwałtownych (dobr?) ziemskich, szlacheckich przez ichmw
panow woyskowych dzieie się, sub titulo zbiegłych pod-
danych violencye y exakcye czyniąc, in praeiuditium

prawa pospolitego, ile różni ichmść panowie obywatele nasi jako dotąd ponoszą, na swe (ich?) fortuny naiazdy czynią, injungimus ichmm panom posłom naszym, aby takowe violencie j. w. jmć p. hetman przez ordynans swoy utrzymywać raczył, gdyżby wdztwo szukać musiałoby sposobow ad defensiwa sui juris secundum jura cardinalia. Odgłos iest w woiewodztwie naszym, że jakoby miał j. w. jmć p. hetman w. w. x. L. chorągwi swey, stoiącey, ordynans miał wydać na powtórnę ustawy cum gravamine już zdezelowanych królewszczyzn, instabunt ichmść panowie posłowie nasi, aby cassationem z kancelary swey wydać raczył na takowe ordynanse, y ichmść panowie ablegaci nasi tenent ex obligatione woiewodztwa ordynanse podług requisitij wdztwa odebrać. Przochody woyska wo xa Litto gdy agrawuią fortuny przez exactie y wiolencyą w dobrach ziemskich szlacheckich, upraszać będą ichmść panowie posłowie nasi, aby przez ordynanse swoie wydał j. w. jmć p. hetman wo xa Litto rigorem contra oppressores prawa pospolitego. Injungimus tedy ichmm panom posłom naszym, aby wszytkie interessa wdztwa, w tey instrukcyi zleconę, (wypelnini)?, ile (y?) prosić osobliwey consideracyi dość zdezelowanych dobr Czernicy y Kraszut jmci pana Janusza Korsaka, w których vix sudora (re?) spirant, aby przynaymniey tym dobrom alleviacya staneła. Dwory zaś, które zostaią w Połocku y jmci pana Dominika Rypinskiego, skarbnika Połło, osobliwey conserwacyi jaśnie wielmożnego jmści pana hetmana wielkiego wo xa Litto podaiemy; reliquum zaś fidei et dextegitati ichmm panom (w?) posłom (w?) naszym (ch?) committimus. U tey instrukcyey podpisy rąk tymi słowy: Jan Pakosz, stolnik Połocki, starosta Kozianski, dyrektor seymiku Gromnicznego wdztwa Połockiego. Alexander Korsak, podstoli Połocki. Jozafat Antoni Sielawa, obozny

Połocki. Troian Hłasko, horodniczy Połocki. Antoni Zenowicz, pułkownik, surrogator wdztwa Połockiego. Stefan Michał Korsak Udzielski, pisarz grodzki surrogatorski Połocki. Paweł Mikołay Dunin Koninski. Antoni Jan Korsak, chorążyc Połocki. Alexander Korsak, strażnik wdztwa Połockiego. Ktora to instrukcya, za podaniem onęy przez wysz mianowaną osobę do akt, iest do xiąg grodzkich surrogatorskich Połockich wpisaną.

По оп. кн. № об. 152, № ч. 1, л. 339—340.

(Продолженіе въ слѣдующемъ XXIII выпускѣ).

Изъ отдѣльныхъ документовъ, хранящихся въ Центральномъ Архивѣ.

124.

Инвентарь города (нынѣ мѣстечко Леп. у.) Уллы [a]) и имѣнія Николаева, составленный на 1764 г. Тогдаш-

a) *Ула* мѣстечко, нѣкогда въ Полоцкомъ воеводствѣ, а нынѣ въ Лепельскомъ уѣздѣ Витебской губерніи, лежитъ при впаденіи рѣки этого же имени въ Двину. Русскіе, по завоеваніи Полоцкой провинціи. построили было здѣсь, 1566 г., замокъ, который чрезъ два года потомъ безуспѣшно осаждался Іеронимомъ Ходкѣвичемъ, и уже Романомъ Сангушкою взятъ былъ *приступомъ* (?). Стефанъ Баторій, по обозрѣніи этого замка въ 1580 г., велѣлъ его укрѣпить и содержать въ укрѣпленномъ положеніи; но вскорѣ послѣ того укрѣпленіе запущено и пришло въ развалины. Мѣстечко, имѣя пристань, много оживляется ею, но выглядитъ бѣдно и неопрятно. Были здѣсь нѣкогда Доминиканцы, поселенные около 1678 г. Самуиломъ Лукомскимъ и Брониславою Прісѣцкою. Клашторъ ихъ упраздненъ въ 1832 г.—„Encyklopedyja pewszechna, T. XXV, str. 983, Warszawa 1867 г.—До построенія, по повелѣнію Царя Іоанна IV, замка, *Ула* представляла собою не болѣе, какъ только село, у котораго простиралось, по выраженію современнаго документа, *поле немалое*. Выборъ мѣста для постройки замка основанъ былъ, очев., на глубокомъ стратегическомъ соображеніи. Такъ, до постройки замка Русское войско потерпѣло здѣсь, въ 1564 г., неудачу, а при существованіи уже замка, всѣ усилія Ходкѣвича взять оный оказались тщетными. „Притягнувши мнѣ се здѣ, подъ сесь замокъ неприятеля вашей королевской милости Московского Улу"—доносилъ, м. пр., Литовскій гетманъ Янъ Ходкѣвичъ Сигизмунду Августу, отъ 4 Марта 1568 г.,—зъ войскомъ и зъ дѣлы, *мышкалъ есми недѣль три* . . . *уживалъ есми надъ тымъ замкомъ вшелякихъ фортелевъ*, якомъ *на тотъ часъ могъ* . . . . напервѣй стрѣлно до одноѣ бакшты, которая есть надъ Улою; туюмъ бакшту и полстѣны, которая отъ нее ажъ до средноѣ бакшты походитъ, такожъ збилъ и здиравилъ, ижъ яко щотка, берненье зъ стѣны и зъ обламковъ выпадало, але *промоцное збудованье и нафасованье землею*, жадною мѣрою стѣна, а ни вѣжа обвалитися не могла . . . съ понедѣлку на второкъ, мѣсяца Марца второго дня, пущ . . . до стѣны съ огнемъ; ино, ачъ панове ротмистрове . . . досыть были неповолни до того, мѣнуючи, же имъ потреба дыру въ стѣнѣ такую, якобы можно въ ней прапорцомъ обернуть, выбити. Теперь до штурму ити позволя . . . але а ни драбинами, а ни паленьемъ того замку брать не хотѣчи: ино ижъ ся вжо обламки были на стѣнѣ збили и часть немалая стѣны выпалила, л имъ казалъ, абы заразъ . . . блеными тарасы, оные передъ собою катячи, перекопъ деревомъ наполнили, а потомъ, гдѣ есть дыра такая, якая на тотъ часъ быти могла, абы ся кусили о нее будь штурмомъ, любъ драбинами, любъ тежъ запаленьемъ; а иже—мъ видѣлъ людъ посполитый драбьскій, такъ тежъ и десятники ихъ *барзо не смѣли и боялися смерти*, припустиломъ ихъ подъ стѣну, *чотыри годины предо днемъ*, абы *такъ*

нее положеніе этихъ города и имѣнія было такое именно:
А) Въ составъ гор. Уллы входили: улица Наддвинскій

въ необаченью одного смерти другому сердца не псовали; але и то ничого не
помогло. Ачь другіе ротмистрове шли хотя *досыть несмѣшнѣ, вѣдьжо однакъ во-*
локлися, колько могучи, але *драбы ихъ вси по лѣсѣ, по ровахъ и по подрѣчью*
похоронилися, такъ, же за великимъ волааньемъ, напоминаньемъ, пригоняньемъ *(же мы*
алижъ до того пришло, иже—мъ руки мои окровавилъ, принужаючи ихъ до
штурму), вшакожь жеданого поступку по собѣ и справы рыцерскоѣ оказать не хо-
тѣли, але чимъ ихъ болшъ до того гнано, *тымъ ся болшъ крыли и утекали:* за-
чимъ тая ночь и заранье безъ пожитку отправити ся мусило.—Тымъ же обычаемъ и
*козаки, *) которыхъ я былъ за пѣнези свои нанялъ, ледво до перекопу дошедши*
поутекали. А такъ, ижъ тая ночь нещастливѣ ся отправила, хотѣлъ поправити
того въ день . . . Я и прозьбою и добротою, а потомъ тежъ зъ уряду моего, который
есми на тотъ часъ на собѣ носилъ, упоминаломъ, просиломъ и росказываломъ, прек-
ладаючи повинность не только драбскую, але всихъ людей пѣшихъ посторонпихъ,
жебы только перекопъ наметали, а самъ ся вжо былъ способилъ на нѣкоторые Нѣмцы,
яко пушкари, такъ тежъ и иншіе слуги мои . . . тые вжо подметъ стѣнѣ вчинити
мѣли, якожъ и вчинили досыть: абовѣмъ тотъ Орелъ напродъ, а за нимъ Нѣмцовъ
колько, замокъ запалили были, але панове драбы ихъ не ратовали и не посилили, а
на остатокъ стрѣльбою *тымъ, которые огонь гасили, ихъ предсвязятья не боро-*
нили; якожъ и пототъ, въ ночи, пушкари огнистыми кулями по кольку—кротъ за-
паливши, а *Москва выпадаючи за перекопъ . . . кули загашали, а ни одинъ*
человѣкъ съ пѣшихъ людей не брался, абы по нихъ стрѣлить, або якожъ—коль-
векъ ратовать мѣлъ, окромъ одного гайдука . . . А видѣчи я, наяснѣйшій ми-
лостивый королю, непослушенство и нехуть пѣшихъ, зсѣлъ есми съ коня и самъ шолъ
на тое мѣсто, откуль имъ къ приметомъ ити казалъ, хотѣчи имъ тымъ лѣпшое сер-
цо удѣлати . .. по долгомъ напоминанью, прозьбою, грозьбою, *везаньемъ* . . . и *за-*
биваньемъ, што все не помогло, казалъ есми наконецъ, Татарскимъ обычаемъ, при-
метъ купу за купу, дерева кидать, а такъ бысьмы ся до перекопу, а потомъ ажъ
и подъ обламки подметать; што ачь ся было зачало и . . . могло бы было къ лѣп-
шому концу прійти, але *за превагою Московскою, а несмѣлостью нашихъ до скут-*
ку не пришло: абовѣмъ выпадши колько Москвитиновъ на встыдъ всимъ драбамъ,
кіды вжо *добрѣ дѣло, зажгли приметъ;* еще зъ лука стрѣлено отъ замку, а
драбы не только абы оного ратовать, але и *разу стрѣлити не смѣли, а потомъ*
утекли отъ шанцовъ . . . вже—мъ мусилъ чотыри роты ѣздныхъ съ коней зса-
дить и дѣлъ сторечь, бачачи, же вжо *въ пѣхотѣ ани мужества, ани бою, ани*
жадноѣ надѣи не было . . . наконецъ смотрѣчи на то очима, же *ачьбы была*
дыра въ томъ замку, яко съ Кракова до Вильни, предся бы до нее драби ити
не хотѣли и не смѣли . . . гдѣлы ночи нынѣшнее мѣсяца Марта четвертого дня,
оттягнути есми умыслилъ, вѣдаючи достаточнѣ о великомъ въ замку достатку такъ

---

*) Казаки разумѣются здѣсь конные мѣщане.

Вѣнецъ, ул. Большая изъ кляштора [б]) къ двору (им.
Николаева) съ лѣвой стороны; переулокъ *при церкви ди-*
зунитской; переул. къ Двинѣ; Слободка къ двору, въ ко-
торой, м. пр., жилъ *священникъ Спасской церкви, на цер-*
ковномъ участкѣ земли; ул. Большая съ другой стороны,
гдѣ жилъ, м. пр., *священникъ* Іоаннъ Харкевичъ; ул.
къ перевозу чрезъ рѣку Уллу съ правой стороны; ул.

стрѣльбы, яко живности и людей, которыхъ ани въ порохъ, а ни въ живность *дол-*
гимъ часомъ выморить не могъ, а маючи тежъ передъ очима, же ся въ Марцы до-
рога . . . псуетъ . . ."—Взятъ же впослѣдствіи, въ томъ же 1568 г., замокъ Ула
не приступомъ, но хитростью и по причинѣ случайной оплошности самого гарнизона.
„Въ томъ же 1568 г., 20 Сентабря,—говоритъ, м. проч., Стрыйковскій,—польный
гетманъ Романъ Сонгушко взялъ и сжегъ *весьма укрѣпленный* замокъ Московскій Улу,
благодаря искусной ночной хитрости . . . Москвитяне, на радостяхъ, что къ нимъ
прибыли новые стрѣльцы, напились . . . потомъ они начали рубиться съ нашими изъ
зажженнаго уже замка въ воротахъ . . ." но уже было поздно.—Витеб. Стар., изд.
А. П. Сапуновымъ, Т. IV, стр. 89—92 и 192.

б) Прежде чѣмъ появился въ Улѣ Доминиканскій кляшторъ, существовали
тамъ издревле, упоминаемыя въ данномъ инвентарѣ, двѣ *православныя церкви:* Спас-
ская и Покровская; (безъ сомнѣнія, было ихъ тамъ и болѣе). Такъ: 1745 г. Мар. 16
церковь въ мѣстечкѣ Улѣ, коштомъ Михайлы Радкевича, купца Витебскаго, правос-
лавнаго исповѣданія, сооруженная, чрезъ помѣщика Реута, подвоеводяго, разломана
и въ поле вывезена."—Истор. изв. о возник. въ Польшѣ Уніи, Бантышъ—Камен-
скаго, Вильно, 1864 г., прилож. стр. 393—394.—Такъ какъ изъ инвентаря 1764 г.
видно, что въ то время существовали еще въ Улѣ двѣ церкви, то и выходитъ, что
эта, уничтоженная Реутомъ, церковь была уже тамъ третья. О церквахъ въ Улѣ
говорится также и въ замѣнной записи, отъ 28 Сентября 1772 г., по коей Миха-
илъ Реутъ уступилъ брату своему, Доминику Реуту, городъ Улу съ Слободою—За-
ульскою и деревнею Каменкою, м. проч., съ *церквами и ктиторствами въ томъ*
же городѣ (z cerkwiami y kolacyami w tymże mieście Ule.)—Истор.—Юрид.
Матер. вып. XXI, стр. 492.—А въ 1794 г. Могилевскій православный архіепископъ
Георгій Конисскій въ запискѣ, присланной г. Оберъ-Прокурору Св. Сунода Алек-
сѣю Ивановичу Мусину—Пушкину, м. пр., писалъ; „Католики, превращающіе пра-
вославныхъ въ Унію, а особливо Миссіонеры, употребляютъ и обманчивыхъ средствъ
къ своему намѣренію. Но какихъ? Примѣръ одинъ приведу. Миссіонеръ Оплочинскій
съ товарищами своими въ мѣстечкѣ Улѣ, принудивъ народъ принять Унію, и увѣривъ ихъ,
якобы они изведены изъ схизмы, подобно какъ Израиль изъ Египта, велѣлъ имъ
ницъ пасть въ костелѣ и молиться Богу, дабы послалъ имъ вмѣсто манны хлѣбъ
небесный, подобно Израилю въ пустынѣ; и какъ они пали, то онъ разбросавъ по нихъ
баранки (родъ употребляемаго тамо хлѣба) вскричалъ: *Се Богъ услышалъ молитву вашу*

съ другой стороны къ *церкви Покровской*; ул. Набережная надъ р. Улою [в]) и Слобода Заульская,—итого главныхъ составныхъ частей города 10. Въ нихъ дворовъ было всего 187, въ которыхъ числилось душъ муж. п. 310, жен. 7 домовладѣлицъ; въ томъ числѣ: жидовъ-домовладѣльцевъ муж. п. 16 и жен. 2 (въ семьяхъ домовладѣльцевъ—христіанъ показаны члены муж. п., а у жидовъ-домовладѣльцевъ семей ихъ не показано вовсе). Кромѣ 187 дворовъ, было еще 2 корчмы, изъ коихъ одна въ вышеозначенной Слободѣ, расположенной по направленію къ двору, а другая по упомянутой же ули-

---

и далъ вамъ хлѣбъ съ небесе; пріимите же оный со благоговѣніемъ вкушая, потомкамъ вашимъ чудо сіе проповѣдуйте. Но сіи и другія безпутства могутъ ли обманомъ назваться? Еслибъ онъ сіе учинилъ надъ непринужденными, то бы всякъ посмѣвался, отвращался бы паче отъ Унія, нежели бы оной себя предавалъ." —Вотъ какая была цѣль водворенія Доминиканцевъ (они же миссіонеры, проповѣдники, praedicatores) въ Улѣ! Такова-то была, м. пр., ихъ проповѣдь! Не взирая, однакожъ, на то, едва успѣли они тамъ совратить одну только церковь Спасскую, которая одна только и значится въ числѣ церквей, возсоединенныхъ въ 1839 г. изъ уніи въ православіе,—какъ видно изъ списка возсоединенчыхъ церквей, помѣщеннаго въ Витеб. Стар., изд. А. П. Сапуновымъ, Т. I. стр. 440.

в)—Рѣка *Улла*, принадлежащая къ системѣ Западной Двины, беретъ начало свое въ Лепельскомъ уѣздѣ Витебской губерніи, изъ озера Жезли. Протекши свыше 15 миль (считая милю по 5 вер.=75 вер.), впадаетъ подъ городомъ (pod miastem) Уллою въ Западную Двину. Берега р. Уллы довольно крутыя, а потому весною и во время дождливой осени рѣка эта, увеличивая глубину свою отъ 1 до $1^1/_2$ саж., разливается мѣстами только саж. на 25—100. Принадлежитъ она къ Березанской системѣ водянаго сообщенія и на ней устроены 2 шлюза и 2 обходные канала. Отъ устья послѣдняго изъ этихъ каналовъ (Чашницкаго) до Двины на протяженіи $7\,^5/_7$ миль считается она рѣкою Уллою и на этомъ разстояніи нѣтъ на ней никакихъ искусственныхъ сооруженій. Пристани находятся въ городахъ (w miastach) Уллѣ и Чашникахъ. Сплавъ производится, большею частью, въ первую весеннюю воду. Въ это время для перевоза тяжестей употребляются суда, называемыя *барками*, а также лодки, изъ коихъ первыя поднимаютъ груза 8—10,000, а послѣднія 1,000—1,500 пудовъ. Въ другое время ни суда, ни лодки плыть въ Двину не могутъ, а сплавляется только изъ верхняго, Березинскаго, канала мачтовый или корабельный лѣсъ. Перегрузка на Уллѣ мѣста не имѣетъ, такъ какъ суда съ первою весеннею водою свободно доплываютъ до Двины. Суда для плаванія закупаютъ, обыкновенно, въ Витебскѣ и въ Велижѣ.—Та же Encykloped. powszech., стр. 983.

цѣ Большой, что съ другой стороны (впрочемъ, за недостающимъ началомъ инвентаря, нельзя въ точности опредѣлить какъ числа жидовъ, такъ и, разум., корчемъ). Земельныхъ участковъ въ городѣ было: осѣдлыхъ 137 и пустопорожнихъ 3, а за городомъ въ пользованіи жителей его—пахатной земли 14 уволокъ 42 морга—(1 увол. 19 дес. 1354 кв. саж., а моргъ=1229, 2517 кв. саж.). Повинности горожанъ: въ Николаевскую дворовую экономію платить поземельныхъ, или чинша, съ осѣдлаго плаца по 8 злот. (1 злот. въ 1676 г.=Русск. $22^1/_2$ коп.), съ пустопорожняго по 1 злот., а съ $^1/_4$ увол. пахат. зем. по 12 злот., съ морга по 1 злот.; подымной же подати съ плаца по 1 злот., а всего съ горожанъ взималось 1801 злот. 15 грош. въ годъ. Кромѣ того, мѣщане-христіане обязаны были ежегодно: отбыть три сгона для съемки съ полей ржи и яровыхъ хлѣбовъ и для вывозки навоза на поля, а также подкосить и убрать сѣно около р. Улы; доставить опредѣленное количество пряжи (тальки) изъ двороваго льна; развозить по близости дворовую корреспонденцію; исправлять мельницы и при нихъ плотины; отбывать дворовую стражу и прислугу; приготовлять для двора крупу и стирать бѣлье. А мѣщане-жиды, *по особеннѣйшей милости* владѣльца мѣстечка, были свободны отъ всякихъ послугъ, поставки подводъ и всякихъ другихъ натуральныхъ повинностей, —съ тѣмъ только, чтобы каждый жидъ съ своего плаца платилъ по 15 злот. въ годъ и подымной подати въ каждый изъ двухъ въ году сроковъ по 2 злот. съ плаца. Совершенно же освобождались отъ повинностей денежныхъ и натуральныхъ: священники, войтъ и корчмы (послѣднія въ виду платежа аренды). Всѣ мѣщане вообще обязаны были соблюдать крайнюю осторожность отъ огня, а живущіе далеко отъ р. Двины постоянно держать въ домахъ своихъ воду, а замѣтивъ ночью ходящаго съ

огнемъ пьянаго тотчасъ доносить о томъ дворовой экономіи, для подверженія виновнаго соотвѣтственному наказанію. Б) А Николаевскую волость составляли: деревни Слобода, или Голыня, Комаки, Илово, застѣнки Заборье, Хведьково, Березовая-Вѣть, Сутоки, Борковскій, Бубели-Ближніе, Бубели-Дальніе, Гусинецъ, Савчино, Платавица, деревни Танаино, Андреево, Надежино, Ярошево, Нем҆ѣрино, Шедьки-Ближніе, Шедьки-Дальніе, заст. Болотниково, деревни Меляново, Мишковичи, застѣнки Макавье, Озеродище, Барсучино, деревни Оболонье, Насѣкино, застѣнки Остой, Мочулище, Заборье, Рыженьково, Болботьково, Троенскій, Каменка и на—Устьѣ, итого главныхъ составныхъ частей 36. Въ нихъ дворовъ 184, жителей муж. п. 779, жен. 1 домохозяйка (жен. пола въ крест. семьяхъ также не значится). У нихъ лошадей 523; земли уволокъ барщинныхъ $25\frac{1}{2}$, куничныхъ $60\frac{1}{4}$, глухихъ 10, пріемныхъ $6\frac{3}{4}$. Платили чинша 4645 злот. 29 грош., считая съ тяглой, или бращинной, уволоки по 15 злот.; съ куничной по 48 злот., а съ глухой куничной по 90 злот., а также записныхъ (т. е. на письмоводство) отъ каждыхъ 10 злот. чинша по 12 грош.; давати дань: хмѣлю $35\frac{3}{8}$ солянокъ (солянка=$\frac{1}{8}$ бочка, а бочка=Русск. 12 четвери. 2 гарн.), гусей 82, каплуновъ 164, куръ 164, яицъ 82 копы, бѣлыхъ грибовъ $8003\frac{1}{2}$ шт. въ годъ, Кромѣ того, крестьяне обязаны были съ барщинной уволоки земли: служить барщину мужчина и женщина по 1 дню въ недѣлю; отбыть 4 сгона въ годъ для вспашки владѣльческой земли сохой и бороной, жатвы озимаго и яроваго посѣвовъ; 2 тревоги для исполненія экстренныхъ работъ и насыпки мельничныхъ плотинъ, или же за это уплатить; собрать разныхъ ягодъ и орѣховъ, когда будетъ на нихъ урожай; поставить по 2 копы драницъ, по 10 штукъ достаточнаго размѣра лубья для покрытія струговъ,

по копѣ толстаго валежинку на столбы, 10 шт. жердей, по 4 шт. лычныхъ веревокъ, по одной парѣ хорошихъ брусьевъ или одну 6 саж. бревно, 4 саж. неводовыхъ сѣтей, 20 саж. неводовыхъ веревокъ и опредѣленное количество медовой дани. Съ куничной же уволоки земли: отбыть 8 въ году сгоновъ, 2 тревоги; поставлять подводы для доставки товаровъ; исполнять молотьбу и стражу и другія услуги наровнѣ съ барщинными крестьянами; возить на мельницу и обратно всякій хлѣбъ; осенью 3 дня работать по исправленію построекъ. Подобныя же обязанности возлагались и съ уволоки глухой куничной. Сверхъ всего этого, должны были платить въ дворовую экономію вообще: городъ и волость годичной аренды 7438 злот. 25 грош., сторожевщины 47 злот. 15 грош., покотельщины съ экономической винокурни приблизительно 50 злот., куницы съ брачущихся женщинъ прибл. 400 злот., пиевщины съ лодокъ прибл. 100 злот., бобыльщины городъ и волость прибл. 30 злот., за овощи изъ эконом. огорода прибл. 60 злот., съ рыбной ловли въ эконом. озерахъ 30 злот., за выпасъ скота на эконом. лугу съ города 30 злот., итого 8216 злот. 10 грош., а съ чиншевыми и подымными всего 15820 злот. 25 грош. При обозрѣніи какимъ-то Ломановскимъ экономическихъ амбаровъ и скотнаго двора оказалось: въ амбарахъ разнаго зерна 1040 солянокъ, а въ скотномъ дворѣ крупнаго и мелкаго скота 286, лошадей 9 и домашнихъ птицъ 53 шт. Инвентарь заканчивается подробнымъ наставленіемъ управляющему имѣніемъ, какъ именно долженъ исполнять онъ свои обязанности. 1764 г.

Jnwentarz miasta Uły y maiętności, Mikołaiew nazwaney, w woiewodztwie Połockim sytuowaney, na rok 1764 sporządzony.

Dymy.	Ulica Wielka z klasztoru ku dworowi, po lewey stronie. *)	Place. Osiadłe.	Place. Puste.	Włoki.	Morgi.	Złote.	Grosze.
4	Żyd Jewna	1	—	—	—	15	—
5	Arciom Alexandrowicz, syn Marka . .	1	—	1/4	1	19	—
6	Żyd Juda Mejorowicz	1	—	—	—	15	—
7	Hauryła Jowstaszyc	1/2	—	—	—	4	—
8	Jurko Stanisławczyk	1/2	—	—	—	4	—
9	Jan Krawiec, syn. 2 Mikołay y Stefan	1	—	—	—	8	—
10	Antoni Zielonka, syn Heliasz	1	—	—	—	8	—
11	Żyd Elia	3/4	—	—	—	11	7 1/2
12	Zmitrok Żoheł, syn. 3 Alempi, Maxim y Cimko, synowiec Osip	3/4	—	1/4	1	16	15
13	Mikołay Skomay	1/2	—	—	—	4	—
14	Jasko Karniłowicz, syn Alempi . . .	1/2	—	—	—	4	—
15	Jakub Slosarz, syn Masiey	1/2	—	—	—	4	—
16	Janko Zielonka, syn. 3 Sciepan, Andrzey y Sylwester	3/4	—	1/4	1	Nie płaci ex quo jowiał.	
17	Jankol Sielicki, syn. 2 Cimoszka y Pylioktta	3/4	—	—	—	6	—
17	Latus facitt	12 1/2	—	3/4	3	130	22 1/2

Zaułek przy cerkwi Dyzunickiey.

Dymy.		Osiadłe.	Puste.	Włoki.	Morgi.	Złote.	Grosze.
1	Michno Sielicki, syn Jasko	1/2	1	—	—	5	—
2	Żyd Juda Meyerowicz	1	—	—	—	15	—
3	Pilimon Ladnik, bratt Pilimon, u Pilimona syn Siamon	1	—	1/4	1	19	—

*) Сначала инвентаря недостаетъ нѣсколько страницъ, на которыхъ были списаны: начало улицы Великой и (какъ видимъ ниже) Наддвинскій Вѣнецъ (Wieniec Nadzwinski).

4	Siamion Hryckiewicz, syn Macwiey . .	1	—	—	—	8	—
5	Żydowka Leyzerowa	1 1/2	—	—	—	22	15
6	Leon Dubko	1/2	—	—	—	4	—
7	Macwiey Toupienicz, syn Sazon . . .	1	—	1/4	1	19	—
8	Kosciuk Szomay, bratt Wosip	1	—	1/4	1	19	—
9	Żyd Szaia	1 1/2	—	—	—	22	15
9	Latus facitt	9	—	3/4	3	134	—

Zaułek drugi ku Dzwinie.

1	Kuźma Ladnik, syn. 2 Terenty y Hury	1	—	—	—	8	—
2	Michno Szymkiewicz, syn Aniska . . .	1/2	—	—	—	4	—
3	Hardziey Biedrzycki, syn. 3 Chariton w hussarach, Michayła y Andrey .	1/2	—	—	—	4	—
4	Cimko Wazawik, syn. 2 Nikiper y Caryton	1	—	1/4	1	19	—
4	Latus facitt	3	—	1/4	1	35	—

Słoboda ku Dworowi.

1	Fiedor Bachmatt, tkacz, syn Michałł, po Arynie wdowie	1	—	—	—	8	—
2	Jakim Biedrzycki, bratt Lawon . . .	1	—	1/4	1	19	—
3	Karpa Bondar, syn Miron	1	—	—	—	8	—
4	Dziomka Markow, syn Ciareszka . . .	1	—	—	—	8	—
5	Macwiey Kucharonok	1	—	1/4	1	19	—
6	Jurko Lowka, syn Jelisey	1	—	—	—	8	—
7	Macwiey Łapa, syn Miron	1	—	—	—	8	—
8	Fioder Tkacz, syn Sawasciey	1	—	—	—	8	—
9	Nikiper Szapowałł, syn. 2 Jan y Mikołay	1	—	—	—	8	—
10	Hryszko Rudnicki, syn. 2 Łauryn y Amiellan	1	—	1/4	1	19	—
11	Cimoszka Rul, syn. 2 Aniska y Amiellan	1	—	1/4	1	19	—
12	Wasko Pietrowicz, syn. 2 Jasko y Pauluk	1	—	1/4	1	19	—
13	Jankowa wdowa, syn Pilip	1	—	—	—	8	—
14	Michna Kamiński, syn Hryszka . . .	1/2	—	1/4	1	15	—
15	Roman Skomay, syn. 4 Sciepan, Alexa, Łukian y Maxim	1/2	—	1/4	1	15	—
16	Siamion Matuz, syn Jaska, u Jaski syn Jhnatt	1	—	1/4	1	19	—

17	Michno Sycionek, syn. 2 Kuźma y Siamion	1/2	—	—	—	4	—
18	Roman Piatuszonek, szwagier Jaska, u Jaski syn Pauluk	1	—	1/4	1	19	—
19	Jsak Adamowicz	1/2	—	—	—	4	—
20	Maryna Baranowa	1/2	—	—	—	4	—
21	Jakub Cygan, braci 2 Jan y Dominik, u Jana syn Kasper	1/2	—	—	—	10	—
22	Piotr Cygan, syn. 3 Adam, Mikołay y Paweł	1/2	—	—	—	10	—
23	Wasko Karniłowicz, syn Chwioder	1/2	—	—	—	4	—
24	Iwan Bołocin, syn. 3 Maxim, Hrehory y Astap	1/2	—	—	—	4	—
25	Sierhiey Adamowicz	1/2	—	—	—	4	—
26	Jasko Bondarow	1/2	—	4	1	15	—
27	Symon Krawiec	1/2	—	—	—	4	—
28	Andrey Kożemiaka, syn Daniła	1/2	—	—	—	4	—
29	Sciepan Ausiejow, bratt Sciepan	1	—	—	—	8	—
30	Jlla Łokietko, syn. 3 Sciepan, Piatrok y Aułas	1	—	1/4	1	19	—
31	Hanna Maximowiczowa, syn. 2 Pilip y Jaska	1	—	1/4	1	19	—
32	Alexiey Młynarz, syn Pauluk	1	—	—	—	8	—
33	Amielian Mikosza, pasierzb Zmitrok	1/2	—	—	—	4	—
34	Wasil Rachmanka, syn Arech, brat Marko	1/2	—	—	—	4	—
35	Marcin Żohel, syn. 2 Siomka y Chwiodor	1	—	1/4	1	19	—
36	Mietrachon Sienkiewicz	1	—	—	—	8	—
37	Siomka Stanisławczyk	1	—	—	—	8	—
38	Żyd Dodzia	1/2	—	—	—	7	15
38	Latus facitt	32	—	3 1/4	13	398	15

Ulica wielka po drugiey stronie.

1	Romanicha wdowa, zięć Jan Kozłowski	1/2	—	—	—	4	—
2	Chwiesko Żohel, syn. 3 Herman, Wasil y Anisko	1/2	—	1/4	1	15	—
3	Alexander Alexandrowicz, syn. 4 Kuźma, Dominik, Kondratt y Chwiedor	1	—	—	—	8	—
4	Żyd Leyzer Kozak	1/2	—	1/4	—	7	15
5	Kuprey Biedrzycki, syn Jsaki	1/2	—	1/2	1	15	—

6	Anton Biedrzycki	1	1	1/4	1	20	—
7	Żyd Szołom Jllowicz	1	—	—	—	15	—
8	Jasko Alexandrowicz, bratt Onufrey	1	—	1/4	1	19	—
9	Szumczycha wdowa, syn Michaś, u Michasia syn. 2 Andrey y Hauryłło	1	—	—	—	8	—
10	Żyd Szloma Hirszowicz	1 1/2	—	—	—	22	15
11	Jozef Zielonka	1	—	1/2	2	Ex quo woyt, nie płaci.	
12	Daśko Waśkiewicz, syn Ławrenty	1	—	—	—	8	—
13	Żyd Josia	1	—	—	—	15	—
14	Kuprey Łaszuta, bratt Spiryd	1/2	—	—	—	4	—
15	Juda Mejerowicz żyd	1 1/2	—	—	—	22	15
16	Jtem Juda Mejerowicz	1	—	—	—	15	—
17	Jakim Kowal, syn Tarass	1/2	—	—	—	4	—
18	W. o. Jan Charkiewicz prezbiter	1	—	—	—	Wolny.	
18	Latus facitt	16 3/4	1	1 1/2	6	202	15

Ulica do przewozu rzeki Uły po prawey stronie.

1	Żyd Kopel	3/4	—	—	—	11	7 1/2
2	Osip Rudzinski, syn. 2 Michayła y Siamion	1/2	—	—	—	4	—
3	Jasko Laszuta, syn Dominik	1/2	—	—	—	4	—
4	Fioder Jarocki	1/2	—	—	—	4	—
5	Jasko Sielicki, syn Jozef	1	—	—	—	8	—
6	Żydowka Doba	1/2	—	—	—	7	15
7	Jan Huscza, kożemiaka	1	—	—	—	8	—
7	Latus facitt	4 3/4	—	—	—	46	22 1/2

Po drugiey stronie ku cerkwi Pokrowskiey.

1	Łukasz Rudzinski	1	—	1/4	1	19	—
2	Masiey Hanczar Borodzicz w wolnościo	1/2	—	—	—	4	—
3	Parfien Cianuha, syn. 3 Janka, Hryszka y Kondrasz	1/2	—	—	—	4	—
4	Jozef Dubko, bratt Sciepan	1	—	—	—	8	—
5	Tarass Bielczonek, syn. 4 Chomka, Jurka, Swiris y Amiellan	1/2	—	—	—	4	—
6	Hauryła Krawiec, bratt Dawyd	1/2	—	—	—	4	—

7	Andrey Jelec, syn. 3 Markian, Hryszka y Janka	½	—	—	—	4	—
8	Janka Bułach, syn. 3 Amiellan, Karpa y Sawasciey	½	—	—	—	4	—
9	Hryszko Wowczok, po Piotroku Konowału	½	—	—	—	4	—
10	Hryszko Janieskow, syn. 2 Dziomka y Auchim	½	—	—	—	4	—
11	Barys Arciemow, syn. Michayła . . .	½	—	—	—	4	—
12	Zmitrok Adamowicz, syn Astaszka . .	½	—	—	—	4	—
13	Fioder Stanisławszyk, syn. 3 Illa, Hrehory y Mikita	1	—	—	—	8	—
14	Juda Mejerowicz	1	—	—	—	15	—
14	Łatus facitt . . .	9	—	¼	1	90	—

Ulica Brzegowa nad rzeką Ulą.

1	Lukasz Ikacz, syn. 2. Mikita y Parfien .	1	—	—	—	8	—
2	Kuryła Kasiańczyk, syn. 2 Roman y Jan .	½	—	—	—	4	—
3	Siemion Sinielnik	½	—	—	—	4	—
4	Łauryn Bielczonek	½	—	—	—	4	—
5	Arciem Kożemiakin, syn Ihnatt . . .	½	—	—	—	4	—
6	Jasko Szełucha	½	—	—	—	4	—
7	Pilip Bielczonek	½	—	—	—	4	—
8	Żyd Icko Krawiec, po Rabeisie . . .	½	—	—	—	7	15
9	Dziomka Drab, syn. 3 Abram, Janka y Osip	½	—	—	—	4	—
10	Żyd Juda Mejerowicz	1	—	—	—	15	—
11	Lewon Kowal, syn Paweł	1	—	—	—	8	—
12	Mikołay Karniłowicz, syn. 2 Dominik y Kondrasz	1	—	—	—	8	—
13	Borys Ikacz, syn. 3 Sider, Jakim y Janka.	1	—	¼	1	19	—
14	Jurko Toupienicz, braci 2 Kuprey y Mechtody	1	—	¼	1	19	—
15	Jaśko Ikaczow	1	—	¼	1	19	—
16	Hrasim Łapa	½	—	—	—	4	—
17	Morka Kasiaczycha wdowa, syn Wosip.	½	—	—	—	4	—
18	Jakub Rymarz, syn Aulas	1	—	—	—	8	—
19	Osip Korzeniewski, syn. 4 Chwiodor, Maxim, Hriszka y Jelisey	1	—	¼	1	19	—
20	Illa Żohel, syn Astap, synowiec Łazar .	1	—	¼	1	19	—
20	Latus facitt . . .	15	—	1¼	5	185	15

Słoboda Zaulska.

1	Astap Łarkow, syn Anton	—	—	¼	—	12	—
2	Cimoszka Stanisławczyk	½	—	—	—	4	—
3	Samuś Stanisławczyk, syn. 4 Pauluk, Siamion, Michałka y Marka . . .	—	—	½	—	24	—
4	Piatrok Sycionok, syn Andrey . . .	—	—	¼	—	12	—
5	Mikita Pietraszkow, syn Aułas, zięć Siamion	—	—	¼	—	12	—
6	Wasko Łarkow, syn. 4 Jaska, Xawery, Markian y Kondrasz	—	—	¼	—	12	—
7	Jaśko Skrypka	—	—	¼	—	12	—
8	Waśko Ausiejow, syn. 2 Mikita y Sauka	—	—	¼	—	12	—
9	Fiedor Stanisłauczyk, syn. 3 Wieramiey, Sierhiey y Pauluk	½	—	—	—	4	—
10	Ławon Janieszkow	—	—	¼	—	12	—
11	Kondrasz Ausiejow, syn. 2 Mikołay y Fiedor	—	—	¼	—	12	—
12	Stefan Januszewski	—	—	¼	—	12	—
13	Jasko Trunowicz, syn. 2 Hryszka y Jaska	—	—	¼	—	12	—
14	Fioder Piotrokow, syn. 2 Siomka y Pachom	—	—	¼	—	12	—
15	Sauka Trunowicz, syn. 3 Hardziey, Joska y Marka	—	—	¼	—	12	—
16	Hryszko Jankow, brat Hrasko	½	—	—	—	4	—
17	Nikiper Wasilow, starzec	½	—	—	—	4	—
18	Fiodor Ochman, zięć Pauluk, u Pauluka syn Janka	½	—	—	—	4	—
18	Latus facitt . . .	2½	—	3½	—	188	—

Compendium intratty roczney z miasta Ułły na rok 1764.

	Złote.	Grosze.	Dymy mieszczan, żydow.	Place osiadłe.	Place puste.	Włoki osiadłe.	Morgi.
Wieniec Nadzwinski	390	15	43	33½	2	2¾	11
Ulica Wielka po lewey stronie . . .	130	22½	17	12½	—	¾	3
Zaulek przy cerkwi Dyzunickiey . . .	134	—	9	9	—	¾	3

Zaułek drugi ku Dzwinie	35	—	4	2	—	—	—
Słoboda ku dworowi	398	15	38	32	—	3¼	13
Ulica Wielka po drugiey stronie . . .	202	15	17	16¾	1	1½	6
Ulica do rzeki Uły po prawey stronie .	46	22½	7	4¾	—	—	—
Ulica ku cerkwi Pokrowskiey	90	—	14	9	—	¼	1
Ulica Brzegowa nad rzeką Ułą . . .	185	15	20	15	—	1¼	5
Słoboda Zaulska.	188	—	18	2½	—	3½	—
Summa summarum efficitt . .	1801	15	187	137	3	14	42

Ordynacya powinności mieszczan Ulskich we wszystkim reguluie się do dawnych ustaw, zwyczajow y inwentarzow, a singulariter podług teraznieyszego inwentarza. Mieszczanie z miasta Uły dziedziczni y z słobody Zaulskiey: z placu swego iednego po złotych osim, z czwierci gruntu po złotyh dwanaście, z mirka (morga?) po złotym iednym, z placu pustego także po złotym iednym, podymnego z placu po złotym iednym wnaszać do dworu Mikołajowskiego y płacić bez żadnego zatrudnienia około So Marcina maią y powinni będą. Podymnego z słobody Zaulskiey: z czwierci także gruntu swego po złotemu zapłacić submittuią się. Ad haec ciż mieszczanie wraz z Słobodą Zaulską zhonow trzy, idque: do żniwa żyta ieden, do jarzyny drugi, do wożęnja gnoju trzeci, do koszęnia sianożęci około Uły rzeki urokiem zkąsić, zgrabić, zprątnąć y zwieźć, gdzieby od dworu zaszła dyspozycya, zasłużyć maią y powinni będą. Przytym talki prząść ze dwornego lnu; czasu potrzeby, w bliskości mieysca, z listami w drogę koleyno, za daniem znać sobie iechać obligowani. Młynv, nemine excepto, podług dyspozycyi dworu reparować; groble za-

sypywać wszyscy tumultem pełnić pawinni będą. Na straż y posługę, czasu potrzeby, za daniem znać, chodzić do dworu Mikołajowskiego mają y powinni będą. Krupy, dawnym zwyczajem, rużne, chusty, ile tego bardzo potrzeba będzie wyciągała, myć bez żadney wymowki mają. Więcey do żadnych wymyślnych posług pociągane bydź nie mają y nie powinni będą.

Żydzi, w mieście dziedzicznym Uła, na placach mieszkające, ponieważ przez osobliwszą łaskę pańską od wszystkich usług, drog bliskich y dalekich y wszelakiey powinności są uwolnieni; zaczym, tymże inwęntarzem ustanawiam, aby z placow swych, kożdy z placu iednego po złotych piętnaście, dawnym zwyczajem, do dworu Mikołajowskiego wnaszali. A że, z osobliwszey łaski pańskiey, na placach tym czasem aukcyi nie czyniono, przeto tym inwentarzem statutum, aby kożdy żyły żyd gospodarz także z placu swego iednego, na ratą iedną, podymnego po złotych dwa y groszy piętnaście, podług dyspartymentu, przezemnie napisanego, do dworu, bez żadney trudności, wnaszali y kwity z wypłacęnia tak poziomu, jako y podymnego, od jmci pana ekonoma odbierali; toż samo rekomenduię się y całemu pospolstwu miasta Uły. Ad haec mieszczanie y żydzi, daleko od Dzwiny rzeki mieszkające, broń Boże ognia, dla wszystkiey ostrożności, aby kożdy gospodarz w swoich domach wodę miewali y strzegli się pożarow, a quod maximum, widząc pianego, często w nocy, ktobykolwiek z gospodarzow, z odniem chodzącego, takowego wraz do dworu oskarżyć powinien, a dwor, według indagacyi y inquizycyi, za popełnioną swywolę karą przykładną ukarać powinien.

Włość Mikołajewska.

Wieś Słoboda, alias Hołynia.

Dymy.	Konie.		Włoki. Ciągłe.	Włoki. Kunicz.	Złote.	Grosze.
1	3	Kondrasz Charkiewicz, braci 4 Daska, Piatro, Macwiey y Sciepan	1/4	1/4	19	15
2	3	Ihnat Cianjuha, braci 3 Pauluk, Andrey y Aniska	—	1/2	24	—
3	3	Barys Wasiocha, syn. 3 Onufrey, Roman y Siomka	—	1/4	12	—
4	1	Hryszko Baradziula, syn Spiryd, po Kondraszu Babrein	1/4	—	7	15
5	3	Hryszko Husinski, syn Klimiata, braci 2 Karpa y Hraska	1/4	1/4	19	15
6	2	Wasil Kastan, syn. 3 Janka, Illusza y Jaska, u Illuszy syn. 2 Kuźma y Apanas	—	1/2	24	—
7	4	Waska Hanczaronok, syn. 2 Ihnatt y Arciem, brat Hauryła	—	1/2	24	—
8	3	Siamjon Baran, syn Sierhiey, pasierzb Michałka, u Sierhieja syn Macwiey, y pasierzb Pilip	1/4	1/4	19	15
9	2	Kondrasz Baradziula, syn. 4 Kuźma, Chwiados, Masiey y Zacharja, brat Jakim, u u Jakima syn. 2 Adam y Prachor	—	1/4	12	—
10	1	Łaurin Gantar, syn Zarja	1/4	—	7	15
11	2	Łarko Bużycki, syn. 2 Piatrok y Karniey	—	1/2	24	—
—	—	Tenże Łarko za nowinę płaci	—	—	5	—
12	1	Janko Zazybin, syn Illa, szwagier Alexiey	1/4 1/8	—	11	7 1/2
—	—	Tenże za sianożęć płaci	—	—	2	15
13	4	Anton Łabieyka, syn Hryszka, zdolnik Zacharja, u Zacharja syn Łukasz	1/4 1/8	—	11	7 1/2
14	3	Janko Łobieyko, syn. 2 Ihnatt y Tarass, u Ihnata syn. 4 Janka, Jakub, Piatrok y Siomka, u Tarassa syn. 2 Ułas y Jarmosz	1/4	1/8	13	15
15	3	Fiodor Wasiocha, syn. 3 Chwiodor, Siamjon y Hrehory	1/4	—	7	15
15	38	Latus facitt	2 2/4	2 1/2 1/8	271	—

Wieś Komaki.

Dymy.	Konie.		Włoki. Ciągłe.	Włoki. Kunicz.	Złote.	Grosze.
1	3	Kuprey Baran, syn. 2 Chomka y Citt, bratt Mikita	1/4	1/16	10	15
2	2	Illa Baran, syn. 4 Nikon, Jaska, Nikiper y Janka	1/8	1/16	6	22 1/2

Dymy.	Konie.		Włoki. Ciągłe.	Włoki. Kunicz.	Złote.	Grosze.
3	3	Prachor Litowka, syn. 2 Siomka y Janka, bratt Wasil, zdolnik Anton	1/4	1/4 1/8	25	15
4	3	Siamion Litowka, syn. 2 Jaska y Piatrok	1/4	1/4 1/8	25	15
5	4	Anton Baradziula, syn. 3 Pauluk, Alexiey y Andrey, u Pauluka syn Sauka	1/4	1/4	19	15
6	4	Sauka Huszcza, syn Chwiodr, synowcow 2 Siamion y Jakow	—	1/2 1/8	30	—
7	5	Mikita Szewiaka, syn. 3 Pauluk, Sciepan y Onufrey, u Pauluka syn. 2 Hauryła y Pachom, u Sciepana syn Lawon	1/4	1/4	19	15
8	4	Lawon Baradziula, syn Hauryła, bratt Andrey, u Andreja syn. 2 Wieromiey y Ciszka, synowiec Pilimon	1/4	1/4	19	15
9	2	Nikiper Litowka, syn. 3 Chwioder, Nikon y Cimka	1/8	1/16	6	22 1/2
10	2	Jwan Litowka, syn. 2 Aniska y Amiellan	1/8	1/16	6	22 1/2
11	4	Pachom Bubel, syn. 2 Sciepan y Jakub, brat Janka, u Janki syn Hryszka	1/4	1/4 1/8	25	15
12	3	Atroszka baran, syn Amiellan, braci 4 Piatrok, Jarmosz, Karpa y Alaxiey, u Piotroka syn Janka	1/4	1/4 1/8	25	15
13	3	Jakim Litowka, syn. 2 Osip y Charyton, braci 4 Tarass, Minka, Pilip y Wasil	1/4	1/4	19	15
14	4	Amiellan Cieciera, syn. 3 Cimachwiey, Jaska y Pauluk, u Cimachwieia syn Janka, u Jaski syn Chariton	1/4	1/4	19	15
15	3	Macwiey Rabaciaha, syn Tarass, braci 2 Michałka y Anton, u Michałki syn Pilip, u Antona syn Roman	1/4	1/4	19	15
16	4	Jwan Cieciera, syn. 3 Lawon, Kuźma y Macwiey, u Lawona syn. 2 Janka y Jakow, u Kuźmy syn. 2. Pilimon y Chwiados	1/4	1/4	19	15
—	—	Pustą sianożęć, płacą corocznie			2	15
16	48	Latus facitt	3	4	301	22 1/2

Wieś Iłowo.

Dymy.	Konie.		Włoki. Ciągłe.	Włoki. Kunicz.	Włoki. Przyie.	Złoto.	Grosze.
1	2	Amos Żuk	1/4	1/4	—	19	15
2	4	Janko Hubin, syn Mikita, brat Andrey, u Andreia syn Anton	1/4	1/4	—	19	15
3	5	Dawyd Boradziula, syn. 4 Audakim,					

		Karpa, Janka y Larko, u Audakima syn Kondrasz, u Karpy syn Pauluk .	1/4	1/4	1/4	31	15
4	5	Jasko Baradziula, syn. 2 Wiaramiey y Roman, szw. Chwiedor	1/4	1/4	—	19	15
5	5	Janko Czarniaczonek, syn. 2 Kuryła y Cimachwiey, brat Pauluk, u Pauluka syn. Atrachim	—	1/2	—	24	—
6	3	Chwiodor Baradziula, syn Alexiey, brat Mikita	1/4	1/4	—	19	15
7	4	Fioder Czarniaczonek, syn. 2 Michiey y Ciszka, brat Lawon	—	1/2	—	24	—
8	5	Wasil Marunka, synowiec Baran . . .	—	1/2	—	24	—
9	4	Sciepan Sachonczyk, syn Janka, bratt Pilip, u Pilipa syn. 4 Kuryła, Sciepan, Osip y Zacharja	—	1/2	1/2	48	—
10	3	Prachor Huszcza, syn Jaśko, u Jaśki syn Osip, szwag. Lauryn, u Lauryna syn Pilip	—	1/2	—	24	—
11	4	Hryszko Baradziula, syn. 2 Kondrasz y Osip, braci 2 Jakim y Siamion, u Jakima syn Konon	1/4	1/4	—	19	15
12	4	Atrachim Czarniaczonek, syn. 2 Alaxiey y Osip, braci 2 Jakim y Siamion, u Jakima syn Konon	1/4	1/4	—	19	15
13	1	Zmitrok Baradziula' syn Mikołay, braci 2 Hauryła y Lawon	1/4	1/4	—	19	15
14	3	Jermosz Marunka, zięć Dzianis, u Dzianisa syn. 3 Andrey, Naum y Jakub, synowiec Jaska	1/4	1/4	—	19	15
15	1	Kuryła Czarniczonek	—	—	1/2	24	—
16	4	Lawon Baradziula, syn. 4 Michałka, Janka, Wasil y Zacharja	1/4	1/4	—	19	15
—	—	Tenże y Lawon Barodziula arzyma 1/2 włoki	—	—	1/2	dorocz	przy.
17	4	Jasko Żuk, syn Marka, brat Jurka, u Jurki syn Miron	1/4	1/4	—	19	15
18	3	Kondrasz Czarniaczonek	1/4	1/4	—	19	15
19	5	Sider Zuy, bratt Ausiey	1/4	1/4	—	19	15
20	1	Hryszka Pachołek	—	1/4	nie pla pacho	ci ex łek.	quo
20	58	Latus facitt	3	5 3/4	1 3/4	448	15

Zaścianek Zaborze.

1	5	Hrasim Nowik, syn. 4 Onufrey, Hryszko, Sider y Prachor, braci 3 Małach,					

		Aiexiey y Prakop	—	1/2	—	24	—
2	2	Illa Bubel	—	1/4	—	12	—
3	3	Jakusz Kowal, syn. 3 Janka, Siomka, Hryszka	—	1/4	—	12	—
3	10	Latus facitt	—	1	—	48	—

Zascianek Chwiedżkowo.

1	6	Astap Bondaronek, syn Atroszka, zdolnik Roman Lokietko, u Romana syn Wosip, synowcow 2 Siomka y Chwiodr.	1/2	1/4	Ex nie	quo płaci.	woyt
2	5	Konstanty Stangrett, syn. 5 Siomka, Janka, Alchim, Apanas y Isak, u Siomki syn Barys	1/2	1/4	—	12	Zczwierci przyiomney płaci. 1/2 włoczawolny.
3	5	Sider Łutysz, syn. 2 Borys y Jsrmosz, u Jarm. syn Kużyc	1/2	1/2	—	24	—
3	15	Latus facitt	1 1/2	1/8	—	36	—

Zascianek Dierozowa Wieć.

1	3	Anikiey Szodzik, syn. 4 Osip, Lukasz, Michayła y Sapron	1/8 1/16	—	—	9	—
2	4	Jurko Szodzik, syn Kondrasz, brat Tarass.	1/4 1/16	—	—	15	—
2	7	Latus facitt	1/2	—	—	24	—

Zascianek Sutoki.

1	6	Iwan Niczay, syn. 3 Siomka, Mina y Dawid, u Siomki syn Janka . . .	1/2 1/8	—	— Głuchy	56 czyn	7 1/2 sz.
2	3	Dzioma Kowalonek, syn Jakow, braci 2 Jllusza y Andrey	1/4 1/8	—	—	22 1/2	Głuchy.
2	9	Latus facitt	1	—	—	90	—

Zascianek Borkowski.

1	2	Janka Kozik, syn. 3 Siomka, Hryszka y Audakim	1/4	—	—	12	—

		Bubele Bliznie.					
1	3	Piatrok Dubko, syn. 2 Sazon y Lauryn, synowcow 2 Nikiper y Doroszko, zdolnik, Pauluk, u Paul. syn Sierhiey	½	—	—	24	—
2	4	Leon Dybko, syn. 3 Wosip, Siomka y Sierhiey, bratt Alexiey, u Alexieja syn Mikita . .	¾	—	—	36	—
3	3	Zacharja Szedzko, syn. 2 Anton y Naum, bratt Illuk	¼	—	—	12	—
6	10	Latus facitt	1½	—	—	72	—
		Wieś Bubele Dalnie.					
1	5	Kuźma Dubko, syn. 3 Haurylo, Lawon y Andrey, u Hauryły syn. 2 Hryszka y Chomka, u Lawona syn Janka, u Andreja syn. 2 Alchim y Kuryła	—	½	—	24	—
2	3	Andrey Kotlenek, syn Lawon, zdolnik Masiey, u Masieja syn Chomka . .	—	¼ ⅛	—	18	—
3	4	Jwan Januszkow, syn Jakusz . . .		¼ ⅛	—	18	—
3	12	Latus facitt	—	1¼	—	60	—
		Zaścianek Husiniec.					
1	3	Lawon Kozik, syn. 3 Sazon, Mikita y Radziwon, brat Apanas	—	½	—	24	—
2	4	Kirey Słowik, syn. 6 Illa, Prakop, Kuźma, Kuźma, Chomka y Hauryla, u Illi syn Chwioder, u Prakopa syn Anikiey		½	—	24	—
3	2	Mikita Warona, syn. 4 Anikiey, Sanka, Ułas y Barys	—	½	—	24	—
		Tenże za Zamosze płaci		—	—	10	—
3	9	Latus facitt . . .	—	1½	—	82	—
		Zaścianek Sawczyno.					
1	4	Hryszka Zielonko, syn. 2 Illa, Michayła, brat Jurka, u Jurki syn. 3 Kuryła, Hryszka y Janka	—	½	—	24	—

		Zaścianek Płatawica.					
1	4	Hryszka Borysow, syn. 3 Hryszka, Osip y Jakow, brat Karniey, u Karnieja syn. 2 Alchim y Sciepan	—	¼ 1/16	—	15	—
2	2	Pauluk Borysow, syn. 2 Siamion y Hryszka, brat Mikita, u Mikity syn. 2 Apanas y Michał	—	¼ 1/16	—	15	—
2	6	Latus facitt	—	½ ⅛	—	30	—
		Wieś Tanaino.					
1	3	Hryszka Pankratow, syn Karniey, bratt Iwan	—	½	—	24	—
2	4	Jesip Bużycki, syn. 2 Tomasz y Charyton	¼	¼	—	19	15
3	1	Alexiey Pakusa, syn. 2 Osip y Amiellan	¼	—	—	7	15
4	1	Abram Wadzianik, syn Sylwestr . . .	—	¼	—	12	—
5	4	Andrey Pankratow, syn. 2 Anton y Sciepan	—	½	—	24	—
6	2	Piatrok Żuk, syn Kuryła, synowc. 2 Samuś y Ausiey	—	½	—	24	—
7	4	Michno Paulukow, syn. 3 Isak, Daniło y Alexiey, prymaka Michałka . .	—	½	—	24	—
8	3	Hryszko Borysow, bratt Pilip, u Pilipa syn Kuźma	¼	¼	—	19	15
9	4	Pauluk Borysow, syn. 2 Warłamiey y Hryszka	—	½	—	24	—
10	4	Ciszka Borysow, syn. 2 Pilimon y Janka, u Janki syn Andrey	—	½	—	24	—
11	3	Anikiey Borysow, syn. 3 Ihnat, Sciepan y Sauka, bratt Janka, u Janki syn Minka	¼	¼	—	19	15
11	33	Latus facitt	1	4	—	222	—
		Wieś Andrzejowo.					
1	3	Pilimon Szaszott, syn. 3 Łukian, Łarka y Klimiata, u Łukiana syn Janka .	—	½	—	24	—
2	3	Marcin Auzimka, synowcow 2 Mikita y Jakusz, u Jakusza syn Miron, zięć Maxim	½	½	—	39	—
3	3	Piatrok Szedzka, syn Wasil, braci 2 Atrachim y Klimiata, u Atrachima syn Wosip	¼	¼	¼	31	15

Bubele Bliznie.

1	3	Piatrok Dubko, syn. 2 Sazon y Lauryn, synowcow 2 Nikiper y Doroszko, zdolnik, Pauluk, u Paul. syn Sierhiey	½	—	—	24	—
2	4	Leon Dybko, syn. 3 Wosip, Siomka y Sierhiey, bratt Alexiey, u Alexieja syn Mikita	¾		—	36	—
3	3	Zacharja Szedzko, syn. 2 Anton y Naum, bratt Illuk	¼	—	—	12	—
6	10	Latus facitt	1½	—	—	72	—

Wieś Bubele Dalnie.

1	5	Kuźma Dubko, syn. 3 Haurylo, Lawon y Andrey, u Hauryły syn. 2 Hryszka y Chomka, u Lawona syn Janka, u Andreja syn. 2 Alchim y Kuryła	—	½	—	24	—
2	3	Andrey Kotlenek, syn Lawon, zdolnik Masiey, u Masieja syn Chomka	—	¼⅛	—	18	—
3	4	Jwan Januszkow, syn Jakusz		¼⅛		18	—
3	12	Latus facitt	—	1¼	—	60	—

Zaścianek Husiniec.

1	3	Lawon Kozik, syn. 3 Sazon, Mikita y Radziwon, brat Apanas	—	½	—	24	—
2	4	Kirey Słowik, syn. 6 Illa, Prakop, Kuźma, Kuźma, Chomka y Hauryła, u Illi syn Chwioder, u Prakopa syn Anikiey		½	—	24	—
3	2	Mikita Warona, syn. 4 Anikiey, Sanka, Ułas y Barys		½	—	24	—
		Tenże za Zamosze płaci			—	10	—
3	9	Latus facitt	—	1½	—	82	—

Zaścianek Sawczyno.

1	4	Hryszka Zielonko, syn. 2 Illa, Michaiła, brat Jurka, u Jurki syn. 3 Kuryła, Hryszka y Janka	—	½	—	24	—

Zaścianek Płatawica.

1	4	Hryszka Borysow, syn. 3 Hryszka, Osip y Jakow, brat Karniey, u Karnieja syn. 2 Alchim y Sciepan	—	¼ $\frac{1}{16}$	—	15	—
2	2	Pauluk Borysow, syn. 2 Siamion y Hryszka, brat Mikita, u Mikity syn. 2 Apanas y Michał	—	¼ $\frac{1}{16}$	—	15	—
2	6	Latus facitt	—	½⅛	—	30	—

Wieś Tanaino.

1	3	Hryszka Pankratow, syn Karniey, bratt Iwan	—	½	—	24	—
2	4	Jesip Bużycki, syn. 2 Tomasz y Charyton	¼	¼	—	19	15
3	1	Alexiey Pakusa, syn. 2 Osip y Amiellan	¼	—	—	7	15
4	1	Abram Wadzianik, syn Sylwestr	—	¼	—	12	—
5	4	Andrey Pankratow, syn. 2 Anton y Sciepan	—	½	—	24	—
6	2	Piatrok Żuk, syn Kuryła, synowc. 2 Samuś y Ausiey	—	½	—	24	—
7	4	Michno Paulukow, syn. 3 Isak, Daniło y Alexiey, prymaka Michałka	—	½	—	24	—
8	3	Hryszko Borysow, bratt Pilip, u Pilipa syn Kuźma	¼	¼	—	19	15
9	4	Pauluk Borysow. syn. 2 Warłamiey y Hryszka	—	½	—	24	—
10	4	Ciszka Borysow, syn. 2 Pilimon y Janka, u Janki syn Andrey	—	½	—	24	—
11	3	Anikiey Borysow, syn. 3 Ihnat, Sciepan y Sauka, bratt Janka, u Janki syn Minka	¼	¼	—	19	15
11	33	Latus facitt	1	4	—	222	—

Wieś Andrzejowo.

1	3	Pilimon Szaszott, syn. 3 Łukian, Łarka y Klimiata, u Łukiana syn Janka	—	½	—	24	—
2	3	Marcin Auzimka, synowcow 2 Mikita y Jakusz, u Jakusza syn Miron, zięć Maxim	½	½	—	39	—
3	3	Piatrok Szedzka, syn Wasil, braci 2 Atrachim y Klimiata, u Atrachima syn Wosip	¼	¼	¼	31	15

4	3	Pauluk Łotysz, syn. 4 Janka, Klimiata, Piatrok y Jakow	—	½	¼	36	—
5	2	Ciszko Łotysz	¼	¼	—	19	15
6	4	Alexiey Borkowski, syn. 2 Siomka y Marka, u Siomki syn. 2 Mikołay y Jakim, u Marki syn. 2 Miahayła y Karniey	¼	¼	—	19	15
7	3	Jwan Warona, syn. 4 Siamjon, Patap, Macwiey y Janka	¼	¼	½	43	15
8	5	Jasko Kazimierow, syn. 2 Samuś y Lawon.	—	1	—	48	—
9	3	Anton Danjus. syn: 2 Michiey y Pilimon, bratt Dziemjan, u Dziemjana syn Wasil	¼	¼	½	43	15
10	4	Piilp Krystopionek, syn. 2 Dawyd y Karpa, zięć Chwioder, u Chwiedora syn. 2 Cimka y Karniey, u Karpa syn. 2 Jakusz y Mikoła	—	½	½	48	—
—	4	Tenże za pustosz Woluszkową	—	—	—	20	—
11	3	Siomka Łobieyka, syn Karpa	¼	¼	—	19	15
12	2	Wasil Krysztopionek, syn, 2 Osip y Pankratt	—	½	—	24	—
13	2	Marcin Zielonko	—	½	—	24	—
14	3	Hrasim Łotysz, syn. 2 Karpa y Andrey.	—	½	½	48	—
14	45	Latus facitt	2	6	2½	488	—

Wieś Nadzieżyno.

1	2	Pauluk Soja, syn. 2 Jaska y Ciszka, bratt Macwiey	—	½	—	24	—
2	2	Janko Szedzko. syn. 2 Janka y Kondraz.	—	½	—	24	—
3	2	Mikołay Koszko, pasierzbow 2 Jakim y Atroszka	—	¼	—	12	—
4	2	Siamjon Łokietko, syn Wasil, braci 3 Kuźma, Wasil y Hryszka	—	½	—	24	—
5	1	Miszkowa wdowa, syn Mina	—	¼	—	12	—
—	—	W puście czwierć iedna	—	—	¼	wpuście.	
6	1	Kuźma Szedźka	—	¼	¼	24	—
7	3	Jurko Łokietko, syn Osip, bratt Pauluk, u Pauluka syn. 2 Anton y Andrey	—	½	—	24	—
8	2	Siamion Kozioł, syn. 2 Michiey y Wasil, zięć Isider	—	½	—	24	—
9	3	Daniło Boutt, syn. 2 Sciepan y Iwan .	—	½	—	24	—
10	3	Pauluk Skurycz, syn Wasil, bratt Mi-					

		kołay, u Mikołaja syn. 2 Mina y Klimiata	—	½	—	24	—
11	3	Janka Pryhun, syn. 2 Piatrok y Isak, u Isaka s Janka	—	¾	—	36	—
12	2	Leon Baran, syn. 3 Macwiey, Janka y Andrey, u Andr. s. Siomka . . .	—	½	—	24	—
13	4	Karpa Pryhun, syn. 2 Hrasim y Hryszka, braci 2 Prakop y Illa, u Prak. syn. 4 Illusza, Audakim, Miron y Dzioma	—	¾	—	36	—
14	3	Iwan Bliźniak, syn. Małach, pasierzb Hauryła, u Hauryły syn. 2 Audakim y Janka	—	½	—	24	—
15	3	Anton Kahałł, braci 2 Jurka y Anikiey, u Jurki syn Amiellan	—	½	—	24	—
15	36	Latus facitt	—	7¼	½	360	—

Wieś Jaroszowo.

1	1	Karniey Hryckiewicz, syn Isak . . .	—	¼	—	12	—
2	2	Ułas Niczay, po Jasce Kartawym, syn Michayła	—	½	—	24	—
—	—	Tenże za Obołonie płacić powinien . .	—	—	—	5	—
3	1	Janka Kurda, syn. 2 Pauluk y Hryszka	—	¼	. .	12	—
4	2	Marcin Bahrec, syn, 2 Siomka y Janka, bratt Zmitrok	—	½	—	24	—
5	2	Roman Huszcza, syn. 2 Hauryla y Alaxiey, u Hauryły syn Siamjon . .	—	½	—	24	—
6	2	Darafiey Latysz, pasierz. 3 Hryszka, Jakusz, y Lukian	—	½	—	24	—
7	2	Osip Bahrec, syn Jwan, u Jwana syn Siamion	—	½	—	24	—
—	—	Tenże za Obołonie płaci	—	—	—	4	—
7	12	Latus facitt	—	3	—	153	—

Wieś Niemierzyno.

1	3	Illuk Łobieyko, syn. 2 Pilimon y Iwan, u Pilimona syn. 2 Talmut y Ostaszka, u Iwana syn Michałka . . .	—	½	—	24	—
—	—	Tenże za Miszkowską sianożęć płaci .	—	—	—	2	15
2	3	Piatrok Uszołł, syn. 3 Onufrey, Ihnatt y Maxim, zięć Chwioder Czorny .	—	1	—	90	głuchy czynsz.

—	—	Tenże za Obołonie płaci	—	—	—	5	—
3	2	Nikiper Łobieyko, syn Hauryła . . .	—	½	—	24	—
—	—	Tenże za Obołonie	—	—	—	2	15
4	2	Pauluk Łobieyko, braci 3 Piatrok, Siomka y Jakow	—	½	—	24	—
—	—	Tenże za Obołonie płaci	—	—	—	5	—
5	4	Iwan Łobieyko, syn Janka, stryy Ciereszka, u Cier. s. Macwiey . . .	—	½	—	24	—
—	—	Tenże za obołonie płaci	—	—	—	2	15
6	2	Sciepan Bułach, syn. 3 Nikiper, Janka y Michałka	—	½	—	24	—
—	—	Tenże za obołonie płaci	—	—	—	2	15
7	3	Siomka Łobieyka, syn. 2 Prakop y Lauryn	—	½	—	24	—
—	—	Tenże za obołonie płaci	—	—	—	2	15
7	19	Latus facitt	—	4	—	256	15

Wieś Szedzki Bliźnie.

1	3	Andrey Szedzko, syn. 3 Janka, Nikiper y Janka	—	½	—	24	—
2	2	Atroszka Uszołł, syn. 2 Amiellan y Janka, bratt Parfien	—	½	—	24	—
—	—	Tenże za Obołonie płaci	—	—	—	5	—
3	4	Piatrok Szedzko, syn. 3 Miron, Lohwin y Apanas	—	½	—	24	—
—	—	Tenże za niwy Nasiekinskie płaci . .	—	—	—	5	—
4	2	Hauryło Uszołł, syn. 3 Anikiey, Chomka y Daska	—	½	—	24	—
—	—	Tenże Hauryła Uszoll za Obołonie płaci.	—	—	—	5	—
5	2	Mikitk Sfudniczonek, syn Michałka, szwag. Klimiata	—	½	—	24	—
5	13	Latus facitt . . .	—	2½	—	135	—

Wieś Szedzki Dalne.

1	3	Chomka Szedzko, syn. 3 Masiey, Karniey y Lawon	—	½	—	24	—
—	—	Tenże za Obołonie płaci	—	—	—	5	—
2	1	Osip Szedzko, syn. 3 Mikołay, Siomka y Sauka, u Mik. syn Chwioder . .	—	½	—	24	—
—	—	Tenże za Obolonie płaci	—	—	—	5	—

3	1	Nikiper Szedzko, syn. 5 Janka, Kondrasz, Jakusz, Cimoszka y Jakusz .	—	½	—	24	—
—	—	Tenże za Obołonie płaci	—	—	—	2	15
—	—	Wpuście puł-włoki do osady	—	—	½	wpuście.	
3	5	Latus facitt	—	1½	½	84	15

Zaścianek Bolotnikowo.

1	2	Nikiper Łobieyko	—	½	—	24	—
—	—	Tenże za Dubbową Niwę płaci	—	—	—	7	15
2	1	Janka Szedzko, syn Kondrasz	—	¼	—	12	—
3	2	Miron Uszoll, syn. 3 Jakow, Aniśka y Hrasim	—	¼	—	12	—
3	5	Latus facitt	—	1	—	55	15

Wieś Mielanowo.

1	4	Leon Czorny, syn. 4 Mina, Janka, Jurka y Cimoch, braci 2 Jaska y Prakop.	—	1	—	48	—
2	2	Zmitrok Szedzko, syn. 3 Cimoszka, Janka y Daniło, u Janki syn Kondrasz .	—	½	—	24	—
3	2	Nikiper Szedzko, młynarz, syn. 3 Kaściuk Bazyli y Janka, szwagier Jasko.	—	½	—	24	—
3	8	Latus fecitt	—	2	—	96	—

Wieś Miszkowicze.

1	3	Miszka Kopył, syn Pauluk, braci 2 Janka y Jaska, u Janki syn. Macwiey.	—	½⅛	—	30	—
2	4	Amiellan Szczupak, zdolnik Anton Szedzko.	—	¼⅛	—	18	—
3	2	Fioder Szedzko, syn 2 Jurka y Janka .	—	½	—	24	—
4	3	Pauluk Bułach, syn Mikita, brat Fiłon.	—	½	—	24	—
5	4	Osip Łobieyko, syn. 2 Hryszka y Hauryła, prymaka Masiey Szedzka . .	—	¼	¼	24	—
6	3	Korniey Szodzik, syn. 2 Gabruś y Zacharja	—	½	—	24	—
7	3	Dzioma Szedzko, brat Apanas	—	½	—	24	—
8	2	Atroszka Karzzunionek, syn Janka, pasierzbow 2 Pauluk y Kuryła . . .	—	½	—	24	—
9	1	Amiellan Kowal, syn Janka	—	—	—	5 z og rodu.	

10	4	Łauryn Kozłowski, syn Onufrey. u Onufreja syn 3 Andruś, Apanas y Marka, zięć Ahapon	—	1/2	1/4	36	—
11	3	Benedyś Szedzko, zięć Kondrasz . . .	—	1/2	—	24	—
12	3	Zmitrok Łokietko, syn Mikita, pasierzb. 2 Zmitrok y Charyton	—	1/2	—	24	—
13	4	Hryszka Szodzik, syn Macwiey, bratt Lawon, u Lawona syn. 3 Chwioder, Wasil y Parfien, synowe. 2 Macwiey y Maxim	—	1	1/2	72	—
13	39	Latus facitt	—	6 1/4	1	353	—
		Zaścianek Makawie.					
1	5	Makar Baradziula, syn. 2 Ausiey y Prakop, brat Prakop, u Prakopa syn. 2 Hardziey y Chwioder, zięć Iwan, u Iwana syn Wasil	—	1/4 1/8	—	33	22 1/2 głuchy.
2	2	Kuźma Wasiocha, syn. 2 Ciszka y Amiellan	—	1/8	—	11	7 1/2 głuchy
2	7	Latus facitt	—	1/2	—	45	—
		Zaścianek Ozirodziszcze.					
1	3	Kondarsz Uszoł, syn. 4 Roman, Abram, Kaźma y Siamjon	—	1/4 1/8	—	33 głuchy	22 1/2
2	1	Hryszko Kondraszow, syn Borys . . .	—	1/8	—	11	7 1/2 głuchy
—	—	Chomka, zięć Kondraszow, bednarz, bez grunta siedzi	—	Na	będ	narst	wie.
2	4	Latus facitt	—	1/2	—	45	—
		Zaścianek Borsuczyn.					
1	3	Kuryło Koziołł	—	1/4 głu	— chy	22 czy	15 nsz.
		Wieś Obołonie.					
1	5	Piatrok Łokietko, brat Dawyd, u Dawyda syn Wasil, synowiec Masiey.	—	1/2	—	45	głuchy
—	—	Tenże za Obołonie płaci	—	—	—	15	—
2	4	Sachon Zajec, syn. 2 Kondrasz y Sci-					

		epan, synowiec Macwiey Kazarez, u Macwieja brat Paułuk	—	1/4	—	22	15 głuchy
3	2	Jwan Żajec, syn. 2 Michayła y Kuryła.	—	1/4	—	22	15 głuchy.
—	—	Tenże za Obołonie płaci	—	—	—	2	15 głuchy.
4	2	Karpa Bułak, syn. 2 Hrasim y Hauryła.	—	1/4	—	22	15 głuchy.
5	2	Siomka Łokietko, syn. 3 Kuźma, Dzianis y Anton	—	1/4	—	22	15 głuchy.
5	14	Latus facitt	—	1 1/4	—	152	15
		Wieś Nasiekino.					
1	2	Iwan Uszoł, syn Prachor	—	1/2 1/8 1/16	—	61	26 głuchy
2	3	Chomka Uszoł, syn Wasil, zięć Hryszko.	—	1/2 1/8 1/16	—	61	26 głuchy
3	4	Roman Uszoł, syn, 2 Illa y Kuźma .	—	1/4 1/8	—	33	22 1/2 głuchy.
3	9	Latus facitt : . . .	—	1 3/4	—	157	14
		Zaścianek Ostoy.					
1	5	Amiellan Karol, syn Marcin, bratt Maxim, u Maxima syn. 2. Hauryło y Anton, wychowaniec Marcin . . .	—	1/2	—	45	głuchy
2	2	Alexiey, zięć Karola, syn. 3 Wasil, Alaxiey y Kuryła	—	1/4	—	22	15 głuchy
2	7	Latus facitt	—	3/4	—	67	15
		Zaścianek Moczuliszcze.					
1	4	Roman Bahrec, syn Macwiey, pasierzb Hryszka, u Hryszki syn Michałka .	—	1/2	—	45	głuchy
2	1	Macwiey Bahrec, syn. 4 Hryszka, Zacharja, Jan y Amiellan	—	1/8	—	11	7 1/2 głuchy
3	4	Illa Łotyszonek, syn Wasil, u Was. s. 3 Kuźma, Siamion y Wasil. . . .	—	1/4	—	22	15 głuchy
—	—	Tenże za obołonie płaci	—	—	—	2	15
4	1	Anton Bahrec, syn Prakop	—	1/4	—	22	15 głuchy
4	10	Latus facitt	—	3/4 1/8	—	103	22 1/2

Zaścianek Zaborze.

1	5	Iwan Pryhun, syn. 3 Pilip, Ułas y Jakub, braci 3 Janka, Andrey y Andrey, u Janki syn. 2 Wasil y Pilip, u Andreja syn Hryszka . . .	—	$\frac{3}{4}$	—	67	15 głuchy
2	3	Ciereszko Stralkow, syn. 3 Atrosza, Sciepan y Ciszka, y Sciepana syn Kasciuk, u Atroszki syn Samuś . . .	—	$\frac{1}{2}$	—	24	—
2	8	Latus facitt	—	$1\frac{1}{4}$	—	91	15

Zaścianek Ryżeńkowo.

1	2	Michayła Szedzko, syn. 3 Kondrasz, Hardziey y Mikita	—	$\frac{1}{4}\frac{1}{8}$	—	18	—
2	2	Anton Szedzko, siestrzanow 2 Parchwien y Janka	—	$\frac{1}{4}\frac{1}{8}$	—	18	—
2	4	Latus facitt	—	$\frac{3}{4}$	—	36	—

Zaścianek Bołbockowo.

1	2	Kuźma Uszoł, syn. 3 Pilip, Aniska y Piatrok	—	$\frac{1}{2}$	—	45	głuchy
2	2	Jasko Szedzko	—	$\frac{1}{4}$	—	22	15 głuchy
—	—	Tenże Kuźma Uszoł za Uhły Białboczyn.	—	—	—	2	15
2	4	Latus facitt	—	$\frac{3}{4}$	—	70	—

Zaścianek Troieński.

1	2	Masiey Szylaczonek, syn. 2 Hrasim y Chwioder, zięć Amiellan, u Amiellana syn Andrey	—	$\frac{1}{8}\frac{1}{16}$	—	17	głuchy
2	2	Hryszka Nieczajonek	—	$\frac{1}{8}\frac{1}{16}$	—	17	głuchy
2	4	Latus facitt	—	$\frac{1}{4}\frac{1}{8}$	—	34	—

Zaścianek Kamionka.

1	2	Marka Czerenko, syn. Ciszka y Hryszka.	—	$\frac{1}{2}$	—	45	głuchy

Zaścianek na Uściu.

1	4	Waska Dybal	—	$\frac{1}{2}$	—	45	głuchy

Dyspartyment na iedną ratę podymnego na miasto Ulę y włość Mikołajewską, to iest, z placu chrześcianskiego po złł. 1, z placu żydowskiego po złł. 5, z włłoki ciągłey po złł. 8, z kuniczney IV, z głuchey po złł. 12, wsiami poniżey dla lepszey informacyi na rok 1764 sporządzony.

	Złłote.	Grosze.
Miasto Uła z placow swoich na iednę ratę podymnego . .	103	8
Żydzi z placow swoich, procz co do arendy, na ratę . . .	47	15
Słoboda Zaulska z placow swych y z gruntu podymnego .	15	$7\frac{1}{2}$
Wieś Słoboda, alias Hołynia, na ratę podymnego	26	$26\frac{1}{4}$
Wieś Komaki podymnego iedney raty	32	—
Wieś Iłowo podymnego iedney raty	39	15
Zaścianek Zaborze	5	—
Zaścianek Chwiedzkowo	6	—
Zaścianek Bierozowa Wieć	2	15
Zaścianek Sutoki	6	—
Zaścianek Borkowski	1	$7\frac{1}{2}$
Wieś Bubele Bliźnie	7	15
Wieś Bubele Dalne	6	$7\frac{1}{2}$
Zaścianek Husiniec	7	15
Zaścianek Sauczyno	2	15
Zaścianek Płatawica	3	$22\frac{1}{2}$
Wieś Tanaino	24	—
Wieś Andrzejowo	38	—
Wieś Nadzieżyno	39	$7\frac{1}{2}$
Wieś Jaroszowo	15	—
Wieś Niemirczyno	20	—
Wieś Szedźki Bliźne	12	15
Wieś Szedźki Dalne	7	15
Zaścianek Bołotników	5	—
Wieś Mielanowo	10	—
Wieś Miszkowicze	31	$7\frac{1}{2}$
Zaścianek Makawie	3	—
Zaścianek Ozierodziszcze	3	—
Zaścianek Borsuczyn	1	15
Wieś Obołonie	9	—
Wieś Nasiekino	10	15
Zaścianek Ostoy	4	15
Zaścianek Moczuliszcze	5	$7\frac{1}{2}$
Zaścianek Zaborze	7	—
Zaścianek Ryzeńkowo	7	15
Zaścianek Bołbockowo	4	15
Zaścianek Trojeński	2	$7\frac{1}{2}$
Zaścianek Kamionka	3	—
Zaścianek na Uściu	3	—
Summa dyspiartymontu na ratę iedną podymnego . .	579	$4\frac{1}{4}$
Na dwie raty podymnego summa summarum facit . . .	1158	9

Summariusz generalny czynszow, arend, danin rużnych i innych prowenttow

	Złote.	Groszy.	Dymy mieszczan żydow.	Dymy chłopow.	Konie.
Miasto Uła ze wszystkiemi ulicami . czynszu	1081	15	187	—	—
Wieś Słoboda, alias Hołynia . . . . czynszu	271	—	—	15	38
Wieś Komaki . . . . . czynszu	301	22 1/2	—	16	48
Wieś Iłowo . . . . . czynszu	448	15	—	20	58
Zaścianek Zaborze . . . . . czynszu	48	—	—	3	10
Zaścianek Chwiedzkowo . . . . . czynszu	36	—	—	3	15
Zaścianek Bierozowa Wieś . . . . . czynszu	24	—	—	2	7
Zaścianek Sutoki . . . . . czynszu	90	—	—	2	9
Zaścianek Borkowski . . . . . czynszu	12	—	—	1	2
Wieś Bubele Bliżnie . . . . . czynszu	72	—	—	3	10
Wieś Bubele Dalne . . . . . czynszu	60	—	—	3	12
Zaścianek Husiniec . . . . . czynszu	82	—	—	3	9
Zaścianek Sauczyno . . . . . czynszu	24	—	—	1	4
Zaścianek Płatawica . . . . . czynszu	30	—	—	2	6
Wieś Tanaino . . . . . czynszu	220	—	—	11	33
Wieś Andrzejowo . . . . . czynszu	488	—	—	14	45
Wieś Nadzieżyno . . . . . czynszu	360	—	—	15	36
Wieś Jaroszowo . . . . . czynszu	153	—	—	7	12
Wieś Niemierzyno . . . . . czynszu	256	15	—	7	19
Wieś Szedźki Bliżnie . . . . . czynszu	135	—	—	5	13
Wieś Szedźki Dalne . . . . . czynszu	84	15	—	8	5
Zaścianek Bołotnikowo . . . . . czynszu	55	15	—	3	5
Wieś Mielanowo . . . . . czynszu	96	—	—	3	8
Wieś Miszkowicze . . . . . czynszu	353	—	—	13	39
Zaścianek Makawie . . . . . czynszu	45	—	—	2	7
Zaścianek Ozierodziszcze . . . . . czynszu	45	—	—	2	4
Zaścianek Borsuczyn . . . . . czynszu	22	15	—	1	3
Zaścianek Obołonie . . . . . czynszu	152	15	—	5	14
Wieś Nasickino . . . . . czynszu	157	14	—	3	9
Zaścianek Ostoy . . . . . czynszu	67	15	—	2	7
Zaścianek Moczuliszcze . . . . . czynszu	103	22 1/2	—	4	10
Zaścianek Zaborze . . . . . czynszu	91	15	—	2	8
Zaścianek Ryzeńkowo . . . . . czynszu	36	—	—	2	4
Zaścianek Bołbockowo . . . . . czynszu	70	—	—	2	4
Zaścianek Trojeński . . . . . czynszu	34	—	—	2	4
Zaścianek Kamionka . . . . . czynszu	45	—	—	1	2
Zaścianek na Uściu . . . . . czynszu	45	—	—	1	4
Podymnego z miasta Uły y z włości Mikołajowskiey na dwie raty, podług dyspartymentu, placą					
Arendy roczney z miasta Uły y z włości Mikołajowskiey	1158	8 1/2			
Strożowszczyzny dawnym zwyczaiem, potrąciwszy na strużа . . .	7438	25			
Pokocielszczyzny z browaru skarbowego plus minus . . .	47	15			
Kunicy od zamąż puyścia dziewek y wdow plus minus . . .	50	—			
Pniowszczyzny od czołnow plus minus z puszczy . . .	400	—			
Bobylszczyzny tak z miasta, jako y z włości plus minus . . .	100	—			
Za nabiał od expensu dwornego, co zbywać może . . .	30	—			
Z ogrodow skarbowych, jako to za konopie, siemie lniane, kapustę, cybulę y ze wszystkiey ogrodniny plus minus . . .	30	—			
Z połowu jezior, do Mikołaiowa należących, plus minus . . .	60	—			
Za spaszenie łuhu skarbowego od miasta plus minus . . .	30	—			
	30	—			
Summa summarum importancyi roczney efficitt . . .	15072	2 1/2	187	184	523
			Dymow mieyskich y żydowskich.	Dymow chłopskich z włości.	Koni chłopskich facitt.

tak z miasta Uły, jako z maiętności Mikołaiewa, na rok 1764 sporządzony.

Place osiadłe.	Place puste.	Włoki ciągłe.	Włoki kuniczne.	Włoki głuche.	Włoki przyjemne.	Morgi.	Chmiel dany.	Gęsie.	Kapłuny.	Kury dane.	Jayca kopy.	Sztuki jajec.	Grzyby borowiki.
137	3	14	—	—	—	48	—	—	—	—	—	—	—
—	—	2 1/2	3 1/2 1/4	—	—	—	3 1/8	6 1/4	12 1/2	12 1/2	6	7 1/2	616
—	—	3	4	—	—	—	3 1/2	7	14	14	7	—	700
—	—	3	5 3/4	—	1 3/4	—	4 1/4 1/8	8 3/4	17 1/2	17 1/2	8	45	875
—	—	—	1	—	—	—	1/2	1	2	2	1	—	100
—	—	—	1 1/2	—	1/2	—	3/4	1 1/2	3	3	1	30	150
—	—	—	1/2	—	—	—	1/4	1/2	1	1	—	30	50
—	—	—	—	1	—	—	—	1	2	2	1	—	100
—	—	—	1/4	—	—	—	1/8	1/4	1/2	1/2	—	15	25
—	—	—	1 1/2	—	—	—	3/4	1 1/2	3	3	1	30	150
—	—	—	1 1/4	—	—	—	1/2 1/8	1 1/4	2 1/2	2 1/2	1	25	125
—	—	—	1 1/2	—	—	—	3/4	1 1/2	3	3	1	30	150
—	—	—	1/2	—	—	—	1/4	1/2	1	1	—	30	50
—	—	—	1/2 1/8	—	—	—	1/4 1/16	1/2 1/8	1 1/4	1 1/4	—	37 1/2	62 1/2
—	—	1	4	—	—	—	2 1/2	5	10	10	5	—	500
—	—	2	6	—	2 1/2	—	4	8	16	16	8	—	800
—	—	—	7 1/4	—	1/2	—	3 1/2 1/8	7 1/4	14 1/2	14 1/2	7	15	725
—	—	—	3	—	—	—	1 1/2	3	6	6	3	—	300
—	—	—	4	—	—	—	2	4	8	8	4	—	400
—	—	—	2	—	—	—	1	2	4	4	2	—	200
—	—	—	1 1/2	—	1/2	—	3/4	1 1/2	3	3	1	30	150
—	—	—	1	—	—	—	1/2	1	2	2	1	—	100
—	—	—	2	—	—	—	1	2	4	4	2	—	200
—	—	—	6 1/4	—	1	—	3 1/8	6 1/4	12 1/2	12 1/2	6	25	625
—	—	—	—	1/2	—	—	—	1/2	1	1	—	30	50
—	—	—	—	1/2	—	—	—	1/2	1	1	—	30	50
—	—	—	—	1/4	—	—	—	1/4	1/2	1/2	—	15	25
—	—	—	—	1 1/2	—	—	—	1 1/2	3	3	1	30	150
—	—	—	—	1 3/4	—	—	—	1 3/4	3 1/2	3 1/2	1	45	—
—	—	—	—	3/4	—	—	—	3/4	1 1/2	1 1/2	—	45	75
—	—	—	—	1/2 3/8	—	—	—	3/4 1/8	1 1/2 1/4	1 1/2 1/4	—	52 1/2	87 1/2
—	—	—	1/2	3/4	—	—	1/4	1 1/4	2 1/2	2 1/2	1	15	125
—	—	—	3/4	—	—	—	1/4 1/8	3/4	1 1/2	1 1/2	—	45	75
—	—	—	—	3/4	—	—	—	3/4	1 1/2	1 1/2	—	45	75
—	—	—	—	1/4 1/8	—	—	—	1/4 1/8	3/4	3/4	—	22 1/2	37 1/2
—	—	—	—	1/2	—	—	—	1/2	1	1	—	30	50
—	—	—	—	1/2	—	—	—	1/2	1	1	—	30	50
137	3	25 1/2	60 3/4	10	6 3/4	48	35 1/4 1/8	82	164	164	82	5 *) (sic.)	8003 1/8
Placow osiadłych facitt.	Placow pustych facitt.	Włok przychonnych facitt.	Włok kunicznych facitt.	Włok głuchich facitt.	Włok przyjemnych facitt.	Morgow mieyskich facitt.	Chmielu z włości soll. facitt.	Gęsi dannych z włości facitt.	Kapłunow z włości facitt.	Kur z włości sztuk facitt.	Jajec dannych sztuk facitt.	Jajec sztuk z włości facitt.	Borowikow sztuk facitt.

*) Д. б. 785.

ORDYNACYA.

Powinności włości Mikołajewskiey we wszystkim reguluio się do dawnieyszych zwyczajow, ustaw y inwentarzow, a praecipue poddani ciągli, alias pryhonni, włości Mikołajewskiey z włoki ciągłey, alias pryhonney, czynszu po złotych osim starey polskiey monety, rachuiąc kuždy złoty po szostakow dwa, podług dyspartymentu, w tymże inwentarzu wyrażonego. Pańszczyzny, alias pryhonu, męszyzna dzień ieden, białygłowa iterum dzień ieden w tygodniu; zhonow, excepto pryhonu, na rok cztyry, idque: do oraniazhon iede n do bronowania zhon drugi, do żniwa żyta zhon trzeci, do żniwa jarzyny zhon czwarty. Gwałtow dwa: ieden do sprzątnięnia urokow skarbowych, drugi do zasypania grobli na młynach, jężli tego potrzeba będzie wyciągała, zapłacić y zasłużyć tenebuntur. Młodżbę y straż, według dawnych zwyczajow, koleyno odbywać powinni. Daniny z włoki ciągłey: gęś iedną, kapłunow cztyry, jajcc kopa iedna, chmielu pul-solanki, borowikow sto, jagody gatunku ruźnego, ieżeliby sie którego urodziły, roku, dawnym zwyczaiem, y orzechy dawać maią y powinni będą. Przytym, dranic kop dwie, łubow do ukrycia strugow dobrey miary sztuk dziesięć, szołhowin kopę iedną, żerdzi sztuk dziesięć, lyczakow sztuk cztyry, ciosu dobregą parę iedną, albo pochodnię szeżść sążniową iedną, sieci niewodowych sążni cztyry, powrozow niewodowych sążni dwadzieścic, miodowszczyznę wpułł, podług dawney ustanowy y zwyczaju, dawać mają y powinni będą. Zapisnego od dziesięciu złotych po groszy dwanaście od czynszow swoich jmci panu ekonomowi wypłacać tenebuntur.

Z włoki kuniczney poddani z włości Mikołajewskiey: czynszu, podług teraznieyszego inwentarza, po

złotych czterdzieście osim, podymnego na obie raty po złotych dziesięć (od pańszczyzny y pryhonu tygodniowego są wolni); przytym zhonow osim na rok, gwałtow dwa—do grobel zasypania y sprzątnięnia urąkow sianożętnych; przytym podroszczyznę w pola po towary ruźne, podług dyspozycyi dworney, dokąd każą, młodżbę y straż koleyną, ruwną z pryhonnymi, zasłużyć y zapłacić tenebuntur. Jakoż do młynu zboża ruźne do zmełcia y nazad do dworu z mlynu koleyno wieźć, na poprawę budynkow trzydniowkę każdy w jesienie zasłużyć powinien będzie. Talek ze dwornego z włoki kuniczney lnu sprząść powinien będzie. Zapisnego, ruwno z drugiemi, powinien płacić. Danina z włoki kuniczney ruźna, podlug opisania z włoki pryhonney, dworowi Mikołajewskiemu z powinności dochodzić ma y powinna będzie. Więcey do żadnych powinności, drog bliskich, dalekich, wymyślnych pociągani bydź nie powinni.

Z włoki zaś głuchey kuniczney poddani Mikołajewskiey włości: czynszu po złotych dziewiędziesiąt spełna, podymnego po zł. dwanaście, zapisne od zł. dziesięciu, dawnym zwyczaiem, po groszy dwanaście wnaszać, ruwno z drugiemi, powinni będą. Danina, jako to: gęsie, kury, jayca, kapłuny, grzyby borowiki, równo z drugiemi powinni oddawać. Do tego gwałtow dwa zasłużyć powinni będą na rok—ieden do zasypania na mlynach grobel, drugi do sprzątnięnja urokow sianożętnych skarbowych, przytym z listem lub z wozem drogę, gdzie będzie potrżeba kazała, zasłużyć powinni. Pryhonow nie służą. Więcey do żadnych wymyślnych poslug pociągani bydż nie maią.

Specyfikacya ruźnego zboża po przemiarze y po kalkulacyi jmci pana Łomanowskiego, w szpichrzach skarbowych zostałego w gołym ziarnie, anno 1764 mca Januarij.

Żyta ziarnem	. . . .	sollanek	496
Jenczmienia ziarnem	. . . . .	sollanek	89
Owsa ziarnem	. . . .	sollanek	111½
Gryki ziarnem	. . . .	sollanek	152
Pszenicy ziarnem	. . . .	sollanek	122
Grochu wielkiego ziarnem	. .	sollanek	13
Konopi ziarnem	. . . .	sollanek	22
Siemienia lnianego	. . . . . .	sollanek	13½
Czyni wszystkiego zboża	. .	sollanek	1040

Specyfikacya rużnego bydła, w oborze Mikołaiewskiey po kalkulacyi y po rachubie pozostałego na rok 1764.

Krow cielnych z jałowicami	. . . .	sztuk	52
Podciołkow dwuletnich	. . . .	sztuk	20
Cielątt takrocznych (tegorocznych?)		sztuk	20
Wołłow y wolikow na karmie	. . .	sztuk	10
Owiec z baranami starych	. . . .	sztuk	51
Koz z kozłami wszystkich	. . . .	sztuk	23
Swiń większych z wieprzukami	. .	sztuk	90
Podswinkow tak rocznych (tegor.?)		sztuk	20
Wszystkiego bydła	. . .	sztuk	286
Koni młynowych	. . . .	sztuk	8
Klacz wrona młoda	. . . .	sztuk	1
Facitt koni	. . . . . .	sztuk	9

Ptastwo na folwarku do płodu.

Gensi do płodu żywych	. . . . .	sztuk	15
Indykow żywcem do płodu	. . . .	sztuk	18
Kaczek do płodu żywcem	. . . .	sztuk	20
Facitt ptastwa rużnego		sztuk	53

Informacya, jako urzędnik, lub jm pan ekonom podeyrzęnia uchodzić ma.

Ciwunowie, czyli woytowie, y gummienik przysięgły powinni bydź, a przynamniey z domu służnego, bogatego, sprawiedliwy, niepodeyrzany.

Jm pan ekonom powinien się znosić, wywiadować od inszych o granicach, o czasie siewby y inszych gospodarskich pożytkach.

O pustych dwornych, chłopskich gruntach ma wiedzieć.

Powinien się znosić z gumiennym y woytem, co każdego dnia robić każą.

Jeśli się nie zna na gruntach, powinien się radzić, co gdzie siać.

Każde zboże nasienne przed siewbą doświadczać, iesli przerasta.

Doyrzeć, aby sprawiedliwie zboże gumienny na karby narzynał.

Samemu jmci panu dyspozytorowi przy siewbie bydź, lub kto wierny, aby nie kradziono w polu zboża.

Dozor uczyni, aby rolę dobrze uprawiono, pilno siano, łąki nisko koszono, siano dobrze grabiono y składano, zboże wcześnie zwożono do gumien, w polu nie kradziono, bydło na pniu y w kopach nie targało, wcześnie y dobrze młocono, słomy y plewę chowano.

Karby gumienne, osietne, słodowe, browarne aby w porządku były.

Karb pierszy aby był u jmci pana ekonoma, a drugi u ciuna lub gumiennego.

Z poddanemi nie ma zasiadać, ani zapijać, ani się do kumostwa wpraszać.

Miary sprawiedliwe do mierzęnia zboża mieć powi-

nien, pod pieczęcią dworną, y takowąż miarą w strych do swirna zboża odbierać; takowąż miarą expensa na potrzeby skarbowe czynić, nie inną—czego uchoway Boże.

Z poddanemi w połowinę siewby nie wchodzić; pustek chłopskich y dwornych na siebie nie zasiewać.

Za panszczyzny, alias pryhony, umnieyszęnie podarkow nie brać.

Dla podarkow poddanym czynszow lub inszych danin, inwentarzem opisanych, daley nie odkładać.

Remanentami regestrow birczych nie zaprzątać, ale wczesnie czynsze wybierać.

Dla siebie szynki chować y kupczyć nie powinien.

Aby poddani zasiewali swoie role, dla uciękania grunta w jesieni obiechać.

W regestr po imieniu wszystkich wpisować, ktorzy za kunicę pieniądze dają.

Na podwodach poddanych drog dla siebie nie odprawować.

Od poddanych dla siebie zboża nie kupować, dla podeyrzęnia.

Zboże wcześnie wymłacać.

Zboże na targi, podług dyspozycyi pańskiey, jako to: pszenicę, pod miarą wywozić y dobrą ceną sprzedawać, bez uszczerbku skarbu.

Czynsze w terminie od poddanych odbierać, sobie nic nadto, jako tylo zapisne, inwentarzem postąpione miasto jurgieltu, to iest od złotych dziesięciu, dawnym zwyczajem, z czynszowych pieniędzy po groszy dwanaście, a od innych prowentow żadney do zapłacęnia sollacyi nie wymagać.

Pustki zasiewaiąc, poddani właśni, a nie z cudzey włości, trzecie ziarno mają oddać panu.

Karby wszystkie powinien w gotowaśći mieć y regestra.

Młodźbę dniami, miesiącami wpisywać, nie odkładaiąc od dnia do dnja.

W puszczy postronnym ludziom sam swoim domysłem jm pan ekonom nie ma pozwalać, ani do budynkow spuszczać drzewa, ani łuczyny, ani łubow, ani łyk, chyba za osobliwszą assygnacyą samego pana.

Puszczy usilnie starać się aby z cudzey włości y swoiey poddani nie dezelowali, jako przed tym był opieszały dozor, y w granicę nie puszczać wdzierać się.

Remanenta czynszow na włości w prętkim czasie, podług zestawionego regestru wybierać, na dalszy czas nie odkładając.

Pieniędzy z prowentow tuteyszego hrabstwa znaczney summy, jako to tallarow bitych y dziesięciu, bez assygnacyi pańskiey do regestru na expens nie wpisywać, chyba za osobliwszą wiadomością pańską: bo inaczey, przy kalkulacyi nie będzie przyięto, jako dawnymi czasy praktykowało się, bez żadnego dokumentu skarbowe pieniądze były rużnym osobom dawane, praecustoditur.

Do percepty regestrow należy mieć pilną baczność; kożdy prowentt, nie zapominając, zapisywać, bez żadnego odkładu.

Postrzega się nadewszystko, aby jmć pan dyspozytorow (dyspozytor?) był pilnym, czułym y porządnym w regestrach, jako to, mieć: regestra bircze, pieniężne, krescencyine, podymnego dyspartymentt, pędzonych brah skarbowych y niższych (inszych?) gorzalek, z obory bydła skarbowych y niższych (inszych?) gorzalek, z obory bydła ruźnego, skór rużnych, nabiału rużnego, ptastwa rużnego, talek, hrubego płótna y tkackiego, sukna samonego, działu prostego; interea wszelkiey a wszystkiey daniny regestra, jako to: kapłunow, kurow, gęsi, chmielu ettc.; y tego wszystkiego perceptę y expens należycie sporządzić tenetur, bo za to wszystko w przyszlym czasie,

ieżeliby się nie pokazało, ma workiem dopłacić. Interea pilności czułey to wszystko y dbałości polecaiąc, zalecam mieć pilnieysze staranie. Intymuię, aby zboże, które po kalkulacyi zostało, nie tylo w ziarnie, ale y w snopach, od daty niniejszey do percepty y expensu było napisano, nie czekaiąc nowey krescencyi, aby nie były regestra zagmachtane y przytłumione.

ПРИБАВЛЕНІЕ.

Краткое извлеченіе изъ нѣкоторыхъ актовъ, которые послѣдовали хотя и въ совершенно частныхъ интересахъ, но содержатъ въ себѣ указанія на предметы, могущіе имѣть значеніе для исторіи.

А) Изъ книги гродскихъ актовъ Витебскаго воеводства, за 1714 г.

Баровинъ перевозъ. 1713 г. Іюля 18 выданная, а Апрѣля 5 явленная купчая крѣпость, по коей Витебскаго воеводства конные посельскіе мѣщане Михайло Савинъ Страховъ, Давидъ и Соня Страховы, Алексѣй, Филиппъ, Данило, Мокей, Матвѣй и Гришко Симоновы продали обывателямъ Витебскаго воеводства Казиміру и женѣ его Катеринѣ ур. Ивановской Папроцкимъ, за 2200 копъ грошей Литовскихъ: состоявшіе въ свободномъ распоряженіи ихъ „po rodzicach y przodkach naszych,— говорятъ они,—dziedzicznym prawem nam należące grunta ziemskie podług praw ich starodawnych y wiekopomnych kupne nięgdy y wieczystym prawem nabyte tak od nięboszczyka jm pa Sawoscieja Szapki, jm p. Chrapowickiego y jm p. Biruli, Zadoroża Kokszynskiego nazywaiące się, mil 4 od Witebska, za B a r w i n e m p r z e w o z e m, w wdztwie Witebm, na g o ś c i ń c u U s w i a t s k i m będące, miedzy gruntami wieczystemi ziemskiemi jm p. Kmrza Paprockiego, obywatela wdztwa Witbo, Puciłowskiemi leżące.“ л. 135—136.

Б) а) Изъ книги земскихъ актовъ Витебскаго воеводства, за 1627 г.

Пожаръ въ Витебскомъ верхнемъ замкѣ и на Задвиньѣ. Сост. 15 Мая 1626 г., а явленная 27 Января 1627 г. купчая крѣпость, по коей Витебскій мѣщанинъ Иванъ Левоновичъ Боничъ продалъ родному брату своему, Василію Боничу, за 300 копъ грошей Литовскихъ, свою третью часть недвижимаго имущества, доставшагося продавцу послѣ смерти родителей его, Левона и Богданы урожд. Пашковичъ Боничей, и состоявшаго,—какъ говоритъ онъ,—„въ *пляцу* отцовскомъ, лежачомъ за *рекою Двиною* тутъ у Витебъску, на которомъ томъ помененомъ пляцу, по пожаре, братъ мой рожоный, старшый, панъ Василей Боничъ, своимъ власнымъ грошомъ, накладомъ, на мешкане домъ собе збудовавшы, в которомъ самъ теперъ мешкаетъ; до того тежъ у гумъне, в поляхъ слободскихъ, въ сеножатехъ Загоренъскихъ; потомужъ в поляхъ, у дворахъ и пляцахъ Пашковскихъ на розныхъ месцахъ лежачыхъ у месте Витебскомъ; такъ же у дворе, стоячомъ в *замку Вышнемъ* гдрскомъ *Витебъскомъ*, на которомъ, *по пожаре замковомъ*, братя моя ро-
жоная, панъ Василей и панъ Грегорей Боничове, своимъ власнымъ грошомъ, накладомъ, домъ збудовали; до того тежъ в маетности, ле-

жачой у воеводстве Витебскомъ, в селе Козлове, на которомъ отецъ нашъ, панъ Левонъ Боничъ, взнесшы певную суму пенезей копъ тысечу осмъ десятъ две и грошей шеснадцать Литовъскихъ, малжонъце своей, а матце нашой, паней Богдане Пашковичовне, листомъ своимъ записалъ.“—л. 175—176.

Рыбное Болото и проч. Сост. 15, а явл. 27 Января 1627 г. уступочная запись (заводчый листъ), по коему Кормяловскій староста Иванъ и жена его Катерина Андреевна княжна Жилинская Огинскіе уступили навсегда Матысу Чорному, заложенныя умершимъ Сергѣю и женѣ его Аннѣ Степановнѣ Чернымъ, отцомъ Жилинской, кн. Андреемъ Жилинскимъ, части имѣнія Тулова, сост. въ Витеб. воев., а именно: „службы, то есть, прозываемые: Янушково, Коровчино, Лугоново, Зарубино, Шевалки, Брасвавцово, Жоденково, со всими поддаными, тамъ мешкаючими, и с пустошами“, въ слѣдующихъ границахъ: „Почавшы отъ петы надъ ровомъ идучемъ, названымъ *Девромъ*, на горе копецъ укопано и в клене рубежы; отъ того конца и клену межою *узвалною*, зоставуючы кгрунты пна Чорного и малжонки его отъ службы Шевелковское по правой руце, а Туловское поле по левой, прошодшы тою межою немало, копецъ укопано на рогу; отъ того конца знову локтемъ улево, у березу з рубежами, одъ тое березы у осину; з осины знову у осину; одъ тое осины черезъ дорогу, которая идетъ з Воронъ до Тулова, тамже подле тое дороги, коло пня березового копецъ укопано; одъ того конца у летецъ надъ ручаемъ, названымъ *Ононасовымъ*; тымъ ручемъ унизъ прошодшы, потымъ с того ручя улево у вышедшы, на горе коло пня копецъ укопано; отъ того конца у поточыну, у волсе рубежы; з олхи у осину рубежы; одъ тое осины улево локтемъ надъ мошкомъ межою узвалною у березу великую з рубежами; с тое березы у копецъ коло олхи надъ *нерекономъ*; отъ того конца знову у копецъ; одъ того конца дорожкою у копецъ коло березы; с того конца улево круто у березу; з березы у осину; з осины у сосну великую; отъ тое сосны межою у копецъ, коло рубежы; отъ того конца знову у копецъ коло олшыны; отъ того конца у березу надъ ручемъ, названымъ Мемомъ надъ сеножатю у липе рубежы; з липы у ручей Чорный, не займуючы сеножатей; тымъ ручемъ Чорнымъ унизъ; с того ручя управа на сеножати коло куста копецъ укопанъ; с конца у дубокъ на той же сеножати; одъ того дубка у копецъ коло липы, подле дороги Поддубенское, до Витебска идучое; с того конца и дороги у осину; отъ тое осины вправо коло сеножати, у *Поповъ* [a]) ручей, у березу; одъ тое березы поточыною у две березы, у липу на той же поточыне; отъ тое ли-

a) Прозванъ такъ ручей этотъ, б. м., потому, что протекалъ возлѣ усадьбы или фундушевой земли приходскаго священника.

пы у болото, у олсе рубежы, у вязъ; одъ того вязу ручемъ у березу; тымъ же ручемъ у восину; одъ тое осины черезъ дорогу на сеножати копецъ укопано на *нивницы*: тамъ же на той же сеножати черезъ березоный мостокъ; отъ того мостку у копецъ коло березы; отъ того конца межою просто идучы, копецъ коло березы; отъ конца у березу зъ рубежами; отъ тое березы влево въ дубъ; одъ дубу поточыною у березу; з березы у восину, у сосну у мошку, у березу, у восину; отъ тое осины у копецъ коло осины надъ речкою *Полонную*; одъ тое осины и конца знову у копецъ; отъ конца у березу; отъ березы у дубе и в осине, посполу стоячыхъ, рубежы; отъ того дуба и осины у копецъ коло березы надъ *Рыбнымъ* болотомъ: отъ того конца управо дорожкою у копецъ коло березы; отъ того конца у Рыбное болото; тымъ Рыбнымъ болотомъ у поточыну; на той же поточыне у восине рубежы; с тое осины лозами зъново у осину; з осины у вязъ; зъ вязу болотомъ в березу; в томъ же болоте знову у березу; отъ тое березы у копецъ коло березы подле дороги, которая идетъ с Тулова до Велидичъ; отъ того конца дорогою улево идучы до Велидичъ, тою дорогою прошодшы до дороги Поддубенское, которая идетъ з Витебска до Поддубя, идучы до Поддубя, прошодшы тою дорогою Поддубенскою до сеножати, одъ тое дороги управо круто на сеножати, коло рокиты копецъ укопано; отъ того конца у две осины; с тыхъ осинъ у березу на поточыне; отъ тое березы тоюжъ поточыною и ровомъ у гору ажъ до дороги Велидицкое, съ Тулова идучое, и тамъ подле дороги, коло осины копецъ укопано: отъ того конца просто черезъ тую дорогу у березу; з березы у кленъ; с клену в речку, названую Дебрытымъ ручемъ, у копецъ, до петы, где се граница скончыла“.—Л. 177—179.

Волотовки и проч. 1627 г. Іюня 4 сост., и явл. исполнительный листъ вознаго Христофора Буевскаго объ учиненномъ имъ, при понятыхъ, размежеваніи Тумищевскихъ земель Витебскихъ конныхъ мѣщанъ Максима Радивоновича, Степана Ивашковича, Богдана, Павла, Симона Авдакеевичевъ и Ѳедора Кондратовича Тумищевскихъ, съ землями Балцара (Валтасара) Войтеховича Склотовскаго. Проведена граница слѣдующая: „Пета начала се границы одъ дороги Ленковское подле нивы пна Балцера Войтеховича Склотовского, прозываемое Ячницы-Щатинина, а за тымъ олсомъ, откуль пета почела се, по правой руце ниве Ивашковичовъ Тумищовское на мождчалине у клену пообаполъ рубежы положоны; отъ клену у березе рубежы; на той же мождчале у иве рубежы; знову на *волотовце* у волсе рубежы; повернувшы у лево локътемъ, на межы копецъ; неподалеку того конца другий копецъ, а тою межою просто у мождчалу, у дубе рубежы, а иди жывою водою до нивы пна Балцера Склотовского, завернувшы управо, на поточыне у бортномъ дубе рубежы; отъ того дуба пристарникомъ прошодъ, опять у дубе рубежы, зась у волсе сее рубежы; знову у дубе рубежы, у клену рубежы, у липе рубежы, а вашодшы на поле зъ старинки, тутъ ко-

пецъ закопаный; отъ того конца черезъ полянку розоръ учынили; розоромъ у камень: с камения просто межою черезъ сеножать, на той сеножати коло березы копецъ закопали; одъ того конца по сеножати розоръ учынили; тымъ розоромъ в кустъ березовый; с куста тоюжъ сеножатою и черезъ поляньку розоръ учынили до островца осинового, а по край островца по правой руце у молодомъ дубе рубежы положыли, а з островца межою черезъ дорогу, што лежитъ дорога одъ двора Максимова до подданыхъ пна Балцера Склотовскаго, и за додорогою; на межи копецъ закопали; с того конца черезъ мошокъ идя до сеножатки Максимовы, напротивъ дворовъ Максимовыхъ, на поточыне у елце рубежы; зъ елки у липе рубежы; отъ липы жывою водою, у ели скремленой рубежы; з ели тою жъ водою идя, у дубе рубежы; одъ дуба на дорогу, которая дорога лежытъ з дому Максимова до Арестовыхъ, а прошодшы тоюжъ дорогою у лужу, которая лужа вышла з *Бабя* мошку; с тое лужы тою жъ дорогою у другую лужу подъ полемъ Арестовыхъ, а перешодъ тую лужу копецъ закопали подле дорогу, по которую лужу и копецъ тое границы конецъ сталъ се". — Л. 217 и 218.

Волотовки и проч. 1627 г. сост., а 11 Іюня явл. раздѣльный актъ, по коему имѣніе Коромиды въ Витеб. воев. раздѣлено между Анною Нешыйко и Ярошемъ Якимовичемъ. „Початокъ границы зачынаетъ; напервей, то есть, отъ речки Орлицы угломъ по поженце просто у кустъ ивовый, ку дорове, которая граничитъ кгрунтъ его, пана Якимовичовъ, отъ села Рудекъ з кгрунтомъ моимъ (Нешійки); оттуль идучы, на пригорку першый копецъ усыпали; отъ того конца подле дороги копецъ около ели; третий копецъ на рогу дорогъ крижовыхъ около кола олхового, тоюжъ дорогою ку подданому моему Ивану Гырле идучы в поточыну, и тамъ четвертый копецъ около кола олхового на пожни усыпанъ; отъ того конца и с тое дороги звернувши улево круто по пожни, пятый копецъ около куста олхового; отъ того копъца боразною переораною по пожни и копцами старыми, што небощыкъ панъ отецъ мой, панъ Александръ Нешыйка, с паномъ Якимовичомъ граничылъ, в шостый копецъ коло куста олхового; отъ того конца тоюжъ пожнею в семый копецъ, который на рогу дороги, которая идетъ отъ подданого пана Якимовича до подданого моего Гырлы, около кола березового, тою дорогою восмый копецъ, который подле дороги тое, на полю подданого моего Гырлы, у паросniку березовомъ усыпанъ коло березки; отъ того конца знову у девятый копецъ, который противъ воротъ подданого моего Гырлы, подле дороги и подле *волотовки*, около кола ивового усыпанъ; одъ того не кладучы дороги, по пожни прошедшы троха, противъ дому и воротъ подданого моего, на пакгурку, около кола ивового десятый копецъ усыпали; одъ того конца черезъ ручай, што отъ Гырлы течетъ, стародорожемъ подъ гору и не по пожни, на рогу поля моего, надъ сеножатю копецъ одинадцатый

усыпали; знову подле поля моего, при дорозе, подъ горою двянадцатый копецъ; знову на поли моемъ, подле дороги тринадцатый копецъ, и вжо тою дорогою идучы ку реце Бетвине (или Бесвине), на самой дорозе, што одъ подданого моего Гырлы и одъ дому моего идеть по полю, чотырнадцатый копецъ; знову надъ сеножаткою, на рогу нивы, при дорозе противъ сеножати, в поточыне петнадцатый копецъ; знову при дорозе, коло *камени великаго*, противъ *волотовки*, по другой стороне дороги стоячое, шеснадцатый копецъ; знову надъ ручыкомъ и поточыною, коло липы семнадцатый копецъ усыпали; знову подле тоежъ дороги, коло пнювъ ивового и вербевого осмнадцатый копецъ; тоюжъ дорогою идучы ку реце Бетвинѣ, при дорозе, около березки девятнадцатый копецъ; с того конца и тою дорогою в речку Бетвину, и надъ тою речкою, на пригорку двадцатый копецъ усыпали; тою речкою Бетвиною уверхъ ажъ до земли и кгрунту пани Ярошовое Якимовичовое Ганны Балцеровичовны Рудковское, и тамъ се граница скончыла." л. 249—251.

Православная церковь въ имѣніи Хотимлѣ [a]) и проч. Сост. 6 Марта 1543 г., а явл. 11 Іюня 1627 г. раздѣльная запись на имѣніе Хотимле, нижеслѣдущая: „Року тисеча шесть сотъ двадцать семого мсца Іюня одинадцатого дня. На рокохъ судовыхъ земскихъ Троецкихъ и проч. постановившысе очевисто у суду, земяне грские воеводства Витебского, панъ Иванъ Смоевичъ и пни малжонка его, Овдотя Остафеевна Погоская, панъ Андрей, панъ Мартинъ а Федоръ Василевичи, Янъ Богдановичъ Олферовичы Погоские, покладали листъ делчый, стародавный, граничный продковъ своихъ, имъ належачый, и, для старости того листу, просили, абы до книгъ земскихъ Витебскихъ былъ уписанъ. Который мы, судъ, огледавши и чытаного выслухавшы, казали есмо его до книгъ уписати. Который, уписуючы спочатку ажъ до конца, такъ се в собе маетъ: Я, Мацко (Матвѣй?) а Семенъ Борисовичи, земяне грские повѣту Витебского, сознаваемъ сами на себе симъ своимъ листомъ кождому доброму, хто на него посмотритъ, або чтучы его, велце щытны . . . шныхъ и напотомъ будучымъ, кому будетъ потреба того ведати, што есмо з дядкомъ . . . с паномъ Тимофеемъ Олферовичомъ и з братею своею, з Васкомъ Мидковичомъ а Василемъ Григоровичемъ, мели делъ собе вечыстый у вотчызной земли своей, на которой ижъ части ровныи розровнавшы и лесы есмо кинули дядку нашому . . . Тимофею и брати нашой, вышей мененой, досталосе часть земли, ровное части земли . . . пообаполъ дороги городское, промежы выслуги отца ихъ и промежы Гелияшовы земли и Митеевыхъ земли и по *Буболеву* дорогу, а ктому се имъ достало зарецкая земля внизъ реки Олшы, почовшы одъ тое реки Олшы по речку по Мы-

a) Такъ названо имѣніе это въ польской заголовкѣ самаго документа.

шыницы, а Мошыницою речкою у возеро в Мышенокъ, а тое озеро Мышенокъ всимъ намъ цотово (общее), и одъ того озера в моихъ Залужский, а тымъ мхомъ в ручей Залужский и у Вочкавую реку, а тою Очкаою рекою уверхъ по Лезенскую дорогу, а тою дорогою Лезенскою ажъ до реки до Олшы. То на ихъ ровные части досталоси, напротивъ части нашое, на вечные часы, якъ в пашныхъ земляхъ и в сеножатехъ, и в бортной земли, и въ звериныхъ ловахъ, и во всихъ земскихъ жывностяхъ, и во всемъ на все, якъ тые ровные части сами въ собе маютъ. А потомъ мы, вышей мененые братя, Мацко и Семенъ и Борисъ, не маемъ в тую часть ихъ ничымъ ся вступовати на вечные часы, ани дети нашы, ани щадки нашы. А што доброва наша подъ Новоселками, тая дуброва всимъ намъ цотова. А намъ се достало Мацку а Семену а Борису, напротивъ части ихъ, ровное тежъ намъ части нашое земли: Первей, досталисе намъ селибы, на чомъ отцы нашы жыли, и поля около *церкви Божое*; а) то все намъ достало: Заболоцкая земля ажъ по ручей Отполъ и по Олшу реку и по Семенецъ ручей. А къ тому се намъ достало Залашневская земля, а за рекою Олшою уверхъ реки, по Красынскую границу и по *Светецъ* и по *Великій валъ* и по Лезенскую границу и по *Влимецъ* и по Ачкавую реку, а одъ тое реки по дорогу по Лезенскую, а тою дорогою до Олшы реки. И по другой стороне уверхъ тое жъ реки Олшы, досталосе намъ три нивы: одна нива въ Соболе, на броду, а другая нива у Болонейка, а треттяя нива у Клетчыцахъ. Тые земли намъ се достали с пашными землями, зъ сеножатю а зъ бортью и з ловы и з кождыми земскими жывностями, со всимъ потому, якъ вси нашы части сами в собе ровне маютъ. Она, Радивоновая, Хоня, и з мужомъ своимъ Радивономъ, присегою своею отвела в насъ землю з нашое части, Залашневскую землю, а в Заболотю ниву, што было намъ досталосе ровное части нашое отъ нихъ. Тогды жъ панъ Тимофей, дядко нашъ, и братя наша, Васко Митковичъ а Василей Григоревичъ, тую часть нашу ровне намъ нагородили своею властною землею, выслугою отцовъ своихъ, и дали намъ кругъ земли подо мхомъ обаполъ Выдрейское дороги и по Галяшову межу и по межу Радивоновое. А ку тому дали намъ три нивы: одна нива къ тоиж земли подо мхомъ, а другая нива недалеко, на Выдрейской дорозе, а треттея нива надъ Кривцовымъ лугомъ межы Голяцовы земли. Тые земли намъ досталисе в ровное части нашое, на вечность намъ самимъ и детемъ нашимъ и щадкомъ нашымъ. В тую часть нашу панъ Тимофей дядко нашъ, и дети его и братя нашы и дети ихъ ни чымъ се не маютъ вступовати, на вечные часы. А што

а) Слѣдов., въ им. Хотимлѣ существовала издревле *православная церковь*, а затѣмъ и упоминаемые здѣсь владѣльцы онаго были также *православные*.

есть по всей отчызне нашой по реце по Олшы *боброгоны*, тую боброгонъ восполокъ гоняти маемъ и зверовъ тежъ наполъ делити маемъ з дядкомъ и братею своею, што Богъ пошлетъ зверу. А *хмелища* свои кождый з насъ маетъ заведати, чыя кому земля зашла. А на чомъ *храмъ Божый светого Николы стоитъ и поповъ дворъ и проскурниковъ дворъ, тое место всимъ намъ цотовое есть* а). А еслибы в которой части нашой в земляхъ, або в которыхъ жывностяхъ крывда намъ мела быти отъ оболныхъ (околныхъ?) суседовъ, и намъ всимъ восполокъ того боронити имели бы, в которой части, в которомъ месте што земли мело отыйти, и мы з другое зуполное части маемъ то нагородити. А такъ, еслибъ хто з насъ обеюхъ сторонъ, вышей мененыхъ парсунъ, и детей нашыхъ хто колвекъ хотелъ сесь делъ нашъ вечыстый рушыти, тотъ з насъ маетъ заруки платити господарю королю, его мсти, осмъдесятъ *рублей* грошей, а пну воеводе Витебскому десеть рублей грошей, якожъ мы з обу сторонъ сами злюбили тую заруку промежы себе держати на вечные часы. А по томъ месте были добрые люди и тому добре суть сведоми, бояре греские повету Витебского: панъ Гурко Олехновичъ, панъ Тимофей Петровичъ, а панъ Андрей Олехновичъ, панъ Левонъ Борисовичъ, панъ Василей а панъ Занько Олехновичы, а мужей грекихъ обополныхъ суседовъ нашыхъ: Тимошко Нестеровъ сынъ, Карпъ Янковъ сынъ а Марько Михашковъ сынъ. А для лепшое твердости, я, Мацко, а Семенъ а Борисъ просили есмо тыхъ пановъ ихъ мсть, боярскихъ, вышъ мененыхъ, ижбы ихъ мсть печати свои приложыли к тому нашому листу. Ино ихъ мсть, для прозбы нашое, то вчынили и печати свои приложыли ку тому нашому листу, а я, Семенъ Юревичъ, и свою тежъ печать приложылъ ку тому своему листу водле ихъ мстей печатехъ. А писалъ дьякъ Богданъ Олешковичъ. Писанъ у Витебску, подъ леты Божя Нароженья тисеча пятсотъ сорокъ третего, мца Марта шостый день индиктъ петнадцатый. У того листу печатей притисненыхъ семъ. Который же тотъ листъ за прозбою пна Ивана Смосвича и малжонки его, также за прозбою пна Андрея, пна Мартина и Федора Василевичовъ, Яна Богдановича Олферовичовъ Погоскихъ, до книгъ земскихъ Витебскихъ есть уписанъ.— Л. 254 и 255.

б) Изъ таковой же книги за 1628–1629 г.г.

Зборовый домъ, или зборъ, жидовская фортка и проч. 1627 г. Сентября 8 сост., а 1628 г. Января 10 явл. купчая крѣпость, по коей земяне Христофоръ Балцеревичъ Тункель-Городенскій и жена его Катерина ур. Мневская продали жиду Юдѣ Якубовичу, за 80 коп грошей Лит.,

а) Ясно, что въ имѣніи Хотимлѣ *издревле* существовала *православная приходская церковь* и что владѣльцы онаго были *православной* вѣры.

купленные ими, продавцами, у земянина Ивана Ивановича Киселя два плаца, „лежачые у замку Нижнемъ Витебскомъ, подле улицы Великое, которая идетъ отъ *збору* изъ *рынку* а) *идучы* до замку Вышнего, полеве, для дому *казнодея* Витебского и подле дому того пана Юды Якубовича, жыда, зтылу, а з четвертое стороны по улицу, которая идетъ отъ *жыдовское фортки* до замку Вышнего Витебъского, идучы поправе, а другий пляцъ противъ воротъ нашыхъ (продав.) и противъ *брамы замковое*, черезъ улицу ажъ по *болотцо*, на которомъ стояла пуня Дмитровского, а другая наша власная."—Вводный листъ возного Ивана Немелкаго, отъ 9 Сентября 1627 г. и явл. 10 Января 1628 г., о вводѣ во владѣніе покупщика тѣми же плацами, гдѣ сказано: „на подане двора ихъ мл. (Тункелей-Городенскихъ), стоячого в замку Нижнемъ Витебскомъ, подле двора Юды Якубовича, жыда, арендара корчомъ Витебскихъ и подле дому зборового, и другого пляцу черезъ улицу противъ брамы замку Вышнего".—Л. 12—16.

Городище, бобровые гоны, и проч. 1628 г. Января 10 сост. и 11 явл. купчая крѣпость, по коей Витеб. зем. Иванъ Ивановичъ и жена его Томила Андреевна ур. Гурко Кисели-Дорогиницкіе, продали зятю своему, князю Самуилу Евстафію и женѣ его Маринѣ Ивановнѣ урожд. Кисель-Дорогиницкой Лукомскимъ, за 30,000 золот. польс., „дворъ в имeню мене, Яна Киселя (говорится въ актѣ) отчызномъ, дедизномъ, прозываемымъ Вымно, б) лежачомъ у воеводстве Витебскомъ, з селы, с подаными, з кгрунты пашными и непашными, тогды тотъ дворъ нашъ з будованъемъ всякимъ, гуменъымъ и негуменъымъ, з огороды овощовыми и неовощовыми, з ставы, ставищами, з сажовками, с пашнею дворною, з кгрунты оромыми и пеоромыми, з сеножатми мурожными и немурожными, з лесы, гаи, боры, пущы, старинами, з озеры, реки, *речыщами*, з лоны зверынъными, пташыми, рыбными, з *гоны бобровыми*, з деревомъ бортнымъ, со пчолами, до того з селми и с прыселки, ку тому двору прыналежачыми, меновите: селомъ Стайками, *Городищомъ за озеромъ Ходосовомъ*, селомъ Горынъки, Соколники, Лотыголомъ, Оксентеевомъ и з селомъ *Кнпщиномъ*, с поддаными отчыстыми, заседелыми, з бояры и людми прыхожыми, в той маетности и селахъ мешкаючыми".—Л. 31—33. И вводный листъ по этой купчей, л. 33—34.

Городно. Явл. 12 Января 1628 г. привилегія кор. Александра, такая: „Самъ Алексардръ, Божю млстю великий князь Литовский, Русъкий, Жомоицкий и иныхъ, маршалку ншому, наместнику Витебскому, пну Станиславу Глебовичу. Билъ намъ чоломъ боярынъ Витебский,

а) Здѣсь разумѣется тотъ, очев., рынокъ, который находился у Заручевскаго моста, гдѣ нынѣ дамба, по Могилевской улицѣ.

б) Тамъ православная приходская церковь, близъ самаго Тадулинскаго, нынѣ женскаго, монастыря.

на име Левринъ Мицевичъ, и положилъ передъ нами листъ твой, штожъ ты далъ ему землю пустовскую у Витебскомъ повете на име Кожушнову *на городне*, и в листу твоемъ стоитъ, штожъ тая земля пуста и отчича нетъ, а и ты тежъ передъ нами поведилъ, штожъ тая земля пуста, а ни следка к ней нетъ, а намъ нешкодно и билъ намъ чоломъ, абыхмо ему на тую землю дали нашъ листъ. Ино мы ему на то дали сесь нашъ листъ: нехай онъ тую землю держитъ со всими, какъ Кажушный державъ, и намъ с того служитъ, какъ передъ тымъ той Кажушно служивалъ. Писанъ в Нове Городце, Июня четвертого дня, интикта петнадцотого дня.—У того прывилею печать его кр. мл. и подписъ тыми словы; Прывилей маршалку ншому Витебскому, пну Станиславу Глебовичу. Который тотъ прывилей, за прозбою пна Яна Кавецкого, до книгъ земскихъ Витебскихъ уписанъ естъ—л. 41.

Витовтовъ дубъ, Глисенскій боръ, озеро Городно и проч. 1627 г. Сентября 8 сост., а 1628 г. Января 12 явл. вводный листъ возного Ивана Немелкаго, по коему зем. Христофоръ и жена его Катерина ур. Мисвская Городенскіе ввели зем. Николая Озринскаго во владѣніе имѣніемъ *Городна*, съ слѣдующимъ размежеваніемъ онаго; „Отъ села *Любашкова* а) волости его млсти пана воеводы Витебского, почавши з *Железника* озерка у *Поповый* ручей; тымъ Поповымъ ручъемъ черезъ *великую дорогу городскую*, в отъ тое дороги тымъ же ручьемъ у Любошинский мохъ; з Любошинъского мху у великий мохъ; з великого мху рознымъ деревъемъ у Друцкую дорогу; з Друцкое дороги у *Витултовъ дубъ*; з дуба Витултова у Брычовку речку; тою речкою у Прудины, и тутъ се граница з Любашковомъ скончила. А з другое стороны, отъ Акъсановичъ также волости его мл. пана воеводы Витебского, по Чорную грязь; з Чорные грази Чорнымъ ручьемъ; отъ тою Чорного ручья у *Красный лугъ*; с того Красного лугу долиною у *Колотливый* мостокъ; с Колотливого мостку, черезъ великую дорогу городцкую у болото *Уклейницкое*, у боръ малговатый, который дей увесь ихъ млстей, а в другомъ бору Глисенъскомъ то дей две части ихъ мстямъ пану Озринскому и пани малжонъце его млсти подали. А треттею часть меновали его млсти пана подсудкову, а одъ пани братовое своее; с третей стороны граница: почавшы з *озера Городна*, которое подъ дворомъ ихъ милостей пана Крыштофа Балцеровича и малжонъки его млсти, што вжо ихъ милостямъ пану Озринъскому и малжонъце его милости поступили, в которомъ дей ихъ млтямъ половицу вступу; отъ устя гогожъ озера поточыною, то есть, по левой стороне, едучи з *замку*, то кгрунъты, до двору прыналежачые дей, такъ тежъ прозываемые и Осотки, до которыхъ ее мл. пани Яновая Балцеровичовая, пани братовая его милости, и его млсть панъ подсудокъ вступу жадного не маютъ дей ажъ до мъху Тиштъпку." л. 49—51.

а) Тамъ есть православная приходская церковь.

Бобровые гоны и проч. 1627 г. Августа 10 сост. и 1628 г. Января 14 явл. купчая крѣпость, по коей зем. Ѳома Александровичъ Буевичъ продалъ зем. Юрію и женѣ его Лукерьѣ ур. Тышкевичъ Шапнамъ—Хотольскимъ, за 280 копъ грош. Лит., имѣніе Выжлятино въ Витеб. воев. „з кгрунты, з ихъ (подданыхъ) домами и гумънами и со всякою маетностю, з селибами, огороды овощовыми и полями погнойными оремыми и неоремыми, з лядами и лядищами, з боры и лесы, гаи, дубровами и ловенемъ в нихъ всякого зверу и птахъ, з деревомъ бортнымъ и з сеножатми, з реками и речками и входами и всякими пожитками, якимъколвекъ назвискомъ назваными, до того именья, моего (Буевича) належачыми; также и тотъ *островъ мой вышний*, [a]) на *Двине* [б]) стоячый, з сеножатю не покошоною изъ сеномъ покошонымъ, з *гоны бобровыми* и езами, з ловенъемъ рыбъ, со всимъ на все."—л. 56—58.

Замокъ Бѣлый Ковель. 1626 г. Августа 19 сост., а явл. 1627 г. Марта 5 въ Вит. грод. и 1628 г. Января 18 въ Вит. зем. судахъ, закладная, данная Витеб. воеводою Семеномъ Самуиломъ Андреевичемъ Любартовичемъ Сангушкою княземъ съ Ковля земянамъ Минскаго воеводства Ѳедору и женѣ его Агриппинѣ ур. Райкевичъ Крижанамъ—Жуковецкимъ въ 2000 золот. польс., на отдѣленныя „od imienia mego (пишетъ Сангушка) Smolian z a m k u B i a ł e g o K o w l i a, leżącego w powiecie Orszanskim . . . folwark Turiewo" съ принадлежностями.—л. 97—100.

Бобровые гоны. [в]) 1628 г. Января 4 сост., а 19 явл. купчая крѣпость, по коей Витеб. посельскій мѣщанинъ Кипріанъ Дашковичъ продалъ земянамъ Мартину и женѣ его Еленѣ ур. Лускина Лебецкимъ, за 40 копъ грош. Лит., свою ¼ земли въ имѣніи Мяделино Витеб. воеводства „съ дворомъ и гумъномъ и с огородомъ, с польми оромыми и неоромыми, зарослями, ляды, прысеки, з старинами пашными и непашными, з лесы, дубровы, гаи, з реками и речъками, з сеножатьми, со мхи, болоты и со всими кгрунтами, на тую часть мою (продавца) належачыми, и пожытками, з ловенъемъ в рекахъ рыбъ и боброгони, и в пущы всякого зверу и птахъ."—л. 119—120.

Старый острогъ, волотовки. 1628 г. Января 13 сост. и 20 явл. купчая крѣпость, по коей Витеб. мѣщанка Елена Комаса продала земян. Вит. воев. Мартину Лебецкому и женѣ его, за 24 копы грош. Лит., „огородъ свой власный . . . врочыщомъ прозываемый Дементеевский

а) Ср. Истор.-Юридич. матер., вып. XXI, стр. 465.

б) Удивительно,—при значительномъ судоходствѣ по Двинѣ бобры все таки на ней водились: значитъ, кругомъ были дремучіе лѣса.

в) Такимъ же образомъ упоминается о *бобрахъ* въ купчихъ, данныхъ на другія части им. Мяделина: Григоріемъ Овсеевичемъ Христофору Желязовскому, отъ 19/21 Января 1628 г., и тѣмъ же и другими Овсеичами Петру Жуковскому отъ 15/21 Янв. 1628 г.—л. 149—154.

Максимовича Слижыковского, лежачомъ у месте Витебскомъ, за *острогомъ старымъ*, за рекою Двиною, на посаде Слободскомъ, прылеглый границою подле дворовъ и пляцовъ з одное стороны подле дворъ, пляцъ и огородъ его мл. пана Филипа Андреевича Голуба, возного Витебского, а з другое стороны напротивъ двора, пляцу и огорода Федора Тииковского Шаховского и Матфея Гончаровского и подле огородъ прылеглы тыломъ Мотея Щербы, подле *волотовковъ* великую и поля Мошеневского."—Л. 130—131.

Сѣножать подъ назв. Перекопъ. 1628 г. Января 15 сост. и явл. вводный листъ вознаго Ивана Жуковскаго, по коему Иванъ Немелкій введенъ во владѣніе проданною ему мѣщаниномъ Василіемъ Козянскимъ сѣножатью, лежащею „за местомъ Витебскомъ, за посадомъ Заручайскимъ, прозываемую Жыщинскою *Перекопъ*."—Л. 89.

Рынокъ. 1627 г. Сентября 9 сост. и явл. въ Витеб. грод. судѣ, а 1628 г. Января 20 въ зем. судѣ, купчая, по коей зем. Ѳедоръ Ромейка Война Ясенецкій продалъ Витеб. грод. писарю Василію Шапкѣ Хотольскому, за 40 копъ грош. Лит., свой плацъ „въ замку его крское млсти Витебскомъ Нижнемъ, подле улицы Великое, идучы в *рынокъ* по левой, межы домовъ и пляцовъ земянъ гдрскихъ воеводства Витебского, с одное стороны пановъ Базылего и Юря Шапъвовъ Хотолскихъ, а с другое стороны пляцъ и домъ ихъ мл. Огинскихъ".—Л. 132—133.

Замокъ Шкловскій. Село Братчино. Село Городянка. 1628 г. Января 3 сост. и 17 явл. закладная, въ которой, м. пр., говорится: „Я, Янъ Нарбутъ, а я, Ганна Горновска, малжонъка предреченого пна Яна Нарбута, земяне гдрские воеводства Витебского, сознаваемъ то симъ нашымъ сполнымъ, вливковымъ листомъ, его мсти пну Крыштофу Войне даннымъ, ижъ што мели есмо правомъ зоставнымъ отъ ясне велможного его мл. славное памети пна Александра Хоткевича, граби на Шклове и Мышы з Быхова, воеводы Троцкого, отъ маетности его мсти и *замку Шкловского*, у павете Оршанскомъ лежачое, а меновите: село Полтененки, село Лоповичи, село Ганчевичы, село *Городянка* и в селе *Братъщизне* волокъ шесть",—заложили эти села Войнѣ въ 1600 копахъ грошей Литовскихъ.—Л. 96.

Бобровые гоны. 1627 г. Марта 23 сост., а 1628 г. Января 20 явл. закладная, по коей зем. Василій Семеновичъ Гурко Хотимскій и жена его, Марина Христофоровна ур. Ковалевская, заложили зем. Николаю и женѣ его Галишкѣ (Агафьѣ) ур. Онацкевичъ Мотыгальскимъ, за 300 копъ грош. Лит., состоящее въ Витеб. воев. имѣніе Скуратово, „то есть, самый дворъ зо всимъ будованемъ дворнымъ и гуменнымъ, жытомъ, на пашни дворной засееным, которое на ронто (грунте?) на пашни дворной засеено, с поддаными, на томъ имению Скуратове оселыми, всякими пожитками, до того имени Скуратова здавна, такъ до пашни дворное, яко до кгрунту подданыхъ, прислухаючыми, з кгрунтами всякими оромыми и неоромыми, з сеножатми, з лесами, пущами,

старинами, борами, деревомъ бортнымъ, з почолами и безъ пчолъ, гаями, зарослями, займищами, на лядо и пашню згожими, з ловами звериными и пташими, з реками и речками и потоками, сажавками, з ловенемъ рыбъ, з *юны бобровыми*, з платы, цыншами, з роботами и доходами, с подданыхъ приходячыми и проч.—Л. 141—143.

Озерко въ Витебскомъ Верхнемъ замкѣ. 1628 г. Ноября 12 сост. и 1629 г. Іюня 15 явл. вводный листъ, по коему возный Иванъ Жуковскій ввелъ жену зем. Юрія Александровича Буевича, Александру Григорьевну ур. Ушацкую, во владѣніе проданнымъ ей мужемъ имуществомъ, которое составляли: „дворъ мой (мужа) властъный с пляцомъ и зо всимъ будованъемъ, на немъ стоячымъ, в замку Вышънемъ Витебскомъ, межы дворъ и пляцовъ, с одное стороны пляцъ и будованъе подданыхъ его королевское милости Узварцовъ, з другое стороны пляцъ ихъ млсти пана Филипа и пана Яна Осиповскихъ, на которомъ теперъ мешкаетъ мещанинъ Витебскій Володымеръ Семеновичъ, с третее стороны пляцъ его мсти пана Якуба Турновъскаго и *озерко замъковое*, а с четвертое стороны черезъ улицу пляцъ ихъ милостей пановъ Храповицкихъ".—л. 199.

Посадъ Русскій [а]) и проч. 1628 г. въ Іюнѣ сост. и 1629 г. Іюня 15 явл. купчая, въ коей, м. пр., говорится: «Я, Василей Васковичъ Манъдусъ, мещанинъ его крское милости места Витебського, чыню явно и вызноваю симъ моимъ вечыстымъ, продажнымъ листомъ, кому бы о томъ ведати належало, штожъ я, маючы в месте Витебскомъ домъ мой власный, никому никимъ правомъ не заведеный, стоячый в месте Витебскомъ, за рекою Двиною, в *посаде Рускомъ*, куплю отъца моего у мещанина Витебского Кузмы Шиловца, а маючы позволенье отъ ясне вельможного его милости ксенжати Самуеля Любартовича Сангушки, воеводы Витебского, старосты Суражского, и не могучи откуль инъшого ратувку мети, тогды есми самъ по своей доброй воли, не будучы ни отъ кого примушоный, продалъ есми тотъ помененый домъ мой, на вечные и потомные часы, его мсти князю Самуелеви Огкинскому, стольнику Троцъкому, за певную, рукоданную суму пнязей, до рукъ моихъ взятую. Которымъ то домомъ моимъ его мсть панъ Огкинскій, малжонка, дети и потомки его мсти вольны будуть, яко власнымъ своимъ шафовать, отдать, даровать. заменить и *на церковъ записати*, а я вжо самъ, дети и потомки мои, в томъ дому его мсти мешкаючы, маемъ и *повинъни будемъ подъ все тое подлегать, в чомъ розказанье его мсти пана нашего мстивого намъ будеть заходить*" и проч.

Церковь св. Благовѣщенія. 1628 г. Октября 8 сост. и 1629 г. Іюня 15 явл. купчая, по коей Адамъ и жена Его Софья Андреевна ур. Козеко Качинскіе продали зем. Андрею Рамшѣ, за 20 копъ грош. Лит.

а) Тамъ, гдѣ Петропавловская церковь.

„плацъ свой власный з будованемъ на немъ стоячымъ, и который пляцъ есмо купили (продавцы) одъ Ивана Анъдреевича Козеки, лежачого в замку Нижнемъ Витебъскомъ, неподалеку брамы Заручевъское, межы пляцовъ и домовъ обывателей воеводства Витебского, с одное стороны одъ пляцу пана Романа, пана Самуела и пана Алекъсандра пляцу Гавриловичовъ Бируль, и подле небожъчыка князя Анъдрея Жылинского, и противъ пляцу мщанина места Витебъского Карнилы Бутаки, и подле *стежъко* идучы ку церкви Светого Благовещенья".—л. 233—234.

Бобровые юны. 1628 г. сост. и 1629 г. Іюня 16 явл. дарственная запись, по коей князь Самуилъ изъ Друцка Горскій подарилъ сыну своему, Іерониму Горскому, имѣніе „Dreczylucką y Wierzchowką, w woiewodstwie Witebskim leżącą . . . ze wszystkiemi przynależnościami, zdawna do maiętności należącymi: naprzod, dwor ze wszystkim budowaniem dwornym y gumiennym, iako sie w sobie ona, z stawem y młynem pod dworem, s poddanymy, boiarmi putnymi, pancyrnymi y z ich powinnościami, we wszystkych siołach mieszkaiącymy, z grunty oromymi y nieoromymi, s puszczą, lasy, bory, zarośłamy, dombrowamy y rzekamy, sadzawkami, zo stempamy, z ł o w y b o b r o w y m y, zwierzynymy, ze wszystkimi pożytkami" и проч.—л. 250—251.

Бобровые юны. 1629 г. Іюня 15 сост. и 16 явл. заставная, по коей зем. Евстафій Александровичъ Косовъ заложилъ женѣ своей, Аннѣ Григорьевѣ ур. Чаплицъ, за 500 копъ грош. Лит., половину сост. въ Витеб. воев. имѣнія своего Быкова „зъ бояры, подданымы и ихъ кгрунтами пашными и пустыми, зе вшелякими ихъ повинностями, роботами, с тыхъ бояръ и подданыхъ, на половины части моее (Косова) имени моего Быкова мешкаючыхъ, приходячыми, з огородами овощовыми, з сеножатми, з зарослями, лесами, борами, гаями, реками, речками, зъ ставами, млынами, езерами, з волнымъ ловенемъ рыбъ въ езерахъ неводами и розмаитыми сетями, до ловеня рыбъ належачыми, также въ ставахъ, рекахъ, з *юны бобровыми*, з ловы звериными и пъташыми, з деревомъ бортнымъ и инъшыми вшелякими пожитками" и проч.—л. 264.

Бобровые юны и проч. 1627 г. Октября 29 сост., а 1629 г. Іюня 18 явл. закладная, по коей зем. Александръ и его жена Анна Лавриновна ур. Федюшкова заложили зем. Лукѣ Обуховичу, за 200 золот. пол., изъ имѣнія своего Голеди, въ Витеб. воеводствѣ сост., пустошь Будниковщину „з кгрунты пообаполъ речки Уженицы, прозываемое Голежанки, з одное стороны одъ кгрунту ихъ мсти пновъ Летецкихъ, со всякими кгрунты пашными и непашными, з сеножатми, з боры, лесы, гаи, дубровами, з деревомъ бортнымъ, с пущою в томъ имению Голедскомъ, в ней з ловенемъ всякого зверу и з *робенемъ попеловъ* (т. е. золы на поташъ) и *ванчосовъ* (клепка), и до будованя всякое дерево, и до того в томже имению нашомъ (т. е. Косовыхъ) Голедскомъ прудъ пустый з мелницою, зо всимъ ставомъ з обу сторонъ береговъ и в нимъ з ловенемъ рыбъ всякими сетми и *промыслами*, и з *юны бобровыми пообаполъ речки Уженицы*, и до того клетку пустую, стоячую в томже

именю Голедскомъ, надъ ставомъ, *подле мосту Голедского*, и з кгрунтами, до нее належачыми, до нивъ его мсти пна Уженицвого прылеглыми" и проч.—л. 293—294.

Нижній замокъ. Болотце и проч. 1629 г. Іюня 19 явл. купчая, по коей Витебскаго костела комендарій кс. Войтехъ Козеровскій продалъ, за 80 копъ грош. Лит., Витеб. грод. писарю Василію Шапкѣ-Хотольскому „дворъ свой властный . . . . лежачый в замку гдрскомъ Витебскомъ Нижнемъ, вдучы з *брамы Завитебное* улицею Большою до *брамы Заручайское презъ замокъ* по правой стороне межы домами з одное стороны домъ Григоря Алексеевича, а з другое стороны домъ Гасюты Борысовны Волковое, а стылу прилеглый до *болотца*."—Л. 304.

Мостище. 1629. Іюня 10 сост. и 19 явл. закладная, по коей зем. Тимофей Родіоновичъ Донатовичъ Сысоевича (sic) Кукчевскій заложилъ женѣ своей, Александрѣ Ѳедоровнѣ ур. Милашевской, въ 100 копахъ грош. Лит., въ имѣніи своемъ Гралевѣ Витеб. воев. службы, „названые Крывъцовщыну, Шырейковщину, *Мостищо*."—Л. 305.

Острогъ. 1628 г. Іюня 4 сост., а 1629 г. Іюня 21 явл. дарственная запись, по коей зем. Григорій Богдановичъ Подвинскій подарилъ Витеб. стольнику Христофору Храповицкому, доставшіеся ему, прод., отъ жены его, Ульяны ур. Жуковецкой, въ приданое, „слободку пляцовъ три з домами, з мещаны, на нихъ мешкаючыми, подле *острога* въ месте Витебскомъ, противъ слободу его милости пна стольникова (Христофора Храповицкаго), также дворъ с пляцомъ, стоячый на Взгорью, на Великой улицы, подле двора мещанина Витебского Коробана".—Л. 323.

Рѣчица и проч. 1627 г. Сентября 3 сост., а 1629 г. Іюня 21 явл. купчая, по коей Христофоръ Онацковичъ продалъ, за 500 копъ грош Лит., Ѳедору Крижану Жуковецкому и женѣ его, Агриппинѣ ур. Дашкевичъ „четвертую часть именья моего (Онацкевича) Койтовского (въ Витеб. воев.), кгрунту Веретейкова прылеглого и у границы Дражинской, з кгрунты всякими оремыми и неоремыми, з сеножатьми мурожными и болотными, з боры, пущы, гаи, лесы, заросли, з деревомъ бортнымъ, з пчолы, з озеры, реки, *речицы*, з ловы зверинъными и пташъными и рыбными, с поддаными отчыстыми, меновите в ынтромисьи поменеными, зо всякими шырокостями, пожытками тое четвертое части именья моего Койтовского . . . Ку тому домъ мой отчыстый со всимъ на всимъ будованъемъ, в замку Нижнемъ Витебскомъ, с пляцомъ и огородомъ, лежачый, идучы одъ места до *брамы Заручайское* по левой руце, *напротивъ Збору*, межы домами небощыка Александра Немшыйки и пана Петра Кгаевского, на рогу завулка, который завулокъ идетъ *до подвалья*".—Л. 324—325.

Мостище. 1622 г. Мая 13 послѣдовавшій, а 1629 г. Іюня 21 явл. полюбовный декретъ о размежеваніи кгрунтовъ Лужесненскаго староства отъ им. Уженицы Витеб. грод. судьи Ивана Уженецкаго

Границы обозначены такъ: „отъ озерка Оконца повелъ границу ручъемъ . . . тымъ поточыною . . . дорогу, которая идеть в Ужен . . . до Лужосны у бо . . . у мошокъ ажъ на *Мостищо* на судь . . . дорозе; отъ Мостища . . . коло соснавого ляда на дорогу . . . рая идеть з Вит. . . . подданые его грское мсти (Лужесненскіе) поведили свою границу . . . дороги Коровaенское, краемъ болота по . . . которые меновали быти своими; тымъ болотомъ шодшы, привели подле . . . его мсти пна Уженицкого по межы; межою у болото; з болота суходоломъ . . . ручъемъ до того озерка, и такъ заводъ свой скончыли"—Л. 328—329.

Малый-Городокъ или Городецъ и проч. 1629 г. Февраля 26 сост. и Іюня 23 явл. вводный листъ, по королевской привилегіи, въ которомъ сказано: Ja, Jan Starosielski, dworzanin jo k. mci, sługa skarbowy, zeznawam tym moim uwieczrym listem, iż za listem jeo k. mci, pana naszego miłościwego, a za wołaniem wielmożnego pana jeo mci pana Krzysztopa Naruszewicza, podskarbiego ziemskiego y pisarza wo xa Litto, ciwuna Wieszniańskiego, dzierżawcy Nowodworskiego, abym ziemianina jego k. mści woiewodstwa Witebskiego, jego mć pana Pawła Wasilewskiego, według listu daniny jego k. mści, pana naszego miłościwego, w trzy służby, nazwane M i s z n i e w i c z e, [a]) Sciepanowicze y Horodek Mały, nad rzeką Obolą y Usysą, w woiewodstwie Witebskim leżących, jemu, panu Wasilewskiemu . . . uwiązał. Wczym czyniąc ja dosyć woli jeo kmści y roskazaniu jego msci pana podskarbiego, maiąc przy sobie dwu woznych ienerałow, Jana Sidorkowizca Połockiego, a Stanisława Kościeniewskiego Witebskiego woiewodstwa, y pięciu szlachcicow: pana Alexandra y Mikołaia Huszczow, pana Andrzeia Glinskiego, pana Bazylego Mazałowskiego y pana Jana Buiewicza, w roku teraznieyszym tysiąc sześć set dwadziestym dziewiątym miesiąca Lutego dwudzieskiego szostego dnia, iezdziłem do tych pomiemonych trzech służb Miszniewicz, Sciepanowicz y Horodca Małego. Tam te trzy służby z poddanymi osiadłymi, z puztoszami, ze wszelkiemi gruntami, z lasami, puszczami, z sianożęciami, z łowy zwierzynemi y rybnemi, ze wszystkimi przynależnościmi y pożytkami, tak iako sie sami te mianowane służby w sobie miały y teraz maią, pomienionemu panu Wasilewskiemu w moc, w dzierżenie i spokoyne używanie, w intromissyią zawiodłem y podałem, y poddanym tamecznym posłuszeństwo wszelakie emu, panu Wasileswkiemu, iako panu swemu, wykonywać roskazałem etc.—л. 347.

Ужлятинская пристань на Двинѣ. 1628 г. Апрѣля 25 сост., а 1629 г. Іюня 23 явл., купчая, по коей зем. Михаилъ Юрьевичъ Буевичъ Выжлатинскій и жена его, Авдотья Ивановна Харковна ур. Мазолевская, продали Семену Головнѣ Пышницкому, за 160 копъ грош. Лит., свою

а) Въ им. Мишневичахъ Городокскаго у. существуетъ издревле православная приходская церковь.

часть въ имѣніи Выжлятинѣ, [a]) а именно: „по кгрунътъ его мсти пна Юря Шапки Хотолского именья его Выжълятинского, а по кгрунътъ пана Юря, Ивана, Яна, Алекъсеевичовъ Буевичовъ именья ихъ Выжълятинъского и по кгрунътъ пана Крыштофа Буевича такъже именья его Выжълятинского, а кгрунтъ пана Каспера, пана Яна, пана Тимофея Богъдановича Буевича Выжълятинъскихъ именья ихъ Выжълятина, а по кгрунътъ пана Станислава Юревича Буевича именья его Выжълятинъского, по кгрунътъ пана Юря Пыщъницького именья его Пышъниковъ, такъже по кгрунтъ пана . . . Крышътофа . . . Буевича именья его Выжълятинъского, по кгрунътъ пана Ивана Яновича Буевича именья его Выжълятинъского . . . зъ дворомъ ншымъ, в которомъ мы сами (т. е. продавцы) мешъкали, со всякимъ будованьемъ, зъ земълями пашъными, зъ полъми оремыми и неоремыми, с огороды овощовыми и неовощовыми, з сеножатми, зъ зарослями, с прилесками, со мъхи, зъ болоты, зъ реками, зъ берегомъ ихъ, *пристанью надъ рекою надъ Двиною* и со всякими пожитками.—Л. 355—356.

Острогъ у брамы. Острая Могила. 1629 г. Іюня 20 сост. и 27 явл. купчая, по коей Софья Аѳанасьевна Мазолевская Русиновская Иванова продала стольнику Витеб. воев. Христофору Храповицкому, за 15 копъ грош. Лит., „пляцъ шляхецъкий . . . зо всимъ будованъемъ, на немъ стоячомъ, лежачый у месте Витебскомъ, на посаде Узъгоръскомъ, *подле острога и брамы*, идучы на Песею-Полянку, подъ *Острою-Могилою*“. —Л. 373.

Рѣчища и проч. 1629 г. Іюня 29 явл. вводный листъ, по коему возный Станиславъ Костеневскій ввелъ Витебскаго гродскаго судью Николая Гурку во владѣніе имѣніемъ Добрыно въ Вит. воев., заложеннымъ ему Иваномъ Гапоновичемъ Пуншинымъ, въ 100 копахъ грош. Лит. „со всимъ на все, з кгрунтами пашными и непашными, з сеножатми, со мхи, болоты, з реками и з *речищами*, сажавками, зъ старыцами, з борами, з деревомъ бортнымъ, с пчолми и безъ пчолъ“.—Л. 377.

Бобровые гоны. 1629 г. Іюня 1 сост. и 28 явл. купчая, по коей зем. Иванъ Изухринскій продалъ зем. Бурневскому имѣніе свое Порѣчье въ Витебскомъ повѣтѣ „з людми оселыми и з ихъ пашнями, кгрунтами . . , всякими повинностями и дачими пенежными и медовыми . . . и сеножатми]. . . збожя, з кгрунты дворными, паш . . . и непашными, сеножатьми, лесами, старинами, бор . . . зарослями, з озеры, ставами, реками, речыщами . . . з млынами, з ихъ вымелъками, зо в . . . пожыт . . . з ловы зверинъными и пташыми и *гоны бобровыми*.“—л. 385.

---

[a]) Въ имѣніи Выжлятинѣ, или Ужлятинѣ, существуетъ издревле православная приходская церковь, называвшаяся также Буевскою.—См. Истор.-Юрид. матер., вып. XXI, стр. 144.

Бобровые гоны. 1629 г. Іюня 23 явл. закладная, по коей Витеб. подстолій Николай Жаба и жена его, Варвара ур. Храповицкая, заложили Ивану Поплонскому, въ 200 копахъ грошей Лит., фольварокъ свой Сидоровщину, леж. надъ р. Двиною въ Витеб. воев., именно: „дворъ самый зо всякою пашънею дворъною и с подъдаными нашыми (залогод.), на инъвенътару нашомъ, его мсти пну Попълонъскому и малжонце его мсти подаными, со всими ихъ приходами, повинъностями, зъ земълею пашъною и непашъною, зъ лесы, гаи, з деревомъ бортнымъ, зъ ловы зверинъными, пташыми и зъ *гоны бобровыми*, зъ вольнымъ держанемъ . . . изу на реце Двине.“—Л. 391—392.

В) Изъ книги земскихъ актовъ Полоцкаго воеводства, за 1560—1652-й годы.

Имѣніе Головчицы (Пол. у.,—тамъ православная церковь). *Бобровые*
гоны. Волотовки и проч. 1588 г. Декабря 10 сост., а 1589 г. Октября 6
явл., уступочная запись, по коей землевл. Полоцк. воев. Василій Ивановичъ
Петрашковичъ уступилъ родной сестрѣ своей, Аннѣ Ивановнѣ ур. Пет-
рашковичъ, по второмъ мужѣ Пограницкой, а по первомъ Порадневой,
„двѣ части имення своего отчизного, у воеводстве Полоцкомъ лежачо-
го, прозываемого *Головчичъ*, со всими пожитками, съ того именича *Го-*
ловчицъ приходичими, землями пашными и непашными, съ деревомъ
бортнымъ и небортнымъ, съ сеножатми, зъ реками, зъ *гоны бобровыми*,
зъ ловы звериными и рыбными, со всимъ на все“. Того же 6 Октяб-
ря 1589 г., она, Анна Пограницкая, переуступила им. это своей до-
чери, Дарьѣ Ивановнѣ Порадневнѣ, женѣ Данилы Филиповича Скир-
монта. 1637 г. Октября 9, жена Ѳедора Ивановича Скирмонта, Мари-
на Андреевна ур. Порадня, доставшіяся ей по наслѣдству послѣ отца
ея, Андрея Ивановича Порадни, двѣ части имѣнія Головчичи не дале-
ко отъ рѣки Нищи, въ Полоцк. воев., подарила мужу своему, Ѳедору
Ивановичу Скирмонту, который и введенъ былъ во владѣніе онымъ,
12 того же Октября.—1681 г. Сентября 15, им. это подарено Катери-
ною Ѳедоровною ур. Скирмонтъ мужу своему, Казиміру Ремидовскому,
который и введенъ во владѣніе онымъ, Октября 2 того же г., съ при-
надлежащими къ нему населенными землями какъ надъ р. Нищею,
такъ и около ея. Ремидовскій же, 2 Февраля 1690 г., тѣ же двѣ ча-
сти им. Головчицы съ имѣніемъ за р. Нищею Петюлевымъ—Агарков-
щиною отписалъ въ пожизненное владѣніе той же женѣ своей, а за-
тѣмъ тремъ сыновьямъ своимъ, Ивану, Мартину и Матвѣю Ремидов-
скимъ.—1697 г. Октября 17, Казиміръ, Степанъ, Василій и Александръ
Порадни, Иванъ Туковичъ (или Жуковичъ, Луковичъ) Иванъ, Мартинъ
и Матвѣй Порадни и Василій Клодницкій раздѣлили между собою им.
Головчицы на три равныя части, въ нижеслѣдующихъ границахъ съ
оригинальными межевыми знаками. Порадням досталась часть, при-

надлежавшая прадѣду ихъ, Ивану Порадне, начинающаяся отъ р. Ницш: „Poczyna się od matjnści y gruntow jeym. p. Heleny Szpakowskiey Janowey Poradniney, wtąż nazwaney Hołowczyc, pierwszy kopiec usypany na sianożęci, przy ruczaju, w którym kopcu włożony kamień y s k o w r o d a; od tego kopca, przez ruczay, w drugi kopiec, w końcu niwki usypany, w krórym żelazna c i e s i e l s k a d r a b a; z tego kopca zaraz w jedline z rubieżami, z jedliny tymże ruczajem na doł w m o s c i s z c z e przez gościniec Dzisieński; z mościszcza błotem w gure, w kopiec na dolinie, w którym kamień; z tego kopca w brzoze z rubieżami; z brzozy brzegiem błota wgurę w kopiec, w którym s k o b e l; z tego kopca miedzą przez gurę w hrywinę (sic); z hrywiny przez ruczay, nazwany Siełowy, w drugi ruczay Moczuliski, w gure wodą, zostawując niwą krzyżową po prawey stronie; tymże ruczajem przez gościniec Połocki w drogę; drogą w kopiec; z kopca w brzoze rubieżną między w o ł o t o w e k; z brzozy w kopiec; z kopca w ruczay, wgurę wody, sioło Duczyney (или Żuczyney) pustoszy, w ruczay P i e r e c h o d n y, wgure wodą, po drzewach z znakami bartnemi, kleynami, przez drogę y m o ś c i s z c z e aż do ruczaja Smiorda; tym ruczajem wdoł wodą żywą aż do S o k o l i s k i e y (**въ Соколищѣ, въ др. замокъ Соколъ, нынѣ православная церковь**) granicy z dworem mojm, mnie Kazimierza Poradni . . . Nam, Janowi, Marciuowi, Maciejowi Remidowskim y Bazylemu Kłodnickiemu, dostała się druga część tey mattnści Hołowczyc o granicę teyże pierwszey, wysz mianowaney, jmppw Poradniow części, to iest: od granicy z drugiey strony jp. Janowey Poradniney poczyna się od mchu w lipę z rubieżami, w którey w b i t y p r o b o y ż e l a z n y; z lipy w kopiec, w którym b l a c h a k o t ł o w a z k u r k i e m p i s t o l e t o w y m; z kopca miedzą przez niwę paszną y przez drogę w jedlinę z rubieżami y z a s z c z e p k ą ż e l a z n ą; z jedliny w ruczay; ruczajem wdoł wodą przez drogę y m o ś c i s z c z e aż w kopiec koło Dołhoy sieliby, w którym kopcu p r o b o y z l a n c u s z k i e m; z tego kopca przez sianożęć w kopiec, w którym s k o w r o d a; z kopca drogą, biorąc się w prawo ręką, tą drogą aż w kopiec około klonowego drzewa; z kopca w ruczay Smiord; ruczajem. Smiordem wdoł wodą do granicy pierwszey części jmppw Poradniow. A mnie, Janowi Tukowiczowi, dostała się część trzecia od granicy impww Remidowskich y jmp. Kłodnickiego drugiey części, tymże ograniczeniem początek biorąc od granicy także jp. Janowey Poradniowey y jpp. Remidowskich y jp. Kłodnickiego: od kopca wysz mianowanego ruczaem wdoł wodą około pustoszy Babiczowey w mech wielki do granicy H o r s p l a n s k i e y (**въ Горспля также православная церковь**) jp. Daniela Szantyra, woyskiego Inflant.; mchem wielkim, zostawując grunt y puszczę Horsplanską po lewey, a jp. Tukowicza po prawey stronie, aż do Sokoliskiey jp. Waleriana Jesmana y drugich imppw uczestnikow granicy, którą, pewnemi znakami aż w rzeczkę, nazwaną ruczay Smiord; tym ruczajem wgure wodą aż do kopca, koło klonowego drzewa usypanego; z tego kopca granicą, w wierzchu wyrażoną, zostawniąc grunty częsci imppw Remidowskich y ip. Kłodnickiego po lewey, ip. Tukowicza po prawey stronie, aż w kopiec pierwszy y ruczay Błotny mech, od którego poczyna się granica.“ —Л. 3—13.

Городъ Мѣница. а) *Замокъ Тетче.* б) *Церковь Ульская.* в) *Бобровые гоны* и проч. 1593 г. Октября 30 раздѣльный актъ слѣдующаго содержанія: „Я, Ярошъ Василевичъ Жаба, земенинъ господарский вдства Полоцкого, чиню явно, вызнаваю самъ на себе симъ моимъ вызнанымъ листомъ, доброволънымъ дельчимъ записомъ кождому, кому о томъ ведати належати будетъ, ижъ што, въ року прошломъ тисеча питсотъ семдеситъ четвертомъ, месеца Октоябра четвертого дня, въ месте господарскомъ *Менницкомъ*, съ померкованья приятельского (съ?) его (ее?) милостию пани Юревою Зеновичевою на *Мосару*, г) панею Марианною Михайловною ксенжною Друцкою и Соколинскою, панею маткою моею, межи нашими доклады (sic) и врадниками, описалъ его милости, на онъ часъ листомъ записовымъ своимъ доброволънымъ, братъ отца моего, небожчика пана Василя Юревича Жабы, а стрый мой рожоный, его милости панъ Григорей Юревичъ Жаба, гды я, Ярошъ Жаба, братанокъ его милости, летъ своихъ зуполныхъ, ведлугъ порадку, въ статуте правъ земскихъ великого князства Литовского описаного, доросту, тогды имение нашо власное, мне, помененому Ярошу Жабе, и иншимъ детемъ небожчика пана отца моего, брату и сестре моимъ рожонымъ, ойчизное, а его милости пану Григорию Жабе, пану стрыю нашому, материстое, въ водстве Полоцкимъ лежачое, называемое *Уле*, съ приселками, до него належачими, и вся грунты и пожитки, ку тому имѣнию прислухаючи (е?), наполъ до вечного делу розняваши, половицу того имения зо всимъ, яко ся выше поменило, мнѣ, братанку своему, поступити его милости (ь?) мелъ. То панъ вжо теперъ, гды я, Ярошъ Жаба, за ласкою и помочию Божыю, летъ своихъ зуполныхъ, водлугъ права, дошелъ, тогды его милости (ь?) панъ Григорей Жаба, стрый мой, за домаганемъ моимъ, чинечи досыть тому артыкулу, въ томъ першомъ листе записе его милости, ей милости паней матце моей данной (номъ?), зъ стороны розделения имения Ульского, въ вдстве Полоцкомъ лежачого, описаному (ного?), передъ ихъ милостию зъ обопольными паны приятели нашими, отъ насъ на то зъ обудву сторонъ прозбами нашимы ужитыми, а меновите: передъ его милостию княземъ Василемъ Михайловичомъ Друцкимъ Соколинскимъ, маршолкомъ его королевской милости, передъ его милостию паномъ Францомъ Барташевичомъ Жукомъ, войскимъ и городничымъ его королевской милости Полоцкимъ, передъ паномъ Афанасомъ Ивановичомъ Сушинскимъ и передъ паномъ Миколаемъ Островскимъ, зъ

а) *Мѣница* нынѣ церковь съ причтовою усадьбою; тамъ, по лѣвой сторонѣ р. Ушачи, еще видны валы, поросшіе нынѣ лѣсомъ. б) *Тетче* тоже село съ церковью. в) *Улла* нынѣ мѣстечко. Всѣ въ Леп. у.

г) Въ *Мосари*, (Леп. у.), *Сельчи*, *Оболи* и *Туровли* (Пол. у.) и нынѣ есть православныя церкви.

нимъ, паномъ стрыемъ моимъ, такъ есмо зостановивши, тое имение наше Ульское съ приселками, до него належачими, а мяновите: зъ мещаны въ месте Полоцкомъ, на *Кривцове посаде*, зъ *Замкомъ Тетчинскимъ*, въ селахъ на *Свержне* (или Свечне), на *Оболю*, на *Туровлю* и на *Славню*, до вечного делу, то все наполъ розпявши, люде оселые и пустовщины на реестру особливомъ списавши, такъ есмы межы собою поделили, а то есть: напервей, селище дворное старое въ томъ имению Ульскомъ зъ огородами, зъ навозами при пану Григорию Жабе, стрыю моемъ, до вечного дела зостало, а селище *Путятинское при церкви Ульской*, надъ рекою Улою лежачое, тое при мне, Ярошу Жабе, братанку его милости, также до вечного акту зостало, а пашню дворную при старомъ дворцу, въ поляхъ розробленыхъ и въ лядахъ не розробленыхъ, также и сеножати вси дворные наполъ есмо роздѣлили. Якожъ яжо отъ сего дня, даты, нижей въ томъ листе моимъ описаное, я, Ярошъ Жаба, за добровольнымъ позволениемъ и поступлениемъ и розделениемъ пана стрыя моего межи нами, до вечного делу того имения Ульского, зо всими пожитками, до него належачими, верху поменеными, вподши въ держание судовне при возномъ и стороне шляхте, на онъ часъ при мне будучой, того всего, яко се вышей поменило, зо всими и всякими пожитками, ку той половицы имения Ульского и помененымъ приселкомъ прислухаючими, яко властность свою, держачи, зъ вольнымъ шафункомъ уживати маю, а его милости (ь?) тежъ панъ Григорей Жаба, стрый мой, половицы своее того имения, которая се его милости отъ мене зъ делу достала, яко власность свою, держачи, также з вольнымъ шефункомъ, вшелякихъ пожитковъ, до вечного делу, уживати маетъ, а то есть, меновите, съ пожитками, зверху поменеными, дворищомъ старымъ . . . зъ гумны . . . зъ огороды овоцовыми, съ пашнею дворною, съ польми розробленными и зъ лядами не розробленными, зъ сеножатми, зъ лугами и зъ бортями, зъ людми оселыми таглыми и изъ ихъ повинностями, съ пустовщинами, зъ грунтами пашными и непашными, зъ сеножатми мужицкими, съ пущою и зарослями, зъ ловеньемъ въ пущи зверу всякого великого и малого, съ паленьемъ попелу будного, съ пчолами, зъ деревомъ бортнымъ, зъ озеры, зъ реками, зъ речками, зъ ставы и зъ ставищами, зъ млыны и ихъ вымолками и со всякими водами, зъ озерами, гатями на рекахъ и на речкахъ, зъ ловеньемъ рыбъ въ озерахъ, рекахъ и речкахъ, зъ *гоны бобровыми*, зъ сады овощовыми и хмелевыми и зо всимъ и проч. [а]). (Актъ писанъ польскими литерами).—Л. 14—15.

а) Актъ этотъ свидѣтельствуетъ также о православно—Русской народности какъ мѣстнаго населенія вообще, такъ и владѣльцевъ его, гг. Жабъ, и проч. упоминаемыхъ здѣсь лицъ.

Им. Улла. Бобровые гоны и проч. 1603 г. Апрѣля 30 сост. и 2 Мая явленный раздѣльный актъ, по коему родные братья, Ярошъ и Николай Вацлавовичи [а]) Жабы раздѣлили между собою вотчинныя имѣнія свои—Вороновское въ Виленскомъ воев. и повѣтѣ и *Улу* въ Полоцкомъ воев. расположенныя. Въ этомъ актѣ, м. пр., говорится: „Имене, называемое Уле, лежачое воеводстве Полоцкомъ, яко: дворъ зъ будованьемъ всякимъ дворнымъ и гуменнымъ, зъ челядью невольною, зъ быдломъ рогатымъ и нерогатымъ, зъ житомъ и зъ збожемъ, на поли засееныимъ и въ гумне зложонымъ, людми тяглыми и оседлыми, зъ огородниками и зъ мещаны, до тогожъ именья прыналежачими, въ месте господарскомъ Полоцкомъ, домами своими мешкаючими, а то естъ, мяновите: впередъ, подданые, до того именья Ула приналежачие, то есть, напервей, Демешко Дрывецъ, у него сынъ одинъ, Дешко Стацевичъ [б]) зъ сынми чотырмя, отчичъ Васько Бэрезка, дымъ одинъ; Климъ Черномазъ, дымъ одинъ; Ходоръ Скупако, дымъ одинъ; Сидоръ Доцшанинъ дымъ, одинъ и Ванько Гайко, дымъ одинъ; Гришко Москаль, дымъ одинъ; на Славны: Миколай . . . Михнова, дымъ одинъ; Петръ Чубака, Павелъ Дремлюнъ, Янукъ Короленокъ; люди на *Туровли*: Гришко Литвинъ, дымъ одинъ; люди на Оболи: Янъ и Лукашъ, служба Нестировская; мещане, до тогожъ именья прислухаючие, въ месте городакомъ Полоцкомъ, мешкаючие на Кривцовомъ посаде: напервей Давидъ пляцъ одинъ; Матвей, пляцъ одинъ; Иванъ Гвоздъ пляцъ одинъ; Гаврило, пляцъ одинъ; Ширко Демешъ, пляцъ одинъ; Ярмола, пляцъ одинъ; Апанасъ Кушнеръ, пляцъ одинъ; Лукьянъ, пляцъ одинъ; Кузьма Хвашъ, пляцъ одинъ; поле, што за Кривцовымъ посадомъ; ку тому, селище *Путятинское*,—зо всимъ, яко се въ собе маетъ, зо всими грунтами и зъ сады овоцовыми и хмелевыми, зъ огороды овощовыми, грунты польными пашными, зъ лесы, гаи, боры, зарослями, пущою, сеножатми болотными и мурожными, зъ озеры, реками, зъ *гоны бобровыми*, зъ ловы звериными и пташими, ставы, ставищами и сажавками и зъ ловеньемъ въ нихъ рыбъ" и проч. (актъ писанъ польскими литерами).—Л. 20—21.

Села: *Бълое, Замшаны, Соколище*, грунтъ *Троицкій* [в]) и проч. 1618 г. Января 10. „Kopia obodnicy wsi Białego, z podania kommisarskiego świętemu

---

а) Ярошъ (т. е. Іеремія) Жаба въ предыдущемъ актѣ называлъ отца своего *Василіемъ*, а себя самого *Васильевичемъ*, а тутъ уже называетъ себя и брата своего, Николая, *Вацлавичами*. Очевидное искаженіе отчества, явно указывающее на моментъ совращенія рода Жабъ изъ *православія* въ латинство съ ополяченіемъ.

б) Замѣч. прозванія крестьянъ, конечно, православныхъ: напр. *Стацевичъ*, *Гайко* и проч.

в) Т. е. границы с. Бѣлаго, выписанныя изъ коммисарскаго передаточчаго акта Полоцк. ун. архіеп. Іосафату Кунцевичу. Въ с.с. *Бѣломъ*, *Соколищахъ*, Зам-

Jozefatowi, w roku 1618, Januarii 10 dnia, wypisano. Село *Бѣлое* унизъ реки Двины отъ Полоцка. Граница тому селку починаетсе одъ земли его мости пана Парнавского, тежъ называного (ной?) селомъ *Бѣлымъ*, зъ озера Чорного одъ ихъ мости пановъ Корсаковъ, хоружицовъ Полоцкихъ, отъ села Жохтовичъ, зъ речки Дохнарицы у речку, прозваную Дубовую-Колоду; зъ тое речки суходоломъ, рубежами *старыми* по деревью рожномъ, черезъ дорогу великою, которая идетъ зъ *Соколищъ* до Полоцка, ажъ у речку Званицу, недалеко устья речки Дрысы; того речкою Званицою уверхъ одъ грунтовъ села *Замшана* зъ рожными особами, ихъ мости отцами Іезуитами коллегіумъ Полоцкого и зъ его мостю паномъ Парнавскимъ, также и зъ грунтомъ мнишанскимъ *Троецкимъ*, а одъ тое речки Званицы суходоломъ влево, рубежами *старыми* по деревью рознымъ, одъ грунту *Маринского*, которымъ (рый?) на сесь часъ самъ Павелъ Пчицкій держитъ, озерками, требищами, зъ грунтами Льва Замшанца, который грунтъ на сесь часъ панъ Парнавский держитъ, ажъ у в озерко Торкле, а одъ того возерка Торкля болотомъ знову у тоежъ возерко Чорное, зъ которого граница почаласе. (М. П.) (М. П.). Іосифъ Велиминъ Рутскій, метрополитъ К. Г. и всей Руси, рукою власною. Janusz Skumin, stta Brasł. wł. ręką. (Док. писанъ польскими литерами).—Л. 27.

Имѣнія *Каменское*, или *Камень, Городецкое* и *Веретейское*. 1621 г. Января 19, раздѣльный актъ на эти имѣнія, Полоцкаго воеводства, сост. между братьями, князьями Самуиломъ и Степаномъ Друцкими-Соколинскими [a]).—Л. 28—29.

Курганъ великій. Юрьевичи [б]) и проч. 1622 г. Мая 19 сост. и Іюня 1 явл. вводный листъ, по коему возный Иванъ Пневскій ввелъ Іезуитовъ Полоцкой коллегіи во владѣніе имѣніемъ *Юрьевичами* въ Полоцк. воев., которое уступлено имъ Давидомъ Юрьевскимъ, съ обозначеніемъ границъ этого имѣнія: „Панъ Юрьевскій почалъ границу чинить одъ самой реки Полоты, въ которомъ мейсцу, недалеко тое Полоты есть *курганъ великий*, откуль и тое мейсце *Виромъ-Курганскимъ* зовутъ; тамъ же ближей самой реки и того Виру-Курганского стоитъ липа великая, у которой найпершие рубежи суть ново положоны; отъ тое липы, пущаючи по правой стороне грунты его мости князя Гедройца, а по левой стороне грунты тые, которые панъ Юрьевскій пустилъ ойцомъ Іезуитомъ колламъ Полло, до березы. *на самомъ кургане стоячой* у той березе по обудвухъ сторонахъ положоно рубежи; отъ тое березы,

манахъ (Пол. у.) существуютъ *православныя церкви;* грунты Троицкіе напоминаютъ собою также б. тамъ, очев., православную церковь.

а) Въ сс. *Каменъ* (Леп. у.) и *Городцѣ* (Пол. у.) или же въ *Городкѣ, Соловичи* тожъ (Леп. у.) есть и нынѣ православныя церкви.

б) Въ с. Юрьевичахъ (Полоцк. у.) православная церковь.—Ср. выше док. № 100.

идучи черезъ дорогу великую, идучую зъ Полоцка, на *порубежъ*, въ сосну, у которой также рубежи по обудвухъ сторонахъ положоно, и такиежъ рубежи уси ново суть кладеные; отъ помененые сосны у березу; зъ березы у сосну; зъ сосны въ ель; зъ ели у сосну; зъ тое сосны знову въ сосну; зъ сосны у березу на болото; съ тое березы у старыне въ ель; зъ ели у березу; зъ березы по край нивки въ вольху; зъ вольхи на край нивы у болоте въ сосну; зъ сосны, вышедши зъ болота, въ ель; съ тое ели у старыну, знову въ ель; зъ ели въ березу; зъ березы въ сосну; зъ сосны въ березу; зъ березы въ сосну; зъ сосны во двухъ еляхъ (две ели?) надъ болотомъ; зъ стыхъ елей на болото въ елину; знову въ елину на болото; съ того болота на бору въ сосну; зъ сосны у долину; знову у сосну; зъ сосны, прешедши черезъ болото, знову въ сосну; съ тое сосны во две сосны на сухимъ мейсцу; отъ тыхъ сосенъ знову у сосну во мху; зъ сосны на томъ же мху знову у сосну; зъ стое сосны на бору знову у сосну; зъ сосны, прешедши гору, на межу, у сосну; зъ сосны на бору у сосну; зъ сосны на межу, въ ель; во мху выходечи, въ вольху; зъ ольхи у старыну, у сосну; зъ сосны у другую сосну; зъ сосны у ручай Шиповикъ, въ ольху; зъ ольхи, перешедши ручай въ старыне, въ сосну; зъ сосны въ ель; зъ ели у старыну, у сосну; знову у сосну; знову на старыне у сосну; зъ сосны въ ель; зъ ели знову въ ель; зъ ели у старыну во двухъ соснахъ (две сосны?); съ тыхъ сосонъ знову у сосну; съ тое сосны у сосну; съ сосны въ ель; зъ ели знову въ ель; зъ ели, прешодши болото, въ ель; зъ ели въ березу; знову у березу; зъ березы въ ель; зъ ели на край пароснику, у сосну; съ тое сосны знову у сосну; зъ сосны до мху великого Лонского, у которого початку въ ели у сосне рубежи положоно; тымъ мхомъ вжо обоимъ сторономъ сполнымъ обмысливанье пожитковъ вшелякихъ и ловенья звера и птаховъ ажъ до пущи его королевское мости границы *Страдомское*, такъ, яко се здавна тая маетность Юрьевичи граничитъ отъ пущи Страдомской. Яко ободница грунтовъ его мости князя Гедройца, подстолего, учинивши, его мость панъ Давидъ Юрьевскій отцомъ Іезуитомъ колламъ Полоцкого, придавъ и то передо мною, вознымъ, и стороною, при мне будучое, же въ озера, зъ давныхъ часовъ до тое маетности передтымъ пановъ Юрьевскихъ належачое, вольный уступъ и ловенье рыбъ вшелякихъ (мъ?) начиньемъ признаваетъ ойцомъ Іезуитотъ колламъ Полло и подданымъ ихъ, а мяновите: въ озеро Скобри, въ Посузе, въ Березеной, въ которыхъ озерахъ панове Турьевсцы, держучи передтымъ въ поссесыи своей помененую маетность свою Юрьевичи, такъ тую часть, которая при его мости князю Гедройцу, подстолему Поллу, зостаетъ, яко и тая, которая теперъ въ поссессыю ойцомъ Іезуитомъ колламъ Полло есть пущона, николи жадныхъ деловъ не чынили, але спольне все трымали и уживали. Зъ другое зась стороны, отъ грунтовъ Захареницкихъ маетности тыхъ же ойцовъ Іезуитовъ тотъ же панъ

Давидъ Юрьевский такую границу указалъ: узявши отъ помененое першей петы, зъ *Виру—Куріанского*, отъ липы, надъ самою рекою Полотою стоячою (чой?), у которой и рубежи зъ другой стороны водле потребы суть положоны, и усе вниизъ воды тою рекою Полотою ажъ до речки, Задунки названой, у тую жъ Полоту упадаючую (чей?); тая речка Задунка (тоюжъ речкою Задункою?) живою водою вверхъ воды исти ажъ до грунтовъ небощика пана Стреза, *Узница* названыхъ; одтуль зась тая речка Задунка (тою жъ речкою Задункою?), пущаючи по левой стороне грунты тые пана Стреза, а по правой стороне грунты тые, которые панъ Юрьевский ойцомъ Іезуитомъ Полоцкимъ пустилъ, а также вверхъ воды живой ажъ зновъ до преречоныхъ моховъ Лоневскихъ спольныхъ, а мхами ажъ до пущи Стродынское" и проч. (актъ писанъ польскими литерами).—Л. 32—33.

Им. Свила [а]). 1623 г. Января 14. рѣшеніе Полоцкаго земскаго суда, по спорному дѣлу, возникшему между земянами Полоцк. воев. Иваномъ Дубошинскимъ, съ одной стороны, и Андреемъ Васильевичемъ и его женою Мариною Ивановною ур. Кублицкою, также сыновьями ихъ Петромъ, Степаномъ, Иваномъ и Осипомъ Андреевичами Мисунами, Иваномъ Николаевичемъ и его женвю Настасьею Ивановною ур. Кублицкою Боровскими, съ другой—, о раздѣлѣ между всѣми ими имѣнія *Свилы*, оставшагося имъ въ наслѣдство послѣ смерти Григорія Кублицкаго, а сему послѣднему отъ дѣда его, Григорія Кублицкаго. Судъ рѣшилъ: обязать спорящихъ произвести между собою раздѣлъ этого имѣнія тккъ, чтобы Добошинскому достались четыре части именно въ принадлежности дѣлимаго имѣнія, называемой Новошевщина, а Мисунамъ остальныя двѣ части.—Л. 187—189.

Дубровки. Вѣтрино. Бездѣдовичи [б]) и проч. 1625 г. Марта 25 сост. и 4 Іюня явл. закладная, по коей зем. Полоцк. воев. Ярошъ (Іеремія Еромъ, Яромъ, Ярошъ) Александровичъ Лодята и его мать Христина Ивановна Робѣевна Дениславская (sic) изъ имѣнія своего *Дубровокъ* заложили войскому Михаилу Свержевскому, въ 1500 копахъ грошей Лит., на три года, половину сс. Кочанова и Бездѣдовичъ съ крестьянами подъ названіемъ Качанова и Залѣсья. „А граница того имѣня, села Качанова и Залесья нашого,—говорится въ этомъ актѣ,—въ грунтахъ пашныхъ и непашныхъ, въ своей широкости такъ се починаетъ и отъ грунтовъ нашихъ Дубровскихъ отдѣляется: напервей почавши отъ границы пановъ *Полюдовскихъ*, отъ урочища, называемого *Александрова-Репища*, отъ ручья граничного, который граничитъ долиною, ручикомъ малымъ, поправе зоставуючи грунты Кочановские, а полеве Дубров-

а) Въ им. *Свилѣ* (Дисн. у.) *православная* церковь.

б) Въ с. *Дубровкахъ* и въ м. *Вѣтринѣ* (Леп. у.) сущ. издревле *православныя* церкви. Въ Бездѣдовичахъ (тоже Леп. у.) была также церковь.

ские, у болото; тымъ болотомъ и долиною, ручаемъ у другое болото; съ того болота у гору просто до двухъ копцовъ, побочу стоячыхъ; отъ тыхъ копцовъ межою до другихъ двухъ копцовъ, подле самое дороги стоячыхъ, и тою дорогою, которая ведетъ съ пробковъ до села Дубровокъ и Качанова; тоюжъ дорогою, идучы мимо *Городище*, до села Кочанова; а зоставуючи по правой стороне дороги грунты Кочановские, а по левой стороне грунты Дубровские, и порешедши ручай, у два копцы, пообаполъ дороги стоячие; отъ тыхъ копцовъ тою жъ дорогою, черезъ дорогу перечною, у другіе два копцы, также пообаполъ дороги стоячие; а далей, тоюжъ дорогою у болото имшарину, влево подле копца одного, и тымъ болотомъ и ручемъ, зъ него выходячимъ, на которымъ ручью поабаполъ два копцы стоячие; тымъ ручьемъ у болото, а одъ того болота у два копцы, при копцы межи надъ болотомъ стоячые, и тою межою, черезъ поле, до другихъ двухъ копцовъ, а одъ тыхъ далей также до двухъ копцовъ, надъ болотцомъ стоячихъ, и тымъ болотцомъ, черезъ дорошку, также тою дорожкою, болотомъ, и тымъ болотомъ у ручыкъ, въ которомъ лежитъ великий камень; тымъ ручыкомъ у другий ручей, речку молую, и тою речкою, уверхъ идучи, у мохъ великий, называемый Борками, и тымъ имхомъ, зоставуючи увесь мохъ по правой стороне и идучи при берегу того имху, у сосну, надъ надо мхомъ стоячую, въ которой по обудвухъ сторонахъ по три рубежи; отъ тое сосны суходоломъ у два копцы, побочъ себе стоячие, а отъ тыхъ копцовъ просто у дубокъ, въ которомъ зъ обу сторонъ по три рубежи, и заразъ одъ дубка у болото, а тымъ болотомъ у долину, называючую Липовки, при которой долине . . . у два дубы, въ которыхъ противко себе, по обудвухъ сторонахъ по три рубежи; тою долиною, черезъ дорогу, идучую зъ Дубровокъ до Ветрина, у липу великую, кривую и заразъ у болотцо, мождчелиною, идучи до лютца, (?) у дубъ зъ рубежами; тою жъ мождчелиною, мокрадью у дубъ зъ рубежами; далей, тою жъ потокою у дубъ зъ рубежами, подле потоки стоячий, и тою жъ потокою, черезъ дорогу, у дубъ зъ рубежами, подле дороги стоячий; а далей, тою жъ потокою у *лютецъ*, и тымъ *людцомъ*, [а]) у верхъ идучи, ажъ до границы земли именья ихъ милости пановъ Гарабурдовъ *Ветринского* и *Залеского*; тою границою ихъ милости до грунтовъ его милости пана Коминского, зъ именьемъ его милости Ветриномъ, и зъ грунтами пановъ Быковскихъ, до границы пановъ Полюдовскихъ, и тою границою зъ паны Полюдовскими именья ихъ *Веприща-Полюдовичъ*, ажъ до урочища Александрова—Репища, отъ тою ручыя, одкуль се граница почала, яко се вышей поменило." (Актъ писанъ польскими литерами).—Л. 40—42.

а) Что такое этотъ *лютецъ*, *людецъ*, —не означено; только, очев., отъ него и названіе им. *Полюдовичи* и фамиліи владѣльцевъ его, Полюдовскихъ.

Им. Освѣйское, Кохановичи, Стрѣлки [a]) и проч. **1629 г. Сентября 20,**
обмежеваніе пущи и грунтовъ им. *Сволны* Ловейковщины, деревни *Ко-*
***хановичъ* войскаго Евстафія и жены его Христины ур. Ловейко Храпо-**
вицкихъ отъ им. *Освѣйскаго* маршалка вел. княж. Лит., Ивана Стани-
слава Сапѣги, произведенное, по порученію его, маршалка, назначен-
ными съ обѣихъ сторонъ коммисарами, вслѣдствіе захвата грунтовъ,
сѣножатей, пущи, лѣсовъ, боровъ отъ им. Сволны села Кохановичъ.
На мѣстѣ, войскій Храповицкій указывалъ старовѣчную границу свою
по рубежамъ, начиная отъ рѣчки *Бережной*, которая служитъ границею
между селомъ Кохановичами и селомъ *Стрѣлками*, согласно Освѣйскому
ограниченію. А крестьяне Освѣйскіе указывали входы свои тоже по
знакамъ, въ другомъ мѣстѣ. Но коммисары, отклонивъ указаніе кресть-
янъ, какъ неправильное, остановились на указаніи г. Храповицкаго,
а именно: „Poczowszy (говорится далѣе) od rzeki Bereżny snchodołem, na
którey granicy zpoczątku brzoza z rubieżami stoi, a potym w kilkudziesiąt drze-
wach także znaczne y stare rubieże, przez wielki mech . . . wychodząc z tego
mchu, jegomość pan woyski tey granice dalcy znakow rubieżami pokazać nie
mogł, mieniąc że ta tam granice w drzewach, w niewiadomości jmci pana woy-
skiego y jeymci pani woyskiey, wypsowana. Przeto my (коммисары), srzod-
kuiąc w tey sprawie y wiodąc do uspokoienia te grunty pienne, uczyniliśmy
prosty tryb, poczowszy od ostatnich rubieżow starych przy koncu wielkiego mchu
we pniu sosnowym, aż do rzeki U ż y c y: naprzod odepnia sosnowego, trybem
miernieyszym, przez mech w kopiec nad mchem; z kopca w jedlinę; z jedliny
wdąb; z dęba w brzozę; z brzozy w dąb; z dębu w brzozę; z brzozy wolchę; z olchy w drugą
olchę; z olchy w jedlinę; z jedliny w kopiec na niwie; z kopca w jedline; z
jedliny w lipę podle niwy; z lipy w lipę; z lipy w osinę; z osiny w kopiec; z
kopca w kopiec posrzod niwy; od kopca w dąb młody; z dębu w iedlinę; z je-
dliny w dąb; z dębu w jedlinę, na węgle niwy kopiec; z kopca w jedlinę; z
jedliny w jedlinę; z jedliny w dąb; z dęba w brzozę; z brzozy w dąb; z dębu
kopiec podle niwy, z kopca dąb podle niwy; z dębu w jedlinę; z jedliny w dąb-
z dębu w klon nad niwą; z klonu w kopiec posrzod niwy; z kopca w olchę; z
olchy w jedlinę; z jedliny w brzozę; z brzozy w brozę; z brzozy w kopiec podle
drogi; z kopca, przez drogę, w jedline; z jedliny w jedline; z jedliny w dąb;
z dębu w dąb; z dębu w osinę; z osiny w dąb; z dębu w jedlinę; z jedliny w
dąb; z dębu w brzozę; z brzozy w osinę; z osiny w kopiec nad drogą, która
idzie poprzek granicy ku Użycy; z kopca, za drogą, w jedlinę; z je-
dliny w jedlinę; z jedliny w dąb nad Użycą y kopiec przy nim, gdzie się już
wszystka granica kończy, do samey Użycy. Na którym ograniczeniu y pomiarko-
waniu naszym jegomość pan woyski y pani woyska przestali, y nigdy przez te
granicę jako jegomość pan woyski z jeymością panią małżonką swoią, y jego-
mość pan marszałek poddanym swym przochodzić nie każą w zachodeniu grun-
tow“.—Л. 43—44.

a) Въ м. *Освѣи, Кохановичахъ* и *Стрѣлкахъ* сущ. *православныя* церкви.

Святая гора. Комша [a]). *Каменная гряда. Псово. Манвиловъ мохъ* и проч.
1631 г. Мая 10, вводный листъ (въ отрывкѣ) Невельскаго землемѣра о
вводѣ Лускиновъ Зарановскихъ имѣніями въ Невельскомъ уѣздѣ и замкѣ,
гдѣ сказано: „granica tak sie ma y poczyna: naprzod, poczowszy s S w i ę t e y-
H o r y, od samey K o m s z y jeziora, na uściu, gdzie S i m i o n a (sic) rzęka
w Łowacz rzeke wpada, z uścia tego Łowaczą rzeką wgórę u Kryty ruczay prze-
ciwko w i e l i k o y ł u k i; z tego ruczaja Uswiacko granicą, od Uswiackich
ludzi nową położoną, przez drogę Komszanską na Naplesowe-Rostani; z Pleso-
wych-Rostani na k a m i e n n ę g r z ę d ę; z kamienney grzędy na Horelec-Bor,
na Horelcu, przez drogę Newelską, na K u p i e l i s z c z ę-Ł o s i n ą; z tego Ku-
pieliszcza na Czarne-Błotą; z Czarnego-Błota na g r z ę d ę mimo mech to kowali
(? sic); s tey grzędy na Wielki-Ruczay; z Wielkiego-Rucza na bor Praborowie,
w Kupieliszcze; z Praborowia Przezałony (przez zatony?) prosto na uście Psowa
jeziora; gdzie w Psowo jeziora rzeczka wpada z jeziora Mielnica, tam kopiec y
w sosnie wręby y kamień w remby włożony; z tego uścia w koniec jeziora Su-
baczewa, ostawując te jeziora Subaczewo y Psowo wszystkie w tym obrębie; (z?)
jeziora Subaczewa na M a n w i ł o w-M e c h; przez ten Mech-Manwiłow strzod-
kiem w wielki mech; z wielkiego mchu w Ostrowski mech; ze mchu Ostrowskie-
go w jeziorko Głębokie, zostawiwszy jezioro (пропускъ) y pustoszy wszystkie
koło niego w tym obrębie; z Głembokiego jeziorka na s t a r e d o r o ż e pod
Opimowiec-Bor; z Opimowca-Boru w rzeczkę Sześcice; Sześcico trochę wniz prze-
szedszy, wprawo na Krasny-Bor; znowu na też starodroże, w kopiec, który ko-
piec na granicy z gruntem pana Ostafia Rypinskiego; od tego kopca z Boru-
Krasnego, tymże starodorożem, strzodkiem pustoszy Ananiney; od Ananiney pusto-
szy pod pusztosz Sznicino; znown w rzeczkę Sześcicę; rzeką Sześcicą wniz dobrze,
minowszy pustosz P o p k o w o, łokciem wlewo rzeczki Sześcicy na bor Milen-
ski; nad to rzeką Sześcicą na boru Milenskim kopiec; z tego kopca prosto w
jezioro Huscilki (или Hensielki); z Huscilek w jezioro Konoplaniec; z Konoplanca
przez wielką drogę Komszanską, która do Newla idzie; od tey drogi w rzekę
Semine pod pustosz Zdawczyno, która pustosz w tym obrembie; rzeką Seminą
wniz jeziora Koncze (Komsze?) na S w i e t u j u-H o r u, zkąd się poczatek poczoł y
konczy. Tedy w tym obrembie nie kładąc mieysc nieużytych w pomiar, ale w przy-
datku kładąc grunta, na rospasz y do osady zgodnego, według przywileju jkmo-
ści, spełna włok sześćdziesiąt, przez mierniczego wymierzonych, z lasami, bora-
mi, puszczo, Żenkową starzyną, do Psowa należąco, z jeziorem Komszą y inne-
mi jeziorami, rzekami, rzeczkami, w nich wszelkiemi pożytkami, poddanemi osia-
dłemi, pustoszami mianowanemi y nie mianowanemi, y to, co jest w tym ogra-
niczeniu y do którego jeziora y rzeki ten grunt tego ograniczenia przyszedł, ze
wszytkiemi y wszelakiemi pożytkami, łowy, będącymi, z łowieniem ryb wszela-
kich rodzajow w zimie y lecie w tych jeziorach, jako y łowieniem wszelakiego
zwierza w tym ograniczeniu; jako też placy w zamku w mieście, za miastem'

a) Въ *Комшѣ* также есть *православная* церковь.

ogrody, przez mierniczego wymierzoną, z tymi wszytkiemi pożytkami, w przywileju mianowanemi, zaraz w moc, possessyą y spokoyne dzierżenie na wieczność, według przywileju, ichmcm pp. Łuskinom Zaranowskim podałem" etc. Л. 60.

Им. Исово [a]). *Обводъ Никольскій. Великія Могилы. Каменный мостъ* и проч. **1638 г. Ноября 15, коммисарское ограниченіе имѣній Лускиновъ, такого содержанія:** „Ja, Michał Tyszkiewicz, podsędek Połłcki, ja, Piotr Mrowinski, podstoli Smolen., y ja, Andrzey Kominski, skarbnik Połłcki, kommissarze jkmści, za wolą jaśnie oświeconego xięcia jegomości Krzysztofa Radziwiła, woiewody Wilen., hetmana wielkiego w. x. Littgo, od N e w l a, dla gruntownego pomiarkowania y ograniczenia gruntow między ichmcmi pany donatariuszami, w trakcie N e w e l s k i m będącymi, a z gruntami xięcia jego mości Newelskimi, zesłani, oznaymuiemy, yżeśmy ogrrniczyli maiętność jp. Jerzego Łuskiny, mostown. Smolen., y od jp. Stefana Łuskiny Zaranowskiego, rotmistrza jkmości . . . w przywileju od świętey pamięci króla jegomości Zygmunta Trzeciego, pana naszego miłościwego, włok sześćdziesiąt daną, nazwaną P s o w ą, ze wszytkiemi przynależnościami, według pierszey possessyi ichmcw panow Łuskinow. A tak my, kommissarze, czyniąc dosyć powinności swey y woli xięcia jegomości, przy bytności samych panow Łuskinow, a mając przy sobie mierniczego przysięgłego, wyiechawszy na ten grunt, w woiewodztwie Połłockim, w trakcie Newelskim, w stanie Czasowskim leżący: poczowszy od ieziora Niekunca, granicy U s w i a d c k i e y, posami (sic) granica Jezierzyska aż do obodu M i k o l s k i e g o włości xiążęcia jego mości pana, przy bytności tychże chłopow Mikolskich, to iest, przez wielki mech po Babie-Niwki; od Babich-Niwek w lichą błotą; ztamtąd pod Dziattinski Bozek (borek?), gdzie są y m o g i ł y - w i e l k i e; ztamtąd pod k a m i e n n y m o s t e k; od kamiennego mostka pod derewnie Pukino; od derewni Pukina aż do granicy gruntu jp. Eustachia Rypinskiego, zostawiwszy o b o d M i k o l s k i, d o N e w l a należący, jako zdawna był, tak y teraz wcale, a grunt po samy obod Mikolski, według listu podawczego jp. Piotra Marowinskiego, podstolego Smolen., na on czas dzierżawcy Newelskiego, ichmcm panom Łuskinom danego, w którym lubo nie wszystkie pustoszy specyfikowane, teraz my, komissarze z mierniczym przysięgłym, przy nas będącym, wszystek ten grunt, zadość (jako sie) wyżey pomieniło, po samy obod Mikolski, te włok sześćdziesiąt gruntu dobrego y na rozpasz zgodnego, pusztoszy, jeziora mianowane y nie mianowane, ze wszytkiemi pożytkami, w tym okręgu teraz będącemi y napotym wynalezionemi, ograniczywszy y wymierzywszy na wieczność, według przywileju jkmości, ych miłościom panom Łuskinom podaliśmy y ograniczyli." — Л. 59.

Им. Индриково, Грулево и *Вдовское*, Полоцк. воеводства. **1639 г. купчая крѣпость, по коей земяне Полоцк. воеводства Рафаилъ Романовичъ и жена его Маріанна Лукична Юрьевичевна Корсаки продали зем. Григорію Корсаку, за 2000 грош. Лит., означенныя имѣнія съ**

---

[a]) Въ с. *Исовѣ* (Нев. у.) сущ. *православная* церковь.

крестьянами, доставшіяся продавицѣ, какъ говоритъ она; „po niebosiczyku panu rodzicu mojm, panu Łukaszu Jurewiczu, b u r m i s t r z u Połockim, a między bracią moią rodzono, to iest, panem Abramem y o y c o m P a c h o m i u s z e m Jurewiczami, z równey części, z wieczystego działu, intercyzą utwierdzono [a])." — Л. 62—65.

Им. Дѣдино [a]) и проч. **1639 г. Августа** 6/7, **вводный листъ вознаго Николая Пеговскаго, по коему зем. Григорій Гласко введенъ во владѣніе имѣніемъ Норово, или** *Залосемье*, **и проч., сост. въ Себежскомъ округѣ, по облигаціонной записи Матвѣя Корсака, въ такихъ именно границахъ, проведенныхъ вознымъ при бытности понятыхъ, сосѣданхъ обывателей и крестьянъ Корсака и Себежскаго замка, а также подстаросты замковаго:** „Зачинаитсе одъ раки Порошиной, и которая грачитъ зъ Моховою; одъ тое раки въ Лозму; Лозмою черезъ раку Лозмую мохъ; зъ того мху, въ ровъ идучи, при тымъ . . . при левой стороне грунтъ, (до?) пана Гласки належачий, а по правой стороне грунтъ, до *замку* належачий; одъ того рову рубежами у дубъ; одъ дубу межою въ липу; одъ липы въ мохъ; черезъ тотъ мохъ на гору рубежами въ сосну; зъ сосны въ березу; въ другую березу; одъ тое березы въ две сосны; одъ тыхъ сосонъ въ березу надъ дорогою, которая идетъ зъ *Москвы до замку Себежского*, одъ тое березы тою дорогою по левой стороне грунтъ пана Гласки, по правой стороне грунтъ, *козаку Себеском*у, п. Коноплянскому, належачий; тою дорогою, почовши зъ Клиновшече, черезъ крыжовую дорогу, которая идетъ черезъ тотъ гостинецъ одъ подданого пана Коноплянского до пустоши пану Гласку належачой; за тою крыжовою дорогою заразъ въ мохъ по правой стороне съ тымъ п. Коноплянскимъ, а тымъ мхомъ пошедши, отъ того мху черезъ ручай и черезъ сеножать противъ воды въ гору; тымъ ручомъ въ мохъ, на гору; одъ того мху круто вправо межою на гору; съ тое горы просто межою на обълогъ въ другую межу поперечную, а тою межою вправо въ мохъ literatio (sic) въ роту (sic) сцешкою, улево пошедши тою сцешкою, въ

а) Актъ этотъ, съ одной стороны, указываетъ на тогдашній хорошій бытъ Полоцкихъ мѣщанъ-христіанъ, владѣвшихъ такими значительными имѣніями, а съ другой—на мѣщанское происхожденіе рода здѣшнихъ Юрьевичей, б., слѣдов., православными Русскими (Ср. выше, док. подъ № 118); наконецъ, и на то, что, *званіе земянъ*, которое носили Юревичи, само по себѣ не давало еще права на шляхетство (дворянство), такъ какъ и мѣщане, даже и крестьяне нерѣдко владѣли, въ тѣ времена, населенными имѣніями, называя себя шляхетными, шляхтою, совращаясь въ латинство и измѣняя фамильныя свои имена по формѣ польскаго языка или усвояя себѣ новыя прозвища, или *придомки* (przydomek), отъ названія владѣемыхъ имѣній,—чему видимъ въ актовыхъ книгахъ многочисленные примѣры. (См. Истор.-Юрид. матер., вып. XXI, пред. стр. IX, вып. б), тамъ-же док. № 6, док. 16 вып. а) и проч.).

б) Въ *Залосельѣ* и въ *Дѣдинѣ* есть *православныя* церкви.

дубъ; одъ того дуба (въ?) две березы; одъ тыхъ березъ въ сосну съ старыми рубежами, по одной стороне замечоными одъ заходу солонца, по правой стороне грунтъ, до замку Себеского належачий; одъ тое сосны въ мохъ; со мху черезъ стегу, которая идетъ до деревни *Формановское* obliteratio (sic), а тымъ ручаемъ (sic) въ чистый мохъ, который граничитъ съ тымъ же (sic) ксендзомъ плебаномъ Себескимъ; прошодши ручаемъ трохо, поминувшисе тотъ ручай вправе, влево потокою, на потоковине въ ель; зъ ели на той же потоковине; зъ потоковины (въ?) осины две; одъ тыхъ осинъ въ березу, а зъ березы въ ручай, которымъ граница идетъ зъ паномъ Коноплянскимъ, въ сосну; съ тое сосны въ межу; межою въ дубъ; зъ дубу въ мохъ; потуль граница зъ паномъ Коноплянскимъ. А почынаетсе зъ *мещаны Себескими*: въ мохъ коло ляду Сохчоною въ дубъ; одъ дуба въ копецъ подле дороги; дорогою съ тымижъ мещаны Себескими, по правой стороне грунтъ мещанъ Себескихъ, а по левой стороне грунтъ, (до?) пановъ Гласковъ належачий; тою дорогою прошодши зъ версту, въ ручай противъ воды ett. ett. ett. Того року 1639, мсца Августа семого дня, его милость панъ Матей Корсакъ грунтъ Лясково, который (въ?) особливымъ положеню лежачий . . . а при бытности ихъ милости пп. суседовъ околичныхъ и подданыхъ ихъ милости границу того грунту Ласковского, черезъ мене, возного (съ?) стороною шляхты, его милости п. Григорому Гласку подалъ и ограничилъ. Которая граница такъ се въ собе маитъ: почавши съ петы, зъ озерка Остетца, болотомъ . . . а зъ болота, черезъ боръ, на дорогу, которая дорога идетъ (съ?) Себежа, а тою дорогою въ Тучицу (или Лучицу) ручей, внизъ воды, а съ Тучицы въ Вязовецъ ручей; зъ Вязовца у раку внизъ воды, которая одъ села *Дедина*, и Исою рекою внизъ ажъ по *мостъ Дмитрова*; одъ того мосту въ реку Исы, вправо стегою старовечною въ Каменку реку, а съ Каменки реки болотомъ вправо, въ мохъ, а зо мху ручаемъ внизъ воды, одъ грунту Сурготовъ Лотыговъ, а тою ракою ажъ (въ?) *мощоный ручай*, а тымъ мощонымъ ручомъ вверхъ воды ажъ въ *мощинецъ*, одкуль река вышла; тутъ закончила. И тое ограниченье стало за ведомостью и прибытьемъ ихъ милости пановъ суседовъ околичныхъ и подданыхъ его милости, мяновите: подданые ясне вельможного его милости пана Казимера Сапѣги, мар. надворного великого князства Литовского, за высланьемъ одъ урядника маетности Освейя, прислухаючие, съ которымъ (рой?) тое село граничитъ, подданые пана Стефана Шолевского, *подданые священника Себеского*, подданые пана Габрыеля Медунецкого, которые обводили и каждый зъ нихъ на поляхъ своей границы стояли, такъ и рубежи по розныхъ деревахъ понакладали. При которымъ томъ ограниченью его милость панъ Корсакъ дворъ, въ месте Себескомъ (съ?) забудованьемъ дворнымъ стоячий, и огородомъ, до него належачымъ, *на острове Себескомъ лежачымъ*, его милости п. Григорью Гласку, при той своей маетности Норове въ моцъ

держенье . . . (не кончено). (Актъ писанъ польскими литерами).— Л. 65—66.

Им. *Княжичи*, или *Княжица*. а) *Гоны бобровые*. 1639 г. Августа 22, купчая крѣпость такого содержанія: „Я Грегорий Ивановичъ Полуяновичъ, и я, Василий Грегоровичъ сынъ его, мещане мяста господарского Дисненского . . . . намыслившисе, для велкихъ и пильныхъ потребъ нашихъ, продали есмо землю свою отчизною, которая на мене, Василя Григоревича Полуяновича, правомъ прирожонымъ, по небощицы пани матце моей, Яновой Амельяновой, спало, то есть, Княжичи . . . вдства Полоцкого, надъ рекою Дриссою . . . пану Ивану Юревичу, рот. б) места господарского Полоцкого . . . за двести копъ гроши монеты Литхъ . . . то есть, зъ земями оромыми и не оромыми, зъ боры, съ гаи, деревомъ бортнымъ, зъ лядами, зъ пущами и деревомъ буднымъ, и зарослями, ловы рыбными и звериными, зъ *гоны бобровыми* и зо всемъ на все . . . вольно то п. Ивану Юревичу . . . и подданыхъ осаживати и проч.—(Актъ этотъ писанъ польскими литерами).—Л. 63—64.

Им. *Тресковичи* в) 1538 г. Ноября 15, а запис. подъ 1639 г., листъ Полоцкаго воеводы, такого содержанія: „На рокохъ судовыхъ земскихъ трикрольскихъ, я, Янъ, воевода Пол., маршалокъ господара короля его милости, чынемъ явно тымъ нашимъ листомъ, же, пришедши передъ насъ доброволно, очевисто, подданый господарский Андрей Волосника поведалъ передъ нами, ижъ, для долговъ и недостатку своего, продалъ землю, которая се ему отъ дятка и одъ брата его въ доли достала во Вдовскимъ третею часть а у Сперавщизны Тресковичи, мещанину господарскому Микуле Ивановичу Почерневичу, абысмы ему дозволили продати, а Микуле именье того примати. И мы, за таковымъ словомъ, Микуле Почерневичу тые земли, вышъ менованые купити и держати дозволили. Маетъ онъ то держати и того уживати, водле листовъ своихъ купчихъ, одъ Андрея ему даныхъ. И на тосмы дали Микуле сесь нашъ листъ дозволеный, подъ нашою печатею. Писано въ Полоцку подъ лето Божого Нароженья 1538, мца Ноабря петнастого дня (актъ писанъ польскими литерами).—Л. 64.

Новый—Дворъ—Григоровичи. г) 1642 г., кратків актъ такой именно: „List, odemnie, Krzysztofa Jesmana jmpu Olbrychtowi Jesmanowi na pewno ręko dayno a wzięto summe pieniędzy, to est na zł. 528 Polskich. Rok oddania tey

---

а) Им. *Княжица* есть также и въ Витебскомъ у.

б) Въ городскіе ротмистры избирались также и мѣщане (См. Истор.-Юрид. Матер., вып. XIX, док. 45 и проч.).

в) Это имѣніе о. Пахоміемъ Юрьевичемъ надано на Полоцкій Богоявленскій православный монастырь.—См. выше док. № 118.

г) Въ *Григоровичахъ* (Дисн. у.) есть *православная* церковь.

summy pieniędzy w roku **1654** Apryla 9 d. według nowego kalendarza, na mieyscu pewnym w wdztwie y maiętności jmci, nazwanym Nowym Dworze Hrehorowicząch, wdztwie Połockim leżacym, pod zarękami, w tym liście opisanym "—Л. 74.

Бобровые гоны и проч. 1692 г. явл., а 1642 г. выд. выпись кор. граматы, отъ 1541 г., слѣдующая: „Aktykacya extraktu z metryk w. x. Lo, ichmm pp. Maximowiczom służącego. Лета отъ Нарожения Сына Божого тисеча шестьсотъ деветдесятъ въторого, мца Генъвера петнацатого дня. На рокохъ судовыхъ земъскихъ Трикролскихъ, порядкомъ права посполитого припалыхъ и судовне у Полоцку отправованыхъ, передъ нами, Трояномъ Пакошомъ, судиею, Самуеломъ Присецкимъ, подсудкомъ, а Демъяномъ Рипинъскимъ, писаромъ, врадниками господарскими судовыми земъскими воеводства Полоцкого, постановившисе очевисто у суду, отъ ихъ милсти пановъ Макъсимовичовъ приятелъ ужиты, панъ Янъ Следовски, покладалъ и до актъ книгъ земъскихъ справъ вечистыхъ воеводства Полоцкого подалъ екъстрактъ привилею зъ метрикъ книгъ короля, святобливое памети, его милости Зикгмунъта Первого, на речъ, в немъ выражоною, служачий; который слова до слова такъ се въ собе маеть: Владиславъ Четверты, Божою милостию король Польски, велики князь Литовски, Руски, Пруски, Жомоицъки, Инъфлянски, Смоленъски, Черниговски, а Шведски, Кгодски, Вандалъски, дедичъны король. Ознаймуемъ симъ нашимъ листомъ, ижъ были есмо прошени о выдане екъстракътомъ с книгъ канъцалари нашое болшое вел. княз. Лит. справы, нижей выражоное, которая се зънашъла въ книгахъ, светобливое памети, короля его мсти Жикгимунта Первого, продка нашого, тыми словы писаная: Жикгимунтъ, Божою млстию, воеводе Киевскому, тому, кому дадимъ тотъ замокъ нашъ Киевъ держати, иннымъ воеводамъ Киевскимъ, хто и напотомъ одъ насъ тотъ замокъ нашъ будеть держати. Били намъ чоломъ бояре Киевского повету, Василей, Макъсимъ Василевичи Азанъковичы, и поведали передъ нами, ижъ воевода Киевски, гетманъ нашъ дворны, державца Вруцки и Свислоцки, панъ Андрей Якубовичъ Немировича, убачивши пилные послуги ихъ, ижъ они завъжды конно, зъбройно намъ, господару, служать, земълю у повете Киевскомъ, на имя Тригубскую, и зъ чоловекомъ с тымъ, который на той земли сидить, а другую землицу пустую, на имя Турденевщину у Заналицахъ, со въсими пожитками, зъ даню грошовою и медовою, зъ деревомъ бортънымъ, зъ *бобровыми гоны*, зъ ловы звериными и со всими пожитками, яко се тые две землицы зъдавна въ собе маютъ, водлугъ листу пана воеводы; и намъ з нихъ служъбу земьскую служити, до воли нашое господарское. И на то дали есмо имъ сесь нашъ листъ зъ нашою печатю. Писанъ у Вильни, подъ лето Божего Нарожения тисеча пятъ сотъ сорокъ первого, мца Декабра семьнадцатого дня, инъдикъта петнадцатого. Правилъ панъ Матей Войтеховичъ Яновъ воевод. Вытебъ. Мы, королъ

на прозбу стороны потребуючое ласкаве призволивши, тую справу, въ сесь нашъ листъ вписаную экъстракътомъ, въ семъ року тисеча шесть сотъ сорокъ въторомъ, мца Апреля семого дня, подъ печатю великого князтва Литовского, выдать розказали есмо. Писанъ у Варшаве. У того екъстракъту печать великая вел. княз. Литовского. Подписъ рукъ и з приписомъ в тые слова: Алъбрихтъ Станиславъ Радивилъ, канцълеръ вел. княз. Литовского. За справою освецоного Алъбрыхта Станислава Радивила, княжати на Олице и Несвижу, канцлера великаго князства Литовского, Пинского, Ковелского, Тухольского старосты, Ковинского, Велокъского, Безсакговского деръжавцы, Янъ Довкияло Завиша, секретаръ его кро. мсти. А корекъта тыми: зкорикговалъ Мозыръски. Который тотъ екъстрактъ привилею зъ метрикъ, за подавемъ до актъ черезъ особу, верхо менёную, есть . . . до къниг земъскихъ справъ вечистыхъ воеводства Полоцкого принятъ и уписанъ.—W roku 1728 d. 10 Januarij, widymus wydany ichmcm xięży Jezuitom kollegium Połło.—Л. 159—160.

Им. *Лѣциловичи*, или *Прудины* [a]). *Бобровые гоны*. 1645 г. Февраля 16 сост. и Іюня 21 явл. купчая крѣпость, по коей зем. Полоцк. воеводства Степанъ Ивановичъ и его жена Раина (Агриппина) Павловна ур. Пчицкая Петрашкевичи, или Петрашкевичи, а также братъ перваго, Петръ Ивановичъ Петрашкевичъ, продали зем. Ивану Глушанину, за 1500 копъ грош. Лит., половину имѣнія своего, Лѣциловичи, или Прудины, съ крестьянами, „зъ грунтами пашными и не пашными, зъ огороды овощовыми, съ полями, зарослями, борами, пущою, съ проробками . . . . зъ лядами, ляд ицами, дубровыми, зъ сеножатьми мурожными и болотными, зъ лугами и лушками, зъ деревомъ бортнымъ и на будованье згоднымъ, зо пчолами въ пущи—въ *батьяхъ* и въ домахъ у подданыхъ, до того именья нашого приналежачими, и зо всимъ на всимъ, огуломъ и вядоймомъ, половину того имения нашого зо всими повинностями и пожитками, съ поддаными приходячими и приналежачыми до того имения нашого, якимъ однокольвекъ способомъ вынайдены быти могутъ, ово сгола зо всимъ на всимъ, хоть се того не поменило тутъ, наимней нияког о пожитку сами на себе, жонъ, детей, братью, сестеръ, близкихъ кревныхъ, повинныхъ нашихъ такъ мужского, яко женского рожаю, и нияког о не зоставуючи, апп вымуючи, такъ, якъ въ собе тое именье Лещиловичи передтымъ мевало и теперь маетъ в напотымъ мети будетъ въ границахъ, межахъ обыходехъ, въ листехъ старыхъ описаныхъ; въ пущи зъ ловы звериными и пташими, зъ озеры, зъ реками, речками, затоками, езами въ реце Дрысе, зъ ставы, ставищами, зъ вольнымъ ловеньемъ ишелякимъ начинь-

a) Церковь въ Прудинахъ (см. выше док. № 116.) Очевидно и Петрашковичи были также православными.

емъ и приправами, такъ въ реце Дрысе, яко и . . . рыбъ, въ ионы
бобровыми и вольнымъ *ловеньемъ железами бобров* въ реце Дрысе, зъ бу-
дованьемъ дворнымъ и гуменнымъ, и зъ вольнымъ робеньемъ въ томъ
именью Лещиловичахъ, во всей пущи, борахъ помененыхъ товаровъ
лесныхъ вшелякихъ, то есть, клепки, пыили, ванчосу и резаньемъ
тарчицъ, паленьемъ попеловъ на буду и поташъ" и проч. — Л. 88—89.

Им. *Судиловичи, Дольцы, Замошье, Звонъ. Ушачъ* [a]) *Коповнище, Мощеный мохъ*
и проч. 1646 г. отрывокъ обмежеванія двумя возными имѣнія Судило-
вичи съ волостью, принадл. Полоцкимъ Базиліанамъ . . . „w sosnie no-
we rubieży z obu stron uczynili; od tey sosny idąc, w iedlinie, w którey stare
rubieży, y w niey nowe rubieże z obu stron uczynili; od tey iedliny idąc, w
sosne, nad moszdżalino stoiącey, stare rubieży; od tey sosny idąc, znowu w sos-
nie rubieży nowe uczynili nad możdżaliną; od tey sosny idąc, nad błotem w sos-
nie rubieży nowe uczynili; od tey sosny przeszedszy przez błoto y przez drogę
P o r o m i n s k o, przy tey drodzę kamień żarnowy z dziurą na kamieniu poło-
żywszy, kopiec drugi zakopali; niedaleko dąmb z barcio czworaką; od tego kop-
ca, przez niwe przeszedszy, w dolinie, w klonie rubieży nowe z obu stron uczy-
nili; od tego klonu ydąc, w jedlinie rubieży nowe uczynili; od tey jedliny idąc,
w dębie rubieży nowe uczynili, niedaleko od jasienia, gdzie ichmć panowie ko-
misarze stare rubieży wyrąbali; od tego dembu y jasienia przeszedszy, znowu w
dębie nowe rubieży z obu stron uczynili; od tego dembu przeszedszy, w kamień
wielki, na mokroci leżący; od tego kamienia niemało przeszedszy, gdzie ichmść
komisarze w pniu grubym jesieniowym stare rubieży znaleźli, niedaleko od tego
mieysca w jeli nowe rubieży z obu stron uczynili; od tey jeli y tego pnia je-
sieniowego przeszedszy niemało, w sosnie rubieży nowe z obu stron
uczynili; od tey sosny idąc na błonie y m e c h Z u y n i c k i k ł a d k a m i,
gdzie siano koszywano; przeszedszy przez błoto, w sosnie nowe rubieży uczynili;
od tey sosny znowu w sosne, na błocie stoiącey, nowe rubieży z obu stron uczy-
nili; od tey sosny tymże błotem idąc niemało ku r z e c e Z u y n i c y, na błoniu,
gdzie siano koszono, w brzozie rubieże z obu stron nowe uczynili; od tey brzo-
zy tymże błoniem y tymi kładkami ydąc, w olsie nowe rubieże z obu stron
uczynili; od tey olchi do tey rzeczki Zuynicy, ktura idzie z gruntow D o l e c-
k i c h, rzeczke (ką?) w błonie przyszedszy, nad rzeczko we dwuch olchach z obu
stron nowe rubieży uczynili; przeszedszy tą rzeczką Zuynicą przez kładki, także
w olsie, nad brzegiem stoiącey, z obu stron nowe rubieże uczynili; od tey rzecz-
ki Zuynicy y od tych olch idąc przez ten mech wielki Zuynicy kładkami y przeszedzy
przez tą mech, gdzie ichmsć panowie komisarze stare rubieży w brzozie dla brzozy wyrą-
bali; od tey brzozy niedaleko w sosnie stare rubieży y przy niey w drugiey sosnie, blisko
iey stoiącey, nowe rubieży z obu stron uczynili; od tych sosn znowu przyszed-
szy do mchu, w sosnie nowe rubieży uczynili, niedaleko od barci Zacharney,
na suchim mieyscu stoiącey w stronie Sudziłowskiey; od tey sosny przeszedszy

---

a) Во всѣхъ имѣніяхъ этихъ *православныя* церкви.

mech po kładkach, gdzie ichmść pp. komisarze w sosnie stare rubieży wyrą-
bali; troche od tey sosnÿ przeszedszy drogą, ktura idzie z Dolec i Z a m o s z a
od młynu do Z w o ń, przy tey drodze kamień żarnowy z dziurą położywszy,
kopiec trzeci usypali; od tego kopca y tey drogi idąc prosto borem, znowu w
sosnie stare rubieże; od tey sosny nad mchem, gdzie rubieże stare w sosnie, u
pnia wysokiego, znowu w sosnie nowe rubieży uczynili; od tey sosny idąc koło
tego mchu brzegiem, w sosnie nad tym mchem stare rubieże; od tey sosny znowu
na tymże mchu idąc, w sosnie nowe rubieży uczynili; od tey sosny przez ten
mech w ruczay C z a r n y, ktury ruczay z tego mchu idzie rowem wielkim, głę-
bokim, wpada w rzekę U s z a c z, żywą wodą wgurę przeszedszy niemało, blisko
połmile, w rzeczkę Łubienicę; porzuciwszy rzekę Uszaczę wlewie w gruncie Do-
leckim, a idąc Łubienicą rzeczką wwierzch niemało, z wiorste wielką, przy tey
rzece Łubienicy, nad brzegiem w olchach dwuch rubieży nowe z obu stron uczy-
nili; kturą rzeczkę Łubienicą porzuciwszy w stronie lewey w gruncie Doleckim,
a idąc od tych jedlin, od tey rzeczki Łubienicy niedaleko w dębie wielkim no-
we rubieży z obu stron uczynili. Y tego dnia szesnastego Jula, roku wysz mia-
nowanego, tey granicy skończyć nie mogąc do jutra, to iest, do dnia siedmnaste-
go Jula, ichmść pp. komisarze odłożyli. Dnia siedmnastego Jula, od dębu wczo-
rayszego idąc gruntem Sudziłowskim s sprawey strony, Szapcznemi Staykami, na-
zywaiącemi P o l e c i e m, wprawo, niedaleko od tego dęba, gdzie ichmść pp.
komisarze dla proby stare rubieże w dębie wyrąbali; znowu w dębie drugim
stare rubieże y przy nim w dębie nowe rubieże uczynili; od tego dębu znowu
w dębie stare rubieży z obu stron nie ruszane; od tego dębu ydąc możdżalino,
niemało przeszedszy, w dębie wielkim, nad tą możdżalino stoiącym, nowe rubie-
ży z obu stron uczynili; od tego dębu także niemało przeszedszy, nad tąż moż-
dżalino w wiazie nowe rubieży z obu stron uczynili; od tego wiazu niedaleko w
klonie młodym z obu stron nowe rubieży uczynili; od tego klonu przeszedszy
niemało, w dębie z obu stron nowe rubieży uczynili; od tego dębu idąc sucho-
dołem, znowu w młodym dębie nowe rubieży uczynili; od tego dębu idąc tymże
suchodołem, przeszedszy niamało, minowszy te dwa dęby niedaleko od siebie
stoiące, w kturych ichmść pp. komisarze dla proby stare rubieży wyrąbali, zno-
wu w młodym dębie, niedaleko stoiącym, nowe rubieży z obu stron uczynili; od
tego dębu idąc, znowu w dębie nowe rubieży uczynili; od tego dębu idąc tymże
suchodołem, przeszedszy niemało, znowu w dębie nowe rubieże uczynili; od tego
dębu przyszedszy do drogi, ktura i d z i e z D o l e c d o U s z a c z y do
P o ł o c k a, przy tey drodze wedle dębu suchego, w kturym stare rubieży, ko-
piec czwarty, włożywszy, kamieni trzy wielkich, usypali; od tego kopca y od
tego dęba suchego niemało przeszedszy, przez tę drogę, na drugiey stronie w
suchodoł, w dębie nowe rubieży uczynili; od tego dęba niemało przeszedszy
przez mokrość, znowu na suchodole w dębie wielkim nowe rubieży z obu stron
uczynili; od tego dębu idąc tymże suchodołem przeszedszy niemało, w dębie ru-
bieże nowe z obu stron uczynili; od tego dębu przy dolinie znowu w dębie no-
we rubieży uczynili; od tey doliny miedzą, na tey miedzy w lipie z obu stron
nawe rubieże uczynili; od tey lipy, na teyże miedzy, w dębie wielkim nowe

rubieże uczynili; od tego dębu zeszedszy nadoł, potoczno; z tey potoczny suchodołem, w dębie nowe rubieży z obu stron uczynili; od tego dębu suchodołem w mokroć; tą mokrocią w potoczno wszedszy, w dębie nowe rubieży uczynili; tą potoczno, od tego dębu w miedzę wielką wysoką; tą miedzą idąc, w dębie, gdzie k o p o w i s z c z e bywało, nowe rubieże z obu stron uczynili; od tego dębu, tąż między, przez kopowiszcze, w dolinie nad błotem w dębie młodym z obu stron nowe rubieży uczynili; od tego dębu, około tego błota idąc, w dębie rubieżie z obu stron uczynili; od tego dębu, koło tegoż błoła idąc, w dębie znowu nowe rubieże uczynili; od tego dębu, te błoto w stronie Doleckiey porzuciwszy przychodząc do rzeki, ktura poszła w grunt Sudziłowski, w potocznie, przy tey rzece nowe rubieży w jedlinie wielkiey y w dębu wielkim z obu stron uczynili; od tego dębu y od jedliny ydąc wgure tą rzeczczko, ydącą żywą wodą, z lewey strony tey rzeczki idąc, za rzeczką g r u n t D o l e c k i c e r k i e w n y, a po drugiey, prawey stronie grunt Sudziłowski jkmci; idąc tą rzeczką y przychodząc do drogi, ktura idzie z D o l e c d o S u d z i ł o w i c z, w dębie rubieże; przeszedszy tą drogą, z iedney strony rzeczki w olsie rubieży, a z drugiey strony w dębie rubieży nowe uczynili; tąż rzeczką ydącą wwierzch idąc niemało, przy teyże rzece w dębie wielkim stare rubieży nieruchane y drugie rubieży nowe w tymże dębie z obu stron uczynili; od tego dębu tą rzeczką ydąc, przuciwszy w gruncie Doleckim, z rzecz łokciem wprawo, uie dochodząc jedliny, gdzie ichmść pp. komisarze rubieże stare dla proby wyrąbali, w dębie nowe rubieży; znowu, wedle tey jedliny, w dębie rubieży nowe z obu stron uczynili; od tego dęba idąc polem Sudziłowsktm, nazwanym Jasieniowskim, niedaleko od tego dębu, znowu w dębie, y w klonie rubieży nowe z obu stron uczynili; od tego dębu y klonu znowu w dębie na miedzy nowe rubieży uczynili; od tego dębu znowu w dębie wedle brzozy młodey rubieży uczynili; od tego dębu nad ruczaiem Jasieniowskim w jedlinie rubieży nowe z obu stron uczynili; od tey jedliny w dębie rubieży nowe uczynili; nad tymże ruczaiem w jasieniu rubieże nowe uczynili; od tego jasienia, przeiechawszy ruczay Jasieniowy, przechodząc do Hrydzkowicz Osieciszcza, w klonie rubież nowy uczynili; przyieżdżaiąc do Derbinskiey Staryny, w dębie na miedzy stare rubieży z obu stron; od tego dębu w jedlinie stare rubieży; od tey jedliny znowu stare rubieży w dębie; wedle tego dębu w jedlinie nowe rubieże uczynili; od tey jedliny y od dębu znowu w dębie stare rubieży; od tego dębu znowu w dębie nowe rubieże uczynili; od tego dębu w klonie stare rubieży; od tego klonu w dębie nowe rubieży uczynili, w teyże Starynie Derbinskiey; od tego dębu, tąż Staryno, w jedlinie y w dębie stare rubieży neruszane, y w klonie nowe rubieże uczynili; od tych rubieżow, w tych drzewach będących, idąc, w dębie stare rubieży nie ruchane; od tego dębu, w teyże Starynie, w jedline nowe rubieży uczynili; od tey jedliny, znowu w jedlinie stare rubieży, y w drugiey jedlinie nowe rybieży z obu stnon uczynili; od tey jedliny idąc tąż Staryną, znowu w jedlinie nowe rubieży z obu stron uczynili; od tey jedliny idąc, znowu w jedlinie stare rubieży nieruchane; tuż niedaleko od tey jedliny ichmść pp. komisarze w dębie starym rubieże dla proby wyrąbali; od tego dębu idąc, w klonie rubieży nowe uczynili; od tego klo-

nu znowu w dwuch klonach, niedaleko siebie stoiących, nowe rubieży z obu stron uczynili; od tych klonow tąż Starzyną, w lipie ichmść pp. komisarze stare rubieże dla proby wyrąbać kazali; od tey jedliny y lipy znowu w jedlinie nowe rubieży uczynili; od tey jedliny, wyiechawszy s tey Starzyny Derbiny podle niwy P u h a c z e w s k i e y, idąc do ruczaia Byczkowszczyzny do T r o y n i k a, kopiec piąty na miedzy, kamieni niebarzo wielkich nałożywszy niemało, wkopali; od tego kopca, na teyże miedzy, idąc, w jedlinie nowe rubieży z obu stron uczynili; od tey jedliny idąc w klonie stare rubieży z obu stron nieruchane; od tego klonu niedaleko znowu w pnie nowy rubież uczynili; od tego klonu tuż niedaleko na ruczaiu Byczkowszczyznie, w dębie przy granicy pp. Kublickich w tym dębie ze trzech stron, nazywaiącym Troyniem, po trzy rubieży uczynili y trzy kamienie przy tym dębie położyli, y u tego dębu Troynia granica Sudziłowska z gruntami Wielkich Dolec skonczyła sie. Kturą tą oznaczoną granicę, za poprawieniem y oznaczeniem przez ichmcw pp. komisarzow, j. pan sędzia ziemski Witebski, dzierżawca C z e r s w i a c k i y Sudziłowski, tesz woyt Sudziłowski y wszystka włość Sudziłowska, (przede?) mną, jenerałem, y mną, woznym, s tą stroną, przy nas będącą, oświadczyli, a my co słyszeli, widzieli y przy czym byli, to wszytko w ten nasz kwit wpisawszy, s podpisem rąk naszych y pod pieczęciami naszemi, także y pod pieczenciami strony szlachty, przy nas na ten czas będących, do xiąg grodzkich Połockich zapisać dali. Pisany roku, miesiąca y dnia wysz pisanego. U tego kwitu, przy pieczęciach przyciśnionych, podpis ręki jeneralskiey y woznego tymi słowy: Jerzy Jankowski, jenerał jkmci wdztwa Witebskiego, ręką własną. Tymoteusz Domza, wozny wdztwa Połockiego, ręką własną. Kture zeznanie generalskie y pomienionego woznego, ten kwit ich iest do xiąg grodzkich Połockich zapisany, a po zapisaniu y ten wypis, pod pieczęcią moią podwoewodzko, y podpisem ręki mey, pisarskiey, w Bodze wieleb. jaśnie wielmożnemu jegomości o. Antoniemu Sielawie, metropolicie Kiiowskiemu, Halickiemu y wszystkiey Rusi, archiepiskopowi Połockiemu, Witebskiemu y Mscisławskiemu, iest wydan. Pisan w Połocku. U tego wypisu, przy pieczęci, podpis ręki pisarskiey tymi słowy: Jan Buynowski, grodzki Połocki pisarz. Ktury to wypis, za podaniem onego przez wysz specifikowaną osobę, iest do xiąg grodzkich Połockich przyięty y wpisany; z kturych y ten wypis, pod pieczęcią grodzką Połocką, ichmściom oo. Bazylianom Połockim iest wydan. Pisan w Połocku". — Л. 90 92.

Им. *Сосница* [a]) *Бобровые гоны* **и проч. 1650 г. Января 31 сост., а 8 Февраля явл. купчая крѣпость, по коей зем. Полоцк. воев. Осипъ и Данило Самуиловичи Полуренты продали Полоцк. будовничему (архитектору) Александру Рипинскому, за 320 коп. грош. Лит. 1/4 имѣнія своего** *Сосницы*, **или** *Сосна*, „z grunty wszelakimi, sianożęciami łuhowemi y błotnymi, lasami, borami, barciami, starzynami, robieniem towarow lesnych y wszystkiemi takiemi pożytkami, jakie sobie Rypinski y dowcipem swoim wyna-

---

a) Въ *Сосницѣ* (Полоцк. у.) — *православная* церковь.

leść w tey czwartey części odnas (odnieść?) może, z jeziorami, rzekami, rzeczkami y jazami, z wolnym łoweniem ryb wszelkimi przyprawami, zdawna jakośmy sami używali, z łowy zwierzynemi y ptaszmi, z g o n y b o b r o w e m i. etc — Л. 101.

Себежская казачина. 1650 г. Мая 21 сост. и Мая 24 явл. купчая крѣпость, по коей зем. Полоцк. воеводства, Василій и жена его Маріанна ур. Плюмперъ Ивановскіе, пожалованный имъ кор. привилегіей, на два коня, для службы казацкой, участокъ казацкой земли, лежащій подъ Себѣжскимъ замкомъ и принадлежащій къ тому замку, и плацъ въ г. Себежѣ, на улицѣ *Красной*, продали Ивану и его женѣ Софьѣ ур. Цвирцинской Іодкамъ,—съ перенесеніемъ на нихъ и замковыхъ повинностей, сопряженныхъ съ владѣніемъ этимъ имуществомъ. —Л. 98—99.

Им. *Холомѣрье* [а]). *Загородно* и проч. Записанное между актами 1660 г. обмежеваніе Холомѣрья слѣдующее: „Granica C h o ł o m i e r s k a s t a r o d a w n a. Naypierwiey od pięty, z jedney strony jeziora Chołomierza rzeka Chołomirska, która wpada w Suplę rzekę; Suplą aż w K . . . ne Wierecieje błotem; ztamtąd mchami obok gruntow O b e l s k i c h ichmcw panow Oginskich Wduńskich, błotami, mchami . . . y gruntow Horeckich jm pana Szczytta, horodniczego Połło; ztamtąd rzeczką A r b a c z e m w D u b i s z c z e, do jeziora Swina, u Komeni Rog (Kamienny Rog?) gruntow O s m a c k i c h ichmościow oycow wielebnych Jezuitow collm Połło; z jeziora Swina rzeczką Poniklicą w jeztoro Poniklickle; z tego jeziora w drugie jezioro Ponikliokie; ztamtąd w trzecie jezioro Poniklickie, obok gruntow Saniskich jpa Przysieckiego, podstolego Połło; ztamtąd, obok gruntow Czarney mtśoi xżney ieymoi Newelskiey, ruczajem Czarnym w rzeką Wereżę; tą rzeką, obok Pryhon . . . tych gruntow Newelskich, z Bychowego Boku w Hrybieł; z Hrybła do jeziora Tyna, z Dotyna ruczajem w Ponikle, z Newelskiemi; ztamtąd z Ponikla rzeczką Pereryżycą w jeziorą Pereryżą z Pereryża w T r u s s o w e l a d y; z Trussowych lad w N i e d w i e ż e U c h o; z tamtąd w jezioro Wakaradno; z tego jeziora Wakaradna rzeką Mieszłoką w drugie jezioro Wakaradno; z tego jeziora w trzecie jezioro Wakaradnę; z trzeciego jeziora rzeczką Wakaradnicą, obok granicy y gruntow jpa Szczytta, horodaiczego Połło, Z a h o r o d n a, w rzekę w Czerniec, także obok gruntow Newelskich; ztamtąd obok gruntow ichmć ppw Oginskich, wojwodzicow Połockich, mchami, jeziorami w k o p i e ń, suchodołem w ruczay; z ruczaju wodą uzkowiną w jeziorą Bzdimę; z tego jeziora Bzdima ruczajem do jeziora Chołomierza Która się wyżey pomieniła granica tam się y skonczyła.—Л. 152.

Бобровые гоны. 1647 г. Сентября 23 сост., а 1654 г. Февраля 20 явл., закладная, по которой Полоцкій воевода, староста Пернавскій, гетманъ в. к. Лит, Янушъ изъ Теханова Кишка, заложилъ Полоцкому

а) Въ *Холомѣрьѣ* (Городок. у.)—*православная* церковь.

жиду Израелю Нахмановичу, въ 40 коп. грошей Лит., фольваркъ Нересобскій, леж. въ Ошмянскомъ повѣтѣ . . . z zbożem zasianym, w swirnach zsypanym, w gumnie złożonym, z gruntami, sianożęciami, lasami, borami, puszczo, chrostami, stawy, młyny, z ich wymłotki (wymołki?), z rzekami, rzeczkami, sadzawkami, łowy rybnemi, zwierzynemi, ptaszemi, z g o n y b o b r o w e m i“ etc. [а])—Л. 108.

Им. *Пышно—Горы* и проч. [б]) Помѣщенный между актами 1600-хъ гг. отрывокъ рѣшенія Полоцкаго земскаго суда (на Зап.—Русск. яз.), изъ котораго можно видѣть, что Волынскій стольникъ Николай Залѣсскій и жена его жаловались на Ивана Серафиновича въ томъ, что послѣдній, желая завладѣть имѣніемъ *Пышно—Горы* съ принадлежностями, во время занятія Русскими войсками г. Полоцка, захватилъ изъ сундука всѣ бумаги, относившіяся къ тому имѣнію, и передалъ оныя Русскому воеводѣ. На судѣ Серафиновичъ доказывалъ, что не онъ взялъ и отдалъ Русскому воеводѣ бумаги, а нѣкто панъ Завакша,—что, по требованію суда, и подтвердилъ присягою. Въ виду чего, судъ, освободивъ Серафиновича отъ всякой отвѣтственности по сему дѣлу, самое имѣніе Пышно—Горы съ Залѣсьемъ и Затеклисами присудилъ во владѣніе Залѣсскаго—Л. 246—247.

Им. Доложецъ, Доложцы (нынѣ Долосцы Себ. у.) [в]). 1668 г. Декабря 6 сост., а Дек. 15 явл., вводный листъ вознаго Николая Медвѣдевича по коему Софья ур. Осиповская по мужу Станиславова Волкова введена во владѣніе имѣніемъ *Доложецъ*, леж. въ Полоцк. воев., согласно духовному завѣщанію мужа. Вводъ послѣдовалъ за возвратомъ ея, Волковой, изъ чужбины домой, по заключеніи мира съ Русскимъ Царемъ.—Л. 283—284.

Им. *Сволна-Свиравщина.* [г]) Помѣщенный между актами 1660-хъ гг. отрывокъ вводнаго листа, по коему земскій судья съ возными и понятыми передалъ это имѣніе во владѣніе Якова и Михаила Рудзкихъ, а также Ивана Высолинскаго. Главный трибуналъ в. княж. Лит. присудилъ бывшее во владѣніи Северина Сволынскаго им. *Сволну-Свиравщину* въ вотчинную собственность означеннымъ Рудзкимъ и Высолинскому за слѣдовавшія имъ, невидно по какому случаю, съ Сволынскаго, обезпеченныя на им. Сволнѣ-Свиравщинѣ и Стукачевѣ, леж. въ Полоцк. воев., суммы—первымъ двумъ 802 копы, а третьему 2076 копъ грош. Лит. Когда приступлено было къ исполненію такого трибунальнаго рѣшенія, По-

а) Актъ этотъ порядочно характеризуетъ бытъ тогдашнихъ магнатовъ.—Жидъ—залогодержатель населеннаго имѣнія.

б) Въ *Пышнѣ* (Леп. у.) *православная* церковь.

в) Въ Долосцахъ *православная* церковь.

г) Въ *Сволнѣ* двѣ церкви *православныя*—приходская и домовая, недавно исправленныя.

лоцкій *жидъ Израель Нахмановичъ*, [а]) заявляя, что им. Своляа-Свиравщина заложено ему Своляинскимъ въ 800 копахъ грош. Лит., требовалъ обезпеченія этой суммы; но залоговой крѣпости никакой не предъявилъ. Въ виду чего, судья, устранивъ такую неумѣстную претензію жида Нахмановича, ввелъ Рудзкихъ и Высолинскаго во владѣніе имѣніемъ этимъ съ населенными тамъ крестьянами и ихъ повинностями. А крестьянъ передалъ именно этихъ: „Piotra Poradnie, Staka, na służbie ziemi; Fiedora Satnika na służbie . . . ney; Filipa Moszenia na pułłsłużbie; Sciepana Poradnie na pułsłużby; Hawryłego . . . łeciuszkę na pułsłużby; Owdzieya Przychozeia na służbie iedney Dudarewskiey; Andrzeia Kossego na służbie; Łukasza y Streta Horowackich y Hryszka Kołociuszka na służbie iedney. Powinność tych poddanych: dola czwarty snop ze zboża, mianowicie: z żyta, pszenicy, ięczmienia, owsa y jarki; robota . . . od świętego Jerzego wieszniego aż do świętego Jerzego jesiennego, z czym każą, po dwa dni, a od świętego Jerzego jesiennego do świętego wieszniego przez zimę po iednym dniu w kożdy tydzień; podwoda gdzie potrzeba; miod z barci y domowych pszczołł połowica panu, a połowica poddanym należeć ma; zażynalnego z kożdego dymu po połkopy y po dziesięcin jaiec; na wielkanoc też kożdy z dymu po dziesięciu jaięc dać powinien. Tey tedy maiętności Swołny—Swirawszczyzny w wieczność z słobodką, do teyże maiętności należącą, niedawną założ . . . , z poddanemi, na ten czas w niey mieszkaiącemi y wychożemi: Andrzeiem Ryskowiczem . . . Waskiem Jnatowiczem, Krzysztophem Owczynnikiem y Matwiciem . . .“—Л. 254.

Им. *Дерновичи* [б]). 1681 г. Февраля 19 сост. (въ отрывкѣ) въ им. Дерновичахъ закладная Трояна Казиміра Корсака, Ковенскаго войскаго, данная имъ женѣ своей (повидимому) на это имѣніе.—Л. 274.

Им. *Городокъ на Ушачи. Озеро Вечелье* [в]). Около 1681 г., два мелкіе, оборванные лоскутка закладной, данной невидно кѣмъ Осипу Кошкѣ на нѣсколько уволокъ земли съ крестьянами, въ им. *Городкѣ* на *Ушачи*, надъ рѣкою Ушачью.—Л. 456—458.

Основаніе церкви (повидимому) *въ им. Свилѣ. Псуя* [г]) и проч. 1687 г. отрывокъ духовнаго завѣщанія (имени не видно) *Добашинскаго* [д]), содержащій въ себѣ только слѣдующія строки: . . . . „imienia y nazwiska

---

а) И тутъ является тотъ же жидъ залогодержателемъ населеннаго имѣнія.

б) Въ им. *Дерновичахъ* (Дрисс. у.) *православная* церковь.

в) Отъ оз. *Вечелье*, очев., произошло названіе с. *Завечелья* (Леп. у.), гдѣ находится *православная* церковь.

г) Въ *Псуѣ* также церковь *православная*. д) Слѣд., и родъ *Добашинскихъ* былъ *православнымъ*, Русскимъ, иначе онъ строилъ бы латинскій костелъ; уніатомъ быть не было также ему, какъ и другимъ, никакого расчета. въ виду недопущенія тогда уніатовъ на тѣ высшія ступени; аристократической лѣстницы, на какія могли восходить исключительно лишь римско-католики.

mego na tym kamieniu wyryć, gdyż doznaliśmy, że w murach y sklepach nigdzie nie wyleżały się niczyie ciała, przez woynę, w naszym xięstwie Litewskim, ani też w Koronie Polskiey, a nikt nie może ieszcze zgadnąć, co się napotym będzie działo. Na które to mieysce, ieśliby tu moie ciało pochowane było, na budowanie cerkwie y potrzeby cerkiewne leguię z tey że chudoby mey, trzeciey części moiey, złotych dwieście monety Polskiey, którą powinni successorowie moi, obiąwszy w possessią, którym, po śmierci mey, niżey legowano iest, y władzy swey będą trzymać, to uczynić y zbudować maią, aby chwała Boża mogła się odprawować, iako dawno bywało [а]); do czego uczęstnicy rozumiem że dopomogą, dzierżący, z Dołhego, aby za duszę moią Pana Boga prosili o odpuszczenie wszytkich grzechow moich. A ieśliby mie Pan Naywyższy s tey choroby teraznieyszey do pierszego zdrowia przyprowadzić raczył, a potym gdzie daleko w drodzie, nie w woiewodstwie Połockim, miała mie też śmierć zaskoczyć, w mieście, w miasteczku jakim, albo we wsi, w polu, w lesie, jadącego, jako to na ludzie bywa, t e d y w n a y b l i ż s z e y c e r k w i e [б]), ieno gdzieby przy chwale Bożey, od tego mieysca, gdzie się moia dusza z ciałem rozłączy, nie włócząc ciała mego, pochowane być ma. A co pozostanie natenzcas rzeczy ruchomych, koni, sprzętu, za wiadomością czeladnika mego, albo przyiaciela którego, przy ciele mym będącego, y tych succesorow,—jeśliby wgotowiźnie przy mnie nie nalezli czego,—zbywszy te rzeczy, co przy moim ciele zostanie, wszystko, w trunę gołą, wybiwszy we srzedzinie kirem iakim, y ciało grzeszne oblec tym, pochować, zaciągnowszy ubogich y kto miłosierny ciału memu będzie, maią s tym pogrześć, bez żadnego kosztu, takowym sposobem, iako się wyszey pomieniło. A rosporządzenie maiętności mey oyczystey, t r z e c i e y c z ę ś c i, leżącey, takowe zostawać ma. Która nikomu nie zawiedziona y pierwszym prawem odemnie nie przyznana, w Duszkah (Luszkach?), na Dołhim, P s u y, tak y dworney paszni Duszeckiey, poddanych osiadłych y wszedłych, puszczy Psuyskiey, jeziorach, stawach, młynach, gdzie bywały, rzekach, y c z ę ś ć m o i ą t r z e c i ą n a S w i l e, iako: we dwoze, paszni dworney, poddanych, owo zgoła ze wszystkim, iako zdawna ten dwor y maiętność w sobie miała, a co na m o i ą c z ę ś ć t r z e c i ą przypadać miała, nie wyłączaiąc namnieyszey rzeczy, za którą rodzony moy pan Doboszczynski, podstoli Połocki, zapłacić summę pieniężną gotowymi miał, na co, miasto pieniędzy, dał był oblig na trzy tysiące, który przez ręce nieprzyiaciela Moskowicina wzięty przy zabitym bracie mym, panu Marciaie, y samego zabito,—o co proces iest w xięgach grodzkich Mińskich,—a z bratem, panem Marcinem, swoią część w Duszkach y na Psuy tenże pan podstoli, brat, ze wszystkiemi przynależnościami, iemu na część iego należącemi, przefrymarczył za część

а) Эти слова: „чтобы богослуженіе могло совершаться, какъ и *издавна бывало*,“ указываютъ на то, что *православная* церковь въ им. Свилѣ существовала еще и въ болѣе глубокой древности. б) Завѣщатель Дубошинскій также обусловливаетъ, что еслибы случилось умереть ему гдѣ либо въ другомъ мѣстѣ, то и тогда похоронить его непремѣнно въ ближайшей *церкви* (а не въ костелъ).

iego Swilską wszystka, który ustąpił prawnie; a moia część, nie dzielna ieszcze z bratem, panem Marcinem, iako w Duszkach, na Psuy, na Dołhim, tak y na Swile, — wszystko synowcom moym, panu Raphałowi y panu Janowi Marcinowiczom Doboszynskim, po połowicy, w rowny dział. W Kolenie zaś folwark nad Soszą rzeką przezemnie zbudowany był; do którego to folwarku dwie pustoszy-Doylidowo y na Borowym, gdzie Lewon poddany mieszkał, z przynależnościami do tego folwarku, gruntami, puszczą, iako zdawna bywało, który okupiłem u zeszłego Zdana Malewskiego za pieniądze moie własne, na budynek y rozne gospodarstwo, com ważył koszt niemały, na kopanie rowow, błot osuszenie, co to wszytko przez ręce nieprzyiacielskie Moskiewskie zrunowane, a teraz, w tym tysiąc sześć set ośmdziesiąt siódmym roku, de nowo restawrowałem y ponowiłem niemałym kosztem y staraniem moym, też rowy y błota osuszaiąc owo; na który to folwark kop pułtorasta liczby y monety Litewskiey wnosze y one tym testamentem ostatniey woli mey leguię y zapisuię siestrze mey rodzoney, paniey Halżce Doboszynskiey, pierwszego małżęstwa Michałowey Juriewskiey, a teraznieyszey Jozephowey Ciapinskiey, kop piędziesiąt groszy Litewskich pani Zophiy Doboszynskiey Tomaszowey" . . .—Л. 250.

Им. Бездѣдовичи. Бобровые гоны. Помѣщенный между актами 1660-хъ гг. отрывокъ купчей крѣпости, по коей Елена ур. Лодята по мужу Петрища продала Ивану и женѣ его ур. Сварацкой Гемсингамъ, за 1000 злот. поль., имѣніе *Бездѣдовичи*, леж. въ Полоцк. воев., „ze wszystkimi przynależnościami . . . z borami, lasami, gaiami, puszczą, z drzewem bartnym, jeziorami, rzekami, rzeczkami, wstępami do jezior, jako y lasow, z wolnym, według prawa, używaniem y łowieniem ryb, z g o n y b o b r o w e m i, zwierzynnemi y ptaszemi y ze wszystkimi pożytkami, zdawna w tey maiętności zwykłemi y świeżo rozumem ludzkim wynaydzionemi, y z robieniem towarow lesnych w puszczy, piłowaniem klepki, pyplo, wanczosu, paleniem budy y potaszow y wszelkich towarow lesnych, które na ten czas są we zwyczaiu y w przyszłe czasy wynaydzione być mogą" etc.—Л. 329—330

Им. *Погость, Будники, Забережье* или *Скриплево* а) и проч. Около 1690 г. присяжное показаніе (въ отрывкѣ) Смоленскаго городничаго Альбрехта Гнойницкаго Рабѣи о числѣ крестьянскихъ дворовъ въ его имѣніяхъ, записанное въ актовую книгу такъ: „На враде гдрскомъ кгродскомъ воеводства Полоцкого, передъ нами, Кгарбрыелемъ Прускимъ, на мейсцу его милости пана Іеронима Жабы, старосты Копанъского, подвоеводего Полоцъкого, обранымъ, Хрызосътомомъ Немирови-

а) Въ *Погость* (нынѣ Погостищи Орш. у.), *Будникахъ* (Велиж. у.) и *Забережьѣ*, или *Скриплевѣ* (нынѣ Скрудлевѣ Орш. у.)—*православныя* церкви.—На 269—270 листахъ этой актовой книги есть отрывокъ закладной, отъ 1706 г., по коей Смоленская городничша Рабѣева заложила срокомъ до 1713 г. Добрыгорскимъ (Леп. у.) Базиліанамъ имѣнія свои *Запрудье—Погость*, леж. въ Витебскомъ воеводствѣ, и *Залѣсье* (Дисн. или Себ. у.) Полоцкаго воеводства.

чомъ Щытомъ, судъею, а Яномъ Пакошомъ, писаромъ, вражъниками судовыми кгродъскими воеводства Полоцъкого, отъ ясьне велможъного пана его мсти, пана Доминика Михала на Чашъникахъ Слушъки, воеводы Полоцъкого, Борысовъского старосты, пулъковъника его кролевской мсти, будучыми, постановивъшысе очевисъто, слуга его мсти пана Албрыхта Кгнойницъкого Рабея, городничого Смоленъского, панъ Станиславъ Поремъбъский, атестацыю абъюраты у кгроду . . . . выданую, презенътовалъ . . . . до книгъ кгродскихъ Полоцк . . . Roczkach . . . szczęśliwie skonczonym seymie w Warszawie, w roku tysiąc sześć set dziewiędziesiątym naznaczonemi, jego mść pan Albrycht Gnoynicki Rabiey, horodniczy Smolenski, przy wykonanym juramencie, z maiętności swych: naprzod, Zarzecza, D o b r y h o r s z c z y z n y z młynem y z Dworku, w zamku Worszy maiącego, z dymow dziesięciu, w powiecie Orszanskim leżących; z maiętności P o h o ś c i a y B u d n i k, w woiewodstwie Połockim, z dymow dwunastu, leżących; także z Z a b r z e ż a, alias S k r z y p l e w a, y Doynowa, po wyściu poddanych z dymow ośmnastu; z Właznego-Brodu, z dymow czterech, w powiecie Oszmianskim leżących, jako też z maiętnosci Zimowicz, w powiecie Mozyrskim leżących, z dymow czterech; oraz z włości Kaczyna od maiętności Tarasowa . . . z dymu iednego, w woiewodstwie Minskim . . . . dworku swego w mieście Wilnie . . . maiącego dla stancyi, gdzie . . . . .—Л. 261.

Им. *Жертосница, Святце, Волково* а). 1691 г. рѣшеніе (въ отрывкѣ на зап.-Русск. яз.) Полоцкаго земскаго суда, по спорному дѣлу между Старосельскимъ и Крупеничемъ о 5-й части этихъ имѣній.—Л. 394—395.

Им. *Черствяты, Тетче, Туросы, Городище.* Весьма ветхій актъ (въ отрывкѣ) произведеннаго королевскими комисарами, очев., въ 1600 гг., размежеванія между землями корол. им. *Черствятъ* и землями *Тетченской церкви*. Причемъ, со стороны им. Черствятъ, предъявленъ былъ комисарамъ листъ Полоцкаго воеводы, отъ 1514 г., о пожалованіи Андрею Грабію пустоши Филиповщины въ Черствятской волости, слѣдующій: „Я, Петръ Станиславовичъ, воевода Полоцкій, староста Дорогъцкій. Билъ намъ чоломъ бояринъ гдрскій земли Полоцкой Грѣгорій Грабій и просилъ насъ о землю пустовскую въ повѣтѣ Полоцкомъ, въ *Черствятской* б) волости, на імя *Фѣльповщину*. Для тогожъ, гдрь король его мсть писалъ до насъ, абыхмо того боярына въ тую землю увязали. И мы, ведлухъ листу гдрского, въ тую землю Фѣлѣповщыну казали есмо урядвику нашму Черствятскому, Міклашу Куликовскому (или Жулковскому), увязати и ему подати съ всемъ, какъ ся тая земля въ собѣ маетъ, съ пашнями изъ съ сеножатми, зъ лесы и съ гаи,

а) Въ им. Жерченичахъ гг. Косовыхъ (Леп. у.) была домовая церковь, въ которой служилъ иногда сосѣдній Кублицкой приходской церкви священникъ.

б) Въ *Черствятахъ* (Леп. у.) *православная* церковь. в) Въ *Тетче* (Леп. у.) тоже.

и съ бортнымъ деревомъ, съ озеры и съ рѣками, и съ островы, и съ бобровыми гоны, и съ боброедми, огран . . . . есмы и казали ему завести въ той земли. И намесникъ нашъ Черствядцкій, Миклашъ, выяхавши, зъ Оверцы, Черствядскими, з Лукиномъ, тѣвуномъ Черствядскимъ, и з Даниломъ, а з Ваханиломъ, а з Іермоломъ, а з Уласомъ. А грани положилъ: почавши по конецъ острова сѣсноваго въ Перевороте и Векрутце малое; через Векрутце малое под *городища*; отъ городища въ чыстый мохъ; з чистого мху сухимъ местцомъ въ лѣпу рубежи; черезъ стешку, подле стешки въ дубъ рубежи и подле Пудовничъ нѣве болотомъ въ Гастеще, въ олсіе рубежи; отъ олхы болотомъ въ Лѣно озеро; черезъ Лѣно озеро въ Куцня болота; зъ Куцнего болота къ дорозѣ велѣкой, которая идетъ з *Ціотча* къ Черствяду, надъ дорогою у ясеню рубежи; зъ ясеня и болота къ ручею вдки Полоцкаго рубежомъ; зъ ручя, черезъ суходолъ межою да в болото; болотомъ къ дорозѣ великой, которая идетъ зъ города къ *Туросе* [a]; тутъ въ двухъ олхахъ рубежи по обу сторонъ дороги; оттуль болотомъ; зъ болота ручаемъ да въ болото, которое болото идетъ къ Дубовой луце подъ оселѣщу людей вдчнихъ Веркуцкихъ; черезъ луку Дубовую по конецъ Острова Дубоваго; отъ конца острова Дубоваго, черезъ хво . . . ватку, по конецъ острова Сосноваго, в Переверота, Веркутца малаго. А той ободъ тое земли Черствячанамъ и Загораномъ и Веркужаномъ въ тую землю не маютъ ся ничимъ уступовати; а если бы кто изъ нихъ вступалъ въ тую землю черезъ границу, тогды маетъ вину платить на гсдря короля его мсти . . . . насъ, воеводу Полоцкього, двадцать копъ грошей, а . . . . службы служити, ани подачокъ давати, одно маетъ . . . . потому, какъ иныи бояре Полоцкии. Писанъ въ Полоцку, лѣта Божія Нароженія тысеча пятсотъ четырнатцатаго, мсца Августа третего дня." Поставленные съ обѣихъ сторонъ свидѣтели-крестьяне на счетъ этого обмежеванія показали разнорѣчиво, а потому приведены были къ присягѣ, по выполненіи которой и провели границу именно такъ: naprzod przy gruncie y granicy jmci pana Alexandra Woyny, nad łoszczawiną przy błocie kopieo narożny; od tego kopca idąc wgórę, a zostawuiąc grunta Czerstwiackie po prawey ręce . . . . cerkiewne polewie, w ten pomieniony pień jasineiwoy . . . . od tego pnia niedaleko przeszedszy, w błotką, we dwie olszyny z rubieżami; z tego błotka wychodząc, na pagórku, w dąb z rubieżami y w drugi kopiec podle tego dębu; od kopca, przez pagórek nad błotem w dąb z rubieżami; od tego dębu, na suchym mieyscu trzeci kopiec koło lipki; od tego kopca w błoto, nazwane Kuszlak mszarke y na tym błocie, niedaleko od jasienia, w którym były rubieże stare, w olsie dwoyczatey rubieży; od tey olchy błotem na możdżalinie w dąb z rubieżami; od tego dębu przyszedszy do granicy Turosskiey j. pana Hrehorego Korsaka,

---

a) Имѣніе это и нынѣ называется *Туросы* (д. б. сокращенное *Туры-Росы*).

chorążego Pollo, nad pagórkiem w dąb z rubieżami y koło tego dębu w czwarty kopiec na . . . . usypany. J tu się granica gruntow Czerstwiatskich z gruntami Ciotczanskiemi, przyszedszy do granicy Turoskiey, a zostawuiąc grunty Ciotczanskie polewie, od pana Woyniney granicy idąc, a Czerstwiackie grunty poprawie, skonczyła. Które grunty w tym ograniczeniu, według dawney possessiey, jmci panu dzierżawoy Czestwiatskiemu przysądziwszy, aby tey granicy ichmść napotym nie wzruszali, mocą tego dekretu naszego commissarskiego zakładamy na przystępnego zaręke sto kop groszy Litewskich, z wolnym o te kopy . . . y bronić pozwaniem do sądu należnego" etc. Л. 249—250.

Тянинская-Слободка [a]). 1700 г., три совершенно ветхихъ, грязныхъ, оборванныхъ лоскута чьей-то на кого-то, невидно въ чемъ заключавшейся жалобы, въ которой упоминается, м. пр., *о попѣ Слободки-Тянинской*, который и вѣнчалъ челобидчика.—Л. 349—351.

Им. Кубокъ [б]). Оборванный лоскупокъ 1668 г. сост. и неизвѣстно когда внесенной въ акты какой-то жалобы (на Русск. яз.) воеводы Смирнаго на какое-то насиліе и грабежъ, м. проч., „на Кубку".—Л. 389.

Им. *Головчицы* [в]). 1710 г. Списокъ продуктамъ взятымъ въ им. *Головчицахъ* Корсаковой, Полоцк. воеводства, на казацкую роту ротмистра Трускулевскаго, полка Стародубскаго старосты Бѣганскаго, съ показаніемъ и мѣстныхъ цѣнъ самымъ продуктамъ: „dnia 25 May anno 1710, na koni 2 jmp. porucznika Truskulewskiego: żyta ośmin 12, ośmina miary Połockiey po zł. 12, zł. 144; jęczmieniu ośmin 8½, po zł. 10, czyni zł. 80; owsa ośmin 14, po zł. 8, zł. 112; gryki ośmin 5, ośmina po zł. 8, zł. 40; grochu ośm. 2, ośm po zł. 12, zł. 24; za sol gotowemi pieniędzmi zł. 16; za słoninę gotowemi pndzmi zł. 16; za kopę serow po zł. 8; za masła garcy 3, po zł. 3, zł. 17; jaiec kop 2 y 20, kopa po zł. 1, zł. 2; cielę 1 zł. 3; kurow 4, po gr. 15, zł. 2; za strawę służącemu jmści zł. 8; woz z chomontem, ze wszystkim kosztuiący zł. 4 gr. 15; powrozow sążni 81, po groszy 3 kożdy, czyni zł. 8 y gr. 3; sznurow sążni 16, po gr. 3, czyni 1 gr. 18; worków 10, kożdy po zł. 1, zł. 10; chust para cienkich zł. 2 taśma pieńkowa, tkana, do namioty, kosztuiąca zł. 2 gr. 16; wosku funtow 2,; po zł. 1 y groszy 7½, zł. 2 gr. 15; szley 2 pieńkowych, po gr. 20, zł. 1 gr. 10. Latus summy zł. 501 gr. 16. Który regestr, po wykonanym juramencie przez osobę wysz mianowaną (przez poddanego m. Hołowczyc, Hryszka Awdziejonka) y podania mego (Korsakowey) do akt, iest do xiąg kommissarskich wdztwa Połockiego przyięty y wpisany.—Л. 348.

Им. Добрыгорщина. Телоши [г]). *Городище* и проч. 1628 г. Августа 25

а) Слѣд., въ *Тянинѣ* (Леп. у.) издревле существовала *православная* церковь. Есть и теперь.

б) Въ с. *Кубкѣ* (Нев. у.) *православная* церковь.

в) Им. *Головчицы* см. выше.

г) Въ с. *Добрыгорахъ* и *Телошахъ*, или м. *Бобыничахъ*, (Леп. у.) находятся

сост., а 20 Августа 1750 г. въ Виленскомъ трибуналѣ признанная
сдѣлка, по коей зем. Полоцкаго воеводства Осипъ и жена его Хрис-
тина ур. княжна Лукомская Рабѣи уступили брату послѣдней,
князю Самуилу Евстафію Лукомскому, принадлежавшую ей по нас-
лѣдству послѣ родителей ея часть въ имѣніи ихъ Лукомлѣ (нынѣ Орш.
у.), оставивъ за собою одно только им. *Добрыгорщину*, леж. въ Полоцк.
воев., съ правомъ отыскивать у Полоцк. Іезуитовъ, неправильно зап-
роданныя опекуномъ Романомъ Лукомскимъ—Прилуцкимъ Якиму Гац-
кому, а симъ послѣднимъ,—Іезуитамъ деревни: Быцово, Плескуново,
Городище и *Телоши*, въ томъ же воев. леж.—Л. 37—38.

*Сопки. Денежный бродъ. Скопино гнѣздо. Московская граница. Купелище.
Каменный*, или *камень, крестъ. Долгій мостъ. Коповища. Богатырь ручей. Во-
лотовка Борисовская?* и проч. 1570 г. сост., а занес. въ Полоцк. акт.
зем. кн. (повидимому) въ началѣ 1700-хъ гг., межевой актъ (въ от-
рывкѣ) объ ограниченіи (повид.) земель панцырныхъ бояръ и крестья-
нъ б. Полоцкой экономіи отъ имѣній сосѣднихъ владѣльцевъ, въ осо-
бенности же князя Григорія Огинскаго ... . . Долисыцу у *стародавное
коповище*; с того коповища на мостокъ; отъ мостку речкою Долисицою
у Медведки; з Медведокъ боромъ, деревами, на которыхъ грани поло-
жоны суть, у копецъ, у которомъ копъцы каменя и угля наложоно
суть; по правой стороне земля и кгрунты тракъту Невелского, а по
левой бояръ панцырныхъ его кор. мсти, коня Истецкого; с того копъ-
ца у *рытою сопку;* зъ рытое сопъки на дорогу; дорогою у Вущу реку,
у *денежъный в бродъ;* Ущою рекою противъ воды у пънища; тоюжъ ре-
кою в возере Ущо; черезъ луку озера у *Скопино гнѣздо;* Скопина гнезъ-
да у востровъ; с острова мхами у Вувисча озеро, у *коня Каменного
у Московскую границу;* Московскою границою у Деменцъ озеро; з Демен-
ца озера зачела граница его мсти пана Грыгоря князя Окгинского з
боярами панцырными его кор. мсти, коня Истецкого; з Деменца озе-
ра ручаемъ, черезъ мохъ, у рутовину; рутовиною черезъ боръ, у тро-
сливое болото; по пъравой стороне земля и кгрунты его мсти пана
Грыгория князя Окгинского *Колпинскии* а), а по левой бояръ панъцыр-
ныхъ его кор. мсти, коня Истецкого; с того трослывого болота у Чор-
ное болото; з Чорного болота Чорнымъ ручаемъ; з Чорного руча пе-
релогомъ, пашенною старыною и пущою, у камень, на которомъ каме-
ни знаки покъладаны сутъ; одъ того каменя потоковиною у тесное бо-
лото; с тесного болота ручаемъ у великое Чорное болото; зъ Чорного
болота, сухимъ перелогомъ, у *Красный* мохъ великий; с Красного ве-
ликого моху ручаемъ у *Купелица* озеро; с Купелища озера (у?) Купе-

издревле *православныя* церкви; въ Добрыгорахъ же въ позднѣйшее время былъ ба-
зиліанскій монастырь. А названіе Телеши удержала впослѣдствіи только усадьба при-
ходскаго священника Бобыницкой церкви.

а) Въ *Колпинѣ* (Себ. у.) *православная* церковь.

линскій мохъ, у битый камень; одъ того битого каменя тымже руча-
емъ у великое болото; по правой стороне земъля и кгрунты его мсти
пана Григоря князя Окгинского, а по левой бояръ панцырныхъ его
кор. мсти, коня Истецкого; с того великого болота вобрывомъ, на
которомъ обрывку сосна з рубежами; отъ тое сосны у дубъ; одъ того
дуба знову у болото; болотомъ у перелогъ; перелогомъ у чистый мохъ;
чыстымъ мхомъ, у сосну з рубежами, которая стоитъ на търосливомъ
болоце; клонечи на мохъ, по правой стороне кгрунты, земля его ми-
лости пана Григоря князя Окгинского, а по левой бояръ панцырныхъ
коня Истецкого; с тое сосны у востровокъ Боровый, на пол острова,
на которомъ острову сосна з рубежами; отъ тое сосны клепое и ос-
тровъка у Красный мохъ великий; Краснымъ мохомъ великимъ у су-
денный узноръ (sic); две части моху его мсти пана Грыгорыя князя
Окгинскаго, а третия бояръ панъцырныхъ коня Истецкого; с Крас-
ного великого моху и студенъного узънору, Стюденицою речъкою унизъ
по пути у нозеро Островито, у востровъ; устя Саподиницъ (Стюде-
ницы?) речъки; по правой стороне земля и кгрунъты его мсти пана
Григоря князя Окгинского, а по левой бояръ панъцырныхъ его кор.
мсти, коня Истецкого; с острова, с перелогу, на которомъ перелозе
ель стоитъ з рубежами; одъ тое ели и с перелогу, черезъ озеро, у
скосный прорезъ; с косного прорезу у мохъ, у *камєнный крестъ* а); з
моху отъ *каменя креста* у Чорное болото; з болота сухимъ перологомъ,
на которомъ перелозе копецъ каменный окласти казали есмо; с того
перелогу и каменъного копъца у мошокъ; зъ мошъка у великий мохъ;
зъ великого моху у Жодницу реку, у везовый корчъ; по правой сто-
роне земля и кгрунты его мсти пана Григоря князя Окгинъского, а
по левой бояръ панъцырныхъ, коня Истецкого; Зудрыцею рекою, отъ
везоваго корча земля границы его мсти пана Грегорыя князя Окгин-
ского, а по левой боярская осталосе, зачела подданыхъ тяглыхъ во-
лости Укленское и волости *Неведерское* б), до замку Полоцкого прислуха-
ючыхъ и належачыхъ; Жадрицою рекою унизъ по пути отъ везового
корча у возеро Колпино; черезъ озеро Колпино, по правой стороне
кгрунты и земля его мсти пана Григорія князя Окъгинъского, а по
левой стороне бояръ панъцырныхъ коня Истецкого; с Колпина озера
у Кабылю луку; с Кабылей луки у сосну клепою з рубежами; отъ
сосны клепое перелогомъ у болото; болотомъ у Неведрицу реку; унизъ
по пути Неведрицкою рекою у Субицкий виръ, у липу; отъ липы у
сосну, на которой сосне зънаки положоны сутъ; по правой стороне земля,
кгрунты *подданыхъ тяглыхъ*, а по левой его мсти пана Григоря князя Окгин-

а) Замѣч., что о каменныхъ крестахъ упоминается въ древнихъ актахъ нерѣд-
ко, какъ то: около Витебска и проч.

б) Въ *Неведрѣ* (Нев. у.) тоже *православная* церковь.

ского; знову отъ тоежъ сосны клепое и с перелога направо, перологомъ направо, у мохъ, у малую речъку Колпъницу; болшою рекою Колпъницою унизъ по пути у вустя, где сошласе речъка *Своляица;* поправе земля и кгрунъты бояръ панцырныхъ его кр. мсти, коня Шапелевского, а полеве подданыхъ тяглыхъ волости Уклеевское, чверти *Сутоцкое;* с устя противъ воды *Своляицою* речъкою у *Стъволна* озера; по половине Своляа озера у Мошницу речъку; Мошъницою речъкою на мостъ; отъ мостку тоюжъ речъкою Мошницою у востровъ на мху; по правой стороне земля и кгрунты бояръ панцырныхъ его кор. мсти, коня Шапелевского, а по левой подданыхъ тяглыхъ волости Уклеевское, чверти Сутоцкое; с острова мхомъ у сосну, прозываемою Теспею; одъ тое сосны стегою у *долгий мостъ*; поправе земля и кгрунты его мсти пана Григоря князя Огинъского, а полеве подданыхъ тяглыхъ волости Уклеенъское, чверти Сутоцкое; з долгого мосту у сосну, прозываемою Прелицою; одъ тое сосны потоковиною тросливою у сосну з рубежамъ; одъ тое сосны у великий каменъ; отъ кменя потоковиною у ручай; ручаемъ у *Могилно* [а]) озеро, у луку, с тое луки Могилна озера у дубъ з границою; с того дубу озеромъ Могилномъ у речъку Сутоцъкую [б]); уверхъ воды у бродъ, у дорогу; дорогою и *скопища*, у *стародавное коповище*; отъ стародавнаго коповища боромъ у побитый каменъ; с побитого камени направо у красный мохъ; тымъ мохомъ на обрывокъ бороный, на которомъ обрывку сосна з границою; отъ тое сосны перелогомъ, такъже на обрывокъ, у сосну; одъ тое сосны на великий боръ, по деревяхъ границы положоны суть; тою границою до тросливого болота; тросливымъ болотомъ в Чорное болото; Чорнымъ болотомъ и Чорнымъ ручаемъ у Тесною (или Темною, или Терною, Торную) пущу; Тесною пущою и болотомъ, за двенадцать ступъневъ косыхъ, черезъ ногу, отъ озера Локъна по левой стороне земля и озера, прозываемая (sic) Локна, подданыхъ тяглыхъ оекономией Полоцкой, волости Уклеевское, чверти Сутоцъкое, а по правой стороне земля и кгрунты его мсти пана Григоря князя Огинского; отъ озера Локна речкою Локницою у реку *Ведрею*, где сошласе граница з боярами панцырными волости Непоротовскими; с Колпенца озера . . . . у мохъ великий и у болото; полеве земля и кгрунты бояръ панцырныхъ его кор. мсти, коня Шапилевского, села Сысоева, а по правой стороне его мсти пана Григоря князя Огинского Колпинскихъ; з болота ручаемъ у Тесное (или Темное, Терное, Торное) болото; по правой стороне земля и кгрунты его мсти пана Станислава Реута, столника Полоцкого, а по левой стороне бояръ панцырныхъ коня Шапилевского, села Сысоева; с Тесного болота перелогомъ, черезъ дорогу, мача-

а) Въ с. *Могильнѣ* (Себ. у.) *православная* церковь. — б) Въ с. *Сутокахъ* (Себ. у.) тоже.

виною, у ручай; ручаемъ у болото; з болота, черезъ гору, у дубъ; одъ того дуба у дорогу, которая идетъ з Невля до Себежа, а зъ Себежа до Невля; с тое дороги направо у камень; одъ камени у дубъ; одъ дуба знову у великий каменъ; отъ великого камени и (у?) *Выоръ болото*; тымъ болотомъ, межою у малое болото; зъ малого болота, черезъ гороватую ниву; с тое нивы *Заворъ болото*; тымъ Заворомъ болотомъ у великій камень; отъ великого камени, черезъ гору и дорогу, у *сопъку*; отъ сопъки на логъ у возеро Березно; по правой стороне земля и кгрунты его мсти пана Станислава Реута, столника Полоцкого, а по левой бояръ панцырныхъ его кор. мсти, коня Шапилевского; отъ острова з речъки Мошницы зачела граница его мсти пана Григоря князя Огинского з боярами панцырными коня Шапилевского, села Березна; с того острова ручаемъ уверхъ воды, черезъ дорогу Стенковскую (или Стецковскую), у дубъ зъ границою; одъ того дуба в ель з границою; отъ ели тымъ же ручаемъ уверхъ по пути у малый мошокъ; полеве земля и кгрунты его мсти пана Григоря князя Огинского, а поправе бояръ панцырныхъ его кор. мсти, коня Шепелевское, села Березна; з малаго *белого мостку* у два копъцы, у которыхъ копъцахъ угаля насыпано суть, — у водномъ копцы *коса*, а в другомъ *лемешъ* положоно суть; отъ копъцовъ зъпакомъ (зъ знаками?), перелогомъ, у сосну, где граница суть; отъ тое сосны у мохъ Залеский; зо мху ручаемъ у *Красную сопъку*, на которомъ береза з границою стоитъ суть на озеромъ Шавеномъ; зъ Красное сопъки у Щелино озеро, у *камень, прозываемый Чаечникъ*; одъ того камени Чаечъника тымъже озеромъ Шевеномъ у великий нарогъ Шевена озера; по правой стороне земля и кгрунты бояръ панцырныхъ его кор. мсти, коня Шапилевского, а полеве его мсти пана Григоря князя Огинского; отъ великого нарогу Шевина озера Шевеницою рекою у Неведрицу реку; Неведрицою рекою у Великою реку; по правой стороне бояръ панцырныхъ его кор. мсти, коня Шапилевского, села *Озерищ* [а]), а полеве его мсти пана Григоря князя Огинского; отъ Великие реки зачела граница тракту Себеского з боярами панцырными его кор. мсти, волости Непоротовское; отъ Великие реки *Богатыръ ручаемъ* уверхъ воды, по пути, идучы болотомъ, тымъже Богатыръ ручаемъ у *Тяжкое болото;* с Тяжкого болота и ключоватого у великий мохъ з малымъ сосникомъ; одъ того моху у чистый мохъ; тымъже Богатыръ ручаемъ и великимъ чистымъ мхомъ у тросливое болото, на которомъ сосна з границою суть; одъ тое сосны съ границою и тросливого болота у Чорное болото; зъ Чорного болота и побитые границы ручаемъ Чорнымъ у реку Переходницу; по пъравой стороне земля и грунты тракъту Себеского, а по левой бояръ панцыр-

а) Въ с. *Озерищахъ* (Себ. у.) *православная* церковь.

ского; знову отъ тоежъ сосны клепое и с перелога направо, перологомъ
направо, у мохъ, у малую речъку Колпънику; болшою рекою Колпъни-
цою унизъ по пути у вустя, где сошласе речъка *Сволница;* поправе
земля и кгрунъты бояръ панцырныхъ его кр. млсти, коня Шапелев-
ского, а полеве подданыхъ тяглыхъ волости Уклеевское, чверти *Сутоц-*
кое; с устя противъ воды *Сволницою* речъкою у *Отъволна* озера; по по-
ловине Сволна озера у Мошницу речъку; Мошъницою речъкою на
мостъ; отъ мостку тоюжъ речъкою Мошницою у востровъ на мху; по
правой стороне земля и кгрунты бояръ панцырныхъ его кор. млсти,
коня Шапелевского, а по левой подданыхъ тяглыхъ волости Уклеев,
ское, чверти Сутоцкое; с острова мхомъ у сосну, прозываемою Теспею;
одъ тое сосны стегою у *долгий мостъ;* поправе земля и кгрунты его
мсти пана Григоря князя Окгинъского, а полеве подданыхъ тятлыхъ
волости Уклеенъское, чверти Сутоцкое; з долгого мосту у сосну, про-
зываемою Прелицою; одъ тое сосны потоковиною трosливою у сосну з
рубежамч; одъ тое сосны у великий каменъ; отъ кменя потоковиною
у ручай; ручаемъ у *Могилно* [а]) озеро, у луку, с тое луки Могилна озера
у дубъ з границою; с того дубу озеромъ Могилномъ у речъку Сутоцъ-
кую [б]); уверхъ воды у бродъ, у дорогу; дорогою и *скопица,* у *стародав-*
ное коповище; отъ стародавнаго коповица боромъ у побитый каменъ; с
побитого камени направо у красный мохъ; тымъ мохомъ на обрывокъ
бороный, на которомъ обрывку сосна з границою; отъ тое сосны пе-
релогомъ, такъже на обрывокъ, у сосну; одъ тое сосны на великий
боръ, по деревяхъ границы положоны суть; тою границою до тросли-
вого болота; трosливымъ болотомъ к Чорное болото; Чорнымъ боло-
томъ и Чорнымъ ручаемъ у Тесною (или Темпою, или Терною, Тор-
ную) пущу; Тесною пущою и болотомъ; за двенадцать ступъневъ ко-
сыхъ, черезъ ногу, отъ озера Локъна по левой стороне земля и озера,
прозываемая (sic) Локна, подданыхъ тяглыхъ економией Полоцкой,
волости Уклеевское, чверти Сутоцъкое, а по правой стороне земля и
кгрунты его млсти пана Григоря князя Окгинского; отъ озера Локна
речкою Локницою у реку *Ведрею,* где сошласе граница з боярами пан-
цырными волости Непоротовскими; с Колпенца озера . . . . у мохъ ве-
ликий и у болото; полеве земля и кгрунты бояръ панцырныхъ его
кор. млсти, коня Шапилевского, села Сысоева, а по правой стороне
его млсти пана Григоря князя Окгинского Колпинскихъ; з болота ру-
чаемъ у Теспое (или Темное, Терное, Торное) болото; по правой сто-
роне земля и кгрунгы его млсти пана Станислава Реуга, столника
Полоцкого, а по левой стороне бояръ панцырныхъ коня Шапилевско-
го, села Сысоева; с Тесного болота перелогомъ, черезъ дорогу, мача-

а) Въ с. *Могильнъ* (Себ. у.) *православная* церковь.—б) Въ с. *Сутокахъ*
(Себ. у.) тоже.

виною, у ручай; ручаемъ у болото; з болота, черезъ гору, у дубъ; одъ
того дуба у дорогу, которая идетъ з Невля до Себежа, а зъ Себежа
до Невля; с тое дороги направо у камень: одъ камени у дубъ; одъ ду-
ба знову у великий каменъ; отъ великого камени и (у?) *Выоръ болото;*
тымъ болотомъ, межою у малое болото; зъ малого болота, черезъ го-
роватую ниву; с тое нивы *Заворъ болото;* тымъ Заворомъ болотомъ у
великій каменъ; отъ великого камени, черезъ гору и дорогу, у *сопъку;*
отъ сопъки на логъ у возеро Березно; по правой стороне земля и
кгрунты его млсти пана Станислава Реута, столника Полоцкого, а по
левой бояръ панцырныхъ его кор. млсти, коня Шапилевского; отъ
острова з речъки Мошницы зачела граница его млсти пана Григоря
князя Окгинского з боярами панцырными коня Шапилевского, села Бе-
резна; с того острова ручаемъ уверхъ воды, черезъ дорогу Стенков-
скую (или Стецковскую), у дубъ зъ границою; одъ того дуба в ель з
границою; отъ ели тымъ же ручаемъ уверхъ по пути у малый мо-
шокъ; полеве земля и кгрунты его млсти пана Григоря князя Окгин-
ского, а поправе бояръ панцырныхъ его кор. млсти, коня Шепелев-
ское, села Березна; з малаго *белою мостку* у два копъцы, у которыхъ
копъцахъ угля насыпано суть,— у водномъ копцы *коса,* а в другомъ
лемешъ положоно суть; отъ копъцовъ зънакомъ (зъ знаками?), перело-
гомъ, у сосну, где граница суть; отъ тое сосны у мохъ Залеский; зо
мху ручаемъ у *Красную сопъку,* на которомъ береза з границою стоитъ
суть на озеромъ Шавеномъ; зъ Красное сопъки у Щелино озеро, у
камень, прозываемый Чаечникъ; одъ того камени Чаечъника тымъже озе-
ромъ Шевеномъ у великий нарогъ Шевена озера; по правой стороне
земля и кгрунты бояръ панцырныхъ его кор. млсти, кони Шапилев-
ского, а полеве его млсти пана Григоря князя Окгинского; отъ вели-
кого нарогу Шевина озера Шевеницою рекою у Неведрицу реку; Не-
ведрицою рекою у Великою реку; по правой стороне бояръ панцыр-
ныхъ его кор. млсти, коня Шапилевского, села *Озерищъ* [а]), а полеве
его млсти пана Григоря князя Окгинского; отъ Великие реки зачела
граница тракту Себеского з боярами панцырными его кор. млсти, во-
лости Непоротовское; отъ Великие реки *Богатыръ ручаемъ* уверхъ воды,
по пути, идучы болотомъ, тымъже Богатыръ ручаемъ у *Тяжкое боло-*
то; с Тяжкого болота и ключоватого у великий мохъ з малымъ сосни-
комъ; одъ того моху у чистый мохъ; тымъже Богатыръ ручаемъ и
великимъ чистымъ мхомъ у трosливое болото, на которомъ сосна з гра-
ницою суть; одъ тое сосны съ границою и трosливого бо-
лота у Чорное болото; зъ Чорного болота и побитые грани-
цы ручаемъ Чорнымъ у реку Переходницу; по пъравой стороне
земля и грунты тракъту Себеского, а по левой бояръ панцыр-

а) Въ с. *Озерищахъ* (Себ. у.) *православная* церковь.

ныхъ его кор. мсти, волости Непоротовъское; рекою Переходницою упротивъ воды, уверхъ по пути идучы, у чистый мохъ, ручаемъ; с чистого моху тымже ручаемъ у малый мохъ чистый; з малого чистого моху о (у?) *камень, прозываемый Пралица*; отъ каменя у *волотовку Борисуцькою* (Борисовскую?), черезъ боръ, на которомъ бору погореломъ два копъцы; одъ тыхъ копъцовъ у Чорную реку; отъ Чорной реки боромъ до Рубетника (sic) ручея, который ручей розделяетъ землю и кгрунты подданыхъ тяглыхъ оекономией Полоцкое, волости *Нищинское* [а]), села Бойлина, зъ маетностю а селомъ его мсти пана Сапеги, подскарбего великого княз. Лит., *Осинское* [б]). Тогды мы, комисари, верху мененые, водлугъ росказаня его кор. мсти, разграничене учынившы и давного померкованя выслухавшы, то все списавшы, до себе есмо взяли, и за прозбою бояръ его кор. мсти панцырныхъ, и всихъ подданыхъ тяглыхъ оековомией Полоцкое, до замку Полоцкого прислухаючихъ, на писме дали есмо, съ подписомъ рукъ нашыхъ и притисненемъ печатей нашыхъ. Писанъ на месцу, в деревъни Горцы, року Божого Нароженя тисеча пятъ сотъ семдесятого, мсца Мая второго дня. U tego listu compromisarskiego, granicznego, przy pieczęci, podpis rąk temi słowy: Komisarz jeo kr. m. Mikołay Siemaszko. Korsak Hołubicki, woyski Połocki. Петръ Горинъский, енералъ грский надворный, возный воеводства Полоцкого, при печати, руку подписалъ. Ktury ten list compromissarski, graniczny, za podaniem przez osob, wysz rzeczonych, do akt xiąg mieskich ratuszu Witebskiego wpisany; s których y ten wypis, pod pieczęcią mieyską radecką, zprzywiliwaną, y podpisem ręki, na mieyscu pana pisarza, stronie potrzebuiącey iest wydan. Pisan w Witebsku. У того екстранту, при печати, подписъ руки тыми словы: На местцу писара, Иванъ Жилка, райца. Который же тотъ екстрактъ, за поданемъ до актъ, в способъ переносу, черезъ особу, верху менованую, есть до книгъ кгродскихъ Полоцкихъ уписанъ.— Wypis wydany ekonomiey Połockiey.—Widymus wydany jmp. Hercykowi, ekonomowi Połłmu.—Widymus wydany jmp. podwoiewodzie.—Wydany widymus jmp. Naborowskiemu, woyskiemu Mozyrskiemu, guber. Siebież.—Jm panu Hłaskowi, sędziemu ziemskiemu, wydymus wydan. 1728 Junij 19 . . Roku 1741, msca Marca 2 dnia, z tych xiąg widymus wjp. Janowi Udzielskiemu Korsakowi, woyskiemu Połłmu wydany. K. Samuyłło, z. pisarz wa Połło.—Roku 1750, msca Apryla 17 dnia, widymus wydany. Samuyłło, z. pisarz wa Połło.—1757 widymus wydany jmpu Hłaskowi. A. Sumenk, r. z. Połł. Ru 1757, 8bra 20 d., widymus tey obodnicy jpn Thadeuszowi Przysieckiemu, star. B . . . P. Zaremba . . .—1759, Janu. 9 d. widymus wydany . . . A. Sumenk, r. z. Połł.—Л. 382—383.

а) Въ с. *Нищъ* (Себ. у.) *православная* церковь. б) Въ с. *Осыни* (Себ. у.) тоже.

Им. Махирово и *Коптево* [а]). Внесенное въ Полоцкіе земскіе акты, д. пол., въ началѣ 1700-хъ гг. рѣшеніе (въ отрывкѣ на пол. яз.) Полоцкаго земскаго суда, по обвиненію Полоцкимъ мостовничимъ Михаиломъ Шпаковскимъ Егора и его жены Анны ур. Гласка Щитовъ Забѣльскихъ, въ причиненныхъ послѣдними первому въ им. *Махировѣ* и *Коптевѣ* насиліяхъ и грабежѣ. Заочнымъ рѣшеніемъ своимъ судъ приговорилъ Щитовъ къ уплатѣ потерпѣвшему Шпаковскому иска его и штрафа на судъ, всего 1278 злот. пол. и 20 грош., а за сопротивленіе суду, выразившееся неявкою въ оный по вызову,—къ баниціи (безчестію). —Л. 390—391.

Им. Нача [в]). Сост. и явл., д. б., въ 1700-хъ гг. духовное завѣщаніе (въ отрывкѣ на зап.-Русск. яз.) Христины ур. Сиповичъ Ямонтовой, по коему завѣщала она изъ имѣнія своего *Начи-Сиповщины* одну службу земли съ принадлежностями мужу своему, Ивану Ямонту, а другую службу съ принадлежностями же—сыну своему отъ перваго брака, Ивану Стрежу.—Л. 292—293.

а) Въ *Махировѣ* (Пол. у.) и *Коптевичахъ* (Леп. у.) *православныя* церкви.
в) Въ с. *Начѣ* (Леп. у.) тоже.

АКТА

Изъ актовой книги Могилевскаго Магистрата, за 1577-й годъ, духовное завѣщаніе Могил. мѣщанина Василія Попенка. Орнаментный рисунокъ изображаетъ, очев., синайское законодательство. Здѣсь видимъ и облакъ, и молнію, и огонь, и дымъ, и трубы, и свѣчи, и книгу закона, и благословляющую десницу Божію, и всю землю въ шуйцѣ Его (Исх. гл. 19; ст. 5, 9, 13, 18, 19, гл. 20, ст. 18, 22, 24; гл. 24, ст. 4, 12; гл. 31, ст. 18 и проч.). Рисунокъ покрытъ красками, которыя теперь уже поблекли.—Замѣчательно, что десница Божія имѣетъ перстосложеніе именословное или же трехперстное, принимаемое Восточною Православною Церковію, но никакъ непохоже на латинскую пятерню.

(Далѣе по польски)

Выпись изъ Виленскихъ главныхъ трибунальныхъ книгъ, отъ 28 Мая 1665 г., духовнаго завѣщанія земянина Витебскаго воеводства, Григорія Николаевича Жабы, которое составлено имъ въ плѣну, въ г. Казани, 10 Августа 1656 г. (Изъ хранилищ. въ Центр. Арх. отдѣльныхъ документовъ).

Алфавитный указатель личныхъ именъ и фамилій, упоминаемыхъ въ актахъ.

А.

Б.

В.

Г.

Е.

Ж.

З.

И.

І.

К.

Л.

М

Н.

О.

П.

Р.

С.

Ю.

Я.

Алфавитный указатель мѣстныхъ названій, упоминаемыхъ въ актахъ.

А.

Б.

В.

Г.

Д.

Е.

Ж.

Н.

О.

П.

Р.

С.

Т.

У.

Ф.

Х.

Ц.

Ч.

Ш.

Щ.

Ю.

Я.

СОДЕРЖАНІЕ

ДВАДЦАТЬ ВТОРАГО ВЫПУСКА

ИСТОРИКО-ЮРИДИЧЕСКИХЪ МАТЕРІАЛОВЪ.

IV. Акты, извлеченные изъ книгъ Витебскаго земскаго суда.

(Продолженіе).

V. Акты, извлеченные изъ книгъ Полоцкаго земскаго суда.

Погрѣшности, допущенныя въ печати.

Стран.	Строк.	Напечатано.	Читать.
39	15	1774	1714
56	14	а	о
—	27	1896	1596
60	12	получилось	получалось
100	17	крестьянин	крестьянами
109	32	Великимъ	Великаго
110	8	удовлетвовенія	удовлетворенія
119	17	улицѣ)	улицѣ) Благовѣщенская церковь
—	25	привилегія	привилегіи
122	22	взысканія, порція	взысканія порцій
148	12	удовлегворенія	удовлетворенія
—	—	нат амож-	на тамож-
—	25	никъ,	никъ,—
169	21	тинфа	тынфа
178	17	препятствованіе	препятствованіе,
185	29	№ 56	№ 54 и 55
201	31	назадъ,	назадъ (
—	33	какъ	какъ,
213	21	шфуновъ	шасуновъ
214	4	маю	маю,
—	6	принадлежитъ	принадлежитъ,
219	2	осмотрѣ	осмотрѣ побитыхъ
241	8	со	се
—	14	и	и,
—	15	Даниловне	Даниловне
—	28	власною,	власною.
—	31	тестаментъ	тестаментъ,
250	27	1629	1629 гг.
251	27	оскомъ	оскомъ
253	13	miasta	miastu
—	15	римскомъ	римскомъ,
254	7	Литоского	Литовского
257	30	коп.	копъ
258	26	почы-	почыстое
260	4	ское	ское,
261	15	накладовъ	накладовъ,
261	17	шане	пане
264	26	Збаражскимъ	Збаражскимъ.
271	27	сказывается,	сказывается
—	—	мѣстнаго	мѣстнаго,
274	20	дозуме	розуме
—	—	пoброй	доброй
277	24	Карменитского	Кармелитского
291	32	Брате	брате
293	26	и	я
299	23	Вехаяьши	вехаяьши
304	31	старосты	Кишки для
306	34	и	и области эти
307	17	Іозуитскій	Іезуитскій
312	12	каждый	каждой
—	34	крестьянамъ	крестьяниновъ
—	—	мнѣѣе	менѣе
313	1	31½	31½,
316	11	Jurkiewica	Jurkiewicz
319	38	Пев.	Соб.
320	15	помке	помкено-
328	10	Борисоглебскаго	Борисоглѣбскаго
330	34	постороннихъ	постороннихъ,
347	16	Ольше-	Ольша-
355	29	и	я
360	8	падаетъ	надаетъ
361	39	славу	слову
362	32	сокращенія	сокращеніе
—	33	разныхъ	разныхъ,
—	—	другой	другой,
—	—	мѣстностахъ	мѣстностахъ (
—	—	Быстрея	Быстрея ,
371	9	перевелебного	превелебного
375	7	2	2.
376	6	церковный	церковный,
—	14	дня,	дня;
—	15	кладалъ,	кладалъ
—	18	обернутого	обернутого,
376	34	тогды,	тогды
377	25	но	по
—	33	Полоцкихъ,	Полоцкихъ;
380	8	будучимъ,	будучимъ,
390	14	дня. А	дня; а
391	9	тунимента	мунимента
—	13	прысупь	прыступъ
393	16	по	на
—	24	вещенья	вещенья,
402	31	ане	дне,
413	3	Ула	„ Ула
—	6	Хедкѣвичемъ	Ходкѣвичемъ
—	12	г.	г."
—	21	зъ	„зъ
—	23	стрѣляно	стрѣляно
—	25	ишъ	ижъ,
414	7	откровавилъ	окровавилъ
—	21	потогъ	потомъ
415	13	Сонгушко	Сангушко
416	13	ватимъ	вашимъ
—	24	5	7
—	—	75	105
—	27	Березанской	Березинской
—	34	изъ	изъ
417	7	увол.	увол. =
418	22	давати	давать
—	34	Лубья	лубья
431	16	Dierozowa	Bierozowa
451	26	Богданм	Богданм
452	стр.	451	452
—	13	Браславцово	Браславцово
—	24	у	
456	2	моихъ	мохъ
—	4	Очкиою	Очкавою
458	36	Александръ	Александръ
459	1	Леврикъ	Лаврикъ
460	2	Александровичъ	Александровичъ
462	1	почолами	пчолами
—	8	Александровича	Александровича
463	9	сост.	сост.
465	34	ети	іеmu
466	3	ихъ	ихъ
—	6	именія	именья
—	—	Вижъ	Вижъ-
—	8	Вижылятинъско-го	Вижълятинъско-го
468	4	кирси	корси
—	—	łgel	łgci
—	30	ruczaiem.	ruczajem,
471	41	передадоччаго	передаточнаго
472	19	Jannsz	Janusz
473	38	Турьеесцы	Турьеесцы (Юрьевсцы?),
474	19	женвю	женою
—	24	тѣхъ	тагъ
—	25	надлежности	надлежности
475	7	порешедши	перешедши
476	14	snochodolem	suchodolem
—	24	dębaw	dęba w
—	30	w dąb	w dąb;
—	37	jedliną	jedliną
—	41	zachodenin	zachodzenin
477	14	jeziora	jezioro

—	16	otawując	ostawując
—	25	znown	znowu
478	12	ogrrniczyli	ograniczyli
479	12	гра-	грани-
—	42	Залосельѣ	Залосемьѣ
481	36	est	iest
482	22	сии,	ски
—	37	Турдеиевщиму	Турденевщину
—	—	Замалицахъ	Заналицахъ (Залицахъ?)
—	44	Пра'	Пра-
—	45	королъ	королъ,
483	20	цкая Петрашкевичи	Петрашковичи
484	7	Ушачъ а)	Ушачъ а).
—	—	Коповище,	Коповище.
—	37	tą	ten
485	8	iymże	tymże
485	44	nawe	nowe
486	20	rzeca	rzecz (rzeczki?)
—	—	uie	nie
—	23	Sudziłowaktm	Sudziłowskim
—	38	neruszane	nieruszane
—	43	idąc.	idąc,
487	1	zyowu	znowu
—	9	kłonu	klonu
—	34	Сосница а)	Сосница а).
488	23	Poniklickle	Poniklickie
—	37	Chołomierza	Chołomierza.
489	25	Ца	Ца-
—	28	вводнаго	зводнаго
—	34	Стукачевѣ.	Стукачевѣ,
490	40	ступени;	ступени
492	37	(Погостищи Орш. у.	(Погостищи Орш. у. и Погость Дисн. у.)
493	7	и еславъ	иеславъ
—	12	z ecza	zecza
—	15	i	z
—	42	тоже	и въ Погостѣ (Дисн. у.) тоже.
494	32	Alexaudra	Alexandra
—	33	pra wey	prawey
495	11	о борванныхъ	оборванныхъ
—	15	лоскупокъ	лоскутокъ
—	18	продуктамъ	продуктамъ,
496	12	. . . .	. . . . . и
497	12	су-	сту-
498	10	Уклеев,	Уклеев-
—	13	тиглыхъ-	таглыхъ
499	1	ртчаемъ	ручаемъ
501	9	(безчестію)	изгнанію

Алфавитные указатели:

IX	10	Патрикова	Петракова
—	11	Патрашковичи	Петрашковичи
—	23	Палонакевичъ	Плонакевичъ
XVIII	2	Жаденково	Жоденково
—	3	Жадинца	Жодинца
—	36	Кошелево	Кашелево
XIX	43	Мокейчиково	Макейчиково

Содержание XXII выпуска:

XXVII	6	(Окончаніе)	
—	8	(Окончаніе)	
—	26	у	и
XXIX	26	драгурскаго	драгунскаго
XXX	13	злоупотребарийй	злоупотребленій
—	37	неручику	поручику
XXXII	7	скиго	скаго
—	10	Цолоцкаго	Полоцкаго
—	35	замлнина	землнина
XXXIV	11	104	105
—	27	Ольщеницею	Ольшаницею

Цѣна двадцать втораго выпуска ДВА рубля.

Требованія о высылкѣ адресуются въ Витебскій Центральный Архивъ.